

Beati Thome agnatis p̄tinuū in euāgelii sci Joānis.

Quine visionis sublimi-
tate illustrat? Isaias p̄-
pheta dixit: Uidi dñm
sedentē sup solius excel-
sum ⁊ eleuatus ⁊ plena
erat domus a maiestate
ei: ⁊ ea q̄ sub ipso erat
replebant templum.

HIERO. sup Isaiā
Quis sit iste dñs qui vi-
det: in euangelista ioan-

ne plenius discimus: qui ait: Hec dicit Isaias qm̄ vidit
gloriā dei: ⁊ locutus est de eo: haud dubius quoniam christus
significet.

GLO. Unde ex verbis istis materia huius
euangelij quod fm̄ ioannem describit: designat ex euan-
gelica historia. quia enim natiuitatem saluatoris fm̄ car-
nem vel matheus vel lucas descriperant: reticuit hic io-
annes: ⁊ a theologia atq; ab ipsa eius diuinitate sumit ex-
ordium que pars sine dubio ipsi velut eximio p̄ sp̄m̄ scm̄ re-
seruata est.

ALCVIN. Unde cum omnibus diuine
scripture paginis euangelij excellat: quia qd̄ lex ⁊ p̄phe-
te futurū p̄dixerunt hoc completū dicit euangelij. Inter
ipsos aut euangeliorū scriptores ioannes eminet in olui-
norum mysteriorum profunditate: qui a tempore domi-
nice ascensionis per annos. lxxv. verbum dei absq; admi-
niculo scribendi vsq; ad vltima domiciani tempora p̄re-
dicauit: sed post occasionē domiciani cum nerua p̄mittere
te, de exilio redisset ephesum: cōpulsus ab episcopis asie
de coeterna patri diuinitate christi scripsit aduersus he-
reticos: q̄ xpm̄ ante mariā fuisse negabant. vnde merito i
figura quattuor animalium volanti cōparat: que volat
altius cunctis auiibus: ⁊ solis radios irruerberat aspi-
cit luminib⁹. AVG. sup io. Trāscendit enī ioānes oīa
cacumina terrarū: trāscēdit oēs cāpos aeris: trāscen-
dit oēs altitudines siderū: trāscēdit oēs choros ⁊ legio-
nes angelorū: nisi enī trāscēderet ista oīa que creata sunt
nō pueniret ad eum per quē facta sunt oīa.

AVG. de
cō. euan. Ex quo intelligi daf si diligenter aduertat: tres
euāgelistas ipalia scā dñi ⁊ dicta q̄ ad iformādos mores
vite p̄ntis maxime valeret circa actiua virtutē fuisse ver-
satos. Ioannē vō scā dñi multo pauciora narrante: dicta
vō eius p̄sertim q̄ trinitatis vnitatē ⁊ vite eterne felicitatē
inīnuaret diligenti ⁊ vberius p̄scribente: in vīte p̄tem
platiua p̄mēdādā suā itentōem p̄dicationēq; tenuisse. vñ
animalia tria p̄ que tres aliq̄ euāgeliste designant: siue leo si-
ue homo siue vitulus in tra gradiunt: q̄ tres euāgeliste
in his maxime occupati sunt q̄ xps in carne opat⁹ est: et
que p̄cepta mortalis vite exerceat carnē portantib⁹ tra-
didit. At vō ioannes supra nubila infirmitatis hūane ve-
lut aquila volat: ⁊ lucē incommutabilis veritatis acutissi-
mis atq; firmissimis oculis cordis intuet. ipsam enī ma-
xime diuinitatē dñi qua p̄i est eq̄lis intēdit: eāq; p̄cipue
suo euāgelio q̄tuz int̄ hoīes sufficere credidit cōmēdare
curauit.

GLO. Potest igitur euāgelista ioannes cum
Isaia p̄pheta dicere: Uidi dominiū sedentem super solius
excelsū ⁊ eleuatum: inquantū acumine vīsus sui chri-
stum in diuinitatis maiestate regnantē inspexit: que q̄des
etiam sua natura excelsa est: ⁊ super omnia alia eleuata.
Dicat etiam euāgelista ioannes: Et plena erat domus a
maiestate eius: quia per ipsam narrat omnia esse facta: ⁊
suo lumine omnes homines in hunc mundū venientes il-
lustrari. Dicat etiam q̄ ea que sub ipso erant replebant tē-
plum: quia dicit: verbum caro factum est: ⁊ vidimus glo-
riam eius gloriā quasi vñgeniti a patre: plenū gratie
⁊ veritatis: fm̄ q̄ de plenitudine eius nos omnes accepim⁹
mus. Sic igit p̄missa verba materia huius euangelij con-
tinet: in quo ioannes dominiū super solius excelsū seden-

tem inīnuat: diuinitatē christi ostendēs. ⁊ terrā ab ei⁹ ma-
iestate impleri ostendit: dum oīa p̄ eius virtutē in esse p̄-
ducta ostendit: ⁊ p̄p̄is p̄fectiōib⁹ repleta: ⁊ inferiora eius
i. humanitatis mysteria: templū. i. eccliam replere docet:
dum in sacris humanitatis xpi: ⁊ grām ⁊ gloriā fidelib⁹
reproponit. CHRY. Quā igit barbar⁹ hic ⁊ indiscipli-
nat⁹ talia loquit⁹: que nullus eorū q̄ in terra sunt hoīūz nō
uit vñq; si hic solus esset miraculū magnū esset. Nūc autē
cū his ⁊ aliud isto maius tribuit argumentū: q̄ a deo ipsi
rata sunt ei que dicunt hic. s. q̄ oēs audiūt: ⁊ suadet oībus
p̄ omne tps. Quis ergo nō admirabit habitātē in eo vir-
tutē. ORI. in ho. Ioannes interpretat grā dei: siue i quo
est grā vel cui donatū est. Cui aut theologorū donatū ē
ita abscondita summi boni penetrare mysteria: ⁊ sic hūa-
nis mentibus intīmare.

Ca. I.

A principio erat verbum.

CHRY. Omnib⁹ alijs euāgelist⁹ ab
incarnatōe incipiētib⁹: ioānes trāscur-
rēs p̄ceptionē: natiuitatē: educationēz
augmētationē: mox de eterna nob ge-
neratiōe narrat dicens: In p̄ncipio erat

verbū. AVG. lxxij. que. Qd̄ grece logos dī: latine ⁊
rōnē ⁊ verbū significat: sed hoc loco melius verbū inter-
prat⁹: ut significet nō solū ad patrē respectū: s; ad illa etiā
que p̄ verbū scā sunt opatiua potētia. Rō autē ⁊ si nihil p̄
eam fiat: recte rō dī. AVG. sup io. Quotidie autē dicen-
do vba viliuerūt nobis: q̄ sonado ⁊ transeūdo viliuerūt.

Est verbū ⁊ in ipso hoīe qd̄ manet intus. nā son⁹ p̄cedit
ex ore. Est verbū qd̄ vere spāliter dī illud qd̄ intelligis d̄
sono: nō ipse sonus. AVG. xv. de trini. Quisq; autē p̄t
intelligere verbū: nō solū anteq; sonet: verū etiā anteq; so-
nū eius imāgines cogitatōe voluantiā p̄t videri p̄
hoc speculū atq; in hoc enigmatē aliquā verbi silitudinē:
de quo dñm est: In p̄ncipio erat verbū. Necesse est enim
cū id qd̄ scim⁹ loq̄mur: ex ipsa scia quā memoria tenem⁹
nascat⁹ verbū: qd̄ eiusmodi sit oīo cuiusmodi est illa scia
de qua nascit⁹. Formata quippe cogitatio ab ea re quā sci-
mus verbū est: qd̄ in corde dicim⁹: qd̄ nec grecuz est: nec
latinū: nec lingue alicuius. Sed cū id op⁹ est in eorū q̄b⁹
loq̄mur. p̄ferre noticiā: aliqd̄ signū quo significet assumi-
tur. Proinde verbū qd̄ foris sonat: signū est verbi qd̄ in-
tus latet cui magis verbi p̄p̄t hōmē. nā illud qd̄ p̄fert
carnis ore: vox verbi est: verbūq; ⁊ ipm̄ dī p̄pter illud a
quo ut foris appeat sumptū est. BASI. in ho. Hoc autē
verbū nō est humanū verbū. Quo enī erat i p̄ncipio hu-
manū verbū: vltimo loco accipiēte hoīe generatiōis p̄n-
cipiū: nō igit in p̄ncipio verbū erat humanū: sed nec age-
lorū. Oīs enī creatura infra se seculorū finios est: a
creatore essendi sumēs p̄ncipiū. Sed audi euāgelistā decen-
ter. Ipsum enī vñgenitū verbum dixit. CHRY. Si
aut quis dixerit cur patrē dimittens: mox nobis de filio
loquit⁹: Quoniam ille quidē manifestus oīb⁹ erat: ⁊ si nō vt
p̄i: sed ut de⁹: vñgenit⁹ aut ignorabat: ideo decenter eaz
que de isto est cognitiōē p̄fessum in initio studuit impone-
re his qui nesciebāt eū: sed neq; patrē in his q̄ de filio sūt
sermonib⁹ tacuit. Propter hoc aut ⁊ verbū eū vocauit.

Quia enī doctur⁹ erat q̄ hoc verbū vñgenit⁹ est fili⁹ dei
ut nō passibilē estimer q̄s generationē pueniens vbi nū-
cupatiōe: destruit p̄nitiosā suspitiōē esse ex deo filiūz
impassibiliter ostendēs. Secūda vō rō est: quia ea q̄ sunt
patris nobis annūciare debebat. nō simplr vō cum ver-
bum dixit: sed cū articuli adiectiōe a reliquis ipm̄ sepa-
rans. Consuetudo enī est scripture verba vocare leges
dei ⁊ p̄cepta. hoc aut verbū substantia quedā est hypo-
stasis ens: ex ipso pueniens impassibilr patrē. BASI.
Quare igitur verbū quia impassibiliter natū est: quia est
generantis imago: totum in seipso generantē demonstrās
nihil inde separans: sed in seipso p̄fectū existēs. AVG.
xv. de trini. Sicut enī scia nra illi scie dei: sic ⁊ nrm vob⁹z

quod nascit de nostra scia: dissimile est illi verbo dei: qd natu est de patris essentia. Tale est aut acsi diceret de patre scia: de patris sapia: vel qd est expilius de patre scia: de patre sapia. Verbu ergo dei patris vnigenit: filius: p oia patri similis et equalis: hoc eni est oino qd pater: no in p q: iste filius: ille p. ac p hoc nouit oia q nouit pater: si ei nosse de pte est: sicut esse: nosse eni et esse ibi vnus est: et io patri: sicut esse no est a filio: ita nec nosse. Proinde tanq seipm dices: pater genuit verbu sibi equale p oia. no eni seipm integre pfecteq dixerit: si aliqd minus aut ampli us esset in eius verbo q in seipso. Nostru aut verbu interius qd inuenim? esse vtriusq illi sile: qtu sit etia dissimile no pigeat intueri. Est eni verbu metis nostre: qd hac atq hac volubili quadam motioe iactam: cum a nobis nuc id nuc illud: sicut inuentu fuerit vel occurrerit cogitat: tunc sit veru verbu: qn illud qd nos dixim? volubili motioe iactare ad id qd scim? puenit atq inde formatu: omni modu similitudine capiens: ut quo res queq scit: sit etia cogit. Quis no videat qra sit hec dissimilitudo ab illo dei vbo: qd in forma dei sic est ut no ante fuerit formabile post q formatu: no aliqn possit esse in forma: sed sit forma simplex et simplr equalis ei: de quo est. Quapropter ita dicit illud dei verbu ut dei cogitatio no dicat: ne aliqd esse quasi volubile dicat in deo qd nuc habeat nuc accipiat: forma ut verbu sit eaq possit amittere atq informi: quoda modo volutari. **AVG.** de ver. dñi. Est eni verbus dei forma quedu no formata: sed forma omniu formaru forma incommutabilis: sine lapsu: sine defectu: sine tpe: sine loco: supans oia: existens in oibus: fundamentu quoddaz in quo sunt: et fastigiu sub quo sunt. **BASI.** habet autem et verbu nostru ex pteius diuini verbi similitudine quanda nam nrm verbu tota declarat metis pceptione: q nanq mete pcipim? ea verbo pferim?. Et quide cor nrm quasi fons quida est: verbu vo planu quasi quida riuulus manans ex ipso. **CHRY.** Considera etia in euangelista prudentia spiritali: nouerat hoies id qd antiquu est: et qd ante oia maxime honorates et ponetes deus: ppter hoc primu dicit principiu. In principio inquit erat verbum.

ORI. Plura aut sunt signata ab hoc noie principiu. Est eni principiu: sic itineris et longitudinis: fm illud: Intiu boni itineris iustoru exercitui. est aut principiu et generationis: iuxta illud: hoc est principiu creature domini sed etia deū no enouit: afferet aliquis omniu principiu. Illud etia ex quo sicut ex piacente materia alia sunt: principiu est penes eos qui credut illa ingenua. Est et principiu fm ptem: sicut pte principiu eoru est qui fm imaginē dei formati sunt: est etia principiu discipline: fm illud: Cu deberetis esse magri ppter tempus: rursus indigetis ut doceamini que sunt elementa exordij sermonu dei. Duplex eni est documentu principiu: hoc quide na: hoc vero quo ad nos: ut si dicat initiu sapie fore. Natura qdez xpm ingru sapia et verbu dei est: quo ad nos vo ingruum verbu caro scm est. tot igit significatis ad pns nobis de principio occurrentib? pot accipi illud: ex quo qd e agēs Conditor: eni xps est velut principiu: fm qd sapia est vt vbi in principio qtu in sapia sit. plura eni bona de saluatore dicunt. velut igit vita in verbo est: sic verbu in principio. i. in sapia erat. Considera vo si possibile est fz hoc significatu accipe nos principiu: put fm sapiam: et exempla que in ea sunt sunt oia: vt qz principiu filij p est: et principiu creaturarū et oiaz entiu p illud: In principio erat vbu: verbu filiu intelligas in principio. i. in pte dictum fore.

AVG. vi. de tri. Aut in principio sicut oim est: acsi diceret an oia. **BASI.** prouidit eni spū sancti futuri quod da inuidentes glie vnigeniti q pferret sophismata ad subuersionē auditoru: qz si genitus est: no erat: et atq genit? eēt: no erat: ne igit talia garrere psumant: spū sanctus ait: In principio erat verbu. **HYLA.** g. de trini. Trāscūt tpa

transcēdūt secula: tollunt etates: pone aliqd qd volēt tue opioni principiu: no tenes tpe: erat eni vnde tractatur.

CHRY. Sicut aut qd cū stat in nauī secus litus: videt ciuitates et portu. cū vo cū aliqd in mediū pelagi duxerit: a priorib? qdē desistere facit: no in alicubi desigit ei oculū: ita euangelista hic sup oim nos ducens creaturam: su spemum dimittit oculū: no oans suspicere aliquē finē ad supiora: hoc eni in principio erat: semp et infinite essendi significatiū est. **AVG.** de ver. dñi. Sed dicūt: Si filius est: nat? est. hoc fatemur. adiungūt deinde si nat? est: patri filiu? erat p anteq ei filius nasceret: hoc respuit fides: ergo ait: Rōnem mihi redde: quō et filius nasci potuit patri ut coeūus esset ei a quo nat? est. Post patrē eni nascit filius utiqz patri mox iūro successit. similitudines adhibens de creaturis: et nobis laborandū est ut et nos inueniam? similitudines earū rerū quas astruim?. Sed quid possum? in creatura inuenire coeternū: qn in creatura nil inuēim? eternū: Sed si pnt inueniri hec duo coeua generā et generatū: ibi intelligim? eterna. Ipsa quidē sapia dca est in scripturis candor lucis eterne: dca est imago patris. hic capiam? similitudinē ut inueniam? coeua: ex quibus intelligamus coeterna. Nemo aut dubitat q splendor de igne exiit. ponam? ergo ignē patrē illius splendoris: mox quidem ut lucerna accendēdo: simul cuq igne et splendor exiit. Da mihi hic ignē sine splendorē: et credo tibi ptem sine filio fuisse. Imago exiit de speculo: hois intuitus speculū exiit imago mox ut aspector exiit: sed ille q in speculo erat anteq accederet ad speculū. Ponam? ergo ali quid natū sup aquā: ut virgultū aut herbā: nōne cuq imagine sua nascit? Si ergo semp esset virgultū: semp esset et imago de virgulto: qd aut de alio est vtrūq natū est. Pot ergo semp esse generans et semp cū illo quod de eo natū est. Sed dicit aliquis: ecce intellexi eternū patrē coeternū filiu: nō sicut effusus splendor ē mū? igne lucenē: aut sicut effusam imaginē mū? q virgultū existēte: oicim? nō: sed equalitas oimodo est. nō credo ait: qz nō inuenim? similitudinē. fortassis aut inuenim? in creatura quō intelligam? filiu et coeternū patrī: et nequaquā mū? ē: sed nō illud possum? inuenire in vno genere similitudinū. **Iungam?** ambobus genera: vnu vnde ipsi dant similitudines. et alterū vnde nos dedim?. dederūt eni illi similitudines ex his que pcedunt tpe ab his a quibus na: unū: sicut homo de hoies: tamē homo: et homo eiusdē abstantie. Laudamus ergo in ista natiuitate equalitatē nature: deest equalitas tps. In illa aut genere similitudinū quod nos dedim? de splendorē: ignis et de imagine virgultū equalitatē nature nō inuenis: inuenies coeuitatē. Totū ergo ibi qd hic ex pibus singul? tribus singulis inuenit: et nō hoc solū qd in creaturis totū inuenio ibi: sed tanq in creatore. **EX** gestis pcellit epe sint. Propterea alicubi qdē filiu appellat patris: alicubi aut verbu notat: alicubi aut splendorē vocat scriptura diuina singula horū nominū de ipso dicens: ut intelligas ea que de christo dicunt esse circa blasphemā: qz enīz natus filius eiusdē tibi nature sit volens sermo ostēdere vnoq substantia patris et filij dicit filiu patris qui ex eo natus ē vnigenit?. Deinde qm natiuitas et filius apud nos ostentionē pbat passionis: ideoqz hūc filiu appellat et verbum impassibilitatē natiuitatis ei? noie isto demonstrās. Sz qm pater quispiā factus ut homo indubitant seniores filio suo demāre: ne hoc ipm etia de diuina natura putares splendorē vocat vnigenitū patris. Splendor eni nascit qdem ex sole: nō aut intelligit sole posterior. Coexistere s semp patri filiu splendor tibi dēnuat: impassibilitatē natiuitatis ostēdat verbū: substantia litatē filij nomē insinuat.

CHRY. Sed dicūt illi qm hoc. i. in principio: nō eternitatē ostēdit simplr: Etenim et de celo illud et de terra oim ē: In principio inquit fecit deus celū et terrā. sed quid cōmune habet erat ad fecit: sicut enim qd ē: cum de homie quidē dicitur tempus pns significat tm. Cum aut de deo id quod dicit

qđ est semp̄ 7 eternalis ita 7 erat. De nra quidē cuz dī na-
tura: p̄teritū significat tps: cū autē de deo eternitate ostē-
dit. ORI. in ho. Sum enī verbū duplicē h3 significati-
onē: aliqñ enī tpales mori fin analogia alioz verbozum
declarat: aliqñ substantiā vniuscūsq; rei de qua p̄dicat
sine tpali motu vllō designat: ideo 7 substantiū vocatur
HYLA. q. de tri. Respice igit ad mundū: intellige qđ
de eo scriptū est: In p̄ncipio fecit deus celū 7 terrā. Sit q̄
in p̄ncipio qđ creat 7 etates p̄tinet qđ in p̄ncipio p̄tinet
ut fieret. P̄dicato: autē illiterat? indoctus: liber a tpe: so-
lutus a seculis est: viciat oē p̄ncipiū: erat enī qđ est: neq;
in tpe aliquo p̄cludit ut ceperit qđ erat potius i p̄ncipio
q̄ fiebat. ALCVI. Cōtra eos q̄ qđ p̄pter tpalē natiuita-
tes dicebat t̄p̄m nō semp̄ fuisse: incipit euangelista d̄ eter-
nitate verbū dicens: In p̄ncipio erat verbū.

Et verbum erat apud deū.

CHRY. Quia maxime dei hoc est: p̄p̄tū eternū 7 si
ne p̄ncipio esse: hoc p̄mū posuit: deinde ne quis audi-
ens. In p̄ncipio erat verbū. ingentium verbū dīcat: cō-
fessum hoc remonit dicens: Et verbū erat apud deum.

HYLA. q. de tri. Sine p̄ncipio enī est apud deum: 7
qui abest a tempore: non abest ab auctore. BASI. Rur-
sus hoc dicit: p̄pter blasphemates quod non erat: vbi er-
go erat verbum: non in loco incircūscriptibilia continentē
sed vbi erat apud deum: neq; pater loco neq; filius circū-
scriptione aliqua continentur. ORI. Utile est etiam in-
ducere q̄ verbum dicitur ad aliquos fieri: puta ad osee
vel isaiam aut hieremiam: ad deum autem non fit: quasi
p̄teritū non ens apud ip̄m. ex eo igitur q̄ fugiter est i eo dī-
citur: Et verbum erat apud deum: quia nec a p̄ncipio a
patre separatus est. CHRY. Non etiam dixit: In deo
erat: sed apud deum erat: eam que fm̄ hypostasim ei c̄ter-
nitate nobis oñdens. THE. Ut āt mibi q̄ fabelli? ex
hoc deō subuersus ē. Ipse enī dicebat q̄ p̄ 7 fili? 7 sp̄s
scūs vna est p̄sona que aliqñ ut p̄ apparuit: aliquando
ut filius: aliqñ ut sp̄s sanctus. Denisete vō cōfunditur
ex hoc verbo: Et verbum erat apud deum. Hic enī cū
gelista alium declarat esse filium: aliū deum. s. patrem.

Et deus erat verbus.

HYLA. q. de tri. Dicens verbum sonus vocis est: enun-
ciatio negociorū 7 elocutio cogitationū: hoc verbum in
p̄ncipio apud deum erat: quia sermo cogitationis eter-
nus est: cum qui cogitat sit etern? sed quomodo in p̄nci-
pio erat: quod neq; ante tps neq; post tempus est: Et ne-
scio an ip̄m possit esse in tempore. Loquentiū enī fmo
neq; est anq̄ loquant: 7 cum locuti erunt: non erit. In eo
enī ipso q̄ loquunt: dum finiunt iam nō erit id vnde ce-
perūt. Sed si primā sniam rudis auditor: admiserat: In
p̄ncipio erat verbus: de sequenti quid quereris? Et ver-
bum erat apud deum: Nunquid audieras de deo ut ser-
monē recondite cogitatis acciperes: aut fefellerat ioan-
nem quid esset momenti inter inesse 7 a desse. Id enī qđ
in p̄ncipio erat: nō in altero esse: sed cum altero p̄dicat.
statū igit verbi 7 nomen expecta. dicit nanq;: Et de? erat
verbū. cessat sonus vocis 7 cogitatis eloquiū. Verbū
hic res est nō sonus: natura nō sermo: deus nō inanitas
est. HYLA. vñ. de trinit. Simplex autem nuncupatio est
7 caret offendiculo affectiōis aliene. ad moysen dcm̄ est:
Dedit te deum pharaoni: sed nunquid nō adiecta nois cā
est: cum dī pharaoni: Moyses enim pharaoni deus oas
tus est: dum timet: dum orat: dum punit: dum medet. Et
aliud est deum dāri: 7 aliud deum esse. Memini quoq; 7
alterius nuncupatiōis vbi dī: Ego dixi vñ estis: s3 in eo
indulsi nois significatio est. Et vbi refert ego dixi: loquē-
tis potius sermo est q̄ rei nomē. cum autē audio: Et de-
us erat verbum: nō dcm̄ solum audio verbus: sed demō-
stratū esse intelligo qđ deus est. BASI. Sic igit exclu-
dens accusatiōē blasphemantiū querentiū quid est ver-
bum respondet: Et deus erat verbum. THE. Vel ali-

ter continua: Postq̄ verbum erat apud deum: manifestū
est q̄ due p̄sonę erant quāvis vna natura duabus existat
vnde dicitur: Et deus erat verbum: ita ut vna natura sit
patri 7 filio: cum sit vna deitas. ORI. Adiciendū etiā
q̄ verbum in eo q̄ sit ad p̄phetas illustrat: p̄phetas sapi-
entie lumine apud deum vero est verbū obtinens ab eo
q̄ sit deus. vnde p̄locavit hoc quod est: Verbus erat apō
deuz: ei quod est deus erat verbum. CHRY. Et nō ut
plato hic quidem intellectum quendam: hic vero animā
mundi esse dicens. hec enī procul sunt a diuina natura
sed dīcunt: pater cum articuli adiectione dīctus est deus
filius autem sine hac. quid ergo apostolus dicit: Magni
dei 7 saluatoris nostri iesu christi. 7 rursus: Qui ē super
omnia deus: sed 7 romanis scribens dicit: Gratia vobis
7 pax a deo patre nostro: sine adiectione articuli: aliterq;
7 superflū erat hic apponere sup̄ius continue adiectū
nō igitur si non est adiectus filio articulus. p̄pter hoc fi-
lius minor deus est.

Hoc erat in principio apud deum.

HYLA. q. de trinit. Quia dixerat: Deus erat verbū: tre-
pido in dicto: 7 me insolens sermo cōmouit: cum vnum
deum p̄phete nunciauerūt: sed ne quo vltra trepedatio
mea p̄gredi possit reddit sacramētū tantū piscato: dispen-
sationē: 7 refert ad vñ omnia: sine contumelia: sine abo-
litiōe: sine tempore dicens: Hoc erat i p̄ncipio apud deū
apud vñ ingentū deum: ex quo ipse vñ vñigenitus de-
us est predicatur. THE. Et rursus ne suspitio diaboli
ca aliquos conturbaret: ne forte cum verbus deus sit: in-
surrexerit p̄tra patrem: ut aliqui fabulantur gentiliū: 7
separatus a patre fuerit ipsi patri p̄trari? dicit: Hoc erat
in p̄ncipio apud deum. q. d. hoc dei verbum nunquā
a deo extitit separatū. CHRY. Vel ne audiens: In p̄-
ncipio erat verbū: eūternū quidem estimes: sentio ē vero
spacio aliquo patris vitam suscipias induxit: Hoc erat i
p̄ncipio apud deum. nō enī fuit vñq; solitariū ab illo
sed semp̄ deus apud deum erat: vel quia dixerat: Deus
erat verbum: ut nō estimet q̄s minorē esse deitatem filij:
confessum cognoscitū p̄p̄e deitatis ponit: 7 eternitatē
assumens cum dicit: Hoc erat in p̄ncipio apud deū. 7
hoc sem̄ est adiciens: Oīa per ipsum facta sunt. ORI.
Vel aliter. Postq̄ p̄miserat tres p̄positiōes euangelista
resumit tria in vñ dīcēs: Hoc erat in p̄ncipio apud de-
um. In primo enī triū didicim? in quo erat verbū: quia
in p̄ncipio erat: in secundo apud quē: quia apud deum
in tertio qđ erat verbū: quia deus velut ergo demōstrās
verbum p̄dictū deū: per hoc q̄ dicit hoc: 7 colligens in p̄-
positiōē quartā: hoc quod est: In p̄ncipio erat verbū
7 verbū erat apud deum: 7 deus erat verbum: ait: Hoc
erat in p̄ncipio apud deum. Querat autem aliquis: cur
non est dcm̄: In p̄ncipio erat verbum dei: 7 verbus dei
erat apud deum: 7 deus erat verbum dei: Quisquis autē
vnicam veritatem fatebitur esse: palam est quoniā 7 de-
monstratio eius que est sapientia vna est. Sed si veritas
vna 7 sapientia vna: verbū quoq; quod veritatē enunci-
at sapiam expandit in his qui susceptibiles sunt: vñq; si
quidem erit. nec hoc dīcimus inficientes verbum dei for-
re: sed ostendentes vilitatē omīssionis huius vocabulū
dei. Ipse quoq; ioannes in apocalyp. dicit: Et nō mē ei?
verbum dei. ALCVI. Qualiter autem ponit substan-
tiū verbus erat: ut intelligeres omnia tempora p̄ueniū
se coeternum deo patri verbum.

Omnia per ipsum facta sunt.

ALCVIN. Postq̄ dixit de natura filij: de operatiōe
eius subiungit dicens: Omnia per ipsum facta sunt. I. dē
quid est siue in substantia siue in aliq̄ p̄p̄ietate. HYLA.
q. de trinit. Vel aliter: Erat quidem verbum in p̄ncipio
sed potuit non esse ante p̄ncipiū. sed quid illi: Omnia p̄
ip̄m facta sunt. Infinitum est per quod sit omne qđ factū
est: 7 cum ab eo sint omnia: 7 temp? ab eo est. CHRY.

Moyſes quidē incipiens ſcripturā veteris teſtamēti de ſenſibilib⁹ nobis loquitur: ⁊ hoc enumerat per multa: In pncipio enim ait fecit deus celum ⁊ terram. Deinde i ducit: quoniam ⁊ lux facta eſt: ⁊ firmamentū: ⁊ ſtellarū nature: ⁊ genera animalū. Euangelista vō hoc omnia exce dens vno verbo comprehendit: ut cognita auditoribus ad altiorē feſtinans materiā totum hunc librum inſtituēs nō de operibus: ſed de conditore. **AVG.** i. ſuper gene ſum ad lram: Cum enim dicit: Omnia p ipm facta ſunt. ſatis oſtendit ⁊ lux per ipm ſcā: cum dixit deus: fiat lux. ⁊ ſi mihi de alijs: qd ſi ita eſt eternū eſt: quod ait de⁹ fiat lux quia verbū dei: deus apud deū patri coeternus eſt: quā creatura ipſalis ſcā ſit. Cum enim verba ſint temporis cū dicim⁹: qm ⁊ aliqñ: eternū tamen eſt in verbo dei: quādo aliquid fieri debeat: ⁊ tunc ſit qm fieri debuifſe in illo verbo eſt: in quo nō eſt qm ⁊ aliqñ qm totū illud verbū eternū eſt. **AVG.** ſup iōan. Qm ergo pōt fieri ut verbū dei factū ſit: quando deus per verbū fecit oīa: ſi ⁊ verbū ipſū ſcā eſt per quod aliud verbū ſcā eſt: Si hoc dicis quia eſt verbū verbi: per quod ſcā eſt illud: ipm dico ego vni genitū filiū dei. ſi aut nō dicis verbum dei: concede non ſcā verbū per quod facta ſunt omnia. **AVG.** i. de tri. Et ſi ſcā non eſt: creatura non eſt: ſi autē creatura non eſt eiusdem cum patre ſubſtantie eſt: oīs enī ſubſtantia q de⁹ uſ nō eſt: creatura eſt: ⁊ que creatura non eſt: deus eſt.

THEO. Solent autē ariani dicere q ſicut per ſerrā oſtium fieri dicimus: quāſi per organū: ſic ⁊ per filiū oīa facta fuiſſe dicunt: nō q ipſe ſit factor: ſed organū: ⁊ ſic facturā aiunt filiū tanq⁹ ſcā ad hoc ut p eum oīa fierent. Nos autē ad huiſmo di ſictōres mendaciū ſimplr reſpon demus. ſi enī ut dicis pater crearet ad hoc filiū: ut eo tā q organo vteret videret q in bono: ab illo ſit filiū: q q facta ſunt: ſicut ea que per ferram ſunt facta: ipſo organo nobilioza exiſtunt. nam ſerra ppter ipſa facta eſt: ſic ⁊ ppter ipſa que facta ſunt: ut aiunt p creauit filiū: tanquā nō deberet deus cuncta creare nequa q filiū: pduxifſet: qd his verbis inſanias: ſed aiunt: quare nō dixit q oīa verbum fecit: ſed vſus eſt hac ppoſitione per: ne filiū in genitū intelligeres ⁊ ſine pncipio ⁊ dei p ditorē. **CHR.** Sed ſi ppoſitio per: conturbat te: ⁊ queris in ſcriptura q ipm verbum oīa faceret. audi dauid: Inſitio tu domie terram fundasti: ⁊ opa manū tuarū ſunt celſi. Quod autē hoc de vni genito dixerit addiſces ab apoſtolo vītē hoc verbo in epla ad heb: eos de filio. Si vō de patre hoc p phetā dixiſſe dicis: Paulū vō filiū adoptiſſe idem ſit rursus. Neq⁹ enim id filio cōuenire dixiſſet: niſi vchemē ter conſideret: quoniam que ſunt dignitatis cohonorabilia ſunt viriq⁹. Si rursus per ppoſitio aliquā ſubiectionem tibi videt inducere: cur paulus eam de patre ponit: fide lis inquit dñs: per quem vocati ſumus in ſocietate filij eius. Et iterum paulus apoſtoloſ per voluntatem dei.

ORI. Errauit etiam in hoc valentinus: dicens vbum eſſe q mundane creatiois pſtitit cām creatori: ſed ſi ſic ſe habet veritas rerū: put ipſe intelligit: oportebat ſcripturaz fore per creatorē vniuerſa pſiſtere a verbo: nō autē econ tra per verbū a creatorē.

Et ſine ipſo factum eſt nihil.

CHRY. Ut nō eſtumes cum dicit: Omnia p ipm ſcā ſunt: illa oīa ſolum dicere eum: que a moyſe dicta ſūt: cō uenienter inducit: Et ſine ipſo ſcā eſt nihil ſue viſibile qd ſue intelligibile. Vel aliter: Ne hoc quod dixit: Omnia per ipm facta ſunt: de ſignis ſuſpiceris nunc dicit: de quib⁹ reliqui euangeliste locuti ſunt inducit: Et ſine ipſo factū eſt nihil. **HYL.** Vel aliter dicit hoc qd dicit: Omnia p ipm facta ſunt. nō habet modū: eſt ingentius qui factus a nemine eſt: ⁊ ipſe genitus ab innato: reddidit aucto rem cum ſociū pfeſſus eſt dicens: Sine ipſo factū ē nihil cum enim nihil ſine eo intelligo: nō eſſe ſolum: quia aliū eſt p quem aliū ſine quo nō. **ORI.** in homel. Vel ali

Ne exiſtimares ea que per verbum facta ſunt per ſe exiſtentia non contenta a verbo ait: Et ſine ipſo factū eſt nihil. hoc eſt: nihil factum eſt extra ipm: quia ipſe ambit omnia conſeruans ea. **AVG.** de que. no. ⁊ v. i. c. 11. dicit: Sine ipſo ſcā eſt nihil: nullo modo ipſum facturū eſſe ſuſpicari debere edocuit. Quod enim poteſt dici: ipſe eſt factura cum nihil dicat deus ſine ipſo feciſſe. **ORI.** ſuper iōan. Vel aliter: Si omnia per verbū ſcā ſunt: nū micro vō omniū eſt malitia ⁊ totus fluxus peccati: ⁊ hec per verbū facta ſunt: ⁊ hoc eſt falſū. quāto igit ad ſigni ficata Tūbil ⁊ nō ens vnum ſunt. Videtur autē apoſto lus nō entia praua dicere: Vocat inquit deus ea que non ſunt tanq⁹ ea que ſunt. Totaq⁹ prauitas nihil dī dī abſq⁹ verbo facta eſt. **AVG.** ſuper iōan. Peccatū enim non per ipm factum eſt: ⁊ manifeſtum eſt: quia peccatū nihil eſt: ⁊ nihil ſunt homines cum peccant. Et idolum nō per verbum ſcā eſt: habet quidē formā quādam humanā: ⁊ ipſe homo per verbū fact⁹ eſt. Sed forma hoīs in idolo non per verbū facta eſt. ſcriptum eſt enim: Scimus q nihil eſt idolum: ergo iſta nō ſunt facta per verbum. ſz que cumq⁹ facta ſunt naturaliter: vniuerſa natura rerum: om nis omnino creatura ab angelo vſq⁹ ad vermiculum.

ORI. Valentinus autē excluſit ab omnibus pver buz factis que ſunt in ſeculis facta que credit ante verbū exiſtiſſe: ppter euidentia loquens. ſiquidem que putant ab eo diuina: remouent ab oibus: que autem velut ipſe putat penitus deſtruunt: vere dicunt omnia. quidā enim falſo: dicunt diabolu nō eſſe creaturam dei: inquantū oī diabolu eſt: creatura dei nō eſt. Is autē cui accidit cō diabolu: diuina eſt creatura: ac ſi dicerem⁹ homicidā cre aturam dei non eſſe: qui tamē in eo q homo eſt: creatura eſt. **AVG.** de natura boni. Non autē ſunt audientia deſyramenta hominū: qui Nihil hoc loco aliquid intelli gendū eſſe putant: quia ipm nihil in ſine ſine poſitum eſt nec intelligunt nihil in ſeſe vtrū dicatur: Sine ipſo nihil factū eſt: an ſine ipſo ſcā eſt nihil. **ORI.** Si accipiatur verbū p eo qd in quolibet hominū eſt: quia ⁊ ipm inſit eſt cuiuslibet ab eo qd in pncipio erat verbum: eam ſine hoc verbo nihil cōmittit⁹ ſimplr accipiendo quod dicit: Nihil. ait enim apoſtoloſ q ſine lege pccm mortuū erat adueniente vō in adato pccm reſurrexit: nē enī pputat pccm le ge nō exiſte: ſz nec pccm erat nō exiſte vbo: qd oīs dicit: Si non veniſſet ⁊ cēm ill locut⁹ pccm nō hient. quib⁹. n. excuſatio deſicit volenti dare reſponſum de crimine: dū verbo pnte ac iudicante quid eſt agendū nō obedi quis illi: nec ppter hoc incul pandū eſt verbū: ſicut nec magi per cuius diſciplinā nō remanet locus excuſationis diſci pulo delinquenti velut de ignoſtātia. oīa ergo per verbū facta ſunt: nō ſolum nālīa ſz et que ab irrōnabilibus ſunt.

Quod factum eſt in ipſo vita erat.

BED. Quia euangelista dixit oēm creaturā factā eſſe per verbū: ne qd ſo te crederet mutabilē eius voluntatē quāſi q subito vellet facere creaturā quā ab eterno nūq an feciſſet: ideo docere curauit. factam quidē creaturam in tpe: ſed in eterna creatoris ſapia: qm ⁊ quos crearet ip fuiſſe diſpoſitū. vnde dicit: Quod ſcā ē in ipſo vita erat.

AVG. ſuper iō. Pōt autē ſic punctari: Quod ſcā ē in ipſo. ⁊ poſtea dicat: Vita erat. ergo totū vita eſt: ſi ſic p nunciaturū. quid enī nō in illo ſcā eſt. ipſe eſt enim ſa pientia dei. ⁊ dī in platmo: Omnia in ſapia feciſti: oīa igit ſic ſicut per illum: ita in illo facta ſūt. ſi ergo qd in illo factū eſt vita eſt: ergo ⁊ terra vita eſt: ⁊ lapis vita eſt. inbo neſtū eſt ſic intelligere: ne nobis ſubrepat ſecta maniche oīū ⁊ dicat: quia habet vitā lapis: ⁊ habet vitā pice. ſolā enim iſta deſyantes dicere: ⁊ cum reprehendi fuerint ac repulſi: quāſi de ſcripturis pferūt dicentes: ut qd dicit⁹ eſt: Quod factum eſt in ipſo vita erat. Pronūcia ergo ſic Quod factum ē: hic ſubdiſtingue ⁊ deinde infer: In ipſo vita erat. facta eſt enim terra: ſed ipſa terra que facta ē nō eſt vita

est vita. est aut in ipsa dei sapientia spiritaliter ratio que
da qua terra scā est. hec vita est. sicut arca in oi ope nō ē
vita: arca in arte vita ē: qz viuūt aia artificis. sic ergo quia
sapia dei p quā scā sunt oia: fm artē pūnet oia que sunt p
ipsam artē: nō hec pūno sunt vita: sed qd scā est: vita
est in illo. **ORI.** in ho. **Pōt** aut z sic distingui sine erro
re: Quod scā est in ipso. z postea dicat: Vita erat: ut sit
sensus: Omnia q per ipm: z in ipso facta sunt: in ipso vi
ta sunt: z vnū sunt. Erant enī: hoc est in ipso subsistunt cā
liter: pūqz sint in seipsis effectiue. Sed si queris: quō et
qua rōne oia que per verbū scā sunt: in ipso vitalit z vi
formiter z causaliter subsistūt: accipe exempla ex creatu
rarū natura. Cōspice quō omniū rerū quas mundi hui
sensibilis globositas pphendit: cause simul z vnifor: mī i
isto sole qui est maximū mundi luminare subsistunt: quō
numerositas herbarū z fructuū in singulis seminibus si
mul pūnet: quō multiplices acie inspicere: z quantū dat hu
manis rōnibus videre quō omnia que per verbū sunt
facta: in ipso viuūt z facta sunt. **HYL.** Uel aliter potest
legi: In eo q dixerat: Sine ipso factū est nihil: posset ali
quis pūrbatus dicere: est ergo aliqd per alterū: scā qd
m nō sit sine eo scā: z si aliquid per alterū: lz nō sine eo iā
nō per eum omnia: quia aliud est fecisse: aliud est interue
nisse facienti. Enarrat ergo euangelista quid nō sine eo fa
ctum sit dicens: Quod scā est in eo. hoc igitur nō sine eo
quod in eo scā est. nam id quod in eo scā est etiam p eū
scā est. omnia enim p ipm z in ipso creata sunt. In ipso ac
creata qz nascebat creator: deus: sed ex hoc sine eo nihil
scā est: quia nascens deus vita erat: z qui vita erat: non
postea: natus erat factus est vita. nihil ergo sine eo sic
bat ex his que in eo fiebant: quia vita est in quo fiebant:
z deus qui ab eo natus est: nō postea: natus est: lz nascē
do quoz extitit. **CHRY.** Uel aliter: Nō apponem
finale punctū vbi dicit: Sine ipso scā est nihil: fm hereticos
illi enī volentes spm scā creatū dicere alunt: Qd factū
est in ipso vita erat. sed ita nō potest intelligi. pū qdem
neqz tempus erat hic spū sancti meminisse. sed si de san
cto spū hoc dicit: age. sed eo iū interim legamus modū
ita enī nobis hoc incōueniens erit. cum enim dicit: Qd fa
ctū est in ipso vita erat: spm scā dicunt deū esse vitam: lz
vita hec z lux inuenit esse. Inducit enī: Vita erat lux ho
minū: quo circa fm eos lucē omniū hūc spm dicit. quod
aut supius verbū dixit: hic pūter z deum z vitā z lucem
nominat. Verū aut caro scā est. erit igit spū sanctus in
carnatus: nō filius ideo dimittētes hunc modū legendi
ad decentē ventam lectionē z expōnē: hec aut ē cum dicit:
Omnia p ipm facta sunt: z sine ipso factū est nihil qd scā
est. ibi quiescere fac sermonē. deinde ab ea que deinceps
est dictione incipe que dicit: In ipso vita erat. ac si dicat:
Sine eo scā est nihil qd scā ē. i. factibilium. vides qualis
hac breui adiectioe oia corripit supuenientia incōueni
entia. Inducens enī sine eo scā est nihil: z adijciens: Qd
scā est: z intelligibilia pprehēdit: z spm scā exceptit. Spi
ritus enī sanctus factibilis nō est. hec igit que dicta sunt
de pūitioe rerū dixit iohannes. Inducit aut z eum qui est
de pūdentia sermonē dicens: In ipso vita erat: quēadmo
dū in fonte qui generat abyssos: z in nullo minozaf fons
ita z in opatioe vnigeniti quēcūqz credas per eū facta ēē
nō minoz ipse factus est. nomē aut vite hic nō solum pū
itio est: sed z pūdentia rez: que est fm pmanentiā carū
cum aut audis qm in ipso vita erat ne compositū est: ef
sicut enī pater hz vitam in seipso: ita dedit z filio vitam
habere. ergo sicut patrē nō vnos dices compositum esse
ita nec filium. **ORI.** Uel aliter. **Pōt**et scire q saluator
quēdā dicit non sibi esse sed alijs: quēdā vō z sibi z alijs. In

hoc ergo q dicitur Quod factū est in vbo vita erat. scri
tandū est: an sibi z alijs vita est: vel alijs tm. z si alijs: qui
bus alijs: idem aut est vita z lux. Lux aut hominū est. fit
itaqz hominū vita quozū est lux. z sic in eo q dicit vita:
saluator nō sibi sed alijs. hec quidē vita verbo pūstenti
aderit: ex eo q expiata a peccatis aia sit serena: vita inse
rat ei: qui verbi dei se susceptibile statuit. vnde verbū q
dem in pūcio nō dixit scā. non enim erat quando pū
cipiū verbo careret. Vita autem hominū nō semper erat
in verbo: sed hec vita hominū facta est eo q vita est lux
hominū: cum enī homo nō erat: nec lux hominū erat: lu
ce fm habitudinē ad hoies intellecta. z ideo dicit: Qd fa
ctū est in verbo: vita erat: nō autem qd erat in verbo vita
erat. Inuenitur aut alia lra nō incōgrue hīs: Qd factū
est in eo vita est. Si autem intelligamus vitam hominū
que in verbo sit eum esse qui dixit: Ego sum vita. fatebi
mur neminē infidelis chūsti viuere: sed cunctos esse mor
tuos qui nō viuūt in deo. Et vita erat lux hominum.

THE. dixerat: In ipso vita erat: ne putares q absqz
vita sit verbū: sed vita sit spiritalis z lux rōnalis cuncti
vnde dicit: Et vita erat lux hominū. q. d. lux ista nō est sensi
bilis sed intellectualis illuminas ipsam animā. **AVG.**
super io. Ex ipsa enī vita illuminant hoies: peccora nō il
luminant: qz nō habent rōnabiles mentes: que possunt vi
dere sapiam. homo aut factus ad imaginē dei: habet rō
nalem mentē per quā possit percipere sapiam: ergo illa
vita per quā facta sunt oia: lux est: z nō quozcūqz aialū
sed hominū. **THE.** Nō aut dixit lux est solum iū
deis: sed omniū hominū. Omnes enim hoies inquantū
intellectū z rōnem recepim ab eo qd nos pūdidit verbo
intantū ab eo illuminari dicimur: nam rō nobis tradita
p quam rōnales dicimur: lux est ad operanda nos dū
gens z non operanda. **ORI.** Non est aut pūmittendum
q vitam pūmittit luci hoies: incōsequēs enī erat illumina
ri nō viuente: z aduenire illuminationi vitam. si autē idē
est: Vita erat lux hominū: q solū hominum erit xps lux
atqz vita soloz hominū: hoc aut opūari hereticū ē. Nō
igitur quicqd dicit aliquoz illorum solum est. Scriptum ē
enī de deo q si deus abraam isaac z iacob: nō tamē isto
rū tm patrū dicit: est deus: nō ergo ex eo q dicit: Lux homi
nū. excludit qn sit alioz: alios vō pūnens eo q ē: facia
mus hominē ad imaginē nostram: quicquid ad imaginē
ac similitudinē dei factum est intelligi dicit p hoiem. Sic
igit lux hoies lux cuiuslibet rōnalis creatura est.

**Et lux in tenebris lucet z tenebre eam nō cō
prehenderunt.**

AVG. super ioan. Quia vita illa ē lux hominū: sed
stulta corda cape istam lucē non pūnt: qz peccatis suis ag
grauant: ut eam videre nō possint: ne ideo cogitent quasi
absentē esse lucem: quia eam videre nō possunt. Sequitur:
Et lux in tenebris lucet: z tenebre eam nō cōphenderunt
Quo enī hō positus in sole cecus pūnt illi soli: sed ipse
soli abīs ē: sic ois stult' cec' ē: z pūnt illi sapia. Sz cū ce
co pūnt ē: ocul' ei' abīs ē: nō qz illa ipsi abīs ē: lz qz ipse
abīs est ab illa. **ORI.** Tenebre aut hūulmōi hoies
nō natura sunt: fm illud pauli: Eram' aliqū tenebre: nūc
aut lux in dño. **ORI.** in hom. Uel aliter: Lux in tenebris
fidelis aiarū lucet a fide inchoans: ad spem trahens. Im
peritoz vō cordiū pfidia z ignozātia lucem verbi dei in
carne fulgentis nō pprehenderūt: sed iste sensus moralis
ē. Phisica vero horum verborum theoria talis ē: huma
na natura z si nō peccaret suis pprijs viribus lucere nō
posset. Non enim naturaliter lux est: sed particeps lucis
capax siquidem sapientie ē: non ipsa sapientia. Sicut: er
go aer per semetipm nō lucet: sed tenebrarū vocabulo
nuncupat: ita nra natura dum per seipm consideratur
quedam tenebrosa substantia ē: capax ac particeps lucis
sapientie: z sicut aer dum solares radios participat: non

dict p se lucere sed solis splendo: in eo apparere ita rō
nabilis nostre nature pā dum pntia verbi dei possidet: n
p se res intelligibiles r deū suum sed p insitū sibi diuinū
lumē cognoscit. Lux itaq; in tenebris lucet: q; dei verbū
vita: r lux hominū in nostra natura que p se inuestigata
r p siderata informis quedā tenebrositas inuenit: lucere
nō definit. r qm ipsa lux omni creature est incomphensi
bilis: Tenebre eam nō pphenderūt. **CHRY.** Vel ali
ter: Totum ab illo loco: Et vita erat lux hominū: p mūz
nos de p ditiōe docuerat: deinde dicit: r que fin animaz
bona p buit nobis ventens verbū. vnde dicit: Et vita erat
lux hominū. Nō dicit: Lux iudeoz: sed vniuersaliter ho
minū. nō enim i dei solum: sed r gentiles ad hanc vene
runt cognitionē. Nō aut adiecit Et angeloz: quoniam ei
de natura humana sermo est quib; verbū venit euangeli
zans bona. **ORI.** Querūt aut quare nō verbū lux ho
minū dicit: sed vita que in verbo sit: quib; rndem: q; v
ita que ad p hō: nō ea que cōis est rōpaliū r irrōnālū dī
sed que adiungit verbo quod in nobis fit p p ticipationē
verbi p mūz ad discernendū apparentē vitam r non ve
ram r cupiendā verā vitā. Prius ergo participam; vitā
que apud quosdā quidē est potētia nō actu lux: qui. s. nō
sunt auidi pquirere que ad sciam pertinet: apud quosdā
vō r actu lux efficit: qui fin aplm emulant dona meliora
f. verbū sapie. si tñ r tunc idem est vitā r lux hominū: nul
lus manens in tenebris pfecte viuere comprobatur: nec qd
q; viuētū pstitit in tenebris. **CHRY.** Alia enī adue
niente nobis solutū est mortis imperiū: r luce lucente no
bis nō vltra sunt tenebre: sed semp manet vitā quā mōz
supare nō pōt: nec tenebre lucem. vnde sequit: Et lux in te
nebris lucet. Tenebras moriē r errozē dicit. nam lux qui
dem sensibilis nō in tenebris lucet: sed sine illis. Predica
tio vō xpi in medio erroris regnatis fuit: r euz dispare
re fecit: r in vitam mortem fecit mortuus christus: ita eā
superas ut eos qui detinebant reduceret. Quia igit neq;
mōz eam supauit: neq; errozē: sed fulgida est eius p dīca
tio vbiq; r lucet cum p pta fortitudine: p p terea subdit:
Et tenebre eam nō comphe. **ORI.** Est etiam sciendū
q; sicut lux hominū nomē est duarū spūalū rerū: sic r te
nebre. Dicimus enī hominū lucem possidentē opera lu
cis p fīcere: r etiam cognoscere quasi illustratū lumine sci
entie. r ecōtrario tenebras dicim; illicitos actus: r eam
que vī scia: nō est aut. Sicut aut pater lux est r in eo tene
bre nō sunt vllē: sic r saluator. Sed quia similitudinē carnis
peccati subiit: nō incongrue de eo dī q; tenebre in eo sūt
aliquē: ipso in se suscipiente nras tenebras ut eas dissipā
ret. Dec igit lux que facta est vitā hominū: radiat in tene
bris aīarū nostrarū: r venit vbi pnceps tenebrarū harū
euz genere bellat humano. Hanc lucem psecute sunt tene
bre: quod p3 ex his que saluator r eius filij sustinent: pu
gnantib; tenebris ptra filios lucis. Uez q; deus patroci
nat nō inualecūt. vñ nō apprehendūt lucem. vel q; cele
ritatē cursus lucis subsequi nō valent. ppter p p tiaz tar
ditatē. vel quia si supucientez expectant: fugant luce ap
propinquante. Oportet aut id p siderare q; nō semp tene
bre in sinistra parte sumunt: sed qm in bona fz illō psal
mī: Posuit tenebras latibulū suū: dū ea que sunt erga de
um ignota r imperceptibilia sunt. De hac ergo laudata
caligine dīcā: qm vcrsus lucem pergit illamq; apphe
dit: q; quod erat caligo dum igno: abaf: in lucem cogni
tam vertit ei qui didicit. **AVG.** r. de ciuit. dei. Hoc autē
initū sancti euangelij quidā platonius aureis lris pseri
bendū: r p omnes ecclesias in locis eminētissimīs p p o
nendū esse dicebat. **BED.** Nam aliq euangeliste chri
stum in tempore natū describunt. Ioannes vō eundez in
pncipio testat fuisse dicens: In pncipio erat verbū. Alij
inter homines eū subito apparuisse cōmemorat: ille ipm
apud deum semper fuisse testat dicens: Et verbū erat apd
deum. Alij cum verū hominū: ille verū confirmat deum

dicens: Et deus erat verbū. Alij hominē apud homines
eum temporaliter conuersatū: ille deū apud deū in pnci
pio manentē ostendit dicens: Hoc erat in pncipio apud deū
Alij magnalia que in hoīe gessit perhibēt: ille q; omnen
creaturā p ipm deus p fecerat docet dicens: Oīa p ipm
facta sunt: r sine ipso factū est nihil.

Suit homo missus a deo: cui nomen erat io
annes: hic venit in testimonium: ut testimonium per
hiberet de lumine: ut omnes crederent per illum
Non erat ille lux: sed ut testimonium perhiberet
de lumine.

AVG. Ea que dicta sunt supius de diuinitate xpi dēa
sūt: qui sic venit ad nos: fm q; apparuit hō. Quia igit sic
erat hō ut lateret in illo deus: missus est ante illū magn;
homo: per cuius testimonium inueniret plūsq; homo: r dē
est hic: fuit homo. **THE.** Nō angelus ut suspitionez
multoz destrueret. **AVG.** Et quō posset iste verum de
deo dicere: Missus a deo. **CHRY.** Nihil d reliquo
humanū esse estima eozū que dicunt ab illo: non enī que
eius sunt: sed que mittentis oīa loquit: ideo r angelus nō
cupatus est a ppheta dicente: Ego mitto angelū meum.

Angeli enim virtus est nihil p p tū dicere. Hoc autē qd
dicit: fuit missus nō eius qui ad esse pcessus ostensum
est. Sicut aut isaias missus fuit: nō aliunde q; a mūdof;
a statu quo vidit dñm sedentē super solis excelsū r ele
uatū ad plebem: sic r ioannes a deserto ad baptizandū
mitis. At enī: qui mis r me baptizaf ille mibi dixit: Eup
quē videris rē. **AVG.** Quid vocabat: Cui nomen erat
ioannes. **ALCVI.** f. gratia dei vel in quo est gratia: q
grām noui testamēti. xpm suo testimonio p mū mūdō i
notuit. Vel ioannes interpretat cui donatū est: quia p grāz
dei donatū est illi: regem regū: nō solum pcurrere: fz etiā
baptizare. **AVG.** Quare venit: hic venit in testimonium
ut testimonium perhiberet de lumine. **ORI.** Quidā im
probare nitunt edita de christo testimonia pphetarū dī
centes: Non egere testib; dei filium habentes credulita
tis sufficientiā: tum in his que prulit salubribus verbis:
tum in mirabilib; operibus suis. Siquidē r moyses cre
di meruit per verbū r virtutes: nō egens p p tibus.

Ad hoc dicendū est q; multis existentibus causis indu
centib; ad credendū: plerūq; quidā ex hac demonstrat
ione nō admiran: ex alia vō habēt cām ut credant. Eius
aut est qui p cunctis hominib; homo factus est. Cōstat
igitur quosdā ex dictis pphetis ad christi admiratio
nem coactos: mirantes tot pphetarū ante eius aduentū
vocem: cōstituētes natiuitatis eius locū r alia huiusmōd.
Illud quoq; aduertendū q; p dīgiose virtutes ad creden
dū p uocare poterant eos qui tempore xpi erant: nō aut
post longa tempora nō fabulosa quedā estimata fuerunt
plus enī peractis virtutib; facit ad credulitatē que cū
virtutib; queritur pphetia. Est aut r tale quid dicere: q;
quidā in hoc q; testimonium p bēt deo honoratū sunt. P p
uare vult ergo chorū pphetarū ingenti gratia: qui dicit
illos nō oportere de christo testimonium exhibere. Acced
sit aut hīs ioannes: ut testimonium de luce perhibeat.

CHRY. Non ea indigente testimonio: sed ppter qd
ipse ioannes docet dicens: Ut omnes crederent p illum
Sicut enim carnē induit ne omnes pderet: ita r pconem
hominē misit: ut cognatā audientes vocem facilius adue
nirent. **BED.** Non autem ait: Ut omnes crederent in il
lum. Maledictus enim homo qui p fidit in homine: sed
ut oēs crederent per illum: hoc est p illius testimonium cre
derent in lucem. **THEO.** Si vero aliqui non credi
derint: excusabilis permanet ipse. Nam r si aliquis inclu
dens se in domo caliginis: r ipm solis radi; nō illustrat:
ipse cām tribuit r non sol: sic ioannes ut omnes crederet
missus fuit: sed si mīne psecutus est: ipse huius rei cā non
extitit. **CHRY.** Quia vō multū apud nos maiō: q; de
natur: eo

statu: eo qui testimoniū phibet et digno: fide esse videt: ne quis et de iohanne hoc suspiciet: hanc suspensionē destruat dicens: Non erat ille lux: sed ut testimoniū phiberet et lumine. Si vō nō huiusmodi opioni hoc resūpsit ut testimoniū phibet et lumine: supflūū ēēt qd dī: et magisteratio fmonis q̄ explanatio doctrine. **THE.** Sed dicit aliquis: ergo neq; iohāne neq; sanctorū quēpiā lucē esse vel fuisse dicemus: sed si sanctorū aliquē lucem velimus dicere: potēnt lucem abiq; articulo: ut si interrogat fueris: virū iohannes est lux sine articulo secure pcedas. Si vō cū articulo nō concedas. Non enī est ipsa lux pncipalior: sed lux dicitur quia fm participationem lucem habeat a vero lumine.

¶ Erat lux vera que illuminat omnem hominē venientem in hunc mundū.

AVG. De quo lumine iohānes testimoniū phibeat ostendit dicens: Erat lux vā. **CHRY.** Vel aliter. Quia superius de iohanne dixerat q̄ venit et missus est: ut testetur de luce: ne quis hoc audiens ppter testantis recentē pntiā et de eo cui testimoniū phibet: talem quandā suspensionem accipiat: reduxit mentem et ad eam que supra omne principii est: transmissit existentia dicens: Erat lux vera.

AVG. Quare additū est vera: q̄ et homo illuminat et lux: sed vera lux illa est que illuminat. nam et oculi nō strī dicunt lumina: et tamen nisi aut p noctem lucerna accendat: aut per diem sol exeat: lumina illa sine cā patent. vnde subdit: Que illuminat omnē hominē. Si omnē hominē: ergo et ipm iohāne. Ipse ergo illuminabat: a quo se demonstrari volebat. Quomodo enim plerūq; sū ut in aliquo corpore radiato cognoscat ortus esse sol quē oculis videre nō possumus: quia qui faucios habent oculos: idonei nō sunt videre parietem illuminatū aut aliquid huiusmodi: sic omnes ad quos venerat christus: minis erant idonei eū videre. Radiavit iohāne: et per illū consistentem se illuminatū: cognitus est ille qui illuminat dicit autem: Venientem in hunc mundum. nam si illuc nō recederet: nō esset illuminandus: sed ideo hic illuminandus: quia illuc recessit: vbi homo poterat esse illuminatus.

THE. Erubescat manicheus qui conditor: maligni et tenebrosi nos asserit creaturas. Non enim illuminaremur: si veri luminis creature nō essemus. **CHRY.** Ubi sunt etiam qui nō dicunt eum verum deum: hic enim lux vera dī. Sed si illuminat omnē hominē venientem in hunc mundū: qualiter tot sine lumine permanserunt. Nō enim omnes cognouerūt christi cultum. Illuminat igit omnem hominē quantū ad eum pertinet. si autem quidā mentis oculos claudentes nō uerunt recipere lucis huiusmodi radios non a lucis natura obtenebratio est eis: sed a malitia eorum qui voluntarie priuāt se ipsos gratie dono: nā gratia quidem ad omnes effusa est. Qui vero nolunt dono hoc frui sibi ipsi hanc impudent cecitatem. **AVG.**

Vel qd dicit: q̄ illuminat omnē hominē: sic intelligimus non quia nullus est hominū qui nō illuminetur: sed quia nisi ab ipso nullus illuminat. **BED.** Sine naturali ingenio: sine sapientia diuina: sicut enim nemo a seipso ēē: sic etiam nemo a seipso sapiens esse potest. **ORI.** in hom. Vel aliter. Non de his qui de oculis semini causis i species corporales pcedunt debemus intelligere q̄ illuminat hominē venientē in hunc mundū: sed de his qui spiritaliter p regenerationē gratie que datur in baptismo in mundū veniunt inuisibilem. eos itaq; vera lux illuminat qui in mundū virtutū veniunt: non eos q̄ in mundū vitiōrū ruunt. **THEO.** Vel aliter. Intellectus nobis traditus ac nos dirigens qui et naturalis rō noiatur dī lux tradita nobis a deo. Sed quidā male rōne viētes se ipsos obscurauerunt.

¶ In mundo erat: et mundus per ipm factus ē

et mundus eum non cognouit.

AVG. Lux que illuminat omnē hominē venientem in hunc mundū: huc venit per carnem: quia dum hic esset p diuinitatē a stultis cecis et iniquis videri non poterat: de quibus supra dictum est: Tenebre eam non comprehenderunt. et ideo dicitur: In mundo erat. **ORI.** in ho. Ut enim qui loquitur: dum loqui cessat vox eius esse desinit et euāescit: sic celestis pater si verbum suū loqui cessauerit: effectus verbi: hoc est vniuersitas verbo cōdita nō subsistet. non autem putes: quia sic erat in mundo: quomodo in mundo est terra: pecora: et homines: s; quomodo artifex regens quod fecit. vnde sequitur: Et mundus per ipm factus est. Non enim sic fecit quomodo facit faber qui enī fabricat extrinsecus est ad illud quod fabricat. Deus autem insusus mūdo fabricat vbiq; positus: et nō recedit ab aliquo: presentia maiestatis facit quod facit: et gubernat qd facit: sic ergo erat in mundo: quomodo per quē factus est mundus. **CHRY.** Et iterū quia in mūdo erat: sed non ut mundi contemperaneus propter hoc induxit. Et mundus per ipm factus est. per hoc et rursus te deducens ad eternam existentia vniuenti. qui enī audierit quonāz opus eius hoc totū: et valde insensibilis fuerit: cogetur concedere ante opera esse factorē. **THE.**

Simul autē hic et martionis subuertit rabiez: qui malignū conditorē cuncta produxisse dicebat: necnon et arriū qui filius dei dicebat creaturaz. **AVG.** Quid ē autē: mundus per ipsū factus est. Celū terra: mare: et omnia que in eis sunt mundus dicitur. Iterū in alia significatio: ne: doctores mundi mundus dicuntur. de quo sequitur: Et mundus eū nō cognouit. Non enī celi aut angeli aut sidera non cognouerunt creatorē: quē confitentur demonia: omnia vndiq; testimoniū perhibuerunt. Sed qui non cognouerunt eū: qui amando mundū dīcti sunt mūdus amando enī mundū habitamus corde in mundo: nam qui non diligunt mundū: carne versantur in mundo: sed corde inhabitant celū: sicut apostolus dicit: Nostra conuersatio in celis est. amando igitur mundū: hoc appellari meruerunt vbi habitant. Quomodo enī eū dicimus mala est illa domus aut bona: non parietes incusamus aut laudamus: sed inhabitantes: sic et mundū dicimus qui inhabitant mundū amando. **CHRY.** Qui autē dei erant amici: eum cognouerunt etia ante corporales presentia. vnde et christus ait: Quonāz abraham pater vester exultauit vt videret diem meū. Cum ergo nos interpellant gentiles dicentes: Quid est quod in vltimo tempore venit nostraz operaturus salutē: tanto tempore negligens nos: dicimus quonā et ante hoc in mundo erat et prouidebat operibus suis: et omnibus dignis cognitus erat. et cū mundus non cognouit: hī tamen quibus mūdus non erat dignus eū cognouerunt. Dicens autē: Mūdus eum non cognouit: breuiter causam ignorantie p̄buit. Mūdus enī vocat hoies qui soli mūdo affixi sunt: et q̄ mūdi sūt sapiūt. Nihil autē ita turbat mentē: vt liquefieri amore presentium.

¶ In propria venit et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum: dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Qui non ex sanguinibus: neq; ex voluntate carnis: neq; ex voluntate viri: s; ex deo nati sūt.

CHRY. Dixit q̄ mundus eū nō cognouit de superioribus loquens temporibus: sed de reliquo sermone induxit ad predicationis tempora: et ait: In propria venit. **AVG.** Quia scilicet omnia per ipsū facta sunt.

THEO. Ut per propria mundū intelligas: siue iudeam quam pro hereditate elegerat. **CHRY.** In propria ergo venit non gratia sue necessitatis: sed gratia beneficii suorum. Sed vnde venit qui omnia implet et vbiq; adest:

Et a quidez que ad nos descensione hic operatus est: quia enim in mundo existens: non putabatur adesse: eo qd non dum cognoscebatur: dignatus est induere carnem. Manifestatione vero hanc et condescensionem presentia vocat. **M**isericoz autem existens deus omnia facit: ut nos fin virtutem splendeamus: et propter hoc quidem nullu necessitate: suadeo vco et beneficijs volentes ad se attrahit: et propterea venientem cum hi quidem susceperunt: alij vero non receperunt. Nullum enim vult inuiti neqz coactum habere famulatum: inuitum enim trahi par est cum eo qui totaliter non seruit. vnde sequitur: Et sui cum non receperunt. **I**udeos nunc suos dicit: ut populu pe culiare: sed et omnes homines vt ab ipso factos. et si cut superius pro comuni verendatus natura dicebat: quoniam mundus per ipsum factus conditoz: non eo gnouit: ita et hic rursus pro iudeozum anxius in deuoti one grauius ponit accusationem dicens: Et sui cum non receperunt. **A**VG. Si autem omnino nullus recepit: nullus ergo saluus factus est. Nemo enim saluus fiet: nisi qui christum recepit venientem. et ideo addit: Quotquot autem receperunt eum. **C**HR. Siue sint serui siue li beri: siue greci siue barbari: siue insipientes siue sapientes siue mulieres siue viri: siue pueri siue senes: omnes eodez digni facti sunt honore. de quo sequitur: Dedit eis pote statem filios dei fieri. **A**MBRO. Magna beniuolen tia vnicus nat' est: et noluit manere vnus: non timuit ha bere coheredes: quia hereditas eius non sit angusta si multi possederint. **C**HR. Non at dixit: qui fecit eos filios dei fieri: sed dedit eis prate filios dei fieri: ondes qm mltio op' est studio: ut ea q in baptismo adoptiois forma ta e imagine incontaminataz semp custodiamus. Simul autem ostendens quoniam potestatem hanc nullus no bis vel auferre poterit: nisi nos ipsi auferamus. Si enim qui ab hominibus dominu aliquarum reruz suscipiunt tantum habent robur quantu fere hi qui dederunt. mul to magis nos qui a deo potimur hoc honore. Simul au tem ostendere vult: quoniam hec gratia aduenit volentibz et gratie operatione filios dei fieri. **T**HEO. Vel quia in resurrectione filiationem perfectissima consequemur: fm q apostolus dicit adoptione filioz dei expectan tes redemptione corporis nostri. Dedit ergo potestatem filios dei fieri. i. hanc gratiam in futura gratia consequendi. **C**HR. Et quia in hispiis ineffabilibz bonis: hoc quidem est dei. i. dare gratiaz: illud vero hominis. i. pbe re fide: subiungit: His qui cre. in nomine eius. Quid igit no dicis nobis o ioannes quod eozum sit suppliciu qui eum non receperunt: qz nunqd isto supplicio fiet mal' qn p faciente eis prate filios dei fieri no fiant: sed volentes se ipsos tanto puant honore: sed etia inextinguibilis eos suscipiet ignis: qd postea manifestus reuelabit. **A**VG. Credetes ergo qz filij dei sunt: et fratres christi vtiqz nascunt. Nam si non nascunt filij quod esse possunt: Sed filij hominu nascunt ex carne et sanguine et ex voluntate viri et complexu cotugij. Illi autem quomodo nascunt subdit: Qui no ex sanguinibus: tanqz maris et femine. Sanguina vel sanguinea no est latini: sz quia grece positiu e plurali ter: maluit ille qui interpretabatur sic ponere: et quasi minus latine loqui fm gramaticos: et tn explicare veritate sz au ditu infirmozu. Ex sanguinibus eniz maris et femine ho mines nascunt. **B**ED. Sciendu etiam est: quia in scri ptur sanctis sanguis cum o plurali: pcrum significare so let. vnde: Libera me de sanguinibus. **A**VG. In eo au tez qd sequit: Neqz ex voluntate carnis: neqz ex voluta te viri: carne p femina posuit: quia de costa facta cu ceti ada dixit: Hoc nuc os de ossibus meis: et caro de carne mea. Ponit ergo caro p vxoze quo aliqui sps p mari to: qz ille imperare dz: ista seruire. Quid enim pei' e deo

mo vbi femina hz imperium super viru: hi ergo neqz ex voluntate carnis: neqz ex voluntate viri: sed ex deo nati sunt. **B**ED. Carnalis eni singuloz generatio a ppleta cotugij dicitur origine. at vo spualis spissantici grana mi nistrat. **C**HR. Hoc aut narrat euangelista: ut vilitate et humilitate priozis partus qui est per sanguine et volu tatem carnis addiscetes: et altitudine secundi qui p gram et nobilitate est cognoscetes: magna quandā hic suscipia mus intelligentia et dignam dono ipsius q genuit: et mal tum post hoc studiū demonstramus.

Et verbum caro factu est: et habitauit in nobis.

AVG. Cum dixisset. Ex deo nati sunt: quasi ne mira remur et horreremus tantam gratia et nobis incredibile videretur: quia homines ex deo nati sunt: quasi securita tem faciens ait: Et verbum caro factu est. Quid ergo mi raris quia homines ex deo nascuntur: attende ipsum de um ex hominibus natum. **C**HR. Vel aliter: Cum dixisset: quoniam ex deo nati sunt qui susceperunt eum: huius honozis posuit causam: hoc scilicet verbum fieri carnem. factus est enim propius filius dei hominis fili us: vi filios hominu faciat filios dei. Cum autem audie ris: Quoniam verbuz caro factum est: ne turbetis: neqz enim substantiam conuertit in carnem. hoc enim vere im pium est intelligere: sed manens quod est: sui formaz al sumpsit. Quia eniz sunt qui dicunt: quoniam fantasmata quedam fuerint omnia que incarnatiois sunt: eozum blas phemia destruens: hanc dictione: factum est posuit. non transmutatione substantie: sed carnis vere assumptione representerare volens. Si vero dixerint: quoniam deus om nipotens est: quare et in carnem transmutari non potuit. Dicemus q transmutari ab illa incommutabili natura om nino pzoctul est. **A**VG. xv. de trinita. Sicut autem ver bum nostruz vox quodamodo corpore sit assumendo eam in qua manifestatur sensibus hominu: sic verbu dei caro factum est: assumendo eam in qua et ipsuz manifesta retur sensibus hominu. Et sicut verbum nostruz sit vox nec mutatur in vocem: ita verbum dei caro quide factu e sed absit vt mutaretur in carnem: assumendo quippe illam non in eaz se plumendo et hoc nostrum vox fit: et illud ca ro factum est. **E**X gestis concilij ephesini: Sermo etia quem proferimus quo in alterutris locutionibus vti mur sermo est inco:pozus: non aspectui subiectus: non tactu tractabilis: sed cum sermo induerit litteras et elementa visibilis sit: aspectu comprehenditur: tactu tractatur: sic et verbum dei quod naturaliter inuisibile est visibile fit: et quod natura inco:pozum est: inuenitur esse tractabi le. **A**LCVIN. Euz etiam credamus animā inco:po ream corpou coniungi: vt ex his duobus fiat vnus ho mo: facilius possumus credere diuinā substantia inco: pora aie in corpore coniungi in vnionez personarū vt verbu in carnem no sit conuersuz: nec caro in verbum: cuz nec corpus in animā: nec anima conuertatur in corpus.

THEO. Appollinarius aut laodiceis in hoc verbo heretici statuit: dicebat eni q christus aiām rōnalē nō ha buit: sed tn carnē habens: diuinitatē p aiā que corp' di rigit et gubernat. **A**VG. contra ser. arriani: Si aut mo uentur in eo quod scriptu est: q verbum caro factum est nec ibi aiā nominatur: intelligat carnem p homine pos si tā: a parte totū figurate locutionis modo sicut est: Ad te omis caro veniet. Item ex operibus legis: q non iustifi cabitur omis caro: quod apertius alio loco dē: Non iu stificabit homo ex operibus legis. Sic itaqz dcm ē: Ver bu caro factu est. ac si diceret: Verbu homo factum est.

THEO. Euangelista volēs ostendere inenarrabile dei o de scensuz: carnē p memorat: vt illius admiremur misericor dia: quoniam propter nostram salutē quod omnino remo tū: et distans est ab ei' natura: assumpsit. i. carnē. aiā nōqz habet aliquā ppinquitatē ad deū. Si autem verbum in carnatū est

carneatū ē: et humanā animā non assumpsit: sequeretur
q̄ adhuc animē nostre curate nō essent: quod enim nō as-
sumpsit: nō sanctificauit. Et qualis derisio: cū aīa p̄us pec-
cauerit vt carnez assumendo sanctificauerit id qd est p̄i-
cipalius infirmū relinqueret: Subuertitur ex hoc dicto
nestorius: qd dicebat qd nō de^o verbū ipse idēz factus est
qd est virtutis dotatus erat specie: et dei verbū illi erat con-
iunctū: et ex hoc duos filios asserbat: vnum natum de
virgine. s. hoīez: alterz de deo. s. dei filiū hominī illi p̄iun-
ctū fm gratiā habitudinē et amorē. Contra quē euangeli-
sta dixit: qd ipz verbū factū ē homo: non qd verbū inue-
niens hoīez virtuosum se sibi p̄iunxerit. **CIRY.** ad ne-
storiū: Carnē enim aīatam aīa rationali vīnes verbum
sibi fm substantiā ineffabiliterz et intelligibiliter factū
est homo: et appellatus ē filius hoīs: non secundū volū-
tate solā aut beneplacitū: sed neq̄ in assumptione p̄sone
solus diuerse quidē quo ad vnionē collate nature vnus
est: ex ambobus ch̄istū et filiū: nō quasi differētia na-
turaz interempta p̄pter adunationē. **THE.** Addisci-
mus ergo p̄ hoc qd dicitur: Verbum caro factū ē: qd ipz
verbum ē homo: et filius dei existens factus est filiū mu-
lieris: que p̄ncipaliter dei genitrix: nuncupatur: tanq̄ deū i
carne genuerit. **HYLA.** x. de trī. quidā aut volentes
vniuentum deū qd in principio apud deū erat deus ver-
bū: non substantiū deū esse s̄z sermonē vocis emisse: vt
quod loquentibus deū esse s̄z sermonē vocis emisse: vt
argut subripere volunt ne substantiū verbū deus et mā-
nens in forma dei x̄ps homo natus sit: vt cū hoīez illum
hūane ponit originis cā qd spiritualis p̄ceptionis sacfz
aīauerit: nō deus v̄bū hoīez se ex parū v̄ginis efficiēs
exiterit: sed vt p̄phetis spūs p̄phetie: ita in iesu v̄bum
dei fuerit. Et arguere nos solent qd ch̄istū dicamus esse
natū non nostri corporis atq̄ aīe hoīez: cū nos verbum
carnē factū: nostre similitudinē natū hoīem predicemus
vt vere dei filiū? vere hoīs filius natus sit. et vt se sibi
assumpsit ex v̄gine corpus: ita ex se sibi aīam assumpsit
q̄ vtiq̄ ab hoīe nūq̄ gignētū originibus p̄bet. et cū ipse
ille filius hoīs sit: q̄ridicule p̄ter dei filiūz qd verbū caro
factū ē: aliū nescio quē tanq̄ p̄phetā v̄bo dei aīatū predi-
cābimus cū dñs iesus ch̄istus et dei filius et hoīs filius
sit. **CHRY.** Ne aut ab eo qd dictū ē: Verbū caro fa-
ctū ē: incouenienter suspiceris versioē illius icorrupti-
bilis nature subdit: Et habitauit in nobis. Qd enī habi-
tat: non idē ē cū habitaculo: sed aliud. aliud aut dico s̄z
naturā: vnione vero et copulatione vnū ē deus v̄bū ca-
ro neq̄ p̄fusione facta neq̄ destructōe substantiarum.
ALVINVS. Uel habitauit in nobis. i. inter hoīs
conuerſatus est.

Et vidimus gloriā eius gloriā quasi vni-
genitū a patre: plenum gratie et veritatis.

CHRY. Cum dixisset filij dei facti sum: et nō aliter q̄
p̄ hoc v̄bū caro factū ē: rursus ipsi^o dicē et aliud lucrū: Et
vidim^{us} gloriā eius. quam vtiq̄ nō vidissem^{us}: nisi p̄ con-
suetudinē hūanitatē visus esset nobis. Si enī moysi nō su-
stinuerūt facie gloriā carā videre: sed velamine opus fuit
qliter diuinitatē nudā existēte: iacessibile ē v̄p̄is supiorib^{us}
v̄tutib^{us} nos lucet et terrestres sufferre possemus. **AV.**
Uel aliter: Quia verbū caro factū ē et habi-
tauit in nobis. Ita natiuitate collp̄tū fecit: vnde tergerent oculi cordis
nostri: vt possum^{us} videre maiestātē ei^{us} p̄ eius humanita-
tē. et ideo dī: Et vidim^{us} gloriā eius. Gloriā eius ne-
mo posset videre nisi humilitate carnalī sanaretur. Irue-
rat enī hominī quasi puluis in oculū de terra oculus iste
sanctus erat: et terra illuc mittit^{ur} vt sanetur: caro tē ob-
cecauerat: caro tē sanat. Carnalis enī aīma facta erat:
consentiendo carnalibus affectibus: inde fuerat oculus
cordis cecatus. medicus fecit tibi collp̄tū: qm̄ sic venit

vt de carne vitia carnis exstingeret. Verbum enī caro fa-
ctū ē: vt possis dicere: Vidim^{us} gloriā eius. **CHR.** Sub-
dit aut: Quasi vniuentū a patre: qd multi p̄phetaz glo-
rificati sunt: puta moyses: helias heliseus: et alij multi q̄
cunq̄ miracula ostenderunt: sed et angeli hoīb^{us} appa-
rentes: et eaz que proprie nature coruscantē lucez mani-
festantes. sed et cherubin et seraphin cū multa gloriā visa
sunt a propheta Ab oīb^{us} his nōs abducens euangelī-
sta: et supra omnem naturā et conseruoz nostrorum cla-
ritatē erigens mentez: ad ipm̄ nos pducit verticez. q. d.
Nō vt p̄phe aut alteri^o hoīs vel angelī aut archangelī aut
alicuius supiorz virtutū est gloriā quāz vidim^{us}: sed qua
si ipsi^o dñatoris: ipsi^o regis: ipsi^o naturalis filij vniuentū
GREG. In sacro enīz eloquiū: Sicut et quasi aliquan-
do nō p̄o similitudine ponit: sed p̄o veritate. vnde et
istud. Quasi vniuentū a patre. **CHRY.** Ac si diceret
Vidim^{us} gloriāz quales decebat et coueniens ē habere
vniuentū et naturalez filiū. Cōsuetudo enim multorum
regem valde ornatū videntū: vbi cū alijs enumerantes
nō possunt vniuersam representare claritatem hoc indu-
cūt: Quid oportet multa dicere: quasi rex ibat: sic et io-
ānes dicit: Vidimus gloriā eius gloriā quasi vniue-
nitū a patre. Angeli enī apparētes vt serui et dñm habē-
tes oīa agebāt. ipse vero vt dominus cūz humilī forma
apparens: sed et creature dominum cognouerunt: stella
magos vocans: angeli pastores: puer exultans in vtero
sed et pater testatus est de celis: et paracletus super ipm̄
aduenit. sed et ipsa rerum natura omni tuba clariuz cla-
mauit: quoniam rex celozum aduenerat. Et enim demo-
nes fugiebant: infirmitatis species soluebantur: mor-
tuos dimittebāt sepulchra: et animas a maffia ad virtū-
tis verticez agebat. Quid vtiq̄ qd dicat p̄ceptorū p̄bi-
losophiā: celestū legū virtutē: angelice vrbānitatis bonaz
ordinationē: **OR.** in ho. Et aut qd sequit^{ur}: Plenū gra-
tie et veritatis: duplex intellectus ē. Pōt enī de hūanita-
te ac diuinitate incarnatū vbi accipit: ita vt pl̄mitudo gra-
tie referat ad hūanitatē s̄z quā x̄ps caput ē ecclesie: et p̄i
mogenit^{us} creature vniuerse: qm̄ maximū et p̄ncipale gra-
tie exēplū quā nullis p̄cedētib^{us} meritis homo effici-
tur deus: i. ipso p̄mordialiter manifestū ē. Pōt et eaz ple-
nitudo gratie ch̄isti de spūs sancto intelligi: cui^{us} septifor-
mis opatio humanitatē ch̄isti impleuit. Plenitudo v̄o
veritatis ad diuinitatē refert. Si vero plenitudinē gratie
et veritatis de nouo testamento maius intelligere: non in
cōgrue pronuntiabis plenitudinē gratie noui testamē-
ti esse per ch̄istum donatam: et legalū simbulozū veri-
tatem in ipso esse impletam. **THE.** Uel Plenū gratia
p̄out eius verbum gratioſum erat dicente dauid: Diffu-
sa est gratia in labijs tuis. Et veritate fm qd moyses et p̄-
phete loquebantur: aut operabantur in figura: ch̄istus
autem cum veritate.

Ioannes testimoniū perhibet de ipso: et cla-
mat dices: Hic erat quez dixi: qui post me venit
ante me factus est: quia p̄or me erat.

ALCVI. Dixerat superius fuisse missum hoīem ad
p̄hibendū testimoniū: hic determinat testimoniū suū qd
manifeste p̄cursor p̄nūciāuit: vñ dī: Ioānes p̄hibet testi-
moniū de ipso. **CHRY.** Uel aliter hoc iducit ac si dī-
cat: Nō estimeis qd nos qd sum^{us} cū eo multo tpe et mēse
ipsius cōcautim^{us}: p̄pter grāz hoc testamur: qd ioānes qd
ātea eū nō viderat: nec ei p̄moriatus fuerat: ei testimoniū
p̄hibebat. Multoties aut euāgelista reuoluit ei^{us} testimo-
niū: qd multam admirationē huius viri habebant iu-
dei. Et alij quidē euāgeliste antiquozum meminerunt p̄-
phetarum dicentes: Hoc factum est vt impleatur quod
dictum est per p̄phetā. Hic aut altiorē et recentiorē te-
stēz inducit: non intendens a seruo dominatozem facere
fidedignū: sed auditozū imbecillitatē condescēdens

Quemadmodum enim nisi servi formam assumpsisset: non ita facile susceptibilis factus esset: ita nisi servi voce audiret: perferre non posset: nequaquam multi iudeorum verbum christi suscepissent. Sequitur: Et clamavit. i. cum pro palatione cum libertate sine subtractione oia predicat. Non autem a principio dixit: quoniam hic est filius dei unigenitus naturalis: sed clamavit dicens: Hic erat quem dixi: qui post me venit ante me facit? quia prior me erat. Quemadmodum enim matres autem non confestim pullos suos volatione docent: sed prius quidem extra nidum educunt: postea vero alias multo velocius volationem apponunt: sic et iohannes non confestim iudeos ad alta duxit: sed interim paululum a terra eos cuolare docuit dicens quod christus melior eo erat quod non parum interitus erat. Et vide qualiter sapienter idcirco testimonium non enim solum apparentem christum monstrat: sed et antequam apparuisset eum predicat. Quod significatur in hoc quod dicit: Hic erat quod dixi: hoc autem fecit ut facile susceptibilis esset christus hominum mente iam praedecentia ut ab alijs que de eo dicta erant: et nihil ad hoc humilitas habitus noceret. Ita enim humilis et communis oibus forma christus videbatur: ut si simul et verba haec audissent de eo: et eum considerassent: iohannis testimonium derisissent. THE. Dicit autem: Qui post me venit: videlicet secundum tempora natiuitatis: sex enim mensibus prior christo iohannes erat secundum humanitatem. CHRY. Vel hoc non dicit de ea generatione que est ex maria. Jam enim natus erat christus quando haec a iohanne dicebantur: sed de aduentu eius ad predicationem. Dicit autem: Ante me factus est i. clarior et honorabilior: ac si dicat: Non quia prior veni ad predicandum ex hoc maior me esse illo existimatis esse. THE. Arriani vero hanc litteram sic exponunt: volentes ostendere quod dei filius non est a patre genitus: sed factus: sicut una alia creatura. AVG. Non ergo intelligitur factus est antequam ego essem factus: sed ante positus est mihi. CHRY. Si autem quod dicitur Ante me factus est: de productione ad esse intelligeretur superfluum esset quod additur: Quia prior me erat. Quis enim est ita insipiens ut ignoret quoniam ex quo ante eum factus est: prior eo erat: quia ante me factus est: ergo quod dicit: Ante me factus est: de honore intelligitur. hoc enim quod futurus erat: factus dicit: quia consuetudo erat antiquorum prophetarum de futuris quasi de iam praeteritis loqui.

Et de plenitudine eius nos omnes accepimus: et gratias per gratia: quia lex per moysen data est: gratia et veritas per iesum christum facta est.

CORI. Sermo iste in persona baptiste de christo testantia prolatus est: quod plurimos fallit ex hinc usque illuc ille enarrauit: credentes in persona iohannis apostoli recitari. Inconsequens autem est putare subito et quasi intermedium interrupti baptiste sermonem ex verbo discipuli et cuiusque scienti percipere dictorum collationem in propositulo constat series dicti. Dixerat enim ob hoc: Ante me factus est: quia prior me erat. Et hoc autem coniecto prior me fore quod ex eius plenitudine ego quidem et ante me propheta accepimus gratiam: secundum pro prima. Pertigerunt enim et illi post figuras per spiritum ad veritatis speculationem: hinc etiam perpendimus ex plenitudine eius accipientes legem quidem per moysen fore datam: gratiam autem et veritatem per iesum christum: nedum fore datam sed factam patre quidem legem ante per moysen: gratiam et veritatem faciente per iesum. Sed si iesus est qui dicit: Ego sum veritas: quod veritas sit per iesum. Sed intelligendum est quod ipsa veritas substantialis ex prima veritate et eius imagine sculpte sunt multae veritates in his qui veritatem tractant: nequaquam per iesum christum facta est nec prior: sed per aliquem: sed veritas puta que constituit in paulo et apostolis per iesum christum facta est. CHRY. Vel aliter: Coniungit hic testimonio iohannis baptiste suum testimonium iohannes

euangelista dicens: et de plenitudine eius etc. Non precario est verbum: sed discipuli. q. d. Etiam nos omnes duorum de plenitudine eius accepimus. AV. Quid autem accepimus: et gratia pro gratia: nescio ut quid nos voluerit intelligere de plenitudine eius accepisse: et super gratiam pro gratia: Accepimus enim de plenitudine eius primo gratiam: et rursus accepimus gratiam pro gratia: Quia gratiam primo accepimus: fidem. Vocat enim gratia quia gratis datur. hac ergo accepit gratiam prima peccator: ut eius peccata dimitterent. et ite gratia pro gratia. i. pro hac gratia in qua ex fide vivimus recepturi sumus aliam id est vitam eternam: vita enim eterna quasi merces est fidei: quia ipsa fides gratia est: vita eterna gratia est pro gratia. Non erat ista gratia in veteri testamento: quia lex minabatur: non optulabat: iubeat non sanabat: languorem ostendebat: non aufererat: sed preparabat medicum venturo cum gratia et veritate: unde sequitur: Quia lex per moysen data est: gratia et veritas per iesum christum facta est. Morietur. i. temporale et eterna occidit mors omni tui. ipsa est gratia que promissa et non habita erat in lege. CHRY. Vel accepimus gratiam pro gratia. i. per veteri noua. Sicut enim est iusticia et iusticia: adoptio et adoptio: circumcisio et circumcisio ita gratia et gratia: sed illa quidem ut typus: haec vero ut veritas. Hoc autem induxit ostendens quoniam et iudei gratia saluabatur: sed et nos omnes gratia salui sumus: misericordie autem et gratie fuit legem suscipere. Propterea cum dixisset Gratia pro gratia: ostendens magnitudinem eorum que data sunt subdit: Quia lex per moysen data est: gratia et veritas per iesum christum facta est. Et supra quidem iohannes ad seipsum parans xpus ait: An me facit? etc. Hic autem euangelista ad cum illo tempore magis in admiratione apud iudeos erat quod iohannes: xpi preparationem facit. i. ad moysen. Et considera prudentiam in pionarum et preparationem facit: gratiam et veritatem legi opponens. et huic addit: Data est: quod ministrantia erat huic autem facta est: quod est regis cum potestate oia operantis. cum gratia quidem: quia cum potestate oia dimittebat per petrum. et gratia quidem: quia baptis matis donum: et adoptio quod per spiritum nobis datur: et alia multa ostendit. veritatem autem plenam. sciemus: si figuras veteris legis didicerimus. Ea enim que in nouo testamento perficenda erant in veteri testamento figuris praeparata: quas xpus veniens adimpleuit. Unum figura data est per moysen: veritas per xpm facta est. AV. xij. de trinitate. Vel gratia referamur ad sciam: veritas ad sapiam: in rebus enim per ipsos oris: illa summa gratia est: quod bonum in rebus recte percipimus et deo. In rebus vero eternis: summa veritas recte tribuitur dei verbo.

Et cum nemo vidit unquam. Unigenitus filius qui est in sinu patris: ipse enarrauit

CORI. Incongrue eradiis asserit hoc promulgatum fuisse non a baptista sed a discipulo. nam si illud de plenitudine eius nos omnes accepimus: a baptista platum est quod non est sequens ipse de gratia xpi suscipiente et hanc per gratia gratia: ostendens legem per moysen fore datam: gratia vero et veritas per iesum christum facta est: intellexisse quiter deum nemo vidit unquam: quod unigenitus cum in patris gremio requiescat interpretatione ipsi iohanni: nec non oibus his quod de perfectione gustauerint percipit. Non enim nunc primum annunciat: nam priusquam abraham fieret: docet nos abraham exultasse: ut videat ei gloriam. CHRY. Vel aliter: Euangelista ostendens multam eminentiam donorum christi ad ea que per moysen dispensata sunt: vult de reliquo ceteros rationales ostendere dicere. nam ille quidem famulus existens: minorum reus factus est minister: hic vero dominus et regis filius existens multo maiora nobis attulit coexistens semper patri et videri eum. per hoc ita inulit dicens. Deum nemo vidit unquam.

AV. ad paulinam: Quid si est quod iacob dicit: Vidi dominum faciem ad faciem: quod de moysen scriptum est: Quia loquebatur cum deo facie ad faciem. et illud quod propheta isaias loquitur de eis: Vidi dominum sabaoth sedentem in throno.

GRE. xvij. moza. Sed patet ut intelligi quod diu hic moraliter videtur: videri per quasdam imagines potest deus: sed per ipsam naturam sue speciem non potest: ut anima gratia spiritus afflata: per figuras quasdam deus videatur: sed ad ipsam vim eius essentie non pertingat. hinc est enim quod iacob qui deum se vidisse testatur: non nisi angelum vidit: hinc est quod moyses qui cum deo facie ad faciem loquitur dicit: Ostende mihi te ipsum manifeste ut videam te. Ex qua eius petitione colligitur: quia cum staret per incircumscriptionem nature sue claritatem cerne re quem iam ceperat per quasdam imagines videre.

CHRY. Si autem antiqui patres ipsam viderunt naturam nequaquam differenter considerassent. simplex enim quedam est et infigurabilis: non sedet: neque stat: neque ambulat: hec enim corporum sunt. unde et per prophetas dicit: Ego visionem multiplicavi eis et in manibus prophetarum assimilatus sum: hoc est descendere eis: non quod erant apparui: quia enim filius dei per veram carnem appariturus erat nobis: primo exercitavit eos videre deum: sicut possibile erat eis videre. **AVG.** ad paulinum: Sed cum scriptum sit: Beati mundo corde: quoniam ipsi deum videbunt. et iterum. Cum appuerit similes eis erunt: quoniam videbimus eum sicuti est: quid est quod hic dicit: Deum nemo vidit unquam? An fortasse respondetur quod illa testimonia de videndo deo sunt non de visio: ipsi enim deus videbunt: dictum est: non viderant: et non vidimus sed videbimus eum sicuti est: deus enim nemo vidit unquam. Vel in hac vita sicuti ipse est: vel etiam in angelorum vita sicuti visibilis ista que corporali visione cernunt. **GREGO. xvij. moza.** Si vero a quibusdam potest in hac corruptibili carne viantibus: sed in inestimabile virtute crescentibus quodam contemplationis acumine eterna claritas dei videtur: hoc ab hac sententia non abhorret: quoniam quidam sapientiam que deus est videt: huic vite funditus moritur: ne iam eius amore teneatur. **AV.** super genesis ad litteram: Nisi enim ab hac vita quilibet quodammodo moriatur: sue omnino exiens de corpore: huc ita auersus et alienatus a carnalibus sensibus: ut merito nesciat sicut apostolus ait: utrum in corpore an extra corpus sit: non in illam rapitur et subuehiatur visionem. **GRE. xvij. moza.** Sciendum vero est quod fuere nonnulli qui deum viderent in illa regione beatitudinis in claritate sua conspici: sed in natura minime videri: quos nimis nitens inquisitionis subtilitas fecit. neque enim illi simpliciter incommutabili essentie aliud est claritas: aliud natura. **AV.** ad paulinum: Si autem dicitur: in hoc quod scriptum est: Deum nemo vidit unquam: homines tantummodo intelligendos. nam hoc apostolus planius explicans: Quem nemo inquit hominum vidit: sed nec videre potest ut ita dictum sit: Deus nemo vidit unquam: ac si diceret: Nullus hominum. questio illa solui videbitur: ut non sit huic sententie contrarium quod dominus ait: Angeli eorum semper vident faciem patris mei: ut scilicet angelos deus videre credamus: quem nemo vidit unquam. scilicet hominum.

GRE. xvij. moza. Sunt in nonnulli qui nequaquam deum videre nec angelos suspicant. **CHRY.** Dicentes quod ipsi quod deus est: non solum prophetę sed nec angeli viderunt neque archangeli. Sed si interrogaueris eos audies de substantia nihil respondentem. Gloria vero in excelsis deo non solum cantantes: sed et in terra pax hominibus bone voluntatis. Et si a cherubin et seraphim concupieris aliquid discere: mysticę sanctimonie melodiam audies: et quoniam plenum est celus et terra gloria eius. **AVG.** ad paulinum: quod quidem in tantum verum est quia dei plenitudinem nullus non solum oculis corporis sed vel ipsa mente aliquando comprehendit. Aliud est enim videre aliud totum videndo comprehendere: quando quidem id videtur quod presens vitęque sentitur: totum autem comprehenditur videndo quod ita videtur ut nihil eius lateat videntem: aut cuius fines circumscribi possunt.

CHRY. Sic igitur solus patrem videt filius et spiritus sanctus. Quod enim creabilis est nature: qualis poterit videre quod increabile est: Ita igitur nullus novit deum ut filius. unde sequitur: Unigenitus filius qui est in sinu patris ipse enarrauit: ne propter nominis commutationem unum quendam eorum qui gratia facti sunt filiorum esse existimes eum: primo quidem adiectus est articulus. Si vero hoc non sufficit tibi: audi aliud nomen unigenitus. **HYLA. vi. de tri.** Nature quidem fides non satis explicata videbatur: ex nomine filii: nisi proprietatis virtus per exceptionis significantia adderetur: preter filium enim et unigenitum nihil cognominans suspensionem penitus adoptionis excludit: cum veritatem nominis unigeniti natura prestaret. **CHRY.** Sed et aliud posuit dicens: Qui est in sinu patris. Et enim in sinu conuersari multo plus est quam simpliciter videre. nam qui simpliciter videt: non omnino eius quod videt cognitionem habet. qui vero in sinu conuersatur nihil ignorabit. Cum igitur audieris quod nullus cognoscit patrem nisi filius: nequaquam dicas: quoniam si plus omnibus necuit patres: sed non quia tus est novit eum: propterea euangelista in sinu patris eum morari dicit: ut non estimemus per id aliud significatum quam familiaritatem unigeniti et coeternitatem ad patrem. **AVG.** In sinu enim patris est in secreto patris. Non enim deus habet sinum quemadmodum nos habemus in vestibus: aut cogitandus est sic sedere: quod nos aut forte cinctus est ut sinum haberet: sed quia sinus noster itus est: secretum patris in patris voluntate. Qui igitur in secreto patris novit patrem: ipse enarrauit quod vidit. **CHRY.** Sed quid enarrauit: quoniam unum est deus: sed et hoc reliquum prophetę et moyses clamat. quid ergo plus didicim? a filio in sinibus paternalibus existente. Primum quidem ipsa hec que alij narrauerunt: sunt enarrata ex opere unigeniti. Deinde quoniam multo maiores suscipimus doctrinam per unigenitum: et cognovimus quoniam spiritus est deus et eos qui adorant eum in spiritu et veritate adorare oportet quoniam deus pater est unigeniti. **BEATA.** Preterea sciendum quod si ad preteritum referat: quod ait: Enarrauit: homo factus enarrauit: quid de trinitatis unitate sentendum: qualiter ad eius contemplationem properandum: quibus actibus sit perueniendum: Si vero referat: ad futurum tunc enarrabit cum electos suos ad visionem claritatis sue inducet. **AV.** fuerit autem homines qui dicerent vanitatem cordis sui decepti. Pater inuisibilis est: filius autem visibilis est. Si ergo propter carnem filius visibilis dicitur: et nos credimus et est catholica fides. Si autem ut ipsi dicunt: antequam incarnaret multum delirant si christus sapientia dei et virtus dei est. Sapientia enim dei videri oculis non potest: si verbum hominis oculis non videtur: verbum dei sic videri potest. **CHRY.** Non igitur soli ipsi proprium est: Deum nemo vidit unquam sed et filio: quia ut paulus dicit: est imago dei inuisibilis: qui vero inuisibilis imago est: et ipse inuisibilis est.

ET hoc est testimonium iohannis: quando miserunt iudei ab hierosolymis sacerdotes et levitas ad eum ut interrogarent eum: Tu quis es? Et confessus est: et non negavit et confessus est quia non sum ego christus. Et interrogaverunt eum. Quid ergo? Respondit: Velas es tu. Et dixit: Non sum propheta es tu? Et respondit: Non. Dixerunt ergo ei: Quis es ut responsum demus tibi qui miserunt nos? Quid dicis de teipso? Ait: Ego vox clamantis in deserto dirigite vias domini: sicut dixit isaias propheta.

ORIGENE. Secundum legitur hoc testimonium a iohanne baptista de christo prolatum: incipiente primo illic: Vite est de quo dixi: et desinente ibi: Ipse enarrauit. **THE.**

vel aliter. Postq̄ superius dixit euangelista q̄ ioannes testabat de christo: Ante me factus est: nunc subiungit quando premissum testimonium reddiderit christo ioannes. unde dicit: Et hoc est testimonium ioannis quādo miserunt iudei ab hierosolymis sacerdotes et leuitas ad ioannem. **ORIGENES.** Iudei quidem ab hierosolymis ut cognati exstantes baptiste de stirpe sacerdotali existentis: sacerdotes et leuitas destinant: sciscitatuos quis eēt ioannes: eos. s. qui reputati sunt secundū electi onem ab alijs differre et ab electo hierosolymorum loco. Ioannem itaq̄ querunt cum tanta veneratōe: erga christum autem nihil huiusmodi factum legitur a iudeis: sed quod erga ioannem iudei: hoc ioannes erga christum psequitur: p̄prios discipulos interrogat: Tu es q̄ ventur? es an aliu expectam? **CHRISTUS.** Sic autē fide dignū estimauerunt esse ioannē ut ei de seipso dicenti crederēt. unde dicit: Ut interrogarent eum: Tu quis es. **AVGUSTINUS.** autē mitterent nisi mouerentur excellentia auctoritatis eius: q̄ ausus ē baptizare. **ORIGENES.** Ioannes autē ut videt discerneret ex quone sacerdotū et leuitarū dubitationez: ne forte christus eēt baptizās: apertius tñ illud p̄fiteri cauebat ne temerarij putarent. Quapropter merito ut eoz opinio fallax de eo primitus aboleretur: ac subinde veritas p̄palaret q̄ nō sit christus ante oia manifestat. vñ sequit̄ Et p̄fessus ē et nō negauit: et p̄fessus ē: q̄ nō sum ego christus. Sic etiā adiciam: q̄ christus aduentus christi populuz recreabat quodammodo iā p̄ns christi legis peritis et sacris scripturis illius tempus speratū colligentibus: p̄pter qd̄ ibi codas nō modicā multitudinē quasi christus aggregauit: et post illū iudas galileus in diebus p̄fessionis. Cuz ergo seruētus christi expectaret aduentus: iudei transmittunt ad ioannē p̄ hoc qd̄ dicit: Tu quis es. cōficere volentes si ipse se christum fateret. Nō autē ex eo q̄ dicit: Non sum ego christus: negauit. ex hoc enim ipso confessus est veritatem. **GRE.** Negauit plane qd̄ nō erat: sed nō negauit qd̄ erat ut veritatē loquens: eius membrū fieret: cui sibi nomen fallaciter nō usurparet. **CHRISTUS.** Vel aliter: Passi erāt iudei quādā humanā passionē ad ioannē. Indignum. n. estimabāt subijci eū christo. p̄pter multa que ioannis claritatē demonstrabāt: quoz primū erat genus illustre: Principis enī sacerdotū fili? erat: deinde dura educatō: hūanorū despectio. In christo autē p̄trariū videbat gen? humile: qd̄ ei exprobrabāt dicētes: Nōne hic ē fabri filius dicta cōsa et vestimēta: nihil plus multis habētia: q̄ igit ioannes p̄tinue ad christum mittebat volētes magis ioannem hīc magistrū mittūt ad eū opinātes p̄ blanditias eū alligere ad p̄fessū se christum esse. nō ergo quosdā contemptibiles mittūt: ut ad christi ministros et herodianos s̄ sacerdotes et leuitas: et nō quoscūq̄: sed eos q̄ erāt ex hierosolymis: hoc ē honorabiliores. Et ad hoc mittūt: ut iter rogarent. Tu quis es: nō quasi ignorātes: s̄ volētes eū inducere ad hoc qd̄ dixit: unde ioannes ad mētem et non ad interrogatōnē eis respondit. Et p̄fessus ē et nō negauit: et p̄fessus ē: q̄ nō sum ego christus. Et vide sapiam eū geliste. tertio quasi idē dicit: et virtutē baptiste indicans: et maliciā et amentia iudeoz. Deuotū enim famuli ē non solū nō rapere gloriā dñi: sed oblata a multis respuere. Turbe enī ex ignorātia ad hanc venerūt suspitionē: ut ioannē christum estimaret. hī vō a maligna mēte ex qua interrogabāt eū: estimātes p̄ blanditias attrahere ad hoc qd̄ volebāt: nisi enim excogitassent hoc ridentū: Nō sum ego christus. dixissent. Nō hoc suspicari sum? nō hoc venim? interrogaturi: sed capti et manifesti effecti ad aliud veniunt. vñ sequitur: Et interrogauerūt eū. Quid ē: helias es tu. **AVGUSTINUS.** Nouerat enī q̄ p̄cessurus erat helias christum. nō enī alicui ignotū erat nomē christi apud hebreos s̄ nō putabāt illū eē christus nec tñ oīo putauerūt christus n̄ eē vērū: et cū speraret futurū: offenderūt in p̄ntem. Sequit̄: Et dixit nō sum. **GRE.** in ho. Ex his v̄bis nobis questio valde i-

plexa generat. Alio quippe i loco inquisitus a discipulis dñs de helie aduentu rñdit. Si vultis scire: ioannes ipse ē helias. Rescriptus autē ioannes dicit: Nō sum helias. Quō ē p̄pheta veritatis ē: si eiusdem veritatis sermonib? cōcoris nō est. **ORIGENES.** Dicit autē aliquis q̄ se ignorabat ioannes eē helias: et hoc nūmā v̄tent: qui assisunt iteratē in corporatōnis rōnī tāq̄ anima deuotū inducente corpora. Querūt enī iudei p̄ leuitas ac sacerdotes an esset helias cū iteratē corporis assumptionis documētū verax arbitrant quasi paternū christes: nec alicui ab archanoz suorum doctrina: ob hoc itaq̄ dicit ioannes: Helias non sum. nā nescit p̄mēnā vitā p̄p̄ia: qualis autē vñ rōnabile sit tā q̄ p̄p̄ia spū illuminatus ē: et de deo et vñgēto tāta narravit: ignorasse de seipso an vñq̄ eius anima fuerit in helia? **GRE.** in ho. Sed si subtiliter veritas ipsa requiratur hoc quidē qd̄ inter se contrarij sonuit: quō contrarium nō sit inuenit. Ad sachariam nāq̄ de ioanē angelus dixit: Ipse precedet ante illū in spū et v̄ntē helie: q̄. sicut helias fuit dñi aduentū p̄ueniet: ita ioannes p̄uenit p̄mū. Sicut ille p̄cursoz ventur? ē iudicis: ita iste p̄cursoz facturus est redemptoris. Ioannes igitur in spiritu helias erat: in persona helias non erat. Quod autem dñs faretur de spiritu hoc ioannes denegat d̄ p̄sona: quia iustū sic erat ut discipulis dñs spūalē de ioanē snaz diceret: et ioannes turbis carnalib? nō de suo spiritu: sed de corpore rñderet. **ORIGENES.** Rñdit q̄ leuitis et sacerdotibus Non sum. p̄iectas p̄p̄ositiū questionis eoz: non enim sapiebat p̄missa examinatio si idē spūs esset in vtroq̄: sed si ioannes eēt ipse helias qui assumptus ē: nūc apparens fuit q̄ a iudeis expectabat absq̄z natiuitate. primus autē arbitras resurrectionē eoz dicit: q̄ icōlequēs ē filiū sacharie tantū sacerdotis i semio natū: sup oīem humanā expectationē ignorari a sacerdotibus ē timor: in oībus habitātibz circa eos. Sed forsitan qm̄ ppe finē heliam expectabāt antichristū quasi tropice sciscitari vidēt: an es tu q̄ p̄nuncias christū venturū. et cauter rñdit: Non sum. Sed et nihil mirabile: sicut in saluatore plurib? scitibz ex maria natiuitatē eius: quidā falsebantur putantes eū ioannem baptistā vel heliā aut aliq̄ p̄phetarū: sic et in ioanne quosdā ortus eius ex sacharia nō latebat: et quidam dubitabant: si forsitan q̄ expectabatur helias appuit in ioanne. Quoniam vero cum plures in israd edite fuerint prophete vñus de quo moyses prophetauerat p̄sertim expectabatur. iuxta illud: Prophetam vobis suscitabit deus ex fratribz vestris: sicut mihi illi parebitis. Tertio sciscitantur: non si forte propheta simplici ter: sed cum articulo in greco ponitur. unde sequitur: Propheta es tu. Per singulos enīz prophetas nouerat populus israel neminem eorum fore hunc quem moyses prophetauerat: qui sicut moyses medius staret inter deum et homines: et accepto testamento a deo traderet discipulis. Hoc autem illis nomen non christo attribuitur: sed arbitrantibus alium a christo ipsum fore. Ioannes sciuit quoniam et christus ille propheta esset. unde subditur: Et respondit: non. **AVGUSTINUS.** Vel quia ioannes maior erat q̄ propheta: quia prophete longe p̄ueni clauerunt: ioannes p̄sentem demonstrabat. Sequitur: Dixerunt ergo ei quis es. ut responsum deuotus hīs qui miserunt nos: quid dicis de teipso. **CHRISTUS.** Vides hīc vehement? insistentes et interrogantes. Hunc autē cum mansuetudine eas que non erant vere suspensiones destruentem et eam que est vera ponentem. unde sequitur: Aut: Ego vox clamantis in deserto. **AVGUSTINUS.** Itā illū dixit: In ioanne prophetia ista completa est. **GRE.** Scitis autem q̄ vñgētus filius verbum patris vocatur. Ex ipsa autē nra locutione cognoscimus: quia prius vox sonat ut verbum possit audiri. Ioannes ergo vocem se asserit esse: quia verbum precedit: et per eius

ministerii: patris verbum ab hominibus auditur. ORI. Ineleganter autem heraction de iohanne et prophetis consideras. Qui vbi dicitur: iohannes autem per iohannem intelligit. Solus enim sonus est ois gradus propheticus. Qui dicendum quod si non significatiua voce dederit tuba: nemo se accinget ad pluu. Si ergo nil aliud quam sonus est vox prophetica: quod transmittit nos ad illam saluatore. Scrutamini inquit scripturas. Dicit autem iohannes se esse vocem non clamantem in deserto: sed clamantis in deserto: et. f. q. stabat et clamabat: Sicut sicut veniat ad me et bibat. Clamat enim ut distantes auditu percipiat et graue habentes auditu sentiant immensitate corporis que dicitur. THE. Uel quod veritatem manifeste annunciat: ois enim qui in lege erant obscure loquebantur. GREG. Uel in deserto iohannes clamant: quasi derelictis ac destitute iudee: solatiu redemptoris annunciat. ORI. Opus autem vocis in deserto clamantis est: ut aia deo discuta: ad recta faciendam via domini renouet: nequaquam prauitate serpenti gressus: persequendo: sed contemplatione quidem sublimata in veritate absque punctione medicum: et secundum actionem post prauam speculationem licitum opus referentem. vnde sequitur: Si rigite via domini: sic dicit iohannes per prophetam. GRE. Uia domini ad cor dirigat: cum veritatis sermo humiliter audiat. Uia domini ad cor dirigat cum ad preceptum vita preparatur.

Et qui missi fuerant erant ex phariseis. Et interrogauerunt eum: et dixerunt ei: Quid ergo baptizas si tu non es christus neque helias: neque propheta? Respondit eis iohannes dicens: Ego baptizo in aqua: medius autem vestrum stetit quem vos nescitis. Ipse est qui post me venit qui ante me factus est: cuius ego non sum dignus ut solam corrigiam calciamenti. Hec in bethania facta sunt trans iordanem vbi erat iohannes baptizans.

ORI. Facta ratione versus sacerdotes et leuitas: de quo missus est a phariseis. vnde dicit: Et qui missi fuerant erant ex phariseis. Quatuor enim ex ipso sermone pecturari coniungit dico tertium hoc esse testimonium. videtur quod iuxta sacerdotale et leuiticam personam cum mansuetudine platum illud: Tu qui es: Nihil enim arrogans vel peritum in eo per se ratione punit: sed cuncta decetia vos dei ministros. Sed pharisei secundum suum nomen diuisi et importuni ex discordia pumeliosas voces prehendunt baptiste. vnde sequitur: Et dixerunt ei: Quid ergo baptizas: si tu non es christus neque helias neque propheta? Non quasi scire volentes: sed prohibere eum a baptismo. Deinde vero nescio quo pacto per ad baptismum iuerunt ad iohannem. huius autem solutio est: quod pharisei non credentes accedunt ad baptismum: sed ex hypocrisis cum timeant populum. CHRY. Uel ipsi iudei sacerdotes et leuitae ex phariseis erant. Et quod blanditijs eum non valuerunt superplantare: accusatione ei immittere tentant: cogentes eum dicere quod non erat: vnde sequitur: Et interrogauerunt eum et dixerunt: Quid ergo baptizas: si tu non es christus neque helias neque propheta: quasi audacie videbatur esse baptizare: si christus non erat: nec precursor illius: nec precursor. i. pheta. GRE. Sed sanctus quisque etiam cum puer la mente requiritur a bonitatis sue studio non mutatur. Unde iohannes quoque ad verba inuidie predicamenta respondit vite. vnde sequitur: Respondit eis dicens: Ego baptizo in aqua. ORI. Ad illud enim: Quid ergo baptizas: quod aliud asserri decebat: nisi primum baptismum carnale precit dicit: GRE. Iohannes enim non spiritu sed aqua baptizat: quod precit solue non valebat: baptizatores corpora per aquam lauat sed in aias per ventum non lauat. Cur ergo baptizat: quod precit per baptismum non relaxat: nisi ut percuriosis sue ordine seruas. f. qui nascitur nascendo preueniat: baptizatur quoque domini baptizatio preueniret: et qui predicando factus est precursor christi: baptizando etiam precursor eius fieret imitatione sacramenti: qui iter hec mysterium redemptionis

nostre annuncias: hunc in medio hominum et stetit asserit et nesciri. Sequitur enim: Medius autem vestrum stetit quem vos nescitis: quod per carnem dominus apparuit et visibilis extitit corporis: re et inuisibilis maiestate. CHRY. Hoc autem dicit: quoniam decem erat christum mixtum esse populo: ut vnum multorum se vbiq; humile esse docentem. Cum autem dicit: Quem vos nescitis. Scientia hic cognitionem certissimam dicit: puta quis est et vnde? AVG. Humilis enim non videbat: et propterea lucerna accensa est. THE. Uel medius erat phariseorum dominus: sed ignorabat eum: quoniam ipsi scripturas se scire putabant: et ingruunt in illis pronuntiabant dominus: medius eorum erat: in cordibus eorum: sed nesciebant eum: eo quod scripturas non intelligebant. Uel aliter: Medius quidem erat in quantum mediator: dei existens et hominum christus iesus medius phariseorum extitit: volens illos deo iungere: sed ipsi nesciebant eum. ORI. Uel aliter: Hoc edito ego baptizo in aqua ad illud. Quid ergo baptizas: Ad secundum si tu non es christus: preconium de precedenti christi substantia proponit: quod tanta sit eius virtus: quod inuisibilis sit sua deitate: cum sit pater cullibet et totum per orbem diffusus: quod notat ex illo Medius vestrum stetit. Hic enim per totam orbis machinam effusit: ut que creantur per ipsum creentur: oia enim per ipsum facta sunt vnde palam est quod in quiritibus a iohanne: Quid ergo baptizas: ipse medius erat. Uel quod dicit: In medio vestrum stetit: intelligendum est de nobis hominibus. Cum enim sumus terrestres: in medio nostrum existit: ex eo quod principale. f. cor in medio totius corporis insitum est. Qui ergo vbi in medio gerit: non autem cognoscit de illius natura: nec de quo fonte manauit: nec quod consistit in eis: hi vbi in medio sui obtinere ignorat: quod in iohannes agnouit. vnde exprobraz: do dicit ad phariseos: Quis vos nescitis. Quia expectantes pharisei christi aduentum: nihil arduum de eo cōteplabatur: solum hominem sanctum existimantes eum esse. Dicit autem stetit. Nā stat pater inuariabilis existens et impermutabilis stat quoque vbi eius ad saluandum continuo quousque carnem suscipiat: quousque medius hominum stetit inuisibilis. Ne vero putet aliquis alium esse inuisibilem ad oēs homines venientem: vel ad vniuersum orbem ab eo quod humanatus est et in terra apparuit: subdit Qui post me venit. hoc est quod post me apparuit est. Nō autem idem denotat hoc quod dicit: Post: et cum iesus nos per se inuitat. Illic enim sed post ipsum precipit nobis ut ei idagando vestigia: perueniamus ad patrem: hic autem ut pateat: quid sequatur ex iohannis dogmatibus. venit enim ut cuncti credant per eum preparati ad preceptum vbi per minora. Dicit ergo: Ipse est qui post me venit. CHRY. Ac si diceret: Ne existimetis in meo persistere baptismate. si enim meum baptismum preceptum esset: alius non veniret post me: aliud baptismum daturus: sed hec perperatio est illi et transibit in primo: ut vmbra et imago: sed oportet eum qui veritate imponet venire per me. si enim hoc esset preceptum: nequaquam secundus locus quereret. Et ideo subdit: Qui ante me factus est. hic est honorabilior et clarior. GRE. Sic namque dicit: Ante me factus est: ac si dicatur: antepositus est mihi. Post me ergo venit quia postmodum natus: ante me autem factus est quia mihi prelatas. CHRY. Ne autem existimes compatibile esse excellentiam hanc: incomparabilitatem ostendere volens subiungit: Cuius ego non sum dignus ut solam corrigiam calciamenti. q. d. intantum est ante me ut ego neque in vltimis ministro: um vocari dignus sum. Calciamentum enim sol tunc vltimi ministerij res est. AV. Unde rsi dignum se diceret tantummodo corrigiam calciamenti soluere multum se humiliasset. GREG. Uel aliter: Nos apud veteres fuit ut si quis eam que sibi competeret accipere uxorem nollet: ille ei calciamentum solueret qui ad hanc sponsus iure propinquitatis veniret. Quid igitur inter homines christus nisi sancte ecclesie sponsus apparuit Recte ergo iohannes se indignum esse ad soluendam corrigiam eius calciamenti denunciat: ac si aperte dicat redemptoris vestigia non denudare valeo: quia sponsi nomen

mibi imeritis nō vsurpo. qđ nō intelligi r aliter pōt: Quis enim nesciat qđ calciamenta ex mortuis animalibus fiāt Incarnatus vero dñs veniens quasi calciatus apparuit qui in diuinitate sua morticina nostre corruptionis assumpsit. Corrigis ergo calciamentū ē ligatura mysterij. Ioannes ergo soluere corrigia calciamenti eius non valet: qđ incarnationis mysterij nec ipse inuestigare sufficit: ac si patenter dicat: Quid miri si mibi ille prelatus ē quem post me quidē natum considero: sed natiuitatis et mysterij nō cōprehendo. **ORI.** Quidāz vero nō inepte dixit hoc sic intelligendum: Non sum ego tanti vt causa mei descendat a magnalibus: ac carnē quasi calciamentum suscipiat. **CHR.** Et qđ ioannes cum decenti libertate ea que de christo sunt omnibus predicabat: propterea euangelista r locū designat dicens: Hec in bethania facta sunt trans iordanem: vbi erat ioannes baptizans. Non enī in domo neq; in angulo christum predicabat: sed iordanē transiens in media multitudine pñtib; oib; qui ab eo baptizabant. Quedam vero exemplari orū certius hñt in bethabozā. Bethania enim nō vltra iordanē: neq; in deserto erat: s; ppe hierosolymam.

GLO. Vel due sunt bethanie vna trans iordanē: altera citra nō lōge a hieris; vbi lagarus fuit suscitatus. **CHR.** hoc autē r ppter aliā cām designat: qđ enim res nō anti quas narrabat: sed ante paruū tempus ptingētes presentēs: r videntes testes facit eorum que dicunt. demonstrationē a locis tribuens. **ALCVINVS.** Bethania vero domus obediētie interpretat p qua inuitur: qđ p obediētiā fidei oēs ad baptisma debent puenire. **ORI.** Bethabozā vō interpretat domus pparationis r puenit cū baptismo: pparantis dñō plebē pfectā. Iordanis autē interpretat descensus eoz. Quis autē erit hic flumē nū saluato: noster p quē ingrediētem in hūc mundū mūdā r puenit: nō suū descendēte descensum: sed humani generis: hic segregat donatos a moyse ab his que p iesum donatur fortēs: hui; riuuli letificat ciuitatē dei. Sicut autē oraco latitat in egyptiaco flumē: ita deus i isto. Patet enī ē i filio: r qđ pficiētur illic vbi se lauet: obprobrium egypti deponit ac apti ad pceptionē hereditatis paratur: necnō a lepra mūdāt: r duplēs capaces sunt gratie ac pmpri sūt ad susceptionē spūitus almi. In aliud flumē nequaq; descendenti spiritali columba. Trās iordanē vero ioānes baptizat vt pcursoz veniens nō in nocētes: sed peccatores vocare.

Altera die vidit ioannes iesum venientē ad se: r ait: Ecce agn; dei: ecce qui tollit peccata mundi. Hic est de quo dixi: Post me venit vir qui ante me factus est: qui prior me erat: r ego nesciebā euz. Sed vt manifestetur in israel: propterea veni ego in aqua baptizans.

ORI. Post testimoniū ioānis: iā videt iesus veniens ad eū nō solū adhuc pscuerantē: sed r potiorē effectum qđ p oīē secundariā designat: vñ dī: Altera die vidit ioannes iesum venientē ad se. Prīdē autē iesu mater pñtus vt illū pceptat matrē ioānis pgnātē pficiēti: r p voces pueniēte ad aures elisabeth ex maria salutione exultat ioannes pceptus i vtero. Hic autē post ioannis testimonia ipse v; a baptista: accedēs ad eū: pñtus autē audit. alioz instruit aliquis: ac deinde oculatē inspicit illa. Per hoc autē qđ maria ad elisabeth venit minorē: r filius dei ad baptistā: ad seruoze opulēdi minorib; r ad modestiā admonemur. Vnde vnde ad baptistā venit saluator: nō hic dī: s; ex dictis mathei colligim; dīcētis: Tūc venit iesus a galilea ad iordanē ad ioāne: vt baptizaret ab eo. **CHR.** Vel aliter: Matheus aductū xpi ad baptismū pñtialiter dicit. Ioānes autē r rursus eū inisse ad ioāne ostēdit p baptismā: r hoc manifestat qđ postea dī

cit: Quia vidit spūm descendētem rē. Partit enī sunt sibi euāgeliste ipa narrationis. Matheus enī ea qđ anteq; ligaretur ioānes baptista preteritis festinat ad ea que deinceps sūt ipa. Sed ioannes his maxime innotat: que. ante incarcerationē ioānis fuerūt. vñ hic dī: Altera die vidit ioānes iesū venientē ad se. Cuius igit grā scō p baptismū ad eū veniebat: qđ ipm baptizauerat euz mltis vt nullus suspicet qm ex eadē cā ex qua ad ioāne r aīq; ad ioāne veniret: puta peccata pñsiurus aut in penitentiam ab iuendū in flumine. Propterea s; accedēs dñs ioāni occasione corrigēdi hanc suspitionē quā ioānes p vba corripit. vñ sequit; r ait: Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. Qui igit ita purus erat vt alioz peccata ab soluere posset: manifestū ē qm nō vt cōfiteri peccata accedit: sed vt occasione det ioāni loquēdi de ipso. Venit etiā secundo vt bī qui priora audierant: carnis recipiat qđ predicta sunt: r alia rursus audiant. Dicit autē Ecce agnus dei. Inuens qđ hic est qui olim querebat: rememorans pphetie isaię: r vmbre que fm moysen erat: vt a figura facilius eos ducat ad veritatez. **AVG.** Si autem agnus dei ē inocēs: r ioānes agnus an nō r ipse ē inocēs: sed oēs ex illa ppagine veniunt de qua cantat genēs dāuid: Ego in iniquitatibus pceptus sum. Solus g ille agn; qđ nō sic venit nō enī in iniquitate cōceptus est: nec i pñtis mī et; eū i vtero aluit: quē vgo pcepit vgo perit: qđ fide cōcepit: r fide suscepit. **ORI.** Sed cū quis qđ offeratur aialia i templo: tria terreflita: vitulus onis r capra: volatilia vō duo: turtur r columba. r de oib; tria adducant: aries ovis agnus: de genere oviū agnum memorauit. Agn; enī in oblationib; quotidianis offerri videmus: vñ quidē mane alterum vō vespere. Quoniam autem oblatio alia pōt esse quotidiana a rōnali natura pprehendenda: nisi vbum ingens agnus typicē nūcupatus: Hec nempe censetur oblatio matutina ad requietiam intellectus i diuinis relatū. neq; enī ala pati pōt vt summis iugiter iūstiat: eo qđ corporis terreflitis r grauis coniugium ē sortita. Ex hoc etiā verbo quod christus ē coniectare de pluribus poterimus: r quodammodo vespere pertingemus ad corporalia procedentes.

Qui autē hunc obtulit agn; ad imolandū deus fuit bovine reconditus: magnus sacerdos qui dicit. Nemo tollit animam meam a me sed ego pono eam. vñ dicitur: Agnus dei. Ipse enī nō os languoz res accipiens totius mundi tollēs peccata: mortem quasi baptismū suscepit. Apud deū enī nō ptransit incorruptum quicquid agnū qđ disciplina indigeat: que p difficilia exerceat. **THE.** Vel dicitur: christus agnus dei: in quantum deus pater mortem christi acceptauit pro nostra salute: vt in quantum cum pro nobis tradidit mortē. Sicut enī dicere cōsueuimus: Hec oblatio ē talis hominis i. quam talis homo obtulit: sic r xps dī agn; dei: dantis. i. filii suoz p nostra salute in mortem. r ille quidē agnus typicus nullius omnino peccatū sustulit: hic vō peccatum vniuersi orbis terrarum: periclitantem enī mūdū eruit ab ira dei vnde subdit. Ecce qđ tol. pec. mun. Nō autē dixit qui tollit s; qui tollit peccata mūdū: quasi semp hoc faciente ipso nō enim tunc solum mlti cum passus ē: sed ex illo tempore vsq; ad presens tollit: non semp crucifixus: vñam enī p peccatis obtulit oblationē: sed semp purgans per illam.

AGREGO. vñ. mora. Tunc autem ab humano genere plene peccatū tollitur: cū p incorruptionis gloriā nostra corruptio pmutabitur. Essē nāq; a culpa liberi non possumus: quousq; in corporis morte teneamur. **THE.** Sed quare non dixit Peccata mundi: sed peccatum: vt videlicet per hoc qđ dixit peccatum vniuersaliter peccataz videretur innuere: sicut cōsueuimus dicere qđ homoeiectus ē de paradiso idest omne genus humanum. **BEDA.** Vel peccatum mūdū dicitur originale peccatū quod est commune totius mundi: quod quidem pñm

originale et singulorum supradicta: xps p gram relaxat.

AVG. Qui. n. de nra natura pcam nō assūpsit: ipse ē q tollit nrm pcam. Nostis qz qdā hoies dicūt: nos tollim peccata ab hoibus: quia sancti sumus. si enim non fuerit sanctus qui baptizat: quō tollit pcam alterius: cuiz sit ipse homo plenus peccato. Contra istas disputatiōes hic legamus: Ecce qui tol. pec. mun. ut nō sit psumptio hominibus in hoies. **ORI.** Sicut tñ iugi oblatiōi agni cognate sunt relique oblatiōes legales: sic huius agni oblatiōi cognate oblatiōes vident mibi effusiones sanguinis martyru: quozū patientia et confessiōe et pmpitudine ad bonū obtundunt machinatiōes impiorum. **THE.** Quia vō supius illis qui ex phariseis venerant iohannes dixerat: qz medius vestrū stat quem vos nescitis: hic ignoratibus demonstrat dicens: Hic est de quo dixi: Post me venit vir: qui ante me factus ē. Vir dominus dicitur propter etatis perfectionē. Nam triginta annozū baptizatus ē: vel qz spiritalis aie vir est: et ecclesie sponsus. vñ paul⁹ respondit vos vni viro: virginē castam exhibere christo

AVG. Post me autē venit: qz posterior: natus est. Ante me factus est: quia platus est mibi. **GRB.** Delationis autē eius causas aperuit: cum subiungit. Quia prior: me erat: ac si aperte dicat: Inde me etiam postnatus superat quo cum natiuitatis sue tpa nō angustant. nam qui p matrem in tempore nascitur: sine tempore ē a patre generatus

THE. Ausculta o arrie: nō dixi: Quia prior: me creatus ē: sed qz prior: me erat. Audiat hoc pauli famosateni abulio qz nō ex maria sumpsit primordiu: quia si essendi principiu sumpsit ex virgine: qualiter prior extitit pcursoz: Nam manifestū ē qz pcursoz: xpm in sex mensib⁹ superabat fm humanā generationē. **CHRY.** Ut autē nō videatur ex amicitia ppter cognationē et testimoniū phibere: quia cognatus eius erat fm carnē. ppter ea dicit Ego nesciebam eum. et fm rōnem hoc contigit. Et enī in deserto conuersatus est iohannes. Miracula vō quēcuqz xpo puero exire facta sūt: puta que circa magos et qcuqz talia an multū contigerat tps: Joanne et ipso valde puero exire. In medio vō tpe ignot⁹ oib⁹ existerat: ppter qd subdit: Sed ut mani. in ist. ppte. veni ego in aqua baptizans. Hinc enim manifestū ē qm et illa signa que quidā dicunt a christo in pueritia facta mendacia et ficiones sūt. Si enī a pima etate miracula fecisset iesus: nequaquā neqz iohannes eū ignozasset: nec reliqua multitudo indignisset magistro ad manifestandū eum. Non igit ipse xps baptizmate indigebat neqz aliqua alia cām habebat illud lauerū: qz pmonstrationē facere eius fidei que ē in xpm. Nō enim dixit: Ut mundē eos qui baptizant. neqz ut libere a peccatis veni baptizans. sed Ut manifestetur in israel. Sed nunqd sine baptismate nō licebat pdicare et inducere turbas: sed facilius ita factū ē. Nequaquā enī concurrissent oēs si sine baptismate pdicatio facta esset. **AVG.** Ubi ergo cognitus ē dñs supfluo et via parabat: quia cognoscētib⁹ se ipse fac⁹ ē via. Itaqz nō durauit diu baptizma iohānis: sed quoadusqz demonstrat⁹ ē dñs hūil. Ergo ut daret nobis a dño hūilitatis exemplū ad pceptē saluē baptismi suscepit baptismū serui: et ne pponeret baptism⁹ serui baptismō dñi: baptizati sunt aliq baptismō cōserui: sed qz baptizati sunt baptismō pserui: oportebat ut baptizarent baptismō dñi. Qui autē baptizabant baptismō dñi: nō opus habent baptismō pserui.

Et testimonium perhibuit iohannes dicens: Quia vidi spiritum descendentem quasi colubaz de celo: et mansit super eum: et ego nesciebam euz: sed qui misit me baptizare in aqua: ille mibi dixit Super quem videris spiritum descendentē et manentem super eum: hic est qui baptizat in spiritu sancto. Et ego vidi et testimonium perhibui quia

hic ē filius dei.

CHRY. Quia iohannes testatus ē ita magnū qd quod iustitias erat auditores oēs stupefacere: puta qz ion⁹ orbis terraz solus ipse peccata tolleret: volens credibil⁹ id facere: reduxit hoc ad deū et spm scm. Posset enī aliqd dicere iohanni: Qualiter igit tu cognouisti eū? Rndet qz p descendē spū sancti. vñ de sequit⁹: Et testi. phi. io. di quia vidi spū. descē. qst colū. de celo et ma. sup eum. **AVG.** xv. de trini. Nō autē tūc vnctus ē xps spū scō: qn sup euz baptizati velut columba descendit. Tunc enī corp⁹ suuz scēclia suā pfigurare dignat⁹ est: in qua picipue baptizati accipiūt spm scm. Absurdissimū enī ē ut credam⁹ cum iam triginta esset annozū: eius enī etatis a iohāne baptizati ē accepisse spm scm: sed venisse ad illud baptismā sine vllō oīno pctō ita nō sine spū scō. Si enī d famulo eius et pcursoz ipso iohanne scriptū ē: Spū scō replebitur ab vtero matris sue: qui quis seminat a patre: tamē spm scm in vtero format⁹ accepit: quid de hoīe xpo intellegendū ē vel credendum cuius carnis ipa conceptio nō carnalis: sed spiritalis fuit. **AV.** de agone xpiano: Nō autem dicimus solum xpm verū corpus habuisse. spiritū autem sanctum fallaciter apparuisse oculis hominū. Sicut enī nō oportebat ut hoies falleret filius dei: sic nec spū scō sed omnipotenti deo qui vniuersam creaturaz ex nihilo fabricauit: non erat difficile verum corpus columbe sine aliarū columbarū ministerio figurare: sicut et nō fuit difficile verum corpus in vtero virginis sine viri li semine fabricare. **AVG.** super io. Duobus autē modis ostendit visibilib⁹ dominus spm scm: p columbam super dominū baptizati: per ignē vero super discipulos cōgregatos. ibi simplicitas: hic feruor ostenditur. Ergo ne spiritū sanctificati dolū habeat in colūba demfatus ē: et ne simplicitas frigida remaneat: in igne demfatus ē: nec moueat qz lingue diuise sunt. Noli dissipationē timere vnitatem in columba cognosce. Sic ergo oportebat demfari spm scm veniēte super dominū: ut cognoscat vniūsqz si habeat spm scm: simplici se esse debere sicut columbaz et habere cum fratrib⁹ veram pacem quā significat oscula columbarū. Osculant⁹ et corui: sed laniant. A laniatū nocens ē natura columbarū. nam corui de morte pascūt columba nō nisi de frugibus terre viuit. Si etiā gemūt columbe in amore: nolite mirari quia in colūbe spe voluit demfari spū sanctus: Ipse enim interpellat p nobis gemitibus inenarrabilibus. Nō autem spū sanctus in se metipso: s3 in nobis gemit: qz gemere nos fac⁹. Qui enim nouit in pssura se esse mortalitatis h⁹ pegrinari se a dño: qdū ppter hoc gemit: bñ gemit: spū illū docuit gemit⁹. Multi autē gemit in infelicitate terrena: vel quassati dānis: vel egritudine corpis pgrauati: s3 nō colūbe gemitu gemūt. Un⁹ ergo debuit demfari spū scō vnitatē quādā designās: nisi p colūbā: ut pacate eccle diceret: Una ē colūba mea. Un⁹ debuit hūilitas figurari: nisi p auē simplici et gemitē: Apparuit ibi scā et vā trinitas: p in voce dī cēte: Tu es fili⁹ me⁹ dilect⁹: spū scō in colūba. In ista trinitatemissi sūt apli baptizare: In noie pīs et filij et spū scō

GRE. ij. mo. dicit autē: Manētē sup eū. In cunctis nāqz fidelibus spū scō venit: sed in solo mediatore semp singularit⁹ permanet: quia eius humanitatē nunq deseruit: ex cui⁹ diuinitate pcedit. Sed euz de eodem spiritu discipulis dicatur: Apud vos manebit: quomodo singulare signum erit: qz in christo permanet. Quod citius cognoscimus si dona spiritus discernamus. In his enim donis sine quib⁹ ad vitā pueniri nō potest: spū sanctus i electis omnibus semper permanet: ut sunt mansuetudo: humilitas: fides spes caritas. In illis autem quibus p ostionē spūs nō nra seruatur vita sed alioz querit. nō semper manet sed aliq se a signoz ostensionibus subtrahit ut hūilis eius virtutes habeant. Christus autem in cūctis eū semper et continue habuit pntem. **CHRY.** Ne autem

aliquis estimet qm̄ christus natiuitate habebat spiritus sc̄o adueniente sicut et nos hanc etiā destruit suspicionem on dens q̄ spiritus sancti descensio solus pro manifestando christo facta est. vnde sequitur: Et ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aqua: ille mihi dixit. Sup̄ quē videris spm̄ descendentem et manentē super eum: hic est qui baptizat in sp̄u sancto. **AV.** Quis autem misit iōā nem: Si dicam? Pater. verum dicimus. Si dicam? Filius. verum dicim. Manifestus autē est: ut dicam? Pater et filius. Quomodo ergo nesciebat eū a quo missus ē: Si enī nō nouerat eū a quo voluit baptizari: temere dicebat. Ego a te debeo baptizari: nouerat ergo eū. Quid ē est qd̄ dicit: Et ego nesciebam eū? **CHR.** Sed eū dicit: nesciebam eū anteq̄ ip̄s dicit: nō ip̄s qd̄ est ppe baptismum cū phibebat eum dicens: Ego a te debeo baptizari. **AV.** Sed legant aliq̄ euangeliste qui planius illud dixerunt: et inuenimus apertissime tunc descendisse columbā cū dñs ab aqua ascendit. Si ergo post baptismum descendit colūba: et anteq̄ baptizaret dixit illi iōannes: Ego a te debeo baptizari: ante baptismum illum nouerat: quō ergo dixit: Ego nesciebam eū: s; qd̄ misit me baptizare etc. hoc audiuit iōannes: ut nosceret eū quē nō nouerat: an forte ut plenius nosset: quem iam nouerat: Nouerat quidem dominū: nouerat filiū dei: nouerat q̄ ip̄s baptizaret in sp̄u sancto. Ante enī q̄ veniret ad fluuiū ip̄s: cum multi ad iōannes pcurrerent ait illis: Qui post me venit: maior me est: ip̄s vos baptizabit in sp̄u sc̄o et igne. Sed quid nō nouerat: potestate baptismi ip̄m dñm habiturū et sibi retenturum: ne paulus aut petrus diceret: Baptismus me: sicut inuenis dixisse Euangelistū meū: sed mysteriū plane transiitū in bonos et malos. Quid tibi faciat malus minister vbi bonus est dñs. Ecce post iōannē baptizatus est: post homicidā nō est baptizatus: q̄ iōannes dedit baptismū suū: homicidā dedit baptismū xp̄i: qd̄ sacrm̄ tā scm̄ est: ut homicidā ministrare polluat. Potuit autē dñs si veller potestatem dare alii cui seruo suo ut daret baptismū suū tanq̄ vice sua: et cōstitueret tantā vi in baptismo trāsato in seruū: q̄ tā vi haberet baptismum datū a dño. Hoc noluit: ut in illo eē spes baptizatoꝝ a quo baptizatos se agnosceret. et noluit suū ponere spem in suo. Si autē daret hanc potestatem seruū: tot essent baptismata quot eēnt seruī: ut quō dñm est: baptismum iōannis: sic diceret: baptismum petri vel pauli. p hanc ergo potestatem quā sibi ip̄s retinuit: stat vnitas ecclesie: de qua dñm est. Una est columba mea. pōt autē fieri ut alii quis habeat baptismū pter columbā: ut p̄sit et baptismus? pter columbā nō pōt. **CHR.** Et quia pater vocē emisit p̄dicans filium: sup̄uenit sp̄us sanctus vocē trahens super caput xp̄i: ne quis p̄uē exstimeret dici de iōanne: quod dñm est de xp̄o. Sed dicit aliquis: qualiter nō crediderūt iudei: si viderunt spm̄. Sed talia non solum indigent oculis corporis: sed magis visione mentis. Si nāq̄ miracula facientē videntes intantū ebri erant a liuo: et ut cōtraria his que videbant enuntiarent: qualiter solo aduentu spiritus sancti in specie columbe expulissent credulitatem? Quidam vero dicunt nō omnes vidisse spiritum sed solum iōannē: et eos qui deuotius dispositi erant. Et si enī sensibilibus oculis possibile erat videre in specie columbe spm̄ descendentem: nō tamē ppter hoc necesse est oib; hoc fuisse manifestum. Etenim iacobus in specie sensibilis multa p̄siderauit: et daniel et ezechiel. s; et moyses multa vidit: quāliā alio: nō nullus. vnde subdit iōannes. Et ego vidi et testimonium phibui: q̄ hic est filiū dei. Agnū quidē eum vocauerat: et qm̄ in sp̄u baptizare debebat dixit: filiū autem ante hoc nūq̄. **AV.** Oportebat enī ut ille baptizaret qui est filius dei vnicus non adoptatus. Adoptati filij ministri sunt vnici: vnicus autē habet potestatem adoptati ministerium.

Altera die iterum stabat iōannes: et ex discipulis

eius duo. Et respiciens iesum ambulātem dixit. Ecce agnus dei.

CHR. Quia multi his que a principio iōannes dicebat nō attendebat: secūda rursus eos excitat voce: vnde dicit: Altera die iterum stabat iōannes et ex discipulis eius duo. **BE.** Stabat quidem iōannes q̄ illam vniū arcē condescenderat: a qua nullis tentationum posset improbitatibus deici. Stabant cum illo discipuli: q̄ magisterum illius corde sequebantur inuolūti. **CHR.** Sed quare non tota mundū circūiuit in omni loco iudee p̄dicans eum: sed stabat circa flumen expectans eum venire et ostendere venientem: q̄. s. p opera christi hoc fieri volebat. Uide etiam qualiter hoc maioris edificationis fuit. q̄ enim paruaz inuolūti scintillam: rep̄te flama in autē eleuata est. Alter autē q̄ circūiuit hoc dixisset: videtur ex studio quo dā hūano fieri que fiebant: et suspitione plenū esset eius p̄coniu. igit̄ pphete quidem et apostoli oēs absentem christum p̄dicauerunt: hic quidē ante p̄ntiam fm̄ carnem: illi vo post assumptionē. vnde et ostendat q̄ non voce solū: sed et oculis eū ostendat subdit: Et respiciens iesum ambulātem dixit: Ecce agnus dei. **THE.** Respiciens inquit: quasi oculis inueniens gratiam et admirationem qua habebat in christo. **AV.** Iōannes quidem amicus sponsi erat: non querebat gloriam suam: sed testimonium phibebat veritati. Non enim voluit apud se remanere discipulos suos vnde non sequebantur dñm: sed magis ostendit quē sequebantur dicens. Ecce agnus dei. **CHR.** Non longum facit sermonē quoniam vnum solum in studio habebat adducere eos et coniungere christo: sciebat enim quoniam de reliquo non indigerent eo testante. Non autem singulariter discipulis loquitur de his iōannes: sed eis publice cū omnibus: q̄ ex cōmuni doctrina suscipientes sequelam christi: firmi de reliquo pmanerunt: non ppter gratiam christi sequentes: sed ppter suum lucrum: et non facit sermonem suum de peccatorum: sed admiratur solum p̄sentes et demonstret eis preparationem ppter quem vēr: et modum preparationis. Agnus enim vtrumq̄ insinuat: et dicit agnus cum alicui adiectione: excellētiā eius ostendens. **AV.** Ite enī singulariter dicitur agnus solus sine macula: sine peccato: non cuius macule absterge sunt sed cuius macula nulla fuerit. singulariter hic est agnus dei: quia singulariter huius agni sanguine solo homines redimi poterunt. hic est agnus quem lupi timent: qui leonē occidit. **BED.** Ideo etiam agnus vocat: quia dona sui velleris sponte largiturum: ex quo vestem nobis nuptialem facere possumus. i. exempla viuendi nobis relicturum p̄cudit: quibus in dilectione cā: fieri debemus. **ALCVIN.** Dyssice autem stat iōannes: celat lex et venit iesus. i. gratia euangelij: cui ipsa lex p̄dibet testimonium. Ambulat iesus discipulos colloquens. **BED.** Ambulatio etiam iesu dispensationē incarnationis qua ad nos venire ac nobis exempla viuendi p̄bere dignatus est insinuat.

Et audierunt cum duo discipuli loquentem: et secuti sunt iesum. Conuersus autem iesus et videns eos sequentes se dicit eis: Quid q̄ritis? Qui dixerūt ei: Rabbi: quod dicitur interpretatū magister: vbi habitas? Dicit eis: Venite et videte. Veniunt et viderunt vbi maneret: et apud eum manserunt die illo. Hora autē erat quasi decima. Erat autē andreas frater simonis petri: vnus ex duobus qui audierant a iōāne et secuti fuerant eum.

ALCVI. Ioanne phibente testimonium q̄ iesus esset agnus dei: discipuli qui p̄sentes erant cum iōanne magistri imperium implentes secuti sunt iesum. vnde dicitur. Et audierunt

Et audierunt eum duo discipuli loquentes et secuti sunt iesum.
CHR. Considera autem quod dixit: Post me venies an-
 me factus est: et quoniam non sum dignus solvere corrigiam calceamen-
 ti eius: nullus cepit. Sed quoniam de dispensatione locutus est et humilis
 fimonem duxit dicens. Ecce agnus dei. tunc secuti sunt eum disci-
 puli. Multi enim non ita adducunt eum aliquid magni et ex-
 celsi de deo dicant: sicut cum benigni et amici hominem
 audierunt et aliquid ad salutem hominum pertinens. Consideran-
 dum autem quod iohannes dicit: Ecce agnus dei: et ipse nihil lo-
 quitur. nam et sponsus cum silentio adest: alij eum inducunt et
 sponsam in manu eius ponunt: quam cum acceperit de ea
 disponit: ita ipse venit copulatur sibi ecclesiam nihil ipse
 dicit: sed accessit solum amicis eius iohannes dexteram ei
 sponse imposuit per sermones suos: ait agnus dei manum ei
 ponens quos accipiens ita disposuit ut ultra ad iohannem
 non redirent. Sed aliud hic observandum: sicut enim in
 nuptijs: non puella ad sponsum vadit: sed ipse ad eam festi-
 natus: ita hic contingit. Non enim in celum ascendit hominum na-
 tura: sed ad eam filius dei accessit: et ad opimum duxit pa-
 ternam. Et quidam alij discipuli iohannis erant: qui non solum
 secuti sunt: sed et zelotipie ad christum dispositi erant. quod autem me-
 liores erant simul audierunt: et secuti sunt: non quasi magi-
 strum priorem prebentes: sed ab eo persuasi permittente quod ba-
 ptizaret in ipso christo: et inde discipulorum studium cum ve-
 recundia fieri. Neque enim mox ascendentes interrogaverunt
 iesum de necessarijs et maximis rebus: neque publice sed sin-
 gulariter ei loqui studuerunt. unde sequitur: Conversus autem iesus
 et videns eos sequentes se: dicit eis quod queritis: hic erudimur
 quod cum nos bene velle ceperimus: tunc deo dat nobis mul-
 tas salutis occasiones. Interrogat autem non ut discat: sed ut per
 interrogationem magis eos familiares faciat et ampliores
 fiducia det: et ostendat eos auditione dignos. **THE.** Ubi
 de autem quod sequentibus se dominus convertit faciem et respexit:
 quod nisi per bonam operationem ipsum secutus fuisset: ad visionem
 faciei eius nunquam pertingeret: neque ad domum eius poteris per-
 venire. **ALCVI.** Ergo illi discipuli terga ipsius seque-
 bant ut viderent faciem domini videre non poterant. id pueri-
 tis se: et quodammodo de sua maiestate descendit: ut possint
 faciem discipuli illi preclari. **ORI.** Forte autem non frustra
 post sextum testimonium desinit iohannes eos prestari: et iesus
 post septimum dicit: Quid queritis? **CHR.** Sed illi non
 solum sequendo: sed interrogando amorem iuam ad christum
 manifestaverunt. unde sequitur: Qui dixerunt ei: Rabbi quod dicit
 interpretatus magister ubi habitas? Nondum ab eo aliquid di-
 sceret: magistri cum vocat ad discipulatum se ipse dicit et causas
 ostendentes propter quid sequebantur. **ORI.** Congrua vero pro-
 uerbia ex iohannis testimonio platio deprimens christum
 doctorem: ac exprimens desiderare habitaculum filij dei
 pueri. **ALCVI.** Noluit enim transitorie viti eius magiste-
 rio sed inquirere ubi maneat: ut et tunc in secreto vobis illi
 us imbuat: et exinde sepius possent eum visitare: et pleni-
 instrui. Mystice autem voluit sibi ostendi: in quibus christus ha-
 bitet: ut eorum exemplo se tales exhibeant in quibus velit
 habitare: vel quod iesum ambulante vident et statim ubi ma-
 neat querunt nos monent: ut cum incarnatione eius ad me-
 tez reducimus: sollicito corde eum rogemus: ut mansio-
 ne eterni habitaculi nobis ostendat: unde quia videt bene pe-
 tites libere eis sua refert archana: unde sequitur: Dicit eis ve-
 nite et videte. quod habitaculum meum explicari non potest fimonem
 sed opere demonstrat: venite et crededo et operando: et vi-
 dete intelligendo. **ORI.** Uel per hoc quod dicit: Venite ad
 actionem inuitat: per hoc autem quod dicit: Videte ad contempla-
 tionem. **CHR.** Christus autem non dicit eis signa domi-
 ni loci: sed attrahit eos ad sequendum. Non dicit: Non
 est ipse nunc: audietis cras: siquid vultis discere: sed ut ad
 amicos et familiares loquitur: qualiter alibi ait. filius ho-
 minis non habet ubi caput reclinet. hic autem dicit: Venite et
 videte ubi habito. Sed per hoc quod dicit: Non habet ubi
 caput suum reclinet: ostendit quod habitaculum proprium non habet:

non quod in domo non maneret. Sed et enim. Venerunt et viderunt ubi
 maneret: et manserunt ibi die illo. **C.** At gratia manserunt: non adiu-
 gi euangelista: quod manifestum erat quod propter doctrinam.
AV. Quia beatus autem diem duxerunt: quod beatam noctem: Edi-
 ficemus et nosmetipsi in corde nostro et faciamus domum:
 quo veniat ille et doceat nos. **THE.** Non frustra autem
 et ipse notavit euangelista cum subdit: Hora autem erat quasi
 decima. ut tam doctores quam discipulos erudiret quod doctri-
 na propter tempus non est pretermittenda. **CHR.** Multum enim
 studium demonstrabat ad audiendum: in eo quod neque ab hora
 auersi sunt cum sol esset ad occasum: et multis quidem car-
 ni seruientibus tempus quod est post escas: non est aptum ad quip-
 piam necessarium: eo quod corpus escis grauat. Iohannes vero
 cuius isti erant discipuli: non erat talis: sed cum multo maio-
 ri sobrietate vespere degens quam nos mane. **AVG.** Nu-
 merus etiam iste legem significat: quia in decem preceptis data est
 lex. Venerat autem ipse ut impleat legem per dilectionem: que a
 iudeis impleri non poterat per timorem. unde et decima hora dominus
 audiuit: Rabbi. Magister enim legis non est nisi dator legis.
 Sequitur: Erat autem andreas frater simonis petri: vnus ex
 duobus qui audierat a iohanne et secuti fuerant eum. **CHR.**
 Cui autem gratia alterius nomen non ponit: quidam dicunt pro-
 pterea quod hic qui scribit est qui secutus est eum. Quidam vero
 dicunt quod ille alius non insignis erat. quod igitur utilitas si didice-
 rimus nomen illius: neque enim septuaginta duorum discipulorum
 nomina euangelista posuit. **ALCVI.** Uel duo discipu-
 li qui secuti sunt iesum andreas et philippus.
I. Inuenit hic primum fratrem suum simonem: et di-
 cit ei. Inuenimus messiam quod est interpretatum
 christus. Et adduxit eum ad iesum. Intuitus au-
 tem cum iesus dixit: Tu es simon filius iohanna:
 tu vocaberis cephias: quod interpretatur petrus.
CHR. Andreas qui a iesu didicit: non detinuit apud
 seipsum: sed festinat et currit cito ad fratrem: traditurus ei
 bona que suscepit. unde dicit. Inuenit hic primum fratrem suum
 simonem: et dixit ei: Inuenimus messiam quod est interpre-
 tatum christus. **BE.** Hoc est enim vere dominum inuenire: ubi il-
 lius dilectione seruire: fraterne quoque salutis curam gere-
 re. **CHR.** Et quidem non dixerat euangelista que christus
 fuerat sequentibus se locutus: sed ex his que hic dicuntur
 eis addiscere. Quicquid enim andreas didicit: in breui ostendit
 magistri virtutem: qui persuaserat eis: et eorum desiderium
 quod prius habuerat representat. hoc enim verbum inuenimus
 est patiens pressuram propter absentiam et exultantem: postquam ap-
 paruit quod expectabat. **AV.** Messias autem hebraice: gre-
 ce christus: latine vnctus dicitur. Christum enim vnctio est ille au-
 tem singulariter vnctus est. unde omnes christiani vnguntur: sicut
 quod in psalmo dicit. Unxit te deus deus tuus oleo exultationis
 nis propter participibus tuis. Participes enim eius sunt omnes sancti:
 sed ille est singulariter factus et singulariter vnctus.
CHR. Et ideo non dixit messiam simpliciter sed cum ad-
 ditione articuli. Considera vero ex ipso principio obedien-
 tiam petri mentem. presentium enim cucurrit nihil tardans. unde
 sequitur: Et adduxit eum ad iesum. Sed nullus facilitates ei im-
 ponat: si non prius multa perquirens ita sermonem suscepit.
 Conueniens enim est et frater diligentius ei dixisse hoc: et per
 longa verba: sed euangeliste verba multa intermittebat: breuilo-
 qui curam habentes. Alter autem neque dicitur: quoniam credidit sim-
 pliciter: sed quoniam duxit eum ad iesum: illi ei de quo dixe-
 rat traditurus ut omnia ab illo discat. Ipse autem dominus incipit
 reuelare ea que deitatis sunt: et paulatim ea aperire per di-
 cationibus. Non enim minus quam signa prophetie adducunt
 hoc enim est maxime opus dei: quod neque imitari demo-
 nes possunt. Nam in miraculis quidem et phantasia fit ut
 quod futura autem predicere cum certitudine: illius solius in-
 corruptibilis est nature. unde sequitur: Intuitus autem eum
 iesus dixit: Tu es simon filius iohanna. Tu vocaberis
 cephias: quod interpretatur petrus. **BED.** Intuitus autem

est cū non exterioribus oculis solum: sed ⁊ eterno iugini
tatis intuitu. vidit cordis eius simplicitatem: animi sub-
limitate: cui⁹ merito cuncte esset p̄ferendus ecclesie. Ne-
q; aut̄ in petri vocabulo: quasi habido vel syro alia iter-
pretatione querere oportet quia idē ē grece ⁊ latine pe-
trus: qđ syriace cephas ⁊ in vtraq; lingua nomē a petra
deriuat. Vocat aut̄ petrus ob firmitatē fidei: qua illi pe-
tre adhēsit: de qua apłs ait: Petra aut̄ erat xp̄s: qđ spe-
rantes in se ab hostis infidēis reddi tutos ⁊ spiritualiuz
charismatum fluēta ministrat. **AV.** Non ē aut̄ magnus
qđ dñs dixit cui⁹ filius esset: iste omnia enim noīa sancto
rū suor sciebat quos ante p̄stitutionē mundi p̄destina-
uit. Illud aut̄ magnum: qđ mutauit ei nomē ⁊ fecit de si-
mone petrū. Petrus aut̄ a petra: petra vero ecclesia: et
go in petri nomine figurata ē ecclesia. Et quis secur⁹ est:
nisi qui edificat supra petrū. Intentū aut̄ te fecit dñs. naz
si antea petrus vocaret̄: nō ita videres mysteriū petre: ⁊
putares casu cū sic vocari: nō pudentia dei. Ideo eum
voluit aliud prius vocari: vt ex ipsa commutatione no-
minis: sacramenti viuacitas cōmendaret̄. **CHRY.**
Ideo etiā nomē mutauit vt ostendat: qđ ipse ē qui vt te
stamentū dedit: ⁊ noīa transmutauit: qđ abiam abiam
vocaui: ⁊ farai faram: ⁊ iacob iherusalem. Igitur multis qđ
dī: ⁊ a natiuitate noīa imposuit vt iſaac ⁊ samson: alijs au-
tem post eā que a p̄genitoribus ē nuncupatione: vt pe-
tro ⁊ filijs hebedei. In quibus qđ ē prima etate dēbat vir-
tus clarescere: extunc noīa susceperūt: quibus aut̄ postea
debebat augeri: postea nuncupatio posita ē. **AV.** de cō-
euiā. Nō aut̄ pua repugnātia pōt putari si iuxta iordanē
anteq̄ iesus iſset in galileam: ad testimoniū loāntis bap-
tiste secuti sunt ei duo. quoz vnus erat andreas qui frēm
suis simonē adduxit ad iesum: qñ ⁊ nomē vt petrus noīa
refecit: cū ab alijs euāgelistis dicat: qđ eos in galileā
piscantes inuenerit: atq; ad discipulatū vocauerit: nisi qđ
intelligēdū ē non sic eos vidisse dñm iuxta iordanē: vt ei
sām inseparabiliter inhererent: s; tm cognouisse qđ esset
eūq; miratos ad ppriā remeasse. Nō aut̄ quis arbitret̄
qđ tūc petrus nomē accepit: vbi ait illi dñs: Tu es petr⁹
⁊ sup̄ hāc petrā edificabo ecclesiā meā: sed vbi cōmoro-
raf ei dixerit eē: Tu vocaberis cephas: qđ interpretatur pe-
trus. **ALCVI.** Vel aliter: Nō dū ipsonē ei nomē: s; pze
signat qđ postea fuit ei iposuit: quādo dixit ei iesus: Tu
es petrus ⁊ sup̄ hāc petrā edificabo ecclesiam meā. **MU-**
taturus aut̄ nomē ip̄s: voluit oīdere etiā nomē illud: qđ
a parentibus darū erat: nō carere vtrius significatione.
simon enī cōbediā interpretat̄: Ioāna gr̄a: Iona columba
q. v. Tu es obediens: filius gr̄e: vñ filius colūbe. i. spūsci
qđ humilitatē de spūscō accepisti: vt vocante andrea vi-
dere me deſiderares. Non enim dēsignatus est maior
minorem sequi quia non est ordo etatis vbi est meritum
fidei.

In crastinū voluit exire in galileam ⁊ iuenit philippum. Et dicit ei iesus: Sequere me. Erat autē philippus a bethsaida ciuitate andree ⁊ petri. Inuenit philippus nathanael ⁊ dicit ei. Quē scripsit moyses in lege ⁊ prophete: inueniū iēsu filiū ioseph a nazaret. Et dixit ei nathanael: A nazareth pōt aliquid boni esse. Dicit ei philippus. Veni ⁊ vide.

CHRY. Postq̃ accepit christ̃? discipulos venit o reli
quo ad alios conuertendū. f. philippū ⁊ nathanacē. v.
di. In crastinū aut̃ voluit exire in galilēa. ALCV. A
iudea. f. exiit erat iohannes baptisās: o feres honorē bap
tiste: ne videat magistrū eius minuerē: dū adhuc statū
habet. Vocaturus etiam discipulū ad sequendū voluit
exire in galileam. i. in transmigratiōe factā vel reuelati
ōe ṽs sic ip̃e p̃ficiēbat sapiā ⁊ etatē ⁊ gr̃a apud deū ⁊ ho

mines: 7 sicut passus est 7 resurrexit: 7 ita intravit glo-
riā suā: sic etiā suos sequaces ostendit exire 7 p̄ficere
in virtutibus: 7 p̄ passionē ad gaudia transmutare
debere. vnde sequitur: Et inuenit philippum: 7 dicit ei iesus
sequere me. Sequitur qui imitat humilitates 7 passionē
eius: vt sit socius resurrectionis 7 ascensionis. CHR.
Et vide q̄ anteq̄ aliquis ei adhereret: nullum vocauit.
nam siquidem nullo iā spōte adueniente attraxisset: fortas-
sis resiliissent: nūc autē a seip̄sis eligentes seq̄ dñi: firmi
de relicto p̄manserūt. Philippi autē vocat magis nomē
ei existēte: q̄ in galilea nutrit⁹ erat. Sz vñ. philippus
secutus ē xp̄m: nā andreas quidē audies a iōanne bapti-
sta: petrus autē ab andrea: hic autē a nullo aliquid dīces
solū dīcite ch̄risto ad eū: sequere me: p̄fessum p̄suasus est
Cōueniens ē autē philippum a iōanne audientem sequi
xp̄m: vel etiā vocem ch̄risti hoc operatū esse. THEO.
Nō enī simpliciter oībus vox ch̄risti dīcebatur: sed fidelis
interior: ad eū inflābatur amorē: deinde q̄ in corde
philippi de xp̄o cogitatio incarat: 7 lib̄is moysi assidue
lectio vt expectaret ch̄ristū: statim cū vidit credidit. For-
te autē ab andrea 7 petro de xp̄o aliquid didicit: q̄ ex ea
dem patria erat: qd euāgelista vñ innuere p̄ hoc q̄ subdit
Erat autē philippus a bethsaida ciuitate andree 7 petri.
CHR. Ch̄ristus etiā hinc sua vīte oridit: q̄ terra
nullū ferere fructū. nā a galilea p̄pheta nō surgit: inchy-
ros discipuloz elegit. ALCVI. Bethsaida etiā dom⁹
venatorū interpretatur quo noīe ciuitatis curauit euangeli-
sta ostendere: quales tūc iam aīo erat philippus petrus
7 andreas: 7 quales officio erant futuri. i. capidīs ad vi-
tā aīabus intenti. CHR. Nō solum autē philippus a
xp̄o p̄suasus ē sed p̄co alijs fit. vnde sequit⁹: Inuenit phi-
lippus nathanael 7 dicit ei. Quē scripsit moyses ille g
p̄phete: inuenim⁹ iesum filiū ioseph a nazareth. Vnde q̄
ter sollicitū mentē hēbat: 7 cōtinue meditabat⁹ sūm moy-
si 7 expectabat aduentū xp̄i: 7 quidē q̄ xp̄s debebat ve-
nire nouerat prius: qm̄ autē hic ch̄ristus erat ignorabat.
Dicit autē. Quē scripsit moyses 7 p̄phete: credibile facit
suā p̄dicationē: 7 ex hinc p̄suades auditōi: q̄ circa legē
7 prophetas sollicitus erat: 7 oīa p̄scrutans cum veritate
vt 7 xp̄s testatur ē. Sz vero dixit filiū ioseph. ne tur-
beris: ei⁹ n. filiū esumabat esse. AV. Qui. i. de p̄sona
ta erat mater eius: nam q̄ ea intacta conceptus 7 natus
sit: bene nouerūt ex euāgelio oēs xp̄iani: addit autē 7
locū: A nazareth. THE. Non q̄ in ea natus erat: sed
nutritus. Generatio enim eius multis erat incognita: sz
q̄ in nazareth esset nutritus cognit⁹ erat: 7 dixi ei natha-
nael a nazareth pōt aliqd boni esse. AV. Ambas p̄nan-
ciationes pōt p̄no vox philippi sequi: siue sic pronūciat
tanq̄ confirmans: A nazareth pōt aliqd boni esse: 7 ille
dicat. Veni 7 vide. siue sicut dubitans 7 totum interro-
gans A nazareth pōt aliqd boni esse. Veni 7 vide. Cū
ergo siue illo modo siue isto p̄nunciatur: non repugnant
verba sequentia: nostrum est querere quid potius intelli-
gamus in his verbis: Nathanael enim dicit os illius 7 legis
cum audisset philippum dīcentē: Inuenimus iesū audi-
tum a nazareth erectus est in spem: 7 dixit: A nazareth po-
tēst aliqd boni esse. Scrutatus enim erat a scripturis: q̄
sciebat q̄ non facile aliq̄ scribere 7 pharisei nouerant q̄ in
de erat expectand⁹ saluator. ALCVI. Qui in singulari
ter sanctus est: innocens: impollutus: de quo propheta
erit vīga de radice iesse 7 nazareus. i. flos de radice
eius ascendet. vel p̄bē hic vīsculus sub dubitatione inter-
rogatiue proferri. CHR. Audiendū enim nathanael
a scripturis q̄ a bethleem oportet xp̄m venire: secun-
dum illud. Et tu bethleē terra iuda ex te eriet dñs qui
reget p̄p̄m meū israel. Cum igitur audiuit A nazareth.
dubitauit: n̄ inueniens conuenire enunciationem philip-
pi: cum prophetica predicatione: 7 conuersatione: conside-
ra vero

ra vero eius inquirendo prudentiam et mansuetudinem non enim dixit: Decipis me philippe: sed interrogat dicens: Anagareth potest aliquid boni esse. Valde autem et philippus prudens erat: Non enim interrogatus fragitur sed innotat vix volens ducere ad christum: unde sequitur: Dicit ei philippus: Veni et vide. Trahit quidem eum ad christum: scilicet de reliquo eum non contradicendum si verba et doctrinam illius gustauerit.

Audit iesus nathanael venientem ad se: et dicit de eo: Ecce vere israelita: in quo dolus non est. Dicit ei nathanael: Unde me nosti? Redit iesus: et dicit ei: Priusquam te philippus vocaret eum esse sub ficu vidi te. Redit ei nathanael et ait: Rabbi tu es filius dei: tu es rex israel. Respondit iesus et dixit ei: Quia dixi tibi vidi te sub ficu credis: maius his videbis. Et dicit ei: Amen amen dico vobis: videritis celum apertum: et angelos dei ascendentes et descendentes super filium hominis.

CHRYSOSTOMUS. Nathanael non suscipiendo ex nazarareth christum esse ea que illi erant circa scripturas diligentia ostendit. In non repulso vero cum quod annunciatum erat multum desiderium quod habebat circa christi personam monstravit. Sciebat enim quod poterat philippus circa locum falli. Unde sequitur: Audit iesus nathanael venientem ad se: et dicit de eo: Ecce vere israelita: in quo dolus non est. Nequaquam enim cum accusare oportebat: sed vobis non creditis: putaverit: magis inuestigatis prophetias quod philippus: dicit autem vere israelita: in quo dolus non est. quod nihil ad gratiam vel odium loquebatur. **AV.** Uel aliter: Quid est in quo dolus non est: forte non habebat peccatum: forte illi medicus non erat necessarius: absque. Nemo sic natus est ut medico illo non egeret. Dolus enim est cum aliud agitur: et aliter fingitur: quod si in illo dolus non erat: si peccator esset: fatetur se peccatorem. Si enim peccator esset: inquit se videret: dolus est in ore ipsius: ergo in nathanaele confessione peccati laudavit non iudicavit non esse peccatorem. **THE.** Sed nathanael laudatus non acquievit exemplo: sed expectavit adhuc videri aliquid manifestius discere et interrogat. Sequitur enim dicit ei nathanael: unde me nosti. **CHRY.** Ipse quidem igitur ut homo inuestigat. Iesus autem ut deus responderebat. Sed et enim: Redit iesus et dixit ei: priusquam te philippus vocaret cum esses sub ficu vidi te. Non ut homo eum intueretur: sed ut deus de super cognoscere: Vidi inquit te. I. mox tuorum mansuetudinem. dicit autem: Cum esses sub ficu. quoniam nullus ibi erat sed soli philippus et nathanael singulariter loquebantur et propter hoc deum eum videns eum a longe dixit. Ecce vere israelita. ut scires quoniam antequam appropinquaret philippus hoc loquebatur christus: et inspicabile fiat christi testimonium. Noluit autem christus dicere: Non sum ex nazarareth. ut annunciatum tibi philippus: sed ex bethleem ut non faceret alterabilem sermonem: neque etiam per hoc dedisset argumentum sufficientes quod ipse esset christus: sed ostendit se christum per hoc quod prius erat loquendus illis. **AV.** Querendum est enim an aliquid signum fieret arboris fici. Invenimus arboris fici maledicta: quod sola folia habuit: et fructu caruit. In origine humani generis ad id quod cum peccavissent: de folijs ficus subcinctoria sibi fecerunt. folia ergo ficulne intelliguntur peccata. Erat autem nathanael sub arboris fici: tamquam sub vmbra mortis: ac si dominus ei dicat: O israel sine dolo quisque es: O popule iudeus ex fide: antequam te per apostolos meos vocarem: et cum esses sub vmbra mortis et tu me non videres: ego te vidi. **GRE.** xvij. moza. Uel cum esses sub ficu vidi te. I. posui te sub vmbra legis elegi. **AVG.** de vrbis domini: Recordatus est autem nathanael se fuisse sub ficu: ubi non erat christus personam corporali: sed scientia spiritali: et quod sciebat se solum fuisse sub ficu agnovit in illo divinitatem. **CHRY.** Sic ergo ab hac predicatione et ab eo quod mente scrutatus est ei?

et quod cum adversus eum dicere videretur non culpavit: sed laudavit cognovit quoniam vere est christus. unde sequitur: Redit ei nathanael et ait: Rabbi: Tu es filius dei: tu es rex israel: quod d. Tu es qui expectabaris: tu es qui querebaris: quod n. argumentum in alterabile suscepit: venit ad professionem et in moza prioris diligentiam ostendens: et in posteriori confessione devotionem. Multi autem legentium fmonem hunc anxiantur. Petrus. n. qui post miracula et doctrinam confessus est quoniam filius dei beatificatus: ut a patre revelatione iam suscipiens. Nathanael autem ante signa et doctrinam hoc dicens nihil tale audiuit. Est igitur huius causa quoniam vba quidem eadem locutus est petrus et nathanael: non autem eadem mente: sed petrus quidem professus est filium dei: ut deum videret: hic autem ut hominem nudum dicens ei: Tu es filius dei. induxit: Tu es rex israel. Dei autem filius non israelitis est rex solum: sed et orbis terrarum universi. Hoc est manifestum est ex his que consequuntur. nam petro nihil postea addidit christus: sed quasi perfecta eius existente fide: ecclesiam se dixit in confessione illius fabricaturum esse. nathanael autem quasi multa parte et maiori professionis deficiente ad maiora educit. nam sequitur: Et dixit ei: quod dixi tibi: vidi te sub ficu credis: maius his videbis. quod d. Magni tibi visum est hoc esse quod dixi: et propterea me regem israelis professus es: quid igitur dices cum maius videbis et quid sit istud maius ostendit subdens: et dicit eis: Amen amen dico vobis: videritis celum apertum et angelos dei ascendentes et descendentes super filium hominis. Vide qualiter paulatim eum a terra abducit: et facit quod non ultra estimet christum esse hominem solum. cui. n. angeli ministrant: qualiter hic homo purus esset: per hoc igitur suadet angelorum se esse dominum: sicut enim in proprium regis filius descenderunt et ascenderunt in eum ministri regales: hoc quidem in tempore crucis: hoc vero in tempore resurrectionis et ascensionis: sed ante hoc quoniam accesserunt et ministrabant ei: et quoniam euangelizabant eius natiuitatem. futurum vero a preterito probavit: qui enim in preteritis vultum eius agnouerat: et de futuris audiens facilius suscepit. **AV.** de ver. domini: Recolamus autem veterem huiusmodi quoniam iacob in somnis vidit scalam a terra pertingentem usque in celum: et dominus in cubebat super eam: et angeli ascendebant et descendebant per eam. Denique ipse iacob quod intellexit quid videret: posuit lapidem et fudit oleum. dum vixit lapide iacob: nuquid idolum fecit: significavit: non adoravit. agnoscitis christum: agnoscite et christum. Ipse est lapis quem reproba verunt edificantes. si ergo iacob vidit scalam quod israel appellatus et nathanael iste de israelita erat: convenienter somnium iacob dominus dixit ei. quod d. cuius nomen te appellavit ipse somnium in te apparuit: Videritis enim celum apertum: et angelos dei ascendentes et descendentes super filium hominis: sit autem ad illud descendit et ad illud ascendit: et sursum est: et sursum in se: de eo: sursum in suis. **AV.** sup. io. Sunt autem angeli dei boni predicatorum predicatorum christum: hoc est super filium hominis ascendit et descendit: sicut paulus quod ascenderat usque ad tertium celum descendit usque ad lac portum puulis dandum dixit autem: Maius his videbis. quod plus est quod nos dominus vocatos iustificavit: quod quid facientes sub vmbra mortis. Quid enim nobis proderat si ibi mansissemus: ubi nos videret. Querit autem quare nathanael cui tantum testimonium probavit filius dei: iter. xij. apostolos non invenit. Intelligere autem debemus ipsum eruditum fuisse et peritum legis: propterea noluit illum dominus iter discipulos ponere: quod ideota elegit unde perfunderet mundum. Volens enim superbo frangere ceruices: non quesivit per oratorem piscatorem: sed de piscatore lucratum est imperatorem. Magnus cyprianus orator: sed prius petrus piscator: per quem postea crederet non tantum orator: sed etiam imperator.

CA. II.

Et die tertia nuptie facte sunt in cana galilee: et erat mater iesu ibi. Vocatus est autem iesus et discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino: dicit mater

iesu ad eum: Vinum non habent. Et dicit ei iesus: Quid mihi et tibi est mulier? Nondum venit hora mea.

CHRY. Quonia i galilea notus erat dñs: vocat euz ad nuptias: vnde sequitur: Et die tertia nuptie facie sūt in chana galilee. **ALCV.** Galilea ē puincia i qua est chana viculus. **CHRY.** Vocat aut ad nuptias dñs n tanq magnificū aliq: sed simpliciter tanq notū: et vñ multorum vñ hoc euangelista declarans ait: Et erat mater iesu ibi. sicut enī matre vocauerat: ita et filiū. vnde sequit: Vocat ē aut iesus et discipuli ei ad nuptias: et accedit: Neq enī ad dignitatē respiciebat suā: sed ad beneficiū nostrū. Qui enim non dedignatus ē formam serui accipere: neq dedignatus est ad nuptias venire seruoꝝ. **AV.** de v. ont: Erubescat igit homo esse superbus: quoniam factus est humilis deus: Ecce inter cetera filius virginis venit ad nuptias qui cum apud patrem esset instituit nuptias. **BED.** Quod etiam ad nuptias venit redignatus ē: iuxta istam fidē recte credentiu confirmat: Porro tatiā et martionis ceteroꝝq: q nuptijs detrahunt: pñdia q sūt dñabiles insinuat. Si enī thoꝝo imaculato et nuptijs debita castitate celebratis culpa inest: nequa q dñs ad has venire voluisset. Nūc autē q bona ē castitas coniugalī: melior continentia vidualis: optia pfectio v̄ginalis. Ad pbandā omnium electionē graduū discernendum tñ meritū singuloꝝ. ex intemerato marie virginis vtero nasci dignatus ē a ppheticō v̄due amice ore moꝝ nar? bñdicit: a nuptiaz celebratoꝝ: ita iuuenis iuitat? hos pñtia sue vñū bonoꝝat. **AV.** Quid at mīz si illa domū ad nuptias venit q ibi mūdū ad nuptias vēit: h̄er. n. h̄ spōsa quā redemit sanguis suo: et cui pign? dedit spiritū sanctū: quā sibi cōiūnerat in vtero v̄ginis. Verū enī ē spōsus et spōsa caro hūana: et vtrūq vñ fili us dei: et idē fili? hominis. Ille vter? virginis marie thalamus ei? ē vñ pcessit tanq sponsus de thalamo suo. **BED.** Nec vacat a mysterio q die tertia nuptie facie referunt: primū qdē seculi sps ante legē patriarchaz. exemplō. secundū sub legē pphetaz scriptis. tertiū sub gratia pconjs euāgelistaz quasi tertiē diei luce mundo refulsit in quo dñs in carne natus apparuit: sed et hoc qd in chana galilee. i. in gēlo transfigurationis eedē nuptie facie p̄hibent. Typice dñs enīciat eos maxie gsa xpi dignos existere: qui gēlo feruere p̄e deuotionis ac de v̄tjs ad virtutes: de terrenis ad cetera norunt trāsmigrare: discubēte aut ad nuptias dñs: vinū defecit vt vīno melioꝝe p̄ ip̄s facto manifestaret glōria latēntis thōie dei. vñ sequitur Et deficiente vīno: dicit mater iesu ad eū: Vinū nō habet. **CHRY.** Dignū aut ē querere vñ vcnit in mentēz matri magnū quid imaginari de filio: neq. n. ante miraculū fecerat. Sequitur enim: Hoc fecit initū signoz iesus: s̄z reuelari incipiebat et a iōanne et ab his que ad discipulos dixerat: sed ante hec oīa ipsa pceptio et ea que post natiuitatē facta sunt: maxima ei de puero iposuerūt estimatōnē. vnde lucas dicit: Maria conseruabat oīa v̄ba hec conferens in corde suo. Cuius igit grā nō ante miraculū eū icitauit: nā antea vt vnus multoz ita p̄seruabat. vnde nō p̄sumebat ei mater tale quid dicere: quia vero audiuit q iōannes ei testificatus ē: et q discipulos iam haberet de reliquo confidenter rogat. **ALCV.** Significat etiā in hoc loco synagogam que xpm puocat ad faciendū miraculū: familiare enī ē iudeis: miracula inquirere. Sequit: Et dicit ei iesus: quid mihi et tibi mulier? **AV.** Quidā derogātes euāgelio et dicētes q iesus n̄ fuit nat? dñmaria v̄gine hic argumentū sumere conant erroꝝis sui vt dicant quomō erat mater eius cui dixit: Quid mihi et tibi mulier? Sed quis hoc narrauit: vt credamus quia hoc dñs dixit: Nempe iōannes euāgelista. At ip̄e dixit: Et erat ibi mater iesu: quare hoc inuē q vtrūq verū ē:

Sz nunqd ideo venit ad nuptias: vt doceret matres cōtemni. **CHRY.** Sed q valde venerabat matrē. Audi lucā enarrantem: qualiter subditus parentibus erat. Nā vbi quidē parentes nihil ipediūt eozū que sunt fm dñz debitu ē subijci eis. Quādo aut nō tpe debito aliqd querunt: et abscondunt nos a spiritualibus: nō ex hoc saluari. **AV.** de simbolo: Ut ergo distingueret inter deū et hoīez quia fm hoīem minoꝝ et subditus erat. fm aut deum lu p̄a oēs erat dixit: Quid mihi et tibi mulier. **CHRY.** Sed et ppter aliam cāz vt non suspecta essent miracula que fiebat: ab his enīz qui indigebat: rogari oportuerat: nō a matre: voluit ostendere qm oīa decenti tpe operatur nō simul oīa faciens: quia cōfusio quedā esset. et iō seqt: Nondū venit hora mea. i. nondū cognitus sum his qui assunt: sed neq scūt qm defecit vinū: sine eos primū hoc sentire. Qui enī necessitatē non p̄sentit: neq beneficiū grādē suscipiet sensum. **AV.** Vel iō q dñs noster: s̄z q deus erat: matrē nō habebat. s̄z q hō erat: habebat matrē. Miraculū aut quod facturū erat: fm v̄iuitatē facturus erat: non secundū infirmitatē humanam. Miraculū tamen exigebat mater: At ille tanq nō agnosces viscera humana: operatur? facta diuina dixit: Quid mihi et tibi mulier. tanq dicat. Quod in me facit miraculum: non tu genulisti deitatē meam: Dicitur aut Mulier fm femineū sexum: non fm corruptionē integritatis: s̄z qz genulisti infirmitatē meā: tunc te cognosca cū ip̄a infirmitas pendebit in cruce. vnde subdit: Nondū venit hora mea. quasi diceret: ibi te agnosca cum pendere in cruce infirmitas ceperit: cuius et mater es. Commendauit enī matrem discipulo: p̄ius matre moitūrus: ante moꝝ tem matris resurrecturus. Videre aut ne forte quomō in uenerūt manichei occasione p̄fidie sue: qz dixit domin? Quid mihi et tibi mulier. sic inueniāt mathematici occasione fallacie: qz dixit: Nondū venit hora mea. Dicunt enī: vides qz sub facto erat xps: qz dixit: Nondum venit hora mea. Credant aut deo dicenti: Potestātē habeo ponendi animam meam: et iterum sumēdi eā: et querat quare sit dictum: Nondum venit hora mea. Nec ideo iā sub facto ponant conditōem celi: quia si esset sanum de sideribus: n̄ poterat esse sub necessitate siderē: p̄dito: siderū qd n̄ solū xps nō habuit: quod appellas sanū: sed nec tu aut ille aut quīquā hoīum. quare ergo dixit: Nondū venit hora mea. qz in potestātē hēbat qm moꝝeret: sed nondum videbat esse opportūm vt illa potestātē v̄tēret. vocandi erant discipuli. annūciandū erat regnum celoꝝz faciendē erant virtutes: cōmendāda erat diuinitas domini in miraculis. commendanda erat humilitas domini in ipsa compassione mortalitatis. At vbi tñ fecit q̄tum sufficere iudicauit venit hora: non necessitatis sed voluntatis: non conditionis sed potestatis.

Dicit mater eius ministris: Quodcūqz dixerit vobis facite. Erant aut ibi lapidee hydrice sex posite secundū purificationē iudeoꝝ capientes singule metretas binas vel trinas. Dicit eis iesus: Implete hydras aqua. Et impleuerūt eas vsqz ad summū. Et dicit eis iesus: Haurite nūc et ferte architriclino: et tulerunt. Ut aut gustauit architriclinus aquā vinū factā: et nō sciebat vnde eēt: ministri aut sciebant qui hauserūt aquā vocat sponsum architriclinus: et dicit ei: Omnis homo p̄tūmūz bonū vīnum ponit: et cū inebriati fuerūt: nūc id quod deterius ē. Tu aut seruasti bonū vīnum vsqz ad huc. Hoc fecit initū signoz iesus i chana galilee: et manifestauit glōriam suam: et crediderunt in eum discipuli eius.

CHRY. Quāvis dixerit: Nōdum venit hora mea postmodū fecit quod mater dixerat: ut etiā ex hoc sufficiens esset demonstratio q̄ non subiectus ē horē. Si enim horē subieciatur: qualiter debita hora nondum facta hoc fecit: deinde et ppter honorem matris: ut non finaliter ei contradicere videretur. neq̄ eam tot p̄tibus erubescere faceret. Adduxerat enī ad eū ministros: ut a pluribus fieret p̄titiō. vnde sequitur: Dicit mater eius ministris: quodcūq̄ dixerit vobis facite. BE. q. d. 13 abnegare videatur tamē facit: nouerat enī mater p̄tū et misericordie: dē. Sequit̄: Erāt autē ibi lapidee hydrice: p̄tē fm purificationem iudeorum: capientes singule metretas binas vel trias. Hydrice vocantur vasa aquarū receptui parata. grece enī aqua hydos dicit̄. **ALCV.** Vasa autē aquarū receptui parata erāt fm purificationē iudeorum: q̄ inter alias phariseorū traditiones etiam hoc obseruabāt: ut crebro selauarent. **CHR.** Quia vero iniqua ē palestina: et nō erat mltis locis fontes et puteos inuenire: replebāt hydras aqua ut nō current ad flumina: quando imūdi fieret: s̄ de ppe haberet purgatiōis modū. Ne autē quidā infidelis suspicarent: qm̄ fece intus remaneret: deinde aqua imissa: vinū subtilissimū factum ēt ppter ea aut fm purificationē iudeorū ostendēs q̄ illa vasa nūq̄ vini receptacula facta erāt. **AV.** Metretas enī dicit mensuras quas dāt: tanq̄ si diceret vinas amphoras vel aliu huiusmodi. Metron enī mensura dicitur greci inde appellata metrete. **BED.** Quod autē aut Binas vel trinas: nō ita accipiendum est q̄ alie binas alie trinas: sed eadem ipse caperent binas que etiam trinas. Sequitur: Dixit eis Iesus: Implete hydras aqua: et impleuerunt eas vsq̄ ad summum. **CHRY.** Sed quare ante q̄ impleuissent hydras aqua: nō fecit signū: quod multo mirabilius esset: q̄. s̄ aliud ē substantia in aliam qualitatem transmutare: et ipsam substantiaz ex nihilo facere quod quidem mirabili est sed non ita videtur credibile multis. Propterea enī multotiens a miraculoz magnitudine abstinere: volēs magis credibile ēē qd̄ fiebat: cum hoc et pueris dogmata euertit. q̄ enī sunt quidā q̄ multo conditozem alium esse dicunt: plura miraculorum ex subiectis substantijs faciūt si enī p̄tarius ei esset qd̄ conditozem mundi non vsq̄ alienis vteretur ad proprie virtutis demonstrationem. non autem ipse aquam hausit et tunc vinū ostendit: sed hoc iubet ministris ut eos testes haberet eius quod fiebat. vnde sequitur: Et dicit ei Iesus Haurite nūc et ferte architriclino. **ALCV.** Triclinus ordo trium lectorum clinon lectum significat. Architriclinus princeps triclinij. i. primus inter conuiuas q̄ more antiquo in lectis discumbentibus. vnde quidam architriclinum intelligunt aliquem ex sacerdotibus iudeorum qui nuptijs interesse poterant ut illos instrueret qualiter nuptijs vti deberent. **CHRY.** Vel aliter: quia aliqui possent dicere q̄ conuiuii ebrii erant: et sensus iudicantiū corruptus ut nescirent vitrum aqua vel vinum esset: hi autem quibus ministratio conuiuiorū credita est maxime vigilēs sunt vni opus habentes ut ornate et ordinate omnia disponant: ideo in testimoniū eorum que fiebant dixit dominus: ferte architriclino. ppter euigilantem eis sensum: et non dixit: Propinate discumbentibus. **HYLA.** i. q̄ de trini. Aqua igit̄ hydris infundit̄: vinum calicibus hauritur: infundentis scientie sensus non cōuenit haurientis. Qui infuderunt hauriri aquā existimant qui hauriūt vinū infusum arbitrātur. vnde sequitur: Ut autē gustauit architriclinus aquam vinum factam: et nō sciebat vnde esset: ministri autē sciebant qd̄ hauserāt aquā vocat sponsum architriclinus. Non autē aque simplicitas defecit: et vini sapor natus ē: non p̄ transfusionem potationis obtinetur quod infirmius est: sed aboletur quod erat: et quod non erat cepit. **CHRY.** SOSTIMVS. Paulatim autem dñs volebat cognosci suorum signorū

virtutem: et ideo neq̄ ipse reuelabat quod factum est: neq̄ ministros architriclinus vocauit. Non esset eis creditum puro homine existimato: tale testimoniū reddentibus: sed vocat sponsum qui maxime poterat conspiciere quod fiebat. non simpliciter autem christus vinum: sed vinum optimum fecit: vnde sequitur. Et dicit ei: Omnis homo primū bonum vinū ponit. et c. Talia enī sunt christi ista miracula: ut multo his que per naturā fiunt: speciosa et vtiliora fiant. igit̄ aqua vinū facta ministros testes hūit: boni vō vini facti architriclinus et sponsum probabile autem est et sponsum aliquid respondisse: sed euangelista hoc p̄timitur: tangens solum id quod necessarium ē scire. s̄. quontaz vinum aquam fecit. vnde statim subdit: Hoc fecit initium signorū: i. Iesus in chana galilee. Tunc enī signa maxime necessarium erat facere: quando discipuli iam congregati erāt deuoti: et attendētes his que fiebant: manifeste aderāt. Si vō dixerit quis non esse argumentum sufficiens: ut hoc sit principium signorū: quia additur. In chana galilee: quasi contingat alibi prius ē facta. Dicemus quod et antea diximus: q̄ iohannes vicit. Ut manifestetur israeli propterea veni baptizans. Si vero fm primā etatem miracula fecit: nequaquā indigebat israeli alio manifestante eū. Qui enī i breui tempore ita per miraculorū multitudinem clariuit: ut eius nomē manifestū fieret omnibus: multo magis si puer existēs a p̄tē etate miracula fecisset. Nā et ea q̄ fierēt iopinabilia existerentur ab infante facta: et tempus amplius ēēt. Decen: er autem non incepit signa facere ex prima etate: existimasset enim phantasiā esse incarnationem et ante oppositum tēpus cruci eum tradidissent liuore liquefacti. **AV.** Hoc autē miraculum domini quod de aqua vinū fecit: non est mirū eis qui nouerunt quia deus fecit. Ipse enī fecit vinum illo die in hydris qui omni anno hoc facit in vitibus: sed hoc assidue amisit admirationē itaq̄ seruauit sibi deus inusitata quedam que faceret: ut tanq̄ dormientes homines ad se colendū mirabiliter excitaret: ppter quod sequitur: Et manifestauit gloriā suā.

ALCV. Quia ipse ē rex glorie qui sicut dñs elementa mutabat. **CHRY.** Et hoc q̄tū ex parte sua. Si vero et tunc multi non cognouerunt: sed tamē omnes postea erant miraculū audiri. Sequitur. et crediderunt in euz discipuli eius. Hi enī debebāt credere: et facilius et cū diligentia attendere his que fiebant. **AV.** de cō. euan. Sed si tunc in eū crediderunt: nondū erant discipuli cū ad nuptias vocati sunt: sed illo more locutionis hoc dictum est quo loquimur: cū dicimus apostolū paulum in charso cilitie natum: neq̄ enim tunc iam erat apostolus: ita discipulos christi inuitatos ad nuptias cū audim: nō iam discipulos sed qui futuri erant discipuli intelligere debemus. **AVG.** Illa autē mysteria que in isto miraculo dñi latent videre: oportebat impleri in christo que de illo scripta erant: illa erat aqua. fecit autē de aqua vinum cum aperuit eis sensum et exposuit scripturas sic enī sapit quod non sapiebat: et inebriat qd̄ non inebriabat.

BED. Apparente enim dño in carne: vinosa legalis sensus suauitas paulatim ceperat ob carnalē phariseorū iterationē a p̄tē sua virtute defecere. **AVG.** Si autē iussisset aquam effundi et ipse mitteret vinū ex occultis creature sinibus videt̄ scripturas veteres improbasse. Cū autē ipsam aquam conuertit i vinū: ostendit nobis q̄ et scriptura vetus ab ipso est: nam i illu ipsius implete sunt hydrice: sed nihil sapit illa scriptura si non ibi christus intelligatur. nouimus autē legē ex quibus temporibus narrat i. ab exordio mundi. Inde vsq̄ ad hoc tempus qd̄ nūc agimus sexta etas ē. nam prima etas cōputatur ab adā vsq̄ ad noe: secunda a noe vsq̄ ad abrahā: tertia ab abrahā vsq̄ ad dauid: quarta a dauid vsq̄ ad transfugationem babilonis: quinta vsq̄ ad iohannem baptistā: sexta inde vsq̄ ad finem seculi. **BE.** ergo ille hydrice sex etas

tes significat: qd nō defuit pphetia. Implete sūt ppheticie plene sūt hydris. Quid ē aut capiebant metretas binas vel trinas. Si trinas tñ diceret: nō curreret animus noster nisi ad mysteriū trinitatis. Sed forte nec sic debem⁹ inde sensum auertere: qz dixit binas vel trinas: qz nō nato patre ⁊ filio cōsequēter ⁊ spūitus scūs intelligendus est. Oportet enī intelligi caritatez inuicē patris ⁊ filij qd ē spūstanc⁹. Sed ē ⁊ ali⁹ intellectus nō pretermittendus: bine enī metrete intelligunt in duob⁹ generibus hominū i. iudeis ⁊ grecis: tres aut ppter noe tres filios significatos. **ALCVI.** Ministri aut sūt doctores noui testamētī qui scripturas alias spūaliter interpretantur. Architrictinus aut est aliquis legisperitus vt nicodem⁹: gamaliel: faul⁹. Dum ergo talib⁹ euangelij verbū committit: qd in littera legis occultabat: quasi vinū de aqua factū architrictino ppinatur. Et bene in domo nuptiarū tres ordines discumbētium describunt quia ecclīa tribus ordinibus fidelīū constat: coniugator: cōtinentiū: ⁊ docto: um. Optimū aut vinū christ⁹ vsqz adhuc seruauit. i. euangelium vsqz ad sextā etatē distulit.

¶ Post hec descendit capharnaū ipse et mater eius et fratres eius et discipuli eius: et ibi manserūt nō multis diebus. Et ppe erat pasca iudeorū ⁊ ascendit iherosolymā.

CHRY. Quonā aut paulopost dñs hierosolymam ascensurus erat: capharnaū adiit: vt non vbiqz fratres et matrē secū trahat: vnde dicitur. Post hec descendit capharnaū ipse ⁊ mater eius ⁊ fratres ei⁹ ⁊ discipuli eius ⁊ ibi manserūt nō multis diebus. **AVG.** hic est aut domus de⁹ noster excelsus vt nos faceret: humilis vt nos reficeret: ambulans inter hoies: patiens humana: abscondens diuina. Ecce habet matrē: habet fratres: habet ⁊ discipulos: inde fratres vnde matrē. fratres enī scriptura nostra appellare cōsuevit: non eos solos qui nascunt ex eodē vtero: aut ex eodē patre: sed ex eodem gradu: velut compatrueles aut cōsobrinos. Unde ergo fratres dñs. Nō enī maria itez peperit: absit. Inde cepit dignitas virginis. Abzā patrū erat loth ⁊ iacob laban syru hēbat auūculū: ⁊ triqz dicit sūt frēs. **ALCV.** frēs qd dñs dñr cognati marie vel ioseph: nō filij marie vel ioseph: quia nō solū beata virgo: sed etiā ioseph testis castitatis ei⁹ ab oi actione coniugali immunis permansit. **AVG.** de con. euan. Quod vō dicit. Et discipuli eius: incertū est vtrum iam illi adhūserant etiā petrus ⁊ andreas ⁊ filij zebedei. Mathe⁹ enī primo narrat qd venerit ⁊ habitauerit in capharnaū: ⁊ postea qd eos de nauibus piscantes vocauerit: an forte matheus qd ptermiserat recapitulauit: quia sine vlla consequētis ipis differētiā dixit. Ambulans iuxta mare galilee vidit duos fratres: an potius alij discipuli fuerūt. Scriptura enī euāgelica ⁊ aplica: non solum illos duodenos appellat discipulos eius: sed oēs qui in eū credentes ad regnū celoꝝ magisterio eius erudiebāt. Illud etiā requirendū est quōd hic dicit. Anteqz iohannes baptista missus ēēt in carcerē iesū isse i galileā: cū mathe⁹ dicat. Cū aut audisset qd iohannes traditus esset: secessit in galileā: similiter etiā ⁊ marcus. Lucas etiā nihil quidez dicit de tradito iohāne: sed post baptisimū ⁊ tētatōē christi dicit eū isse in galileam: sicut illi duo: vnde intelligit tres euangelistas: nō iohanni euangeliste cōtraria narrasse: sed pretermisisse primū domini aduentū in galileā posteaqz baptizatus est: quādo illic aquam conuertit in vinum.

EVSE. in ecclesiastica hystoria. Cum enī triū euangeliorum ad iohāne euangelistā noticiā peruenisset probasse qd dem dicit fidem ⁊ veritatē dicto: vnde esse tñ vidit aliqua ⁊ ea maxime que primo predicationis sue tempore dominus gesserat. Certū est enim qd in superioribus trib⁹ euāgelij hec vident sola contineri que in eo gesta sunt anno

quo iohannes baptista vel inclusus est in carcere vel punitus ⁊ ideo rogatus dicit iohānes apostolus: vt ea que preterierant priores ante traditionē iohannis: saluatoris gesta cōscriberet: vnde siquis diligenter cōsideret: inueniet euāgelia nō dissonare: sed alteri⁹ temporis gesta esse que scribit iohānes: alterius vero qd ceteri. **CHRY.** Ne qz enī in capharnaū miraculū v lū tūc operatus est: qui enī ciuitatē habitabat illā: nō sane se habebat ad christū sed erant valde corrupti: iō tamē accedit: ⁊ parū ibi trahit temp⁹ ppter cum qui ad matrē honorē. **BEDA.** Ideo etiam nō multis dieb⁹ ibi manserūt ppter festū pasce qd iam appropinquabat: vñ sequit. Et ppe erat pasca iudeorū. **ORI.** Sed quid intendit ibi appositio iudeorū: nō enī nationis alterius pasce solennitas fuerat. Forāan vō qd quoddā est pasca humanū eorum qui procul a proposito scripture celebrāt illud quoddā vō diuinum ⁊ verū qd in spūitu ⁊ veritate pficitur: ad distinctionem ergo diuini dicit iudeoꝝ. Sequit. Et ascendit hierosolymā. **ALCVI.** Bis in euangelij legit iesū ascendisse hierosolymā: semel in primo anno predicationis dñi ad huc iohānes nō erat missus in carcerē: de hoc ascensu nūc agitur: ⁊ iterū illo anno quo erat passus: dedit aut nobis exemplū dñs quāta cura diuinis subdi debeam⁹ imperiis. Si enī ipse dei fili⁹ decreta legis a se data implebat: celebrans solennitates cū ceteris hominib⁹: quāto studio bonorū operū serui debent solennitates ⁊ puenire ⁊ celebrare. **ORI.** Distice aut cū facta est nuptiarū preparatio in chana galilee descendit vna cū matrē: fratrib⁹ et discipulis in capharnaū: que interpretat ager cōsolationis. Oportebat enī p vini alacritatē ad agrū cōsolationis vna cum matrē ⁊ discipulis ascendere saluatore: cōsolaturus in futuris fructib⁹: in agro multitudine suscipientes disciplinā eius: ⁊ aiām que illū spūscō concepit ⁊ imitādos ibi. Sūt enī quidā fructificātes ad quos dñs ipse descendit vna cū verbis ministris atqz discipulis: adiūuus butul modū presente matrē sua. Videntur aut qui capharnaū ducti sūt: nō capere diuturnā apud se iesū pntia: qm illa minationē que de plurib⁹ dogmatib⁹ est: inferioris consolationis agellus nō capit cū paucorū capax esset.

ALCVI. Vel capharnaū villa pulcherrima est ⁊ signifi cat mundū in quē verbū patris descendit. **BEDA.** Nō multis aut dieb⁹ ibi mansit: qz paruo in hoc mundo tpe cū hominib⁹ cōuersat⁹ est. **ORI.** Et aut hierosolyma ciuitas regis magni: velut ipse saluator ait: ad quā nulli eorū qui manent in terris cōscendit nec ingredit. Sed glibet aia que naturalē obtinet celsitudinē ⁊ acūmē intelligi biliū perspicuū eius ciuitas est incola: ad quā solus iesus ascendisse dicit. Vident tñ post discipuli fore presentes dum recolunt. Zel⁹ dom⁹ tue comedit me: sed quasi in quolibet discipulo: iesus ascendit.

¶ Et inuenit in templo vendentes oues ⁊ boues ⁊ columbas ⁊ nūmularios sedentes. Et cum secisset quasi flagellū de funiculis: oēs cecidit de templo: oues quoqz ⁊ boues: ⁊ nūmulariorū effudit es: ⁊ mensas subuertit. Et his qui columbas vendebant dixit. Auferte ista hinc: ⁊ nolite facere domū patris mei domū negotiationis. Recordati sunt vero discipuli eius: quia scriptus est: zelus domus tue comedit me.

BEDA. Dñs hierusalē aduentū: continuo templū: oues ⁊ boues adiit: nobis dāns exemplum vt quodcūqz propter ramus: domū dei primo ingrediamur dñm deprecamur vñ dñ. Et inuenit in templo vedētes boues ⁊ oues ⁊ columbas. **AVG.** Sacrificia enī illi populo pro eius carnalitate talia data sunt: quibus teneretur ne ad idola cōfueret: ⁊ immolabant boues ⁊ oues ⁊ columbas. **BEDA.** Sed qz

Sed quia de longinquo properantes que iussa sunt im-
molari dno: secum ferre non poterant eorum precia: dese-
rebant: unde nata occasio: hec animalia in templo scri-
be et pharisei vendi instituerunt ut venientes emerent et of-
ferrent. Eademque oblata ipsi alijs venderent et sic sua lu-
tra accumularent. Unde et numularij ad hoc sedebant ad
mensam: ut inter emptores venditoresque hostiaz pmpa
esset pecunia: unde subdit. Et numularios sedentes. Dns
aut nolens aliquid in domo sua terrene esse negociatiois
neque eius que honesta putaretur: negociatores oes expulit
foras. **AVG.** Et qui flagellandus erat ab eis: prior il-
los flagellavit: unde sequitur. Et cum fecisset quasi flagellum de
funiculis: oes eiecit de templo. **THEO.** Neque soli oes
eiecit qui vendebant et emebant: sed etiam res eorum: unde
subditur. Oves quoque et boues et numulariorum effudit es
et mensas evertit. Numularias que erant quasi vasa de-
nario. **ORI.** Considerem autem ne forte enozne vide-
atur quod dei filius captis funiculis parat sibi flagellum ad
eiciendum de templo. Unus in refugium ad hominum rationem
relinquit divina potestas iesu: ut cum volebat posset ira-
cundia hostium suffocare quos essent innumerati: et sedare
mentium turbines. Dns enim dissipat cogitationes gentium
presens autem historia in nullo minorem pietatem preterdit
his que ab eo miraculosius edita sunt: quoniam constat hac
maiora demonstrare potentia miraculo quo aqua conver-
sa est in vinum: eo quod illic inanimata subsistit materia: hic
vero totum hominum dominum ingenia. **AVG.** de con-
tuan. Manifestum est autem non semel: sed iterato hoc factum
esse a dno. Sed illud primum comemo: hic a ioane: istud
vltimum ceteris tribus. **ORI.** Et ioanes quidem hic dicit quod
expulit vendentes de templo. **Mattheus** autem ait. Quoniam
expulit vendentes et ementes. Multo autem maior erat nu-
merus ementium quam vendentium: quorum expulsio transcede-
bat dignitate ei qui reputabatur filius carpentarii: nisi quod
divina potestate sibi oes subiecit ut ostendit. **BEDA.**
Comendat autem in hac lectioe utraque christi natura: huma-
na quidem in hoc quod matrem comitem habuisse phibet: divina
in hoc quod verus dei filius demonstrat. Sequitur enim. Et his qui
vendebant columbas dixit. Auserte ista hinc: et nolite fa-
cere domum patris mei domum negotiationis. **CHRY.**
Ecce patrem vocat: et non irascuntur: estimat enim simplici-
ter eum dicere: sed quia postea apertius loquebatur ut so-
lam representaret parilitatem intelligentiam: propterea seue-
bant. Et matheus quidem dicit quod eiciens eos dicebat.
Nolite facere domum meam speluncam latronum. Illud enim
fecit ad passionem veniens: ideo durioribus sermonibus
videbat. Hoc autem in principio signorum fecit: unde non ita
aspera sed remissa quodammodo increpatione videtur.
AVG. Ecce templum illud figura adhuc erat: et eiecit in
de dominum omnes qui ad mundanas venerant: et que ibi
vendebant que opus habebant homines in sacrificio il-
lius tepis. Quid si ibi ebriosos inveniret si negotiatio-
nis non debet fieri domus dei: potationis fieri debet.
CHRY. Sed cuius gratia tali vehementia christus
usus est: quia enim in sabbato curaturus erat: multa factu-
rus que videbant ab eis esse legis transgressio: ut non vi-
deatur deo contrarius hoc cum periculo fecit: dans intel-
ligere quod qui periculis se exponit pro bono ornatum domus
domini domus non contemnit: et ideo ut ostenderet sui coso-
nantiam ad deum non dixit. Domus sancta: sed domus patris
mei. Et propter hoc etiam subdit: Recordati vos sunt disci-
puli eius: quia scriptum est. zelus domus tue comedit me
BEDA. Discipuli enim videntes in eo hunc ferventissimum
zelum: recordati sunt quod zelo domus patris saluator eiecit
impios de templo. **ALCV.** Zelus cum in bono acci-
piatur: est quidam fervor animi quo mens relicto humano
timore pro defensione veritatis accenditur. **AVG.**
Comeditur ergo zelo domus dei: qui oia que videt ibi
perversa cupit emendare: et si emendare non potest: tole-

rat et genuit: si ergo in domo tua ne quid perversum fiat
fatigis in domo dei ubi salus proposita est: debes pa-
ti quantum in te est siquid perversum videris. Amicus est: ad-
monet leuiter: prior est: severissime frenetur: ancilla est:
etiam verberibus compescatur: fac quicquid potes pro
persona quam potas. **ALCV.** Dyfice autem quondam
deus spiritualiter suam ecclesiam intrat: et qualiter ibi unus
quisque converteret attendit. Cavemus ergo ne in ecclesia
dei fabulis vel risibus vel odijs vel cupiditatibus vace-
mus: ne improprie veniens nos flagellet et de ecclesia
sua eiciat. **ORI.** Possibile enim est hierosolymitanum
quod delicto subiacere et capacissimos deiciat: quod nisi
post delictum citissime convertantur capacitate amittunt. In-
venit igitur in templo. In sacris vel in enucia: ione eccle-
siastici sermonis quosdam qui patris domum: domum ne-
gociationis constituiebant: qui. scilicet venales exponunt bo-
ves quos oportet observare ad aratrum ne retrocedentes
non disponant ad regnum dei. Qui etiam preferunt mam-
mam iniquitatis omnibus: ex quibus habet ornatus ma-
teriam: qui etiam solertia columbarum privata qualibet
amantudine vilipendunt. Cum ergo hos invenit salua-
tor in domo sacrata: facto de funiculis flagello fugat il-
los: una cum venalibus omnibus et bobus suis. Expargit
etiam pondera velut indigna in domo dei retinere: subver-
titque constitutas tabulas in aiabibus avarorum et manda-
ne vltius in domo dei columbe vendant. Arbitror au-
tem exemplum ipsum statuisse per predicta secretius: ut in-
teligamus per hoc siquid agi debet erga sacram illam ob-
lationem a sacerdotibus non debere ritu sensibilibus oblatio-
num agi: nec legem observari debere ut carnales iudei
volebant: nam iesu propellente boues et oves: iubente au-
ferri columbas: que plurimum offerebant iuxta consuetu-
dinem iudeorum: et subvertente mensas materialium numorum
non expresse: sed figurative continetur divinas impetitiones
cas. scilicet que secundum legis scripturam videbantur honesta: et
veniente eo in plebem flagellis dissolvienda et dispergenda
hec erant: translato regno ad eos qui ex gentibus credi-
derunt. **AV.** Vel vendentes in ecclesia sunt qui que sua
sunt querunt: non que iesu christi. Venale habent totum: quod
volunt redimi. Simon vero volebat emere spiritum sanctum
quod videre volebat: erat enim de illis qui colubas vendunt:
etenim in coluba apparuit spiritus sanctus: coluba autem non est ve-
nalis: gratis datur: quod gratia vocat. **BEDA.** Vendunt
igitur colubas qui accepta spiritus sancti gratia non gratis ut pro-
ceptum est: sed ad premium dant. Qui manuum impositionem
qua spiritus sanctus accipitur: esse non in questum pecunie: ad vulgi
in fauorem tribuunt: qui sacros ordines non ad vite meritum
sed ad gratiam largiuntur. **AV.** Boues autem intelliguntur
apostoli et prophete: qui nobis scripturas sacras di-
spensaverunt. Qui ergo ipsis scripturis fallunt populos
a quibus querunt honores: vendunt boues vendunt et o-
ves. scilicet ipsas plebes: et qui vendunt nisi diabolo. Quicquid
enim de unica ecclesia precipit: deus tollit nisi leo rugiens.
BEDA. Vel oves sunt opera mundicie et pietatis. Vendunt
ergo oves qui humane gratia laudis opera pietatis ex-
ercent. Nummos mutuo dant in templo: qui aperte terre-
nis rebus in ecclesia deseruiunt domum enim domini faciunt do-
mum negotiationis: non solum hi qui propter sacros ordines
precii pecunie vel laudis vel honores querunt: verum
etiam qui gradum vel gratiam spirituale quam in ecclesia do-
mino largiente perceperunt: non simplici intentione: sed cu-
ra humane retributionis exercent. **AV.** Signum autem
quoddam nobis ostendit dominus quod fecit flagellum de resticulis
et inde negotiationem dei in templo facientes flagellavit. Etenim
unusquisque in peccatis suis restit sibi textum omni peccata addit peccata
Qui ergo aliquid patitur hostes propter iniquitates suas agno-
scant: quod dominus facit flagellum de resticulis: et adhuc admo-
net eos ut mutant se: nam si se non mutaverint: audient in fi-
ne. Ligat illi manus et pedes. **BEDA.** Facto igitur de fu-

niculis flagello illos eiecit de templo: qz de parte fortis scōz eieciunt: qui inter sanctos positi vel sicut vel aperte faciunt opa mala. **Quos** quoqz et boues eiecit qz talis vī tā pūter et doctrinā ostendit esse reproba. Numulariorū quoqz effudit es et mensas subuertit: qz damnatis in fine reprobis etiā ipsarū quas dilexerūt rerū toller figurā: vē ditionē colūba de tēplo auferri pcepit: qz gratia spūs que gratis accipit: gratis dari debet. **ORI.** Pōt etiā p tēplū intelligi aīa studiosi: ppter inhabitas verbū dei: in qua aīa doctrinā iesu cōsiterāt terrestres et bestiales motus. Signū autē terrestriū motū bos est: qm est agricul tor. Insenfatorū autē motū ouis: qd est pluribz aīalibz irrationali. Leniū vō atqz incōstatiū mētiū signū est colūba. **Eoz** vō q bona vident signa sūt era q xps verbo doctrine expellit: vt nō vltra domū pīs ei sūt forū.

Responderūt ergo iudei. et dixerunt ei. Qd signū ostendis nobis qz hec facis? Rndit iesus et di xit eis. Soluite templū hoc. et in tribus diebus excitabo illud. Dixerūt ergo iudei. Quadragin/ ta et sex annis edificatū est tēplū hoc. et tu in tri/ bus diebus excitabis illud? Ille autē dicebat de tēplo corporis sui. Cū ergo resurrexisset a mortu is recordati sūt discipuli eius. qz hoc dicebat de corpore suo: et crediderunt scripture et sermoni quē dixit iesus.

THEO. Quia iudei videbant iesū talia facere cum ptate multa et dicēt. Nolite facere domū patris mei do mū negotiatiōis: signū ab eo petūt. vnde dicit. Rndērūt ergo iudei et dixerūt ei. Qd signū ostēdis nobis: qz hec facis? **CHRY.** Sed nūqd signa opus erat: vt ea q ma le fiebant cessare faceret? Nōne zelū talē accipe p domo dei maximū signū vītutis erat? Nō autē illi pphete me minerāt: sed signū petebāt: simul qdē de suo turpi lucro ipedito dolentes: simul autē et per hoc phibere euz volē tes: opinant enī eum aut puocare ad miracula: aut cessa re ab his que fiebāt: ppter ea nō dat eis signū: sicut et p petentibz signū rndit dicens. Generatio mala et adultera signū querit et signū nō dabit ei nisi signū iōne prophete. Sed tunc qdē manifesti nūc autē obscuri rndit idē. Nō autē vtiqz qui nō petēs pocupat et signa dat hic peten tes aduertit: nisi mentē eorū cognouisset dolosa. **Se** quis enī? Et dixit eis. Soluite tēplū hoc et in tribus diebus excitabo illud. **BEDA.** Quia enī signū querebāt a do mīno quare solita comertia pūcere debuerit ex templo Respondit. Quia ipsū tēplū significabat tēplū corporis sui: in quo nulla pro/us eēt alicui macula peccati. q. v. Sicut inanimatū tēplū a vestris cōmertiis sceleribzqz mea expio ptate: ita et hoc corpūs mei tēplū cui istud ge stat figurā: vris manibz dissolutū: tertia die resuscitabo **T**HEO. Nequaquā tū illos ad homicidiū puocat dicēs Soluite: sed hoc eis affectantibz nō sibi esse absconditū demonstrat. Audiat autē arriani quō dñs mortis destru/ cto: dixit. Excitabo: virtute videlz ppria. **AVG.** Re/ suscitauit eū quidē et pater cui dicit in psalmis: Excita me et reddā illis. Sed qd fecit pater sine vbo: quō ergo eū pater resuscitat: sic et fili? resuscitauit: qz filius dixit: Ego et pater vnū sum. **CHRY.** Propi qd aut signū re/ surrectiōis dat eis: qm. i. maxime erat q ostēdebat eum nō eē hoīez purz: posse aduersus mortē statuerē triūphū et tyrānidē ei longā velociter dissoluere. **ORI.** Utra/ qz autē. s. et corp? iesu et tēplū exēplar mibi fore vidēt ec/ clesie: eo q ex vitiis lapidibz cōstruit in domū spūalem in sacerdotiū scōz: et ppter illud: Vos estis corp? xpi et mēbra de mēbro. Quāuis autē dissolut lapidū videatur structura: ac dissipari oīa ossa xpi aduersitatibz tribula/ tiōnū instaurabit tū tēplū ac resuscitabit die tertia: que in nouo celo et noua terra pīens erit. Sicut enī illud xpi

corp? sensibile crucifixū ē ac sepultū et postea resurrexit sic et totale scōz xpi corp? cōcrucifixū est xpo. Quilibet enī corp? in nullo alio gloriat nisi in cruce xpi: p quā ipse crucifixus est mūdo. Sed et cōsepult? est xpo et resurre/ xit cū eo: qz in quadā nouitate vite ambulat: sed fm bea/ tā resurrectione nōdū surrexit: vnde nō scriptū ē. Tertia die restaurabo illud s3 in tribus dieb? pīficat enī ei? erectio in oib? tribus dieb?. **T**HEO. Iudei enī de inanimato tēplo putantes eū hoc dicere: dēdebat eū: vnde sequit. Dixerūt ergo iudei. Quadraginta et sex annis edificatū est tēplū hoc: et tu in tribus dieb? excitabis illud? **ALCY.** Et notandū q nō de prima edificatione: que a iasomo/ ne septē annis pfecta est: sed de reedificatione q facta est sub zoroabel p quadraginta et sex annos impediēti/ bus inimicis respōdebat. **ORI.** Vel dicit aliqz: qdra/ ginta et sex annis exurgere composuit: ex quo dāuid al locutus est nathan pphetā cōsulēs de cōstructione tēpli: ex tūc satagēs ad cōgregādā materiā tēpli. Animaduerte vō si possibile est qdragenariū numerū statui erga tēplū ppter quattuor elemēta mūdi: ac senariū ppter hoc q hō sexto die creatus est. **AVG.** iij. de trini. Vel hīc nu merus pfectioni dñici corpis apte cōgruit: quadragētes enī sexies senī. sūt ducenti sexaginta sex: qui numer? die rum cōplet nouē menses et sex dies. Ipsa autē pfectio cor/ poris dñi tot diebus ad partū pducta complet sicut a maioribus traditū suscipiēs ecclie custodit auctoritas. Octauo enī kalendas apulis cōcept? credit? quo et pas sus. Nat? autē tradit octauo kalēdas ianuarij. Ab illo er go die vsqz ad istū cōputati ducenti sexaginta sex repūnt dies: q senariū numerū qdrageses sexies hnt. **AVG.** octuagintatriū qōnū. Dicit etiā pceptio humana sic ppe dere et pīfici primis sex dieb? quasi lactis habent: similis liuidine: sequētibz nō vō dieb? puertat in sanguine: dēde duodeci dieb? solidet: relqz decē et octo dieb? sōmet vsqz ad pfecta lineamēta oīuz mēbroz: et reliquo tpe vsqz ad temp? part? magnitudine auget. Sex autē et nouē et du odecī et xviij. in vni coacti sūt. xlv. addito ergo vno si unt quadraginta sex: qui si fuerint multiplicati p ipsū se/ nariū numerū: q hui? ordinationis caput tenebit: sūt du centi septuaginta sex. i. nouē menses et sex dies. Nō ergo ab surde qdraginta sex annis dī fabricatū eē tēplū qz corp? ei? significabat: vt quot anni fuerint in fabricandō tēplo tot dies fuerint in corpis dñici pfectione. **AV.** sup jo. Vel aliter: quia dñs noster de adam corp? accepit non de adam peccatum traxit: templum corporeum inde lā psit: nō iniquitatē que et templo pellēda est. Si autē fa/ cias qtuor noia greca. Anatole qd est oriens. Disio qd est occidēs. Arctos qd ē septētrio. Dessembria: qd ē me ridies: capita verborz ada hnt. A quattuor enī vēis dñs collecturi se dicit electos suos cū venerit ad iudiciū. Va bēt autē littere nois: ada nūerū s3 grecos: et ibi inuenit q draginta sex annis edificatū. h3 enī adam alpha quod est vnus: et delta quod quattuor: et alpha quod est vnus et m. qd est quadraginta: et sic habes qdraginta sex. Sed iudei qz caro erant: carnalia sapiebāt ille spūalit loquer bāt et de quo tēplo diceret p euangelistā nobis aperuit. Sequit enim. Ille autē dicebat de templo corporis sui.

THEO. Ex hoc aut appollinarius cōtradictionē su mit: volens ostendere q caro chūsti esset inanimata eo q templum sit inanimatū. ergo carnē chūsti et lapidem et lignum facies: quia ex his templum cōsistit. Si autē qd dicitur. Anima mea turbata est: et potestate habeo ponē di animā meam: nequaquā dicit dixeris: vbi pones illud. In manus tuas domine cōmēdo spūritū meū: non enim de anima irrationali intelligere poteris. Neqz qd dicit. Nō derelinques aīam meam in inferno. **ORI.** Ideo autē corpus domini templū intelligit: quia sicut templū gloriā dei continebat habitantem in ipso: sic corpus xpi repntās ecclēsiā vniuentū pīnet: q ē imago dei glā **CHRY**

CHRY. Duo autem erant que obstabant discipulis ne interim intelligerent: vñ ipsa resurrectio: alteruz vñ qđ maius erat. s. qđ oculus erat qui in illo corpore habitabat: quod dñs occulte viderat dicens: Soluite templū hoc etc. Et ideo subdit: Cū ergo sur. a mor. recoz. sunt dñs. eius quia hoc dicebat de corpore suo. et cre. scrip. et ser. quē dñs Iesus. **ALCVI.** Ante resurrectionē enī non intelligebant scripturas: quia nondū acceperant spūm sanctū. Sed i die resurrectionis apparēs dñs aperuit discipulis sensū: vt intelligerent que de ipso scripta erant in lege et pphetis: et tunc crediderūt scripture pphetarū: que p dixerūt chrisum tertā die resurrecturū: et sermoni quē dixit Iesus. Soluite tēplū hoc. **ORI.** Scdm anagōgē vñ cōplemētum fidei attingemus in magna corporū resurrectione totius corporis Iesu. i. ecclesie eius: cū fides que est ex specie multū differat ab ea que ē per speculū in enigmate.

Cum autem esset hierosolymis in pascha in die festo: multi crediderūt in noie eius vidētes signa que faciebat. Ipse autem Iesus nō credebat semetipsum eis: eo qđ ipse nosset oēs: et quia opus ei non erat ut quis testimoniū phiberet de homine. Ipe enim sciebat quid esset in homine.

BED. Superius euāgelista narravit qđ dñs hierosolē adueniens gesserit: nūc vñ eodē hierosolymis cōmorāte quid ab alijs erga eū actū fuerit refert. vnde dicit: Cū autem esset hiero. in pas. in die festo: mul. cre. in no. ei. vñ sig. qđ faciebat.

ORI. Respiciendū autē quō ex signis eius pleriqz videntes credebāt in eū. Non enī dī. p dīgā fecisse hierosolymis: nisi forte cū facta sint in scripturis nō hñtur. Ad uerte vñ si possibile ē in miraculis deputari qđ fecerit flagellū ex funiculis et cūctos ex tēplo ppulerit. **CHRY.** Prudentiores autē fuerant discipuli qui ad xpm accēsserant: non ppter signa sed ppter doctrinā. naz. grossiores qđē p signa trahunt: rōnabiliores vñ p pphetas seu doctrinā. vñ subditur: Ipse autem Iesus nō credebat semetipsum eis. **AVG.** Quid sibi vult hoc? Illi credebant in noie eius: et ipse Iesus nō credebat semetipsum eis: An forte nō credebant ei et fingeant se credidisse. Sed nō diceret euāgelista: Multi crediderūt in noie eius. Magna ergo res et mira: Credūt hoies in xpm: et chrisus nō se credit hoibus pferit qđ filius dei ē: et vtiqz volēs passus ē: est nōllet nunqz patref. sed tales sunt oēs cathecumini. Si dixerimūs cathecumino: credis chriso: rñdz: Credo et signat. Si interrogamus eū: Manducas carnez filij hois: nescit quid dicimus: quia Iesus nō se credit ei.

ORI. Vel dicendū qđ Iesus nō se creditit credentibus in noie eius: et nō in illū. In illū enim credūt qui angustā viam vadunt ducentē ad vitā. qui autē credunt signis: nō in eū sed in noie eius credunt. **CHRY.** Vel hoc dicit quia nō cōfidebat in eis vt in discipulis perfectis. neqz cōmūtebat eis oīa dogmata vt iam firmiter fidelibz fratribus. Non enī intendebat exterioribus verbis: ad mētem eorū intrans et tēpus oportū manifeste sciens. vñ sequitur: Eo qđ ipse nosset oēs: et quia opus nō erat vt qđ testimoniū phiberet de hoie: ipse enī sciebat qđ eēt in homine. Scire enī ea que sunt in corde hois est oī: qui solus corda plasmauit. non indigebat ergo testibus vt ppter ppterū plasmatū mentē addiscat. **AVG.** Plus etiā nō uerat qđ in ipso eēt qđ dixit: Tecū ero vsqz ad mortem. sed dñs nouerat qđ esset in hoie dicens: priusqz gall. cā tet ter me negabis. **BE.** Quapropter monemur vt nūqz de cōficia nostra securi sumus: sed semp soliciū formidem: qđ qđ nos latet eternū arbitriū latere nō valet. **CA. III.**

Rat autem homo ex phariseis nicodemus noie princeps iudeorū. Hic venit ad Iesum nocte et dixit ei: Rabbi

scimus qđ a deo venisti magister. Nemo enī pōt hec signa facere que tu facis: nisi fuerit deus cum eo. Rñdit Iesus et dixit ei: Amen amē dico tibi: nisi quis renatus fuerit denuo non potest videre regnū dei.

AVG. Superius dixerat qđ cū eēt hierosolymis multi crediderūt in noie eius videntes signa et p dīgā qđ faciebat. Ex his autē erat nicodemus: de quo dicit: Erat autē hō ex phariseis nicodemus noie. **BE.** Cuius etiā dignitatis officiū ostendit: cū subditur: Princeps iudeorū. Deinde quid egerit cū subiecit: Hic venit ad Iesum nocte cupiens. s. secreta eius allocutione plenius discere mysteria fidei: cuius aperta ostensione signorū iam rudimenta pceperat. **CHRY.** Adhuc tamen a iudaica detinebat infirmitate: ppter ea et nocte venit: trepidans in die hoc facere. vnde et euāgelista alibi dicit: Quoniam ex principibus multi crediderunt in eum: sed ppter iudeos nō confitebantur: vt nō extra synagogam fierent expulsi.

AVG. Nicodemus etiā ex illo numero erat qui crediderunt: sed nondū renati sunt. vnde hoc ad rem pñet qđ in nocte venit: Renatū autē ex aqua et spiritu sancto audiunt ab apostolo: fuisse aliquē tenebre: nunc autē lux in domino. **AIMO.** Vel pulchre in nocte venisse dicit: qđ tenebris ignorantie obnubilatus ad tantā lucē nondum perueniret: vt perfecte deū verum crederet. Nō enim in sacro eloquio p ignorantia pōitur. vnde subditur: Et dixit ei: Rabbi scimus quia a deo venisti magister. Quod autē hebraice rabbi: latine dicit magister. Magister ergo appellat et deum tacet: quia credebat cum a deo missus sed tamen vt dictum est deum nō agnoscebat. **AVG.** Unde autem iste crediderat: pater p id quod subdit: Tūc enī pōt hec signa facere que tu facis nisi fuerit deus cum eo. Sic ergo nicodemus de illis multis erat: qui crediderant in nomine eius. Videntes signa que faciebat.

CHRY. Sed tamen neqz a signis aliquid magnum existimabat de eo: sed adhuc humanā habens de eo mētem vt de propheta loquitur: ad opationē eū missū dices. Et alieno auxilio indigentē hec agere que agebat. cūz tñ pater pfectū eū genuerit: et sufficere sibi ipsi: et nihil hñtez imperfectū. quia vñ christi studiū erat interim non ita dīgnitate suā reuelare: sicut psuadē qđ nihil ex aduerso agebat patri: ppter ea in verbis multotiens humilit loquēs videt: rebus autē cū p tate oīa opatur. Ideoqz et nicodemus nunc manifeste quidē nihil excelsum loquit de ipso occulte autē ab humili eū opatione reducit: docens qđ sufficiens sibi ipse ē in miraculozū opatione. vnde subdit: Respondit Iesus et dixit ei: Amen amen dico tibi: nisi qđ renatus fuerit denuo: nō pōt videre regnū dei. **AVG.** Isti sunt ergo qđbus se credit Iesus: qui nati fuerit denuo qui nō in nocte veniūt ad Iesum sicut nicodemus. tales enim iam etiā pñent. Dicit ergo: Nisi quis renatus fuerit etc. q. d. Quia nondū es natus denuo. i. ex deo. Spirituali generatione noticia quā habes de me spiritalis nō est: sed aīalis et hūana. Ego autē dico tibi qđ siue tu siue alius quicunqz: nisi ex deo denuo natus fuerit: nō poterit apprehendere gloriā que circa me ē: sed extra regnūz erit. nā generatio que p baptisū fit: illuminationē anime tribuit. **CHRY.** Vel littera talis ē: Amen amen dico tibi: nisi qđ renatus. hoc ē: si tu nō natus fueris desup: et dogmatū suscepis certitudinē alicubi: extra erras et lōge es a regno celo: seipsum hic ostendens et indicans: qm non est hoc tñ quod videt: sed alijs oculis opus ē ad vīdendū eū. Hoc autē quod dicit: Desuper. hī quidē. i. de celo exponūt: aliq vñ a principio. Igitur iudei quidē si hoc audissent: deridentes vtiqz discessissent: hic vero et in hoc amorem discipuli ostendit. qđ a christo vltēius interrogat.

Dicit ad eū nicodemus: Quō pōt hō nasci

cum sit senex. Nunquid potest in ventre matris sue iterare introire et renasci. Respondit Iesus: Amen amen dico tibi: nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto: non potest introire in regnum dei. Quod natum est ex carne: caro est: et quod natum est ex spiritu: spiritus est. Non mireris quia dixi tibi: oportet vos nasci denuo. Spiritus ubi vult spirat: et vocem eius audis: sed nescis unde veniat: aut quo vadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu.

CHRY. Veniens nico demus ad Iesum ut ad hoines audiret maiora quam ab homine: erigitur ad altitudinem eorum quod dicunt: non quidem excidens a fide: sed infert hanc impossibilitatem ut in apertiore prouocet o contra. Duo autem erant quod admirabatur. scilicet: natiuitas talis: et regnum: neque enim audita erant apud iudeos. Sed interim circa prius insitat: et quod maxime eius mentem concutiebat. Unde dicitur dicit ad eum nico demus: Quomodo potest homo nasci cum sit senex? Nam quid potest in ventre matris sue iterare introire et renasci? **BED.** Sic verba ista sonare videntur quasi puer querat iterare in ventre matris introire et renasci. Sed sciendum quod ipse senex erat: ideoque de se protulit exemplum ac si diceret: Ego sum senex: et mea quero salutem: quomodo possum in ventre matris introire et renasci? **CHRY.** Rabbi cum vocas et a deo venisse dicis: et non suscipis que dicuntur sed loqueris ad magis dictionem que multa perturbationes inducit hoc enim. scilicet: quomodo querere eorum est quod non valide credunt: et multi sic querentes a fide deciderunt: hi quidem dicentes: Quomodo deus est incarnatus: aliquid quod mansit impassibilis: propter hoc et hic propter anxietatem modum exquirunt. sed cum aliis cogitationibus propriis spiritualia euerunt: deorsum loquuntur. **AVG.** Spiritus enim loquitur: ille carne sapit. non nouerat istum nisi vna natiuitate. scilicet: ex adae et eua: et ex deo et ecclesia nondum nouerat: sic in tu intellige natiuitatem spiritus quomodo intellexit nico demus natiuitatem carnis. quomodo enim vterus non potest repeti: nec baptismus. **CHRY.** Nico demus autem de eadem ad eam que hic est natiuitas: christus manifestus reuelat spiritualis natiuitatis modum. vnde sequitur: Respondit Iesus: Amen amen dico tibi. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto: non potest introire in regnum dei. **AVG.** Ac si dicat: Tu carnalem generationem intelligis: sed ex aqua et spiritu tu ois quod nascatur homo propter regnum dei. Si propter hereditatem patris hominis spiritualis nascitur aliquid ex visceribus matris carnalis: propter hereditatem patris dei sempiterna: nascatur ex visceribus ecclesie. Cum autem ex duobus homo consistat: ex corpore videlicet et anima: dupliciter habet huiusmodi modum generationis. Aqua enim que visibilis est: ad emundationem corporis intellegitur. Spiritus vero inuisibiliter percurrere: ad emundationem inuisibilis anime inuenitur. **CHRY.** Si vero quis interrogat qualiter ab aqua homo nascitur: interrogo et ego qualiter natus est adae a terra: Sicut enim in principio subieciat elementum terrae: totum vero opus plasmantis erat: ita et nunc subieci elementum aquae: totum vero est spiritus gratia. Tunc passum dedit in conuersionem: nunc autem celum nobis aperuit. Sed que est necessitas aque his qui spiritum sanctum suscipiunt. diuina enim in ea perficiuntur symbola: sepultura et mortificatio: resurrectio et vita. Sicut enim in quodam sepulchro in aqua nobis submergimus capita: vetus homo sepelitur: et submersus deorsum occultatur: deinde nouus rursus ascendit: hoc etiam fit ut discas quoniam virtus patris et filii et spiritus sancti omnia complectitur: et quod christus tres dies ad resurgendum expectauit. Quod igitur est matris fecit: hoc est fidelis aqua. in aqua enim plasmatur et figuratur: sed quod in matrice plasmatur tempore indiget: quod vero in aqua non ita: sed in vno momento omnia fiunt. Talis enim est natura corporum ut tempore assumant perfectionem. in spiritualibus vero non est ita: quoniam perfecta a principio constituuntur que fiunt. ex quo igitur ascendit a iordane omnis non adhuc reptilia ani-

marum viuentium: sed animas spirituales et rationabiles aqua redit. **AVG.** de baptis. p. 10. 11. Sed quomodo non ait: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu non habet salutem vel vitam eternam: sed Non intrabit in regnum dei. Ad hoc inquit quidam: Paruuli baptisati sunt ut sint cum christo in regno dei: vbi non erunt si baptisati non fuerint: spiritus et sine baptismo non paruuli moriantur salutem vitam eternam habituri sunt: quoniam nullo peccati vinculo astricti sunt. Sed cur nascatur denuo nisi si renouandus a vetustate: aut vnde imago dei non intrat in regnum dei nisi impedimento prohibente perit. **AIMO.** Talia autem ac tanta secreta mysteria nico demus capere non valent: omnes ex carnali natiuitate similitudinem dedit dicens: Quod natum est ex carne caro est: et quod natum est ex spiritu spiritus est. Sicut enim caro carne preceat: ita quoque spiritus spiritu parit. **CHRY.** Nihil igitur sensibile inquiras neque estimas quod carne generet spiritus: omni enim caro genita est: non quidem a spiritu solus: sed etiam a carne. quod autem natum est ex spiritu: spirituale est. Natiuitatem enim hic non ea que secundum substantiam dicitur sed eam que secundum honorem et gratiam. Si igitur et filius dei ita natus est: quid plus habebit omnibus quod ita nati sunt: Inueniet autem et spiritum minorem: cum eius natiuitas gratia spiritus sit. et quid hoc a iudaicis distat dogmatibus: Unde autem et spiritus sancti designatur. dei enim opus videtur facere. Supra enim dixit: Qui ex deo nati sunt. hic autem: quoniam spiritus eos generat. Hic autem item christus: quoniam qui natus est ex spiritu spiritus est: quia turbamur rursus videtur ad sensibile exemplum ducit sermonem dicens. Non mireris quia dixi tibi: oportet vos nasci denuo. Dicendo enim neminem mireris: ostendit animi eius turbationem. Ponit autem exemplum quod neque ratione aliquam ad compositionem grossicam habet: neque ad incorporeitatem pueniens naturam quod est ventis de latio dicens: Spiritus ubi vult spirat: et vocem eius audis: sed nescis unde veniat aut quo vadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Quod dicitur tale est. Si ventus nullus detinetur: sed quod vult fertur: multo magis spiritus actionem nature legem detinere non poterit: non terminus corporalis natiuitatis: neque aliud quid talium. Quoniam autem de vento hic dicitur est: manifestat illud quod dicitur: Vocem eius audis. scilicet: sonitum percussoris. si enim loquens infidelis et nesciens spiritus actionem hoc diceret. Dicit autem: Ubi vult spirat: non quasi electionem quandam vento habentes: sed iam que a natura est mutationem quod non prohibetur: et cum praece sit. Et nescis unde veniat aut quo vadat. si si huiusmodi spiritus viam sensus suscipit auditum et tactum interpretari nescis: viam: qualiter diuini spiritus operationes scrutaris: vnde subdit: Sic est omnis qui natus est ex spiritu. **AVG.** Sed quis nostrum non videat verbi gratia austrum euntem a meridie ad aquilonem: aut alium ventum venientem ab oriente et occidentem: quomodo ergo nescimus unde veniat: aut quo eam. **BED.** Spiritus igitur sanctus est qui ubi vult spirat: quia ipse in potestate habet cuius corporis gratia sue venerationis illustret et vocem eius audis: cum te presente loquitur te qui spiritus sancto repletus es. **AVG.** Sonat psalmus: sonat euangelium: sonat sermo diuinus: vox spiritus est. hoc igitur dicit: quia verbo et sacramento inuisibilis adest spiritus sanctus ut nascamur. **ALCVI.** Ergo nescis unde veniat aut quo vadat: quia cum te presente spiritus ad horam quoniam repleuerit: non potest videri quomodo in cum intrauerit: vel quomodo redierit: quia natura est inuisibilis. **AIMO.** Siue nescis unde veniat: quia non credentes ad fidem introducat ignoras: vel quo vadat: quia quomodo fideles ad speciem perducat nescis: et sic est omnis qui natus est ex spiritu: ac si dicat. Spiritus sanctus spiritus inuisibilis est: ita et quisquis ex spiritu natus est inuisibiliter nascitur. **AVG.** Vel aliter: Et si tu nascaris de spiritu: hoc eris: ut ille qui non est natus adhuc de spiritu: nesciat unde venias aut quo eas. Hoc enim se cum ait: Sic est omnis qui natus est ex spiritu. **THE.** Confundatur ergo macedonius impugnator spiritus: qui seruum spiritum sanctum asseruit. Spiritus enim sanctus propria potestate et ubi vult: et qualiter vult operatur.

Respondit nicodemus et dixit ei: Quomodo potest fieri? Respondit Iesus et dixit ei: Tu es magister in israel et hec ignoras? Amen amen dico tibi: quod scimus loquimur: et quod vidimus testamur: et testimonium nostrum non accipitis. Si terra na dixi vobis et non creditis: quomodo si dixerio vobis celestia credetis?

AIMO. Mysterium diuine maiestatis nicodemus: capere non valet que a domino audiebat: et ideo ronez querens factum non abnegans: non voto reprehendens: sed affectu discens dominum interrogat. unde dicit: Respondit nicodemus et dixit ei: Quomodo potest fieri? **CHRY.** Quia igitur adhuc in iudaica utilitate manet: et exemplo ita manifestato dicto ei: adhuc interrogat: de reliquo asperius ad eum christus loquitur. unde sequitur: Respondit et dixit ei: Tu es magister israel et hec ignoras? **AVG.** Quid putam? dominum huic magistro iudeorum quasi insultare voluisse: volebat quidem illud nasci de spiritu. nemo autem ex spiritu nascitur nisi humilis fuerit: quia ipsa humilitas facit nos nasci de spiritu. Ille autem magister inflatus erat: alicuius momenti sibi esse videbatur: quod doctor erat iudeorum. Deposuit ergo dominus superbiam eius ut possit nasci de spiritu. **CHRY.** Nequaquam in nequitia accusat viri: sed insipientia et ruditate solus. Sed dicit aliis: quid coram his hec natiuitas de qua. scilicet christus locutus est ad iudaica dogmata. Habet quidem eorum: nam qui primum homo factus est: et que de costa facta est mulier: et que steriles genuerunt: et que per aqua miracula perfecta sunt. Dico autem quod heliseus de aqua ferrum eduxit: et quod iudei mare rubrum transierunt: et quod naama syra in iordanis purgatus est. Hec omnia natiuitate spiritualia et purgamentum in ea futurum figuratim personabatur. et ea que a prophetis sunt dicta occulte ostendit hunc natiuitatis modum vponit illud: Renouabitur vester aquile iuuentutis: tua: et tu quoque renouabitur in iudicatis. Sed et isaac figura huius natiuitatis erat. Hec igitur memoriam dixit: Tu es magister israel et hec ignoras? Rursus autem aliunde suum sermonem ei credibilem facit: ad ibecillitatem eius condescendens cum subdit: Amen amen dico tibi quod quod scimus loquimur: et quod vidimus testamur: et testimonium nostrum non accipitis. Apud nos visus alius sensibus certior est: et si volumus aliquid facere credere ita dicimus: quoniam oculis nostris vidimus. Propterea christus humano loquens ad eum sermone: non visum sensibilem inducit. sed manifestum est quod de certissima cognitione et non aliter se habente loquitur: igitur hoc quidem. id est quod scimus aut de seipso solo. **AIMO.** Queritur autem quare pluraliter dicat: Quod scimus loquimur. Ad quod dicendum quod vni genitus dei filius erat qui hoc loquebatur: ostendens quod pater est in filio: et filius in patre: et spiritus sanctus ab utroque indiuisibilis procedat. **ALCV.** Vel dicit pluraliter: ac si dicat: Ego et illi qui me spiritu sunt renati: intelligimus illud quod loquimur: et quod vidimus apud patrem in abscondito hoc testamur solum in mundo: et vos qui carnales estis et superbi non accipitis testimonium nostrum. **THEO.** Quod nequaquam de nicodemus dicit sed de genere iudeorum qui usque ad finem in perfidia permanserunt. **CHRY.** Quod quidem non turbati verbis est: sed mansuetudinem ostendens. Hinc enim erudit nos cum ad aliquos locuti fuimus et non persuaserimus: non tristari neque irasci: sed nostrum sermonem credibilem facere non solum irascendo sed etiam non clamando. Materia enim ire clamor est: Iesus autem dogmata excelsa tangere debens: propter auditorum infirmitatem se detinet multotiens: et non continue dignis sua magnitudine dogmatibus imoratur: sed magis his que condescensionem habent. vnde hic subditur: Si terrena dixi vobis: et non creditis: quomodo si dixerio vobis celestia credetis? **AV.** Hoc est si non creditis quia templum possum suscitare de cetero a vobis: quomodo credetis quod per spiritum sanctum potest homines regenerari? **CHRY.** Vel aliter: Si baptizamus

terrenum dicat: non mireris quia in terra perficitur et comparatione illius natiuitatis stupende que est ex substantia patris terrena est gratia natiuitas: et bene non dixit: Non intellegitis: sed non creditis. nam cum quis aliqua per intellectum suscipere non valet: amentie vel ignorantie imputat. Cum autem hoc non suscipiat aliquis quod solum fide oportet suscipere: non amentie sed infidelitatis est accusatio. Dicebat autem hec etiam non credebatur: quod posterius erat ea suscipiuri

Et nemo ascendit in celum: nisi qui descendit de celo filius hominis qui est in celo.

AVG. De baptismo paruulorum: notata paululum eius imperitia: qui se ceteris de magisterio preferbat: et oium talium incredulitate reprehensa: ridet quod alij credant si illi non credunt ad illud quod interrogatus est: quomodo potest ista fieri dicens: Et nemo ascendit in celum nisi qui descendit de celo: filius hominis qui est in celo. quod dicitur sic fiet generatio spiritus sancti: ut sint celestes homines ex terrenis: quod adipisci non poterunt: nisi membra mea efficiant: ut ipse ascendat qui descendit: non aliud deputans corpus suum. id est ecclesiam suam quam seipsum. **GREG.** xxv. mora. Quia enim nos vnum cum illo iam facti sumus unde solus venit: in se solus redit etiam in nobis et is qui in celo semper est: ad celum quotidie ascendit. **AV.** De baptismo paruulorum: Quauis autem in terra factus sit filius hominis: diuinitatem tamen suam qua in celo manens: descendit ad terram non indignans censuit nomine filij hominis sicut carne suam dignatus est nomine filij dei. per unitatem enim persone qua utraque substantia vnus est christus: et filius dei ambulabat in terra: et idem ipse filius hominis manebat in celo. sit ergo credibiliorum fides ex incredulioribus creditis. Si enim diuina substantia longe distans: potuit propter nos ita suscipere humanam substantiam ut vna persona fieret: quanto credibilior alij sancti sunt cum homine christo vnus christus: ut omnibus per eius gratiam ascendentibus: ipse vnus ascendat in celum qui de celo descendit. **CHRY.** Vel aliter: quia dixerat nicodemus: Scimus quoniam a deo venisti magister: ne estimet ita esse magister ut multi prophetarum de terra existimantes subiungit: Et nemo ascendit in celum: nisi qui descendit de celo filius hominis qui est in celo. **THE.** Cum vero filius hominis descendisse de celo audis: non putes quod de celo caro descendit: hoc enim hereticorum dogma est: qui docebant quod christus de celo corpus sumpserat: et per virginem transierat. **CHRY.** filium enim hominis non carnem hic vocauit: sed a mundi substantia se totum noiauit. Est enim ei consuetudo multotiens a diuinitate: multotiens ab humanitate totum vocare. **BED.** Si enim aliquis homo nudus de monte ad conualia descendat: et assumptis vestimentis etiam armis ad eundem montem ascendat recte ipse idem qui prius descendit ascendisse prohibetur. **HILA.** x. de trinitate. Vel quia de celo descendit conceptus de spiritu originis causa est. Non enim corpori Maria originem dedit: sed ad incrementa partium corporis omne quod sensus sui est naturale contulerit: quod vero hominis filius est: susceptus in virgine carnis est partus. quod autem in celis est nature semper permanentis patris: est que non ex infinitatis sue virtute in regionem diffinitum corporis coartauit verbi dei patrem: et in forma serui manens ab omni intra extraque celi mundi que circulo: celi ac mundi dominus non absuit. per hoc ergo quod de celo descendit: quod filius hominis est et in celis est. quia verbum caro factum non amisit manere quod factum est. **AVG.** Miraris autem quia hic erat et in celo: Tales fecit discipulos suos: paulum audi dicentem: Nostra conuersatio in celis est. si homo paulus ambulabat in terra: et conuersabatur in celis: deus celi et terre non poterat esse in celo et in terra. **CHRY.** Vide autem quia quod valde videtur excelsum indignum est sua magnitudine. non enim solum in celo est: sed vbi que et omnia replet: sed adhuc ad imbecillitatem auditoris loquitur paulum cum reducere volens

Et sicut moyses exaltauit serpentem in desertum

to: ita exaltari oportet filium hominis: ut omnis qui credit in ipso non pereat sed habeat vitam eternam.

CHR. Quia dixerat baptisimū inducit huius cam. s. crucē dicens: Et sicut moyses etc. **BED.** Da gistrū legis mosaice ad spū. alē sensus eius dē legis inducit recordans veteris historie: et hanc in figurā sue passiois atq; humane saluatiois factā edisserens. **AVG.** de baptis. paruulo iū: Serpentū enī incurrib? in deserto multi moriebantur ac sic moyses ex pcepto dñi exaltauit i de' er tū enē serpentē: hunc videntes sanabant p̄tinuo. Exalta tus serpens est mors christi: eo significandi modo quo p efficientē id quod efficit significat. A serpente d̄ppe mors venit: qui p̄m quo mori meret hominē p̄suaſit. dñs aut in carnē suā nō p̄m transiit: tanq; venenū serpentis s; mortem: ut esset in similitudine carnis peccati pena sine culpa: vnde in carne peccati et pena solueret et culpa.

THEO. Videas ergo figuram ad veritatē. Ibi enī serpentis similitudo ip̄m quidē bestie h; venenū aut non habet: sic et hic xps a pctō liber: in similitudine carnis peccati venit. Exaltari aut audiēs suspensionē intelligas i al tum ut sanctificaret aerem qui sanctificauerat terrā ab u lando in ea: intelligas etiā p exaltationē gloriā. nam illa crucis altitudo gloriā christi scā est. in quo enim iudicari voluit: in hoc huius mūdi pncipē iudicauit. Adam enim iuste mortuus est: quia peccauit: dñs vero iniuste: q; peccatū nō fecit. Postq; ergo iuste mortē sustinuit superauit illū qui eum tradidit mortē: et sic liberauit adam a morte sed in hoc deuictū se inuenit. Nō enī potuit in cruce dñm p̄tendere ut crucifigētes odiret: sed magis diligebat: et p̄o eis orabat. sic igitur xpi eius exaltatio et gloriā scā est.

CHR. Ideo etiā nō dixit: Pendere o; filii hoīs: s; Exaltari: q; honestius hoc videbat. vñ et ppter audientē et ppter figurā hoc posuit: ut discas qm cognata sunt ve tera nouis: deinde ut cognoscas qm nō inuit? ad passio nē venit: et adhuc ut discas qm multis hinc nascit salus.

AVG. de baptis. paruulo iū: Sicut ergo tunc qui p̄spi citbar exaltatū serpentē a veneno sanabat: et a morte li berabat: sic nunc qui p̄formā similitudini mortis christi p fidē baptisimū eius et a peccato per iustificationem: et a morte p resurrectionē liberauit: hoc est enī qd ait: vt omīs qui credit in eū: nō peat: sed beat vitā eternā. qd q opus est ut mortē christi p baptisimū p̄formet: puulus si morsu serpentis nō est oīno venenat? **CHR.** Attende autē q; passionē obumbrate posuit ne ex eius verbis fieret tri stis auditō: fructū vero passiois posuit manifeste. si enī qui credit in crucifixū nō peunt: multo magis qui crucifi xus est non perit. **AVG.** hoc aut interest inter figura tam imaginē et rem ipsam: q; illū sanabant a morte ad tpa lem vitā: hī aut ut habeāt vitā eternam.

Sic enī deus dilexit mundū ut filiū suū vnigenitū daret ut oīs qui credit in eū nō peat s; ha beat vitā eternā. Nō enī misit deus filiū suū in mundū ut iudicet mundū s; ut saluet mūdus per ip̄m. Qui credit in eū nō iudicat. Qui aut nō cre dit iam iudicatus est q; nō credit in nomine vni geniti filij dei.

CHR. Quia dixerat: Oportet exaltari filiū hominis quo mortē occulte significauit ne auditor tristis ab his fi eret verbis humanū qd de eo suspicans et mortē ei? esti mans nō esse existentia: hoc ad rectitudinē reducit: filiū dei dicens eū qui dat ad mortē: et mortē eius cam esse vi te eterne. vñ dicit: Sic enī de? dilexit mundū: ut si. su. vni ge. da. ut oīs qui cre. in eū nō peat: sed ha. vi. eternā. q. d. Ne miseris qm ego debeo exaltari ut vos saluem: etenī et p̄i hoc vñ qui ita nos dilexit: ut p seruīs indeuotis fili

um dederit. dicendo aut: Si deus oīl. mū. multā indicat amoris intentionē. Multa enī est et infinita distantia: qui enī immortalis: qui sine pncipio: q; magnitudo infinita eos qui sunt ex terra et cinere infinitis plenis pctis dilexit. s; et ea q post hoc ponit: ostendit illa sunt magni amoris: non enī seruū: nō angelū: nō archagelū dedit: sed filiū suū. Rursus si filios plures habuisset: et dedit vñ: hoc ēt eēt maximū. Nūc vō filiū vniciū dedit. vñ subdit: Vni genitū. **HYLA.** vj. de trini. Sed si dilectiois hinc fides est creatura creature p̄stulisse: nō facit magni meriti fides viliis et sperneda iactura. Preciosa aut sunt q; commendant charitatē et ingētia ingentib? estimant. Deus diligēs mū dū filiū nō adoptiuū: sed suū et vnigenitū dedit: hinc p̄o prietas est: naturitas est: veritas est: nō creatio est: nō ad optio est: nō falsitas est: hinc dilectiois et charitatis fides ē ut ad mūdū salutē et filiū et suū et vnigenitū p̄stulisset.

THEO. Videat aut mibi q; sicut spū? dixit: q; filiū hoīs dēscendit de celo: cū caro de cel nō dēscendit: s; ppter vnā psonā in xpo q; dei vnt attribuit hoīs: sed et nunc ecouerso que sunt hoīs vnt deī appropriat: etenī de? deī filius ipassibilis mās: s; q; vn? erat fm hypostasim deī filius et hō qui passionē sustinuit: filius dñi dicit in morte: n qui passibiliter patiebatur. non natura p̄pria: sed carne p̄pria. Est aut maxima vtilitas cōsecutia ex huius modi oratione mente excedens hūanā. Sequitur enī: Ut omnis qui credit in eum nō peat: sed habeat vitā eternā. Uetus nāq; testamentū his qui seruabant illud dicit: lō gitudinē p̄niterebat: euangelii vō eternam et insolubiles vitā.

AVG. Notandū vō q; eadem de filio dei vnigeni to replicat quē de filio hoīs i cruce exaltato p̄miserat: dicens: Ut oīs qui credit in eum. quia idē redēptō: et cōdi tor: noster filius dei an? secula existens: filij hoīs fact? ēt in fine seculorū: vt qui per diuinitatis sue potentias nos creauerat ad perficiendā b̄titudinem p̄bennis vite: p̄e per fragilitatē hūanitatis nostre nos restauraret ad p̄piendā q; am p̄didimus vitā. **ALCVI.** Uere autē p filiū dei habebit mūdus vitā: quia non alia causa vñ ut mūdū nisi vt saluet mūdū: vnde sequitur: Non enī mi sit deus si. su. in mun. vt iū. mun. sed vt sal. mun. p̄ ip̄m.

AVG. Quare enī saluator mundi dicitus est: nisi vt sal uet mūdū: ergo quantū in medico est sanare venit ergo tu. Ipse se interimit qui p̄cepta medicī seruare n̄ vult aut cōtēnt. **CHR.** Sed quia hoc dicit: multi pigro rum in peccatozū magnitudine et negligentie sup̄būdā tia dei abuentes misericordia dicunt: nō est gehēna: nō est suppliciiū: oīa nobis deus peccata dimittit. Sed con siderandum q; duo sunt: christi a aduentus: qui iam factus est: et qui futurus est. Et prior quidē factus est: non vt iudi cet que facta sunt a nobis: sed vt dimittat. Secundus at nō vt iudicet: sed vt iudicet. De prior igitur ait: Nō ve nī vt iudicet mūdū: quia enim clemens est: nō facit iudi cū. sed interim remissionē oīum peccatoz p baptisimū p̄mo: et postea per p̄niam: q; si hoc mō nō fecisset: vni uersi simul p̄diti essent. Omnes enī peccauerunt et egent gratia dei. ne igitur aliquis crederet se ip̄one peccare: sub dit de pena nō credētis: Qui credit in eū nō iudicat. qui credit inq;: nō q; inuestigat: qd igit si imūdā beat vitā: ma xime quidē paul? tales nō fideles ēē dicit. Cōstent inq; se nō esse deū: factis aut negāt: s; hoc illud significat: q; fm hoc q; credit nō iudicat: s; opoz quidē gratuito sustinet pena: infidelitāt aut cā nō torq̄bit. **ALCVI.** Uel q; cre dit in eū et adheret ei vt mēbrū capit: nō iudicabit. **AV.** Quid at dicitur: sp̄bas deo q; nō credit nisi qd iudicat: s; vide qd dicit: Qui at nō credit iā iudicat? ē. Nondū ap paruit iudiciū: sed iam factū ē iudiciū. Nouit enī dñs qui sunt eius: mouit q; p̄maneat ad coronā et q; p̄maneat ad flāmā. **CHR.** Aut hoc dicit q; ip̄m discere ip̄en tentis suppliciiū est. esse enī extra lūm ēt fm se maximum suppliciiū ē: vel qd futurū ē p̄nūciat: sicut enī q; occidit

homines: si nondum inia iudicantis p demnat? sic: rei tamē natura p demnatus est: ita et qui incredulus est sicut et adā qua die comedit de ligno mortu? est. **GRE. xxvj. moral.** Vel aliter: In extremo iudicio aliqui nō iudicantur et perierunt: de quibus hic dicit: Qui non credit iam iudicatus est. Non enim eorum tunc cā discutit: qui a pfectu districti iudicis iam cum damnatiōe sue infidelitatis abscedunt: p fessione vō fidei retinentes: sed p fessionis opa nō habentes redarguunt ut pereant. Qui vō nec fidei sacramenta tenuerunt: increpationē iudicis in extrema examinatione nō audiunt: qz p iudicant in infidelitatis sue tenebris eius quē desperat inuētiōe argui nō merent. Princeps nāqz terrēna rem publicā regens: aliter punit ciuē interi? de linguēte: atqz aliter hostē exterius rebellantē. In illo iura sua p sult: ptra hostē vero bella mouet: dignaqz ei? malicie tot mēta retribuit: de malo vō eius quid lex habeat nō requirit. neqz enī lege necesse est periri eū qui lege nūqz potuit teneri. **ALCVI.** Quare aut iudicatur? est qd nō credit causam assignat dicens: qz non credit in noīe vni genitū filij dei. In hoc enī solo noīe est salus. Non habz de uo multos filios qui possint saluare: hunc habet vni genitū per quē saluat. **AVG.** de baptis. puuloz. Ubi ergo paruulos ponim? baptizatos nisi inter eos qui crediderunt: hoc enī eis acquirit p virtutē sacramenti et of ferentiū rīōne: ac p hoc eos qui baptizati nō sunt: inter eos qui nō crediderūt statuimus.

Hoc est autem iudiciū: quia lux venit in mūdū: et dilexerunt hoīes magis tenebras qz lucem. Erant enim eorum mala opera. Omnis enī qui male agit odit lucem: et non venit ad lucem ut nō arguant opera eius. Qui autem facit veritatē venit ad lucem ut manifestent opera eius: quia i deo sunt facta.

ALCVI. Reddit causam quare non crediderunt: et q re iuste damnantur dicens: Hoc est autem iudiciū: quia lux venit in mundum. **CHRY.** Quasi dicat. Nūqd ipsi eam quęsierunt vel laborauerunt ut inuenirent? Ipsa lux venit ad eos: nec eis occurrerunt. vnde sequitur: Et dilexerunt homines magis tenebras qz lucem. Hic de reliquo omni eos p uat excusatione: venit enim eripere a tenebris et ad lucem ducere. Quis ergo eius qui non vult ad lucem accedere miserebitur? **BED.** Lucem seipsum appellat: de qua supra euangelista dixit: Erat lux vera. Tenebras vero appellat peccata. Quēdo quia videbat multis esse incredibile quod dictum est: nullus enim tenebras p rebonat lucē: subdit causam quare hec passi sunt dicens: Erant enim eorum opera mala. Et si quidez in iudiciū venisset: haberet hoc aliquam rationem: qui enim malorum sibi conscius est: fugere iudicem consuevit: parcenti vero qui deliquerūt occurrunt. dicens igit: Erant: eos qui multorum sibi ipsis erant conscij peccatorum maxime christo ad ignoscendū venienti occurrere: quod et in multis factum est. Etenim publicani et peccatores venientes recumbebāt cum iesu: quia vero quidam sunt ita molles ad eos qui pro virtute sunt labores: ut vsqz ad vltimū velint adherere malitiē: in horum inuētiā subdit: Omnis enim qui male agit odit lucem. Quod qd dem dictum est de his qui eligunt in malitiā manere.

ALCVI. Quia omnis qui male agit odit lucem. i. qui ē in intentione peccandi: cui placet peccatū: odit lucē que detegit peccatum. **AVG.** x. confessionū. Quia enī salū nolunt et fallere volunt: amant enim eam cum seipsam indicat. Inde retribuetur eis ut eos nolentes manifestet et eis ipsa non sit manifesta. Amant ergo veritatem lucem: oderunt eam redarguentem. vnde sequitur: Et nō venit ad lucem ut non arguantur opera eius. **CHRY.** Cum enim qui in paganismo viuūt: nullus redarguit: qd

deus tales habet: et digna dogmatib? opera demonstrat. Qui vero christi sunt male viuētes: ab omnibus rectis accusantur. Si autem gentiles sunt recte viuētes hoc manifeste non noui. Non enim mihi dicas eos qui a natura sunt mites et honesti: non enim est hoc virtus: sed euz dic qui a passionibus sustinet violentiā et sapienter viuūt: sz non vtiqz habes. Si enim regni enunciano et gehenne mīne et alia tanta documenta vix detinent homines in virtute: nullo horum persuasi pertransibunt virtutem. si vero hypocritam fingunt glorie gratia hoc faciunt. vnde cū potueriat latere nō omittent vti malis desiderijs: que etiā vilitas est cum aliquis sobrius sit et non rapit: fit vō vane glorie seruus. hoc enim non est recte viuere. Inanis enim glorie seruus fornicario non minor est: multo enīz plura et grauioza operatur. Si autem quidem recte sunt viuētes in gentilibus: non hoc aduersatur huic sermōni quia non frequenter contingit: sed raro. **BEDA.** Moraliter etiam illi magis tenebras qz lucem diligunt: qd suos predicatorēs bene docentes odij et detractionibus insequunt. Sequitur: Qui autem facit veritatem vēit ad lucem: ut manifestentur opera eius: quia in deo sunt facta.

CHRY. Non autem de his qd ab initio facti sunt christiani hoc dicit: sed tñ de his qui ex gentibus vel iudeis ad rectam transponēdi erant fidem. ostendit enim quoniam nullus vtiqz eligit in errore viuens ad fidem venire: nisi prius inscribat sibi ipsi viam rectam. **AVG.** de baptis. paruuloz. In deo autem facta dicit opera eius qui venit ad lucem: quia intelligit iustificationē suam non ad sua merita: sed ad dei gratiam pertinere. **AVG.** super ioan. Sed si omnia opera deus mala inuenit quomodo quidam fecerunt veritatem: et venerunt ad lucē. i. ad christum. Sed dilexerunt inquit supra tenebras magis qz lucem. ibi posuit vīm. Multi dilexerunt peccata sua: multi ea confessi sunt. Accusat deus peccata tua si et tu accuses adiūgeris deo: oportet ut oderis in te opus tuū: et ames in te opus dei. Initium operum bonorum cōfessio ē operum malorum: et tunc facis veritatē: qz non te palpās: nō tibi blandiris. Venis autem ad lucem: quia hoc ipsuz qd tibi displicuit pccatū tuū: non tibi displiceret nisi deus tibi luceret: et eius veritas tibi ostenderet. facit autem alius veritatem confessionis et venit ad lucem in operib? bonis: etiam propter illa que videntur minuta esse peccata lingue: aut cogitationum aut immorationis in rebus concessis quoniam minuta plura peccata: si negligantur occidunt. Minuta sunt quęte que flumen implent: minuta sunt grana harenę: sed si multa harena imponatur: harena premit atqz opprimit. hoc facit sentina neglecta: qd facit fluctus irruens paulatim. per sentinā intrat sed diu intrando et nō exhauriēdo mergit nauem. Quid est autē exhaurire: nisi bonis opib? agere ne obzuet pccatā: gemen do: ieiunando: tribuendo: ignoscendo.

Post hec venit iesus et discipuli eius in terrā iudeam: et illic demorabatur cū eis et baptizabat. Erat aut et iohannes baptizans in ennon iuxta salim: quia aque multe erant illic: et veniebant et baptizabant. Nondum enim missus fuerat iohannes in carcerem. Facta est autē quęstio ex discipulis iohannis cum iudeis de purificatione. Et venerūt ad iohannem et dixerunt ei: Rabbi: qui erat tecum trans iordanem cui tu testimoniū perhibuisti: ecce hic baptizat et omnes veniūt ad eum.

CHRY. Nihil veritate apertius neqz fortius: qd neqz late vult: neqz piculuz formidat: neqz insidij tremat: neqz gloriā qd multis ē desiderat: nulli hūanoz obnoxia. vñ et dñs i solēnitatib? hierusalē ascēdebat n se ostēdas: neqz honore diligens: sed ut plurib? sua dogmata propōeret

et miraculorum uoluntatem. Postquam autem solennitates soluebant ad iordanem frequenter ueniebat: quia et illic etiam turbe concurrebant. unde dicitur: Post hec uenit iesus et discipuli eius in iudeam terram: et illic demorabatur cum eis. **BED.** Dicit autem: Post hec. Non primo post disputationem cum nicodemus que facta est in hierosolymis: sed pacto spatio temporis de galilea in iudeam rediit. **AL.** **CVI.** Per iudeam quidem significantes penitentes quos uisitabat xps: ubi enim est peccatorum confessio: uel diuinorum laudum illic uenit xps et discipuli eius. i. doctrina et illuminatio eius: et ibi moras purgatio a uitijs. unde sequitur: Et illic demo. cum eis et ba. **CHRY.** Cum autem euangelista post modum dicat quod iesus non baptizabat: sed discipuli eius: manifestum est quoniam et hic hoc dicitur: quod soli discipuli baptizabant. **AVG.** Baptizabat autem omnes baptizabat non eo baptismate quo baptizatus est: baptizatus est enim a seruo ostendens humilitatis uiam et perducens ad baptismum domini hoc est suum. Baptizabat enim iesus quod dominus: quomodo dei filius. **BED.** Christo autem iam baptizante adhuc baptizabat iohannes: quia adhuc permanet umbra: nec debet percurso: cessare donec ueritas manifestetur. unde sequitur: Erat autem iohannes baptizans in ennon iuxta salim. Ennos hebraice aqua: unde quasi nomine interpretatione aperiens subdit: Quia aque mulre erat illic. salim opidum est iuxta iordanem suum: ubi olim melchisedech regnauit. **HIER.** ad euagrium: Nec refert utrum salim aut salim nomen sit: cum uocalibus in medio litteris per raro uariantur hebrei: et per uoluntate lectorum ac regionum uarietate eadem uerba diuersis sonis atque accentibus perferantur. Sequitur: Et ueniebant et baptizabant. **BED.** Quantum cathecumenis nondum baptizatis per doctrinam fidei: tunc per baptismum iohannis ante baptismum christi: quod sicut ille predicabat penitentiam et baptismum christi pronuntiabat: et in cognitionem ueritatis quod mundo apparuit attraheret: sic ministri ecclesie primo erudiunt ueniunt ad fidem: post peccata eorum redarguunt. deinde in baptismum christi remissionem permittunt: et sic in cognitionem et dilectionem ueritatis attrahunt. **CHRY.** Discipulis autem iesu baptizantibus non cessauit iohannes baptizans: usque ad incarcerationem. quod significat euangelista cum subdit: Nondum enim missus fuerat iohannes in carcerem. **BED.** Ecce aperte notat facta christi ante iohannem incarcerationem que alij preterierunt: incipientes ab his que post missum iohannem in carcerem facta sunt. **AVG.** Quare autem baptizabat iohannes: quod oportebat ut omnes baptizaret. Non solum autem baptizatus est ab eo: ne baptismus iohannis melior baptismate domini uideretur. **CHRY.** Sed cuius gratia usque tunc baptizabat: si enim cessasset: estimaret zelo uel ira hoc facere: sed peruersus non sibi ipsi gloria acquirere: sed christo auditores mittere. Et multo efficacius hoc faciebat quam discipuli christi: quia insusceptibile eius erat testimonium: et maiore gloria apud omnes habebat: ideo etiam adhuc baptizabat: ne discipulos suos in ampliore zelo immitteret. Estimo autem et propter hoc permissam esse mortem iohannis: et eo sublato de medio iterum maxime predicare cepisse: ut omnis multitudinis affectio ad christum transiret: et non ultra his que de uirgo erant sententias scinderent. Zelotipie enim se habentes discipuli iohannis ad christi discipulos: et ad ipsum christum: quia uiderunt discipulos christi baptizantes ceperunt dicere ad eos qui baptizant: quasi aliquid maius haberet baptismus iohannis baptismate discipulorum christi. unde subdit: facta est ergo que stio ex discipulis iohannis cum iudeis de purificatione: quoniam enim ipsi questionem mouerunt: sed non iudei: euangelista occulte monstrat: non dicens quod iudeus quesuit: sed quod questio facta est ex discipulis iohannis. **AVG.** Intelligas ergo dixisse iudeos maiorem esse christum: et ad eius baptismum debere percurrere. Illi autem nondum intelligentes defendebant baptismum iohannis: uentum est ergo ad ipsum iohannem ut solueret questionem. unde sequitur: Et uenerunt ad iohannem et dixerunt ei: Rabbi: qui erat tecum trans iordanem? **CHRY.** Hoc est:

quem tu baptizasti: Non autem dixerunt: Quem tu baptizasti: quod coacti essent et uocis eius meminisse: que super eum est delata: sed dicunt: Qui erat tecum. quasi qui discipuli ordinem habebat: nihil plus habens nobis: nunc se a te separans baptizant. audiunt autem: Qui etiam testimonium perhibuisti. quod quoniam tu clarum ostendisti et circumspectum fecisti: eadem tibi audet: et hoc est quod dicitur: Ecce hic baptizat. Non autem in hoc solum estimabat se excitare eum: sed et in eo quod de reliquo ea que ipso fuerant reprobanda. unde subdunt: Et oes uenerunt ad eum. **ALCVI.** quod de dimisso omnes currunt ad baptismum illius quem tu baptizasti.

CHRY. Respondit iohannes et dixit: Non potest homo accipere quicquam nisi fuerit ei datum de celo. Ipsi uos mihi testimonium perhibetis quod dixi non sum ego christus: sed quia missus sum ante illum. Qui habet sponsam sponsus est: amicus autem sponsi qui stat et audit eum: gaudium gaudet propter uocem sponsi. In hoc ergo gaudium meum impletum est. Illud oportet crescere me autem minui.

CHRY. Interrogatus iohannes non uehementer dispulos increpat: timens ne ab eo separati: aliquid aliud operentur: sed remisit quodammodo eis loquitur. unde dicitur: Respondit iohannes et dixit eis: Non potest homo accipere quicquam nisi fuerit ei datum de celo. quod et si preclara sunt que christi sunt: et si omnes ad eum currunt mirari non oportet: deus enim est qui hoc facit. Dum enim facile deprehensibilia sunt et imbecillia et uolenter desuunt: hec autem non talia sunt. non ergo sunt humanitus adinuenta: sed diuinitus ordinata. Si autem humiliter loquitur de christo non mireris. non enim erat contingens quod assumptos a tali passione. scilicet inuidie ab initio doceret oia: sed interim uult eos terrore offendens quod ad impossibilia conantur: et quod deo rebelles inueniunt. **AVG.** Uel aliter: hoc iohannes de seipso dicit: quasi homo de celo acceptus: ergo quia acceptus ut aliquid esset: inanem me uultis etiam loquar contra ueritatem. **CHRY.** Et uide quod hoc quod estimabant perponi in christi subuersionem: quoniam dixerunt: Qui testimonium perhibetis hoc in eos peruerit dicens: Ipsi uos mihi testimonium perhibetis quod dixerim: Non sum ego christus. quod si uerum meum testimonium estimatis: dicite quoniam illi mihi per honorare oportet. unde subdit: Sed quoniam missus sum ante illum. quod d. minister sum. Et ea que sunt ei quod me misit: dico non humana gratia blandiens ei: sed patri ei qui me missum ministrans. **ALCVI.** Sed si aliquis dicat quod dicitur: tu non es christus: quis ergo es tu: uel quod est ille cui perhibes testimonium. Ad hoc respondet: Ille est sponsus: ego sum amicus sponsi: missus ut per me sponsa preparatur suo sponso. unde subditur: Qui habet sponsam sponsum est. Sponsam dicit ecclesiam ex omnibus gentibus congregatam: que uirgo est integritate mentis: perfectione charitatis: unitate catholice fidei: concordia pacis: integritate anime et corporis: que habet sponsum: de quo quotidie generat. **BED.** Ceterum frustra est uirgo corpore que uirgo non manet in mente. Hanc autem sponsam christus in thalamo ueteri uirginalis sibi sociauit: et eadem precio sui sanguinis redemit. **THEO.** Omnis etiam anime sponsus christus est: sponsalium uero locus ubi coniunctio efficitur: locus est baptismatis siue ecclesie. Dat uero arram sponse: peccatorum remissionem: spiritus sancti communionem: perfectio uero in futuro seculo retribuet dignis. Nullus autem alius est sponsus nisi solus christus: omnes namque doctores paranympsi existunt: sicut et percursores. Nullus enim bonorum largitor est nisi dominus: omnes alij ministri sunt bonorum que dantur a domino. **BED.** Sponsus igitur sua omnis amico suo. scilicet ordini predicatores commendauit: qui eam non sibi: sed christo gelare

debet. vñ subdit: Amicus autē spōsi q̄ stat ⁊ audit euz gau-
dio gaudet: ppter vocē spōsi. **AVG.** q. d. Nō ē mea
spōsa: sed nūqd nō gaudes in nuptijs. Immo gaudeo
ait: q̄ amicus spōsi. **CHRY.** Sed q̄lter q̄ dixit: Nō
sum dign⁹ solvere corzigia calciamētī: amicus nūc scipm
dicit: nō quidē ppter honōria equalitatē: s; multitudinē
gaudij rep̄tare volēs. Nō enī in talib⁹ ita minūtri spon-
si letant sicut amici. Sūt autē ⁊ descendēs eorū imbecilli
tati amicu se dicit: q̄ enim estimabāt eū morderi ab his
q̄ fiebāt: ondit q̄ nō solū nō mordebat: sed ⁊ valde gaudet
si spōsuz spōsa cognoscit. **AVG.** Sed q̄re stat q̄ nō
cadit: q̄ humil⁹ est. vide stantē i solido: Non sum dignus
corzigia calciamenti ei⁹ solvere. Stat autē ⁊ audit eū. si er-
go cadit nō audit eū: q̄ stare o; amic⁹ spōsi ⁊ au dire. i. p
manere in grā quā accepit: ⁊ audire vocē ad quā gaude-
at. nō inquit gaudeo ppter vocē meā: s; ppter vocē spō-
si gaudeo: ego in audiēdo: ille in dicēdo: ego auris: ille
verbū. q̄ enī custo dit spōsaz vel vxorē amicitia sui: dat qui
de op̄a ut nullus ali⁹ amet: sed st amari se p amico vo-
luerit ⁊ vti voluerit cōmendata sibi: q̄ dectadus vniuer-
so generi humano appetit. Multos autē ad aliteros video:
q̄ spōsaz tanto p̄cio emptā possidere volūt: ⁊ id agūt
bis suis ut p spōso amēt. **CHRY.** Uel ali⁹: q̄ dicit
Qui stat: non sine cā posuit: sed indicat q̄ q̄ sua sunt iaz
cessauerūt. ⁊ qm eū de reliquo stare oportet ⁊ audire: q̄
quidē dicit a pabola fimonē transferēs ad ppositū: q̄. n.
spōsi ⁊ spōse mentionē fecerat: ondit qualis hec spōsa
lia fiant: q̄ p vocē ⁊ doctrinā. fides enī est ex auditu: au-
dit⁹ aut p verbū dei. ⁊ qm ea q̄ sperauerat cūenerūt: iccir-
co subdit: In hoc autē gaudiū meū impletū est. i. pfectū
a me opus q̄ fieri oportebat: ⁊ plus nihil opari posuit
de reliquo. **THEO.** Unde nūc gaudeo q̄. f. oēs illuz
attendūt. si enī nō accessisset ad spōsum spōsa. i. popl⁹
tūc dolerē ego paronymphus. **AVG.** Uel ali⁹: In hoc
gaudiū meū impletū est: ut. f. gaudeā ad vocē spōsi habeo
grām meā plus nō mihi assumo: ne q̄d accepi amittam.
Qui enī vult gaudere d se tristis est. q̄ aut vult d deo gau-
dere sp gaudebit: q̄ de⁹ sempiternus est. **BED.** Gaudio
autē gaudet hō ppter vocē spōsi cū intelligit nō se debet
gaudere de sapia sua: s; de sapia quā accepit a dño. Quis
q̄s enī in beneficiis nō glōria suā vel laudē requirit neq;
terrena lucra sed celestia cupit: hic amicus est spōsi.
CHRY. Deinde nō solū circa p̄ntia sed etiā circa futu-
ra passionē inuidia a se remouet dicens: Illū o; crescere
me autē minui. q. d. que nra sunt steterūt: ⁊ cessauerūt d re-
liquo: crescit autē que sunt illius. **AVG.** Sed q̄d ē hoc
Illū o; crescere: de⁹ nec crescit nec minuit: sed iōanes
⁊ iesus quo ad carnē attineret coeui erat: sex mēses q̄ intere-
rāt nulla dīstinguūt etatē. Magnū est hoc facin⁹: antiquā
veniret dñs hoies gloriabant de se. venit ille hō ut minu-
eret hoies glā: ⁊ augeret glā dei. sic enī venit ille ut dimit-
teret p̄ctā ⁊ homo p̄fiteret: etenim p̄fessio hoies: humilitas
hoies: miserratio dei: altitudo dei. hanc autē veritatē etiam
passionib⁹ significauerūt christus ⁊ iōannes. nam iōan-
nes capite minui⁹ est: christus autē in cruce exaltat⁹. de in-
denatis est xps cum iam inciperet crescere oēs: natus
ē iōannes qm cepat minui oēs. Crescat ergo in nobis glā
dei: ⁊ minuat glā nra: ut in deo crescat ⁊ nostra: q̄to autē
magis intelligis deū: videt in te crescere de⁹: nō aut in se
crescit: sed sp pfectus est: sicut si curaret alicui⁹ oculi ex
p̄stina cecitate: ⁊ inciperet videre paululu; lucis ⁊ alia
die plus videret: videret ei lux crescere: lux tñ pfecta ē: si
ne ipse videat siue nō. sic enī ⁊ interior hō p̄ficiat quidē in
deo: ⁊ deus in illo videt crescere: ipse autē minuit ut a glā
sua decidat: ⁊ in glā dei surgat. **THEO.** Uel ali⁹: Sicut
alioz luminariū adueniente sole lumen extinguit vñ: l; non
sūt fm veritatē extinctū: sed a maiori occultatū: sic ⁊ p̄cur-
sor: tanq̄ stella a sole celatus minui dī. crescit autē xps put
paulatim manifestat se p miracula: nō q̄ in virtutib⁹ cre-

sceret: aut p̄ficeret: hec nempe nestorij est opinio: s; s; oñ
sionē diuinitatis eius.

Qui desursum venit super oēs est. Qui d ter-
ra est de terra est: ⁊ de terra loquitur. Qui de celo
venit super omēs est: ⁊ quod vidit ⁊ audiuit hoc
testatur.

CHRY. Sicut vermis ligna comedit: ⁊ crugo ferrū
ita vana glōria nutriente se p̄dit aiaz. Ideo multo studio
opus est ut hanc destruat⁹ passionē. vnde iōannes mul-
tis rōnibus discipulos suos hñtes passionē hanc vix mī-
tigat. Post illa enī que antea dixerat rursus eos alijs di-
spōnit sermonib⁹ dicens: Qui desurf. ve. su. om. est. q. d.
q̄ vos meū extollitis testimoniū: ⁊ ex hoc dicitis me eē
digniorē fide: eo. f. cui testimoniū phibuit: hoc necesse est
vos scire: q̄ nō est cum qui de celis venit fieri fide dignū
ab eo qui terrā habitat. ⁊ hoc est q̄d dicit: Super omnes
est. q̄ ipse sibi sufficiens: ⁊ q̄ oib⁹ incompatibiliter ma-
ior est. **THEO.** Ipse enī christus desursum venit a pa-
tre descendēs: ⁊ super omnes est dīstinct⁹ ab omnibus.

ALCVI. Uel desursum venit. i. de altitudine humāe
nature: quā habuit ante p̄ctm p̄mi hois. de illa enim alti-
tudine assumpsit verbū dei humanā naturā nō assūpsit
culpam cuius assumpsit penā. Sequit⁹: Qui est de terra:
de terra est. i. terren⁹ est. Et de terra loquit⁹. i. terrena loq̄-
tur. **CHRY.** Et nimirū nō ex terra erant ei omnia: et
enī anima habebat ⁊ spiritu participabat: non ex terra: q̄
liter igit ipse de terra se esse dicit. nihil enī aliud per hoc
ostendit occulte q̄ q̄ puus est velut terrene ventēs: in ter-
ra natus: ⁊ nulla comparatiōe dignus ad christum q̄ nō
bis desuper venit. Nō autē dicit: De terra loquit⁹. qm ex p
p̄ia mēte loquebat⁹: sed de terra se loqui dicit in compa-
ratiōe ad christi doctrinā. q. d. pua ⁊ humilia sunt q̄ mea
sunt p̄pata his que christi sunt: qualia dicens est suscipere
terrestre naturā in comparatiōe ad illū in quo sunt oēs the-
sauri sapie ⁊ scie dei absconditi. **AVG.** Uel q̄ dicit:
De terra loquit⁹. de hoie dicebat quantum ad ipm hominē p̄ti-
net. Si enim aliqua loquitur diuina illuminat⁹ est a deo
sicut apostolus dicit: Non autē ego: sed gratia dei mecum
ergo iōannes ⁊ q̄ ad iōannē pertinet de terra est: ⁊ d ter-
ra loquit⁹. si q̄d diuinū audiuit⁹ a iōanne: illuminantis ē
nō recipientis. **CHRY.** Extincta igit discipuloz pas-
sione de reliquo cum ampliori p̄paliōe loquit⁹ de chri-
sto. nam ante hoc sup̄flū erat ista p̄mittere in mente au-
dientū locū habere nōdū valentia. vnde sequit⁹: Qui de
celo. **AVG.** i. de patre venit duob⁹ modis: Sup oēs ē
p̄mo sup oēm humanitatē q̄ de ipsa p̄usq̄ peccaret ve-
nit: scō iuxta altitudinē p̄is cui ē eq̄lis. **CHRY.** Ma-
gnū autē q̄d ⁊ excelsū dīcēs de xpo: rursus ad humilīus
ducit sermonē dicens: Et q̄d vi. ⁊ au. hoc te. q. f. p̄ sensus
hōis oia certissime dīscim⁹: ⁊ digni fide estimamur cēma-
gistri de his que visu suscepim⁹ vel auditu app̄hendim⁹
hoc de xpo astruere volens iōannes dixit: Quod vi. et
audi. hoc te. ondes q̄ nihil eoz que ab ipso dicebantur
falsū ē: sed oia vā sunt. q. d. Ego indigeo audire. ea que
ab illo dicūt qui desup venit: annūciās ea que vidit ⁊ au-
diuit. i. que solus ipse manifeste nouit. **THEO.** Cū q̄
audis q̄ xps ea q̄ audiuit ⁊ vidit a patre loquit⁹: nō putet
q̄ a p̄e indigeat addiscere: s; q̄ oia q̄cunq; naturalit⁹ no-
uit a p̄e h; ppter hoc a patre audire o; q̄cunq; nouit:
sed q̄d est q̄d fili⁹ audiuit a patre forte filius p̄is verbuz
audiuit: immo filius patris verbū est. **AVG.** Qm con-
cipis verbū q̄d p̄feras: rem vis dicere: ⁊ ipa rei p̄ceptio
in corde tuo iā verbū est: Quō ḡru verbū q̄d loqueria in
corde habes: ⁊ apud te est: sic de⁹ edidit verbū: hoc ē ge-
nuit filiū. Cum ergo verbū dei filius sit: filius autē locut⁹
est nobis: non verbum suū: sed verbum patris: se nobis
loqui voluit: qui verbū p̄is loquebat⁹: hoc ergo quō de
cūit: ⁊ oportuit dixit iōannes.

Et testimonium eius nemo accipit. Qui autem accepit eius testimonium signavit: quia deus verax est. Quod enim misit deus verba dei loquitur. Non enim ad mensuram dat deus spiritum. Pater diligit filium et omnia dedit in manu eius. Qui credit in filium habet vitam eternam: qui autem incredulus est filio non videbit vitam: sed ira dei manet super eum.

CHRY. Dixerat quod vidit et audiuit hoc testat quod ex-
cusans: ne quia pauci interim credituri erant: falsa estimaret
esse que dicunt. et propter hoc subdit: Et testi. eius ne. ac. f.
pauci: habebant enim discipulos qui accipiebant testimonium
eius in his que dicebant. In hoc autem suos discipulos ta-
git non dum credentes in eum: sed etiam iudaica ostendit in-
fidelitatem: sicut et in principio euangelii dicitur est. In pro-
phetia ve-
nit: et sui cum non receperunt. **AVG.** Vel aliter: Est quod
populus parat ad iram dei damnandus cum diabolo: homines ne-
mo accipit testimonium christi. Attendit ergo in spiritu diuisio-
nem: in genere autem humano coniunctionem et quod non dum locis se-
paratum est: separavit cordis aspectu: et vidit duos populos in
fidelium et infidelium. Attendit infidelis et ait: Et te. et. ne. ac.
deinde tulit se a sinistra et aperit ad dextram: et securus ait:
Qui autem accipit te. fig. **CHRY.** I. monstravit et adhuc
augens timorem addit: Quia deus verax est: ostendens quoniam non
aliter quis discredet huic nisi falsi arguerit deum qui misit illi-
lum: quia nihil extra ea que sunt preloquitur. Et hoc est quod
subdit: Quod enim misit deus: verba dei loquitur. **ALCVI.**
Vel aliter: Signavit. I. signum posuit in corde suo quod singu-
lare et spirituale aliquid hunc esse verum deum qui passus est ad
salutem humani generis. **AVG.** Quid est quod deus verax est
nisi quod homo mendax est: et deus verax est: quod nemo hominum
potest dicere quod veritas est: nisi illumineat ab eo qui mentiri
non potest. Deus ergo verax: Christus autem deus. His pharisaeis accipe te-
stimonium eius et inuenies. I. si non dum intelligis deum: non
dum accepisti testimonium eius. Ipse ergo Christus est deus ve-
rax: et misit illum deus: deus misit deum. Iunge abos unum de-
us: hoc enim quod misit deus de Christo dicebat ut se ab ipso
distingueret. quod autem ipsum Ioannem nomine deus misit: et vide
quid adiungat: non enim ad mensuram dat deus spiritum. homines ad
mensuram dat: unico filio non dat ad mensuram. Alii quidem
dant per spiritum sermo sapientie: alii sermo scientie. aliud hoc ille: et alio
iste hoc. Mensura diuisio quedam donorum est: sed Christus qui dat
non ad mensuram accipit. **CHRY.** Spiritum autem hic actio-
is spiritus actioes suscipimus: Christus autem omne spiritus suscipit
actionem. qualiter igitur erit dignus suspectus haberi: nihil enim
dicis quod non dei est: neque quod non spiritus est. et interim de deo
verbo nihil loquitur: sed a patre et spiritu dignatur fide facit do-
ctrinam. Nam quoniam deus est sciuerat: et quoniam spiritus est nouerat: et
si non decente de eo opinionem habebat: quoniam autem filius est ne-
sciuerat. **AVG.** Quia ergo de filio dixerat: Non ad
mensuram dat deus spiritum: subiungit: Pater enim. et. et. adiecit:
Et omnia dedit in manus eius. ut nosces et hic distinguere quoniam
omnem est: Pater enim. et. Pater enim diligit Ioannem autem paulum: et tamen
non omnia dedit in manu eorum: Pater enim. et. sed quod filium: non
quod dominus seruus: quod vnicuique: non quod adoptatum. Itaque omnia
dedit in manu eius: ut tantum sit filius: quoniam est pater. et. cum ad
nos dignatur est mittere filium: non putemur nobis aliquid mi-
nus missum: quod est pater. **THEO.** Sic ergo secundum diuini-
tatem omnia dedit per filium: natura non gratia. vel dedit omnia in
manu eius secundum humanitatem: dominus enim omnium eorum et que in
celo et que in terra sunt. **ALCVI.** Et quod omnia sunt in manu eius: et
et vita eterna. unde subdit: Qui cre. et. et. h. et. et. **BED.**
Non debet hic intelligi fides que verbosum tenet: sed que
in filium sufficit ad vitam habendam perpetuam: cum ipse alibi di-
cat: Non omnes qui dicunt michi domine domine intrabunt in regnum celo-
rum: sed qui in spiritu est blasphemiam sufficit sola mittere in ge-

bennam. sed isti in patre et filio et spiritu sancto de recte credendo
rit: ne estimemur sufficere ad salutem. opus est enim nobis vi-
ta et peruersatio recta. deinde sciens non ita promissum bono-
rum multos adduci ut terribilius minus. in hoc sermone co-
cludit dicens: Qui autem incre. et. et. non. vi. sed ira dei ma-
sup. et. Vide qualiter hic ad patrem reducit eum qui est supplex
sermone: non enim dixit ira filii: quoniam ipse sit iudex: sed per
eius instituit magis terrere volens. Et non dicit manebit in
eo: sed super eum: ostendens quoniam nunquam ab eo deficiet. ut. non.
estimem deus morte esse temperantem dixit: Non videbit vitam

AVG. Et non dixit Ira dei venit ad eum: sed manet super
eum: quod omnes qui nascuntur mortales habent secum iram dei: quam
accepit per Adam: venit filius dei non habens peccatum: et induit
est mortalitate: mortuus est ut viuas. Qui ergo non vult
credere in filium ira dei manet super eum. de qua dicit apostolus:
Iram naturam filii ire.

CA. III.

Ergo cognouit Iesus: quia audierat
pharisei et Iesus plures discipulos fa-
cit et baptizat quod Ioannes quod Iesus
non baptizaret: sed discipuli eius: reli-
quit iudeam: et abiit iterum in galileam.

Oportebat autem eum transire per mediam samariam
Venit ergo in ciuitates samarie que dicuntur sychar
iuxta pedum quod dedit iacob ioseph filio suo. Erat
autem ibi fons iacob: Iesus autem fatigatus ex itinere
sedebat super fontem. hora autem erat quasi sexta.

GLO. Postquam ostendit euangelista quod Ioannes repperit
discipulos suos in iudaea quod de profectu doctrine Christi prope-
rat: hic ostendit quod Christus declinavit phariseos malitiam: quod
ipsum ex eadem causa zelo inuidie mouebant. unde dicit: Ut ergo cog-
noscere quod au. phari. **AVG.** Utique dominus si sciret phariseos
ita de se cognouisse quod plures discipulos faceret: et quod plures
baptizaret: ut eis hoc ad salutem valeret sequendi cum non re-
lungeret iudeam terram: sed propter illos maneret ibique: vero
cognouit eorum sciam si et in iudaea: non hoc propter
videlicet ut sequerentur: sed ut persequerentur ab ipso inde. Poterat
quidem et prius ab his non teneri si nolleret: sed in ore quod ad
sit ut homo hominem in se crediturum prebebat exemplum: quod vult
quisque seruus dei non peccat si secesserit in alium locum: videns
furore se persequendum. fecit ergo hoc ille magister bonorum ut
doceret non ut timeret. **CHRY.** Hoc etiam fecit magister
eorum in iudaea pueniens est etiam cum hoc fecisset ut non diceret
deret carnis dispensatio. si enim retentus esset in suspitione
ne deuenisset veritas carnis. **AVG.** Iohannis autem hoc
moueat quod dicitur est: Baptizabat plures quod Ioannes: et postea
subiectum est quod Iesus non baptizaret: quod ergo falsum dicitur
erat et correctum est. **CHRY.** Non autem ipse Christus baptiza-
bat: sed relatores volentes erigere eos qui audiebant iudaea
ita annuntiabant. et quod Christus plures baptizaret quod Ioannes: et cum
gratia ipse non baptizaret: Ioannes per dicitur dicens: Ipse vos
baptizabit in spiritu et igne: non dum autem spiritum sanctum dabat de
center igitur non baptizabat. discipuli vero id agebant volentes
multos adducere ad salutarem doctrinam: ut enim non semper
per circueuntes congregarent eos qui credituri erant: ut in si-
mone et fratre fecit: id baptizare instituerunt. Nihil enim am-
plius habebat discipulorum baptismum Ioannis baptismum
vtrumque enim expers erat ea que ex spiritu est gratia: et vtrumque
causa erat. et adducere ad Christum eos qui baptizabant. **AVG.**
Vel aliter: Vtrumque verum est: quod Iesus et baptizabat: et non ba-
ptizabat. Baptizabat enim quod ipse mundabat: non baptizabat
quod non ipse tingebat. Prebebat discipuli ministerium corporis
prebebat ille adiutorium maiestatis: de quo dicitur est: Pater est qui
baptizat. **ALCVI.** Solet autem queri si in baptismo di-
scipulorum Christi spiritus sanctus daretur: cum dicitur spiritus sanctus non
dum erat datus: quod Iesus non dum erat gloriosificatus. Sed scien-
dum quod dabat spiritus: sed non ea manifestatione qua post ascen-
sionem in

tionē in linguis igneis datus est quia sicut ipse christus in hoīe quē gerebat: semper habebat spm̄: sed tñ postea super ipm̄ baptizati visibiles descendit spūs in specie columbe: sic ante manifestū et visibīle aduentus spūs sci qui eū sci cum latenter habere poterūt. **AV.** ad scientia nā. Intelligim⁹ autē discipulos christi tam fuisse baptizatos siue baptismo iōanis: sicut nōnulli arbitrat⁹: siue qd magis credibile est baptismo christi: neq; enī ministerio baptizati defuit: vt haberet baptizatos seruos p quos ceteros baptizaret: qui nō defuit illi hūilitatis ministerio qñ eis lauit pedes. **CHRY.** Secedens autē christ⁹ de iudea: rursus eisdē adheret quibus et prius: vnde subdit: Et abiit iterū in galileam. Sicut autē apostoli expulsi a iudeis ad gētes venerūt: ita et christ⁹ ad samaritanos accedit: sed tñ omnē auferens a iudeis excusationē: nō principaliter ad eos vadit: sed quasi transiens: quod eū gelista occurre ostendit dicēs. **O**portebat autē eū transire p mediū samariā. Accepit autē hanc noīationē: qz mōs samarie fomer dicebatur: ab eo qui possedit: sed q ibi habitabant olim nō samaritani: sed israelite vocabant. **Tē** porē autē pcedente offenderunt deū: et rex assyriorum vltra eos ibi manere nō permisit: sed in babilonē et mēdos duxit: in samaria vero gētes ex diuersis locis ductas habitare fecit. **Uolens** autē deus ostendere q nō ppter imbecillitatē iudeos tradidit: sed ppter peccata eorum qui traditi sunt: immisit barbaris leones q eos ledebant. **Annūciata** sunt hec regi: et mittit sacerdotē quēdā traditurum eis dei leges: sed tamē neq; ita ex toto ab impietate distiterūt: sed ex mediā parie. **Etenī** tempore pcedente rursus ad idola quidā resilerūt: venerant tamē deum qui a monte samaritanos seipso vocabāt. **BE.** Ideo autē oportebat ipm̄ transire per samariā: quia sita est inter iudeam et galileam. **Est** autem samaria insignis pūicie palestine ciuitas: adeo vt tota regio ei sociata samaria dicat. **Ad** quē igitur ipsius regionis locū dominus vertit euangelista ostendit: vnde ergo dicit. **Venit** ergo in ciuitatē samarie que dicitur sicchar. **CHRY.** Locus ille erat vbi p oīna leui et symeon grauem occisionē fecerunt. **THE.** Postq autē fuit iacob illa ciuitatē desertā fecerunt: occidētes sichimitas: hanc ciuitatē desertā tempore pcedente dedit iacob in sortem ioseph: vnde dicitur in genesi. **D**o tibi partē vnā extra fratres tuos: quā tuli de manu amorai in gladio et arcu meo: et hoc ē qd subditur. **Iuxta** priediū qd dedit iacob ioseph filio suo. **Sequitur:** Erat autē ibi fons iacob. **AV.** Puteus erat: sed omnis puteus fons: nō omnis fons pute⁹: vbi enī aqua de terra manat: et visum prebet haurientibus fons dicitur: sed si in promptu et superficie sit: fons tantū dicit. **Si** autem in alto et in profundo sit: ita puteus vocatur vt nomen fontis non amittat. **THEO.** Quare autē euangelista de priedio et fonte facit mentionē: primo quidem vt cum audieris mulierē dicentē q pater noster iacob dedit nobis hunc fontē: nō admireris: secundo ex commemorazione fontis et priedij edocemur: q ea que patriarche propter fidem quā in deo habebant adepti sunt: iudei ppter eorum impietatem perdidērunt: et eorum loca gēnibus tradita sunt: quare nihil noui nunc accidit q gētilēs pro iudeis regnū celozū consecuti sunt. **CHRY.** Christus igitur in samariā accedens facit et delictosā vitam abiciens: laboriosā vero sequens: nō subiuga libus vitur: sed ita difficulter incedit vt ex itinere fatigetur: erudiens nos ita a superfluis alienos esse: vt multa necessaria abscidamus a nobis: et hoc euangelista ostendit dicens: Iesus ergo fatigatus ex itinere. **AVG.** Inuenimus Iesum fontē et infirmū. **Fontē:** quia in principio erat verbum: infirmū: quia verbū caro factus est. **Sic** ergo infirmus Iesus ab itinere fatigatus: sedebat sic super fontem. **CHRY.** q. d. **N**on in throno aut puluinarī: s; simpliciter vt contingebat super terram. **Sessio** autē pro-

pter laborem facta est: et vt expectaret discipulos: et ppter estum refrigerans corpus apud fontem: vnde sedet. **Do**ra autē erat quasi sexta. **THEO.** Et ne quis incusaret dominū quare ipse in samaria venerit: cum hoc discipulis suis prohibuerit: ppter hoc dicit q circa illum locum sedebat. s. ab itinere fessus. **ALCV.** mystice autē domin⁹ reliquit iudeā. s. infidelitatē eozū q eū reprobauerūt: et per apostolos abiit in galileā. i. in volubilitatem huius mūdi: docens suos transigrare de vitis ad virtutes. **Priediū** autē nō tam ioseph q christo arbitror derelictū: cui figurā ioseph portauerit: quē vero sol adoratur et luna et omnes stelle. **Ad** hoc priediū venit domin⁹: vt samaritani qui hereditatem sibi patriarche israel vendicare cupiebant: agnoscerent et conuerterent ad christū qui est patriarche legitimus heres factus. **AVG.** Iter autē ipsius est caro pro nobis assumpta: qui enim vbiq; est: quo it nisi quia non ad nos venit: nisi formam visibilis carnis assumeret. **I**deo fatigatus ab itinere quid aliud q fatigat⁹ in carne. **Quare** ergo hora sexta: quia etate seculi sexta. **Computa** tanquā vnā horam vnā etatem ab adam vsq; ad noe: secundā a noe vsq; ad abrahā: tertiam ab abrahā vsq; ad dauid: quartā a dauid vsq; ad transmigratiōē babilonis: quintā vsq; ad baptismū iōannis: inde sexta agitur. **AVG.** li. lxxxiij. quēti. **H**ora igitur sexta venit ad puteum dominus noster. **Uideo** in puteo tenebrosam pfunditatē. **Ad** mone: o; ergo intelligere mundi huius infimas partes. i. terrenas quo venit domin⁹ Iesus hora sexta. i. sexta etate generis humani: tanquā senectute veteris hominis quod iubemur exui vt induamur nouo: nam sexta etas senectus est: quoniam prima est infantia: secunda pueritia: tertia adolescentia: quarta iuuentus: quinta grauitas. **H**ora etiam sexta venit domin⁹ ad puteū. i. medio die: vnde iam incipit sol iste visibilis declinare in occasum quoniam am nobis vocatis a christo inuisibilium delectatio minuitur: vt inuisibilium amore homo interior recreatur ad interiorē lucem que nunq; excidit reuertatur. **Qd** autē sedit humilitatē significat vel quoniam solent sedere doctores: magistri denūciat personam.

Venit mulier de samaria haurire aquam. **D**icit ei Iesus. **D**a mihi bibere. **D**iscipuli enim eius abierant in ciuitatem ut cibos emerent. **D**icit ei ergo ei mulier illa samaritana. **Q**uō tu iudeus cuius bibes a me poscis q sū mulier samaritana? **N**ō enī eoutuntur iudei samaritanis. **R**espōdit Iesus et dixit ei. **S**i scires donū dei: et quis est qui dicit tibi da mihi bibere: tu forsitan pctisses ab eo: et dedisset tibi aquā viuam. **D**icit ei mulier. **D**ominus neq; in quo haurias habes: et puteus altus est. **U**nde ergo habes aquā viuā? **N**unquid tu maior es patre nostro iacob qui dedit nobis puteū ipse ex eo bibit et filij eius et pecora eius.

CHRY. Ne quis dicat: quoniam aduersatur suo precepto: samaritanis loquēs posuit euangelista multas causas eius que ad mulierē locutionis: nō enī ad hoc venit antecedenter vt samaritanis loqueret⁹: nō tñ quia ppter hoc non venit: adueniēte ad se expellere oportebat: dicitur. **N**. Venit mu. de sama. hau. aquā. **U**ide q et mulierē ostendit ppter estum exeuntem ad aquam. **AV.** hec autē mulier forma est ecclesie nō iustificata: sed iam iustificanda. **P**ertinet autē ad imaginē rei q ab alienigenis venit. **S**amaritani enī alienigene fuerunt quāq; vicinas terras incolerent: ventura enī erat ecclesia de gentib⁹ et aliena a genere iudeozū. **THEO.** Congrue autē disputatio ad mulierem a sit sumplit occasione. **S**equitur enim. **D**icit ei Iesus: **D**a mihi bibere: quia fm humanitatem si

tebat: et propter laborem et estum. **AV.** li. lxxij. qd. Etiebat etiam iesus mulieris illius fidem: eorum enim fidem sicut pro quibus sanguine fudit. **CHRY.** Discipulus autem dñi non solum circa itinera validus robur: sed etiam circa cibaria negligens: non enim discipuli eius desebant viaticula: propter hoc enim subdit. Discipuli autem eius abie. in ciuit. vt ci. emerent. Hinc etiam euangelista ostendit christum humile in eo qd solus relinquebat: et nimirum poterat si vellet aut non oēs emittere: aut abeuntibus illis alios ministros habere: sed noluit. Et enim ita discipulos assuefecit oēm superbiam conculcare. Sed fortasse dicit. Aliquis. Quid magnū est si humiles erāt discipuli piscatores existentes et tabernaculorum factores: sed repente facti sunt oib⁹ regibus reuerentiores: colloutores et secutores dñi oib⁹ terrarū. Maxime autem qui ex humilibus sunt: qñ dignitates qñq⁹ assumpserint facilius ad superbiam eleuāt velut inexte se hñtes ad tantū honore. Retinens igit discipulos dñs in eadē humilitate erudiebat eos: vt per oia se refringeret. Mulier ergo audies: Da mihi bibere: valde sapienter ad formā interrogacionem: eam qd a xpo accepit sermonē: vnde seqt. Dicit ergo illi mu. Quotū cū iu. sis a me bi. pos. qd sum mu. samaritana: Iudeum qdē eū esse estimauit a figura et a locutione. Intuere vō qñter mulier inquit erat. Esti enim oportebat custodire iesū vt non couteret illi: non tñ oportebat illam custodire. Nō dixit euangelista qd samaritani iudeis nō couterentur sed subdit. Nō enim couterunt iudei samaritani. Iudei igit a captiuitate reuertētes zelotipese ad samaritanos habebant sicut ad alienigenas et impugnatores. Neq⁹ etiam scripturis oib⁹ vtebant: soli enim ea qd moysi sunt suscipiētes: pphetarū nō multā curā hēbāt. Cōtēdebat etiam se in nobilitate iudaica imitare: vnde et iudei eos cū oib⁹ gētib⁹ abominabant. **AV.** Et oino eorū vasculis non utebant iudei. Et qd ferebat secū mulier vasculū vnde aquā hauriret: eo mirata ē qd iudeus petebat ab ea bibere: qd nō solebant facere iudei. **CHRY.** S. qñter xpus quesuit ab ea bibere legem concedente. Si autem quis dixerit: qd presciebat eā nō daturā: imo propter hoc neq⁹ petere oportebat. Est igit dicendū qd iō perit: qd indifferens erat de reliquo tales obseruantias pretereire. **AVG.** Ille autē qd bibere qñebat sitiebat fide ipsius mulieris: vñ se quis. Rñdit iesus et dicit. Si scires dō. dei: et qd est qd dicit da mihi bi. tu for. petis. ab eo et de. ti. aquā viua. **ORI.** Nā quasi dogma quoddā est nemine accipere diuinū dō nū ex nō grētib⁹ illud: ipsū aut saluatore iuber p. posce. re ut det illi fm illud. Postula a me et dabo tibi gētes hereditatē tuā. Et ipse saluator dicit. Petite et dabit vobis. et ideo signanter dicit. Petisses et dedisset tibi. **AVG.** lxxij. que. Hinc autē ei ostendit nō se talē aquā petisse qñ ipse intellexerat: sed qd ipse sciebat fidē ei⁹: eide sitienti spiritū scm dare cupiebat. Dāc enim recte intelligim⁹ aquā viua qd est donū dicitur: ipse autē. Si scires donū. **AVG.** sup. Jo. Dicit enim vulgo aq viua illa que de fonte exit: illa enim q colligit de pluuiā in lacunas aut cisternas aqua viua nō ē. Esti de fonte manauerit et in loco aliquo collecta steterit: nec ad se illud vnde manabat admissit: sed in rupto meatu tāq a fontis tramite sepata fuerit: non dicit aq viua. **CHRY.** Spūs enim sci gratia qñq⁹ scriptura ignē qñq⁹ aqua vocat: ondēs qñ nō substantie sūt hec nomina reputatiua: sed actiōis. Per ignis qdē appellationē erectiui et calidi gratie et cōsumptiui pctōz enigmatice insinuat: p aq vō nūcupationē purgamentū qd est ex spū et multū refrigeriū recipiētib⁹ eū mētib⁹ ondīt. **THEO.** Gratia ergo spūsci dicit aquā viua. i. viuificatiua: refrigeratiua: et motiua. Nā grā spūsci semper mouet illū qd bona operat: ascēssiones in corde suo disponēs. **CHRY.** Ierū autē dñs eā ab humili suspitione crexit q existimabat eū vñ multozū esse multū. n. honore tribuens dñm vocat. Seqt enim: Dicit ei mu. Dñe neq⁹ in quo hau. ha. et

pu. altus est vñ ergo habēs aquā viua? **AV.** Uide quō intellexit aquā viua. f. aquā q erat in illo fonte. q. d. Tu mihi vis dare aquā viua? et ego sero vñ hauriā: et tu nō fero: de hac ergo aqua viua mihi dare nō potes: qñ hauritōziū nō habes: forte aliū fontē pmittis. Sed nūqđ tu ma. el. pa. no. ia. qd de. no. pu. isti et ipse ex eo bi. et fi. ei? et pe. ei? **CHRY.** q. d. nō potes dicere qd iacob dedit nobis hūc fontē et alio ipse vsus ē: et enī ipse sui ex eo bibebat: qd nō esset si meliorē aliū habuissent: de hoc igitur fonte dare nō potes: aliū aut meliorē nō est te habere nisi pñtearis teipz maiorē esse iacob: vñ igit habes aquā quā pmittis te daturū se nobis. **THEO.** Qd autē dicit. Et peccora ei⁹: ostēdit est abundantie aquarū quasi diceret. Nō solū suauis est aqua ut iacob ex ea biberet et filij ei⁹: sed etiā intus est abundans: ut tāte multitudinē peccorum pariter de sufficiat. **CHRY.** Uide autē qualiter se ipsa impulsit in nobilitate iudaica. Samaritani enim abraham pgenitorē suū dicebāt: qñ a chaldeis existitē: et iacob patrē vocabāt quasi ipse existitē nepotē. **BEDA.** Vel patrē suū iacob vocat: qd ipsa sub lege moysi vixerat et pcediū qd iacob filio suo ioseph dederat possidebat. **ORI.** Mystice autē fons iacob scripture fuit: siquidem in scripturis bibunt: vt iacob et filij eius. Simpliciter autē et rudes bibunt more peccorum iacob.

Rñdit iesus et dixit ei. Quis qui biberit ex aqua hac sitiet iterū. Qui autē biberit ex aqua quaz ego dabo ei: nō sitiet in eternū: sed aquā quam ego dabo ei: fiet in eo fons aque salientis in vitā eternā. Dicit ad eam mulier. Dñe da mihi hāc aquā: vt nō sitia neq⁹ veniam huc haurire. Dicit ei iesus. Vade voca virū tuū. et veni huc. Rñdit mulier et dixit nō habeo virū: Dicit ei iesus: Bene dixisti qd nō hēo virū. Quinq⁹ enim viros habuisti: et hūc quem habes non est tuus vir. Hoc vere dixisti.

CHRY. Cū mulier qñuisset: nūqđ tu maior es patrē nostro iacob: nō dixit maior: sū. ne videret gloriari: sed ea que subdit hoc ondīt. Seqt enim. Rñdit ei. et dixit ei. Dñs qd bi. ex aq hac sitiet iterū: qd autē bi. ex aq quā ego dabo ei: nō sitiet in eternū. q. d. Si mirabilis fuit iacob: qd hāc aquam dedit: si dabo tibi multo hac potiorē: qd dices nō aut ab hac excusatione: sed ex supereminētia copationē facit: non enim dicit qñ: hec aqua viua est et cōtēpibilis: sed qd natura testat hoc ponit. f. ois qd bibit ex aq hac sitiet iterū.

AV. Qd quidē verū est et de aq sensibili: et de ea qz significat illa aq: et enī aq in puteo voluptas est seculi in profunditate tenebrosa: hic eā hauriūt hoies hydra cupiditatu: nā qd pñserit cupiditatē: puenire nō pōt ad voluptatem. Cū puerit quib⁹ ad voluptatē seculi bui? nūquid nō itēz sitiet: ergo de hac aq qd biberit sitiet iterū. Si autē accepit a me aquā nō sitiet in eternū: nā quō sitient qd inebriabunt ab vbertate dom? dei: pmittēbat ergo sagināz quādā in satietatē spūsci. **CHRY.** Hanc autē excellētiā bui? aq vt. f. qd ex ea biberit nō sitiat in eternū: p ea qd cōsequit ostēdit. Seqt enim. Sed aq quā ego dabo ei fiet in eo fons aq salientis in vitā eternā. q. d. Sicut qd fontē hz in tra se posuū neq⁹ afficiet siti: ita et qd hāc aqua hz. f. quaz ego ei dabo. **THEO.** Nā aqua quā ego tribuo semper multiplicat: semina enim et principij boni sancti sumit per gratia: ipsi vō negociat et opat ad ei⁹ augmētū. **CHRY.** Uide autē qñter mulier paulatim ad dogmatū altitudinē ouct. nam primū quidē estimauit eū iniquū quēdam esse in deum: deinde audies aquā viua suspicata est de sensibili hoc dicit: postea discens: qñ spūalia erant que dicebant: credidit quidē qñ potest aqua sitis necessitatē tollere: nō dum autē sciebat que eēt hec aqua: sed querebat eā superiorem sensibilib⁹ estimans: vnde subditur. Dicit ad eū mu. licet.

lier. Dñe da mibi hanc aquā ut non sitia neq; veniam huc haurire. Et sic cū patriarche iacob pponit: de quo tā magnam opinionē hēbat. **AV.** Vel aliter. Adhuc illa mulier carnē sapit: delectata est nō sitire: et putabat hoc fm carnem sibi pmissū esse a dño: dederat autē deus aliqñ seruo suo helie ut p viles. xl. nec esuriret nec sitiret. q hoc potuit dare p. xl. dies nō poterat dare semp: delectata aut tālī munere rogat vt ei aquā viuā daret: vnde sequit. **Dicit** ad eū mulier: Dñe da mibi hanc aquā vt nō sitia: nec veniam huc haurire. Ad laborē enī indigētia cogebat: et laborē infirmitas recusabat: vti nam audiret. Venite ad me oēs qui laboratis et onerati estis: et ego vos reficiam: hoc enī dicebat iesus ut tā nō laboraret: sed illa nō dū intelligebat: deniq; voluit dñs vt intelligeret: vnde sequit. **Dicit** ei. va. vo. virū tuū et veni huc. Quid est hoc: p virū suū ei volebat aquā illā dare: an qz nō intelligebat: per virū suū eam volebat docere: sicut apłus dicit de mulieribus. Si que volūt discere domi viros suos interrogent: sed ibi dicit: vbi nō est iesus q doceat: vñ ipse dñs aderat qd opus erat vt p virū ei loqueret: nūqd p virū loquebatur marie q sedet ad pedes ei. **CHRY.** Quia igit. instabat mulier accipere aquā pmissam querēs: dicit ei iesus. Voca virū tuū: quasi ostēdens qm illū oportet his cōi: care: hoc aut festinās accipere et rei turpitudinē occultās adhuc estimabat se ad hominē loq: vñ sequit. Rēdit mu. et dī. nō ha. virum. Hoc audies chris? opportune derelictū redargutionē inducit: nā et priores viros enumerat et eū q nūc occultabat redarguit: vñ seq. **Dicit** ei se. bene dixisti qz nō habeo virū. **AVG.** Intelligas reuera istā mulierē nō habuisse tūc virū: sed vtebat nescio quo nō legitimo viro: vñ ei cōuenienter mysteria loquit dicens. Quinq; viros habuisti. **ORI.** Vide aut si possibile est fontē iacob mystice totas esse scripturas: aquam vñ iesu ea p quib; edite sūt: qnō est licitū oib; pscrutari eo q q scripta sūt dictauerūt hoies. Que vñ ocul? nō vidit nec auris audiuit nec in cor: hois ascenderūt: in scriptis non pnt redigi sed ex fonte: que saliens in vitā eternam. i. ex spūsco discipline patefuit his qui nō dū humanū cor gestant sed pnt discere. Nos sensū chrisi habem. Qui ergo nō suscipit pfunditatē verborū est ad modicū quieuerit: vñ insistentis dubitabit: qui aut bibit de aqua chrisi: ad hoc pmouet: ut fons oīum qstionū pparat in eo: sursum scaturizatib; aq; et puolat ei mēte ad cōsequentiā hui? aq ad vitā eternā. Volebat aut mulier sine aqua iacob angelice et sup hoīem discere veritatē: neq; enī angeli indigent fonte iacob vt bibāt: sed qlibet in se hz fontē aque scaturientis in vitā eternā ab ipso verbo. Et hoc qd subditur. **Dicit** ei mulier. Dñe da mibi hanc aquā: sed impossibile est hic absq; ea que haurit ex fonte iacob aquā capere que datur a verbo: vnde petēti samaritane aquā videret dicere iesus se illā pberē nō alibi q in fonte iacob vñ sequit. **Dicit** ei iesus: vade voca virū tuum et veni huc. Si enī sitiamus: idoneū est primo pocula sumere ex fonte iacob. fm aut apłm vir aie lex est. **AVG.** li. lxxxiij. que. Quinq; aut viros qnq; liberos q per moysen ministrati sūt: nōnulli accipiūt: qd aut dicit est. Et hūc quem habes nō est tu? vir: de seipso dñm dixisse intelligit: vt iste sit sēsus primo qnq; libris moysi quasi quinq; viris seruist: nūc aut quē habes. i. quē audis nō est tu? vir: qz nondū in eū credidisti: sed qm nondū credens xpo: adhuc illozū qnq; virozū. i. qnq; librozū copulatiōe tenebat: pōt mouere quō dici poterit: qnq; viros habuisti: qm nūc oēs tā nō hēret: deinde quō pōt intelligi a qnq; illis libris recedere hoīem vt ad chrisū transeat: cum ille qui credit in chrisū: nō relinquēdos illos qnq; libros s; spūalī intellegendos multo auditi? amplectatur. Est ergo al? intellectus. **AVG.** sup Jo. Vidēs enī iesus qz mulier non intelligebat: et volēs ea intelligere. Voca inquit virū tuū. i. p senta intellectū tuū: cū enī ordinata fuerit vitā: intellectus

aīaz regit: ad ipsam aīam prinens: nō enī aliud aliqd ē q aīa: sed aliqd aīe est intellect? hocipsū aīe qd intellectus et mens dicit: illuminat luce superiōr. Talis lux cū muliere loqbat: et in illa intellect? nō aderat: q dñs tāq diceret illustrare volo: et nō adest quē: voca inquit virū tuū. i. adhibe intellectū p quē docearis: quo regaris: et adhuc illa nō dū vocato illo viro nō intelligit. Videt aut mibi qnq; viros priores aīe nos posse accipere qnq; sensus corpis: ante enī q quisq; possit vti ratione nō regit nisi sensibus carnis: sed cū ceperit aīa capax esse rationis: aut a sapiente mente regit aut ab errore: sed error nō regit sed perdit. Post illos ergo qnq; sensus mulier illa adhuc errabat: error aut erat ille nō erat legitim? vir: s; adulter. **Dicit** ergo dñs. Tolle istū adulterū q te corūpit: et voca virū tuum vt intelligas me. **ORI.** Ubi aut decebat cōsultari a iesu putatū samaritane virū: non esse virū nisi apud tacōe iacob: pōt etiā intelligi si vir aīe lex est q samaritana fm cōgruā acceptionē verborū legis ritui infidelīū tāq viro illegittimo se subieciēbat. Reuocat aut ad verbū veritatis qd resurrectū erat a mortuis nō deinceps moriturū.

Dicit ei mulier. Dñe video qz ppheta es tu. Patres nostri in mōte hoc adorauerūt: et vos dicitis quia hierosolymis est locus vbi adorare oportet. **Dicit** ei iesus. Mulier crede mibi: qz venit hora qn neq; in monte hoc: neq; in hierosolymis adorabitis patrē. Vos adoratis qd nescitis: nos adoramus qd scimus: qz salus ex iudeis est. Sed venit hora et nunc est: qn veri adoratores adorabūt patrē in spīritu et veritate. Nā et pater tales querit qui adorent eum. Spīritus est deus: et eos qui adorant eū: in spīritu et veritate oportet adorare.

CHRY. Mulier autem a chriso reprehensa nō contristata est: neq; dimittēs fugit: s; admirat magis et imo: a tur: vñ dicit. **Dicit** ei mu. dñe vl. qz ppheta es tu. q. d. In hoc q mibi occulta dicit: ostēdens ppheta eē. **AVG.** Et sic cepit ad eā venire vir: nō dū plene venit. Prophe: tā dñm putabat: erat quidē et ppheta: nam de seipso ait. Non est ppheta sine honore nisi in patria sua. **CHRY.** Deinde qz hoc suspicata est: nihil mundanū cū interroga sit: nō de corpore sanitate: nō de vitis: nō molestatur utiēdo pro doctrinis sollicita. **AVG.** Et incipit querere q illā solet mouere dīcēs: Patres nō. in mō. hoc ado. et vos dī. qz hiero. est lo. vbi ado. oportet. Contentio dīpse fuerat int samaritanos et iudeos: qz iudei in tēplo a salomone fabricato adorabant deū: et iō metiores se esse iactabāt. Quib? samaritani dicebant: quō iactatis vos: qz templum habetis quod nos non habemus: nunquid patres nostri qui deo placuerunt in illo templo adorauerunt. Melius ergo nos in hoc monte deum rogamus: vbi patres nostri deum ado: auerunt. **CHRYSO.**

Qd aut dicit. Patres nostri eos qui circa abzaam sūt intelligit: etenī illic aut filiū suū obtulisse. **ORI.** Vel samaritani montē qui dī garizim: iuxta quē iacob habita: uit sanctū reputātes in eo deū adorāt. Sed iudei mōtē syon sacri qd arbitantes: illū locū putāt esse electū a deo: verū qz iudei a qb? salus pcessit exēplū sūt opinatiū: sa nos sermones. Samaritani vñ diuersimode opinantiūz cōgrue garizim qdē samaritani dīgn: ficāt: qd vocatur dīstinctio seu diuissio: at iudei syon qd ē specula. **CRHY.** Chris? aut nō soluit qōnē cōfestim: sed ad aliozā multē rem trahit: de quib? nō prius ei locutus est: donec cōfessa est quoniā ppheta est: vt cum multo certitudine audiat de cetero que dīcūt: vnde seqtur. **Dicit** ei se. Mu. cre. ml. qz ve. ho. qn neq; in mō. hoc neq; in hiero. ado. patrē. **Dicit** aut. Crede mibi. qz vbiq; nobis opus est fide ma: tre bonoz: que salutis est medicamentum: sine qua nihil

magnoꝝ est possidere: sꝫ q̄ tēant assūlantur his q̄ sine
nauī pelagus tēat trāsire: qui parū quidā natare sufficiūt
vltꝫ vō pcedētes cito mergūt. **AV.** Merito autē iam
pntē viro audit mulier. Crede mihi. Jam enī est in te qui
credat cepisti adesse intellectū: sꝫ nisi credideritis non in-
telligētis. **ALCV.** Qd̄ autē dicit. Venit hora: tempꝫ euā-
gelice doctrīne qd̄ iam instabat dicit: qm̄ ablata oī vmbꝫ
figurarū veritas pura luce mentes credentiū illustratura
erat. **CHRY.** Supꝫacū autē erat xꝫo docere. ppter
quid patres in mōte ⁊ iudei in hierosolymis adorabant
ideo hoc tacuit: verūm reuerētiōes iudeos iudicauit: nō
a loco: sꝫ a mēte: vnde sub dī. **Uos** ado. qd̄ nē. nos ado.
qd̄ scī. qꝫ salus ex iudeis est. **ORI.** Qd̄ dico. **Uos**: qm̄
ad vocē: samaritani qm̄ ad anagōgē qui erga scripturas
aliene sūt opiniōis. Nos quoqꝫ quo ad verbū iudei: quo
ad allegoriā vō ego vbi: q̄ vere fm̄ me formati sūt: obit-
nēta salutē ex dictis iudicis. **CHRY.** Samaritani
qd̄ qd̄ nesciebāt adorabāt qm̄ locale ⁊ particulare deū
estimabāt: nihil de eo plus imaginātes q̄ de idolis. Et
circo cultū dei cū cultu demoniū miscuerūt: iudei vero
ab hac eruditi erāt suspitōe: et enī oibꝫ terrarū eū noue-
rant esse deū ppterca dixit. **Nos** ado. qd̄ scī. Iudeis autē
seipsū cōnumerat fm̄ opiniōē mulieris: loquēs quasi p
pheta iudeus existens: ideo dixit. Adoramus: cum tamē
manifestū sit q̄ ipse est qui ab oibꝫ adorā. Per hoc autē
qd̄ dicit. Quia scī. ex iu. est: nihil aliud ondit q̄ q̄ oibꝫ ter-
rarū inde salutaria facta sūt. Scire enī deū ⁊ idola dete-
stari illinc principiū habuit ⁊ oīa alia dogmata: sed ipsū
quod est apud nos a iudeis ofonsū principiū hūit. Pre-
sentia etiam suam salutē vocat quā dicit ex iudeis esse:
fm̄ illud apostoli. Ex quibꝫ christus fm̄ carnē. Uide qua-
liter applaudit veteri testamēto qd̄ radicē ondit bonoꝝ
p oīa semetipsū nō esse cōtrariū legi demonstrās. **AV.**
Multū igit dedit iudeis ex quozꝫ persona dixerat. Nos
ado. qd̄ scī. Sed nō ex persona iudeozꝫ reproboꝝ: sꝫ ex
qualibꝫ fuerāt apli: quales fuerant pphete: quales fuerant
oēs illi scī q̄ pꝫia rerū suarū ad pedes apostolorū po-
suerūt. **CHRY.** Sic igit supabundatius vobis habet
iudei o mulier in modo adorationis: verūm ⁊ hic ado-
rationis modꝫ de reliquo finē habebit: vnde subdit. Sꝫ
ve. ho. ⁊ nūc est qm̄ veri ado. ado. pa. in spiritu ⁊ ve. Quia
enī pphete ante longa tꝫa multa predixerūt. Ideo dixit
Et nunc est. Ne estimes hāc talē esse pphetiā q̄ post mul-
tum tꝫis impleat: res iam instat ⁊ in ianuis est. Dixit au-
tem: Vros adoratores ad distinctionē falsozꝫ qm̄ qui-
dam sunt falsi adoratores q̄ palia ⁊ caduca querunt in
oratiōe: siue q̄ cōtra hoc quod orant agere nō cessant.
CHRY. Uel dicens: Vros: excludit cū samaritani iu-
deos. Esti enī iudeis illis meliores essent: tñ futuris mul-
to minores sūt: tāqꝫ figura veritate. Si igit veri adoro-
res q̄ negꝫ loco circūcludūt dei culturā: ⁊ deus in spiritu
colunt. **ORI.** Unde ⁊ paulus dicit. Qui seruo in spiri-
tu meo. Bis autē scribit: Venit hora ⁊ primo quidem non
adest ⁊ nūc est. In secūdo vō dicit: Et nūc est: ⁊ puto pri-
mū quidē notare adorationē ppter corpꝫ futurā in perfe-
ctione. Scdm̄ vō eā quē sit in vīta pnti pfecta quātū licet
humanā pcedere naturā. Luz ergo venerit hora quā vi-
cī dñs: cultandus est mons samaritanozꝫ: ⁊ in syon vbi
est hierosolyma adorandꝫ est deꝫ: q̄ ciuitas esse dicitur a
christo celsi principis. Et hec est ecclesia vbi sacra obla-
tio: spūales victime diuinis aspectibꝫ offerunt ab his q̄
legē spirituale intellexerūt. Cū autē venerit tꝫis comple-
mētū: tūc nequāqꝫ pensandū verū cultū hierosolymis. i.
in pnti ecclesia ampliꝫ ptractari. Neqꝫ enim angelī apud
hierosolymā colūt patrē: sic ⁊ qui similitudinē nacti sunt
iudeozꝫ meliꝫ q̄ hi q̄ sūt hierosolymis colūt patrē. Cum
autē hec hora euenerit: patri aliqꝫ in filium deputat. Ea-
p: opter nō dictū est. Adorabitis deū: sed adorabitis pa-
trem. Sed in pnti colūt patrē in spū ⁊ veritate veri ado-

ratores. **CHRY.** Dicit ergo hoc de ecclesia in qua ē
vera adoratio ⁊ deo cōgrua: vñ subdit. Nā ⁊ pater tales
querit qui adorant eū. Et si olim volebat eos veteribus i-
morari cōcessit eis figurā: hoc tñ fecit eis cōdescēdens vt
per hoc ad veritatē inducant. **ORI.** Si autē pater que-
rit per iesū querit: q̄ venit querere ⁊ saluare qd̄ perierat:
quos erudiens veros cultores efficit. Qd̄ autē subditur.
Spūs est deꝫ: inde abstractū esse suspico: qd̄ ad vīta ve-
ram nos pducit. nam ⁊ corpali vīta viuificamur a spiritu
CHRY. Uel indicat q̄ deus incorporeus ē: oportet igit
tur ⁊ incorporeā eius culturā esse. hoc est p aiām ⁊ intel-
lectus puritatē nos ei offerre: vñ subdit: Et eos q̄ adorāt
eū in spiritu ⁊ veritate oportet adorare. Quia enī iudei
aiām quidē negligebāt: multū autē circa corpꝫ studiū faci-
ebant ad oīphariā purgātes: ⁊ ideo ait: qꝫ nō corpis mū-
danone sed incorporeo qd̄ est in nobis hoc est in nobis
hoc est intellectu quē dicit spm̄ deus incorporeꝫ colunt.
HILA. ij. de tri. Uel cū in spū deū spiritu docuit adorā
dum ⁊ libertatē ac scientiā adoratiū ⁊ adorādi infinitatē
ostēdit: fm̄ illō apli. Vbi spūs dñi: ibi libertas. **CHRY.**
In vīta autē oꝫ adorare: qꝫ pōza figura erat. i. circūcisiō
holocausta: ⁊ thymiamata: nūc autē totū ē vītas. **THE.**
Uel qꝫ multi putāt se deū fm̄ spiritū. i. aiām adorare non
rectā opiniōē de eo habētes vt heretici: ppter hoc ad-
didit. Et veritate. forte etiā dicit aliquis q̄ duas partes
philosophie que fm̄ nos sūt incitat in pdictis: actionem
i. ⁊ contemplatiōē: p spiritū nāqꝫ actiū in sinuat fm̄ illud
apostoli. Qui spū dei agūt ⁊ c. p veritatē vō contemplatiū
Uel aliter. Samaritanozꝫ erat opinio q̄ deus loco con-
cluderet: ⁊ q̄ in hoc loco deus adorari oporteat. Contra
quos dicit q̄ veri adoratores nō localiter sed spirituali-
ter adorant: iudeis vō oīa sub figura ⁊ vmbꝫa erant: ⁊ iō
dicit q̄ veri adoratores nō in figura adorabūt sed in ve-
ritate: qꝫ enī deꝫ spūs est: spūales adoratores querit: qꝫ
vō veritas: veros. **AV.** Querbas montē forte ado-
dum vt deo esses ppinquior: sed ipse q̄ in altis habitat:
humilibꝫ appropinquat: ergo descēde vt ascendas. Alie
siones inquit in corde eius in cōualle ploratiōis que hu-
militatē habet in tēplo. Uis orare: in te ora: sed pnti est
templum dei.
Dicit ei mulier. Scio qꝫ messias venit qui dicitur
christus. Cum ergo venerit: ille nobis annuntiā-
bit omnia. **Dicit ei iesus.** Ego sum qui loquor teci
CHRY. Mulier corpꝫ q̄ dicta sūt altitudine fatigata ob-
stupuit: vñ seqꝫ. Dicit ei mu. scio qꝫ mes. ve. q̄ dicit xꝫs.
AV. Uinculus latine: grece xꝫs est: hebraice messias est.
Sciebat ergo qd̄ eē posset docē: sꝫ iā docēt nō dū agno-
scebat. vñ subdit. Cū ergo ve. ille no. annū. oīa. q. o. mō
iudei tēplo cōtēdūt nos de mōte: cū ille venerit ⁊ montē
spernet: ⁊ tēplū euertet: ⁊ docebit nos ut in spiritu ⁊ veri-
tate nouerimꝫ adorare. **CHRY.** Sed vñ erat samari-
tanis expectare christi aduentū: Moysi qd̄ suscipientes
legē: ab ipsis moysi litteris hoc nouerāt. Jacob enim de
christo pphetisā dixit. Nō deficiet princeps de iuda:
nec dux de femore eiꝫ donec veniat q̄ mittendus est. Sed
⁊ moyses dicit: Prophetia nobis suscitabit deꝫ de fratri-
bus nostris. **ORI.** Si quidē nō est ignozāduꝫ q̄ sicut ex
iudeis surrexit iesus: xꝫm se esse nō solū dicens sed ostē-
dens: sic ex samaritanis quidā dositheus noīe asserbat
se fore xꝫm q̄ predicabat. **AV.** li. lxxxiij. que. Fortasse
autē ut intelligatibꝫ indicaret qnqꝫ corpꝫ sensus: qnqꝫ
viro: nō noīe significari: post qnqꝫ carnales responsiones
que supꝫa in littera patent: sexta rñsione nominat christū
CHRY. Christꝫ autē de reliquo mulieri reuelat seipsū
vnde sequit. Dicit ei iesus. Ego sum qui loquor teci. Et q̄
dem si circa principiz hoc mulieri dixisset: videretur ei
ex vanitate loqui: nūc autē paulatim in memoriis xꝫi cam re-
ducens: oportune reuelauit seipsū: ⁊ quidē iudeis q̄
rentibus

renibus. Si tu es christus dic nobis palā: nō manifeste seipm reuelauit: qz nō p discendo querebāt: sed p iniuriando. Nec vō ex simplici mente loquebatur.

Et cōtinuo venerūt discipuli eius: et mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tñ dixit ei quid loqueris cum ea? Reliquit ergo hydriā suā mulier: et abiit in ciuitatem et dixit illis hoib⁹. Venite et videte hominē qui dixit mihi oīa quēcūqz feci. Nūquid ipse est christus? Exierunt ergo de ciuitate et veniebant ad eum.

CHRY. Expleta doctrina et cōuenient ad ipsos discipuli occurrerūt: vnde dicit. Et p̄tinuo v. discipuli ei⁹ et mira. quia cū muli. loque. Admirabāt qdē supabundantē chri stī mansuetudinē et humilitatē: qm ita p̄spicius exstena: sustinuit loqui cū tāra hūilitate mulieri inopi et samaritane. AVG. Quia. f. querebat p̄ditaz qd venerat querere qd perierat: hoc illi mirabant: bonū enī mirabant et non malū suspicabant. CHRY. Sed tamē admirātes non interrogauerūt eam: vnde subdit. Nemo tamen dixit ei: quid queris aut quid loqueris cū ea? Erāt eruditū discipuloz o: dīnē obseruare: ita euz timebant et venerabant. et nimis alibi vident cōfident interrogare: quia ad eos p̄sentia necesse habebāt scrutari: hic autē nihil ad eos p̄tinebat qd fiebat. ORI. Et fere quidē quasi quodā apostolo ad ciues vti hōc muliere: adeo eam inflammas p̄ verba vt amphora dimissa iret in ciuitatē relatura concitib⁹: vnde sequit. Reliquit ergo mulier hydriam. Nō curans de corpore ac viliori ppter vtilitatē pluriū. Inter est quoqz nostra omīssis corporeis et neglectis satagere ad impartiendū alijs de cōmodis acquisitis. AVG.

Hydria autē greco noīe appellat tanq̄ si aquarū diceret quoniā grece aqua hydor vocat. CHRY. Et sicut apostoli vocati dimiserūt rhetia: ita hec dimittit hydriam et euangelistarū opus fecit: et nō vnū tñ vocat: sed ciuitatē integrā: vnde sequit. Et abiit in ciuitatem et dixit illis ho. venite et videte hominē qui dixit mihi oīa quēcūqz feci. ORI. Cōuocat quidē illos ad videndū hominē cōtinentem verbū supra hominē. Quēcūqz autē fecit mulier. erat contuberniū qnqz cōiugū: et post illos cōuersatio cum se xpo non p̄prio viro quē deferens et septimo adherēs: la genā derelictā iam pudica. CHRY. Nō verecūdata autem est hoc dicere. Nā enī cū ignita fuerit igne diuino: ad nihil eozū que sunt in terra dereliquit inspicit: neqz ad gloriā nec ad verecūdiā: sed ad vnā solā que detinet eaz flammā. Uolebat autē nō ex p̄pria annūciatione eos inducere: sed ex auditu p̄prios eos facere cōmunicatores doctrine christi: vnde dixit. Venite et videte hominē non dixit: Venite et credite: sed venite et videte: qd lenius erat. Nouerat enī manifeste qm solū gustantes de illo fonte eadem paterent que et ipsa. ALCV. Paulatim autē venit ad predicandū christū: p̄mo vocat hominē: ne si diceret christū: auditores irascerēt et nolent exire. CHR. Unde etiā neqz manifeste annūciat christum neqz tamē totaliter siluit: sed dixit. Nūquid ipse est christus? et iō sermonē ei⁹ acceperūt: vnde sequit. Exierūt de ciuitate et veniebant ad eum. AVG. In libro. lxxxiij. questi. Qd autē relicta hydria discessit mulier: nō negligenter p̄tercundum est. hydria enī amorē hui⁹ seculi significat. i. cupiditatem qua hoīes de tenebrosa p̄funditate cui⁹ imaginē putatus gerit: hoc est de terrena cōuersatione hauriūt voluptatē. Oportebat autē ut christo credens seculo renūciaret: et relicta hydria cupiditatē secularē se reliquisse demōstraret. AV. super iohannē. Profecit ergo cupiditatem et p̄perauit annūciare veritatē. Discant qui volūt euangelizare vt prius hydria ad puteū p̄iciant. ORI. facta etiam mulier receptaculū honeste discipline: ea que p̄mitius sapiebāt: p̄uipendens deponit.

Interea rogabāt euz ei⁹ discipuli dicētes: Rabbi māduca. Ille autē dixit eis: Ego cibū habeo manducare quē vos nescitis. Dicebant ergo discipuli ad inuicē. Nūquid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis iesus. Deus cibus est ut faciam voluntatem eius qui misit me ut perficiam opus eius.

AVG. Ierant discipuli ei⁹ emere cibos: et venerāt quos christo offerebant: vnde dicit. Interea rogabāt eum eius discipuli dicentes. Rabbi māduca. CHRY. Uidentes enī eum fatigatū ex itinere et estu qui erat: rogabāt eū valgarī eozū voce. Neqz enī erat hoc temeritatis: sed amoris cura circa magistrū. ORI. Arbitrantur aptū fore tēpus ad p̄andū qd erat inter recessū mulieris ad ciuitatem: et aduentū samaritanorū ad ipsū: nō enī corā aliquo aduena sibi propinabāt escas. Ob hoc bene postius est: Interea. THEO. Dñs vō sciens qd samaritana totam ciuitatē ad eū traheret: hoc discipulis significauit: vnde sequit. Ille autē dixit eis: Ego cibū habeo māducare quē vos nescitis. CHRY. hominū salutē hic cibū vocauit ostendēs quātū desiderū hz nostre salutis: sicut enī nō bis concupiscibile est comedere: ita ei saluare nos. Tu vero intue te qd nō statim reuelat: sed vbiqz in questionē imitit auditorē vt incipiēs q̄rere qd dicit. Et laborās: cū ampliōri suscipiat desiderio. THEO. Dicit autē quē vos nescitis. i. nescitis qd cibū voco salutē hoīum: vel nescitis qd samaritani credituri sūt et salui fiet. Discipuli autē adhuc dubitabāt: vñ seq̄. Dicebāt ergo disc. ad inuicē: Nūquid aliqz attulit ei māducare? AV. Quid mirū si mulier illa nō intelligebat aquā: ecce discipuli non intelligūt escāz.

CHRY. Et quidē assuetā reuerentiā et honorē magistro p̄bebat ad seinuicē quidē loquentes: ipsum vō non p̄fuit mentes interrogare. THEO. In hoc autē qd dicunt discipuli. Nūquid aliquis attulit ei manducare? Considerandum est qd cibos ab alijs oblatos domin⁹ suscipere solebat: nō qd alieno ministerio indigeret qui dat escāz oī carnis: vt deferēs meritū cōsequerēt: simulqz forma tradēs nō erubescere paupertatē: neqz graue putare ab alijs nutrirī. p̄p̄iū enī et necessariū est doctorib⁹: alios habere p̄curatores ciborū: vt ipsi de nullo curātes verbi ministratiōē procurent solliciti. AV. Audiuit autē dñs cogitationes discipulorū et instruit eos vt magister: non per circuitū sicut mulierē sed aperte: vnde sequit. Dicit eis iesus: meus cibus est ut facia. vō. eius qui misit me. ORI.

Idoneus cibus filio dei cum actor paterne voluntatis et fictur: hoc velle in semetipso protestans qd erat in patre. Solus autē filius p̄fecti operis paterne voluntatis est capax: ceteri vō sancti nil p̄ter diuinā pagunt voluntatem. Plenam autē et integrā facit dei voluntatē qui dixit. Me⁹ cibus et. p̄p̄ius enī cibus ei⁹ ostēdit. Quid autē sit velle patris innuit sermo sequēs. Ut perficiā opus ei⁹. Siquidem simplicius quis asseret: qm opus est iustum mandātis: puta si dicāt edificātes vel fodientes se p̄ficere opus qui conduxit eos: sed si p̄ christū p̄fici opus dei: restat vt priusqz p̄ficere erat diminutū. Qualiter autē diminutum erat opus cū esset dei: p̄fectio quidē operis: rationalis nature est perfectio: ad hui⁹ enī operis p̄fectionē cū esset imperfectū: verbum caro factū accessit. Cū enī quodāmodo homo p̄fectus fieret: ob trāsgressionē factus est imperfectus et ideo missus est saluator: p̄mo quidem ut perficiat voluntatē eius qui misit eum: secundo vero ut cōsummet opus dei: vt quilibet perfect⁹ fiat ad solidū cibi vsū. THEO. Opus etiam dei perfectū. i. hominē dei filiū: nostram naturā in seipso sine peccato ostendens in omni opere perfectā et incorruptam. Opus etiam dei. i. legem perfectā: quia finis legis christus eam cessare faciēs oīb⁹ que in ea erant perfectis et a corporali cultu in spiritalem reduxit. ORI. Mystice autē post poculi negociū: qd discipulū distinctionis aquarū: consequens erat et de cibo

disceptare. Samaritana qđe petita potu: nō habebat prebere iusu dignū poculū. Discipuli vō inueniētes humilia pulmenta apud alienigenas ei obulerūt: rogantes eū vt manducaret. Et attēde si forsan verent ne verbū dei pro prijs nō vigozati efici in eis deficiat. Quēcūq; ergo reperiūt discipuli: his ingiter pponūt verbū alere: vt corz bozati atq; robzati pseruet penes eos qui nutriūt ipz. Quēadmodū autē co:pora egentia cibo neq; eisdem alitur: neq; eadem quāritas cibozū cunctis sufficiens est: sic intelligendū est in his qđe sunt supra corpus: nam hōz hoc quidē plurimū: hoc aut paucioris indiget nutrimenti dissimilis capedinis entia. Sed neq; glitas alentiū verborum atq; intentionū cōtemplatiuarū opationū eadem cōgruit omnibus. Nam nup geniti infantes: rōnale appetant lac: pfectozū autē est solidus cibus. Ueridicus est ergo iesus dicens: Ego cibum habeo māducare quez vos nescitis. Semp enim qui pceest infimis ac nequētibz eadem cum validis videre hoc dicere potest.

¶ Nonne vos dicitis qđ adhuc quattuor menses sunt et messis venit. Ecce dico vobis: leuate oculos vestros et videte regiones: quia albe sunt iam ad messem. Et qui metit mercedem accipit: et congregat fructum in vitam eternā: ut et qui seminat si mul gaudeat. et qui metit. In hoc enim est verbum: quia alius est qui seminat alius ē qui metit. Ego misi vos metere qđ vos nō laborastis. Alij laborauerunt. et vos in labores eozum introistis.

¶ **CHRYSTOSTOM.** Que sit voluntas patris de cetero interpretatur dicens: Nonne vos dicitis qđ adhuc quattuor menses sunt et messis venit? **THEO.** Scilicet materialis. Ego autē dico vobis qđ messis intelligibilis adest: hoc enī dicebat ppter samaritanos venientes ad ipsum: vnde subdit. Leuate oculos vestros et videte regiones: quia albe sunt iam ad messem. **CHRY.** Rursus consuetis nominibus ad maximū eos cōtemplationē reducit. Regio enim et messis hic indicat multitudinē animarū que parate sunt ad pđicationis susceptionē: oculos autē hic dicit et eos qđ mēt et eos qđ corpis: etenim videbant de reliquo multitudinē samaritanorū venientē. Has autē pparatōes hominū decēter regiōes albatas vocat: sicut enim spice cum dealbate fuerin ad messem sunt parate: ita et hi ad salutem sunt parati. Sed propter quid nō manifeste dicit qđ pparati sunt homines ad susceptionem verbi? Duarum quidem occasionum gratia: vnius quidem vt manifestior fiat sermo et maius sub visum ducat que dicuntur: alterius autē dulcior sit narratio: et permanētior eozum que dicuntur memoria. **¶** **AVGV.** In opus autē seruebat et operarios mittere festinabat: vnde subdit. Et qui metit mercedem accipit et congregat fructū in vitā eternā: vt qui seminat simul gaudeat et qui metit.

CHRYSO. Per ea que dicit: diuidit terrena a celestibus: sicut enim supra dixerat de aqua qđ qui bibit hanc aquam non sitiet: ita hic dicit. Qui metit congregat fructum in vitam eternā: et iterum. Qui seminat simul gaudeat et qui metit. Prophete enim sunt qui seminant: s; nō illi messuerunt: sed apostoli: quia enim infra dicit qđ alij seminat et alius metit: nequis estimet qđ prophete seminares mercede priuētur: extraneum quiddā inducit: et a sensibilibus alienum: nam in rebus quidem sensibilibus: si contingat alium seminare et alium metere: non simul letantur: sed dolent qui seminant quasi alijs laborantes: letantur autem soli qui metunt: hic autē non ita. Sed et qui non metunt seminantes: simul cum metentibus letantur quoniam in mercede cōmunicant. **AVG.** Disparis enim temporis labores habuerunt apostoli et prophete: s; gaudio pariter perfruētur: mercedem simul accepturi sūt vitam eternam. **CHRY.** Ad hoc autē qđ dixerat sermo

nem prouerbialē inducit: vnde subdit. In hoc enim est verbum verū: quia alius est qui seminat: et alius qui metit. Hoc quidem vulgariter dicebatur: si quando alij laboratores sustinerunt: et alij fructus metebant. Sed et hic sermo iste maxime habet veritatem: quia prophete laborauerunt: sed vos fructus ex illorū laboribz metitis: vnde subdit. Ego misi vos metere quod vos nō laborastis.

¶ **AV.** Quid ergo messorēs misit nō seminatores? Ibi ergo messorēs mittendū: vbi iam prophete pđicauerāt legitē labores illorū et in omnibus eozum laboribus est prophētia christi ergo iam in iudea messis parata erat quando tot milia hominū pđicia rerum suarum offerrebant: et ad pedes apostolorum ponentes expeditis bu meris a sarcinis secularibus: christū domini sequebant de ipsa messe electa sunt pauca grana: et seminauerūt orbem terrarū: et surgit alia messis que in fine seculi metenda est: ad quam metendā non apostoli sed angeli mittent. Messorēs inquit sunt angeli. **CHRY.** Dicit ergo. Ego misi vos metere qđ vos nō laborastis. q. d. Vbi minor labor est: maior autē electio: ad hoc vos referant: et qđ labor uolūtas erat: hoc fuit pphētiarū. s. mittere semina vnde subdit. Alij laborauerunt: et vos in labores eoz introistis. Per hec oīa vult ostendere qđ prophētiarū voluntas erat ut homines ad eum accederent. Et hoc lex ordinabat: et ppter ea illi seminauerunt ut hūc facerent fructū. Ostendit etiā qđ ipse illos misit: et qđ multa ē cognatio nō ut ad vetus testamentum. **¶** **ORI.** Vel aliter totū: qualiter quidē non est inconueniens hoc qđ est. Leuate oculos vestros. allegorizare. Qđ autē dicit. Nonne vos dicitis qđ quattuor menses sūt et messis venit: nō fin allegoriā tractare. Putam ergo talia quedā esse in hoc qđ dicunt discipuli. Quattuor menses sūt et messis venit. Pleriq; n. discipuloz verbi animaduētes veritatē incōprehensibilem fore humane nature: qđ cōcēnerit aliā esse vitā a presente: que corruptioni quattuor elementorū quasi quattuor mensū subiicitur: putant solū post hanc vitā cognitionem esse veritatis. Dicunt igit discipuli de messibus que sunt terminū operū ad veritatē conducētiū: qđ post istā tem quaternitatē contingūt: huiusmodi autē opinioez arguens velut non sanā inquit verbū incarnatū his qui talia suspicant. Nōne vos dicitis quia adhuc quattuor menses sūt et messis venit? Ego autē hoc dico: Leuate oculos vestros. In pluribz locis scripture diuine hoc legitur: iubente nobis verbo diuino extollere: ac sublimare cōsiderationes et cogitationes deozum construas nec valentes erigi nisi eleuante illas iesu. Nemo enī cōstitēs in passionibus et viuens carnaliter hoc ppositū seruāt mandatum. quāpropter qui talis est non videbit regiones: si albe sunt ad messem albe sūt quidē regiōes ad messem: cū adest verbū illustrans: singulas regiones scripture fecundans in eius aduentu: etiam oīa sensibilia sunt quasi regiones albe parate ad messem: presto existente leuantibz oculis ratione que de quolibet est: vt quisquis fulgorem pspiciat pprofuse vbilibet veritatis. Qui autē metit pđictas messes duplex habet in metēdo emolumentū: vnū quidē dum accipit pmiū: vnde dicitur. Et qui metit mercedem accipit: qđ arbitroz dictum causa futurarum remunerationū. Alterū quod sequitur. Et congregat fructum in vitam eternam. Bonū habitū quendam denotat intellectus qui est fructus ex ipsa speculatione proueniēs. Arbitroz autē qđ in qualibet doctrina seminat quidem qui principia excogitat: que suscipientes alij ac pertractantes siquid noui potuerint exprimere coniungentes sunt sue intentionis gratia: postcris causa vt metendo quasi maturos fructus aggregent: quanto autē magis hoc in arte arrium expedit cōtemplari. Siquidem seminares sūt moyses et prophete pzenientes adueniū christi: metentes autem sunt apostoli qui christum susceperunt et gloriā eius perciperunt. Semen autē erat tota ratio fin reuelationem

tionem mysterij temporis preteritis obfuscati silentio: re-
giones autem idest legales ac prophetice scripture nodū
aluerant his qui aduentus verbi nequaquam extiterunt ca-
paces. Quod autem simul serens et metes gaudeat erit: cum pri-
uatio meritis et angustie in futuro fiet seculo: dum etiam ie-
sus transfiguraretur in gloria: simul cum messio: petro
iacobo et iohanne moyses et helyas satores pariter gau-
dent in videndo filij dei gloriam. Attende tamen si hoc
quod dico aliis et aliis intelligi potest: propter aliam et
aliam vite conuersationem in qua homines iustificati sunt
ut liceat dicere alium quidem legis cultorem: alium vero
euangelij: et tamen exultant simul dum idem finis ab uno
deo per unum christum in uno spiritu sancto reponitur.
Ad labores autem prophetarum et moysi adueniunt apo-
stoli instruente iesu: metes ac in horrea colligentes ani-
me sue intellectum in scripturis illorum reconditum: et se-
per qui debite capiunt disciplinam priorum labores ad
maiores euidentiam trahunt: non tantum laborantes sunt
sed qui semina condiderunt.

Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum
samaritanorum propter verbum mulieris testi-
monium perhibentis quia dixit mihi omnia que-
cumque feci. Cum venissent ergo ad illum samari-
tani rogauerunt eum ut ibi maneret. Et mansit ibi
duos dies. Et multo plures crediderunt propter
sermonem eius. Multo mulieri dicebant: quia iam non
propter tuam loquelam credimus. Ipsi enim au-
diuimus et scimus: quia hic est vere saluator mun-
di.

ORI. Postquam dicta sunt discipulis que tractata sunt: re-
sumi scriptura de his qui venerant de ciuitate ad iesum:
et crediderant per testimonium mulieris. CHRYSO.
Sicut autem in messe cum facilitate fructus congregan-
tur: et in momento uno area manipulis repletur: ita et nunc
fit: unde dicitur: Ex ciuitate autem illa multi crediderunt
in eum samaritanorum propter verbum mulieris testi-
monium perhibentis: quia dixit mihi omnia quecumque
feci. Considerabant enim quod nequaquam mulier gratauerit eum
admirata esset: qui eius delicta redarguerat: nisi magnus
quis esset et extollens qui predicabat ab illa. Sic ergo so-
lo mulieris testimonio credentes et nullum signum viden-
tes exierunt deprecantes christum ut apud eos maneret
et hoc est quod sequitur: Cum ergo venerant ad illum sa-
maritani: rogauerunt eum ut ibi maneret. Iudei vero mi-
racula videntes non detinuerunt eum apud seipsos: sed
omnia egerunt ut a regione eorum eum abicerent: nihil
enim illorum et inuidia deterius nihil inani gloria diffidit
us que infinita corrumpere consuevit bona. Et quidem
samaritani volebant eum semper secum detinere: ipse au-
tem hoc non sustinuit: sed solum mansit ibi duobus die-
bus. 7 post hec quod subditur: Et mansit ibi duos dies.

ORI. Non incongrue autem aliquis illud obijciat:
quomodo rogatus saluator cum samaritanis manet: et
qui iussit ciuitatem samaritanorum non ingredi. Palam
enim quoniam et discipuli eius cum eo ingressi sunt. Ad
quod dicendum quod in viam gentium pergere est imbuti-
tuli dogmate et in illo ambulare. Ciuitatem vero samari-
tanorum intrare est acceptare falsam doctrinam recipi-
tium legales: prophetica: et euangelicos: et apostolicos ser-
mones. Cum autem deseruerint propriam doctrinam et
venerint ad iesum licet cum eis manere. CHRYSO.
Et iudei quidem etiam signis visis incoherenter manserunt.
Ibi autem et sine signis multa circa eum fidem demonstra-
uerunt: solum enim verba audierunt: unde sequitur: Et
multo plures crediderunt propter sermonem eius. Qui
igitur gratia hec verba non dicunt euangeliste: ut discas
quoniam multa magnorum transcurrunt a fine vero to-

tum ostenderunt: suavit enim toti ciuitati per ea que dicta
sunt. Ubi autem audientes non persuadentur: tunc euange-
liste coguntur dicere ea que dicta sunt: ne quod est ex in-
deuotione auditorum: imputet quis defectui predican-
tis: ipsi autem discipuli christi iam facti: magistrum repu-
lerunt: unde sequitur: Et mulieri dicebant: quia iam non
propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audiui-
mus et scimus quia hic est vere saluator mundi. Uide autem
qualiter confestim intellexerunt quod orbem terrarum libe-
rare venerat: et quod ad communem salutem veniens non debe-
bat in iudeis suam concludere prouidentiam: sed ubique
seminare sermonem. Dicentes etiam quod est saluator mundi
ostenderunt quod mundus perditus erat in magnis malis ex-
istens: et quidem venerunt saluare propheta et angelus: sed
hic est vere saluator qui salutem tribuit non solum tempo-
ranea sed eterna. Uide etiam qualiter audientes mulie-
rem dubitanter dicentem: Numquid hic est christus: non di-
xerunt hi: Quoniam nos suspicamur: sed quoniam scimus:
et non simpliciter: sed quoniam hic est vere saluator mun-
di: non quasi unum ex multis christis confitentes: solum
verba audierunt et hoc dixerunt quod dicere habebant
si miracula multa et magna vidissent. ORIGEN. Ete-
rum si meminimus predictorum: non difficile est congere
quomodo cum reppererint verbum syncerum alias disci-
pulas relinquit quasi dogmatum ciuitate de qua egredien-
tes salutifere credunt: et puto studiose protulisse iohannem:
cum non dixit: Rogabant eum samaritani intrare tantum sa-
maria vel ingredi ciuitatem: sed etiam ibi manere. Manet nam-
que iesus penes deprecantes: et presertim quotiens qui pre-
cantur exiit ciuitatem et versus eum venit. AVGV. Ma-
net apud eos biduo hoc est dat illis duo precepta chari-
tatis. ORI. Nec enim capaces erant tertie dici eius: non
enim: non enim erant validi miraculosi quid cernere: quale
qui fuerant in chana galilee post triduum cum iesu conuiuan-
tes. Initium autem credendi multis fuit mulieris verbum. non
enim sic per se ipsum verbum conficitur illuminans capi-
entem: velut cum alterius dicto sibi testimonium perhibet-
tur. AVGV. Sic ergo christum cognouerunt primo per
fama: postea per presentiam: sicut agitur hodie cum eis qui
foris sunt: et nondum sunt christiani: christus nuntiatur per
christianos amicos tanquam illa mulier. hoc est ecclesia nu-
ciant ad christum veniunt: credunt per istam famam: et
multo plures et firmitus in eum credunt: quoniam vere ipse
est saluator mundi. ORIGEN. Impossibile est namque ean-
dem circa intellectum fieri passionem videntem et ei qui per
fidem: unde hi non solum testimonio hominis: sed ob ipsas
quoque veritatem credunt.

Post duos autem dies exiit inde: et abiit in ga-
lileam. Ipse enim iesus testimonium perhibuit: quia
propheta in sua patria honorem non habet. Cum
ergo venisset in galileam ex ceperunt eum galilei:
cum omnia vidissent que fecerat hierosolymis in
die festo. Et ipsi enim venerant ad diem festum.

ALCIVIVS. Post biduum quod fecit in samaria: abiit
in galileam ubi natus fuerat: unde dicitur. Post duos
autem dies exiit inde et abiit in galileam. AV. Mouet au-
tem nos ut euangelista dixerit consequenter. Ipse enim ie-
sus testimonium perhibuit: quia propheta in sua patria ho-
nozem non habet. Magis enim videtur attestari potius
se quod propheta in patria sua honorem non habet si contine-
ret pergere in galileam et in samaria remansisset. Hoc ego
senio: in samaria biduum fecit et crediderunt in eum sama-
ritani: tot dies fecit in galilea: et non crediderunt in eum ga-
lilei: et propter hoc dixit quod propheta in patria sua honorem
non habet. CHRYSO. Vel aliter: ideo hoc adiectum
est quia non in capharnaum abiit: sed in galileam et in cha-
na ut infra dicitur ego enim patria eius hic estimo dicere ca-

pharnaui: quoniam autem non potuit illi honore: audi eum dicentem: Et tu capharnaum que usque ad celum exaltata es: usque ad infernum descendens. Dicit autem hic patriam propriam in qua videtur plus conuersatus.

THEO. Vel aliter: quia dominus exiens de samaria venit in galileam: ne aliquis dubitaret et quereretur: quia de causa non semper in galilea maneret: dicit quod propter hoc non manebat in galilea: quia nulli ibidem recipiebat honorem: quod ipse testatus est dicens: quia propheta in sua patria non habet honorem. **ORI.** Perscrutanda est autem huius dicti sententia. Paula siquidem prophetarum in iudea erat: et est non ignotum quod honorem a iudeis nequaquam sunt consecuti: iuxta illud: Quoniam prophetarum non persecuti sunt patres vestri: Miranda etiam occurrit huius decreti veritas: cum peruenit non tamen ad sanctos prophetas: vilipendos a propriis: et ipsum dominum nostrum: sed protensa sit etiam in quosdam prophetas sequaces contemptos a suis ciuib: et ad mortem deductos. **CHRYSOSTOMVS.**

Quid igitur: nonne videmus et apud suos multos in admiratione deductos: ita quidem: sed ab his que raro contingunt non oportet talia pronuntiare. Sed et si in propria patria aliqui honorant: multo magis in aliena. Consecutus enim facile homines contemptibiles facere consuevit: quando igitur venit in galileam: susceperunt eum galilei: unde sequitur. Cum ergo venisset in galileam: excepit eum galilei. Vides quoniam qui mali dicebant: hi maxime ad christum accedere inueniuntur. Nam propter galileos dicit: Interroga et vide quoniam propheta ex galilea non surrexit: propter samaritanos autem improperabat ei: Samaritanus es et demonium habes. Sed ecce samaritani et galilei credunt in confusionem iudeorum. Inueniunt autem et galilei samaritanis meliores: nam illi quidem a mulieris crediderunt verbis: hi vero videntes signa que faciebat: vnde sequitur: Cum oia vidissent que fecit hierosolima in die festo. **ORI.** Quod enim dominus eiecit de templo vendentes oues et boves: tam grande reperit: ut his moti galilei reciperent dominum: considerantes mirantesque maiestatem eius non enim minor potentia eius ostendit in his quam in cecis videant: audiantque surdi. Estimo vero nec hec sola ipsum tunc fecisse: sed et alia signa. **BEDA.** Sed vnde data est eis videndi occasio ostendit subdicens. Et ipsi enim venerant ad diem festum. Mystice autem intimat quod gentibus in fide a duobus preceptis charitatis consolidatis: christus circa fines mundi reuertetur ad patriam: id est ad iudeos. **ORIGE.** Expedit autem galileam. Transmigrante festare hierosolymis ubi est templum dei: et videre singula que peragat ibi iesus. Hoc enim est principium ut galilei recipiant dei filium eum: ad ipsos: alioquin vel non recepissent illum vel etiam ipse nondum ipsis preparatis ad eius receptionem adeo prope venisset ad eos.

¶ Venit ergo iterum in chana galilee ubi fecit aquam vinum. Et erat quidem regulus cuius filius infirmabatur capharnaum. Hic cum audisset quia iesus adueniret a iudea in galileam: abiit ad eum: et rogabat eum ut descenderet et sanaret filium eius. Incipiebat enim mori. Dixit ergo iesus ad eum: Nisi signa et prodigia videritis non creditis. Dicit ad eum regulus: Domine descende priusquam moriatur filius meus: Dicit ei iesus: Vade filius tuus vivit. Credidit homo sermoni quem dixit ei iesus et ibat. Jam autem eo descendente serui occurrerunt ei: et nuntiaverunt dicentes quia filius eius vivebat. Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerit. Et dixerunt ei: quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognovit ergo pater quia illa hora erat in qua dixit ei iesus filius tuus vivit:

et credidit ipse et domus eius tota. Hoc iterum secundum signum fecit iesus cum venisset a iudea in galileam.

CHRYSO. Primo quidem dominus ut supra dicitur: erat in chana galilee venerat vocatus ad nuptias. Tunc autem ad eos vadit: ut magis eos attraheret: ipse ad eos veniens propria patria dimissa et ut fidem a priorum miraculo in eis innotatum fortius faceret propter suam presentiam. **AVGV.** Ibi enim quando aquam in vinum conuerit: crediderunt in eum discipuli eius: et vinum plena domus erat turbis conuiuantium: et factum est tam magni miraculum: et non crediderunt nisi discipuli eius: et ideo hanc ciuitatem modo repetiuit. scilicet qui per priora non crediderat: modo credidit. **THEO.** Rememorat autem nobis eam gelusa miraculi perpetrati in chana galilee de aqua conueria in vinum ut augere christi preconium: quia galilei non solum apud miracula hierosolymis facta: sed et propter ea que apud ipsos facta erant receperunt ielum: simulque ut ostenderet quod regulus credidit propter miraculum in chana perpetratum: quauis eius non perfecte cognouerit dignitatem: vnde sequitur: Et erat quidam regulus cuius filius infirmabatur capharnaum. **ORIGE.** Putabit autem aliquis regis herodis hunc esse regulum: et aliquis aliter hunc esse de familia cesaris: exercitem tunc temporis aliquid in iudea: neque enim dicit quod iudeus fuerit. **CHRY.** Regulus autem dicitur: aut quasi generis existens regalis: aut dignitatem aliquam principis: huius autem quod sic vocatur: figuratam hunc eundem esse existimat centurionem: qui est apud mattheum. Ostendit autem alius esse ad eum: nam ille quidem christum volente ire ad suam domum rogat remanere: hic autem et nihil tale promittente ad domum trahit. Et ille quidem ad ielum de monte descendente capharnaum intrauit: hic autem ad ielum in chana veniente accessit. Et illi quidem puer a paralyti detinebat: huius autem filius a febre. De hoc ergo regulo subdit: Hic cum audisset quod ielus adueniret: abiit ad eum et rogauit eum ut descenderet et sanaret filium eius. **AV.** Qui rogabat: nonne credebatur? Quid a me expectas audire: dominum interroga quid de illo senserit: Sed quid enim: Dixit ergo iesus ad eum. Nisi signa et prodigia vide: non crederis. Arguit hominem in fide tepidum aut frigidum: aut oino nullius fidei: sed tentare cupientem de sanitate filii sui: qualis esset christus quid esset quantum posset. Prodigium quidem appellatum et quasi prodigium: quod porro dicat: porro significet et ad futurum aliquid pertendat. **AV.** de con. euange. Adeo autem dominus supra oia mutabilia vult mentem credentis attollere: ut nec ipsa miracula: que quoniam diuinitus de mutabilitate corporum sunt: a fideiibus queri vellet. **GREGO.** Sed monente etiam qui petiit: et aperte agnoscentis: quia in fide dubitauit. Poposcit namque ut descenderet et sanaret filium eius: vnde sequitur: Dicit ad eum regulus: Domine descende priusquam moriatur filius meus. Vnde itaque in illo credidit: quoniam non putauit posse salutem dare nisi presens esset et corpore. **CHRY.** Audi etiam qualiter adhuc terrene christum trahit: quia si non posset eum post mortem suscitare: si autem non credens venit et rogauit: mirabile. Consueuerunt enim patres ex multo amore non solum medicis loqui de quibus confidunt: sed de quibus non confidunt nihil volentes pertermittere eorum que ad salutem pertinent filiorum: si tamen valde crederet christi virtuti: non neglexisset etiam in iudeis ire.

GREGO. Sed dominus qui rogauit ut vadat: quod non desit ubi inuitat indicat: solo iussu salutem reddidit: qui voluntate oia creauit: vnde sequitur. Dicit ei iesus: Vade filius tuus vivit. Hic superbia nostra retundit: qui in hominibus non naturam qua ad imaginem dei facti sunt: sed honores et diuitias veneramus. Redemptor vero noster ut ostenderet quoniam que alta sunt hominibus sanctis despicienda sunt: et que despicienda sunt hominibus: despicienda non sunt sanctis. Ad filium

Ad filium reguli ire noluit: ad seruum centurionis ire paratus fuit. **CHRY.** Vel aliter: Illic quidem fides confirmata erat: circiter et promissum ire ut discamus viri deuotionem. hic autem adhuc imperfectus erat: et nondum non erat manifeste quod absens curare poterat. unde ex hoc quod non accedit Iesus hoc addidit. Sequitur enim: Credidit homo sermone quem dixit ei Iesus et ibat. Non tamen integre neque sane.

ORI. Ostenditur autem eius dignitas et officium ex hoc quod seruientes illi occurrunt. unde sequitur: Jam autem eo descendente serui occurrerunt ei: et nunc ei. di. quia filius eius. **CHRY.** Qui quidem obuiauerunt: non ut annuntiarent solum sed quasi estimantes de reliquo supfluum esse Christi presentiam quem credebant accedere. Ad autem regulus non integre credidit: neque sane ostenditur ex hoc quod sequitur: Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerat. Volebat enim scire vtrum casu vel ex precepto Christi hoc factum esset. Sequitur: Et dixerunt ei quod hora septima reliquit eum febris. Vnde qualiter miraculum manifestum est: non enim simpliciter neque ut contingit a piculo liberatus est: sed repente et simul ut appareat non esse ex nature consequentia quod fiebat: sed actione Christi. unde sequitur: Cog. ergo per quod illa hora erat in qua dixit ei Iesus: si tu. vi. et cre. ipse et deo. eius tota.

AVG. Si ergo propterea credidit: quia nuntiatum est ei quod filius eius esset sanus: et compauit horam nuntiantium horam presentiantis: quando rogabat nondum credebatur. **BED.** Vnde datur intelligi et in fide gradus esse sicut et in alijs virtutibus quibus est initium incrementum atque perfectio. Huius ergo fides initium habuit cum filij salutem petijt: incrementum dum credidit sermoni domini dicentis: filius tuus viuit. Deinde perfectionem obtinuit nuntiantibus seruis. **AVG.** Ad solum sermonem crediderunt plures samaritani. Ad illud miraculum sola illa domus credidit ubi est factum. unde subdit euangelista: Doce iterum secundum signum fecit Iesus: cum venisset a iudea in galileam.

CHRY. Non sine causa hoc adiecit sed ostendens quoniam secundo signo facto: nondum ad altitudinem samitanorum nullum signum videntium iudei peruenierunt. **ORI.** Amphibologiam autem continet presens dictum. vno enim modo denotat quod Iesus veniendo a iudea in galileam: duo fecit miracula: quorum secundum est factum erga filium reguli. alio modo sic: Duo bus existentibus signis quae Iesus in galilea exercuit: primum venit a iudea in galileam. et hic sensus verus est. Mystice autem per hoc quod Iesus bis in galileam accedit: binus saluatoris aduentus in mundum ostenditur: primus quidem misericordie: ut vino facto conuiuias exhiberet: secundus vero ut filium reguli ad mortem pene ductum suscitaret. id est populum iudeorum qui post plenam diuinam gentium accederet saluandus in fine. Magnus autem rex regum est qui constitutus est a deo in monte syon sanctus eius: cuius qui viderunt diem et gauisi sunt: reguli diuoscuntur. Arbitramur igitur regulum esse abraham: egrum vero filium eius israeliticum genus debilitatum erga cultum diuinum: et ideo incaluit ignitis spiculis infirmi: ut proinde febre censeatur. Apparet autem quod precedentiibus sanctis postquam carnis exuerunt amicum populus fuit cure. unde legitur in machabaeis post mortem hieremie: hic est hieremias propheta dei: qui plurimum orat pro populo: abraham igitur obsecrat adiuuari a saluatore populi infirmum: et quidem patris verbum de chana prodit: ubi dictum est: filius tuus viuit. Sed verbi efficacia in calpharnau agit. nam ibi filius reguli curatus est quasi in agro consolationis morans quod significat genus quoddam debili non tamen in oino fructibus priuatum. Illud autem: Nisi signa et prodigia vi. non cre. dictum illi refert ad multitudinem filiorum suorum: et ad ipsum quodammodo sicut enim iohannes expectabat a dante sibi signum. super quem videris spiritum descendente: sic et promouit sancti aduentum Christi in carne et signis

et prodigijs manifestandum expectabat. habet autem hic regulus non solum filium sed etiam seruos per quos significat maneries quedam minus bene. et infima credentium nec a casu hora septima deserit filium febris: nam septenarius numerus est quietis. **ALCVI.** Vel quod septuaginta spiritum est eis remissio peccatorum. Septenarius enim in tria et quattuor diuisus significat sanctam trinitatem in quattuor anni temporibus: in quattuor mundi partibus: in quattuor elementis. **ORI.** Patet quoque significari duo aduentus Christi verbi ad animam: primus quidem ex facto vino prebens anime gaudium spiritibus coniungit secundus vero omnes languoris ac mortis reliquias amputans. **THEO.** Regulus autem est omnis homo non solum quia regi vniuersorum propinquus existit secundum animam: sed quia et ipse super omnia principatum sumpsit: cuius filius. id est mens febricitat voluptatibus prauis et desiderijs. Accedit autem ad Iesum et deprecatur ut descendat. id est ut descendens misericordie gratia et parcat peccatis prauis a voluptatum infirmitate morosificetur. Sed dominus dicit: Vade. id est profectus continuus circa bonum ostendas: et tunc filius tuus viuet. Si autem ambulare cessaueris mortificabitur tibi intellectus circa boni operationem.

CA. V.

OST hec erat dies festus iudeorum: et ascendit Iesus hierosolimam. Erat autem hierosolymis probatica piscina que cognominatur hebraice bethsaida quique porticus habes. In his facebat multitudo magna languentium: cecorum claudorum: aridorum: expectantium aque motum. Angelus autem domini descendebat secundum tempus in piscinam: et mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquae sanus fiebat a quacunque detinebatur infirmitate. Erat autem quidam homo ibi triginta et octo annos habens in infirmitate sua. Hunc cum vidisset Iesus facientem. et cognouisset quia iam multum tempus haberet: dicit ei: Vis sanus fieri? Respondit ei languidus: Domine homines non habeo: ut cum turbata fuerit aqua mittat me in piscinam. Dum venio enim ego: alius ante me descendit. Dicit ei Iesus: Surge: tolle grabatum tuum et ambula. Et statim sanus factus est homo ille. et sustulit grabatum suum et ambulabat. Erat autem sabbatum in die illo. Dicebant ergo iudei illi qui sanatus fuerat. Sabbatum est non licet tibi tollere grabatum tuum. Respondit eis. Qui me sanum fecit ille mihi dixit: tolle grabatum tuum et ambula. Interrogauerunt ergo eum. Quis est ille homo qui dixit tibi: tolle grabatum tuum et ambula? Is autem qui sanus fuerat effectus nesciebat quis esset. Iesus enim declinauit a turba constituta in loco.

AVG. de con. euange. Post miraculum in galilea factum: inde hierosolimam redit. Unde dicit: Post hec erat dies festus iudeorum: et ascendit Iesus hierosolimam. **CHRY.** Mibi videtur quod erat dies festus pentecostes: ascendit autem Iesus hierosolimam semper in diebus festis: ut cum eis dies festos faciens non videat legi contrarius: et ob hoc multitudinem simplicem per signa et doctrinam attrahat: maxime enim in diebus festis hi qui iuxta positi erant concurrebant. Sequitur: Erat autem hierosolyma. que cognominatur hebraice bethsaida. quique portus habens.

ALC.VI. Probaton grece ouis dicitur: probatica er
go piscina peculiaris dicitur: ubi sacerdotes cadauera
hostiarum abluebant. **CHRY.** Decebat quidem baptis
ma dari peccata purgata: cuius imago prescripta fuit in
piscina et in alijs pluribus: et primum quidem dedit deus
aquam expurgantem corporum sordes et iniquitates non
existentes: sed opinatas puras eas que a funere et que a le
pra et que ab alijs talibus deinde infirmitates diuersas
per aquas facit solui. unde sequitur: In his iace. mul. mag.
lang. ceco. clau. et ari. expe. aque mo. Volens enim de
p. pinquius adducere ad baptismi donum: non adhuc in qui
nameta solu mndat. Sed etiam egritudines sanat: sicut. n.
ministri qui prope regem sunt: his qui sunt a longe clari
ores sunt: ita et in figuris sit. Non autem simpliciter sana
bat aquarum natura: semper enim hoc fieret: sed in angelis de
scensione. unde sequitur: Angelus autem descendit. Fin tepus
in pisc. et mo. aqua. Sic enim et in baptis: non simpliciter
aqua opatur: sed cum spissantur accipit gratia: tunc oia
soluit peccata. Angelus enim descendens turbabat aquas
et sanatiuam imponebat virtute: ut discant iudei quoniam
multo magis angelorum dominus omnes egritudines anime
sanare potest. sed tunc quidem infirmitas impedimentum volen
ti curari fiebat: Subditur enim: Et qui post deum. in pisc.
p. mo. aq. san. fiebat a quibus deinde infirmitas. Nunc
autem unusquisque accedere potest. non enim angelus est qui
turbat aquas: sed angelorum dominus qui oia opatur. Et
si orbis terrarum vniuersus veniat: gratia non consumitur
sed similis manet. sicut enim solares radij per vnaquodque
illuminant diem: et non consumuntur: neque a multa largitio
ne mino: sit solis lux: ita et multo apertius spissantur actio
in nullo minuitur a multitudine eorum qui portantur ea.
Hoc autem fiebat. s. ut vnus in post motionem aque sana
retur: ut qui didicerant quoniam in aqua egritudines corporis
sanabantur: in hoc per multum tempus exercitati facile cre
derent quod et egritudines anime aqua sanare potest. **AVG.**
Plus est autem quod christus vicia sanauit animarum: quod quia
nanit languores corporum mortuorum. sed quia ipsa ani
ma non eum nouerat a quo sananda erat: et oculos habe
bat in carne unde facta corpora videret: et nondum habe
bat in corde unde deus laetiter cognosceret: fecit quod vi
deri poterat ut sanaretur unde videri non poterat. In
gressus est locum ubi iacebat multitudo languentium: de quibus
elegit vnus ut sanaret. de quo subdit: Erat autem quidam
homo ibi triginta et octo annos habens in infirmitate sua.
CHRY. Non autem confessus est a principio sanauit: sed
primum cum familiariter sibi facit: per interrogationem future fi
dei faciens viam. Non autem expectit fidei ut i cecis fecit di
cens: Creditis quia possum hoc facere: quia hic nondum
nouerat eum manifeste quis esset. Nam illi quidem ex alijs
eius virtutem cognoscetes: conuenienter hoc audierant.
Alij vero nondum eum cognoscetes: sed per signa eum cognituri
post miracula requiruntur de fide unde sequitur: Hunc cum
vidisset Jesus iacentem et cognouisset quia multum iam tem
pus habet dicit ei: Uis sanus fieri. Non hoc querit ut di
scat: hoc enim superfluum esset: sed ut ostenderet istius patienti
am qui triginta et octo annos habens: per vniqueque annu
eripi ab egritudine expectans affidebat et non desinebat.
Et ut cognoscamus propter quam causam dimittens alios ad
huc venit: et non dicit: Uis te curabo: nondum enim aliquid ma
gnu imaginabatur ille de christo. non autem turbatus est ad in
terrogationem neque dixit iniuriari mihi venisti: quoniam interro
gas si volo sanus fieri: sed mansuete respondet. Sequitur enim
Respondit ei lang. Domine hominem non habeo: ut cum
tur. su. aqua mit. me in pisc. du vero enim ego alius an me
descendi. Non nouerat quis esset: qui interrogabat: neque quod
curaturus esset eum. Opinabatur autem fortasse vtile sibi fo
re christu ad mittendu eum in aquam. sed christus osten
dit quod verbo omnia potest facere. unde sequitur: Dicit ei ie
sus: surge tolle grabatum tuum et ambula. **AVG.** Tria

dixit: sed surge non opus imperium fuit sed operatio sa
nitatis. Sano autem duo imperauit: Tolle grabatum tuu
et ambula. **CHRY.** Intere diuine sapientie supab
dantiam: non solum sanat: sed et lectum portare iubet: ut
credibile faceret miraculum: et nullus existimet phantasi
am esse quod factum est. Non enim nisi certissime et rebe
menter compacta essent membra: lectulum ferre possent. An
dicens autem languidus: quoniam cum potestate et vclut
bens dixit: Surge tolle grabatum tuum. non desistit dicens
Angelus descendit et turbat aquas: et solum vnum curat.
Tu autem homo existens ex solo precepto speras te ma
gis angelis posse: sed auduit et non discredidit ei qui in
sit: et sanus factus est. unde sequitur. Et statim sanus fu
ctus est homo: et sustul. graba. su. et ambulauit. **BED.**
Multum quippe inter sanationem domini: et que a medi
cis infertur vitare probatur: hoc videlicet voce iubens et
more impuler. Illa vero per multa temporis interval
la aliquoties perficitur. **CHRY.** Ignotum mirabile qui
dem est hoc: que autem sequebantur multo maiora erant. na
in initio quidem nullo molestante suaderi non ita mira
bile est: sicut quod post instantibus iudiciis et accusanti
bus: christo obediuit: ut ostendit euangelista consequent
dicens: Erat autem sabbatum in illo die: dicens. ergo in
dei illi qui sanus fuerat factus: sabbatum est: non licet
graba. tuum. **AVG.** Non calumniabatur dominus: quod
sanum fecerat sabbato quasi eis respondere posset: quia
si cuiusque iumentum in puteum cecidisset: vnus die sabb
ti erueret illud et saluaret: sed qui portabat grabatum suu
quasi dicat: si sanitas non erat differenda: nunc quid top
fuerat imperandum. sed ille auctor: em sanitatis sue oia
ciebat calumniatoribus. unde sequitur: Respondit ei: qui
me sanum fecit: ille mihi dixit: Tolle grabatum tuum et
ambula. q. d. quare non acciperem iussione a quo ac
ceperam sanitatem. **CHRY.** Nimirum si malignari
vellet poterat dicere: Si crimen est accusate eum qui
sit et deponam lectulum: sed et curationem vnus oculu
tasset. Et enim sciebat non ita eos esse moros ex sabb
ti solutione: sicut ex infirmitatis sanatione. sed neque hoc
occultauit: neque veniam petiit: sed clara voce beneficium
confessus est. illi vero maligne interrogauerunt. unde sub
ditur: Interrogauerunt ergo eum quis est ille homo qui
dixit tibi: Tolle grabatum tuum et ambula. Non dicunt:
Quis est qui fecit te sanum: sed in medium inducunt id
quod transgressio estimabatur. Sequitur: Is autem qui
sanus fuerat effectus nesciebat quis esset. Jesus autem de
clinauit a tur. consti. in loco. Et primum quidem ut eo ab
sente testimonium insuspicabile fieret. Qui enim adque
fuerat sanitatem idoneus erat beneficij testis. et vnus ut
non plus faceret furorem illorum accendi. Solus enim vi
sus eius cui inuidetur: non paruam inuidentibus immi
tit scintillam: propterea discedens: permittit ab ipse factu
factum examinari. Quidam estimant hunc paralyticu
esse eum qui in mattheo positus est: sed non est. Ille enim
multos habebat sui curam habentes et eum ferens: hic
autem nullum. Sed et locus vtriusque diuersus est.
AVG. Si quidem mediocri corde et humano ingenio
considerem hoc miraculu faciente quod ad prate prout
non magnu aliquid fecit: et quod ad benignitate parum fecit.
Toti iacebat: et vnus curatus est cum posset vno verbo oia
erigere. Quid ergo intelligendu est: nisi quia prae illa et
bonitas magis agebat quid anime in factis eius pro sa
lute sempiterna intelligerent: quod quid pro temporaliter sana
tum est in membris mortalibus in fine defecit: anima que
credidit: ad vitam eternam transiit fecit. Piscina illa et
aqua illa populum mihi videt significasse iudeoru. signi
ficari enim populos nomine aquaru apte nobis indicat
apocalypsis iohannis. **BE.** Bene autem piscina proba
tica fuisse describit. Ille enim populus ois noie significat

fm illud psalmi: Nos populus tuus et oues gregis tui.

AVG. Aqua ergo illa. i. populus ille quique libris moysi tangit quinque portibus claudebatur: sed illi libri prodebant: languidos non sanabant. Lex enim peccatores conuincebat: non absoluebat. **BED.** Denique multa genera languentium in eadem iacuerunt: ceci. s. qui scientie lumine carent: claudi qui ad ea que iubetur implenda: vires non habent. Aridi qui superne dilectionis pinguedine carent. **VVG.** Venit autem christus ad populum iudeorum et faciendo magna: docendo vitia turbauit peccatores. In aquam presentia sua: et excitauit ad passionem suam: sed latens turbauit. Si enim cognouissent: nunquam glorie dominum crucifixissent. Subito enim videbat aqua turbata: et a quo turbabatur non videbatur. Descendere ergo in aquam turbatam: hoc est humiliter credere in domini passionem. Ibi sanabatur vnus: significans ecclesie unitatem: postea quisquis veniret non sanabatur: quia quisque praeter unitatem fuerit: sanari non poterit. Vbi illis quod dedit unitatem: et partem sibi faciunt in hominibus. Habebat autem. xxxviij. annos in infirmitate: qui sanatus est. hic enim numerus ad languorem pertinet magis quam ad sanitatem. Quadragenarius enim numerus sacratus: nobis in quadam perfectione commendatur: quia lex in decem preceptis data est: et predicanda erat per totum mundum: qui quattuor partibus commendatur. Denarius autem per quattuor multiplicatus ad quadragenarium peruenit. vel quia per euangelium quod quattuor libros habet impletur lex. Si ergo quadragenarius numerus habet perfectionem legis: et lex non impletur nisi in gemio precepto charitatis. Quid miraris quia languebat quod xl. minus duos habebat: necessarius erat illi homo ad sanitatem. Sed homo ille qui et deus est: et quia illum faciente duobus minus inuenit: quia duo quedam iubendo quod minus erat impleuit. In duobus enim domini iussus. duo precepta significata sunt charitatis. Dei dilectio prior est ordine precipiendi: proxiimi autem dilectio prior est ordine faciendi. Dicit ergo: Tolle grabatum tuum: quasi diceret: Cum esses languidus portabas te proxiimus tuus sanus factus es: porta proximum tuum. Dicit etiam: Ambula. Sed quo iter agis nisi ad dominum deum tuum?

BE. Quid enim est dicere: Surge et ambula: nisi a torpore et ignavia in quibus prius iacebas erigere: et in bonis operibus proficere stude. Tolle grabatum tuum. id est proxiimum tuum a quo portaris et ipse patienter tolera. **AVG.** Porta ergo eum cum quo ambulas: ut ad eum peruenias cum quo manere desideras. Ille autem nondum Iesum nouerat: quia et nos credimus in eum: quem non videmus: et ut non videatur declinat a turba. Quadam solitudine intentionis videtur deus. turba strepitum habet. visio ista secretum desiderat.

C. Postea inuenit eum Iesus in templo et dixit illi: Ecce sanus factus es: iam noli amplius peccare: ne deterius tibi aliquid contingat. Abijt ille homo et nunciauit iudeis: quia Iesus esset qui fecit eum sanum. Propterea persequerentur iudei Iesum: quia hec faciebat in sabbato. Iesus autem respondit eis: Pater meus usque modo operatur et ego operor. Propterea ergo magis querebant eum iudei interficere: quia non solum soluebat sabbatum sed et patrem suum dicebat deum equalem se faciens deo.

CHRY. Luratus homo non secessit ad nundinas neque voluptati aut vane glorie dedit seipsum: sed in templo conuersabatur: quod maxime religionis est signum. unde dicitur: Postea inuenit eum Iesus in templo. **AVG.** Dominus quidem Iesus et in turba eum videbat et in templo.

Ille autem languidus Iesum in turba non agnoscit: in templo agnoscit in loco sacro. **ALCVI.** Quia si gratiam conditoris cognoscere volumus: et ad eius visionem venire: fugienda est turba cogitationum et affectuum prauiorum. declinanda sunt prauiorum conuenticula. fugiendum est ad templum ut nos ipsos templum dei studeamus facere quos deus iuuere et in quibus manere dignetur. Sequitur: Et dixit illi: Ecce sanus factus es: iam noli amplius peccare: ne deterius tibi aliquid contingat. **CHRY.** Ubi prius discimus quod ex peccatis ei nata est hec egritudo. quia enim sepius animam in nobis egrotantem insensibiliter habemus: corpus autem etiam paruam suscepit lesionem: o facit studium ut ab infirmitate liberemur. Propterea deus punit corpus pro his que anima deliquit: secundo vero quod verus est gehenne sermo: tertio quod longum est infinitum supplicium. Dicunt enim quidam: Nunquid quia in breui temporis momento adulteratus sum: immortali ter crucior: vide quod hic tanto tempore pro peccatis cruciatur: non enim temporis mensura peccata iudicantur: sed ipsa delictorum natura. Cum his autem et illud discimus: quod si grauem sustineamus penam pro prioribus peccatis: deinde et eadem incidimus grauiora patiemur: et hoc decenter. quod enim neque supplicio factus est melior ut insensibilis de re liquo et contemptor: ad maius ducet tormentum. si autem hic non omnes pro peccatis torquentur: non confidamus. Nihil enim nos hic pati pro peccatis signum est maioris illic futuri supplicii: non autem omnes egritudines sunt ex peccatis sed plures. Quedam enim et a pigritia fiunt: quaedam propter probationem: sicut in iob. sed propter quid paralytico huic christus de peccatis mentionem facit? Qui dam huic paralytico detrahentes dicunt eum christi fuisse accusatore: et propter hoc hec audisse. quod igitur dicit de paralytico qui est apud mattheum: etenim et illi dictum est: Dimittuntur tibi peccata tua. neque etiam christus huic inculcat de preteritis: sed ad futurum eum munit solum.

Alios igitur curans peccatorum non meminit: quia his paralyticis ex peccatis egritudines sunt factae: alijs autem ex infirmitate naturali: vel per hos reliquos omnes admonet. Cum his autem et illud est dicere: quoniam multam vidit inesse anime huius patientiam: et ut valentem suscipere admonitionem eum admonet. Tribuit autem signum ei proprie deitatis. dicendo enim: Non amplius pecces: ostendit se scire omnia que ab eo facta erant delicta. **AVG.** Nunc autem ille postea quod vidit Iesum: et cognouit eum auctorem salutis sue: non fuit piger in euangelizando quem viderat. unde sequitur: Abijt ille homo et nunciauit iudeis: quia Iesus erat qui fecit eum sanum.

CHRY. Non ita insensibilis erat: ut post tantum beneficium et admonitionem maligna mente hoc dicat. Si enim detrabere vellent: sanitatem tacens transgressionem dixisset: sed hoc non fecit: non enim dixit: quoniam Iesus est qui dixit: Tolle grabatum tuum. quod videbatur iudeis crimen esse: sed dixit: Quoniam Iesus est qui me sanum fecit. **AVGVSTINVS.** Sic igitur ille annuntiabat: et illi insaniebant. unde sequitur. Propterea persequerentur iudei Iesum: quia hoc faciebat in sabbato. Manifestum enim opus corporale factum erat ante oculos iudeorum: non sanitas corporis: sed deportatio grabati: que non videbatur ita necessaria quemadmodum sanitas. Aperte ergo dicat dominus sacramentum sabbati et signum obseruandi vnus diei ad tempus datum esse iudeis. Impletionem vero ipsam sacramenti: in illo venisse eum sequitur. Iesus autem respondit eis: Pater meus usque modo operatur: et ego operor. q. d. Nolite putare quia sabbato ita requieuit pater meus: ut ex illo non operetur sed sicut ipse nunc operatur sine labore: operor et ego sed ideo dictum est deum requieuisse: quia iam creaturam nullam condebat: postquam perfecta sunt omnia. quiete vero propterea appellauit scriptura: ut nos admoneret per bona opera

quieturos. Et sicut deus postq̄ fecit hominem ad imaginem et similitudinem suam: et p̄fecit omnia opa sua bona valde requieuit septimo die: sic et tibi requie non speres: nisi cum redieris ad similitudinem in qua factus es: quā peccato perdidisti: et nisi cum bona fueris operatus.

AVG. quarto super genesim ad litterā: Dicit ergo probabiliter potest ad seruandū sabbatum iudeis fuisse p̄ceptum in vmbra futurū: que spirituales requiem significaret: quam deus exemplo quietis sue: fidelibus bona opera facientibus archana significatione pollicebatur.

AVG. super iohannem: Erit enim sabbatum huius seculi cum transierint sex etates quasi sex dies seculi: tunc enim ventura est requies que promittit sanctis. **AVG.** quarto super genesim ad litteram: Cuius etiam quietis ipse dominus iesus mysteriū suā sepultura confirmauit. Ipso quippe die sabbati requieuit i sepulchro postq̄ sexto die consummavit opera sua quando ait: Consummatum est. Quid ergo mirum si decessitū diem quo erat christus in sepultura quieturus: volens etiam hoc modo p̄nunciare ab operibus suis in vno die requieuit: deinceps opaturus ordinem seculorum. Potest etiam intelligi: quod cum requieuisse a condendis generibus creature: quia ultra iam non condidit aliqua genera noua. Deinceps autem vsq̄ nunc et ultra operate eorundem generum administrationem que tunc instituta sunt: non ut ipso saltem die septimo potētia eius a celi et terre omniumq̄ rerum quas condiderat gubernatione cessaret: alioquin continuo dilaberetur. Creatoris namq̄ potentia causa est subsistendi oī creature: que ab eis que creata sunt regendis si aliquando cessaret: simul et eorum cessaret species omniumq̄ natura concideret: neq̄ enim sicut structuram edificiū cum fabricauerit quis abscedit: atq̄ illo cessante stat opus eius: ita mundus vix ictu oculi stare pōt si ei deus regimē suum subtraheret: proinde quidem dominus ait: Pat̄ me us vsq̄ modo operatur continuationē quandam opis eius que vniuersam creaturam cōtinet atq̄ administrat: ostendit. Aliter enim posset intelligi si diceret: Et nūc operatur: ubi non esset necesse ut operis continuationem acciperemus. Aliter autem cogit intelligi cum ait: Usq̄ nūc ex illo scilicet quo cuncta cum conderet operatus est.

AVG. super iohannem. Ergo itaq̄ diceret iudeis: Quid alius expectatis persuadentis ut non operet sabbato. Sabbati dies vobis ad significationem meam p̄ceptus est. opera dei attenditis: per me facta sunt omnia. operatus est pater lucem: sed dixit ut fieret: si dixit verbo operatus est: et verbum eius ego sum. Pater meus et nūc opatur et cum fecit mundū: et vsq̄ nūc operatur: cum regit mūdū ergo et per me fecit cum fecit: et per me regit cum regit.

CHRY. Et quidem christus cum discipulos excusare oportebat: dauid consuevit eorum in mediū ferebat. Quando vero de seipso erat accusatio: ad patrem refugit. Considerandum etiam q̄ neq̄ ut homo solum excusaret: sed neq̄ ut deus solum sed quandoq̄ hoc quandoq̄ illo modo. Uolebat enim vtrūq̄ credi et condescensio: nis dispensationem et deitatis dignitatem. vnde hic eqli tatem sui ad patrē ostendit: et in dicendo cum patrē singulariter. Dicit enim pater meus: et in agendo eadem illi. Dicit enī: et ego operor. vnde sequitur: Propterea ergo magis querunt cum iudei interficere: quia non solū soluebat sabbatum: sed et patrē suum dicebat deū. **AVG.** Non quocūq̄: sed quid equalem se facit deo: nam oēs dicimus deo: Pater noster qui es in celis. Legimus et in deos dixisse: Cum tu sis pater noster. ergo non hinc irascebantur: quia patrem suum dicebat deum: sed q̄ lōge alio modo q̄ homines. **AVG.** de concord. euan. Dicēdo enim: pater meus vsq̄ modo operatur: et ego operor: q̄ ei esset equalis voluit intelligi: consequens esse ostēdēt ut qm̄ pater operatur: et filius operetur: quia pater sine filio non operatur. **CHRY.** Si vō non naturalis es

set filius nec eiusdē substantie: hec excusatio maior accusatio esset. Non enim p̄fectus regalē legē transgrediens poterit effugere: si accusatus se excuset dicens: Quoniam et rex soluit legem. Sed quia par est dignitas filij ad p̄fēz propterea perfecta excusatio ē. sicut igitur pater operas sabbato absolutus est a crimine: ita et filius. **AVG.**

Ecce intelligunt iudei quod non intelligunt arriani. Arriani quippe inequalem dicunt filium patri: et inde heretici pulsat ecclesiam. **CHRY.** Qui vō nolunt cum deo mente hoc suscipere: dicunt q̄ christus non fecit se equalem deo. sed iudei hoc suspicabantur: sed ad hoc per ea que supradicta sunt superueniamus. Manifestum enim est q̄ iudei persequebantur christum: et q̄ soluebat sabbatum: et q̄ dicebat patrem suum deum. vnde et quod cōuenienter adiungitur: Equalem se faciens deo. adheret p̄missis in veritate. **HILA.** vj. de trinit. Expositio enī euangeliste causam demonstrantis cur dñm iudei interficere vellent. **CHRY.** Et iterum: si ipse hoc ipsum volebat asserere: sed iudei hoc inaniter suspicabantur: non dimisisset dominus eorum mentem in errore: sed corripisset. neq̄ enim euangelista hoc tacuisset sicut supra de eo quod dictum est: Soluite templum hoc. **AVG.** Nō tñ iudei intellexerunt christum esse filium dei: sed intellexerunt in verbis christi: quia talis commendaret filius dei q̄ equalis esset deo: quia ergo nesciebant: talem tamē p̄dicari agnoscebant. Ideo dicit: Equalem se faciens deo non autem ipse se faciebat equalem: sed ille illum genuerat equalem.

CHRY. Respondit itaq̄ iesus et dixit eis: Amē amē dico vobis: non potest filius a se facere quicq̄: nisi si quod viderit patrem facientem. Quocūq̄ enī ille fecerit: hec et filius similiter facit. Pater enim diligit filium: et omnia demonstrat ei que ipse facit: et maiora his demonstrabit ei opera ut vos miremini.

HILA. vj. de trinitate: Ad violati sabbati obiectus sibi reatum dixerat: Pater meus vsq̄ modo operatur: ego operor: ut vlturpasse hoc exauctoris intelligeretur exemplis. Significans tamen hoc quod ipse ageret patris opus esse intelligendum: quia ipse in se operaretur operante: et rursum aduersum eam inuidiam q̄ se deo equaliter patrem nominis vlturpatione: volens et naturam confirmare et nature virtutem profiteri: respondit. vnde dicitur. Respondit itaq̄ iesus et dixit eis: Amen amē dico vobis: non potest filius a se facere quicq̄: nisi quod viderit patrem facientem. **AVG.** Quidam qui christi nos se haberi volunt: arriani heretici dicentes ipsum filium dei qui suscepit carnem: minores esse q̄ pater est. capiunt ex his verbis causam calumnie et respondent nobis: Videtis quia dominus iesus cum aduertet iudeos ex hoc moueri: quia patri deo equalem se faceret: talia verba subiunxit: ut se equalem non esse monstraret. qui enim non potest: inquit a se facere quicq̄: nisi q̄ viderit patrem facientem: utiq̄ minor est non equalis. Sed si deus erat verbum: et est deus maior et deus minor: duo deos colimus: non vnum deum. **HILARIUS.** septimo de trinitate: Ne igitur exequatio illa per nomen naturam naturitatis que filij est auferet eidem: ait filium ab se nihil facere posse. **AGVSTINVS.** Tanquam diceret: Quid scandalizati estis: quia patrem meum dixi deum: et quia equalem me feci deo: ita sum equalis: ut ille me genuerit: non ut ille a me: sed ego ab illo sum filio. Hoc est esse quod posse. Quia ergo substantia filij de p̄e est: ideo potentia filij de p̄e ē. q̄ ergo filij nō ē a se: ideo nō pōt a se. sic ergo nō pōt filij a se facere quicq̄: nisi q̄ viderit patrem facientem: quia videre filij hoc est naturę esse de patre: non alia visio est eius: et alia substantia eius.

totum quod ē de patre est. **HILA.** vij. de tri. Ut antez maneret salutaris in patre et filio: confessionis nostre ordo naturam natiuitatis ostendit: que patrem efficiendū per incrementa idularū ad vnumquodq opus viriū su meret: sed de cognitione presumet. presumet autē nō de aliquo operis corporalī exēplo: vt quod prius pater faceret: id postea filius facturū esset. sed cū ex patre filius esset natus per virtutis ac nature in se paternae cōsciam: nō nisi quod patrē faciēte vidisset: filiū facere posse te statim est. nō enī corporalib' modis deus videt: sed visus ei oīs in virtute nature est. **AVG.** ij. de tri. Hoc autē si ppter ea dictū accepimus qz in forma accepta ex creatura mīno: est filius: consequens erit vt prius pater super aquas ambulauerit: et cetera que filius in carne apparēs inter hoīes fecit vt possit filius ea facere. quīs autē vel dylus ista sentiat. **AVG.** sup. ioan. Ambulatio in illa carnis supra mare a patre fiebat per filiū. Qm enī caro ambulabat et diuinitas filiū gubernabat: pater absens nō erat cū filius dīcat. Pater in me manens ipse facit opera cum ergo dixisset: Non pōt filius a se facere quicq. Ne forte carnalis subripet intellectus: vt faceret sibi hō quasi duos fabros: vnu magistrū: alterū discipulū: vt quomodo ille fecit archam: iste facit alterā secutus ait. Quēcūq enī ille fecerit: hec et filius similiter facit. Non ait. Quēcūq pater facit et filius alia similia facit: sed hec eadē. Mū dum pater: mundū filius: mundū spūsanctus. Si vñ deus pater: et filius: et spūsanctus: vnus mundus factus a patre per filiū in spūsancto. Hec ergo eadem facit. Ad dū autē. Similiter: ne alius error in animo nasceret. Uidetur enī corpus hoc idem facere quod anima: s; nō similiter. animus enī imperat corpori: corpus visibile ē: animus inuisibilis: vt faceret aliquid seruus: iubente domino fecit: idem ab vtroq factum est: sed nūqd similis. Non ergo sic pater et filius: sed hec eadem facit et similis facit: vt intelligamus similitudinem potentia facere filiū eadē ipā que facit pater. **CHRY.** Uel aliter: Omnia et eadem ad ostendenda nature virtutem locutus sit. Ubi vñ similiter per filiū oīa ea: eadem fiunt: similitudo operū solitudinem opantis excludit. Hec igitur est vere fidei nostre intelligentia: qz sub vna hac significatione testantur: et similiter facta natiuitatem et eadem facta naturam. **CHRY.** Uel aliter: Totū qd dicitur: A semetipso non pōt filius facere quicq: intelligendū est quia nō contrariū patri: nō aliquid alienū ab eo facere pōt. Ideo autē non dicit: Qm nō contrariū facit. sed qm non pōt facere: vt hinc ostendat indissimilitudinem et certitudinem paritatis. Non enī imbecillitate si lq: sed multā eius virtutem ostendit hoc verbū: sicut enī cum dicimus: Impossibile est deū peccare: non imbecillitatem eius accusamus: sed ineffabile quandā virtutem eius testamur: ita cum dicit filius: Non possum a meipso facere quicq. hoc dicit: qm impossibile est eum facere aliquid contrariū patri. **AVG.** contra sermo. arrianorū: Hoc autē non deficientis est: sed in eo qd de patre natus ē pmanens: tanq laudabile est oipotētē non posse mutari: qd laudabile est qd oipotens non pōt mori. Pōt enī filius facere qd non vidisset patrē faciēte: si posset facere qd per illū non facit pater: hoc est. Si posset peccare: neq nature inmutabiliter bone que a patre est genita conueniret. Hoc autē quia non pōt: non deficienter nō pōt: sed pōt. **CHRY.** His autē que dicta sunt attestat quod sequitur: Quēcūq enī ille fecerit: hec similiter et filius facit. Si enim per seipsum pater oīa facit: et filius p seipm facit: vt hoc qd dicit: similiter maneat: vides qualis intelligentia est excelsa: hūilitatis autē verba. si enī humilī pro ducit verba quedā nō mireris. quia enī persequēbant eū excelsa audientes: et contrariū deo esse estimabāt: parū per verba remisit. **AVG.** Cum ergo dixisset et se eadē fa-

cere: et similiter que facit pater subdit: Pater enim diligis filiū et oīa demonstrat ei quēcūq ipse facit. ad hoc quod supra dixit: Nisi quod viderit patrē facere: videt pñere et qd oīa demonstrat ei que ipse facit. Sed rursus mortalī cogitatio perturbatur. Dicit enī aliquis: Sed rursus facit pater vt possit filius videre quod facit: velut si faber doceat filiū artem suam: et demonstrat ei qd facit: vt possit et ipse facere quod viderit patrē faciētem. Cum ergo pater facit filius nō facit: vt possit videre filius qd pater facit. Porro si fixū atq inconcūsum tenemus: quia per filiū oīa pater facit: anteq faciat demonstrat filio. Ubi etiam demonstrat filio pater quod facit: nisi in ipso filio p que facit. si enim pater exempla faciat: et filius attendat manū patris quēadmodū faciat: vbi est illa inseparabilitas trinitatis. Non ergo faciendo demonstrat pater filio: sed demonstrando facit p filiū. Uidet enī patrē filius demonstrantez aūq aliquid fiat: et ex demonstratione patris et visione filij fit: quod sit a patre per filiū. Sed dices: ostendo filio meo: quod volo facere: et facit ipse atq ego per ipsū. Sed verba diciturus es ei filio tuo: sed ipse filius est verbum patris. Nunquid ergo per verbū loqueretur ad verbum: an quia filius magnum ē verbū: mīnoza verba transitura erunt inter patrē et filiū: et sonus aliquis et quasi creatura quedam tpalis exitura erat ex ore patris et percussura aurem filiū. Remoue oīa corpalia: simplicitatē vide si simplex es: si non potes cōprehendere quid sit deus: vel hoc cōprehende quid nō deus sit multū proficies: si nō aliud qd ē seferis de deo. In mēte tua vide quod volo dicere: in qua video memoriā et cogitationē: demonstrat memoriā tua cogitationi tue carthaginem: et quod in illa erat: anteq intenderes conuerse ad se cogitationi ostēdit. Ecce facta est a memoriā demonstratio: facta ē in cogitatione visio et nulla verba in medio cucurrerunt. Nullum ex corpore signum datum est: sed in oīa que in memoriā tenes: forinsecus accepisti. Pater que demonstrat filio: nō accepit extrinsecus: intus totū agit: quia nihil creaturarum esset extrinsecus nisi pater hoc fecisset per filiū. et eam pater demonstrando fecit: quia per filiū vidēte fecit. Sic ergo demonstrans pater filiū visionem gignit: quemadmodum pater filiū gignit. Demonstratō quippe generat visionem: non visio demonstrationem. quod si purius et perfectius intueri valeremus: fortassis inueniremus nec aliud esse patrem: aliud eius demonstratio nem: nec aliud filiū: aliud eius visionem. **HILA.** vij. de trinita. Non igitur per ignoratōnem credendus est vñigenitus deus doctrina demonstrationis eguisse. Demonstratio enim operum nihil aliud hic nobis preterq natiuitatis fidem ingerit: vt subsistentem filiū ex subsistente deo patre credamus. **AVG.** Uidere enim patrem hoc est illi esse filiū. Sic ergo demonstrat pater omnia que facit filio: vt a patre videat omnia filius. Uidendo enim natus est: et ab eo est illi videre a quo est illi esse: et natum esse et permanere. **HILARIUS.** vij. de trinita. Neq autem incircūspectum se celestis sermo egit ne forte diuerse nature significatio sub occasione dicti ambigui subriperet. Demonstrata enim potius opera patris esse ait domino qd ad operationem eorum naturam virtutis adiectam vt demonstratio ipsa natiuitas esse doceretur cui per dilectionem patris operum paternorum que per eum effici vellent: esset cognata cognitio. **AVGVSTI.** Sed ecce quem diximus patri coeternum videntem patrem et videndo existentem: rursus nobis tempora nominat. Nam sequitur: Et maiora his demonstrabit ei opera: Si autem demonstrabit: hoc ē demonstraturus est: nondum demonstrauit: et tunc filio demonstraturus est quando et istis. Sequitur enim: Ut vos miremini. Et hoc difficile est videre quomodo tantquam temporaliter filio coeterno aliquando monstrat eternus pater omnia scienti que sunt apud patrem.

Que sint autem illa maiora facile est scire ex hoc quod subditur: Sicut enim pater suscitavit mortuos. **MAIORA** enim opera sunt mortuos suscitare quam languidos sanare: sed quod paulo ante loquebatur ut deus: cepit loqui ut homo. **DEMONSTRABIT** enim quasi temporaliter homini factis in tempore opera maiora. id est resurrectionem corporum. **CORPORA** enim resurgent per dispensationem humanam: sed anime resurgent per substantiam dei. participatione enim dei fit anima beata: non participatione beate anime. **QUO** enim anima que inferior deo est: id quod ipsa inferius est: hoc est corpus vivere facit: sic eandem animam non facit beate vivere: nisi si quod ipsa anima superius est. id est deus. unde et prius dictum est quod pater diligit filium et demonstrat ei que ipse facit. **DEMONSTRAT** enim pater filio ut anime suscitentur: quod per patrem et filium suscitantur: nec possunt vivere nisi eorum vita sit deus: vel nobis pater demonstraturus est non illi. propterea subiungit: **UT** vos miremini. In quo exponit quid voluit dicere. **ET** maiora his demonstrabit ei opera. **SED** quare non dixit: Demonstrabit vobis: sed filio. quia et nos membra sumus filii: et ipse discit quodammodo in membris suis: quomodo et patitur in nobis. sicut enim dixit: **QUOD** vni ex minimis meis dedistis: mihi dedistis: ita si interrogetur a nobis: **QUANDO** eris discens: cum tu doceas omnia. Respondet: **CUM** vni ex minimis meis discit ego discit.

SICUT enim pater suscitavit mortuos et vivificavit: sic et filius quos vult vivificat. **NEQUE** enim pater iudicat quicquid: sed omne iudicium dedit filio: ut omnes honorificent filium sicut honorificant patrem. **QUI** non honorificat filium: non honorificat patrem qui misit illum.

AVG. Quia dixerat quod maiora his opera pater demonstraturus est filio: que sunt maiora prosequitur et dicit: **SICUT** enim pater suscitavit mortuos et vivificavit: sic et filius quos vult vivificat. **PLANE** maiora sunt ista: valde. **PLUS** est ut resurgat mortuus quam ut convalescat egrotus. **NON** autem sic hoc intelligamus: ut alios a patre suscitari: alios a filio estimemus: sed eosdem quos pater suscitavit et vivificavit: ipsos et filius suscitavit et vivificavit. **ET** ne quis diceret: **SUSCITAT** pater mortuos per filium: ille tanquam potens: iste tanquam ex aliena potestate: tanquam minister facit aliquid. **POTESTATE** filii signavit dicens: **FILIUS** quos vult vivificat. **TENETE** hic non solum potestate filii: verum etiam et voluntatem. **EADDEM** enim patris et filii potestas est et voluntas. non enim vult pater aliud quam filius: sed sicut illis una substantia: sic una voluntas est. **HILA.** vij. d. trini. **VELLE** quidem nature libertas est: que ad preceptum virtutis beatitudinem cum arbitrio voluntate in libertate subsistat. **AVG.** Sed qui sunt isti mortui: quos vivificat pater et filius. **VULT** nobis insinuare resurrectionem mortuorum quam omnes expectamus: non illam quam quidam habuerunt ut ceteri crederent: resurrexerunt enim lazarum mortuorum. **CUM** ergo dixisset: **SICUT** enim pater suscitavit mortuos et vivificavit: ne intelligeremus illam mortuorum resurrectionem quam fecit ad miraculum non ad vitam eternam secutus ait: **NEQUE** enim pater iudicat quicquid: sed ut ostendat quia de illa resurrectione mortuorum dixerat que futura est in iudicio. **VEL** aliter de resurrectione animarum dictum est: **SICUT** pater suscitavit mortuos. **DE** resurrectione autem corporum sic dicit: **NEQUE** enim pater iudicat quicquid. **RESURRECTIO** enim animarum fit per substantiam patris et filii: et ideo id simul operantur pater et filius: resurrectio vero corporum fit per dispensationem humanam: non patri coeternam. **SED** vide quomodo verbum christi mentem nostram huc atque illuc ducit: vno carnis loco remanere non sinit: ut versando exerceat: exercendo mundet: mundando capaces reddat: factos im-

pleat. **PAULO** enim ante dicebat: quia demonstrat pater filio quicquid facit: videbat quasi patrem facientem et filium expectantem mox rursus video filium facientem patrem vacante. **AVG.** primo de tri. **NON** enim quod dicitur: **DE** iudicio dedit filio: in illa locutione dictum est: quia dicitur: **SIC** dedit filio vitam hanc in semetipso ut significaretur: sic filius genuit quicquid. **IM** hoc enim quod pater equaliter genuit filium iudicat cum illo. **IM** hoc ergo dictum est quod in iudicio non forma vel forma filii hominis apparebit: non quod non iudicabit: qui dedit omne iudicium filio: cum de filio dicat filius: **EST** quod querat et iudicet. **SED** ita dictum est: **PATER** non iudicat quicquid: ac si diceretur: **PATER** nemo videbit in iudicio: sed omnes filii: quod filius hominis est: ut possit et ab impijs videri. cum et illi videbunt in quo pupugerunt. **HILA.** vij. de tri. **VEL** aliter: quod dicitur: **ET** filius quos vult vivificat: ne non natiuitatis videbatur in se hanc naturam: sed non nate potius patris iure subsistere: continuo subiicit: **NEQUE** enim pater iudicat quicquid: sed omne iudicium dedit filio. **ET** in eo quod omne iudicium datum est naturam: natiuitas demonstrat: quia et omnia hanc sola natura possit indifferens: neque natiuitas aliquid possit hanc nisi datum sit. **CHRY.** Sicut enim dedit vitam. id est genuit eum viventem: ita dedit iudicium: id est genuit eum iudicem. **DEDIT** enim: hic possumus est ne hunc ingentium suspiceris: neque duos presumes. **DICIT** autem: **OMNE** iudicium: quia omnis est et puniendi et honorandi ut voluerit. **HILA.** vij. de tri. **Datum** est enim omne iudicium: quia vivificat quos vult: neque ad opus patris iudicium potest videri cum ipse non iudicet: quia filii iudicium ex iudicio est paterno: ab eo enim datum omne iudicium est. **SED** datum iudicij causa non tacta est. **SEQUITUR** enim: **UT** omnes honorificent filium: sicut honorificant patrem. **CHRY.** Ne enim audirent quoniam patrem habet: auctorem: dissimulandam substantiam estimet et honorum inorationem: complicat honorem filii patris honorum: eundem ostendens esse honorem patris et filii. **SED** nunquid patrem eum dicimus: absit. qui enim patrem eum dicit: non adhuc filium ut patrem honorat: sed totum confundit. **AVG.** Expius quidem filius videbat ut servus: pater honorabat ut deus: apparebit filius equalis patri. **UT** omnes honorificent filium sicut hominem. **SED** quid si inveniunt qui patrem honorificant et non honorificant filium: non potest fieri. unde sequitur. **QUI** non honorificat filium non homo. **PA.** qui misit illum. **ALIUD** est enim cum tibi commendat deus: quod deus est et aliud cum tibi commendat deus: quod pater est. **CUM** tibi commendat deus creator: tibi commendat omnipotens: ipse quidam summus: et unus: inuisibilis: incommutabilis. **CUM** vero tibi quia pater est commendatur: nihil tibi aliud quam filius commendat: quod pater dicit non potest filium non habet. **SED** si forte patrem dices honorificas tanquam maiorem: filium tanquam minorem: ibi tollis honorem patris ubi minorem eas filio. **QUID** enim tibi aliud videtur ut sentienti: nisi quia pater equaliter sibi filium generare aut noluit: aut non potuit. **SI** noluit invidit: si non potuit defecit. **VEL** aliter: **QUOD** dicitur: **UT** omnes honorificent filium sicut hominem: reddidit est resurrectionem avari quam sic opatur filius sicut pater. **SED** pro resurrectione non corporum subdit: **QUI** non honorificat filium: non honorificat patrem qui misit illum. **NON** dixit sic: **HONORATUR** enim homo christus: sed non sicut pater deus. **SED** dicit aliqd: **MISIT** est filius: et maior est pater: quod misit. **RECEDE** a carne missione audi: non separationem. **RES** humane fallunt homines: res divine purgant: quod et ipse res humane dicit contra te testimonium: velut si quis vixisse velit petere: ipse se non posset: amicum maiorem mittit qui eam petat. **ET** si attende quod sit aliud in rebus humanis. **NUNQUID** enim homo pergit cum eo quem mittit: pater autem qui misit filium non recessit a filio cum dicat: **NON** sum solus quia pater mecum est. **AVG.** iij. de tri. **NON** autem eo ipso quod de patre natus est: missus dicitur filius: sed vel eo quod apparuit huius mundo: verbum caro factum. unde dicit: **APPE** et

venit in hunc mundū. Uel eo q̄ ex tempore cuiusq̄ mēte percipitur sicut dictum est: Mitte illam ut mecum sit et mecum laboret. **HILA.** vj. de trini. Conclufa igitur sunt omnia adue: sum heretici furoris ingenta. filius ē: quia a se nū facit. Deus est: quia quecumq̄ pater facit: et ipse eadem facit: vnū sunt: quia exequantur in honore. Non est pater ipse: quia missus est.

Amen amen dico vobis: quia qui verbū meū audit: et credit ei qui misit me: habet vitā eternam. Et in iudiciū non veniet: sed transiet a morte in vitam.

GLO. Quia dixerat q̄ filius quos vult viuificat: cōsequenter ostendit qualiter p̄ filium pueniatur ad vitam dicens: Amen amen dico vobis: quia qui verbū meū audit: et credit ei qui misit me: habet vitā eternā. **AVG.** Quādoquidē in audiendo et credendo vita eterna ē: multo magis in intelligendo. Sed gradus pietatis est fides: fidei fructus intellectus. Et non dixit mihi: Sed credit ei qui misit me. Quare verbū audit tuū: et credit alteri quid voluit dicere: nisi quia verbum eius est in me. Et quid est. Audit verbū meū: non audit me. Credit autē ei qui misit me: quia cū illi credit verbo eius credit: mihi credit: quia verbū patris ego sum. **CHRY.** Uel non dixit: Qui audit sermones meos et credit mihi: est in me. Et quid est. Tuum ē et gloriationē verbo: et supflū. Dicens autē: Credit ei qui misit me: susceptibile faciebat suū sermonē. Ex duobus enī suū sermonē susceptibile facit: et in hoc q̄ p̄ creditur ab eo qui ipsum audit: et in hoc q̄ multis bonis potetur. vnde sequit: Et in iudiciū non veniet. **AVG.** Sed quis ē hic? Erit quisq̄ paulo aplo melior q̄ ait: Oportet nos exhiberi oēs ante tribunal xp̄i. Aliqñ ergo iudiciū pena dicit: aliqñ iudiciū discretio dī. Ergo scdm iudiciū discretionis oēs nos oēs exhiberi ante tribunal xp̄i. Secundū iudiciū dānationis hic dī. In iudiciū non veniet id ē non veniet in dānationē. Sequitur: Sed trāsit a morte in vitā. Non nunc trāsit: sed iam trāsit a morte in vitam: ad vitā fidei: a morte iniquitatis ad vitam iusticie. Uel aliter ne putares credendo te non moriturū secundū carnē: scias te mortē quā debes supplicio adā p̄solitū. Accipit enī ille in quo tunc oēs sumus morte morieris. Nec potes euadere diuinā sniam. Sed cum peroluēris mortē veteris hoīs: suscipies vitā noui hoīs: et transiēs facies de morte ad vitā. Ad quā vitā? ad eternā. Resurrecturi enī in fine seculi mortui in vitā eternā transibunt. vita enī ista nec vita noianda est: quia non est vera vita: nisi que est eterna. **AVG.** de ver. 100. Videmus autem homines amatores p̄ntis vite: tp̄alis ac finiens: sic p̄ illa laborare: vt qñ veniat mortis metus: q̄cquid p̄nt faciant: non vt auferant: sed vt differant mortē. Si ergo tāto labore: tanta cura agitur vt aliquātulū plus viuāt: quō agendū est vt semp viuāt. Esi prudēs dicunt: qui oib? modis agunt: vt differāt mortē et viuāt paucos dies: q̄ stulti sunt qui sic viuūt vt pdant eternū diem.

Amen amē dico vobis: q̄ venit hora et nūc est qñ mortui audiet vocē filij dei: et qui audierint viuēt. Sicut enī pater habet vitam in semetipso sic dedit et filio habere vitam in semetipso.

AVG. Posset aliquis dicere: Ex patre aliquis viuificatur cui credit: quid tu non viuificas? vide quia et filius quos vult viuificat. vnde dicit: Amen amen dico vobis: quia venit hora et nūc est qñ mortui audient vocē filij dei et qui audierint viuēt. **CHRY.** Cum autē dicat: Venit hora ne forte longum suspiceris tēpus addidit: Et nūc est. Sicut enī in resurrectione futura vocem audientes precipientem suscitabimur: ita et nūc sit. **THE.** Hoc enī dixit p̄o his quos a mortuis suscitaturus fuit. s. filia archifynagogi: filio vidue et lazaro. **AVG.** Uel aliter:

Ne forte quia dixit. Transit de morte ad vitā: intelligamus hoc in futura resurrectione: ostendere volens quō transit qui credit: subiungit: Amen amen dico vobis: q̄ venit hora. que hora? Et nūc est: quando mortui audient vocem filij dei: et qui audierint viuēt. Nō inquit: q̄ viuūt audient: sed audiendo reuiuiscunt. Quid est enī: audient: nisi obediunt. Qui enim credunt et scdm veram fidem agunt: viuūt et mortui non sunt. Qui autē vel nō credunt vel credunt male viuētes: et charitatem non habēt: mortui potius deputandi sunt: et tamē adhuc agitur hora ista et vsq̄ ad finem seculi ipsa hora agitur: vt iohannes dicit: Nouissima hora est. **AVG.** de verbis domini. Quando mortui id est infideles audient vocem filij dei id est euangelium. Et qui audierint viuēt: id est iustificabuntur: et infideles iam non erunt. **AVG.** super iohannem. Sed queret aliquis: Habet filius vitā? vnde viuāt credentes: Audi ipsum dicentem: Sicut enim habet pater vitam in semetipso: sic dedit et filio habere vitam in semetipso. Viuere quippe suū in illo est: non aliunde: non alienum est: non quasi particeps sit vite: que non est quod ipse: sed habet vitam in semetipso: vt ipsa vita sibi sit ipse. Quid tu: anima mortua eras. Audi patrem per filium: Surge vt in eo recipias vitam quam non habes in te. Qui habet vitā in semetipso. et sic agitur prima resurrectio. Hec enim vita q̄ pater et filius est: ad animam pertinet. Non enim vitam illam sapientie sentit corpus: sed mens rationalis. **HILA.** in li. de synodis. Conclufi quidem heretici scripturarū auctoritatibus: hoc soluz tribuere solent filio: vt patri tm virtute similis sit. tollunt autem ei similitudinem nature non intelligentes: non nisi ex nature similitudine similitudinem esse virtutis. neq̄ enim aliquando inferior natura superioris a se potioris q̄ nature virtutem consequitur. Non autem potest negari quā filius dei idem possit cum dixerit. Quecumq̄ pater facit eadem et filius facit similiter. sed similitudini virtutis nature similitudo succedit cum dicit: Sicut habet pater vitam in semetipso: ita et filio dedit habere vitam in semetipso. In vita nature et essentie significatio est: que sicut habetur: ita data esse docetur ad habendum. Quod enim in vtroq̄ vita est: id in vtroq̄ significatur essentia et vita que gignitur ex vita: id est essentia que ē essentia nascitur: dum non dissimilis nascitur. s. quia vita ex vita ē: tenet in se originis sue indissimilem naturam. **AVG.** xv. de trini. Intelligitur autem pater non sine vita existerē iam filio vitam dedisse: sed ita eum sine tempore genuisse: vt vita quam pater filio gignendo dedit coeterna sit vite eius qui dedit. **HILA.** vj. de trini. Quod enī ex viuio viuū natum est: habet natiuitatis perfectionem si ne nouitate nature. non enim nouum est quod ex viuio generatur in viuū: quia nec ex nihilo ad natiuitatem vita quesita est. et vita que natiuitatem sumit ex vita: necesse ē per nature vnitatem et perfecte natiuitatis sacramentum vt in viuente viuāt et in se habeat vitam viuētem. Et q̄ dem nature humane infirmitas ex disparibus comparatur: et ex inanimatis continetur ad vitam: nec statim i ea quod gignitur viuūt: neq̄ totum viuūt ex vita: cum in ea multa sint que sine nature sensu cum exercuerint desiccantur. In deo vero totum quod est viuūt. Deus enim vita ē et ex vita non potest quicq̄ esse nisi viuū. **AVG.** Ergo quod dī: Dedit filio: tale ē ac si diceretur: Dedit filio generando enī dedit. Quō dedit vt esset: sic dedit vt vita esset in semetipso: vt non aliunde vita indigeret: sed ipse esset plenitudo vite: vnde credentes aliq̄ viuerent dum viuerēt. Quid interest: q̄ ille dedit: iste accepit. **CHRY.** Vides indissimilitudinem in vno solo differentiam ostendentem in essendo: hunc quidem patrem: illum vero filium. **HILA.** de syno. Discernitur enim persona accipientis et dantis. Non enim potest intelligi ipse et que vnus a se accepisse qui dederit: quia alius est ibi viuens

alius profitens se vivere per auctoritatem.

Et potestatem dedit ei iudicium facere: quia filius hominis est. Nolite mirari hoc: quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem filij dei: et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vite: qui vero mala egerunt in resurrectionem iudicii.

TEO. Non solus pater dedit filio quod vivificet: sed etiam quod iudicium faciat. unde dicit: Et potestatem dedit ei iudicium facere. **CHRY.** Cuius autem gratia circa hoc continue veritatem iudicii dico et resurrectionem et vitam: quoniam hec maxime omnium sunt que introducere possunt: inflexibile facere auditorum. Qui enim persuasus est quoniam resurget: et filio dabit non rationem eorum que deliquit: est nihil aliud videri signum hoc suscipiens curret: benignus sibi iudicem faciens. Sed quia filius hominis est: nolite mirari hoc. Paulus quidem de samosetanus non ita ait: sed sic: Dedit ei potestatem iudicium facere: quia filius hominis est. sed nulla convenientia habet hoc dicitur ita. Non enim propterea suscepit iudicium quia homo est: quia quis prohibet omnes homines esse iudices: sed quia ineffabilis dei filius est: propterea et iudex est. Ita igitur legendum: Quia filius hominis est: nolite mirari hoc. quia n. videbatur audientibus obstare his que dicebantur: quoniam nihil plus estimabant esse christum quam purum hominem. que vero dicebantur erant maiora quam fin hominem: et etiam quam fin angelum: et erant solius dei. ideo hanc opinionem solvens dicit: Ne miremini quia filius hominis est. et subdit causam quod re non sit mirandum dicens: Quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem filij dei. Et cuius gratia non dixit: Ne miremini quia filius hominis est: etiam ipse filius dei est. Si resurrectionem posuit: quia scilicet opus dicens quod dei proprius erat: dat audientibus ex eo syllogizare de reliquo quoniam deus erat et dei filius. Et enim qui argumenta copulant: cum partes ponentes nobiliter demonstraverint: quod queritur multoties non inducunt ipsi conclusionem: sed ceteros facientes victoriam: dimittunt illi qui contradicunt: ut pro eis sententiam ferat. Igitur eius quidem que fin lazarum resurrectionis supra reminiscens de iudicio tacuit: non enim propter iudicium surrexit lazarus. Universalem vero resurrectionem inducens iudicium posuit. unde sequitur: Et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vite: qui vero mala egerunt: in resurrectionem iudicii. Quia enim supra dixerat: Qui audit sermonem meum et credit ei qui misit me in iudicium non venit ut non estimet quis quod credere sufficit ad salutem adiecit hoc de vita: dicit: Et qui bona egerunt et qui mala egerunt. **AVG.** Vel aliter: In quantum erat verbum in principio apud deum: dedit ei vitam habere in semetipso: sed quod verbum caro factum est ex virgine maria: homo factus filius hominis est. Et quia filius hominis est: accepit potestatem iudicium facere: quod scilicet erit in fine seculi. Et ibi erit resurrectio corporum mortuorum. Animas ergo suscitavit deus per christum filium dei: corpora suscitavit per eundem filium hominis. unde additur: Quia filius hominis est. Nam fin quod dei filius est spiritus habuit. **AVG.** de ver. do. Ad iudicium enim forma hominis ventura est: forma illa iudicabit que iudicata est. sedebit iudex qui stabat sub iudice. Dabitur veros reos: qui factus est falsus reus. rectum enim erat ut iudicandi viderent iudicem: iudicandi autem erant boni et mali: restabat ut in iudicio forma servus et bonis et malis ostenderet: forma dei solis bonis servaretur. Beati enim mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. **AVG.** super Jo. Omnes autem qui instituerunt alicuius esse falsae religionis sectam negare resurrectionem mentium non potuerunt: sed multi carnis resurrectionem negaverunt: et nisi tu dñe iesu dixeris eam: quid opponemus contradictionibus. Ad ipsam igitur ostendendam subdit: Nolite mirari hoc. scilicet quod dedit potestatem filio hominis iudicium facere: quia venit hora. **AVG.** de verbis do. hic non ad-

dit: Et nunc est: quia ista hora ipse seculi erit. Nolite inquam mirari quia dixi: Oporet homines ab homine iudicari. scilicet quos homines: non solum quos inveniet vivos. unde sequitur: Quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt.

AVG. super Jo. Quid evidenter: ut: corpe sunt in monumentis non anime. Superius etiam cum diceret: Venit hora. et adderet: Et nunc est. subiecit. quoniam mortui audient vocem filij dei. Non dixit: Omnes mortui. mortui enim iniquos voluit intelligi: sed non omnes iniqui obediunt evangelio. At vero in fine omnes qui sunt in monumentis audient vocem eius et procedent. noluit dicere: Et vivunt. quod superius dixit: ubi vitam eternam: intelligi voluit et beatam quam non omnes habebunt qui de monumentis procedent. Accipisti certe potestatem iudicandi: quia filius hominis es. Resurgent corpe de ipso iudicio: dicit aliquid: et hoc audite. Qui bona fecerunt in resurrectionem vite vivere. scilicet cum angelis dei. Qui male egerunt: in resurrectionem iudicii. hic iudicium pro pena posuit.

Non possum ego a meipso facere quicquid: sed sicut audio iudico: et iudicium meum iustum est: quia non quero voluntatem meam: sed voluntatem eius qui misit me patris.

AVG. Dicturi eramus christo: Tu iudicabis: et per non iudicabit: nonne ergo fin patre iudicabis. Et ideo adiecit: Non possum ego a me facere quicquid. **CHRY.** hoc est: non ex transeuntibus dissimile his que vult pater: a me fieri videbitis: sed sicut audio iudico. In quo nihil aliud ostendit quam impossibile est cum aliquo aliud velle quam quod per vult hoc est ita iudico ac si ipse pater esset qui iudicaret. **AVG.** Cum ageret de resurrectione animarum non dicebat: audio sed video. audio enim nunc dicit tanquam precipientis patris imperium. Jam ergo sicut homo loquitur quo maior est potest.

AV. in ser. contra arrianos: Vel aliter dicit filius: Si cut audio iudico: siue ex humana subiectione: quia filius hominis est: siue secundum illam incommutabilem simplicemque naturam que sic est filij: ut tamen ei de patre sit. In qua natura non est aliud audire: aliud videre: aliud esse. Unde ab illo est ei audire et videre a quo illi est ipsum esse: et ideo sicut audit iudicat: quia sicut genitum est verbum: videtur verbum sit veritas: ita secundum veritatem iudicat. Sequitur: Et iudicium meum iustum est. quia non quero voluntatem meam: sed voluntatem eius qui misit me patris. hoc enim dicens ad illum hominem voluit referre intentionem nostram: qui voluntatem suam querendo non etiam a quo factus est: non habuit iustum iudicium de seipso: sed iustum iudicium habitum est de ipso. Ipse quippe faciens voluntatem suam: non dei mortuorum se esse non credit: sed et hoc iudicium eius iustum non fuit. Denique fecit et mortuus est: quia iudicium dei iustum est: quod iudicium facit dei filius: non quod querendo voluntatem suam: cum sit etiam hominis filius: non quia ipse in iudicando nulla voluntas est: sed quia non ita est voluntas eius propria ut sit a voluntate patris aliena. **AVG.** super ioan. Non ergo quero voluntatem meam propriam. scilicet hominis que refertur deo. faciunt enim homines voluntatem suam non dei quando faciunt quod volunt: non quod iubet deus. Quia autem ita faciunt: quod volunt: ut tamen sequantur voluntatem dei: non faciunt voluntatem suam. Vel ideo dicit filius: Non quero voluntatem meam. quia christus non est de se: sed de patre suo est. **CHRY.** Ostendit enim non aliam esse patris voluntatem praeter suam: sed unam omnium usque. Si vero humanius hoc loquitur: Ne mireris. Potest enim purum adhuc eum estimabant. Inde igitur suum iudicium iustum esse dixit. unde quilibet alius excusans dixisset. qui enim sua vult statuere in suspicionem deveniet de corruptione iusticie. qui vero non sua iustitiam quam occasione habebit ut iniusta iudicet. **AVG.** filius unicus dicit non quero voluntatem meam: et homines volunt facere voluntatem suam. faciamus ergo voluntatem

voluntates patris: christi et spiritus sancti: quia horum una voluntas: una potestas: una maiestas est.

Si ego testimonium perhibeo de meipso: testimonium meum non est verum. Alius est qui testimonium perhibet de me: et scio quia verum est testimonium eius quod perhibet de me. Vos misistis ad iohannem: et testimonium perhibuit veritati. Ego autem non ab homine testimonium accipio: sed hec dico ut vos salvi sitis. Ille erat lucerna ardens et lucens: Vos autem nolulistis ad horam exultare in luce eius? Ego autem habeo testimonium maius iohanne. Opera enim que dedit mihi pater ut perficiam ea: ipsa opera que ego facio testimonium perhibet de me: quia pater misit me. Et qui misit me pater ipse testimonium perhibuit de me. Neque vocem eius unquam audistis: neque speciem eius vidistis. Et verbum eius non habetis in vobis manens: quia quem misit ille: huic vos non creditis. Scrutamini scripturas: quia vos putatis in ipsis vitam eternam habere. Et ille sunt que testimonium perhibent de me: et non vultis venire ad me ut vitam habeatis.

IOANNES CHRYSOSTOMUS. Quia christus magna de se enunciauerat: eorum demonstratio non erat dicta ad confirmationem eorum que dicta sunt: oppositionem eorum inducit dicens: Si ego testimonium perhibeo de me: testimonium meum non est verum. Quis autem non statim turbabitur? christum audiens hoc dicentem. Etenim in multis locis apparuit sibi ipse testatus. Si igitur omnia hec falsa sunt que nobis ait ipse salutis. Unde veritate invenimus: cum ipsa veritas dicat: Testimonium meum non est verum. Hoc igitur quod dicit: Non est verum: non quantum ad dignitatem suam: sed quantum ad illius suspensionem loquebatur. Poterat enim ei iudei subinferre: quoniam tibi non credimus? Nullus enim unquam sibi testans dignus est fide. Deinde post oppositionem alias dat responsiones manifestas et irrefragabiles: tres inducens testes eorum que dicta sunt: opera que ab ipso sunt facta: patris testimonium et iohannis predicationem: et ponit primum minoris: scilicet que iohannis. unde dicit. Alius est qui testimonium perhibet de me: et scio quoniam verum est testimonium eius quod perhibet de me. **AUGUSTINUS.** Verum esse de se testimonium suum: sed propter infirmos et propter incredulos querebat sol lucernas: fulgores quippe solis lippitudine eorum ferre non poterat: ideo quesivit est iohannes qui testimonium perhiberet veritati. Martyres nonne testes sunt christi: ut testimonium perhibeant veritati. Sed si diligentius inspicimus: quando martyres perhibent illi testimonium: ipse sibi perhibet testimonium. Ipse enim habet in martyribus: ut perhibeant testimonium veritati. **ALCIVS.** Vel aliter: quia christus deus erat et homo: utriusque nature proprietatem ostendit: aliquando loquens secundum hoc quod ex hominibus assumpsit: aliquando secundum maiestatem divinitatis. Quod ergo ait: Si ego testimonium perhibeo de me: et ex parte humanitatis est accipiendum. et est sensus: Si ego homo de me perhibeo testimonium. absque deo testimonium meum non est verum. unde sequitur. Alius est qui testimonium perhibet de me. Pater enim testimonium perhibet de christo: quia in baptismo vox patris audita est: et in monte transfigurato christo. Sequitur. Et scio quia verum est testimonium eius. Deus enim veritas est: ergo testimonium veritatis quid aliud potest quam verum. **CHRYSOSTOMUS.** Sed secundum priorum intellectum possent illi dicere: Si non est verum testimonium tuum: quomodo dicis quoniam novi quod verum est testimonium iohannis. unde ad eorum suspensionem respondet dicens: Vos misistis ad iohannem et testimonium perhibuit veritati. quod. Non misistis ad iohannem si cum dignum fide non optina-

remini. Et quod utique maius est: non miserunt ad eum interrogandum de christo sed de seipso. Qui enim missi sunt non dixerunt: Quid dicis de christo. sed tu quis es. quid dicis de teipso. ita magna de homine admirationem habebant. **ALCIVS.** Ille autem testimonium perhibuit: non sibi sed veritati: sicut amicus veritatis veritati. christus testimonium perhibuit. Non autem dominus refellit testimonium iohannis quod vere necessarium fuit: sed ostendit non ita debere homines in iohannem intendere: ut iam non putet solum christum sibi esse necessarium. unde subdit. Ego autem non ab homine testi. accipi.

BEDA. Quia non indigeo. Iohannes autem ut testimonium perhibuit: non tamen ut christus cresceret: sed ut homines ad ipsius cognitionem promoveret. **CHRYSOSTOMUS.** Testimonium etiam iohannis dei testimonium erat: ab illo enim discens dixit quod dixit. sed ne dicant. Unde manifestum est quod a deo videtur quod didicit: eorum suspensionem corripit dicens: Sed hoc dico ut vos salvi sitis. quasi diceret. Ego quidem deus existens non indigeo huiusmodi testimonio humano: quia vero et magis attenditis et eum magis omnibus fide dignum putatis: mihi autem neque miracula facienti credidistis: propter hoc vobis commemoro testimonium illius. ut enim non dicant. Quid igitur si ille dixit: Nos autem non suscepimus ostendit quoniam non acceptauerunt que ab eo dicta sunt. unde sequitur. Ille erat lucerna ardens et lucens. vos autem non. ad hoc exul. in luce eius. Hoc autem quod dicit. Ad horam: facilitatem credendi ostendit: et quacumque ab eo resisterunt: quod si non fecissent: cito eos ad iesum manuduxisset. vocando autem eum lucernam: ostendit quoniam non ex se habebat lumen: sed a spiritus sancti gratia. **ALCIVS.** Iohannes enim erat lucerna illuminatus a christo luce: ardens fide et dilectione: lucens verbo et actione qui premissus est ut inimicos christi confunderet. secundum illud: Paravi lucernam christo meo: inimicos eius induam confusione. **CHRYSOSTOMUS.** Ad iohannem igitur vos voco non quasi illius indigens testimonio: sed ut vos saluemini. nam habeo maius testimonium iohanne. et hoc est quod sequitur. Ego autem habeo testimonium maius iohanne. hoc autem est quod est ab operibus. unde sequitur. Opera enim que dedit mihi pater ut perficiam ea: ipsa opera que ego facio. testi. perhibeo de me quia misit me pater. **ALCIVS.** Quod enim cecus illuminatur: aures aperit: ora mutorum resolvit: demonia fugat: mortuos suscitatur: opera hec testimonium perhibent de christo. **HILA.** vii. de trinitate. Unigenitus enim deus non nominis testimonio in: sed etiam virtutis docet esse se filium. opera enim eius que facit testantur eum a patre missum. Itaque filii obedientia et paterna auctoritas docentur in missio. Sed quia opera non sufficiunt in credibilibus ad testimonium sequitur. Et qui misit me pater: ipse testimonium perhibet de me. Revolvite evangelica volumina et oremus eorum opus recensere: nullum aliud patris de filio testimonium extat in libris quam quod hic sit filius suus. Quid inferitur hodie calunie ut adoptio nominis sit: ut mendax deus sit ut nomina inania sint. **BEDA.** Missio autem incarnatio eius debet intelligi. Denique ostendit quod deus incorporatus sit: et quod corporalibus et visibilibus oculis videri non possit. unde sequitur. Neque vos eius unquam. autem neque speciem eius vidi. **ALCIVS.** Possent enim iudei dicere: Nos soliti sumus vocem domini audire in synagoga: et eum vidimus in specie ignis. Si ergo deus perhibet testimonium de te: nos intelligere mus vocem domini. Contra hoc dicit. Ego habeo testimonium a patre quantum non intelligatis: quia vos nunquam audistis vocem eius: neque speciem eius vidistis. **CHRYSOSTOMUS.** Quomodo ergo moyses dicit. Si facta est aliquando huiusmodi res ut audiret populus vocem dei loquentis de medio ignis: sicut tu audisti et vidisti: vidisse etiam cum dicuntur Isaias et alii plures. Quid ergo est quod nunc ait christus. In philosophicum eos ducit dogma: paulatim ostendens quoniam neque vox circa deum est: neque species: sed superior et figuris et loquelis talibus. Sicut enim dixit neque vocem eius audistis. Propter hoc non indicat quod

voce emittat: sed non audibile ita dicens. Neque spe. et. vi. non hoc dicit: quod speciem sensibilem habeat et visibile: sed quoniam nihil horum est circa deum. **ALCV.** Non enim carnalibus auribus: sed spiritali intelligentia per gratiam spiritus sancti audiri potest. Non ergo voce spiritali audierat: quoniam eum amare et preceptis eius obedire nolebant. neque speciem eius viderunt: quoniam non exterioribus oculis videri potest fide et dilectione. **CHRY.** Sed neque possibile erat eis dicere: quod precepta eius suscepissent et servarent: ideoque subiungit: Et verbum eius non habetis in vobis manens. id est precepta dei legem et prophetas: et si enim ea deus constituit: sed apud vos non sunt. si enim scripture verbum docet ut mihi credatis: vos autem non creditis: manifestum est quod finis eius deficit a vobis. Et propter hoc subdit: Quia quem misit ille huic vos non creditis. **ALCVI.** Vel aliter: Verbum quod in principio erat non habet in se manens: qui verbum dei quod audiunt et memoria tenere et opere implere continentur. dixerat igitur se habere testimonium a iohanne: ab operibus: a patre: addidit et testimonium a lege que data est per moysen dicens: **Scrutamini scripturas in quibus putatis vitam eternam habere:** et ille sunt que testimonium prebent de me. quod dicit. **Uos qui in scripturis putatis vitam eternam habere:** et me quia si contrarium moysi repudiatis: testimonio ipsi? moysi me esse deum intelligere potestis: si ipsas scripturas diligenter investigatis. **Q**ui enim scriptura testimonium prebuit de christo: siue per figuras: siue per prophetas: siue per angelorum mysteria. **S**ed his iudei de christo non crediderunt: et ideo vitam eternam habere non possunt. unde sequitur: **Et non vultis venire ad me ut vi. ha. q. d.** Scripture prebent testimonium. Et in per tota testimonia non vultis venire ad me. id est non vultis mihi credere et a me querere veram salutem. **CHRY.** Vel aliter potest interpretari: Possent illi dicere: Qualiter si voce eius non audivimus: deus tibi testatur? et ideo dicit: **Scrutamini scripturas: ostendens quod per has testatus est deus de eo.** etenim in iordane testatus est et in morte: **S**ed voce quidem factus est in morte non audierunt: facta autem in iordane audierunt sed non attenderunt. Propterea mittit eos ad scripturas dicens: ostendens quoniam et patris testimonium illic est. Non autem ad lectionem simplicem scripturarum: sed ad scrutinyem exquisitam eos mittebat quod ea que de eo dicebant in scripturis: de super obumbrabant neque in superficie exprimebant: sed velut quidam thesaurus recondent. **N**on dicit autem quibus habetis vitam eternam sed in quibus estimatis vos habere: ostendens quoniam non capiebant magni fructus et nobiliter ex scripturis sola lectione estimantes se saluari cum fide essent privati. Propter quod subdit: **Et non vultis venire ad me.** quod et credere nolebant. **BED.** Quod autem venire per credere ponat psalmista ostendit dicens: **Accedite ad eum et illuminamini.** Subdit autem: **Ut vitam habeatis** si enim anima que peccat moritur: et ipsi anima et mente mortui erant. Promittebat igitur illis vitam anime vel felicitatis eterne.

Claritatem ab hominibus non accipio: sed cognovi vos: quia dilectionem dei non habetis in vobis. Ego veni in nomine patris mei: et si accepistis me si alius venerit in nomine suo: illum accipietis. Quod vos potestis credere qui gloriam ab invicem accipitis: et gloriam quam a solo deo est non queritis. **N**olite putare quia ego accusaturus sum vos apud patrem. Est qui accusat vos moyses in quo vos speratis. Si enim crederetis moysi crederetis forsitan et mihi. De me enim ille scripsit: Si autem illius litteris non creditis: quomodo verbis meis credetis?

CHR. Quia dominus supra meminit et iohannis et testimonij dei: et opere suorum ut eos ad seipsum attraheret: probabile erat multos suspicari quod hec diceret: gloria hominum amans et ideo contra hoc dicit: **Claritatem ab hominibus accipio: hoc est non indigeo.** Non enim est mea natura talis: ut indigeat

que ab hominibus est gloria. Si enim sol a lucerne lumine non recipit adiectionem: multo magis ego humana gloria non indigeo. **ALCV.** Vel claritatem ab hominibus non accipio. id est laudem humanam non quero. non enim veni ut honorem ab hominibus acciperem carnalem: sed honorem hominibus darem spirituale. **N**on ergo ideo hoc loquor: ut gloriam meam queram: sed condoleo vobis errantibus: et volo vos reducere ad viam veritatis unde dicit: **Sed cognovi vos: quia dilectionem dei non habetis in vobis.** **CHRY.** quod dicit. **I**deo hoc dixi: ut conuincam vos: quoniam propter amorem dei me non persequimini. Et enim ipse testatur mihi et per opera et per scripturas. **O**portebat igitur ut sicut et me abigebatis estimantes esse deo contrarium: ita nunc ad me veniretis: si deum amaretis: sed non amatis. **N**on autem ab his solum: sed etiam a futuris hoc ostendit dicens: **Ego veni in nomine patris mei: et non accipitis me.** Si autem veni in nomine suo: illum accipietis: **I**deo dicit se in nomine patris venisse: ut omnem absolutionem occasionem indeuotionis. **ALCVI.** Vel si dicat: ideo veni in mundum: ut per me glorificet nomen patris: quod patri omnia attribuo. **D**ilectionem ergo dei non habetis quia nolebant cum recipere quod patris venerat facere voluntatem. **A**ntichristus autem venit in nomine non patris sed suo: ut non gloriam patris: sed suam querat. Quia enim iudei noluerunt recipere christum: pena peccati huius contragruet: ut recipiat antichristus: ut quod noluit credere veritati: credat mendacio. **AVG.** de verbis domini. **S**ed audiamus et iohannem: **A**udistis quia antichristus venit: et nunc antichristi multi facti sunt. **Q**uid autem expauescis in antichristo nisi quia nomen suum honoraturus est: et nomen domini contempnurus? **Q**uid aliud facit qui dicit: **Ego iustifico: nisi boni fuerimus: pistis? Ergo vita mea ex te pendebit: et salus mea ex te religabitur:** ita ne oblitus sum fundamentum meum: nonne petra erat christus? **CHRY.** Sic igitur irrefragabile indeuotionis eorum potest demonstrationem. quod dicit. **S**i ut amatores dei me per se querunt: multo magis in antichristo hoc vos facere oporteret. ille enim non dicit se a patre missum: neque finem voluntatem illius venire: sed econtrario ea que sibi non congruunt rapient super omnia deum se esse dicit. **M**anifestum est igitur quod liuoris persecutio erat qua christum persequerentur: et odij in deum. **D**einde causas eorum infidelitatis ponit dicens: **Q**uod vos potestis credere. quod gloriam ab invicem accipitis. et glo. que a solo deo est non queritis. **H**inc enim rursum ostendit quoniam non que dei sunt intendebant: sed propriam volebant passionem defendere.

ALCVI. Magnum igitur vitium est iactantia: et humane laudis ambitio: que de se vult estimari: quod de se non habet. **I**deo enim non possunt credere quia superbia mentis eorum laudari desiderat: et se super alios efferre. **BED.** Hoc autem vitium melius cauere non potest: quod ut ad conscientias nostras redeamus: nosque puluerem esse consideremus: et si quid nobis boni inesse deprehendimus: non nobis sed deo ascribamus. **I**nstruimur etiam ut semper nos tales exhibeamus: quales ab alijs videri desideramus. **D**enique possent ipsi respondere. **E**rgo accusabis nos apud patrem? **E**t ideo eorum questionem pueniens subdit: **N**olite putare quod ego accusaturus sum vos apud patrem. **CHR.** Quia. id est non venit damnare sed saluare. **E**st qui accusat vos moyses in quo vos speratis. **S**icut enim in scripturis supra dixit. **I**n quibus putatis vitam eternam habere: ita et de moysi ait: in quo vos speratis: ex proprijs eorum verbis capiens. **S**ed dicent: qualiter nos ille accusabit quid tibi et moysi commune: qui sabbatum soluit? et ideo subdit: **S**i enim crede moysi: crederetis for. et mihi. **D**e me enim ille scripsit hec ex superioribus constitutionem habet cum enim in confessione deductum sit: quod a deo venit: ab operibus: a voce iohannis: a patris testimonio: manifestum est quod moyses eos accusabit. **E**tenim dixit: **S**i quis venerit signa faciens et ad deum dicens: et futura predicens cum veritate: oportet ei obedire. **C**hristus autem hec omnia

omnia fecit nec ei crediderunt. **ALCV.** Foris autem more nro posuit: nō qz dubitatio sit in deo. Scripsit autē de christo moyses dicens: **Propheta vobis suscitabit de fratribus vestris tanq̃ meipsum audietis.** **AVG.** Contra faustū: Sed et oē qd scripsit moyses de christo ē. i. ad christū oīno p̃tinet: siue qz eū figuris rerū vel gestarū vel oītarū p̃nūciat: siue qz eius grātia gloriāqz cōmēdet. seq̃tur: **Si autē illius litteris nō creditis: quō verbis meis cre-**

THEO. q. v. ipse ē scripsit et apud vos libros reliquit ut si forte obliuisceremini: de facili recordari possit: et cū scriptis nō credidistis: quō verbis meis non scriptis credetis: **ALCV.** Et hoc etiā colligitur: qz qd legit p̃cepta qz rapina et alia mala prohibēt: et implere negligūt dicta euāgelij qz p̃fectiora et subtiliora sūt implere nō valēt. **CHRY.** Et quidē si attenderent his que dicebantur: oportebat qz rere et ab eo discere qz sūt illa qz moyses de eo scripsit sed sūt. **Tab. n.** ē neq̃cia: vt qd dicit aliqz vel faciat: maneat p̃p̃riū venenū conseruans.

CA. VI.

Quod ē tyberiadis. Et sequebat eū multitudo magna: qz videbāt signa qz faciebat sup̃ his qz ismābātur. **Subiit** ergo i mōte iesus: et ibi sedebat cū discipulis suis. **Erat autē p̃ximū pascha dies festus iudeorū.** Cum subleuasset ergo oculos iesus: et vidisset: qz multitudo maxima venīt ad eum: dicit ad philippū: **Unde enim panes vt maducēt hī?** **Hoc autē dicebat** tentans eū. Ipse enīz sciebat qd eēt facturū. **Respondit ei philippus:** Ducetozūz denariozūm panes nō sufficiūt eis: vt vnusquisqz modicū qd accipiat: **Dicit ei vn⁹ ex discipulis eius andreas frater simonis petri:** Est puer vn⁹ hic qui habet quinqz panes ordeacos et duos pisces: **Ez** hec qd sūt iter tātos: **Dicit ergo iesus:** Facite homines discubere: **Erat autē senum multū i loco.** Discubuerūt ergo viri numero quasi quinqz milia. **Accepit ergo iesus panes et cū gratias egisset distribuit discubētib⁹.** Similiter ex piscib⁹ quātū volebat. **Et autē impleti sūt dixit discipulis suis:** Colligite que superauerūt fragmenta ne pereant. **Colligerunt ergo: et impleuerūt duodeciz cophinos** fragmentozū ex quinqz panibus ordeacis et duobus piscib⁹ que sup̃fuerūt his qz maducauerāt. **Illi ergo boies cū vidissent qd iesus fecerat signū dicebāt:** Quia hic ē vere propheta qui venturus est in mundum.

CHRY. Sicut iacula cū in durū aliquid inciderint: cū multo impetu faciuntur: cū autē nō habuerint aliquid obuiū: dissoluit cito imissio et quiescit: ita et cū audacib⁹ hoīb⁹ ip̃tuoze incessem⁹ seuiunt magis. **Si autē cesserimus facile mollim⁹ eozū insaniā.** Propterea christ⁹ furore ex p̃missis sermonib⁹ natū secedēdo mitigauit: in galilea vadēs: nō tū loca vñ in hierusalē ascenderat nō enīz in chana galilee: s3 vltra mare iuit. vñ: it. Post hec abiit trās mare galilee quod ē tyberiadis. **ALCV.** hoc mare pro diuersitate locozū diuersis noib⁹ vocat⁹: s3 quātū ad p̃ntē locū: mare galilee propter p̃uinciā: tyberiadis autē a ciuitate dī. **Mare autē dicit⁹:** nō qz sit amara aqua: s3 iuxta hebraicū modū oīz congregationes aquarū māris vocātur: **Qd mare dñs ē frequēter trāsīt vt populis ibi manētib⁹ verbū predicationis ip̃endat.** **THE.** Trāsīt. n. de loco ad locū. p̃bādo populū volūtatem: et auditiō-

res homines vnusculusqz ciuitatis: et sollicitiores reddēs vnde sequitur: **Et seque. eū mul. ma. qz vide. sig. que fa. su per his qz ismābātur.** **ALCV.** Scilicet qz cecos illum inabatur: et alia huiusmodi. **Et sciēdū ē qz quoscūqz in corpore sanabat: eos parit reformabat i aia.** **CHRY.** Tāta autē doctrina potētes a signis magis mouebāt: qz grossioris mētis erat. **Signa. n.** vt ait paulus nō sūt data fidelib⁹ sed infidelibus. **Sapientiores autē erāt illi de quibus in mattheo dicit⁹:** qz stupebāt in doctrina eius. **Sed quare nō dicit qz signa videbāt eū faciēte: qm̃ hic euāgelista malo rē parte lib⁹ i in sermonib⁹ dñi cōsumere studuit.** **Sequitur** **Subiit in mōte iesus.** et ibi sede. cū discipulis suis. **In mōtem quidē ascēdit** propter signū quod fieri debebat. **Ez qz discipulos secū ascendere fecit:** accusatio multitudinis erat nō sequētis eū. **Ascēdit et in mōte:** erudiēs nos a tumultibus et ab ea qz in mūdo ē turbatio ē quiescere: aptum. n. ad philosophiā solitudo ē. **Siquitur:** **Erat autē p̃ximū pascha.** **Uide qualiter i anno integro nihil plus euāgelista nos docuit de signis christi qz qz paralyticū sanauit et filiū reguli. nō. n.** studuit vniuersa annūciare s3 ex multis magna et pauca. **Qualiter igitur nō ascēdit ad diē festum:** paulatim enim soluebat legē occasione capiens a iudaica nequitia. **THEO.** Quia enīz iudei eū persequēbātur: occasione recessus accipēs legē excludit: inuēns obseruatib⁹ qz veritate adueniēte: oīs cessat figura. et qz legib⁹ nō subijcit: vt legalia festa p̃ficeret: et vide hoc quod nō erat festū christi: sed iudeozū. **BED.** Siquis autē verba euāgelistarū diligenter considerauerit facile cognoscat: qz vnus ani spaciū fuit iter decollationē iōānis et passionē dñi. **Cū. n. matthe⁹ dicat:** qz dñs audita neccio ānis secessit i de certū locū: et ibi turbas pauit: et iōannes dicit qz p̃ximū erat pascha iudeozū qm̃ turbas pauit: aperte demonstrat qz iminēte pascali festiuitate decolatus ē iōannes. **Euo lato autē vni⁹ ani spacio passus ē christ⁹ i eadē festiuitate** **Sequit⁹:** **Cū subleuasset ergo oculos iesus et vidisset:** qz multū max. ve. ad eum dixit: **ad phi. vñ eme. pa. vt mā. hi.** **Dixit cū subleuasset oculos iesus qz discerem⁹ qz oculos nō erigebat huc atqz illuc s3 pudice sedebat attēus cū discipulis suis:** sed diligenter loquēs aliqd eis et eos ad seipm̃ cōuerēs deinde respiciēs vidit turbā ad se veniēte. **Cui⁹ igit grā philippū iterrogat.** sciebat enī qz discipulozū ei⁹ cōgregatio ampliori idigebat dōtia. **Talis autē erat philipp⁹** qz postea dixit. **Quidē nobis patrem et sufficit nobis p̃p̃te rea igit p̃us eū erudiebat.** Nam simpliciter factū eēt miraculū nō tantū appareret: nūc autē p̃zi cogit cōfiteri op̃ia: vt certū discat miraculū magnitudinē vñ seq̃t: **Hoc autē dicit. ten. euz.** Non quidē ignorans id quod debebat ab ip̃o dici: sed humane hoc dictum ē. **Sicut enim quod dicitur** **Qui scrutatur corda hominū:** nō ostendit ignorantie scrutationē sed certissime cognitionis: ita cū hic dicit qz tentauit eū: nihil aliud dicit qz quoniam sciebat certissime. **Sed aliud ē dicere quoniam probatiozē eū faciebat:** per talem interrogationem inducens in certissimā signi cognitionē propter hoc et euāgelista ne infirmitate locutionis minorationē aliqua suspiceris subiungit: **Ipse enīz sciebat qd eēt facturū.** **ALCV.** Interrogat igitur non vt ignorata discat: sed vt discipulo adhuc rudī p̃p̃riā tarditatē ostendat: quā ipse in se pendere nō valebat. **THE.** **Uel etiā vt alijs ipsum ostenderet:** non tanq̃ cor ei⁹ ignorans. **AVG.** de con. euan. **Sed si dominus scōz narrationē iōānis p̃spectis turbis quesiuit a philippo tentans eū vnde illis esce dari posset: pōt mouere quō sit verū:** qd alij narrauerūt prius dixisse dño discipulos: vt dimitteret turbas. **Quibus ille rēdit fm̃ matthei:** **Nō hnt necesse ire: date eis vos maducare.** intelligitur igitur post hec verba dñs inspexisse multitudinē et dixisse philippo: qd iōannes cōmemorat: alij autē p̃termiserunt. **CHRY.** **Uel aliter:** Alia quidē sūt illa: alia autē sunt hec non eūdē

facta tēporib' **THE.** Philippū igitur dominus tētas
vtrū fidē haberet inuenit cū adhuc hūanis passionibus
subiacēt: qd pater ex hoc quod sequit' Rndū ei philipp'
Ducetozū denariozū panes nō sufficiūt eis: vt vnusquis
qz modicū quid acci. **ALCV.** In quo tarditate sua oñ
dit: nā si pfecte de creatore intelligeret: de ei' potētie lar
gitate nō diffideret. **AVG.** de cō. euā. Quod aut phil
ippus hic apud iōannē rñdet: hoc mare a discipulis re
sponsuz eē cōmēmorat. volēs itelligi hoc ex ore ceteroz
philippū respondisse: quāqz 7 pluralē numerū pro singu
lari vtitatissimē ponere potuerit. **TEO.** Sed 7 andrea
dñs similē philippo inuenit: quia altius de illo cōtēplā
tē. Sequitur. n. Dicit ei vnus ex discip' ei' Andreas fra. si
mo. petri: Est puer vn' hic qd habet qnqz panes hordea.
7 duos pisces. **CHRY.** Estimo quidē nō sine cā id eū di
cere: s; qz audierat signū qd heliscus de panib' hordea
celis fecerat: pauit. n. de. xx. panib' centū hoies. Ascēdit
igit mēte i aliquod excellū: s; ad summū nō potuit per
uenire. qd pater p hoc qd subdit: Sed hec qd sunt inter iā
tos. Estimabat. n. q. de pauciorib' pauciora: 7 de pluri
bus plura factur' cēt qd miracula faciebat: s; hoc non erat
verū. Similiter enī ei facile erat 7 de plurib' 7 de paucio
rib' pascere turbas. non enī materia subiecta indigebat
sed ne videretur creature aliene eē ab ei' sapientia ip̄s
creaturis vtitur ad materiā miraculozū. **THE.** Cōiū
dant manichei qd dicit qz panes 7 oia huiusmodi creatā
sunt a malo deo: qz boni dei fili' iesus christ' panes mul
tiplicauit. nā si creature male fuissent: nequaqz bonus ma
la multiplicasset. **AVG.** de con. euā. Quod aut andrea
s apud iōannē de quinqz panib' 7 duob' piscib' sugges
sit: hoc ceteri pluralē numerū pro singulari ponētes ex di
scipulozū persona retulerūt. **CHRY.** Discam aut hic
qd voluptati attēdim': que comedebat mirabiles viri illi
7 magni: 7 quāuitatē eozū qd inferebātur 7 vtilitatē mense
eozū. Nōdū aut apparetib' panibus iussit eos discubere:
vt discas qm nō entia vt entia ei subsistunt: sicut paulus
ait: Qui vocat ea que non sūt: tanqz ea que sūt. Sequit'. n.
Dicit eis iesus: facite ho. discubere. **ALCV.** Ad lram
hoies discubere dicit' iacēdo comedere morē antiquo
vnde sequitur. Erat aut fenū multū i loco. **THE.** i. her
ba viridis. Erat. n. pascha qd in primo mēse veris perfic
iebatur: Sequit'. Disci. ergo viri. nu. q̄si. quinqz milia. Soli
viri numerātur ab euangelista: qz legalē consuetudinē se
quebat. Et enī moyses a. xx. annis 7 supra pplm conu
merauit nulla mēione de mulierib' facta: inuēs q' oē qd
virile ē 7 iuuenile dignū 7 honorabile ē apud deū. Seq
tur. Accepit ergo iesus panē: 7 cū gratias egisset distri. di
cū. similiter: 7 piscib' quātū volebat. **CHRY.** Sed qre
paralyticū debēs sanare nō orat neqz iulianus mortuos
neqz mare quictans: hic aut orat grās agēs: vt. s. oñdat
eos qui cōfessionēicipiūt gratias agere oportere deo.
Sed taliter in minorib' maxie orat: vt discas qz nō ppter
indigentia orat. Si. n. idigeret orare multo magis in ma
ioribus hoc fecisset. Quia vero illa ex auctoritate facit:
manifestū. qz hic condescēdēdo nobis orat. 7 adhuc qm
turba multa erat pñs: oportebat eis suaderi. qz fm volū
tatē dei aduenerat: 7 iō cū occulte aliquod miraculū fa
ciebat: nō orabat: sed corā multis orabat. ne crederent qz
eēt deo cōtrari'. **HILA.** iij. de tri. Quinqz igit panes
offerunt turbe 7 franguntur: subrepūt in frangentiū manus
quedā fragmētōzū procreationes. nō iminuit vñ p:efrin
git: 7 tñ p:efringentiū manū fragmēta occupāt: nō sensus
nō visus: p:ofectū tā conspicabilis operationis assequit'
est quod nō erat. videtur quod nō intelligit: solū superest
vt de oia posse credat. **AVG.** Unde. n. multiplicat de
paucis granis segetes: inde in manib' suis multiplicauit
qnqz panes: potestas enim erat in manib' christi: panes
aut illi quinqz quasi semina erant: nō quidē terre manda
ta sed ab eo qui terrā fecit multiplicata. **CHRY.** Vide

aut quanta ē seruī 7 domini differentia. nā prophete qua
si ex mensura habētes gratia ita miracula faciebant: chri
stus aut absoluta virtute faciens cū multa superabūdan
tia oia operabatur. Sequit'. Ut aut ipse. sunt dixit disci
pulis suis: Coll. que supera. frag. ne pereat. Collegerunt
ergo 7ē. Nō qdē hec ostentatio superflua fuit: sed ne pban
tasia estimaret quod factū ē. ppter qd etiam ex subiecta
materia miraculū fecit. Sed quare nō turbis dedit frag
menta portanda: sed discipulis: qm hos maxime crudire
volebat: qz orbis terrarū debebant eē magistri. Ego autē
nō solū admiroz multitudinē panū qd facta ē: s; 7 certū
dinē supfluo: qz neqz plus neqz min' fecit superflūū eē:
sed tāntū quātū volebat. xij. cophinos scōz numez. xij.
apostolozū. **THE.** Ad dīcīm aut ex miraculo ppetra
to nō fieri pusillanimes in coartationibus paupertatis.
BED. Turbe aut cū vidissent signū qd fecit dñs mira
batur: qz nōdū cū deū eē cognouerāt: ideoqz euangelista
subdit: Illi ergo hoies. qz carnales erāt 7 carnaliter itelli
gebāt: cū vidissent qd fecerat signū dicebāt: qz hic ē vere
ppheta qd vētur' ē i mūdū. **ALCV.** Nōdū pleni fide eo
minū vocant pphetā qd nōdū deū dicere nō poterāt: s; iā
multū p:ecerat ex virtute miraculū qd cū scernerēt ab ali
is ppheta vocabat' sicut sciebāt in ppllo illo pphetas ali
quado miracula fecisse: nec fallūtur si dicūt cū ppheta: cū
ipse dñs nouerit se ppheta dicēs: Nō capūt pphetam p̄ire
extra hierusalē. **AVG.** Sic aut ppheta est xp̄s 7 dñs p
phetarū: sicut agelus 7 dñs angelozū. ex eo. n. qz pñs an
nūciatū agelus erat: ex eo qz futura p̄dixit. ppheta erat
ex eo qz verbū caro factū ē: 7 angelozū 7 pphetarū dñs
erat. nullus. n. ppheta sine verbo dei. **HRV.** Ex hoc
aut qd dicit: Qui vētur' ē i mūdū: manifestū ē qz ppheta
quedā principalē expectabāt. Et ideo qd dicit: Hic ē ve
re ppheta: in greco cū adiectiōe articuli ponit ad oñdēdū
i. cū eē discretū ab alijs pphetis. **AVG.** Considerādū
aut qz dicit: de' nō ē talis substantia qd oculis videri possit
7 miracula ei' qd totū mūdū regit: vniuersamqz creatū
rā administrat: assidue itate viluerit: seruauit sibi quedam
que faceret oportuno tēpore: p̄ter v̄sitatum cursum ori
ginēqz nature: non vt maiora sed insolita videndo stupe
rent quibus quotidiana vilerunt. Maius enim miracu
lū ē gubernatio totius mūdi qz saturatio quinqz milū ho
minū de quinqz panib': 7 tñ hoc nemo mirat'. Illud mirā
tur hoies: nō qz mai' sed qz rarū ē. Nec tñ sufficit hoc in
uerti i miraculis christi: qz. n. dñs ē i mōte: verbū dei ē in
alto. p̄inde non quasi humiliter iacet: nec transeunter p̄e
tereūdum ē. **ALCV.** Myrice enī noie maris turbidū
seculum designatur. Mox autem vt christus mare morta
litas nostre adiit nascendo: caleauit moriendo: transire
furgendo: secute sunt eum credendo 7 imitando turbe cre
dentium ex viroz populo collectozū. **BEDA.** Tunc
autem dominus subiit in montē quādō celū ascendit: qd
designatur per montē. **ALCV.** Quod enim turbis in
feriozibus relictis ad altiora cū discipulis ascendit: oñ
dit qz simplicib' minora p̄cepta sunt cōmittēda: perfe
ctiozib' altiora: qz imminente pascha illos reficit: significat
qz quisqz pane diuini verbi 7 corpore 7 sanguine domini
desiderat refici: debet spirituale pascha facere. i. de vitijs
ad virtutes trāsire. Oculi vero domini sunt dona sp̄i
tualia: que cum dominus electis suis miserico: dicit con
cedit: tunc in eos oculos suos dirigit. i. respectum pietat'
ipendit. **AVG.** l. b. lxxij. quest. Quinqz autem panes
hordeacei significant veterem legem: siue quia nondum
spiritualibus: sed adhuc carnalibus data est lex. i. quinqz
corporeis sensibus deditis. Nam 7 ipse turbe quinqz mi
lia hominū fuerunt: siue qz per moysen lex ipsa data est
Moyses. n. quinqz libros scripsit. Et qz hordeacei erāt pa
nes bene significauit vel ipsam legem que ita data erat: vt
in ea vitale anime alimentum corporalibus sacramētis
obtegeret. Ordei enī medulla tenacissima palea tegitur:
vel ipsum

vel ipsius populi nōdum expoliātū carnali desiderio tanq̃
palea cordi eius inherbat. **BEDA.** Hordēz etiā pa-
bulū ē iumentozū ⁊ cibus serūoz: ⁊ lex vetus data ē suis
⁊ iumentis. i. carnalib⁹. **AVG.** lib. lxxxiij. q̃nti. Duo at
piscēs qui sapozē suauē pati dabāt: duas illas personas
videntur significare: quib⁹ populus ille regebat: regiā. s. ⁊
sacerdotale: que tñ due persone dñz nostrū pfigurabant:
ambas. n. ille sustinuit. **ALCVI.** Uel duo pisces dicta
vel scripta. pphetarū ⁊ psalmutarū significāt: ⁊ cū quina-
rius ad qñqz sensus corporis referat: mille ad perfectiōez
refert. Qui vō quinqz sensus corporis perfecte regere stu-
dēt: vīrī dicūt a vīrib⁹ quos femiea molities nō corripit: s. ⁊
sobrie ⁊ caste viuūt: ⁊ celestis sapientie dulcedine meren-
tur recreari. **AVG.** super io. Puer autē qui lita habebat
forte ppls israel erat qui sensu puerili ea portabat: nec mā-
ducabat. Illa. n. que portabat clausa onerabant: apta pa-
scebat. **BED.** Pulchre autē dicit: Dec qd sūt inter tātos
qz lex vet⁹ parū pficiebat: quousqz ea suis manibus susce-
pit. i. opere impleuit. ⁊ eādē spiritualiter intelligēda ē docu-
it: qz lex neminē ducebat ad pfectū. **AVG.** sup ioā. frā-
gendo autē panes multiplicati sunt. Quinqz. n. libri moysi
multos libros. cū exponūt tanq̃ frangēdo. i. differen-
do fecerunt. **AVG.** lib. lxxxiij. q̃nti. Dñs ē tanq̃ frāgen-
do ⁊ apiedō qd durū erat ⁊ clausū in lege discipulos imple-
uit: cū eis post resurrectionē apuit scripturas. **AVG.** su-
per io. Quia autē ignorātia ppli erat in lege: ppter ea teta-
tio dñi ignorātia discipuli demonstrabat. Super fenū autē
discubebat: qz carnaliter sapiebat. ⁊ in carnalibus quie-
scebat: ois. n. caro fenū. Illi autē de panibus dñi plētur: qd
qz aurib⁹ audiūt operib⁹ implēt. **AVG.** Que sūt autēz
fragmēta nisi qd ppls nō poterat manducare. Quid ergo
restat nisi vt secretiora intelligēte qd nō pōt cape multitu-
do illis credātur qd idonei sunt: ⁊ alios docere valēt: sicut
erāt apli. vñ ⁊. xij. cophini impleti sūt. **ALCVI.** Cophini
eniz fuita impleti officia: Cophini igit sūt apostoli: ⁊ co-
rū imitatores: qd licet in pñti sint despiciabiles: spiritualiuz
sacra mētozū diuinitis sunt interi⁹ respecti. Dicitur autē apo-
stoli fuisse cophini: qz per apostolos fides sancte trinitatē
erat predicāda in quatuoz pñtib⁹ mūdi. Quod autē nouos
panes noluit facere: sed allatos cumulat: significat qd
veterē scripturā nō reprobauit: s. aperiedō patefecit.

Iesus ergo cū cognouisset: qz venturi eēnt vt
raperēt eū ⁊ facerēt eū regē: fugit iterū in mōte ipse
solus. Ut autē sero factū est: descenderunt discipuli
eius ad mare. Et cū ascendissent nauim venerunt
trans mare in capharnaū. Et tenebre iā facte erāt
Et non venerat ad eos iesus. Mare autē vento
magno flante exurgebat. Cū remigassēt ergo sta-
dia viginti quinqz aut triginta: vidēt iesum ambu-
lātē supra mare: ⁊ proximū nauī fieri timuerūt. Il-
le autē dicit eis: Ego sū: nolite timere. Voluerunt
ergo accipere eum in nauiz: ⁊ statim nauis fuit ad
terrā ad quā ibāt.

BED. Turbe viso tanto miraculo: intellexerūt piū at/
qz potētē: ⁊ iccirco voluerūt ipsuz facere regē. hoīes nā
qz volūt habere regē piū ad regēdū: ⁊ potētē ad tuēdū.
Dñs igit hoc cogitēs fugit i mōte. i. ascendit celerit. vñ dē
Iesus ergo cū cognō. quia ven. ess. vt ra. eū ⁊ fa. eū regēz
fugit iterū in mōte ipse solus. Dat ergo itelligi qd dñs euz
federet in mōte cū discipulis suis: ⁊ videret turbas ad se
venientes descendere de mōte: ⁊ circa inferiora loca tur-
bas pauerat. Nā quō fieri pōt vt rursus ille fugeret nisi
ante de monte descenderet. **AVG.** de concō. euā. Nō
autē repugnat quod matthe⁹ dixit. Ascendit in montē so-
lus ozare. Neqz eniz cause ozadi contraria ē causa fugien-
di: quādo qdē ⁊ hic dñs docet hanc eē nobis magnam

causāz ozadi qñ causa fugiendi. **AVG.** Erat autē rex qd
timebat fieri rex: nec talis rex qui ab hominib⁹ fieret: sed
talīs qui hominib⁹ regnū daret: semper quidē ille cū pa-
tre regnat scōz qd est filius dei. Predixerūt autē pphete re-
gnū ei⁹: ⁊ scōz id qd homo factus christus: ⁊ fecit fideles
suos christianos: qd sunt regnū eius quod modo colligē
modo emittit sanguine christi. Erāt autē aliqñ manifestum re-
gnū ei⁹: quando erit aperta claritas sanctorū eius post iu-
dicium ab eo factū. Discipuli autē ⁊ turbe credētes in euz
putauerunt illū sic venisse vt iā regnaret: hoc ē velle rape-
re ⁊ facere eū regē. **CHRY.** Uide autē quāta ē gule vir-
tus: non vltra eis sabbati transgressionis cura: non vltra
zelat pro oco: s. omnia remota sunt vītre repleto: ⁊ pro
pheta iā erat apud eos: ⁊ regem eū in thronizare volebāt
Christ⁹ autē fugit erudicē nos mundanas cōtēnere digni-
tates. Sic igitur iesus dimittit discipulos ⁊ ascendit i mō-
te. Hi vero a magistro relīcti: vt sero factū ē descendērūt
ad mare. Et hoc ē quod subditur: Ut autē sero fa. ē desc. di-
sci. eius ad mare. Et quidē vsqz ad vesperā expectauerūt
eū venturū eē putantes ad se: facta vero vespera non vl-
tra sustinēt eū nō inquirere: tantus eos detinebat amor: s.
ab amore igniti ascenderunt in nauēz. vñ seqt. Et cū ascē-
na. ve. trans ma. in caphar. Veniebant quidē ad caphar-
naū estimantes se illic eū inuenturos. **AVG.** Sic ergo
dixit finē ⁊ redit vt exponat quō venerunt: qz per stagnū
nauigātes trāsierūt: ⁊ dū nauigarēt recapitulando expo-
nit quid acciderit dicens: Et te. iā fa. erat ⁊ nō ve. ad eos
te. **CHRY.** Nō sine cā euāgelista tēpus designat: sed vt
per hoc calidū eoz amorē ostēdat. Nō eniz dixerūt: Ve-
spēra nūc ē ⁊ nōx aduenit: sed ab amore igniti ascenderūt
i nauiz. multa autē erāt ex quib⁹ ipediebātur a tēpore. vñ
dicit. Et tene. iā fa. erant a tēpestate. vnde sequit. Mare au-
ven. ma. flā. exurge. a lo. Nō eniz erat ppe terrā. vñ dicit
Cū remigassent ergo quasi stadia. xxv. aut. xxx. **BED.**
Eo genere locutionis: quo cū dubitādo loqmur solēm⁹
dicere ferme. xxv. aut. ppe. xxx. **CHRY.** Et vltimo
ab inopinabili. vnde sequit. Vident iesum am. supra ma.
⁊ pxi. fieri. Apparet qdē eis postq̃ illos dimiserat: illo qd
de docēs eos qd ē derelictio: ⁊ amorē excitās maiorē: hic
vero suā vīntē ostēdēs: pp hoc igit illi turbabātur. vnde se-
quitur. Et timuerūt: qd turbati dñs pfortationēz adhibet.
vñ seqt. Ille autē dicit eis: Ego sū: nolite timere. **BED.**
Nō autē dixit: Ego sūz iesus: s. tñ: Ego sūz: qz samitares
ei⁹ erāt: idqz audita voce facile potuerūt cognoscere ma-
gistri: siue qd veri⁹ est: vt oñderet se illū eē qd moysi dixit:
Ego sūz qd sum. **CHRY.** Jō autē eis apparuit: vt oñdat
qm ipse ē qui tēpestate soluet. Hoc. n. oñdit euāgelista sub-
dēs: Voluerūt ergo accipere eū in nauī: ⁊ statim fuit nauis
ad terrā: ad quā ibāt. Tranquillā enī p̃buit eis nauigatio-
nē. Nō autē nauim ascendit: volēs mai⁹ miraculū operari: ⁊
ocitātē ei⁹ reuelare apertū. **THEO.** Uide nāqz tria mi-
racula. p̃mū ē qd ābulabat supra mare. secūdū ē qd fluct⁹
mitigat. tertiu ē qd statiz fecit nauiz ad terram ire: ad quā
ibant. nā multū distabāt a terra: cum eis dñs apparuit.

CRHR. Turbe autē nō oñdit se iesus supra mare am-
bulare: qz hoc signū ibecillitatē eoz excedebat. s. neqz di-
scipulis diu vīsus est hoc faciēs. s. statiz disparuit ab eis
AVG. de cō. euā. Nō ē autē aduersū qd matthe⁹ p̃t: cum
dixit dixisse discipulos ascendere in nauiculā ⁊ precede-
re eū trans fretū: donec dimitteret turbas: ac deinde di-
missis turbis ascendisse in montē solus ozare: Ioannes
vero p̃t: eū fugisse cōmemorat solū in montē: ac deinde
inquit. Ut au. se. fa. ē: descendērūt disci. ei⁹ ad mare. ⁊ euz
ascē. nauī. Quis eniz nō hoc videat recapitulādo ioan-
nē postea dixisse faciū a discipulis qd iā iesus iusserat an-
teqz fugisset in mōte. **CHRY.** Uel aliter: Mihi vñ hoc
signū aliud ab eo qd apud mattheū positū ē. tūc eniz non
statiz eū susceperūt: nūc autē p̃uasi sūt statim suscipere. et
tūc quidē adhuc tēpestas pmanebat cōtētiēs nauiz: nūc

aut cū voce tranquillitas aduenit. multotiens enī eadez facit signa vt facile susceptibilia fiant. **AVG.** Mystice aut pauit dominus turbas et ascendit in montē. sic enim de illo predictū ē: Congregatio populoz circūdabit te: et ppter hanc in altū regredere. i. vt circūdet te cōgregatio populoz regredere in altū. Quare aut dictū ē fugit: neqz. n. si noller teneretur. Aliquid ergo significauit fugiendi: qz. s. non potuit intelligi altitudo ei⁹. qdqd enīz nō intelligere ris: fugit me dicis. ergo fugit in montē ipse solus: qz. ascen dit super oēs celos. Illo aut sursum posito: discipuli i nauicula tēpēstatē patiebantur: nauicula illa ecclesiam p̄fesi gnabat. Tenebre iā facte erant: et merito: qz. lux non erat nō enim venerat ad illos iēsus. Quātū accedit finis mū di: crescunt errozes: crescit iniquitas. Lux deniqz charitas ē s̄ illud: Qui odit fratē suū: in tenebris ē. Ipsī fluctus nauē turbantes: et tēpēstates et venti clamores sunt male dicozū inde charitas refrigescit: inde fluct⁹ augētur: et tur batur nauis: nec tū vti illi et tēpēstas et fluct⁹ et tenebre id agebāt: vt vel nauis nō promoueret: vel soluta mergeret. Qui enī perseuerauerit vsqz in finē: hic saluus erit. Qui nari⁹ aut numer⁹ ad legē p̄tinet: ipsi sunt quinqz libri moy si. qz. legē signat numer⁹ vigesimūquint⁹: qm̄ quinqz qm̄ sunt viginti quinqz. Sed huic legi anteqz euangelīū veni ret dēerat perfectio: qz. in senario numero cōp̄rehenditur. Ipsa ergo quinqz per sex multiplicētur: vt lex p euangelīū impleat: vt fiat sexies quini. xxx. Ad eos ergo qz. legē impleat venit iēsus calcans fluct⁹: id est oēs timores mundi sub pe dib⁹ hōis: oēs altitudines seculi p̄mēs: et tū tante sūt tri bulatiōes: vt et ipsi qz. credūt i iēsu expauescant ne desi ciant. **THEO.** Cū aut hoies vel demones nos p timo rē n̄tunt moueri: audiam⁹ christū dicentē: Ego sum: noli te timere. i. ego semp assisto. et sicut deus p̄maneo: et nunq̄ pertranseo: non perdati in me fidē pro falsis terroribus. Vide et quō nō in principio piculi dñs assistit: sed in fine. Permittit namqz nos eē in medio periculozū: vt certātes in tribulationib⁹ p̄babiliores fiam⁹: et vt ad ipsum solus recurram⁹: qd potēs ē ex insperatis nos liberare. Cū. n. in tellect⁹ humanus sibi p̄uidere nō poterit: nūc salus diuina aduenit. Si voluerim⁹ etiā christū in nauiculā nostrā su scipere. i. in cordib⁹ nostris habitare: statim inueniemur i terra ad quā ire volum⁹. i. i celū. **BED.** Quia vero hec nauicula non torpentes vehit: sed fortiter remigantes: si gnificatur qz. in ecclesia non desidiōsi et molles: sed fortes et in bonis operib⁹ perseuerātes perueniunt ad portum salutis eterne.

U Altera die turba qz stabat trās mare vidit: qz nauicula alia nō erat ibi nisi vna: et qz nō introissit cū discipulis suis iēsus i nauis: s̄z soli discipuli eius abissent. Aliē vero superuenerūt naues a tyberia de iuxta locū vbi manducauerāt panē grās agen tes deo. Cū ergo vidisset turba: qz iēsus nō eēt ibi neqz discipuli eius ascenderūt i nauiculas: et vene rūt capharnaū querētes iēsum. Et cū inuenisset eū trās mare: dixerunt ei: Rabbi qm̄ huc venisti? Re spondit eis iēsus: et dixit: Amen amē dico vobis queritis me nō qz vidistis signa: sed quia mandu castis ex panibus: et saturati estis. Operamini nō cibū qz perit: sed qui permanet in vitā eternā quē si li⁹ hois dabit vobis. Hūc enīz pater signauit de⁹.

CHRY. Dñs r̄t turbis non manifeste ostenderit quō supra mare ābulauerit: dedit tñ eis latentē suspicari qd fa ctū erat: et hoc euāgelista oñdit dicēs: Alia die r̄t. vsqz ibi abissēt. Quid. n. hoc erat aliud qz suspicari qz mare pedes transiens recesserat. Neqz enīz ē dicere qz in alia nauicu la pertransiuit: qz vna erat ibi tñ in quā ascenderūt disci

puli eius cū quib⁹ ipse non intrauerat. **AVG.** Insinua tū aut ē illis tā magnū miraculū. venerunt ergo et alie na ues iuxta locū illū vbi manducauerant panē: in quib⁹ tur be cū secute sūt. et hoc ē quod subditur: Alie ve. na. supue. querētes eū. **CHRY.** S̄z tñ post miraculū tā magnūz venientes: nō interrogauerūt eū qualiter pertransiit: neqz curauerūt tantū miraculū addiscere. Sequitur enim: Et cū inuenissent eū trans mare: dixerunt ei: Rabbi qm̄ huc veni. Nisi quis dicat hic qm̄ pro q̄lter dictū ē ab eis: di gnū aut ē et hinc conspiciere facillē eo tū mentē. Qui enim dicebant: Hic ē p̄pheta: qui studebāt rape et facere eūz regē inueniētes eū nūl tale consiliant. **AVG.** Ecce enī ille qz in mōtē fugerat turbat⁹: cū ipsi turbis loquit⁹: mō te neāt modo regēz faciant. Sed ille qz post miraculū sacra mentum: et sermonem infert: et quozum satiauit panibus ventrem: satiat sermonibus mentem. **ALCVI.** Qui enī dedit exēplū fugiēde laudis et terrent imperi⁹: dat exē plum doctoꝝib⁹ qualiter debeāt insistere p̄dicationi.

CHRY. Mansuetudo atqz lenitas nō vbiqz ē vtilis eūz enīz desēs fuerit discipulus et grossus: stimulo vti ad eūz oporēt: hoc et hic fili⁹ dei facit. Veniētib⁹ enī turbis vbiā dicit⁹: et dicens: Rabbi qm̄ huc venisti vt ostendat qz eūz qz ab hoib⁹ ē: bonozē nō concupiscit: sed solū inspicit corp salutē: redarguēdo eis responderet: nō solū corrigere volēs sed et mētē eozū reuelare. vnde sequitur: R̄ndit eis iēsus et dixit: Amē amē di. vo. q̄ritis me nō qz vidistis signa: sed qz mādu. ex panibus et saturati estis. **AVG.** q. dicat p pter carnē me q̄ritis nō ppter spūz. **CHRY.** Post rep̄ hēsiōnē aut doctrinā eis adiungit dices: Operamini: non ci. qz pe. s̄z qz p̄ma. in vi. eter. q. d. Vos esca ex q̄ritis tēpo rale: ego aut corpora v̄a nutui: vt p hoc ex q̄ritis illam esca: qz nō t̄pāne s̄z eternā tribuit vitā. **ALCVI.** Co po re cib⁹ carnē tñ reficit exterioris hois: et semel acceptus nō sufficit: nisi quotidie accipiat. spiritualis aut cib⁹ p̄ma net in eternū et satietatē perpetuā imortalitatē largiur. **AVG.** Scipius aut insinuat istū cibū: vt in sequentibus illuceat: ac si dicat. Queritis me pp aliud: querite me pp me. **CHRY.** S̄z qz qdā eo qz volūt pigre nutrirī: abu tuntur hoc verbo: necessariū ēducere id qd ē pauli: Qui furebatur iā nō furec: magis aut laborat operando mani bus suis: vt habeat vnde tribuat necessitatē patiēdi. s̄z et ipse corinthū veniēs: morabat apud aquilā et priscillaz et opabat. Dicēdo aut: Ne operamini cibū qz perit: nō insi nuat qz oporteat pigritari: s̄z qz oporteat opari et dare: hic enīz ē cib⁹ qz nō perit. opari aut cibū qz perit: ē affici secula rib⁹ reb⁹. Hoc igit dixit: qz illi nullā fidei curā habuerūt: sed solū volebāt vtrē imple re nūl laborātes: et hoc dece ter cibū qui perit vocauit. **AVG.** Sicut aut samaritane dixerat: Si scires qui petis a te bibere: postulasses ab eo et daret tibi aquā viua: ita et hic subdit: Quēz fili⁹ ho. vo. da. **ALCVI.** Qm̄ aut p manū sacerdotis corp⁹ xpi ac cipis nō sacerdotē quē vides: sed illū quē nō vides atē de. Sacerdos ē disp̄sator huius cibi nō actor: filius ho minis scipsum dat nobis: vt nos in ipso et ipse in nobis maneat. Istū filiū hominis nolite sic accipere quasi alios filios hominū: Sequestat⁹ est enim quadā grā et except⁹ a numero oīz. iste. n. filius hois et dei fili⁹ ē hoc ē quod subdit: Dunc enim pater signauit de⁹. Signare ē signum ponere. q. d. Nolite me cōtēnere qz fili⁹ hois suz. sic enim sū filius hois: vt de⁹ pater me signaret. i. pprium aliquid mibi daret: quo nō pfunderer cū genere humano: sed per me liberaret gen⁹ humanū. **HILA.** viij. de tri. Signacu lozū aut natara ē vt oēm imp̄esse in se speciei explicent formam: et nūl minus ex eo in se habeant vñ signentur: et dū totū accipiūt qd imp̄mūt: totū ex se p̄ferūt qdqd ipsum ē. Verbū igit hoc ad diuine natiuitatis nō proficit exēplū: qz in signaculis et materies sit et diuersitas et ipzel sio: per quā mollitib⁹ naturis: validiozū generū species imp̄mūt. Unigenit⁹ vero de⁹ et p sacramentū salutis nostre

nostre hominis filius: volens proprietatis nobis pater,
ne in se signare specie: signat se a deo ait: vt p hoc pote-
ritas in eo dadi ad eternitatem esse intelligi possit: qz o em in
se paterne forme plenitudine signatis se dei contineret.
CHRY. Vel signauit. i. in hoc misit hac nobis afferente
eica. **ALCV.** signauit. i. reuelauit per suu testimoniu. **ALCV.**
MYSTICE aut altera die. i. post ascensionem christi turbata ita
in bonis operib: no iaces in terrenis voluptatib: expe-
ctat vt veniat ad eos iesus. vna aut nauis e vna ecclesia.
sed et alie naues q superueniunt sunt conuenticula heretico-
ru: q que sua sunt querunt q iesu christi. vñ couenienter eis
dicitur: Queritis me qz manducauistis ex panib: **AVG.**
Quamulti et non queritis iesu: nisi vt illis beneficiat hz te-
pus. ali' negotiu habet: querit intercessionem clericoru. ali
us premittit a potestate: fugit ad ecclesia. vix querit iesus p
pter iesus. **GRE.** xxiij. moza. Per eoru et personam dñs
illos intra sancta ecclesia detestati: qui per sacros ordines
ad dñz pinguat: no in eis de ordinib: virtutum merita
sed subsidia presentis vite exquirunt. Satiatos quippe de
panib: dñm sequi: de sancta ecclesia teporalia alimenta
sumpsisse: et no pro signis dñz sed pro panib: querere e ad
religionis officiu: no pro augendis virtutib: sed pro req-
rendis subsidij inhiare. **BEDA.** Illi et qui i oratione
querit no eterna sed teporalia: querit iesus no ppter te-
sum sed ppter aliqd aliud. Significat aut mystice quo-
nia hereticoz conuenticula carent hospitio christi ac di-
scipuloru ei: et dicunt alie superuenisse naues qz hereses
repentine fuerunt. Per turbam aut q cognouit q iesus non
erat ibi neqz discipuli eius illi designantur q cognoscetes
errores hereticoru: relinquit eos et ad vera fide veniunt.
Dixerunt ergo ad eu: Quid faciemus vt ope-
remur opera dei. Respondit iesus: et dixit eis: Hoc
e opus dei vt credatis i eu que misit ille. **Dixerunt**
ergo ei: Quod ergo tu facis signu vt videamus et
credamus tibi. Quid operaris: patres nostri ma-
ducauerunt manna in deserto: sicut scriptu e: Panem
de celo dedit eis manducare. **Dixit ergo eis iesus**
Amen amen dico vobis: non moyses dedit vobis
panem de celo: sed pater meus dat vobis panem
de celo veri. Panis enim verus e qui de celo de-
scendit: et dat vitam mundo. **Dixerunt ergo ad eu: Do-**
mine semper da nobis panem hunc.
ALCV. Intellexerant ista q permanet in vita eter-
na e opus dei: et ideo interrogant quid facerent: vt istum
cibu. i. opus dei operari possint. et hoc est quod dicit. **Di-**
xerunt ergo ad eu: Quid faciemus vt operemur opera dei
BEDA. i. que precepta seruando poterim implere opa dei
CHRY. Hoc aut dicebat: no vt discant et faciant: sz ad
cibi exhibitionem eu inducere volentes. **THEO.** Chri-
stus vero quis cognosceret q eis nihil proderat: tamen
ppter comune vtilitate rñdit: et ostendit eis imo oib: homi-
nib: qd sit op' dei. vñ seqt: Rñdit iesus et dixit eis: Hoc e
op' dei: vt credatis in eu que misit ille. **AVG.** No aut
dicit: Ut credatis ei: sed vt credatis in eu. No in continuo
q credit ei: credit i eu. na et demones credebant ei: et no cre-
debant in eu. et nos credim paulo: sed no in paulu. **Crede-**
re ergo in eu e credere amare: crededo diligere: creden-
do in eu ire: et ei mebris incorporari. Ipsa e fides quam
de nobis exigit de: q per dilectione operat. **Discernitur**
n ab operib: fides: sicut dicit apostolus iustificari homi-
nem fide sine opib: legio. Et sunt opera que vident bona si-
ne fide christi: et no sunt bona: qz no referuntur ad eu sinez
ex quo sunt bona: finis enim legis christi ad iusticiam oi-
credenti: et ideo noluit discernere ab opere fide: sed ipsam
fide dixit e opus dei: ipsa e enim fides q per dilectionez
operat. **Rec dixit: Hoc e opus vestru: sed docet op' dei:**

vt credatis in eu: vt qui gloriatur in dño gloriatur. **Crede-**
re ergo in eu e manducare cibum qui permanet in vita eterna
vt quid paras dñe et ventre: crede: et manducaui. Quia
ergo inuitabat eos ad fide: illi adhuc querebant signa qui-
bus crederent. **Iudei enim signa querunt: et hoc e quod seq-**
tur. **Dixerunt ergo ei: Quod ergo tu facis signu vt videam-**
us et credamus tibi: quid operaris. **CHRY.** Nihil
irrationabilius q signo premanibus existeret: quasi nul-
lo ia signo facto hoc dicant. neqz electione signi fidei do-
mino permittit: sed in necessitate eum estimant ducere: vt
nullu aliud faciat signu q tale quale factu est in eoz par-
tib: vnde subdit: **Patres nostri manducauerunt manna in**
deserto. **ALCV.** Et ne videat manna aliquo modo co-
tenendu: auerzitate psalmi illud extollunt dicentes sicut
scriptu e: **Panem de celo dedit eis manducare.** **CHRY.**
Multis quidem factis signis: et in egypto et in mari rubro
et in deserto huius maxime meminerunt: quod valde co-
cupiscebant ppter ventris tyrannide. **Neqz aut dicit q de**
hoc fecit ne videantur eu exequare deo: neqz moysen in-
ducit: vt non videantur christu depingere: sed mediu po-
nunt dicentes: Patres nostri manduca. manna. Vel aliter:
AVG. Dominus iesus talez se dicebat: vt se moysi ppo-
neret. no. n. ausus e moyses de se dicere q daret cibum qui
no perit. **Attendebat itaqz quata fecisset moyses: adhuc**
aliqua maiora volebat fieri. q. dicit: Tu promittis cibum
q no perit: et no talia operaris qlia moyses. **Panes oideat**
ecos ille no dedit: sed manna de celo. **CHRY.** Licet
aut dño dicere: quonia moyses maiora miracula fecit: sed
no erat tepus ho iu verboru nūc: sz vñ erat ad quod stu-
debat. s. ducere eos ad escā spiritale. vñ seqt: **Dicit ergo**
eis iesus: Amen amen dico vobis: No moyses dedit vo-
pa. de celo: sed pater meus dat vobis panem de celo veri.
An no ex celo erat manna: qualiter igit ex celo dicit: sicut
et volucres celi dicit: et sicut dicit: Intonuit de celo domi-
nus. Panem aut no veru vocat illu: no qz falsu erat miracu-
lu de manna: sed qz figura erat no veritas. Non dixit: No
moyses dedit sed ego: sed pro moysen quidē dei: pro mā-
na vero seipsu posuit. **AVG.** q. diceret. **Alud manna**
hoc significabat. s. cibum de quo paulo ante locutus sum: et
ois signa mea erant. Signa mea dilexistis: quod significa-
tur cōtenitis. Deus enim dat panem que significauit manna
ipsu. s. dominum iesum christum. vnde sequitur: Panis
enim verus est qui de celo descen. et dat vitam mundo.
BEDA. Non quidē elementis: sed hominibus habitatoz
bus mundi. **THEO.** Seipsu dicit panem veru: qz prin-
cipale significatu per manna est vnigenit' dei filius homo-
factus: **Manna naqz interpretatur: quid est hoc. naqz iudei**
videntes stupefacti: vnus ad aliu dicebant: quid est hoc
filius aut dei fact' homo ipse est potissimum admirati-
uum manazita vt cuilibet contingat querere: quid est hoc
quomodo filius dei filius hominis e. quomodo ex duaz
bus naturis vna sit persona. **ALCV.** Qui per assu-
ptam humanitatem descendit de celo: et per assumptam
diuinitatem dat vitam mundo. **THEO.** Dic autēz pa-
nis vita fin naturam existens: tanqz vñ patris filius pro-
prium opus facit: quia viuificat cuncta. **Sicut enim pa-**
nis ex terra infirmam naturaz carnis conseruat: sic et chris-
tus per spiritus operationes viuificat animam: et etiam
corpus incorruptibile facit. nam per eius resurrectionez
corporalis conseruat corruptio: et ideo dicit q dat vitam
mundo. **CHRY.** Non iudeis solum: sed oib: terra-
rum. **Illi vero inferius adhuc inspiciebāt. vnde sequitur:**
Dixerunt ergo ad eum: Domine semper da nobis hunc
panem. Dicente autem eo quoniaz pater meus dat vobis
panem: non dixerunt: **Roga vt det: sed da nobis.** **AVG.**
Sicut enim samaritana cui dictu e: q biberit de hac aqua: no
sitiet vñq: fin corpus accipies et carere indigetia volens
da mihi inquit domine de hac aqua: sic et isti dicunt: Da
mihi panem qui reficiat et non deficiat. **multisqz non**

Dixit autē eis iēsus: Ego sū panis vite. Qui venit ad me non esuriet. et qui credit in me non sitiet in eternum. Sed dixi vobis: quia et vidistis me et non credidistis. Omne quod dat mihi pater ad me veniet: et eum qui venit ad me non eiciam foras: quia descendi de celo non ut faciam voluntatem meam: sed voluntates eius qui misit me. Hec est enim voluntas eius qui misit me patris: ut oē quod dedit mihi non perdam ex eo: sed resuscitem illud in nouissimo die. Hec est autem voluntas patris mei qui misit me: ut omnis qui videt filium et credit in eum habeat vitam eternam: et ego resuscitabo eum in nouissimo die.

CHRY. De reliquo dominus in mysteriozū traditionem eos inducturus est: et primo de deitate sua loquitur. unde dicitur: Dixit autē eis iēsus: Ego sū panis vite. Nō enim hoc de corpore eius dictum est: de illo enim in fine dicit: Panis quem ego dabo: caro mea ē. Sed interz de diuinitate loquitur: eteniz caro propter deū verbum panis ē: quod spiritum ipsum suscipienti panis celestis fit.

THEO. Nō autē dixit: Ego sū panis nutrimenti sed vite. Quia. n. cuncta mortifera erat: viuificauit nos christus per seipsum. ē autē panis nō consuete vite: sed illius que morte nō refecatur. unde subditur: Qui venit ad me non esuriet: et qui credit in me non sitiet in eter. **AVG.** Qui venit ad me. hoc ē qui credit in me. et q. dixit: Nō esuriet. hoc intelligēdū ē: Et non sitiet vnq. viroq. n. significatur eterna illa satietas: vbi nulla est egestas: **THEO.** Uel nō sitiet neq. esuriet. i. ad verbū dei audiēduz: neq. tediosus efficitur: neq. sitiet sui intellectu: quasi nō habeat aqua b. p. n. i. et sanctificationē per spiritū factā. **AVG.** Panē igit de celo desideratis: ante vos habetis: sed non māducatis. unde sequitur: Sed dixi vobis: q. et vidistis me et non credidistis. **ALCV.** q. d. Non ideo hoc dixi: q. vos sciā hoc pane satiādos: sed pot. ad imp. operis vestre incredulitatis dico: q. videtis et nō creditis. **CHRY.** Uel per hoc q. dicit: Dixi vobis: insinuat testimoniū scripturariū: de quo sup. a dixerat: Ille sunt que testimoniūz perhibent de me. Et iterū dixerat: Quoniam veni in nōmne patris mei: et nō suscepistis me. hoc autē q. dicit: Quia vidistis me signa occulte insinuat. **AVG.** Sed nō ideo eo populum dei perdidit: quia vos vidistis et non credidistis. unde sequitur: Omne quod dat mihi pater: ad me veniet: et eum qui venit ad me non eiciam foras. **BED.** Absolute dicit: Omne. ut ostenderet plenitudinē fidelit. Hi autē sunt quos pater dat filio: quādo per occultā inspirationē facit eos credere in filiū. **ALCV.** Quēscq. ergo pater traxerit ad hoc ut credat in me: veniet per fidem ad me: ut mihi ligatur: et eū qui passib. fidei et bone operationis veniet ad me: Non eiciā foras. i. in secreto pure conscientie mecum inōiabitur: et tandem recipiā eū in eterna beatitudine. **AVG.** Illud enim inuis vnde non erit foras: est magnū penetrāle et dulce secretū sine tedio: sine amaritudine malarū cogitationū: sine interpellatione tentationū et dolorū: de quo dicit: Intra in gaudiū domini tui. **CHRY.** Per hoc autē q. dicit: Quod dat mihi pater: ostendit quoniam nō contingēs res ē credere in christū: neq. cogitationib. humanis perfici: sed ea que desuper reuelatione indigeat anima deuota suscipiente reuelationem: vnde non sunt ab accusatione erunt: quibus non dat pater: indigemus enim et ea que ex nobis est voluntate ad credendū: per hoc autē tangit incredulitatem eorum ostendens: quoniam qui non credit ei: voluntatē transgreditur patris. Paulus autē ait q. ipse eos tradiderit patri: cū tradidit inquit regnum deo et patri. Sicut igitur pater dāns non priuat seipsum: sic nec filius tradens. dicitur autē filiū

tradere: quoniam per eū ad patrem adducimur. Et de patre dicit: Per quē vocati estis in societate filiū eius. Sic igitur q. venit ad me saluabit: quia pro his veni et carnem assumpsi. unde sequitur. Quia descendi de celo non ut faciam voluntatem meā: sed voluntatem eius qui misit me. Quid dicit. alia sunt tua et que illius. Ne igitur hoc aliquis suspicet subiungit: Hec est autē voluntas eius qui misit me: ut oīs qui videt filiū et credit in eum habeat vitam eternā. Per hoc autē et filius vult quia filius quos vult viuificat. Quid est igit quod dicit. Non aliud acturus veni q. qd pater vult q. si nō habens diuinā voluntatem a patre. omnia enim que patris sunt: mea sunt. sed hoc non dixit: sed i fine reuelat: excelsa enim interz occultat. **AVG.** Uel aliter: q. non eiciat foras subiungit dicens: Quia descendi de celo non ut faciam voluntatem meā: sed voluntatem eius qui misit me. Propterea enim anima a deo exiit: quia superba erat. Superbia. n. eieci sum: humilitate regredimur. Medicus enī quādo egritudinem discit: si curet q. per aliquā causam factus ē: et ipsam causā non curet: ad tēpus videt mederi: sed cā manēte morbus reperitur. Ut ergo causa omnium morborum curaretur. i. superbia: descendit et humilis factus est filius dei. Quid superbis homo filius dei propter te humilis factus ē. Puderet te fortasse imitari humilē hominē saltē imitare humilē deum. hec ē enim cōmendatio humilitatis. Non veni facere voluntatem meā: sed voluntatem eius qui misit me. Superbia quippe facit voluntatē suāz humilitas voluntatē dei. **HILA.** iij. de trini. Nō igitur hoc dicit quia faciat quod non velit: sed obed. entiam suā sub effectu paterne voluntatis ostendit: volens ipse voluntatem patris explorare. **AVG.** Ideo ergo q. d. ad me veni nō eiciā eū foras: quia non veni facere voluntatem meam: humilis veni humilitatem docere. qui ad me veni in incorporatur mihi: et humilis fit: quia non facit voluntatē suā: sed dei: et ideo non eiciet foras: quia cum superbis esset proiectus est foras. ad me enim venire non pot. nisi humilis. non mittitur foras nisi superbia: qui seruat humilitatem non labitur a veritate. Quare autē ideo nō eiciat foras qui venit ad illum: quia non venit facere voluntatem suā ostendit cum subdit: Hec est enim voluntas eius qui misit me patris: ut omne quod dedit mihi pater non perdam ex eo. Ipse illi datus ē: qui seruat humilitatem non est voluntas in conspectu patris: ut pereat vn. de pusillis. de tumentib. potest perire: de pusillis nihil perit: quia nisi fueritis sicut pusillus iste: non intrabitis in regnū celorum. **AVG.** de correctione et gratia: Qui ergo in dei prouidentissimā dispositione predestinatus: vocatus: iustificatus: glorificatus sunt etiā nondum renati: et nondum nati: iam filij dei sunt: et omnino perire nō possunt. hi enim vere veniūt ad christum. Ab illo ergo datur perseverantia in bono vsq. in finem: neq. enim datur nisi eis qui non peribūt: qm qui nō perseverant peribunt.

CHRY. Per hoc autē q. dicit: Nō perdam ex eo: nō ostēdit se indigere eorum cura sed hoc dicit propter eorum salutem. Postq. autē dixerat: Nō perdam ex eo: et nō eiciam foras. subiungit: Sed resuscitabo eū in nouissimo die. q. i resurrectione cōi mali eiciūtur fm illud: Tollite eū et eiciete eū in tenebras exteriores. Ipsi ē: per dentur fm illud: Qui potest animam et corpus perdere in gehennam. Nō autem multoties resurrectionem inducit: ut non ex solis rebus presentibus iudicent dei prouidentiam: sed alias expectent vitā. **AVG.** Videte autē quē ad modū et hic geminā illā resurrectionē designet: qui venit ad me: modo resurgit: humilis factus in mēbris meis. Sequitur autē: Et resuscitabo illū in nouissimo die. Ad exponendum autē quod dixerat: Oē q. dedit mihi pater. Et iterū quod dixerat: Nō perdam ex eo: subiungit: Hec ē enim voluntas patris mei qui misit me: ut oīs qui videt filiū et credit in eū habeat vitam eternam. Superius dicit: Qui audit verbum meum: et credit ei qui misit me. Modo autē: Qui videt

videt filiū et credit in eū: nō dixit: Et credit in patrē. Hoc est. n. credere in filiū: qd et in patrē: qz sicut pater hēt vitāz in semetipso: sic oedit et filio vitā hēc in semetipso: vt sic ois q videt filiū et credit in eū: hēat vitā eternā: credendo et trāscedo ad vitā: tāq pma illa resurrectioe: et qz ipa nō ē sola subiūgit de scōa. Et ego resuscitā. eū i nouissimo die.

Murmurabant ergo iudei de illo: quia dixisset. Ego sum panis viuus qui de celo descendi. Et dicebāt: Nonne hic est filius ioseph: cuius nos nouimus patrem et matrem. Quomo' o ergo dicit hic: quia de celo descendit? Rēspōdit ergo iesus et dixit eis: Nolite murmurare in inuicē. Nemo potest venire ad me: nisi pater qui misit me traxerit eū et ego resuscitabo eū in nouissimo die. Est scriptū in prophetis: Erūt omnes docibiles dei Omnis q audiuit a patre et didicit venit ad me: Non quia patrē vidit quisqz: nisi is q ē a deo: hic vidit patrē.

CHR. Iudei existimantes se cōmestioe carnali potiri nō turbabant: vñ quo postea diffisi sūt. vñ dī. Murmurabāt q iudei de illo: qz dixerat: Ego sū pa. vi. q dīce. descendit. Uidebant qdēz turbati i hoc q dixerat eū de celo descendisse: sed nō hoc erat: qd turbationē faciebat: s; hoc qd nō expectabāt potiri mensa corporali. Adhuc tñ eū venerabant qz recēs erat signū: et ppter ea nō manifeste ei tradicebāt: sed murmurādo suaz turbatiōez ostendebāt: qd aut murmurando dixerat subditur. Et dicebāt. Nōne hic ē iesus filius ioseph: cuius nos nouimus pter matrem: quō ergo dicit hic qz descendit de celo. AVG.

Longe autē isti erāt a pane de celo: nec eū esurire nonerat panis. n. iste interioris hoīs querit esuriē. **C**HR. Manifestū ē. n. qm mirabilē eius nondū scierat generationē: ppter ea eū adhuc filiū ioseph dicit: sed nō increpatur. Nō. n. respondit eis. Non sum filius ioseph: qz non poterant illū mirabilē partū audire. Si vero eū qui s; carnē nō poterāt manifeste audire: multo magis nec superiores ineffabilem. **AVG.** Ab hoibus. n. carnē assumpsit: s; nō more hoium. na patrē habēs in celo matrē elegit in terra et illic natus sine matrē: et hic sine patrē: quid ergo talibus murmurantibus respondit subdit. Rōdit ergo iesus et dixit eis: nolite murmurare inuicem. q. d. Scio quare non esuritis sic: vt istū panē nō intelligatis neqz queratis. Nemo potest venire ad me: nisi pater qui misit me traxerit illū. Magna gratie pmedatio: nemo venit nisi tractus: quem trahit: et quē nō trahit: quare illū trahit: et illū nō trahit noli velle iudicare: si nō vis errare. semel accipe et intellige: si nō traheris: oia vt traharis. **C**HR. Hic autē insinuat manichei dicētes: qm nihil in nobis ē positū: sed hoc non quod in nobis ē destruit: sed ostendit nos diuino auxilio indigentes: oñdit. n. hoc non eū qui inuitus venit: s; eū qui multā patē oppugnationē. **AVG.** S; si inuiti trahimur ad christū: inuiti credimus: ergo violentia adhibetur: non voluntas excitatur. sed intrare quisqz ecclesiam potest nolens. credere non potest nisi volens. corde enīz creditur ad iusticiā. si ergo inuitus venit qui trahitur: non credit: si non credit nō venit. non enim ad christū ambulando currimus: sed credendo nec motu corporis: sed voluntate cordis accedim: ergo voluntate traheris. Quid est autēz trahi voluntati: delectare in dño: et dabit tibi pationes cordis tui: est quedāz voluptas cordis: cui dulcis est panis ille celestis: porro si pōte dicere licuit. Trahit sua quēqz voluptas: quanto fortius nos dicere debemus trahi hoīem ad xpm: qui delectatur veritate: bea titudine: iustitia: sempiterna vitā: quod totūz xps est. An non habent corporis sensus voluptates suas et aiūs deseruitur a voluptatibus suis. Da amāte: desiderante: feruentem: fontē eterne patrie suspiratē: et scit qd dicā: s; qua

re voluit dicere: quem traxerit pater si trahendū sumus ab illo trahamur: cui dicit qdā q diligit. Trahe me post te. S; qd intelligi voluit aduertam. Trahit pater ad filiū eos q ppter ea credūt in filiū: quia eū cogitāt patrem hēre deū. Deus. n. pater equalēz sibi genuit filiū: et qui cogitāt atqz in fide sua sentit ac ruminat equalē eē pī eū in quē credit: ipm trahit pater ad filiū. **A**rius credidit creaturā: nō eū traxit pater. **fortius dicit: Homo solus ē xps q sic credit nō eū pī trahit: traxit petz q dixit: Tu es xps filius dei viui. vñ ei dicitū ē. Nō tibi reuelauit caro et sanguis: sed pater meus q i celis ē. Ista reuelatio ipa attractio ē. Si. n. q inter delicias terrenas reuelat amātib' trahit: nō trahit reuelat' xps a pte. Quid. n. fortius desiderat aia q vitatē. s; hic hoies esuriūt: bi saturabūt. iō subiicit: Et ego resu. eū in no. die. q. d. saturabit: eo qz hic sūt i resurrectione mortuoz qm ego resuscitabo eum.**

AVG. de q. no. et ve. te. Uel attrahit pī ad filiū p opera q faciebat p illū. **C**HR. Nō pua dignitas filij si pī adducit: et ipe suscitāt nō diuidēs ad pīez opera: sed ostendēs parilitatez vñtis. deinde oñdit modū s; quē pī trahit dicens. Scriptū ē i prophet. Et erūt oēs doct. dei. Uides fidei dignitatē: qm nō ab hoīb' neqz hoies: s; ab ipso deo p eā debeāt addiscere. **Agf.** n. pīdet oib' pat' exis sua tribuere: ad oēs suā doctrināz effundēs. Si autē erūt oēs docibiles dei qliter qdā nō credūt: qz hoc de plurib' dicitū ē: siue qm oēs q volūt. **AVG.** de pīdīstīnatiōe sanctorū. Uel aliter. Sicut integrē loqmur cū de aliquo s; apz magistro q in ciuitate solus ē dicimus: oēs iste h litteras docet: nō qz oēs discūt: sed qz nemo nisi ab illo dicit qui cūqz ibi litteras discit. Ita recte dicimus. Omnes deus docet venire ad christum: non quia omnes veniunt: sed quia nemo aliter venit. **AVG.** super iōan. Uel aliter. Oēs regni illius hoies docibiles erūt dei: nō ab hoibus audient: et si hoc ab hoibus audiūt tñ qd intelligunt itūz datur. strepitū verborū: ingero aurib' vestris nisi reuellet ille qui intus est: quō ergo o iudei me potestis agnoscere quos pī nō docuit. **BEDA.** Dicit autē pluraliter. In pphetiis: quia omnes prophete: vno eodemqz spiritu repleti: licet diuersa prophetarent: tamen ad idem tendebant. quapropter cū quouis eoz oēs alij cōcordabāt: sicut cū ioele ppheta qui dicit: Erūt oēs docibiles dei. **GLO.** Hoc in ioele nō inueniē. sed aliquid simile. dī. n. ibi. filij syon exultate et letamini i dño deo nostro: qz dedit vobis doctorē. Expressius tñ ē in isaia vbi dī. Dona vniuersos filios tuos doctos a dño. **C**HR. Qd quidē pīcipiū ē: qz ante per hoies discēbat q dei sunt: nūc aut per vnicū filiū dei et spūm scūm. **AVG.** de pīdīstīnatiōe scōuz. Omnes autēz docibiles dei veniūt ad filiū: quonā audi erunt et didicerunt a patre per filiū: vnde subditur. Ois qui audiuit a patre et didicit venit ad me. Si autem ois qui audiuit a patre et didicit venit: profecto omnis q non venit nō audit a patre nec didicit. Valde remota est a sensibus carnis hec schola in qua pater auditur et docet: vt veniatur ad filiū: nec agit hoc cum carnis aure sed cordis: vbi est et ipe filius. quia ipse est verbum eius per qd pater sic docet: simul est et spiritus sanctus. Inseparabilia enim didicimus eē opera trinitatis: sed patri hoc potissimū ē attributū: qz de ipso procedit et filius et spiritus scūs. Itaqz gratia que occulte et humanis cordibus diuina largitate tribuitur: a nullo corde duro respuitur. ideo quip; pe tribuitur: vt cordis duricia primus asseratur. Cur ergo non omnes docet: vt veniant ad christum: nisi quia eos quos docet: misericordia docet: quos autēz non docet: iudicio non docet: si autē diximus q volunt discere: quos non docet: respondebitur nobis: Et vbi ē quod ei dicitur. Deus tu puerēs viuificabis nos: aut si non faciat volentes ex nolentibus deus: vt quid oiat ecclesia sm pceptum domini pro persecutoribus suis: nō. n. quiqz dicere potest credidi: vt sic vocaret: pteuenit quippe euz

miseriordia dei: q. sic ē vocatus vt crederet. **AVG.** sup
ioan. Ecce ergo quō trahit pē docēdo de veritate non ne
cessitate iponendo: trahere. n. dei ē. **Ois** qui audiuit a pē
r vidit: venit ad me. quid igit xps nihil docuit: qd q pa
trē in grā hoies nō viderūt: filiū viderūt: filiū ergo dice
bat: sed pater docebat. **Si** n. ego hō cum sim illū doceo.
q. audiuit verbū meū: illū docet r pē q. audiuit verbum
eius. **Exponit** aut hoc ipē r ostendit nobis quid dixerat cō
tinuo subiūgēs: **Nō** q. pa. vi. q. s. nisi q. a deo ē: hic vi. pa
trez. q. d. **Ne** forte cū dico vobis: ois q. audiuit a pē r vi
dit: dicatis apud vos. **Nūq.** vidimus patrē: quō ab eo
discere poterimus: a me ipso audite: **Ego** noui patrem ab
illo: q. q. vbi ē ab illo cuius ē verbū: nō q. sonat r trā
sit: sed qd manet cū dicente: r trahit audientem. **CHRY.**
Ois qd ē a deo sum. **Id** vero qd ē pēcipiū filiū r pēcipiū
hic non posuit pp. auditorum imbecillitatem.

Amen amē dico vobis: qui credit in me hz vi
tāz eternā. **Ego** sum panis vite. **Patres** vestri mā
ducauerūt mānā in deserto: r mortui sunt. **Hic** est
panis de celo descēdēs: vt si quis ex ipso māduca
uerit nō moriatur. **Ego** sum panis viuus q. de ce
lo descendi. **Si** quis manducauerit ex hoc pane:
vivet in eternū.

AVG. Reuolare voluit se oīs qd ēst. vñ dicit. **Amen**
amen dico vobis: qui credit in me hz vitam eternā. q. d.
Qui credit in me hz me: qd ē aut habere me habere vitā
eternā: vitā. n. eterna ē verbū qd in principio erat apud
deū: r vita erat lux hoīz: assumpsit vitā mortem: vt vitā
occideret mortē. **CHRY.** Quia vero turbe instabant: ei
buz corporalem petentes r eius cibi q. patrib. coz. par
erat remittentes: vt ostendat q. oia illa figura erant bulus
veritatis pñis mentionē de cibo spiritali facit: dicens.
Ego sum panis vite. **Panes** quidē vite ipsum vocat: qm
vitāz nram pñet r hāc r figurā. **AVG.** **Et** illi de mānā
supbiebant subiungit: **Panes** vestri manducauerūt mānā
in deserto r mortui sūt. **Id** patres vestri q. similes estis si
loz murmuratores patres murmuratoz filioz. **Nāz** de
nulla re magis deū offendisse ille populus dicitur: q. cō
tra deū murmurando. **Id** aut mortui sunt q. qd vide
bāt credebāt: qd nō videbāt nō credebant neq. intelli
bant. **CHRY.** **Nō** aut sine cā addit. **In** deserto: s. occul
te insinuans qm non longū ipse fuit: quo. s. mānā datū est
neq. simul cū venit in terrā. pmissionis: sed q. videbant
panē datū a xpo minus ē illo qd patribus datū erat: i
eo q. illud desuper descendeat. **Miraculum** vero panis
inferius generabat. ppter ea subiungit: hic ē panis de ce
lo descēdēs. **AVG.** hūc panē significauit mānā: hūc
panē significabat altare dei. **Sacramēta** hec sūt: r illa sue
rūt: in signis diuersa sūt: in re q. significat paria sūt. **Apo**
stolū audi. **Ois** eandē escā spiritalem manducauerunt.

CHRY. Deinde ostendit q. maxime eos poterat psua
dere: qm ipi patribus suis multo digniores effecti sūt: q.
mānā manducantes sunt mortui. r ideo subdit. **Ut** si q.
ex ipso manducauerit: nō moriat. **A** fine vtriusq. cibi ostē
dit differētiā. panē aut hic dogmata salutaria dicit. r fidē
que i ipm ē aut corpus suū: hec. n. s. seruāt aiam. **AVG.**
Sed nunqd non morimur: q. māducaim. panē descen
dētē de celo: sic illi sunt mortui: quē admodū r nos su
mus mortui: quātū attinet ad mortē hui. coz. pñis vñ
bilē atq. carnalē. **grū** aut pñet ad mortē spiritālē q. pñes
isto p. mortui sūt. **Manducauit** mānā moyses r multi q.
oño placuerūt: r mortui nō sūt: q. vñbilē cibū spirituali
ter intellexerūt: spiritualiter gustauerūt vt spiritualiter sa
ciarent. **Nā** r nos hodie accipimus vñbiles cibū: s. aliō
ē sacramētū: aliud virtus sacramētū: qm multi de altarē
accipiūt: r accipiendo moriunt. vñ apostolus: **Iudicium**
sibi māducat. r bibit: panē ergo celestē spūales māducare

est innoctiam ad altare apponere. peccata r si sint quoti
diana: nō sint mortifera anteq. ad altare accedatis. atten
dite quid dicatis. **Dimittite** nobis debita nostra sicut r nos
dimittimus debitoz vobis: si dimittis: r dimittitur
tibi securus accede: panis ē nō venenū. si q. ergo ex hoc
pane manducauerit: nō moriet. **Sed** qd pertinet ad virtu
tem sacramenti nō qd pñet ad vñbile sacramētū: q. mā
ducat. s. intus non foris. **ALCVI.** **Id** eo inq. nō moritur
qui comedit hūc panē: q. ego sum panis viuus q. de celo
descendi. **THEO.** **Per** hoc. s. qd incarnatus ē: nō ergo
prius solū fuit homo: r postmodū assumpsit diuinitatez
vt nestorius fabulat. **AVGV.** **De** celo descendi r mā
nā: sed manna vmbra erat: iste veritas ē. **ALCVI.** **Est** at
mea vita viuificas. vñ sequit. **Si** quis mādu. ex hoc pa. vi
uet. nō tñ in pñit p. fidē r iusticiā: sed in eternū.

Et panis quem ego dabo caro mea est: pro
mundi vita.

AVG. **Determinat** cōsequenter oīs quō se panē dicat
nō tñ fm diuinitatez q. pascit oia: sed ēt fm humanā nā
que est assumpta verbo dei cū subdit. **Et** panis quez ego
dabo ea. mea ē: pro mudi vita. **BE.** **Hūc** panē tunc oīs
dedit qm mysteriū coz. pñis r sanguinis sui discipulis tra
didit: r quando semetipsum deo patri obtulit in ara cru
cis. quod vero dicit. **Pro** mundi vita. non debemus itel
ligere p. elementis: s. p. hoibus qui mundi noie designāt

THEO. **In** hoc qd dicit. **Quē** ego dabo: potestatem
suaz demonstrat: q. nō sicut seruus minor patre crucifixus
ē: sed voluntarie. nāz r si a patre dāt dicitur: tñ scilp. tra
didit ipē. **Attende** aut q. panis qui in mysteriis a nobis
assumitur: nō soluz figuraz gerit carnis chrisi: sed ipse est
vera caro chrisi. nō. n. dixit: **Panis** quem ego dabo figu
ram carnis mee gerit: sed caro mea est. **Transmutatur** at
in enarrabilibus verbis iste panis per mysticam benedi
ctionē r habitationem spiritus sancti in carnē chrisi. **Sed**
quare nō videmus carnem: q. si caro videret horz: nos
in eius assumptione inuaderet. vñ r nostri infirmitati cō
descēdat talis nobis videret mysticus cibus s. q. nē cō
suetudini ppetebat: p. mudi aut vita carnē suā tradidit: q.
moriendo mortem soluit. **Ego** ēt intelligo p. mundi vita
resurrectionem: nā oīs mortis vniuersalem resurrectionē
toti generi humano ministravit. forte aut r vitam que in
sanctificatione r beatificatione consistit r spū: mundi vitā
dixit: quia. n. non oīs susceperint vitam q. ē in sanctifica
tione r spū: tñ oīs seipm pro mundo tradidit. r qm i eo
totus mūdus sanctificat. **AVG.** **Quē** aut caperet caro q.
dixit panē carnē: nō aut fideles corpus xpi: si corpus
xpi ē nō negligant: fiant corpus xpi: si volunt viuere de
spū xpi de spū. n. xpi non viuūt: nisi corpus xpi: nūqd. n.
corpus meū viuūt de spū tuo. **Hūc** panē exponit apls di
cens. **Unū** corpus multi sumus. **O** sacramētū pñetatis
o signū vnitatis: o vñculū charitatis. qui vult viuere ac
cedat: credat: incorporetur vt viuificetur.

Litigabant ergo iudei ad inuicem dicentes.
Quomodo potest hic nobis carnē suam dare ad
manducandum. **Dixit** ergo eis iesus. **Amē** amē
dico vobis: nisi manducaueritis carnē filij hois r
biberitis eius sanguinē: non habebitis vitam i vo
bis. **Qui** manducat meam carnem r bibit meum
sanguinē: habet vitam eternā: r ego resuscitabo
eum in nouissimo die.

AVG. **Quia** iudei panē concordie non intelligebant
ad inuicem litigabant. vnde dicitur. **Litigabāt** ergo iudei
ad inu. dicen. quō pōt hic no. o. a. car. suam ad māducan
dum. **Qui** autē manducant tales panem: non litigant ad
inuicem: quonā per hunc deus habitare facit vñanimes
in domo. **BEDA.** **Putabant** ergo iudei q. vominus

particulatim carnē suā diuideret: et eis ad manducandum daret: et ideo litigabāt: quia nō intelligebāt. **CHRY.** Quia igitur dicebat hoc eē impossibile vt. f. carnē suā ad manducandum daret ostendit: quia nō solum nō ē impossibile: sed valde necessarium. vii sequit. Dicit ergo eis iesus: Amen amē dico vobis: nisi māducaveritis carnē filij hoīs: et biberitis eius sanguinē: nō habebitis vitā in vobis. **AVGV.** q. d. Quō quidē datur: et quānā sit modus manducandi illū panē ignozatio: verūm nisi manduca. rē. **BED.** Et ne crederet illis solis hec dixisse mox generalē suam intulit. Qui man. meā car. et bibit meū sāguinē. **AVG.** Et ne istam vitā intelligentes de hac re litigarent: securū adiunxit. Hēt vitā eternā: Hāc ergo non hēt: qui istā carnē nō manducat: nec istū sanguinē bibit. Nā tpalem vitā sine illo habere hoīes possunt: eternā vero oīo nō possūt. Nō ita ē in hac escā: quā sustentande huius tpalis vite causa sumimus: inaz qui eā nō sumperit non viuēt: nec tñ q eaz sumperit viuēt. fieri. n. pōt vt morbo vlsento vel aliquo casu plurimi qui eā sumperint moriant. In hoc vero cibo et potu. i. corporis et sanguinis dñi nō ita ē. nam et qui eaz nō sumit: non hēt vitā: et qui eaz sumit hēt vitā: et hāc vitā eternā. **THEO.** Nō. n. puri hoīs caro ē: sed dei et hoīs diuinitū facere valens: tanq̃ diuinitate inebrians.

AVG. xxi. de ciuit. dei: Sūt autē quidā liberationes ab eterno supplicio hoībū. p̃mitētes xpī baptismate ablūtis: qui participes sunt corporis eius: quolibet vixerit: pp̃ illud dicit hic. Sed dicit eis apostolus dicens: Manifesta sūt opera carnis que sūt: fornicatio: imunditia: et. que predico sicut predixi. qm̃ qui talia agunt: regnū dei non possidebūt. Quāobrem quō sit accipiendū qd̃ hic dicitur: merito querit. Qui. n. in eius ē corporis vnitate. i. i xpīano: ppagine mēbro: cuius corporis sacramentū fideles p̃municātes de altari sumere p̃ueuerūt: ipse vero dicens ē māducare corpus et bibere sanguinē xpī: ac p hoc heretici et scismatici ab vnitate corporis separati: possunt idē percipere sacramētū: sed nō sibi vtile: immo etiā noxiū quo iudicent grauius q̃ vel tardius liberent: nec illi etiā in perditis et dānabilibus moribus debēt eē securi: qui p vite iniquitatē: ipsam vitē iusticiāz que ē xpī de serunt: siue fornicando: siue aliquid huiusmodi faciendo. Nō. n. isti dicendi sunt manducare corpus xpī. qm̃ nec i membris p̃putandi sunt xpī. Ut. n. alia taceaz: nō possūt simul eē membra xpī: et membra meretricis. **AVG.** sup iohannē. Hūc itaqz cibū et potū societate vult intelligi corporis et vnitas: quō est ecclesia in p̃destinatione et vocatis et iustificatis et gloriificatis sanctis et fidelibus eius huius rei sacramentū. i. vnitas corporis et sanguinis xpī alicubi quotidie: alicubi certis intervalis diez in dñica mensa p̃parat: et de dñica mensa sumit quibuscūqz ad vitā: quibuscūqz ad exitiū. Res vero ipsa cuius sacramētum est: oī hoī ē ad vitā: nulli ad exitiū: quicūqz eius participet sucit. Ne autem putaret sic in isto cibo et potu p̃mitti vitam eternā: vt qui eā sumerent: iā nec corpore morerentur. Huic cogitationi occurrens subiungit dicens. Et ego resuscitabo eum in nouissimo die: vt. f. habeant eternam vitam finem spiritum in requie que sanctorum spiritus suscipit. Quod autem ad corpus attinet nec corpus etiāz vita eterna fraudetur: sed in resurrectione mortuorum in nouissimo die eam habeat.

Caro enīz mea vere est cibus: et sanguis meus vere ē potus. Qui manducat meā carnem: et bibit meū sanguinē: in me manet: et ego i illo. Sicut misit me viuens pater: et ego viuo pp̃ patrem: et q māducet me: et ipse viuēt propter me. Hic est panis qui de celo descendit. Non sicut manducauerunt p̃es vñ māna et mortui sunt. Qui māducet hunc panem: viuēt in eternum. Hec dixit in synagoga

docens in capharnaum.

BEDA. Dixerat superius. Qui manducat meā carnem et bibit meū sanguinē: hēt vitāz eternā: et vt ostēderet grā distantia sit inter corporalem cibum et potum: et spirituale mysteriū corporis et sanguinis sui adiecit. Caro. n. mea vere ē cibus: et san. me. vere ē potus. **CHRY.** hoc autē dicit: aut vt credāt his q̃ dicta sunt: vt nō estiment enigma et parabolā eē: sed sciant qm̃ omnino oportet manducare corpus christi aut vult dicere q̃ verus cibus est hic qui animam saluat. **AVGV.** Vel aliter. Cū cibo et potu id appetāt hoīes vt non eluriant neqz sitiant: hoc veraciter non p̃stat nisi iste cibus et potus: qui eos a quibus sumitur imortales et incorruptibiles facit. i. societas ipsa sanctorū vbi pax erit: et vnitas plena atqz perfecta: propterea dominus noster corpus et sanguinem suum in eis rebus commendauit: que ad vnum aliquid redigunt ex multis nanqz aliud. f. panis ex multis grauis in vnum constat: aliud. f. vinum ex multis acinis confluit. Deinde iam exponit quid sit manducare corpus eius: et sanguinem bibere dicens. Qui man. me. car. et bibit. me. san. in me ma. et ego in illo. Hoc ē ergo manducare illam escam: et illuz bibere potum: in christo manere: et christum in se habere. At per hoc qui non manet in christo: et in quo non manet christus: proculdubio nec manducat eius carnem: nec bibit eius sanguinem: sed magis tante rei sacramentum ad iudicium sibi manducat et bibit. **CHRY.** Vel aliter continuatur: quia promiserat se manducantibus vitā eternam. vt ergo hoc confirmet induxit. Qui mandu. meam carnem. rē. **AVG.** de ver. do. Multi quidez qui vel corde ficto carnem illam manducant: et sanguinem bibunt: vel cum manducauerint apostate fiunt: nunquid manent in christo: et christus in eis? Sed est profecto quidam modus manducandi illam carnem: et bibendi illum sanguinē quo modo qui manducauerit et biberit: in christo manet et christus in eo. **AVG.** xxi. de ciuitate dei. Hoc est illi qui non sacramentum tm̃: sed reuera corpus christi manducant: et sanguinem bibunt. **CHRY.** Et quia ego viuo: manifestum est q̃ ipse viuēt. et ad hoc ostendendum subiungit. Sicut misit me. vi. pa. et ego viuo propter patrem: et qui man. me et ipse vi. ppter me. Ac si dicat. Vno ego sit pater. et ne ingentum estimes adiecit: Propter patrem patet sibi esse principium occulte insinuans. qd̃ aut dicit. Qui manducat me: et ipse viuēt pp̃ me: nō de vita simpliciter hoc dicit sed de approbata. Et. n. etiāz infideles viuunt nō māducantes de carne illa: sed neqz de resurrectione cōi hoc dicit. tenēz oēs suscitabunt: sed de gloriosa et mercede habēte. **AVG.** Non aut ait. Sicut manduco patres et ego viuo pp̃ patres: et qui manducat me: et ipse viuet pp̃ me. Non enim filius p̃icipatione p̃is fit melior: sicut p̃icipatione filij p vnitatem corporis eius et sanguinis qd̃ illa māductio et potatio significat: nos efficiamur meliores. Si ergo ita dictum est. Vno propter patrem: quia ipse de illo est: sine detrimēto equalitatis dictum est: nec tñ eandem nostraz et suā equalitatem significauit: sed gratiam mediatoris ostendit. Si autēz fm̃ id accipimus. Vno propter patrem. quod alibi ait. Pater maior me ē: hec verba ita dixit. Sicut misit me pater. Ac si diceret: vt ego viuam propter patrem: id est ad illuz tanq̃ ad maiorem referam vitam meam: exinanitio mea fecit: in qua me misit. vt autem quisqz viuat propter me p̃icipatio facit: quia manducat me. **HILA.** viij. de trinit. De veritate igitur carnis et sanguinis christi: non relictus est ambigendi locus: nunc. n. ex ipsius dñi professione et fidenfa vere caro ē: et vere sanguis ē. hoc ergo vite nostre cā ē: qd̃ in nobis carnalibus manentē p carnē xpī habemus victuris nobis: p cū ea conditione qua viuūt ille per patrem. Si ergo nos naturaliter fm̃ carnē p cū viuimus. i. naturā carnis sue adepti: quō nō nālter fm̃ spūm in se patrem habeat: cū viuat ipse p patres: p patrem autē viuūt. oūm natiuitas

non alienā ei intulit diuersamq; nām. **AVG.** Ut aut illū panē māducando viuamus: qui eterna vita ē nobis habere nō possūmus: de celo descendit. **HYLA.** x. de tri. **Se** panes hic dicit: ac ne verbi virtus atq; nā defecisse existimaretur in carnē panē: carnē suā esse dixit: vt per hoc qui descendens de celis pan. s. ē nō ex humana pceptioe origo eē co:poris eius existimaretur: dū celeste esse co:pus ostenditur: at vero cū panis ē: assumpti p verbū co:poris est p fessio. **THE.** Nō n. puz deū comedimus. nāz ī palpalibz ī incorporeus est: neq; n. hoīs puri carnē comedimus que nīl possit pficere. **Sed** qz deus carnē sibi vniuit: caro eius viuificatiua exiuit nō q in dei nām transierit: sed fm quādā igniti ferri consuetudinē: qz ferrū manet: ī ignis actū ostendit: sic ī caro dñi viuificatiua est tanq; caro verbi dei. **BED.** Et vt ostenderet distantia vmbze ī lucis: typi ī veritatis subiunxit. Non sicut manducant patres vestri manna ī mortui sūt qui manducat hūc panē viuēt ī eternū. **AVG.** qz aut illi mortui sūt: ita vult intelligi: vt nō viuāt ī eternū. Nāz īpaliter ī hi pfecto moriuntur: qz p m manducant: sed viuūt ī eternū: qz xps ē vita eterna. **CHRY.** Si n. possibile fuit sine messe ī frumento ī alio huiusmodi. xl. annis illoz vitā cōseruare: multo magis nūc cibo spiritali hoc facere poterit cuius illa erāt figure: frequenter aut vitā reponit: qz nīl est ita delectabile hoīb: vñ ī veteri testō longitudo vite pmittebat: hic aut vitā finē nō hīs. Simul etiā per hoc ostendere vult: qm sniam mortu tradentes p peccato nunc soluit vitā eternā cōtrario pmitēs. Sequitur **Hec** dixit ī synagoga docēs ī capharnaū. vbi. s. pluri me vites eius sunt facite. **Docebat** aut ī synagoga ī tēplo multitudinēz attrahere volens ī ostendens qm non ē contrarius patrī. **BE.** Mystice aut capharnaū: que iter / pietatur villa pulcherrima: significat mūdum: ī synagoga vero iudaicūz populum: per hoc ostendit qz dñs p mysterium incarnationis mundo apparens iudaico populo multa docuit: que ipse intellexit.

Multi ergo audientes ex discipulis eius dixerunt. **Durus ē hic sermo.** Et qz pōt eū audire: **Sci** ens aut iēsus apud semetipsūz: qz murmuraret de hoc discipuli eius: dixit eis. **Hoc** vos scandalizat **Si** ergo videritis filiū hoīs ascendēte vbi erat prius. **Spiritus** ē qui viuificat: caro nō prodest qzq; **Verba** que ego locutus sūz vobis: spūs ī vitā sūt **Sed** sunt qdes ex nobis qui nō credūt. **Sciebat** enīz ab initio iēsus: qui essent credentes: ī quis traditurus esset eum. **Et** dicebat. **Propterea** dixi vobis qz nemo pōt venīre ad me nisi fuerit ei datum a patre mco. **Ex** hoc multi discipulorū eius abierunt retro: ī iā nō cū illo ambulabant. **Dixit** ergo iēsus ad duodecīz. **Nūq;** ī vos vultis abire? **Re** spōdit ergo ei simon petrus. **Dñe** ad quē ibimus **Verba** vite eterne habes. **Et** nos credimus ī cōgnouimus qz tu es christus filius dei. **Respondit** ei iēsus. **Nōne** ego vos duodecīz elegi: ī ex vobis vnus diabolus ē. **Dicebat** aut de iuda simōis scariothīs. **Hic** enim erat traditurus eum cum esset vnus ex duodecim.

AVG. Talia loquente iēsu non crediderūt aliqd magis dicentes ī verbis illis aliqd grātā co:operantēz putauerūt intellexerūt: ī more hominū: qz poterat aut dīsponebat iēsus carnez qua indutū erat verbū veluti cōscissam dīstribuere credētibus ī se. vnde dī. **M**ulti ergo audi. nō ex ini. sed ex dīscī. eius dixit. **Hu.** est hic sermo.

CHRY. i. difficile susceptibilis: supercedens co:im becillitate putabāt. n. eū supra seipm loqui maiora ppta dignitate: ī dixerūt. **Quis** pōt eū audire: quasi p capis respondentes. qz nō debebat. **AVG.** Si at discipuli dixerunt habuerūt illū sermonē: quid inuicē: ī tamē sic oportebat vt dicerent qd nō ab hoīb: intelligeret: secretū dei intentū debet facere: nō aduersos. **THE.** Cū aut audī qz discipuli eius murmurabant: nō intelligas hos q actu sunt discipuli: sed hos qui ī habitu ī figura videbantur ab eo instrui. **Nā** inter discipulos erāt quidā ex plebe qui dicebant eius discipuli: qz multo cū discipulis manebāt tpe. **AVG.** Sic aut apud se ista dixerūt vt ab illo nō audirent: sed ille qui nouerat ī seipis apud seipm audiebat vñ sequit. **Sciēs** aut iēsus apud seipm qz murmu. de hoc dīci. eius dixit eis. hoc vos scandaliz. **ALCVI.** Quod s. dixi vobis māducare carnē meā: ī bibere sanguinē meūz. **CHRY.** Erat aut hoc sue deitatis signū occultū ī me diu terre. vñ sequit. **Si** ī vide. si. ho. ascen. vbi erat prius supple. quid dicetis: **Hoc** ī nathanaele fecit dicens. **Qm** dixi tibi: vidi te sub ficu: credis: maiora hīs videbīs. **Nō** igit qdōnes qdōnib? copulat: sed magnitudine dogmatuz ī multitudinē eos inducere vult. **Nō** igit discipulos ī scandalū mittere volens hoc dicit: sed eorum scandalū soluere volens. nam dum estimant eūz de ioseph natū: nō suscipiunt ea q dicebāt. **Qui** vero credituri erāt: qm de celo descendit: illuc ascēdit facilius attendū hīs que dicebant. **AVG.** Uel aliter. **Hinc** soluit qd illos cōmouerat: illū. n. putabāt erogatz corpus suū: ille aut dīxit se ascensurū ī celū vltqz integrū. **Cū** videritis ingens filiū hoīs ascendēte vbi erat prius. **Certe** vel tūc videbūt qz nō eo mō quo putatis erogatz corpus suūz: ī qz grātā eius non sūmī: moribus: filiū aut hoīs xps ex virgine maria hic ē cepit ī terra: vbi carnē assūpsit ex terra: quid ī vult qd ait. **Cū** vide. si. ho. ascē. vbi erat prius: nīl vt intelligamus vñ psonā cē xpm deū ī hoīem: nō duas ne fides nostra sit quaternitas: sed trinitas. **Sic** ergo erat filiū hoīs ī celo: quēadmodū filiū dei erat ī terra: filius dei ī terra ī suscepta carne: filiū hoīs ī celo ī vnitatē psonē. **THEO.** Nō ergo pp hoc putes qz de celo corp? xpi descenderit: hoc. n. martiani heretici ī apollinaris ē dīctū: sed qz vnus ī idē erat filius dei ī hominē.

CHRY. Propter hoc aut ī alia solutiōne inducit dicens. **Spiritus** ē qui viuificat: caro nō pdest quicq; qd aut dicit tale ē spiritaliter: oportet ea que de me sunt audire. qui aut carnaliter audit: nīl proficit. **Est** aut carnaliter intelligere: simpliciter ea que pposita sūt viderē ī nīl plus imaginari. **Oportet** aut non ita iudicare. sed oīa mysteria interiorib? oculis inspicere: qd semp ē spūs liter audire. **Carnale** vero erat dubitare quā liter pōt nobis carnem dare manducare: quid igitur: nō ē vera caro immo vltqz. quod igitur ait. **Caro** non pdest quicq; non de sua carne dicit: sed de eius carne qui carnaliter accipiebat que dicebant. **AVG.** Uel aliter: **Caro** non prodest quicq; **Sed** quō illi intellexerūt. **Carnē** quippe sic intellexerūt: quō ī cadauere dilaniatur: aut ī macello vendit non quō spiritu vegetat: accedat spiritus ad carnem ī pdest plurimū. nam si caro nīl prodesset: verbū caro non fieret vt habitaret ī nobis: sed spiritus per carnem aliquid operatus ē ī nobis pro salute nostra. **AVG.** x. de ciui dei: **Non** n. caro p seipsam mundat: sed p vltqz a quo suscepta ē: qz cū sit principū oīum suscepta anima ī carne: ī aīam credentiū mundat ī carnez. **Spiritus** ī qui viuificat: caro non prodest quicq; sicut illi intellexerunt carnem: nō sic ego do ad manducandūz carnem meam: quia nec carnem debemus sapere fm carnē: proinde dicit. **Verba** que ego locutus sum vobis spiritus ī vitā sunt. **CHRY.** i. spiritalia sunt: nīl habentia carnale neq; consequentiam naturalem: sed eruta sunt ab omni tā lī necessitate que ī terra: ī a legibus que hic possūt sunt:

AV. Si ergo intellexisti spūaliter: spūs et vita tibi sunt. si intellexisti carnaliter: etiā sic spūit et vita sunt: sed tibi nō sunt. Dixim' enī hīc dñm cōmēdasse i mādicationē carnalī suē: et potationē sanguis sui ut i illo maneam' et ipē in nobis. hoc autē quid facit nisi caritas? Caritas autē dei diffusa est i cordib' nostris p spūis sanctū qui dat' est nobis: ergo spūit? ē qui uiuificat. **CHRY.** Et qd de carnali audienā sup'ra lo cutus ē subiūgit: Sed sūt qdā ex vobis q nō credunt. Dicēs qdā: discipulos excepit: suā autē dignitatē ostēdit occulta reuelās. **AVG.** Non dixit: Sunt qui dā in vobis q nō intelligūt: sed causāz dicit qre nō intelligant. Prophēta n. dixit: Nisi credideritis: nō intelligētis. nā q resistit: quō uiuificat. Aduersari' n. radio lucis quo penetrādus ē nō auertit acie: sed claudit mētē: credant et aperiat: et illuminabūtur. **CHRY.** Et ut oīscas: qm ante hec verba et nō postq' murmurauerunt et scandalizati sunt: h' christ' cognouerāt: subiūgit euāgelista dicēs. Sciebat enī ab initio iesus q dñt crediduri: et qd traditur' euz ēt. **THEO.** Voleb' p hoc nobis euāgelista ostēdere q ante cōstitutionē mundi oīa cognoscebat: qd diuinitatis erat indicū. **AVG.** Sed postq' distinxit credentes dñs a nō credētib': expressit cās quare nō credūt. vnde sequitur: Et dicebat. Propterea dixi vobis: q nemo pot' uenire ad me: nisi fuerit ei datus a patre meo. **CHRY.** q. dicit. Non turbāt me: neqz stuporē iferūt q nō credūt. Nō ut qd' oēdit pater. Dixit autē hoc: ut ostēdat qm nō illoz gloriā cōcupiscēs hoc dicebat: et ut iuadeat eis q patres ei' existimēt: oēi et nō ioseph. **AVG.** Ergo et credere datur nobis: non. n. nihil ē credere. Si enī magnū qd ē: gaude qā credidisti: s'z noli extolli. qd. n. habes: qd nō accepisti. **AVG.** de p'edestinatione scōz. Hoc autē donū qui bursā dari et qbusdā nō dari oīno nō dubitat: q nō vult manifestissimis sacris lris repugnare. Cur autē nō oīb' de tur: fidelē mouere nō debet: q credit ex vno oēs eē in cōdēnationē iustissimā: ita ut nulla dei eēt iusta reprehensio nisi nullus inde liberaret. vñ cōstat magnā eē grāz q pluri mī liberant. Cur autē istū pot' q illū liberet: inscrutabilia sunt iudicia ei': et inuestigabiles viē ei'. Sequit'. Et hoc multi discipuli ei' abierūt retro: et iā cū illo nō ambulabāt. **CHRY.** Nō dixit: Recesserūt: sed abierūt retro: ab ea q fm virtutē ē auditiōe: et quā habebāt oliz fidē p'diderunt. **AVG.** Et p'ssi a corpore vitā p'diderūt: q forte in corpore nec fuerūt: inter nō credētes et ipsi reputati sunt. Abierūt retro nō pauci sed multi post sathanā: nō post christum: quomodo de quibudā femininis dicit apostolus: Quēdā cōuerse sunt retro post sathanā. Petri autē nō repulit dñs retro ire post sathanā: s'z fecit post se ire. **CHRY.** Queret autē aliquis quod tēpus erat verba dispensandi his que cōstructa erant nocentiū: multa qdē vtilitas et necessitas: Quia. n. instabāt cibū corporālē perētes: et eius q sub patrib' dat' ē reminiscētes: ostēdēs qm oīa illa ty'pus erat: meminit cibi spūitālīs. Non igitur scandalizari oportebat: sed interrogare congruū erat: quare illorum amentie scandalum fuit: nō indissolubilitatis eoz: q dicit bantur. **AVG.** Et hoc ē forte factū ē ad cōsolationē nostrū: qm aliquādo contingit ut homo dicat verum: et quod dicit nō capiatur: atqz illi q audiūt scandalizent et discēdat. Penitet autē hominē dixisse quod verū ē: dicit. n. apud se hō: Nō debui sic dicere: et sic dñō cōtingit: Dixit: et perdidit multos: sed nō turbat ipse: qz ab initio nō uerat: q nō cēt credētes. nos si nobis cōtingat cōturbamur: solatiū i dñō iueniam': et tñ caute vba dicamus. **BEDA.** Sciebat autē dñs de alijs discipulis q remanserūt: an vellēt abire: s'z tñ eos interrogauit ut fides eozum mōstraret: et alijs imitāda proponeretur. vnde sequitur: Dixit q iesus ad xj. Nūquid et vos vul. abire? **CHRY.** Per hūc autē modū oportebat eos trahi. nā si eos laudasset: passi essent aliqd humanū: existimantes se grāiā chri nō facere: eū nō relinquēdo: ostēdēns. vō se nō indigere

eozum sequela: magis eos dēit. aut. non autem eis dixit Abite. hoc enim eēt eos expellere: sed interrogauit eos an vellēt abire: auferens eis vim et necessitatem: et nō lēs eos verēcundia cōartari. ex necessitate enī detineri par esset: ac si abirent. Petrus autem fratrum amatoz: amicitie cōseruatoz: pro iōio respondet collegio. vnde sequit'. Respondit ergo ei si. pe. Domine ad quem ibimus? **AV.** quasi dicat. Repellis nos a te: dā nobis alterum ad quēz ibimus si te relinquimus. **CHRY.** hoc autem verbūz multe est amicitie ostensiuum: quia scilicet christus eis bono iabillioz erat q patres et matres: deinde ut non videatur hoc propterea dicere: quia non essent qui eos reciperent subiūgit: Verba vite eterne habes. Audiens. n. magistrum dicentem: quoniam resuscitabo eum: et habebit vitam eternam: ostendit se recordari eozum que dicta sunt verbōzū: et iudei quidem dicebāt: Dic est filius ioseph. hic vero dicit: Et nos credimus et cognouimus: qz tu es christus filius dei. **CHRY.** Credidim' enīz ut cognosceremus. nam si prius cognoscere: deinde credere vellemus: nec cognoscerem' nec credere valeremus. Hoc credimus et cognouim'. iā tu es christus fili' dei. i. quia ipsa vita eterna tu es: et non das in carne et sanguine tuo nisi quod es. **CHRY.** Quia vero petr' dixerat: Et nos credim': dominus de collegio credentium excepit iudāz vnde sequit'. Respondit ergo eis iesus. Nōne ego xj. elegi: et vnus ex vobis diabolus ē? Quod autem dicit tale ē: ne estimetia q secuti estis me: non redarguam malos dignum autem est hic querere: quare nunc nihil dicit discipuli: sed postea formidantes dicunt: Nunquid ego suz domine: sed nondū petr' audierat. Uade retro me sathanā: et propter hoc timorem non habuit. nunc etiam nō dicit: Vnus ex vobis me tradet: sed diabolus est. ideo nesciebant quod dicebatur: sed maliciā estimabant vituperari solum. accusant autē hic christum gentiles insipienter. nō enī electio eius vim infert his q futura sunt: sed in voluntate positum ē saluari et perire. **BEDA.** Uel ostendū: q ad aliud elegit. xi. et ad aliud vnus. xi. elegit ut in apostolica dignitate pseuerarent. vnū elegit: ut per p'ditiōis eius officium salutē oparet' humani generis. **AV.** Electus enim est iste de quo nolente et nesciente magnum aliquid boni fieret. Sicut enī in iā male vtunt' bonis operibus dei: sic econtra deus bene vti' malis opib' hominum. Quid iuda pcius: sed malo ei' bene vsus ē dñs: tradidit se p'tulit: ut nos redimeret. Potest et sic itelligi qd ait xj. elegi: qz cōsecrat' ē duodenarius numer' eoz: qui p' quatuor cardines mūdi trinitatē fuerāt dēnūciaturi. non autē qz perijt inde vnus: ideo illi' numeri b'onoz adēptus est. nam in locū p'ecūnis alius subrogatus ē. **GRE.** xij. moza. Capitis autē noie censetur corpus cū de p'uerio boie dicit: Vnus ex vobis diabolus ē. vñ euāgelista exponens subdit: Dicebat autē de iuda simonis scharionis: hic enim erat traditurus eū: cū eēt vnus de xj. **CHRY.** cōsidera christi sapiētia. neqz. n. christ' eū manifestu fecit ne inuerecundum faciat: et sic litigiosior fiat. neqz eum latere permisit: ne estimans se latere sine timore operaret.

CA. VII.

Dixit hec autē ambulabat iesus in galileā. Non. n. volebat in iudeā ambulare: qz querebāt eum iudei interficere. Erat autē in proximo dies fess' iudeorum cenophēgia. Dixerūt autē ad eū fratres eius: Transi hinc: et vade in iudeā: ut et discipuli tui videāt opera tua que facis. Nemo qppe in occulto quid facit: et querit ipse i palā eē. Si hec facis: manifesta te ipsum mundo. Neqz enim fratres eius credebāt in euz. Dicit ergo eis iesus.

raliter. sed aliqd docere salubrit: d festo eterno admonē.

CHRY. Uel ascendit: nō ut patiat: s; ut alios erudiat. Latent autē ascendit. potat enī manifeste ascendere: d oēnē eoz inordinatū impetū: qd mltoties fecit. s; nolebat hoc cōtinuo facere: ne magis suā diuinitatē denudaret: et ut i carnatio ei certior esset: et ut nos erudiret ad viutez. Ut igit discerem qd nos oporteat facere: qd nō possum pse/ cutores detinere: voluit latentē ascendere. Nō autē dixit in occulto: ut oñdat dīspētiue hoc eē scēm. Si enī oia ut de us ageret: quō possem nos scire incidētes hūanis picul qd oporteat facere? **ALCVI.** Uel occulte ascendit: q; fa uore hominū nō qrit: nō popis stipantiū se turbatū dele ctat. **BED.** Mystice autē designat q; singul qbusq; car/ naliū humanā gloriā querētib; dñs manet in galilea: q i terptat transmigrationē scā. i. in mēbris suis: q; transigrāt d vites ad viutes: et in eis pficiūt. Postmodū vō dñs ascē dit: q; mēbra xpi nō hui vite: sed eterne gloriā querunt. Occulte autē dñs ascendit: q; ois gloriā ei est ab int. i. de corde puro et pscia bona et fide nō ficta. **AVG.** Uel q; qilatē ascendit: aliqd significare voluit. Oia enī qd cā sūt antiquo poplo isrl: vmbre fuerūt futuroz: et scenophegia vmbra erat futuroz. Oia q; que fiebat i figura: manifestat in nobis. Ascendit q; in occulto: figura enī erat ipz eē in oc culto. In ipso die festo xps latebat: q; ipse dies fest' xpi mēbra pegrinatura significabat. Ille enī est in tabernacul q; se in mūdo eē itelligit peregrinū. Scenophegia autē erat celebratio tabernaculoz. Sequit: Iudei autē querebant enī in die festo. et dicebat: Ubi est ille. **CHRY.** Ex mul to odio et inimicitia: neq; enī noiatim vocare volebant. Nō autē multa erat eis in festiuitate reuerētia: nec multa religio: q; a festiuitate credebāt xpm fraudulenti detinere. Sequit: Et mur. mul. erat de eo in turba. **AVG.** Mur mur erat d pntiōe quā puenient exponit dices: Quidā enī dice. q; bon' est. aliq; autē dice. nō sed seducit turbas. Quicunq; emicuerit in aliq; grā. aliq; dicit bon' est: aliq; nō sed seducit turbas. Qd autē dñs est de deo valet ad cōso lationē de quocūq; hoc dñm fuerit xpiano. Et quidez si seducere de cepit: nec xps seductor. nec quisq; d; sedu/ ctōz esse xpian'. Si autē seducere aliūde aliquē ad aliud p sua dēdo ducere est. querēdū est vñ et quo. Si a bono ad malū malus seductor: ē si a malo ad bonū: bon' est. et vñ nā sic oēs seductores vocemur et simus. **CHRY.** Igit illā: quide estimo opionē multitudinis esse: quā. i. dicebat bon' est: hanc vō pncipū et sacerdotū: qd oñdit p hoc q; dicunt: Seducit turbas. nō dicit: Seducit nos. Seq; Nemo tñ palā loquebat de illo: pp me. i. **AVG.** Eo/ rā. i. qui dicebat bon' est nō: q; dicebant: seducit turbas. Dec enī clariū sonabat. Sed bon' est pssius susurrabāt.

CHRY. Uide autē eoz q; pncipant corruptionem. hi aut qui pncipatibus subijciunt: sani qdē erat iudicio: s; nō hēbāt libertatē dicēdi: qd maxie mltitudinis est.

Iam autē die festo mediante ascendit iesus in tē plū et docebat. Et mirabant iudei dicētes: Quo/ modo hic lras scit cū nō didicerit? Rñdit eis ie/ sus et dixit: Mea doctrina nō est mea: sed eius q; misit me. Siquis voluerit voluntatē eius facere: cognoscet de doctrina vtrūq; ex deo sit: an ego a meipso loquar. Qui a semetipso loquit gloriā ppriā querit. Qui autē querit gloriā eius qui mi sit eū: hic verax est: et iniusticia in illo non est.

CHRY. Dñs tardatiōe sua auditores attentiores fa/ cere volēs: nō in pms dieb' ascendit: sed circa solennitatē mediū. vñ d;: Jam autē die festo mediante ascen. Iesus in tem. et doce. Qui enī pms dieb' cū quēserūt: repēte eū pntē videntes: magis intendebāt docēt: et qui bonū euz dicebant: et qui malū: illi quide ut aliqū lucra rent et ad mirarent: hi vō ut pphenderēt. **THEO.** Nam in prin

cipio festi his que festi erāt magis attendebāt. vñ postea xpm attentius audierūt. **AVG.** Quāntū enī dat intel/ ligi ipsam festiuitatē dieb' plib' celebrabāt. et iō dicit: Jā die festo mediante. i. cū illius diei festi tor dies remansis sent quot pterissent: ut etiā hoc impleret qd ait: Nō ascen dā ad diē festum hunc. i. ad quē vos vultis pmi vel secu dū diē: ascendit autē postea die festo mediante. **AVG.** de quē. no. et ve. tel. Tunc etiā ascendit: nō qsi ad diē festū sed quasi ad lucē. illi vero ascēderūt: quasi ad pfrundūz delitijs diei festi. Christo vō ille fuit dies festus: quo pas sioe sua redemit mūdū. **AVG.** sup iō. Ille autē qui p us latebat docebat: et palā loquebat: et non tenebatur. Il lud enī quod latebat erat causa exempli: hoc potestatis.

CHRY. Quid autē docebat: nō dixit euāgelista: s; qd mirabilis docebat: hoc solū oñdit. tanta enī erat virt' do centis vt q; dixerant: seducit turbas: transmutati mirarēt vñ sequit: Et mirabant iudei dicētes: quō hic lit. scit: cum nō didicerit. Uide admirationē neq;tiā plenā: nō enīz di cit: q; in doctrina admirarent: sed in aliā admirationē in ciderūt. **AVG.** Oēs quidem quantū arbitroz admira bant: sed nō oēs pueriebant. Et vnde admiratio: q; mul ti nouerant vbi nat': quēadmodū fuerit educat'. Nunq; eum viderāt lras discentē: audiebāt tñ de lege disputantē legis testimonia pferentē q; nemo posset pferre nisi legis set: nemo legeret: nisi lras didicisset: et ideo mirabantur.

CHRY. Ab hac autē questione cognoscere debebant: qm hec scia humanit' non erat in eo sed diuinit': s; quia hoc ipsi nolebat reuelare: sed in sola admiratiōe stabant: dñs hec reuelauit. Sequit enī: Respōdit eis iesus et dixit Mea doctrina nō est mea: s; eius qui misit me. **AVG.** Uide autē hoc esse ppariū qd dicit: Mea et non est mea. nā si dixisset: Ista doctrina nō est mea: nulla esset questio Que est ergo doctrina patris: nisi verbum patris: Ipe q; xps ē doctrina patris: si verbum patris ē. Sed quia ver bum non pōt esse nullius: sed est alicuius: et suam doctri nā dixit seipsum et non suam: quia patris est verbum: qd est tam tuum q; tu: et quid tam non tuum q; tu. Si alicui es q; es. Breuiter ergo hoc mihi dixisse videt: Mea do ctina nō ē mea. acsi diceret: Ego nō sum a meipso. Sa bellianā heresim snia ista dissoluit: qui dicere ausi sūt ipz esse filiū qui ē et pater: duo esse nomina: sed vnam rem.

CHRY. Uel suam dicit qm cam docuerat: non suaz aut qm patris erat doctrina. Sed si oia q; sunt patris et sunt: ex hoc ipso q; patris ē: deberet eē et sua. Sed hoc qd dicit: Nō est mea: vehementer oñdit et sui et patris vñ esse doctrinā: acsi diceret: Nihil habeo pmutatū aut diuersū sed ita ago ut dico: ut nō estime aliud qd pter patrē dice re vel agere. **AVG.** pmo de trini. Uel aliter: fm aliud suam dixit: fm aliud nō suam: fm formā dei suaz: fm for mam serui non suam. **AVG.** Siquis autē hoc parū in tellexerit: audiat consiliū quod domīn' consequenter dat dicēs: Siquis voluerit voluntatē eius facere: et co gno. de doc. vtrum ex deo sit: an ego ex meipso loquar quid est siquis volue. voluntatē eius facere: hoc est cre dere in eum. ipse enim supra dixit: Hoc ē opus dei ut cre datis in eum quē ipse misit. Quis autem hoc nesciat hoc esse facere voluntatē dei: operari opus eius. Cognoscere autē hoc ē intelligere. ergo nōli querere intelligere ut cre das: sed crede ut intelligas: q; nisi credideritis nō intelli getis. **CHRY.** Uel hoc ita dicit: acsi dicat: Auferte iraz et inuidiā et odiū: qd sine causa in me habetis: et nihil erit qd phibeat vos cognoscere: qm dei verba sunt que loquor. Deinde aliud inducit argumentū insolubile: ab his que sunt in psetudine hominū nos erudiēs. vñ sequi tur: Qui a semetipso loquit glām ppriā querit. q. d. Qui aliquā ppriā vult instituire doctrinā: ppter nihil aliud hoc vult q; ut glām acquirat. Si vō ego gloriā eius qui misit me quero: cui grā aliena vellē vos docere. Et hoc est quod subdit: Qui autem que. glo. eius q; misit illū: hic

verax est: et iniusticia in illo non est. **THEO.** q. d. Verax sum quia doctrina mea vincit veritatem. Iniusticia in me non est: quia alterius gloria non usurpo. **AVG.** Qui queritis gloriam propter antiquitatem? Dominus autem noster magnus nobis exemplum praebuit humilitatis: dum habitu inuentus ut homo querit gloriam propter se non suam. Sed tu quando aliquid boni facis: gloria tua quis quando aliquid mali facis deo calumniam meditaris. **CHRY.** Vnde de quo cum quedam propter quam humilia de se dicit: hec est. ut credant quoniam non desiderat gloriam neque principatum: et propter hoc celum audientium: ut doceat homines moderata sapere: et nihil de se dicere magni: sed semper humile.

Honne moyses dedit vobis leges: Et nemo ex vobis facit legem. Quid me queritis interficere? Respondit turba et dixit: Demonium habes. Quis te querit interficere? Respondit iesus et dixit eis. Unus opus feci et omnes miramini. Propterea moyses dedit vobis circumcisionem: non quia ex moysen est: sed ex patribus. Et in sabbato circumciditis homines. Si circumcisionem accipit homo in sabbato ut non solvatur lex moysi: mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato: Nolite iudicare secundum faciem: sed iustum iudicium iudicate.

CHRY. Duas criminationes iudei contra christum inducunt: una quod sabbatum solveret: alia quod patrem suum dicebat deum: equaliter seipsum faciens deo. Hoc igitur prius confirmavit dum ostendit quod non est deo contrarius sed eadem illi docet. De reliquo ad sabbati solutionem incipit dicere. Nonne moyses de. vo. legem: et nemo ex vobis facit legem? Ac si diceret. Lex dicit non occides: vos autem occiditis: et hoc est quod subditur. Quid me queritis interficere? Ac si diceret. Ego dissolvi legem hominum sanas transgressio fuit: sed in salutem: vos autem transgredimini in malum. Vnde non debeo a vobis de solutione legis diiudicari. In duobus ergo eos corripuit: et dicens: quid me queritis interficere? et ostendendo quoniam occisionem meditates: non sunt digni alium diiudicare. **AVG.** Vel hoc dicit: quia si legem faceret in ipsis litteris christus agnosceret: et presentem non occideret. Respondit autem ei turba: non pertinet ad ordinem sed ad perturbationem. Sequitur. Respondit turba et dixit: Demonium habes: quis te querit interficere? Et dicitur et quod demonium haberet: quod demones expellebat. Dominus autem non turbatus: sed in sua veritate tranquillus non reddidit maledictum pro maledicto: sed respondit tranquille. **BED.** In quo nobis patetie reliquit exemplum: ut quoniam nobis ab aliquibus falsa obijciuntur coniectura: patienter toleremus: et vera que possumus non obijciamus: sed salutaria monita predicemus. Sequitur. Respondit iesus et dixit eis: vnum opus feci et omnes miramini. **AVGV.** Ac si diceret. Quid si omnia opera mea videritis: ipsius enim opera erant quae in mundo videbantur: et ipsi quod fecit omnia non videbant: fecit vnam rem: et turbati sunt: quia saluum fecit hominem in sabbato: quasi si quisque eorum egrotus sabbato sinceraret: alius illi sanum fecisset: et ille quod eos scandalizavit: quia vnum hominem sabbato saluum fecit. **CHRY.** hoc enim quod dicit. Miramini: hoc est turbamini: tumultuatis: vide autem quomodo prudenter a lege eos silogizavit. Vult enim ostendere quod facere hoc opus non erat legem solvere sunt enim multa principaliora quam lex de observatione sabbati: propter quorum observationem lex non soluitur sed impletur: et ideo subdit. Propterea moyses dedit vobis circumcisi. non quia ex moysen est: sed ex patribus: et in sabbato circumciditis homines. **AVG.** q. d. Bene factum est ut acciperetis circumcisionem a moysen: non quia ex moysen est: sed ex patribus. Abraam enim primus accepit circumcisionem a domino. Et in sabbato circumciditis. Coniungit vos moyses: accepistis in lege ut circumcideretis octavo die. Accepistis in lege ut vacetis septimo die. Si octavus dies illius qui natus est: occurrit ad diem septimum sabbati: circumciditis hominem: quia circumcisio pertinet ad ali-

quod signaculum salutis: et non debet homines sabbato vacare a salute. **ALCV.** Propter tres enim causas data fuit circumcisio: primo ut signum esset magne fidei abrae: secundo ut per eam a ceteris nationibus discernere: tertio ut illum in virili membro suscipientes: castitatem mentis et corporis observare deberent. Et tantum conferebat tunc circumcisio quoniam nunc baptisma: nisi quod ianua non dum aperta erat. Concludit ergo ex promissis: Si circumcisio accipit homo. si. facti in sabbato

CHRY. q. d. sabbati solutio in circumcissione legis est observatio: sic et ego homines curas sabbato legem suavi. Vos qui non estis legislatores: ultra modum legem defenditis. Sed moyses iubet legem solui propter mandatum: quod non erat ex lege sed ex patribus. Per hoc autem quod dicit. Totum hominem. si. facti in sabbato. ostendit circumcissionem esse particularem sanitatem. **AVG.** forte autem illa circumcisio ipsum dominum significabat. Quid enim circumcisio: nisi carnis expoliatio. Significavit ergo expoliationem a corde cupiditatis carnalium. non ergo sine causa data est in eo membro propter quod peccatur creatura mortalium: quia per vnum hominem peccatum intrauit in mundum. Ideo autem quod cum peccatum nascitur: quod omnis cum vitio propaginis nascitur: non minus dat deus: siue a vitio cum quo nascimur. siue a vitio quod male vivendo adimus nisi per christum cultellus. non peritinis circumcidetur: et petre nomine christus figurabatur. Ideo autem octavo die quia post septimum sabbati dominus die dominico resurrexit. Ipsa autem resurrectio nos circumcidit. id est abstulit de sidera carnalia. Intelligite hoc significari opus bonum quod ego feci totum hominem saluum in sabbato: quia curatus est et sanus est in corpore: et credidit ut sanus esset in anima. Estis autem perhibiti servilia opera facere sabbato. Numquid servile opus est hominem sanare in sabbato? Manducatis siquidem et bibitis sabbato: quia pertinet ad salutem: propter quod ostenditis opera salutis nullo modo esse die sabbati omittenda. **CHRY.** Non autem dixit. Ego maius circumcissione operatus sum: sed solus factum narras: iudicium eis concessit. unde subditur. Nolite iudicare secundum faciem. sed iustum iudicium iudicate. q. d. non quia moyses apud vos habet maiorem gloriam quam ego: ex personarum dignitate feratis sententiam: sed a rebus natura. hoc enim est iuste iudicare. Nullus autem incusavit moysen de hoc quod iussit sabbatum solui propter mandatum circumcissionis: quod erat aliunde quam ex lege inducitur: ergo fidei dignum: vobis est moyses qui iubet solui legem a mandato non legali. **AVG.** hoc autem quod dominus notavit hoc loco euadere in hoc seculo: magni laboris est non personam iudicare: admonuit quod dominus iudeos: ad monuit et nos. quod non personam sonabat de ore domini propter nos scripsi et vobis fuerat et propter nos recitavit. sursum est dominus: sed hic est veritas domini. Corpus enim domini in quo surrexit vno loco est potest: veritas eius ubique diffusa est. Quis ergo est qui non iudicat personaliter qui equaliter diligit. Non enim cum homines diverso modo pro suis gradibus honoramus. timendum est ne personas accipiamus: nonnunquam enim iudicium iter patris et filii non eam filium patris in honore: sed preponimus si bonam causam habet filium patri in veritate: et sic tribuimus honorem debitum: ut non perdat equitas meritum.

Dicebant ergo quidam ex hierosolymis. Nonne hic est quem querunt interficere? Ecce palam loquitur: et nihil ei dicunt. Numquid vero cognoverunt principes quia hic est christus? Sed hunc scimus unde sit: christus autem cum venerit nemo scit unde sit. Clamabat ergo iesus in templo docens et dicens. Et me scitis: et unde scitis: et a me ipso non veni sed est verus qui misit me quem vos nescitis. Ego scio eum. Et si dixero quia nescio eum: ero similis vobis mendax: Sed scio eum: quia ab ipso sum: et ipse me misit. Querebant ergo eum apprehendere: et nemo misit in illum manus quia nondum

nondum venerat hora eius.

AVG. Supra dictum ē q̄ domīn' ideo velut occulte
ascēdit ad diē festū: non q̄ timebat ne teneretur: cui prās
erat vt nō teneret. Sed vt significaret etiā in ipso diē festo
q̄ celebrabat a iudeis se occultari ⁊ suū eē mysteriū: nūc
aut apparet potestas que putabat timiditas. Loquebatur
enī palā i diē festo ita vt mirarent turbe. vñ dicit: Dice-
bant ergo qui. ex hiero. Nōne hic ē quē iudei que. interfi-
ci. Et ecce pa. loqui. ⁊ nihil ei dicit. Nouerāt. n. qua sententia
querēbat: mirabatur qua potētia non tenebat. **CHRY.**
Addit aut listeuangea: Ex hiero. quoniam q̄ magis positi-
erāt signis: hi oēs erant miserabiliores: qui deitatis eius
signū videntes maximū: oīa iudicio corruptorū principū
permittēbat: an nō magnū signū infamitatis: ⁊ querētes in-
terficere: habere eū in manib' ⁊ repente dēscere. **AVG.**
Igitur nō plene intelligentes christi potētia: putauerunt
eē principū scientiā q̄ ei pepererūt vnde subdunt: Non-
qd vere cognouerūt pncipes quia hic est christ'. **CHRY.**
Sed ipsi neq̄ principum sequitur sententiam: sed aliam
proferunt corruptā ⁊ propna amentia dignam. vnde sub-
ditur. Sed hunc scimus vnde sit. Christus autē cū ve. ne.
scit vnde sit. **AVG.** hec opinio apud iudeos non inani-
ter nata est: inuenimus tñ q̄ scripture dixerunt de christo
quoniam nazareus vocabitur: ergo predixerunt vnde sit. Iu-
dei etiam dixerūt herodi querenti q̄ christ' in bethleem
iude nascere: ⁊ testimoniū ē pphēcū attulerūt. vnde er-
go nata ē hec opinio apud iudeos: q̄ christus cū venerit
nemo sciat vnde sit: nisi q̄ vtrūq̄ pñciauerūt scripture
fm hominē predixerūt vnde eēt: fm deū latebat ipios et
querat pios. Hanc igit opinione in eis generauerat: qd p-
phēcia dicit: Generacionem eius q̄s enarrabit. Deniq̄ do-
minus ad vtrūq̄ respondit: ⁊ q̄ nouerit eū vnde eēt: et
q̄ nō nouerāt. vñ sequit. Clamabat ergo iesus docēs in
tēplo ⁊ dicens: Et me scitis: ⁊ vnde sum scitis. hoc ē dicere: ⁊
vñ sum scitis: ⁊ vñ sum nescitis. vñ sum scitis: iesus anaza-
ret: cui etiā parentes nostis. Solus enim in hac causa la-
tebat virginis part': quo excepto totū nouerāt in iesu: qd
ad hominē pertinet. Recte ergo dixit: Et me nostis: ⁊ vñ
sum scitis. fm carnē ⁊ effigie hoīs quā gerebat. fm diuini-
tate autem a seipso non venit: sed est vrus qui misit me.
CHRY. per quod ea q̄ in mēte habebant reuelat: ac si
diceret: Nō sum de numero eorū q̄ sine causa venerūt: s3
ē verax q̄ misit me: ⁊ si verax ē in veritate misit: ⁊ qui mis-
sus ē: congruū ē veracem eē. Rursus aut ex prop: q̄s ser-
monib' eos capit. q̄ enim dicebant: Cū venerit christus
nullus cognosceret vñ ē: ostendit etiā inde ē christū eē quo-
niam a patre venit: quē ipsi nesciebāt. ⁊ ideo subdit: Quē
vos nescitis. **HILA.** vi. de tr. Nūquid aut nō oīs ho-
mo licet in carne ex deo nat' est. ⁊ quō negat ab his vel se
ipsum vel vñ ipse sit sciri: nisi id vñ est ad nature sue refer-
ret auctorē. Nam id qd vnde sit ignorat: natura ex qua ē
dū vñ sit nescit ostendit. Ignorari. n. vnde sit: non pōt qd
substitit ex nihilo: q̄ hoc ipsuz qd nō ignoratur ex nihilo
ignoracionē ei' vñ sit nō habet. Ob hoc aut qd sit ipse ne-
scit: dū ignorat a quo sit. nō. n. cōfiteat filiū q̄ negat natum:
nec natū intelligit qui putabit eū eē ex nihilo. **CHRY.**
Uel ignorantiā hic dicit q̄ ē p opa: sicut paulus ait: Confi-
tetur se nōsse deū: factis aut negat. Dupliciter aut eos re-
darguit. Et p mū qdē q̄ occulte loquebatur: hec i mediū
inducit: clamās vt eos verēcūdari faciat. **AVG.** Deni-
q̄ vt ostēderet eis vñ possent scire subiectū: Ego scio cum
ergo a me q̄rite vt sciatū cū. Pat' ē. n. nō cognoscat nisi fi-
lius: ⁊ cui voluerit fili' reuelare. Etsi dixero q̄a nescio cū
ero similis vobis mendar. **CHRY.** Quod ē iposibili-
le: q̄a. n. verax ē q̄ misit: congruū ē ⁊ eū q̄ misit ē veracem
eē. vbiq̄ autem cognitiōe patris soli sibi attribuit: quia
a patre ē. vñ sequit. Et ego scio eū q̄a ab ipso sū. **HILA.**
vi. de tri. Quero aut vtrū id quod ab eo opus ē: in eo crea-
tionis aut naturā generationis ostēdat. Si op' in eo crea-

tionis ē: vniuersa quoq̄ que creantur a deo sunt: ⁊ quo-
modo patrē nō vniuersa nouerūt: cū filius eū iccirco q̄
ab eo ē nō nesciat. Si vero iccirco ei q̄ ab eo sit eūz nōsse
sit: pp: ut: quomodo nō hoc ei q̄ ab eo ē erit pp: ut. s. vt
verus filius ex natura dei sit. Dabes igit pp: utatē cogni-
tionis de pp: utate generatiōis: tñ ne forte id qd ab eo ē
aduētus sui tēpus heresis inuaderet continuo subiecit: Et
ipse me misit. Tenuit ordinē euāgelici sacramēti: natuz se
pessus ⁊ missuz. **AVG.** Ab ipso inquit suz: q̄a filius
de patre. q̄ aut videntis me i carne ipse me misit: vbi nō
intelligere nature dissimilitudinē: sed generatiōis auctorita-
tē. **CHRY.** Irritauerūt aut iudeos ea q̄ dicebant: pro-
pter hoc qd dixerat: Quē vos nescitis: q̄a similitatē se i-
re. vñ sequit. Querēbat ergo eū apprehendere ⁊ nemo mi-
sit eū manus. Uide furore eorū inuisibiliter refrenatum
Euangelista vero humanus ⁊ humilior loq̄ volens: vt
ex hoc christ' homo putaret: nō dixit q̄ eos inuisibiliter
detinuit: sed subiecit. Quia nondum venerat hora eius.
AVG. Hoc ē q̄a nolebat. nō enīz dñs sub fato natus est:
hoc nec de te credēdū ē: quātomagis de illo per quē fa-
ctus es: si tua hora volūtas ē illius: illius hora que ē nisi
volūtas sua. Nō ergo hora dixit q̄ cogere: mox: sed qua
dignaretur occidi.

**De turba autem multi crediderunt in eūz. Et dicebant: Christus cum venerit: nūquid plura si-
gna faciet: q̄ que hic facit. Audierunt pharisei tur-
bam murmurantem de illo hec: ⁊ miserunt princi-
pes ⁊ pharisei ministros vt apprehenderent iesuz
Dixit ergo eis iesus. Adhuc modicū ip̄s vobiscū
sū ⁊ vado ad eū q̄ me misit. Queretis me ⁊ nō in-
uenietis ⁊ vbi ego sū vos n̄ potestis venire. Dixerūt
ergo iudei ad semetipsos. Quo hic iturus ē: quia
non inueniemus eum: Nūquid in dispersionem
gentium iturus ē ⁊ docturus gentes: Quis ē hic
sermo quem dixit: queretis me ⁊ non inuenietis: ⁊
vbi sum ego vos nō potestis venire.**

AVG. Dumiles ⁊ pauperes saluos faciebat dominus
vñ dicit. De turba aut mul. cre. i. cū. Turba enim q̄ suam
egritudinē cito vidit: etiā i lius medicinā sine dilatiōe co-
gnouit. **CHRY.** Uerūtū neq̄ i his erat sana fides: sed
more multitudinis vulgaria loquebatur. Sequit. n. Et ei.
Christ' cū vene. nūquid signa plura faciet q̄ q̄ hic facit.
Dicere. n. Christ' cū venerit: erat nō firmiter credētū hūc
eē christū. Uel ē hoc dicere ē ostendere eū nō eē christum:
ac si dicat. Nōne ille cū venerit melior erit: ⁊ plura signa
faciet. grossiores enim nō a doctrina sed a signis inducū-
tur. **AVG.** Uel itelligūt: Si duo nō erūt: hic ē christus.
pncipes aut isantēbāt. Et ideo modicū nō solū nō agno-
scebāt: sed et occidere cupiebāt. vñ sequit. Audierūt pha-
risei turbā murmuratē de illo hec: ⁊ misē. prin ⁊ pha. mi-
nistros vt apprehederēt eū. **CHRY.** Multa quidē lo-
cutus ē supra sed nihil tale fecerunt: quod maxime enim
eos mordebat: hoc erat q̄ turbe. s. christū glorificabant.
Sabbati autem solutio apparēs causa erat: quā. s. p̄cētē-
debāt: ⁊ ipsi qdē nō audebat xpm capere periculū timē-
tes. Ministros aut mittāt tanq̄ piculis expositos. **AV.**
Quia ergo non poterāt apprehendere nolēt: missi sunt
vt audirēt docē. Sequitur enim: Dixit ergo iesus: Ad-
huc modicū tēpus vobiscū sum. **CHRY.** Verba loqui-
tur humilitatis plena: ac si diceret. Quid festinatis me in-
terficere: paruum expectate tēpus. **AVG.** Quod mō-
do ergo vultis facere facturi estis: sed non modo q̄ nolo
Implere enīz debeo dispensationē meā: ⁊ sic puenire ad
passionē. **CHRY.** Per hoc igit audaciōe turbam ter-
ruit: studiosiore vero magis audiam faciebat ad audien-
dum: quasi paruo tempore derelicto: in quo possent hac

doctrina potiri. Non autē dixit simpliciter: Hic sum: sed
 vobiscū sum. q. d. Esi persequimini me: nō tū cessabo que
sunt pro vobis dispensans: et ea que sunt ad salutem do-
cens et monens vos. Quod autē subdit: Et vado ad eum
q̄ me mī. sufficiens erat eos terrere. THE. Tanq̄ pa-
tri sit de ipsis conq̄stur: q̄ si missus obprobrijs affe-
runt: nō ē dubiū q̄ et mittenti fecerūt iniuriā. BED. Di-
cit autē: Vado ad eū q̄ misit me: ac si diceret: reueries ascē-
do ad patrē qui me incarnari precepit. Illuc se dixit ire a
quo nunq̄ recessit. CHRY. Quod vero eo indigebant
manifestat per hoc q̄ dicit: Queritis me et nō inuenietis.
Sed vbi quiesierunt cū iudei: dicit lucas qm̄ plāgebant
mulieres super eū. probabile autē est et multos alios hoc
passos ēē: et precipue dū ciuitas caperetur eos meminis-
se chūsti et miraculorū eius: et presentia eius q̄rere. AV.
Nel hic iā resurrectionē suā predixit: q̄a q̄sturi illi erāt
post resurrectionē cōpūcti. Noluērunt enim eū agnosce-
re presentē: et postea q̄stierūt cū viderēt in eū multitudinē
credentē. vnde multi cōpuncti dixerunt: Quid faciemus
viderunt enī chūstū suo scelere moriētē: et crediderunt in
chūstū suū scelerib⁹ ignoscētē: et quousq̄ biberēt sanguinē
quē fuderunt: de sua salute despauerunt. CHRY. Dei
de ne quis eū per mortē cōmuni modo abire estimet: sub-
iungit: Et vbi ego sum vos nō potestis venire. Si vero i
morte maneret possent ad eū ire: illuc enim oēs abim⁹.
AVG. Non autē dixit: Vbi ero: sed Vbi suz. Semper. n.
ibi erat chūst⁹: quo fuerat rediturus: sic rediit: vt nos nō
derelinqueret. Erat enim xps fm̄ visibilē carnē in terra:
fm̄ inuisibilē maiestātē in celo et in terra. Non autē dixit
Nō poteritis: sed nō potestis venire. tales enim tūc erāt
q̄ nō possent. Nā vt sciat⁹: nō hoc ad desperationem di-
cunt: et discipulis suis dixit tale aliquid: Quo ego vado
vos nō potestis venire. Deniq̄ hoc petro exposuit di-
cens: Quo ego vado nō potes me seq̄ modo: sequeris autē
postea. CHRY. hec autē omnia induxit volens eos at
trahere. zeni modicū tēpus quod relinq̄batur et post re-
cessum ipsum desiderabilē ēē: et eū nō posse decetero iue-
niri sufficientia erant ad suadēdū vt ad eū accederēt. Per
hoc autē quod dicit: Vado ad eū q̄ misit me: ostendit nullā
sibi fieri lesionē ab insidijs eorū et passionē suam volunta-
riā sibi ēē. passi sunt autē aliqd̄ ipsi iudei ad ea q̄ dicta sūt:
et q̄rūt ad seipsos quo debeat ire: quod non erat eorū q̄
desiderarent ab eo liberari. Sequit⁹. n. Dixerūt ergo iudei
ad semetipsos: quo hic iturus ē: q̄a non inueniem⁹ eum?
Sic enim gentes vocabat q̄st exprobrātes et magna iſe-
metipsis gloriātes. q̄. i. gētes vbiq̄ disseminate erant: et
imperfecte adinuicē permixte. Sed hoc obprobriū postea
ipsi sustinuerūt: q̄ vbiq̄ dispersi sunt. Antiquit⁹ autē tota
gens in vnū collecta erat: sed cū iudei vbiq̄ terrarū iā gē-
tibus permixti ēēt: nō diceret: Quo ego vado vos nō
potestis venire: si per hoc gentes intellexerūt. AVG. Di-
xerat autē dñs: Quo ego vado de sinu patris. Hoc ergo il-
li nullo modo intellexerunt: et tamē ex hac occasione salu-
tē nostrā predixerūt q̄ dñs iturus ēēt ad gentes: non pre-
sentia corporis: sed tamē pedib⁹ suis. misit enim ad nos
mēbra sua et fecit nos mēbra sua. CHRY. Non autem
dixerunt q̄ iturus ēēt ad gentes ledere eas: sed docere. Iā
enim irā submiserāt et his q̄ dicta erant crediderant. Neq̄
q̄ autē nisi credidissent q̄sissent ad seipsos: Quis ē hic ser-
mo quē dixit: queritis me et nō inuenietis: et vbi ego sum
vos nō potestis venire.

In nouissimo autē die magno festiuitatis sta-
 bat iesus et clamabat dicēs: Siquis sitit veniat ad
me et bibat: Qui credit in me sicut dicit scriptura:
flumina de ventre eius fluent aque viue. Hoc autē
dixit de spiritu quē accepturi erant credentes in eū.

Nondū enim erat spiritus datus: q̄ iesus nondū
erat glorificatus.

CHRY. Cū recessuri essent domū celebrata festiuitate
dominus dat eis viaticā ad salutē. vñ dicit: In nouissimo
autē die ma. se. sta. iesus et cla. vi. Siquis sitit veniat ad me
et bi. AV. Tunc enim agebatur festiuitas q̄ appellatur
cenophagia. i. tabernaculorū cōstructio. CHRY. Que
per septē dies agebatur. prima autē dies et vltima erat ce-
lebratima fm̄ legē: et hoc significauit euangelista cuz dixit
In nouissimo die magno festi. Medios autē dies magis
ad voluptatem cōsumebat. Ideo ergo prima die hoc eis
non dixit: sed neq̄ secūda aut tertia: ne ea que dicebantur
deperirēt: eius voluptati vacantibus. Clamat autē ppter
turbē multitudinem. THEO. Simul quidē vt audib⁹
lis fieret: atq̄ vt cōfidentia largiret⁹: et q̄a neminem for-
midabat. CHR. Dicit autē: Siquis sitit. ac si diceret:
Neminē necessitate et violentia attraho: sed siq̄s habet de
sideriū multū: hūc ego voco. AVG. Est enim sitis inte-
rior: q̄ ē homo interior. Constat autē plus amare hominē
interiorē q̄ exteriorē. Si ergo sitim⁹: veniamus non pedi-
b⁹ sed affectib⁹: nec migrādo: sed amando. CHRY.
Quia enim de intellectu loquitur potū: ostendit p hoc
q̄ post inducit. Qui credit in me sicut dicit scriptura: flu-
de ven. eius fluent aque viue. Sed vbi hoc dicit scriptu-
ra: nusq̄. Quid igit? Qui credit in me sicut dicit scriptura
hic subdistingue oportet: vt postea subsequatur: flumina
de ventre eius fluent aque viue: ostendens quoniam rectā
oportet habere cognitionē: et non ita a signis sicut a scri-
pturis credere in ipsuz. Et enim superius dixit: Scrutamini
scripturas. Hic in prologo gene. Nel hoc testimoni-
um de proverbijs sumptum ē: vbi. i. dicitur: Peruenit fō-
tes tui foris et in plateis aq̄s tuas diuide. AV. Venter
autē interioris hominis ē cōscientia cordis eius. Bibito at
istō liquore: viuescit purgata conscientia: et hauriēs fon-
te habebit: et ipsa fons erit. Quis est fons: vel quis ē flu-
uius q̄ manat de ventre interioris hoīs: beniuolentia q̄
vult consulere p̄ximo. Bibit ergo q̄ credit in dño. si autē
putet: q̄a quod bibit soli ipsi debet iustificare: non fluit aq̄
viua de ventre ei⁹. Si autē p̄ximo festinat consulere: iō
nō siccatur q̄a manat. GRE. super ezechielē. Cū. n. a mē
te fidelū sancte predicationis verba de fluit. q̄si de men-
te credentiū aque viue flumina decurrunt. ventris autem
viscera qd̄ sunt aliud nisi mentis interna. i. recta itēto: san-
ctū desideriiū: humilis ad deū: pia ad proximū voluntas.
CHRY. Dicit autem flumina et non flumē: copiositate
et vbertate occulte insinuas. Uiuente autē aqua dicit: agē
tem semper. Spiritus enim gratia cū i mēte intrauerit et fir-
mata fuerit omni fōte magi manat: et neq̄ deficit neq̄ eua-
cuat: neq̄ stat: videbit q̄s vtiq̄ hoc ad sapiētiā sephani
ad petri linguā: ad pauli fluxū inspicies. Nihil. n. eos de-
tinebat: sed sicut flumina multo ipetu delati: oia secū tra-
hentes abibant. AVG. Ad qualē autē potū dñs inuitat
ser: exposuit euangelista et dixit: Hoc autē dixit de spiritu
quē accepturi erant credentes in eū. Quē dicit spiritū ni-
si spiritū sciz: nā vnusquisq̄z homo habet in se propriū
spiritū. ALCV. Spiritū autē sanctū ante ascensionē apo-
stolis p̄misit: post ascens onem in linguīs igneis dedit. In
de dicit: Quē accepturi erant credentes in eum. AVG.
Erat ergo spūs dei: sed nōdū in eis erat q̄ crediderāt in te
sum. Itā enim disposuit nō eis dare spiritū ituz: nisi post
resurrectionē suā. vnde sequit⁹: Nondū. n. erat spi. da. q̄
nōdū iesuserat glori. CHRY. Apostoli quidē p̄ spū
eijebant demonia: sed ea q̄ xpo ē potestate. qm̄ enī mit-
tebat eos nō dicitur: De⁹: eis spiritū sanctum: sed dedit
eis potestātē. De prophetis autem ab omnibus confessū
est q̄ spiritū sanctū eis dabatur: sed hec gratia a terra de-
fecerat. AV. iij. petri. Sed quō et de iōanne baptista
dicit⁹: Spūscō replebitur ab utero matris sue et spūscō
repletus

repletus zacharias inuenitur: vñ e illo talia diceret: et spiritus sancto maria vt talia de domino predicaret spiritus sancto symeon et anna vt magnitudinem christi paruuli agnoscerent. Quomodo ergo intelligit: nisi quia circa illa spiritus sancti datio: post clarificationē christi futura erat qualis nunq̃ antea fuerat: habitura erat quādā proprietatez in ipso aduentu: qualis antea nunq̃ fuit. Nūq̃ enim legim⁹ linguis quas nō nouerant homines locutos veniēte i se spūscō: sicut tūc factū ē: cū oporueret et eius aduentū signis sensibilib⁹ demonstrari. **AVG.** super iohannē: Cū ergo et modo accipiat spūscūs: quare nemo loquitur linguis oīum gentiū: quia iā ipsa ecclesia linguis gētiū loquitur in hac qui nō ē nec modo accipit spūscū. Si amas vnitatē etiāz tibi habet quisq̃ in illa aliqd habet. Tolle inuidiā: et tuū ē quod habeo. Lūo: separat: charitas iungit. Ipsam habeo et cūta habetis: quia sine ipsa nihil proderit qdqd habere potueris. Charitas autē dei diffusa ē in cordibus nostris per spiritū sanctum qui datus ē nobis. Quare ergo dominus post resurrectionē suā spiritū sanctum dare voluit: vt. i. in resurrectionem nostram charitas flagraret ab amore seculi separaretur: et tota curreret in deū. Qui enim dixit: Qui credit in me veniat et bibat et flumina de ventre ei⁹ fluēt aque viue. Vita eterna promissit: vbi nihil timeamus: vbi non moriamur: quia ergo tale est quod pmissit spūscū charitate seruientibus: ideo ipsum spiritū noluit dare: nisi cū eū glorificat: vt in suo corpore ostenderet vitā: quā modo nō habemus: sed in resurrectione speram⁹. **AVG.** contra faustū: Si itaq̃ hec causa erat vt nō dū daret spūscū: quia nondū erat iesus glorificat⁹: proculdubio clarificato iesu iam causa erat vt statim daretur. Caraphices autē se pmissum paracletū suscepisse dixerunt: et hinc a fide catholica deuiarunt. Manichei etiā que de pmissione spūscū dicuntur: de manicheo asserunt eē predictum: tanq̃. i. antea non fuerit spiritus datus. **CHRY.** Vel aliter: Gloriam christi crucem vocat quia enim inimici eram⁹: donū autē non inimicis sed amicis dāt. oportebat pri⁹ offerri hostiā: et inimiciā in carne dissolui: et tūc factos dei amicos suscipere donū.

Ex illa ergo turba cum audissent hos sermones eius dicebāt: Hic ē vere ppheta. Alij dicebāt: Hic ē christus. Quidā autē dicebāt: Nun quid a galilea venit christus? Nōne scriptura dicit quia ex semine dauid et de bethleem castello vbi erat dauid venit christus? Dissensio itaq̃ facta est in turba ppter eum. Quidā autē ex ipis volebāt apprehendere eum: sed nemo misit sup euz manus. Venerūt ergo ministri ad pontifices et phariseos et dixerūt eis illi: Quare nō adduxistis illum? Responderunt ministri: Nunq̃ sic locutus ē homo: sicut hic homo loquitur. Responderunt ergo eis pharisei: Nūquid et vos seducti estis? Nūquid ex principibus aliquis credit in eū: aut ex phariseis? Sed turba hec que nō nouit legē: maledicti sunt. Dixit nicodemus ad eos: ille qui venit ad iesū nocte: qui vnus erat ex ipis: Nūquid lex nostra iudicat hominē: nisi prius audierit ab ipso et cognouerit quid faciat? Responderunt et dixerunt ei: Nūquid et tu galileus es? Scrutare scripturas et vide quia a galilea ppheta non surgit. Et reuersi sūt vnusquisq̃ in domum suāz.

AV. Cū domin⁹ inuississet credentes in se ad potandū spiritū sanctū: nata ē de illo in turba dissensio. vnde dicit: Ex illa ergo hoīa tu. cū au. hos ser. eius dicebāt: hic est

vere ppheta. **THEO.** Qui. s. expectabat. Alij. s. populus dicebant: hic est christ⁹. **ALCV.** Jam isti sinz illaz spiritualiter haurire ceperant: ita sūz infidelitatis depozuerant. aliq̃ in sue infidelitatis ariditate per manebant: de quibus subditur: Quidam autē dice. Nūquid a galil. venit christ⁹ nonne scri. di. q. ex semine da. et de beth. ca. vbi erat da. christ⁹ ve. Nouerant enim quid de christo predictū esset prophete: sed ignorabant omnia in ipso impleta fuisse: et qui nouerant in nazareth nutritū: natiuitatis locū nō attēdebant: nec prophetiā quam legerant in eo cōpletam credebant. **CHRY.** Sed esto locū natiuitatis ignorabant num ēt genas ignorabāt qm ex domo et familia dauid natus erat: Quare igitur dicebāt: Nonne ex semine dauid ve. christus? Sed et hoc obūzare volebāt: per educationē in nazareth oīa maliciose loquētes vnde non accedūt ad christū querentes: quō scripture dicunt q. a bethleem oportet venire christum: tu autē ex galilea venisti: sed oīa maliciose loquuntur. Et q. non diligenter attendebāt his que dicebantur: neq̃ discēdi gratia: propter hoc nihil eis christus respondit. Nathanaelem autē dicēte: Nazareth pot aliquid boni eē laudauit: vt vere israelitā: q. veritatis erat inquisitor: et omnia vetera diligēter edoctus. Sequitur: Dissensio itaq̃ facta ē propter eū in turba. **THE.** Nō in principibus: nam principes vnus voluntas erant: vt videlicet nō eū reciperent sicut christus. Qui ergo magis moderati erant in malicia: verbis tñ glorie christi aduersabantur: qui vtroq̃ piores erant manus etiā appetebāt imponere. de quibus subditur: Quidam autē ex eis vo. ap. eū. **CHRY.** Hoc autē induxit euangelista ostēdens quoniam loquebantur neq̃ querentes veritatem neq̃ discere volentes. Sequitur: Sed nemo misit super illū manus. **ALCV.** Quia. s. ipse non permisit qui conatus illoz in sua potestate habebat. **CHRY.** Hoc autem sufficiens erat eos i cōpunctionem deducere: sed non sunt cōpuncti. talis enim nequicia nulli vult credere: ad vnū aspiciit solum: vt eum cui insidiatur interficiat. **AV.** Qui vero missi fuerant vt eum tenerent redierunt imunes a crimine et pleni admiratione: de quibus subditur: Venerūt ergo ministri ad pon. et pha. et dixerunt eis illi: Quare nō adduxistis eum? **ALCV.** Qui cum lapidare volentes tenere non potuerunt: arguunt ministros quia eū non adduxerant. **CHRY.** Ecce pharisei et scribe miracula videntes et scripturas legentes nihil profecerunt. ministri autēz nihil horum habentes: ab vna sola allocutiōe sunt capiti: et abeuntes vt eum ligarent: redierunt ligati miraculo. Et non dixerunt: Non potuimus propter turbaz: sed preco nes efficiūt christi sapientie. Nam sequitur: Responderunt ministri: Nūq̃ sic locutus ē homo sicut hic homo loquitur. **AVG.** Ille autem sic locutus ē: q. deus erat et homo. **CHRY.** Nō est autē solū eozum prudentia admiranda: q. signis non egerunt: sed a sola doctrina sunt capti. non enim dixerunt: Nunq̃ talia miracula fecit homo sed nunq̃ sic locutus ē homo. Sed etiā admiranda est eozum securitas: quoniam ad phariseos qui contra christum aduersabantur venerūt. et eis talia locuti sunt. Nec tñ lōgū sermonē audierāt: sed breuē. cū enim mēs fuerit in corrupta: non longis sermonib⁹ opus est. **AVG.** Pharisei tñ eoz testimoniu repulerūt. Nā sequit⁹: Rēderūt ergo eis pharisei. Nūquid et vos seducti estis: quasi dicāt: Videmus vos delectatos eē in sermonib⁹ suis. **ALCV.** Et reuera laudabiliter seducti erāt: q. dimisso malo infidelitatis: transferant ad fidē. **CHRY.** Ab argumēto autē insipienti contra eos syllogizant. nā sequit⁹. Nūquid ex principib⁹ aliquis credidit in eum aut ex phariseis: sed turba hec que nō nouit legem maledicti sunt. hec autē ē ipsozū accusatio: quoniam turba quidē credidit: ipsi autē nō crediderunt. **AVG.** Qui enim non nouerant legem ipsi et credebant in eum qui miserat legē: et cū qui miserat legēz cōdemnabāt illi q. docebāt legē: vt iplere quod domin⁹

dixerat: Ego veni ut non videntes videant: et videntes ce-
ci fiant. **CHRY.** Qualiter igitur maledicti sunt illi qui
a lege suadentur: Cuius potius maledicti estis qui non ob-
servastis legem. **THEO.** Ideo autem suaviter et blande
pharisei ministris respondent. dubitauerunt ne forte ab
eis pro: sus segregentur: et christo adiungantur. **CHR.**
Quia vero dixerant quod nullus principum credidit in eum.
Ad hoc excludendum subiungitur: dicit nicodemus ad eos:
Ille qui venit ad iesum nocte. qui vnus erat ex illis. **AV.**
Ipse non quidem in r. dulcis: sed timidus. nam ideo nocte ve-
nerat ad lucem quia illuminari volebat: et scire timebat. hic
ergo respondit iudeis. Numquid lex nostra iudicat hominem
nisi prius audi. ab ipso et cognosce. quod faciat: Credebat enim
quod si eum in modo patenter vellent audire: forte similes fie-
rent illis qui missi sunt tenere: et maluerunt credere. Vole-
bant autem illi peruersi an eum dantes: quod cognoscere. **AV.**
xxj. de ciuit. dei. Dicit autem lex nostra de lege que dei est: eo
quod est ab illo data hominibus. **CHRY.** Ostendit autem
nicodemus eos neque cognoscentes legem: neque facientes
que sunt legis. cum autem congrui esset ostendere quod non indiscre-
te misissent vocaturi eum: rudius et iracundius vtuntur con-
tradictione. Nam sequitur: Responderunt et dixerunt ei: Num
quid et tu galileus es? **AV.** i. quasi a galileo seductus. Dominus
enim galileus dicebatur: quoniam de nazareth ciuitate erat pare-
tes eius: secundum mariam dixit parentes: non secundum virile semen.
CHRY. Deinde iniuriolae quasi eo nesciente scripturas
induxerunt: Scrutare scripturam et vide quod propheta a galilea non
surgit. ac si diceret: Uade et discere. **ALCV.** Non enim lo-
cus ubi natus est: sed ubi conuersabatur attendebatur: et ideo non
solum messiam sed nec prophetam eum credebant. **AV.** Pro-
pheta quidem a galilea non surgit: sed dominus prophetarum
inde surrexit. Sequitur: Et reuersi sunt vnusquisque in domum
sua. **ALCV.** Nullo perfecto negotio vacui fidei: ideo
fraudati vilitate sunt reuersi. id omni infidelitatis et imple-
tatis sue. **CA. VIII.**

Qui autem perrexit in montem oliueti:
et diluculo iterum venit in templum:
et omnis populus venit ad eum: et se-
dens docebat eos. Adducunt autem
scribe et pharisei mulierem in adulte-
rio deprehensam: et statuerunt eam in medio: et di-
xerunt ei: Magister: hec mulier modo deprehen-
sa est in adulterio. In lege autem moyses mandauit
nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis?
Hoc autem dicebant tentantes eum: ut possent ac-
cusare eum. Iesus autem inclinans se deorsum: et
digito scribebat in terra. Cum ergo perseverarent
interrogantes eum: et dixit eis: Qui sine pecca-
to est vestrum primus in illam lapidem mittat. Et iterum
se inclinans scribebat in terra. Audientes autem hec
vnus post vnum exibant incipientes a senioribus:
et remansit solus iesus: et mulier in medio stans. Eri-
gens autem se iesus dixit ei: Mulier ubi sunt qui te
accusabant? Nemo te condemnauit? Que dixit? Ne-
mo domine. Dixit ei iesus: Nec ego te condemnabo.
Uade et iam amplius noli peccare.

ALCV. Dominus maxime circa suam passionem hanc
sibi effecerat consuetudinem: ut in die quidem in templo
quod erat iherosolymis: verbis dei predicaret: signa et mi-
racula ostenderet: sero reuertebatur in bethaniam: ubi apud
socios lazari hospitabatur: et mane iterum ad simile opus
reuertebatur. Igitur secundum hunc morem cum in ultimo die ceno-
phagie tota die in templo predicasset: vespere perrexit in mo-
tem oliueti. et hoc est quod dicitur: Iesus autem perrexit in mo-

tem oliueti. **AG.** Ubi enim decebat docere christum nisi in
monte oliueti: in monte vnguenti: in monte christi matris. christi
enim nomen a christmate dictum est. Christina autem grece:
latine vnctio nominatur. Ideo autem nos vnxit: quia lucta-
tores contra diabolum fecit. **ALCV.** Vnctio enim olei tes-
tis et solentis: meritis solent afferre letitiam. Vnde etiam
oluarum sublimitate dominice pietatis designat: oleos
grece: latine misericordia. Natura quoque olei mysterio
aptissime congruit: superferatur enim omnibus liquoribus:
et sicut ait psalmista: Misericordias eius super omnia opera
eius. Sequitur: Et diluculo iterum venit in templum. vt. s. mis-
ericordia cum incipiente noui testamenti lumine: fidelibus in
templo videlicet: non pandenda prebendaque signaret. Quod
enim diluculo redibat: exortum noue gratie designat. **BED.**
Significatur autem quod postquam per gratiam cepit inhabitare in te-
plo suo. i. in ecclesia: ex omnibus gentibus crediderunt in
eum. vnde sequitur: Et omnis populus veniebat ad eum:
et sedens docebat eos. **ALCV.** Sessio humilitate incar-
nationis insinuat. Sedente ergo domino ad eum venit po-
pulus: quod postquam per susceptam humanitatem visibilis ap-
paruit: ceperunt eum multi audire et in eius credere: quem per
humanitatem sibi proximam meminerant. Mansuetus autem
et simplicibus se: monere domini admirantibus: scribe et pha-
risei interrogant: non ut discant: sed ut veritati laqueos ne-
crant. vnde sequitur: Adducunt autem scribe et pharisei: mulie-
rem in adulterio. et statu. eam in medio: et dicunt ei. Magister: hec
mulier deprehe. e modo in adulterio. **AV.** Animaduertant
enim eum nimium esse mitem. De illo quippe fuerat ante pre-
dictum: Procede et regna: propter veritatem et mansuetudi-
nem et iustitiam. Ergo attulit veritatem ut doctorem: mansuetu-
dinem ut liberatorem: iustitiam ut cognosceret. Cui loqueretur veri-
tas agnoscebat: cum aduersus inimicos non moueretur: ma-
suetudo laudabat. In tertio ergo iustitia. s. scandalum po-
suerunt. Dixerunt enim apud seipsos: Si eam dimittimus con-
suetudinem non tenebit. lex enim quod iniustum erat iu-
bere non poterat: et ideo lege inducit omittere. In lege autem
moyses mandauit nobis huiusmodi lapidare. vt autem ma-
suetudinem non perdat: in qua iam populus amabilis factus
est: eam dimitti debere dicitur. vnde eius sententia re-
ruit dicentes: Tu ergo quid dicis? Hinc nos inuenimus
ad accusandum occasionem et reum faciemus tanquam legis pre-
uaricatores. vnde euangelista subdit: Hec autem dicebant illi.
eum ut pos. accu. eum. Sed dominus in respondendo et
iustitiam seruaturus est: a mansuetudine non recessurus. Se-
quitur enim: Iesus autem incli. se deorsum digi. scribe. in
terra. **AV.** de con. euan. Tanquam illos tales in terra scri-
bos significaret: non in celo ubi monuit discipulos ut se
scriptos esse gauderent: aut quod se humiliando quod capi-
tis inclinatione monstrabat: signa in terra faceret: aut quod
tempus esset: ut in terra que fructus daret: non in lapide ste-
rili: sicut antea lex eius conscriberetur. **ALCV.** Per
terram enim cor humanum ostenditur quod bonarum vel ma-
larum actionum solet reddere fructum. per digitum autem qui
articulorum compositione flexibilis est: sublimitas di-
cretionis exprimitur. Nos ergo instruit: ut cum quolibet ma-
la proximo: non conspicimus: non statim ea temere damne-
mus: sed prius ad conscientiam cordis humiliter reuer-
sit: digito discretionis ea sollicite discquiramus. **BED.** Qua-
rum etiam ad historiam pertinet: per hoc quod digito scripsit in ter-
ra. illum se forte monstrauit qui quondam legem in lapide
scripsit. Sequitur: Cum autem perseverarent interrogantes eum
erexit se. **AVG.** Non dixit: non lapidetur ne contra legem
dicere videretur. Absit autem ut diceret lapides. venit enim non
perdere quod inuenerat: sed querere quod perierat. Quid
ergo respondit. Qui sine peccato est vestrum: primus in il-
lam lapidem mittat. Dec vox iustitie est: puniatur peccator
sed non a peccatoribus impleatur lex: sed non a preuarica-
toribus legis. **GRE.** rit. mora. Qui. n. prius semetipsum
non iudicat: quid in alio rectum iudicat. Ignorat. Et si non
uit etiam

nūc etiā p̄ auditū recte tamē aliena merita iudicare nō va-
let: cui p̄scitā innocēcie pprie nullā iudiciū regulā p̄re-
bet. **AV.** Cum ergo eos telo iusticie percussisset: nec di-
gnatus ē cadētes attendere: sed auertit ab eis obruitum:
vñ sequit̄. Et iterū se inclinās scribe. in terra. **ALCVI**
Potest etiā intelligi fecisse hoc dominus iuxta cōsuetū
dñe: vt quasi aliquid agens vultu intendēs in aliud: libe-
rā eis exuendi facultatē daret. in hoc etiā figurate admo-
net: vt p̄ priusq̄ peccantē fratē corripiam: et post adhibi-
tam cor̄eptionē diligenter p̄pēdamus: vtrū ipsis p̄ctis
de quibus aliū castigamus aut in alijs obnoxij sumus.
AV. Sic igit̄ illi voce iusticie tanq̄ telo percussit sese in-
spiciētes et reos inueniētes: vñ post vñ oēs recesserūt.
et hoc est qd̄ subdit. Audientes aut̄ hec: vnus post aliū
exibant: incipientes a senioribus. **GLO.** Qui forte ma-
gis rei erant vel magis culpas suas cognoscebāt. **AV.**
Relicti sūt aut̄ duo: miseria et misericordia: nam sequit̄.
Et remansit solus iesus et mulier in medio stans. Credo
terrata est illa mulier ab illo se puniendā sup̄bat. i. quo
peccatū inueniri nō poterat. Ille aut̄ qui aduersarios ei
repulerat lingua iusticie: leuans in illa oculos mansueti-
dinis interrogauit eā: vnde sequit̄. Erigens se aut̄ iesus
dixit ei. Mulier vbi sūt qui te accusabāt. Nemo te con-
denauit: que dixit. Nemo domine. Audiui⁹ sup̄ra vo-
cem iusticie: audiam⁹ nunc mansuetudinis: naz sequitur
dixit ei iesus. Nec ego te cōdēno. a quo te forte cōdēna-
ri timuisti: qz in me peccatū nō inuenisti. Quid est domine
fanes ergo peccatū nō plane attende quod sequit̄. Ua-
de et amplius noli peccare. Ergo et dñs dānauit: sed pec-
catū nō hominē: nā si peccatoz auctor esset diceret: Ua-
de et viue vt vis: de mea liberatione esto securus. Ego te
quātūcūq̄ peccaueris etiā a gehēna et inferni torzōrib⁹
liberabo: nō hoc dixit. Intendat ergo qui amāt in dñō
mansuetudinē: et timeāt vitā. Etenim dulci et recto dñō.

**Iterū ergo locutus est eis dicens. Ego sum lux
mundi. Qui sequitur me nō ambulat in tenebris
sed habebit lumen vite.**

ALCVI. Quia mulierē absoluit a crimine: ne aliq̄ du-
bitaret an ille quē videbāt verum hominē: posset p̄cta
dimittere: dignatur ipse ap̄tius sue diuinitatis potentiaz
demonstrare: vnde dicit. Jte. er. lo. ē eis. dicitēs: Ego sum
lux mundi. **BED.** Vbi aduerdendū est: qz non ait. Ego
sum lux angeloꝝ vel celī: sed lux mundi. i. hominū in
tenebris p̄moratū fin illud: Illuminare his q̄ in tenebris
et in vmbra mortis sedēt. **CHRY.** Vel aliter. Quia su-
perius gallilēa ei afferēbat: et quasi de quodā p̄pheta:
rum de eo dubitabāt: voluit ostendere quonā non vñ
p̄phetarū ē sed dominatoꝝ orbis terrarū: vnde dicitur
Jte. er. lo. ē eis. i. e. dñi. Ego sum lux mudi: nō gallilēa neqz
palestine neqz iudee. **AV.** Manichei solez istū oculis
carnis visibilem xpm dñm esse putauerunt: sed ecclesia
catholica improbat tale cōmentū. Nō est enī dominus
xps sol factus: sed p̄ quē sol factus est. Omnia enī p̄ ip̄z
facta sunt: et p̄pter nos sub sole factū est lumen quod se-
cit solem: carnis nube tegitur nō vt abscurē: sed vt t̄pet̄.
Loquēs ergo p̄ nubem carnis lumen indeficiēs: lumen
sapientie ait hoib⁹. ego sum lux mudi. **THEO.** Ue-
ris aut̄ aduersus nestorū hoc p̄nti sermone: nō enī ait.
Qm̄ in me est lux mundi: sed ego sum lux mundi. Ipse
nāqz qui hō videbatur idē et fili⁹ dei et lux mudi erat: nō
sicut nūgabatur nestoribus: in simplici hoīe dei fili⁹ ha-
bitabat. **AV.** Abstulit aut̄ te ab oculis carnis: et reuo-
cauit ad oculos cordis i hoc q̄ subdit. Qui se. me. non
ambul. in tene. sed ha. lu. vi. Nō enī sufficit dicere. Habe-
bit lūmē: s. addidit. Ute. hec verba dñi cū vbi psalmi
cōcordāt. In lumine tuo videbim⁹ lūmē: quonā apud
te est fons vite. in istis vsibus corporalib⁹ aliud ē lumen
et aliud fons. fōtes fauces querūt: lūmē oculi. apud deū

quod lūmē est: hoc ē fons. Qui tibi lucet. Ut videas: ipse
tibi manat vt bibas: quod p̄misit futuri ip̄is verbis po-
suit. In eo quod facere debemus p̄ns tempus posuit.
Qui sequitur inquit: habebit modo p̄ fidē: post habebit
per spem. Sequere istū solē visibilē si ipse tendis ad occi-
dentē quo et ille tendit: et si volueris tu illū deserere: ipse
te deseret in occasu. Deus tu vbiqz est totus. si nō ab il-
lo facies casum: nūq̄ a te ille faciet occasum: tenebre sat
metuende sunt mox: nō oculoꝝ: et si oculoꝝ nō exte-
riorum: vnde discernitur non albū et nigrum: sed iustum et
iniustum. **CHRY.** Intellectualiter. n. dixit. Nō ambulat
in tenebris. i. nō manet in errore. Hinc et nicodemū lau-
dat et mīstros et ipsos occulte insinuat: dolos cōplicas
tes: qui in tenebris et errore sunt: sed lucē nō sup̄būt.

**Dixerūt ergo ei pharisei. Tu de teipso testimo-
nium perhibes: testimonium tuū nō ē verum.**
Respondit iesus et dixit eis. Etsi ego testimoniū
perhibeo de meipso: verū ē testimoniū meum
qz scio vnde venio. et quo vado: Vos autē nesci-
tis vnde venio: aut quo vado. Vos fm̄ carnem
iudicatis: ego non iudico quēqz. Etsi iudico ego
iudiciū meū verū ē: quia solus nō sum: sed ego
et qui misit me pater. Et in lege vestra scriptum ē.
quia duozū hominū testimoniū verum ē. Ego
sum qui testimoniū perhibeo de meipso. et te-
stimoniū p̄hibet de me qui misit me pater.

CHRY. Quia dominus dixerat. Ego sum lux mun-
di: et qui sequitur me non ambulat in tenebris. Iudei hoc
euertere voluerunt. vnde dicitur. Dixerunt ergo ei pha-
risei: tu de teipso testimoniū perhibes: et testimoniū
tuū nō est verum. **ALCVI.** Sic responderunt tāq̄
ipse dominus solus sibi testimoniū perhiberet: cum
cōstet q̄ anteq̄ i carne appareret: multos testes p̄misit
qui eius sacramenta p̄dixerunt. **CHRY.** Dominus
autem euerit quod dixerant. vnde sequitur. Respondit
iesus et dixit eis. Etsi ego testimoniū p̄hibeo de meipso
verum est testimoniū meum. Hoc iuxta eorum suspit̄
onem locutus est: hominem eum nudum estimantium:
et causam subiungit. Quia scio vnde venio: et quo vado
id est ex deo sum: et deus est dei fili⁹. Non autem hoc
dicit manifeste: quia semper humilia miscet altis de⁹ aut̄
ipse sibi fidē dignus testis est. **AV.** Verum est enī te-
stimoniū luminis: siue se ostendat siue alia: locutus est
propheta verum: sed vnde habetur: nisi de fonte verita-
tis hauriret: ergo idoneus est iesus: qui sibi testimoniū
perhibebat: dicens autē. Quia scio vnde venio: et quo
vado: patrē volebat intelligi: patrī enī gloriā dabat
fili⁹: a quo est missus: q̄tum ergo debet homo gloriā
care eū a quo est creatus: non autē vivendo inde discēs-
cit: aut redcundo nō odereliquit: non potest hoc fieri ab
isto sole: qui quādo pergit ad occidentem deserit orien-
tem. Sicut autem sol iste et vidēns faciem illustrat et cecidit
sed videt ille: ille non videt: sic et sapientia dei verbū dei
vbiqz p̄sens est etiam infidelibus: sed quibus eam vi-
deant oculos non habent cordis: vt ergo dominus inē-
fideles suos et inimicos suos iudeos tāq̄ inter tenebras
et lucem distingueret subiungit. Isti ergo iudei videbant
hominem: nec credebant deum: et ideo dominus subdit
Vos fm̄ carnem iudicatis: oum. s. dicitis. Tu de teipso
testimoniū perhibes: et testimoniū tuū nō est verum.
THEO. Ac si dicat. Vos qm̄ in carne sum: carnem
me solam esse putantes: non autem deum fm̄ carnez fal-
libiliter iudicatis. **AV.** Quia eīn deum non intelli-
gitis et hominem videtis: ideo vobis arrogans video: qz
ego de me testimoniū perhibeo. Quis enī homo quā-
do de se perhibere vult laudabile testimoniū: superbi⁹

et arrogans vñ: hoies enim infirmi sumus: verum dicere et mentiri possumus: lux mentiri non potest. **CHRY.** Vel aliter. Sicut secundum carnem vivere male vivere est: ita secundum carnem iudicare: iudicare iniustus est. Et quia possent dicere. Si iuste iudicamus: propter quid non convincis: propter quid non condemnas: subiungit. Ego non iudico quemquam. **AV.** Quod duobus modis intelligi potest: ut aut hoc intelligam? Non iudico quemquam id est modo: sicut dicit alio loco. Ego non veni ut iudicem mundum: sed ut saluum faciam mundum: non iudicium suum negando: sed differendo: aut certe quia dixerat. Vos enim carnem iudicatis: ita convincitis. Ego non iudico quemquam ut subaudiatur finem carnem christum non iudicare: sicut ab hominibus iudicatus est: nam ut agnoscat iam iudicem christum subditur. Etsi iudico ego: iudicium meum verum est. **CHRY.** q. d. propter hoc dixit: non iudico: quasi non presumas iudicare: quia si iudicare iuste vos condemnarem: sed nunc tempus iudicii non est: sed de futuro iudicio insinuat cum subdit. Quia solus non sum: sed ego et qui misit me pater: ostendens quia non ipse solus eos condemnabit: sed et pater. Hoc autem ad suspicionem illorum loquitur: non enim estimabat dignum fide esse filium: nisi patris testimonium: assumpsisset. **AV.** Sicut tecum est pater: quod te misit? Ergo domine missio tua: in carnatio tua est: hoc ergo christus erat finem carnem: et a patre non recesserat: quia pater et filius vbiq; erant: erubescere sabellianum: non enim dixit. Ego sum pater: et ego ipse sum filius: sed solus non sum inquit quia mecum est pater. Distingue ergo personas: distingue intelligentia: agnosce quia pater pater est: et filius filius est: sed noli dicere pater maior est: filii minor. Una substantia est: vna coeternitas: perfecta equalitas. Ergo verum est inquit iudicium meum: quia filius dei sum: ut tui intelligas quia mecum est pater: non sic sum filius: ut ipso deserueri formam servi accepti: sed formam dei non amisit. De iudicio dixerat: de testimonio vult dicere: nam sequitur. Et in lege vestra scriptum est: quod duorum hominum testimonium. verum est. **AV.** Contra falsum. An forte manichei calumniant quia non ait: In lege dei: sed in lege vestra scriptum est. Vbi vltimam locutionem scripturarum quis non cognoscat: lege enim vestra dixit vobis data: sicut apostolus dicit euangelium suum: quod se tamen accepisse testatur: non ab homine: sed per revelationem iesu christi. **AV.** sup. ioan. Magnam autem habet quidem et valde videtur in mysterio res esse constituta vbi deus dixit. in ore duo. vel tri. testi. stat o. e. ver. fieri. n. pot. ut duo mentiant. Susanna casta duobus falsis testibus v. gebat: vnu uerum p. p. la meum? et p. tra xpm: quod si accipiedum est: In ore duorum vel trium stabit o. e. vbi: nisi quia hoc modo p. mysterium trinitatis p. medata est: in q. app. etua stabilitas veritatis. Accipite q. nostrum testimonium: ne sententia iudicii: differo: iudicium non differo testimonium: vñ sequitur. Ego sum q. testi. phi. de me ipso: et testimonium phi. de me q. misit me p. **BED.** In multis enim locis p. filio suo phibet testimonium ut est illud. Ego hodie genui te: et ite. hic est filius meus dilectus. **CHRY.** Vel aliter. Si quod dictum est simpliciter accipiat quod est h. n. in hominibus quidem p. hoc determinatum est: q. in ore duorum vel trium testi. stat o. e. ver. b. q. vñus solus non est fide dignus. In deo autem quilibet vtiq; hoc habebit ro. sed et aliter non statet quod dictum est n. in hominibus cum duo de alienare testat: tunc testimonium est verum: hoc. n. est duos testari. si vñus eorum: si b. p. i. testes non adhuc sunt duo testes: Ad nihil ergo aliud hoc dixit q. ut ostendat nihil minus patre habere: alioquin non dixisset. Ego et q. misit me p. **Considera** etiam potestatem nihil habere diminutum a patre. homo. n. cum a seipso dignus fuerit fide: testimonio non indiget: sed hoc in aliena re. In propria vero cum testimonio alieno indigeat: non adhuc dignus est fide. Hic verum totum contrarium: etenim in propria re testans et ab alio testimonio habens: dixit se fide dignum esse. **ALCV.** Vel potest sic intelligi quod dicit. q. d. Si vestra lex approbat

testimonium duorum hominum quod possent decipere: et plura testari: quia rōe meū et patris mei testimonium quod summa stabilitate firmū ē: verum esse nō dicitis:

Dicebat ergo ei. Vbi ē pater tuus: Respondit iesus. **Neq; me scitis neq; patre meū:** Si me sciretis forsūt et patre meū sciretis. **Hec verba locutus est iesus in gazophylano docens in templo. Et apprehēdit eū:** q. nōdū venerat hora eius.

AV. Illi qui audierāt a dñō: vos finem carnē iudicatis manifestauerūt qd audierūt: patre enī xpi carnaliter acceperūt: vñ dicit. Dicebat ergo ei. vbi ē pater tuus. q. d. Audiamus te dicere: solus nō sum: sed ego et qui misit me pater: nos solum te videm: unde ergo nobis tecum esse patre tuū? **THEO.** Quidā vñ notat hoc platum esse a iudeis: quasi ad cōmuniā et cōceptū. Impopabāt enī ei tāq; ex fornicatiōe genito et p. p. i. genito rē ignozāti: vel tāq; vili ex nati: eo q. pater eius putabat. s. ioseph. q. d. ignom. et ingnobilis ē pater tuus: quid frequēter pat nob iudicis. Quia ergo nō vñ scire volētes: sed ut tētes q. rebant: ad premissam qdēm nō respōdet: vnde sequitur. Respondit iesus. **Neq; me scitis: neq; patre meū.** **AV.** q. d. Queritis. Vbi ē pater tuus: quasi me iā sciat. q. si totū hoc sit: quod videtis: ergo q. me nō nostis: iō patre meū vobis nō ostendo. De quippe hominē putatis: iō patre meū hominē queritis. Quia vero finem qd videtis aliud sum: et aliud finem quod non videtis: patre autem meū loquor: occultus: occultus p. i. ē ut me nō uerit: tūc et p. i. meū scietis: et hoc ē quod subdit. Si me sciretis: forsūt et p. a. meū sciretis. **CHRY.** Dicit autem hoc: ut ostēdat q. nihil ei prodest dicere q. sciat patre: et filii nescientes

ORI. Contrariari autem videt ad inuicē quod hic dicit. **Neq; me scitis: neq; patre meū.** et qd supra dictum est. Et me scitis: et vnde sum scitis: sed tamē qd dicit. Et me scilicet ad quosdā dicit hierosolymitarū dicit. Nūquid vere intellexerunt principes q. hic ē christus. hoc vñ qd dicit. **Neq; me scitis:** ad phariseos dicit hierosolymitanis tñ i. p. i. o. i. b. u. s. ait. Verax ē qui meminit: quem vos nescitis. Queret itaq; aliquis: quod verū ē qd dicit. Si me sciretis et p. i. e. meū sciretis: cū hierosolymite: q. d. vñ. Et me scitis: p. i. e. nesciuerūt. Dicendū autem est ad hoc quod saluator: quādoq; quidē de seipso ut de homine loquit quādoq; autem finem diuinā naturam: hoc ergo quod dicit. Et me scilicet de seipso homine dicit: hoc vero. neq; me scilicet de diuinitate. **AV.** Quid ē enī. Si me sciretis. et patre meū sciretis: nisi ego et pater vnus sumus. Quando vides aliquem alicui simile: quotidianā locutio ē. Si hunc vidisti: illū vidisti: p. p. i. e. similitudinē tale dediti responsū: hinc et dñs. Si me inquit sciretis: et patre meū sciretis: non quia pater ē filius: sed q. patri similis ē fili. **THEO.** Erubescat arrianus: nam si iuxta eum creatura filius sit: quāter qui nouit creaturā et deū nouit: neq; enī qui substantiā nouit angeli: nouit et diuinā: cum itaq; qui filium nouit. et patre nouit: igitur cōsubstantialis patri ē filius. **AV.** Hoc autem verbū forsūt increpatue dicit: quod videtur esse verbū dubitationis hoies enī de rebus quas certas hnt aliqñ vbi dubitatōis ponūt: velut si idignis fuo tuo et dicas. Cōtemnis me: Considera: forsūt dominus tuus sum: sic et dñs dubitando increpat infideles cum dicit. Et patre meū forsūt sciretis. **ORI.** Oportet autem videre qm qui alterius secte sunt: opinant ex hoc p. b. i. manifeste deū quem iudei colebāt: patre nō esse xpi. Si enī inquit hoc phariseis deū prouisorē mundi colētib; dicebat saluator: manifestū ē q. patrem iesu atq; a cōditore mudi existentem: nequaq; pharisei nouerunt hoc vero dicit: non obseruantes cōsuetudinē locutionis in scripturis. Si enī aliquis valet inducere ea que de deo sunt a parentis eruditus: non autem bene viuat: hunc dicimus de deo noticiā non habere. vnde et filij b. e. i. p. p. ter cor

pter eorū maliciā deum ignoſſe dicuntur: ſic igit̃ ꝛ phariſei patrē ignoſcuerūt: nō enī viuebāt ſm cōdōtoris edī cā. Et aut̃ t aliud ſignatū cognoscēdi deū: altero exīte cognoscere oñz q̃ ſimpliciter credere. Dicūt enī i pſalmo **S**ciatē ꝛ videtē: qm̃ ego ſum deus. Quis nō p̃ſtet hoc ſcribi populo i p̃dōtorē credēti. Multū enī diſſert credēdo cognoscere ꝛ credere tñ: ſz phariſeis q̃bus aī: Neq̃ me ſciūt: neq̃ patrē meū. rōabiliter diceret: Neq̃ credi tis patri meo. qui. n. negat filiū: minime p̃cem hz. ſ. neq̃ ſm fidē neq̃ ſm cognitionē. Sed ꝛ aliter dicit ſcriptura illos q̃ adinūti ſūt alicui cognoscere illud. Tūc. n. adā cognouit ṽxorē ſuā cū ei p̃iunctus ē. Si ergo q̃ adheret, mulieri mulierē cognoscit q̃ adheret dño vñ ſpūs ē ꝛ de um cognoscit. ſi hō ſic ē hz: phariſei nec patrē nouerūt nec filiū. Poſt hoc ē quidē aliq̃ cognoscere deū: nō autē cognoscere patrē: Inſinitis ergo oñōib̃ editis i lege rō iuenim̃ aliq̃ oñōdo dicentē deū patrē: tñ oīat cū tāq̃ deum ꝛ dñm. ne puenirēt g̃fāz p̃ iēſū toti mūdo effuſāz: vocantē cūctos ad filiāt oñē iuxta ſapīas trāſcēdat: ꝛ ſyde ra: an q̃ noſti chriſti carnē fuiſſe ſb celo: iō putas ꝛ p̃iātē xpi ſubditā celo. Igit̃ nōdū venerat hora ei: nō qua co geretur mori: ſed qua dignaretur occidī. **ORI.** Ubicūq̃ aut̃ addit: Hec ṽba locutus ē iēſus i tali loco ſi bene at tēdas: inuenies additionis opportunitatē. Et aut̃ gaſo/ philiatū locū nūmiſmatū in honore dei ꝛ diſpenſationē pauperū oblatōrū. Nūmiſmata aut̃ ſūt diuina ṽba: imā ginē regis magni imp̃ſſam habētia. vnusquisq̃ aut̃ con ferat id edificatiōē eccleſie portās ad intellectuāle gaſo philiatū quicquid poteſt ad honorem dei ꝛ vtilitatem communem. Omnibus autem offerentibus in gaſo phi latio templi: magis oportebat iēſū munera portare que erant verba vite eterne. Loquēte ergo iēſu in gaſo phi latio: a nemine detentus ē: q̃z ſimones eius fortiores erant his qui eū cape volebant: cū non ſit infirmitas in quibus verbū dei loquitur. **BED.** Vel aliter: In gaſo philiatio xps loquitur: quoniam in paraboliſ ad iudeos ſermones proferebat: tunc aut̃ quālibet gaſo philiatū aperiri cepit: quā do diſcipulis ſuis celeſtia reſerauit. vnde et gaſo philiatū tēplo inſcribebat: q̃z quē lex ꝛ p̃phete figuratiter p̃dixē rant ad dominum pertinebant.

Dixit ergo iterū eis iēſus: **E**go vado ꝛ q̃ritis me: ꝛ in pctō ṽſtro moriemini. Quo ego vado vos non poteſtis venire. Dicebant ergo iudei: Nūqd̃ interficiet ſemetipſum q̃ dicit: quo ego vado vos non poteſtis venire? Et dicebat eis: **E**os deoſ ſus ciſis: ego de ſup̃i ſū. Vos de mūdo hoc eſtis: ego nō ſum de hoc mūdo. Dixi ergo vobis: q̃z morie mini i pctis ṽris. Si. n. nō credideritis q̃z ego ſum moriemini i peccato ṽſtro.

AV. Quia ſupra dictum eſt q̃ nemo apprehendit: euz: q̃z nondum venerat hora eius: modo de ipſa ſua paſſio ne que poſita erat: nō in ei neceſſitate: ſed poteſtate locu tus ē iudeis. vñ dī. Dixit er. ite. eis iēſus: Ego vado. Chri ſto. n. domino moriſ proſectio fuit illuc vnde venerat: ꝛ vnde diſceſſerat. **BED.** Hec aut̃ verboꝝ cōnexio talis

eē videt̃: vt hec vno tpe: vno quoq̃ in loco vel certo alio tēpore alioq̃ in loco geri potuiſſent: qm̃ nihil interponi. ꝛ quedā vel multa potuiſſent. **ORI.** Sed obijciat aliquis ſic: Si his qui manebāt i incredulitate iſta dicebat: Quō eis dicit: Et queritis me: querere enim iēſum: ē querere vi tatē ꝛ ſapientia. Sed dices: q̃z ꝛ de perſequētib̃ aliq̃ dī q̃ q̃rebāt eū capere. differentie enim ſunt eorum qui q̃rūt iēſum. Non oēs enī pro eorū ſalute ꝛ vtilitate querūt eū: propter hoc ſolum hi qui recte querunt eum inueniūt pa cem. Recte autem querere dicuntur qui verbū quod eſt i p̃ncipio apud deum querūt: vt illos patri adducat. **AV.** Queritur ergo inq̃t me non p̃io deſiderio: ſed odio. naz illū poſtea q̃ abſceſſit ab oculis hominūz inquisierūt ꝛ q̃ oderunt ꝛ q̃ amabant: illi perſequendo: illi habere cupien do: ꝛ ne puteris. quia me bene queritis: In peccato ṽſtro moriemini: hoc eſt chriſtum male querere: in peccato ſuo mori: hoc eſt illum odiſſe p̃ quē ſolū poſſet ſaluus eē: dī x̃tq̃z ſniaz p̃ſci q̃ in peccatis ſuis moriuntur. **BED.** Sed nota q̃ peccato in ſingulari numero ṽtitur: ſed ṽro in plurali: vt idē oīuz ſcelus oñderet. **ORI.** Quero aut̃ p̃ hoc qd̃ infra dicitur: q̃ hoc ipſo loquente multi credi derūt in eū: nūquid ad oēs p̃ntes dicit: In peccato ṽſtro moriemini: ſed ad illos dicebat quos ſciebat nō velle cre dituros: ꝛ propter hoc in eorū peccatis eē morituros: et nō valentes poſt ipſum ſeq̃ nā ſequitur: Quo ego vado vos non po. venire. vbi. ſ. veritas ꝛ ſapientia ē. hoc eſt. n. vbi eſt iēſus. Non p̃ntat: q̃z non volunt. ſi enim voluiſſet ꝛ nō potuiſſent: non rationabiliter eis diceretur: In pctō ṽſtro moriemini. **AV.** Hoc aut̃ ꝛ diſcipulis alio loco dicit: nec tamen dixit eis: In peccato ṽſtro moriemini: ſz quo ego vado: vos nō poteſtis venire modo. non abſtu lit ſpem: ſed p̃dixit dilationem. **ORI.** P̃ſens autem verbū minatur chriſti reſeſſum: ſed quādiu ſaluamus ea que anime noſtre ſunt inſita veritatis ſemina: nequaq̃ re cedit a nobis verbū dei. Si vero a lapſu in malitiā cozzū pamur: tunc dicitur nobis: Ego vado ꝛ cum queremus eum nequaq̃ inueniemus: ſed in peccatis noſtris morie mur ab ipſa morie occupati. Non oportet autem peti trā ſire in exquiſite quod dicitur: In peccatis ṽſtris morie mini. Si enim comuniter accipiat manifeſtū ē q̃ peccato res in peccatis eorū moriuntur: iuſti vero in iuſtitia. ſi ve ro dī: Moriemini. ſicut q̃ ad mortem peccat mori: mani feſtum eſt q̃ hi q̃bus talia dicebātur: nequaq̃ moriuerāt ſed viuebāt in infirmitate animē: ſz infirmitas illa ad mor tē erat. propter hoc medicus videns eos grauiter infirmā tes dicebat: Et in peccatis ṽſtris moriemini. ꝛ ſic mani feſtum erat illud: Quo ego vado: vos non poteſtis veni re. Cum enīz aliq̃s in ſuo peccato moritur: quo vadit iē ſus nō pōt ire. nullus enim mortuus pōt ſequi iēſum: non enim mortui laudabunt te domine. **AV.** His autem ver bis auditis quō ſolent carnalia cogitantes interrogaue runt. nā ſequitur: Dice. ergo iudei. Nunquid interfi. ſemet ipſum: q̃z dī. quo ego vado vos non poteſtis venire. **Stu** ta verba: Quid enī nō poterant illi venire quo ille perre xiſſet: ſi interficeret ſemetipſum nūquid ipſi nō erant mo rituri. ergo: Quo ego vado dixit: non quo itur ad mortē ſed quo ipſe ibat poſt mortē. **THEO.** Per hoc enim manifeſtauit q̃ reſurget in glōria ꝛ iedebit ad dexterā dei

ORI. Quercm̃ tamē ſi hoc ab eis de ſaluatore dicitur alius aliqd̃ cernētib̃. Multa etiāz aut̃ ex traditione aut̃ ex apocriphis ipſos contingebat videre p̃e multis. ſor te igit̃ in his q̃ tradita ſunt de xpo: erat iuxta ſanas tradi tiones p̃phetico: ſi ſmonū: ſicut generari cū in beth ſe: ſic ꝛ de morte ei ṽt hoc modo tranſire deberet ab hac vita quō ipſe dicit: Nemo tollit aīaz meā a me: ſz ego pono eā q̃re qd̃ h̃ dī: Nūquid interficiet ſe: nō ſm ſimplicē ſenſum dicit: ſz ſm aliq̃ iudeoꝝ de xpo traditionē. multū. n. ex hoc q̃ dī ſeruat: Ego vado: apparet p̃tās volūtariē mori entis corpe derelicto. **Estimo aut̃ q̃ ignominioſe p̃feren**

tes hoc q̄ fm traditiones suas de morte christi ad ipsos
deuenerat: et nō gloriā dātes dixerunt: Nūquid iterficiet
semetipsum? Oportebat. n. eos cū dēmōstratōe gl̄ie sic di
cere: Nūquid alia ei? cū ipsi placuerit egrediet relicto cor
poris: dñs aut ad eos q̄ terrena sapiebāt: tūq̄ ad terrenos
loq̄t. vñ subdit: Et dice. eis: Vos de deo. estis. i. terrā sa
pitia: sursum cor nō habet. **CHRI.** q. d. Nō ē mix vob
talia cogitare: hoies carnales et nihil intelligētes spūale.
Ego de sup̄i sū. **AVG.** De quib' sup̄ius. Ab ipso p̄e
quo nihil sup̄i? Vos de hoc mūdo estis: ego nō sum de
hoc mūdo: quō. n. erat de mūdo p̄ quē factus ē mūdu.
BED. Et qui aī mūdū fuit. illi aut de mūdo erat: qui
postq̄ mūd' ē cepit fuerat creati. **CHRI.** Uel pp mun
danas et vanas cōsīratōes hoc dicit: Ego nō sūz de hoc
mūdo. **THEO.** Nihil mūdānū siue terrenū affectās
vñ nullaten' ad ratā isantā deuenire: vt mēp̄sū occiderē
Sed appollinari' male suscipiēs hūc sermōnē ait: q̄ cor
pus dñi nō fuit de hoc mūdo: s̄z de sursum celit' descēdit.
Nūqd' igit' et apli q̄bus a dño dictū ē: Vos nō estis de hoc
mūdo: oīa corpora sūt celit' obtinētes. Sic igit' intelligen
dū ē cū dī. Ego nō sū de hoc mūdo. hoc ē. Nō sū de nūe
ro vñm qui mūdāna curatis. **ORI.** Ali' aut sensus est
eor' q̄ sūt de sursum: et eor' q̄ sūt de hoc mūdo. **Deo:** sū. n.
sicut de loco aliquo intelligit' s̄z mūd' mālīs locis q̄dez vi
uer' p̄tinet: q̄ oēs quātū ad imālia et iūstibilia deorsū sūt
quo ad mūdū vñ cōpandū mūdī loca. erunt vñqz q̄dam
deorsū: et quedā sursum. Ubi aut ē thesaur' vñius cuiusqz
ibi est et cor ei'. Si itaqz aliqz thesaurizet i terra deor
sum efficitur: si vero aliquis thesaurizet: in celis: sit dīsup
s̄z et transcendens oēs celos: in fine beatissimo iueniet. Et
itez: Qui circa hūc mūdū ē amor: facit eū qui d' hoc mū
do ē: qui aut nō diligit mūdū: nec ea que sūt i hoc mūdo
nō ē de mūdo hoc. tñ ē et aliqz ali' mūd' p̄ter hūc sensi
bilē mūdū i quo sūt iūstibilia: cui' vñs et deor' videbūt
hi qui mūdo sūt corde. **Sz** et ipse p̄iogenitus oīs creatu
re p̄or dīci mūd' put ē sūma sapiētia: oīa. n. i sapiētia sūt
facta. In ipso itaqz erat tot' mūd': intantū differēs a mū
do mālī: quāntū differēt rō tot' mūdī ab oī mū deudata
a mālī mūdo. **Alia** ergo xpī dicit: Ego nō sū de hoc mun
do. qz nō puerat in isto mūdo. **AVG.** Exposuit autē
dñs qd' intelligi voluerit cū dixit: Vos de hoc mūdo estis.
q. i. peccatores crāt. oīs aut cū peccato nati sum': oēs
viuēdo ad id qd' nati eram' addidim'. Tota ergo infidelī
tas iudeor' ipsa erat nō peccatū hīc: s̄z in peccatis mori.
vñ subdit: Dixi ergo vobis qz moriemini i peccat' vñs.
Credo aut in illa multitudine q̄ dñm audiebat: et eos fuis
se q̄ credituri erāt. q̄si i oēs aut p̄cesserat illa scuerissima
sentētia: In peccato vño moriemini. Ac p̄ hoc et illis qui
credituri erant: spes erat ablata. reuocauit ergo eos ad
spē adiūgēs. Si. n. nō credideritis qz ego sū: moriemini
i peccato vño. Ergo si credideritis qz ego sū: nō moriemini
i peccato vño. **CHRY.** Si. n. pp hoc venit vt peccatū
tollat: et aliter nō p̄tigit illud exuer nisi p̄ lauacru: nec p̄tin
git eū q̄ nō credit baptizari: necesse ē eū q̄ nō credit ex hac
vita abire: veterē hoīez. i. peccatū hūc: nō solū qz nō credit:
s̄z et qz p̄iora p̄ca hīs hīc recedit. Cū at dixit. Si nō cre
dideritis qz ego sū. qz nihil addidit: mltū ē q̄ p̄mēdauit
qz sic ē et de' moysi dixerat. Ego sūz q̄ sū. s̄z quō audio:
Ego sūz q̄ sum et nisi credideritis qz ego sum quasi alia
non sum. Sed p̄ suas q̄līcūqz excellētia si mutabil' ē: vñ
nō ē. Nō enī ē ibi vñz ēē vbi ē et nō ēē. dīscute rez mutātō
nē: iuenies fuit et erit. cogita deū iuenies ē vbi tēp' p̄tere
ritū ēē nō possit. vt ergo tu sis: trāscēde tēp'. hec itaqz p̄
mittēs: ne moriamur i peccatis nris nihil aliud mibi vi
bis vñs dixisse: Nisi credideritis qz ego sū: q̄ nisi credi
deritis qz de' sū deo grās. qz dixit: Nisi credideritis. nō
dixit: nisi cepitis. q̄s. n. hoc capiat. **ORI.** Manifestus ē
aut q̄ q̄ mori i peccatis suis quis dicat se xpō credere:
tū in vitate nō credit. q̄. n. credit iusticie: nō iusticia faciet

et credēs in sapie iā: nūc stultū dīc aut facit. et sic si scrutat'
fueris ceteros intellet' christi iuenies quō q̄ nō credit chri
sto mori i peccatis suis. Accedēs aut ad p̄ia eor' que
considerantur in christo: in peccatis suis moritur.

Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dicit eis iesus
Principiū qui et loquor vobis. Multa habeo d'
vobis loq̄ et iudicare: s̄z q̄ me misit verax ē et ego
que audiui ab eo hec loq̄r i mūdo. Et nō cogno
uerunt: quia patrem eius dicebat deum.

AVG. Quia dixerat supra dñs: Nisi credideritis qz
ego sū: moriemini i peccatis vestris iterrogāt illi velut
querētes nosse in quē deberēt credere: ne in suo peccato
morerētur. vñ dī: Dicebat ergo ei: Tu q̄s es? Nō. n. cum
dixit: Nisi credideritis qz ego sūz: addidisti q̄s ēē: sic
bat aut ibi quosdā ēē credituros. et iō cū dixissent: Tu q̄s
es: vt sciret qd' illū credere deberēt. Dixit eis iesus: p̄nci
piū qui et loquor vobis. non tanquam diceret: p̄nci
piū sum sed tanquam diceret. Principiū me cre
dit. qd' in p̄noie greco euidēt apper: vbi p̄ncipiū femi
nini generis ē. p̄ncipiū q̄ me credit: ne moriamini i pec
catis vñs. p̄ncipiū. n. mutari nō p̄t: in se manet: et inno
uat oīa. Absurdū ē aut vt filū dicamus p̄ncipiū et p̄ez
p̄ncipiū nō dicamus. nō tñ duo p̄ncipia: sicut nec du
os deos: spūs at̄ factus p̄ris et filij ē spūs: nec p̄r ē nec fi
lius. p̄r tñ et fili' et spūs sanctus sunt vnus de': vnus lu
mē: vnū p̄ncipiū. addidit aut: Qui et loquor vobis. qz
humilis p̄p̄ vos factus ad ista verba descēdit. Ergo cre
dit me et p̄ncipiū: qz vt hoc credatis nō solū sū p̄nci
piū: sed et loquor vobis. Nō si p̄ncipiū sicut ē ita ma
neret apd p̄cem: vt nō acciperet formā serui: quō ei crede
rēt: cū infirma corda intelligibile verbū sine voce sensibi
li audire nō possent. **BED.** Sane in q̄busdā exēplarib'
inuenit. Qui et loquor vobis. s̄z p̄gruē' ēē p̄bat q̄ lega
tur: vt iste sit sensus: Principiū me ēē credit: qz p̄p̄ vos
ad hec verba descēdit. **CHRY.** Uel aliter p̄siderāda
ē amētia iudeor': qui post tēpus tñ et signa et doctrinā in
terrogāt: Tu quis es? Quid igit' christ' a p̄ncipio loquor
vobis. q. d. Sermones meos indigni ēis audire: non lo
quor vñm vobis: Quis ego sū: vos. n. omnia tentātes
loq̄mini: et hec omnia posse arguere et vos punire. vñ se
quitur: Multa hēo de vobis loq̄ et iudicare. **AVG.** Su
pra dixit: Ego nō iudico quēqz: s̄z aliud ē. Non iudico: et
aliud habeo iudicare. nō iudico dixit ad p̄ns. Qd' aut
dicit: Multa habeo de vobis loq̄ et iudicare: iudiciū
futurū dicit. Ideo autem verus in iudicio ero: quia fili
us veracis veritas sūz. vnde sequitur: Sed qui misit me
verax est. Verax ē pater: non participando: sed genera
do veritatem. nunquid enī dīcturi sumus: Plus veri
tas q̄ verax. si hoc dixerimus: filium incipimus dicere
patrem maiorem. **CHRY.** Dicit autem hoc vt nō est
ment quoniam tot audiens ex imbecillitate non punit:
aut quia eorum cogitationes et contumelias non nouit.
THEO. Uel quia dixerat. Multa habeo de vobis
loq̄ et iudicare: iudiciū futuro seculo referuans. Sed
qui me misit verax est. q. d. Estis vos infideles estis pater
meus verax est: qui diem stabilit in quo vobis retribu
tio fiet. **CHRY.** Uel aliter: Si in hoc me misit pater
non vt iudicem mundum: sed vt saluem mundū: verax
est pater. Conuenienter nullum ego nunc iudico: sed hec
loquor que sunt ad salutem: non ad iudiciū. vnde seq̄
tur: Et ego que audiui ab eo: hec loquor i mundo. **AL**
CVI. Audisse at a p̄re idē ē et esse a p̄re: qz ab illo h̄z au
dictū a quo h̄z eēntia. **AVG.** Dat gl̄iā p̄i eā filij: itaqz
dicat: Do gloriā ei cui sum fili': quō tu sup̄ es aduer
sus cū cuius est seruus. **ALCVI.** Cum autē audisset
Verax ē q̄ misit me nō intellexit dīcat se xpō credere:
et cog. qz p̄a. ei' dice. deū. Nōdū enī oculos cordis ap̄tōs.
habebant

habebat quibus patris et filii equalitatem intelligerent
Dixit ergo eis iesus: **C**um exaltaueritis filium
 hominis tunc cognoscetis quia ego sum: et a me ipso
 facio nihil sed sicut docuit me pater hoc loquor.
 Et qui me misit mecum est: et non reliquit me solū
 quia que placita sunt ei facio semper. **H**ec illo lo
 quente: multi crediderunt in eum.

AV. Cum dixisset dominus. Verax est qui misit me: non intel
 lerunt iudei quod de patre illis diceret. videbat autē ibi ali
 quos quos ipse nouerat post passionem suam esse credi
 turos. et ideo sequitur: Dixit eis iesus: Cum exalta. si.
 ho. tunc cogno. quia ego sum. Recolite illud: Ego sum qui
 sum: et cognoscetis quid sit dictum: Ego sum. Differo co
 gnitionē vestrā: ut iplea passionē meā. ordie vestro cogno
 scitis: qui cū. s. exaltaueritis filii hois. exaltationē autē
 crucis dicit quia et ibi exaltatus ē quā pepēdit in ligno. hoc
 oportebat impleri per manus eorum qui postea fuerant
 credituri: quibus dicit hoc: quare: nisi ut nemo in quocū
 q. scelere: et male sibi conscius desperaret: quando videat
 eis donari homicidium qui occiderant christū. **CHR.**
 Vel aliter continua: Qui multa signa faciens et docēs eos
 non conuerterat de cruce: de reliquo loquitur dicens: Cum
 exalta. et. q. d. Vos estimatis quod tunc maxime a me sepa
 ratū eritis: quando me occideritis. Ego autem dico quo
 nam tunc maxime scietis et gratia signorum et resurrecti
 onis et captiuitatis vestre: quoniam ego sum christus fili
 us dei: et quod non contrarior illi. propter quod subdit: Et
 a me ipso. n. fa. sed si deo. me pater sic loquor. per hoc enim
 indifferentiam substantie manifestat: et quod nihil extra pater
 nales intelligētiā loquitur. si enim deo contrarius eē: nō tā
 tā irā mouissem contra eos qui me nō audierūt. **AV.** Vel
 aliter quia dixerat: Tūc cogno. q. ego sum. et ad ipsū eē
 pertinet tota trinitas: ne forte subintraret error: sabelliano
 rum continuo subiūgit: Et a me fa. nihil. q. d. a me ipso nō
 sum: filius enim de patre est deus. quod ergo addidit: Si
 deo. me pater: hoc loquor: nemini vestrum obrepāt cogi
 tatio carnalis. Nolite vobis quasi duos homines ante
 oculos ponere: et loquentem patrem ad filium: Sicut fa
 cis: et: quando aliqua verba dicit filio tuo. Que enī ver
 ba fierent vnico verbo. si autem deus loquitur in cordi
 bus vestris sine sono: quomodo loquitur filio suo. Inco
 pōraliter pater locutus est filio: quia incorpōraliter pater
 genuit filium: nec eū sic docuit: quasi indoctum genuerit:
 sed hoc est cum docuisse quod est scientē genuisse. Si enī
 simplex est natura veritatis: hoc ē filio eē quod nosse. quē
 admodū ergo pater illi gignendo dedit ut eēt: sic gignēdo de
 dit ut nosset. **CHRY.** Rursus ad humilium sermonem
 reduxit. Sequitur: Et qui me misit. Ne autē estimet hoc
 quod dicit: Misit me: minorationis eē. dicit: Necum est
 nam hoc quidē dispensationis: hoc autē deitatis ē. **AV.**
 Et cum ambo simul sint: vnus tamē est missus: alter missi
 quā missio incarnatio ē: et ipsa incarnatio filij tū ē: nō et pa
 tris. ergo inquit. Qui me misit. i. cuius auctoritate tanq̃
 paterna incarnat? sum. misit itaq; pater filiū: s. nō recessit
 a filio. vnde sequitur: Et nō rel. me solū. Nō. n. quo misit
 filiū: nō ibi erat pater dicit: Celū et terrā ego impleo: s. quare
 eū nō dereliqui subdit: Quia q. pla. sunt ei fa. semp. nō ex
 quodā initio: s. sine initio sine fine: dei. n. generatio nō hz
 initij tps. **CHRY.** Vel aliter: Quia prius dicebat: quā
 nō ex deo ē: et quod sabbatū nō custodit. cōtra quod ait: Quā
 q. pla. sūt ei fa. sp. oīdēs quā et soluere sabbatū placitum ē
 ei. Multipl. n. studet ut ostendat quod nihil facit pater cōtrarium
 et quod hoc humanius loc? ē subdit: Hec illo. mul. cre. i. eū
 Ac si diceret euāgelista: Ne turberis siqd hūile a xpo au
 dieris. q. n. post tāta doctrinā nōdū suāsi erāt hūiliora au
 dīūt et sua dētur. igit crediderūt qdē: s. nō vt oportebat: s.
 simp. q. i. lerantes et requiescentes in verbo humilitate.
 Et hoc ostendit euāgelista in subsequētibz sermonibus in

quibus narratur quod rursus ei iniuriabantur

Dicebat ergo iesus ad eos qui crediderūt ei
 iudeos: Si vos māseritis in sermone meo: vere di
 scipuli mei eritis: et cognoscetis veritatē et veritas
 liberabit vos. Responderūt ei iudei: Semē abrahe su
 mus et nemini seruiūm vñq;. Quō tu dicis: liberi
 eritis? Rēdit eis iesus. Amē amē dico vobis: quia
 omnis q. facit peccatū seruus est peccati. Seruus
 autē nō manet in domo in eternū. Filius autē manet in
 eternū. Si ergo vos fili? libaueritis: vere liberi eritis.

AV. Voluit dominus in profundū suadare fidē eorū qui
 crediderāt: ut nō superficialitē crederēt: et iō d. Dicebat
 ergo iesus ad eos q. crediderūt ei iudeos: Si vos manse
 ritis in sermone meo: vere discipuli mei eritis. Per hoc quod
 dicit: Si manseritis: ostendit ea q. in eorū corde erant. Scie
 bat. n. quā crediderūt quidē: s. nō māserūt: et magnū quid
 eis pmitit. i. vere discipulos ei? fieri: in quo occulte tan
 git quosdā q. p. ab ipso recesserāt: et illi eū audierūt et cre
 diderūt et recesserūt: q. nō pmanerunt. **AV.** de ver. do.
 Oēs autē nos vnū magm habem? et sub illo cōdiscipulū
 sumus. Nec iō magm sum? q. de loco supio: et loquimur:
 sed magr ē oīz q. habitat in oib? nobis. ad discipulū autē
 parū ē accedere: sed oportet manere nos si in illo nō mā
 serim? cadem? Breue opus: breue verbū: magnū opere
 māseritis. Quid enim ē in verbis dei manere: nisi nullis
 tentationib? cedere. Si labor nō ē gratis accipis premiū
 Et cognoscetis veritatē. **AV.** sup iōā. q. d. Quia nūc cre
 dētes estis: manēdo vidētes eritis. Non. n. q. cognouerūt
 crediderunt: sed vt cognoscerēt crediderūt. Quid. n. ē fi
 des: nisi credere quod nō vides: veritas q. credidisti vt
 dere. Si ergo pmaneat in eo q. credit: peruenit ad id q. d.
 videat: vt. i. contēplemur ipsam veritatē sicut ē: non per
 verba sonātia s. p. lucē splēdēt. veritas icōmutabilis est:
 panis ē mētis: reficit nec deficit: mutat vscētē: nō ipsa in
 vscētē mutat. Ipsa autē veritas verbū dei est: hec vītas
 carne induta ē ppter nos. latebat in carne nō vt negaretur
 sed vt differet vt in carne pateret vt caro peccati redime
 ret. **CHRY.** Vel cognoscetis veritatē: hoc ē me. Ego
 enim sum vītas: iudaica qdē oīa typus erat: veritatē autē
 ame scietis. **AV.** de ver. do. forte aliqd diceret: Et qd
 mihi pdest cognoscere veritatē: et iō subiūgit: Et veritas libe
 rabit vos. q. d. Si nō delectat vītas: delectat libertas. Li
 beri enī pprie d. liberi fieri: quō sanari sanū fieri. Hoc i
 vbo greco plant? ē: nā in consuetudine latina maxime in co
 cōsueuim? audire hoc vbu: vt quicūq; liberat: itelligat pi
 cula euadere: molestias carere. **THEO.** Sicut autē su
 pra iōdēlib? ait: In peccatis vestris moriemini: sic manē
 ribus i fide: absolutionē annūciat peccatorū. **AV.** iij. de
 tri. Un ē vītas liberabit nisi a morte: a corruptione: a mu
 tabilitate. Veritas q. ppe immortalis incorrupta incōmuta
 bilis pmanet: vā autē incommutabilitas ē ipsa eternitas.
CHRY. Eorū autē q. crediderāt erat et increpationis suf
 ferre: sed hī statim se iū. Si autē oportebat eos turbari in
 pōt cōueniēt? erat vt turbaretur i hoc. s. q. dixit. Cogno
 scetis veritatē vt diceret: Nūc ergo veritatē nescimus: lex igit
 tur mēdaciū ē cognitio nra: s. null? ho? eis cura erat: s.
 de mūdānis rebus dolēt. nō. n. aliā fuitutē nouerant nisi
 mūdānā: vnde sequit: Rēderūt ei iu. semē abrahe sum? et
 ne. ser. vñq: quō tu d. li. eritis. q. d. eos qui de genere sunt
 abrahe qui sūt ingenui nō oportebat suos vocare: nunq;
 n. seruimus. **AV.** Vel hoc rēderūt nō illi q. iā credi
 derāt: sed qui in turba erāt nōdū credētes. hoc autē ipsum
 Nēmīni seruiūm vñq; s. hui? tps libertatē quō vep? dixi
 stis. Ioseph nō ē venūdāt? pphete sci i captiuitatē nō sūt
 ducti. o. i. grati qd ē qd vobis assidue imputat de? q. vos
 de domo seruūm liberauit: si nemini seruistis. Vos autē
 q. loqimini quō soluēbāt tributa romāis: si nemī vñq; ser

uistis: **CHRY.** Quia uero nō ad uanā gloriā crāt que dicebantur a xpo: sed ad salutē: non uoluit oñdere eos seruos ēē hoīz: sed peccatū: q̄ difficillima fuit: ē: aqua solus de crīne pōt. unde sequitur: Respondit eis iē. Amen amē dī. vo. qz om. qui. fa. pec. ser. ē peccatū. **AV.** Multū cōmēdat quod sic pronūciat: quodāmodo si dici fas ē: iū ratio eius ē. Amē quippe interpretatur uerū: et tñ nō est in terpretatū: nec grecus hoc interpretat ausus ē facere uel latinus. Nā hoc uerbū amē hebreum ē: nō est autē interpretatū: ut bono rem haberet uelamento secreti: non ut esset ligatū: sed ne uilesceret nudatū. Iā quātū hoc cōmēdatz sit: ex ipsa geminatione cognoscite: Uerū dico uobis. ueritas dicit: que uerū: et si non dicit uerū dico: mētū oīno nō posset: tñ inculcat: dōmīetēs quodāmodo excitat: cōtēni nō uult quod dicit. Omnis inq̄ iude: grecus: diues paup̄: impator: et mēdic: si facit peccatū: seruus ē peccati. **GR E.** iij. mo. Quia q̄ quis se prauo desiderio subijcit iniquitatis domīno dudu libera mētis colla supponit. sed huic dño contradicim: cū iniquitātē q̄ nos ceperat relutamus: cū cōsuetudini uolēter resistim: cū culpā penitēdo percutim: et maculas sordium lachrymis lauamus. **GR E.** xvj. mo. Quātū autē aliq̄ liberi peragūt puerfa q̄ uolūt: tato ei seruitiū obnoxius obligantur. **AV.** O miserabilis seruus: seruus hoīs aliq̄ sui dñi duris ipertis fatigat: fugiēdo requiescit: seruus peccati quo fugit: se cū trahit quocūq̄ fugerit. Peccatū. n. qd̄ faci tñ ē uolūptas trāsit: pētūz n trāsit. pterit qd̄ delectabat: remāsit qd̄ pugnat. Solus de pētō libare pōt: q̄ uenit sine pētū: et facit ē sacrificiū pro pētō. Nā sequit: Seru aut nō manet i domo in eternū. Ecclesia est dom: seruus peccator ē: mlti intrant in ecclesia peccatores. nō ergo dicit: Seru nō ē i domo: sed nō manet in domo in eternū. Si ergo nulli ibi seruus erit: quīs ibi erit: qd̄ gloriabilē mūdū se ēē a peccato: multū nos terruit. sed adiūgit: fili aut manet in eternū. Ergo solus i domo sua erit xps. An forte in hoc q̄ dicit fili: caput et corpus ē. Nō. n. sine cā terruit: et spem dedit: terruit: ne peccatū amarem. spem dedit: ne de peccati absolute diffiderem. Nec ē ergo spes nra: ut a libero liberemur. ipse. n. precū dedit: nō argētū sed sanguinē suū: et propter hoc subdit. Si ergo si. uos libe. uel. li. critis. **AV.** de uer. do. Non a barbaris: s; a diabolo: nō i cor: pōis captiuitate: s; ab aīe iniquitate. **AVG.** sup. iōā. Pma libertas ē carere criminib: s; ista inchoata ē nō perfecte: libertas: qz caro cōcupiscit aduersus spm: ut nō ea q̄ uultis faciatis. Libertas aut plena atqz pfecta ē: qñ nulle erūt inimicitie: quādo nouissima inimica mors destruet. **CHRY.** Uel alit̄ qz dixerat: Qui facit peccatū seruus ē peccati. ne peccatū dicit: immolantes habem: ille nos eripere pñt. ppterca induxit: Ser. nō ma. i. d. o. i. eter. si. ma. in. eternū. Dom mētione facit: pñs principatū domū nominans: ostēdēs ex trāslatiōe humano: qm̄ sicut dñs in domo: ita ipse oīz ptatem habet. hoc. n. qd̄ dicit: Nō manet. significat nō h; ptatē donādi: sed fili q̄ ē dñs dom h; et iō sacerdotes veteris legis nō habebāt potestātē per sacramēta legalia pcta dimittere. oēs. n. peccauerūt: etiā sacerdotes q̄ pro seip̄s ut dicit apostolus ne cesse habebāt sacrificia offerre: s; hāc h; ptatē. vñ cōcludit: Si ergo fili. uos libe. uel. libe. critis. ostēdēs q̄ mūdana libertas de qua gloriabātur nō ē uera libertas. **AV.** Nōl ergo libertate abuti ad libere peccādū: sed uicere ad nō peccādū. Erit enim uoluntas tua libera si fuerit pia: eris liber: si fueris seruus iustitie.

C Scio qz filij abrae estis: s; queritis me interficere: qz sermo me nō capit in uobis. Ego quod uidi apud patrē loquor: et uos que uidistis apud patrē uestru faciatis. Responderūt et dixerūt ei: Pater noster abraham ē. Dicit eis iesus: Si filij abrae estis: opera abrae facite. Nunc aut queritis me in

terficere: hominē qui ueritatē uobis locutus sum quā audiui a deo. Hoc abraham non fecit. Uos facitis opera patris uestri.

AV. Iudei se liberos dixerāt: qz semē crāt abrae. Quid g dñs ad hoc rñderit subditur: Scio qz filij abrae estis q. d. Agnosco uos qz filij estis abrae carnis originē: non cordis fide. et iō subdit: S; qñtis me interficere. **CHRY.** Hoc enī addidit ut nō dicāt: Peccatū nō habemus. Dimittens enīz oēs eoz uita redarguere hoc qd̄ pte manibus erat: quod adhuc agere uolebāt: ducit i mediū Paularim enim eos a cognatione illa remouit: erudiēs in hoc nō magna sapere. Sicut. n. libertas et seruitus ē ab operibus: ita et cognatio: sed ne dicerēt hoc iuste agimus: subiūgit cāz dicens: Quia sūmo me nō capit in uobis. **AV.** i. nō capit in cor uestru: qz nō recipit a corde uō. Sic enī sūmo dei fidelib: tāq̄ pisci ham: tūc capit: qñ capit: nec firmituri illis q̄ capiti. ad salutē dēppe nō ad pñtici capiti. **CHRY.** Et nō dixit: Nō capitis meū sūmo: s; nō capitis me sūmo. in uobis altitudinē suorū dogmatū ostēdēs s; possēt dicere: Quid si a tepso loq̄ris: ppter hoc inducit subdēs: Ego qd̄ uidi apud patrē meū loquor. nō. n. solū eādē substantiā: s; eādē uitatē habeo pñt. **AV.** Dñs at patrē suū deū uult intelligi. q. d. Ueritatē uidi: uitatē loquor: qz uitas sūz. Si g dñs uitatē loq̄t quam uidit apud patrē: se uidit: se loq̄tur: qz ipse ē uitas pñs. **ORI.** Manifestat autē hec auctoritas saluatorē fuisse uisōrē eoz: qz sunt apud patrē: eū nō hoies quib: reuelatio fit uisōres nō sunt. **THE.** Cū uo audis: Qd̄ uidi loquor: nequaquā corpalē uisōne intelligas: sed naturālē uisōne uerā et ap probatā. Sicut. n. oculi uiderēs integre aliqd̄ et uē. pspiciunt nec falliūt. sic ego uacit a loquor: q̄ cognoui a pte meo. Sed et uos quod uidistis apud patrē uestru faciatis. **ORIGENE.** Adhuc non nominat patrēz ipsoz: paulo sup̄ abraa cōmémorauit: s; dicitur: ē alterz patrē eoz. s. diabolū: cui filij crāt inq̄tū mali crāt: nō inq̄tū boni mines crāt: malū g qd̄ faciūt dñs eis obiurgat et corripit. **CHRY.** Alia lra h;: Et uos q̄ uidistis apud patrē uestru facite. q. d. Sicut ego vbi et uitatē ostēdo patrē: ita et uos a reb: ostēditē abraā. **ORI.** Itē alia lra h;: Et uos q̄ audistis a pte facite. Audierat. n. a pte ea q̄ i lege et pphetis scripta sūt. Qui autē hoc uo cōtra eos qui alterius opiniōis sunt fuerit uisus: ostēdit q̄ nō alit̄ de ē q̄ legē dedit: et pphetas: et xpi pñ. Queram et ab inferētib: duas narrantas dicens: a pte qd̄ audiuisse alienos iconueniēs ē: et aut ppiū saluatoris crāt et bñ nature: qualr q̄rēbāt illum occidere: et saluatoris sūmonē nō capiebāt: Illi aut longe molesti acceperūt q̄ p̄uoluerūt dñs: quīs eoz eēt pater nā eū qui multarū gētū pñ ē: fatentur sui fore patrē: vñ se quīs: Rñderūt et dixerūt: Pater noster abraa ē. **AV.** q. d. Quid tu dicitur es abraa. Uidebātur. n. cum p̄uocare ut aliqd̄ mali diceret de abraa: et cēt eis occasio faciēdi qd̄ cogitabant. **ORI.** Sed et hoc ipso saluator iterum ita q̄ falso dictū. vñ subdit: Dicit eis iesus. Si filij abrae estis opa abrae facite. **AV.** Et tñ sup̄ ait: Scio qz filij abrae estis. Cū nō negauit eoz originē s; facta cōdēnat. caro eoz ex illo erat: s; uita nō erat. **ORI.** Uel dicens q̄ su p̄a in greco habet: Scio qz semē abrae estis. ut ergo hec pateat. uideam p̄mo corpalis seminis et filij differētiā. Manifestū ē. n. qz semē in seipso h; rōes ei: cui ē semē: adhuc manētes et paulantes. filius uero trāsmutato semine: et agente in appositā sibi materiā a muliere: per su per inducta nutrimenta similitudinē accipit generantis: et quantum ad cor: p̄oalia si aliquid est filius alius uisus sit ex semine: si uero aliquod est semen non omnino fili efficitur. Cū aut ex opib: iudicatur aliquid semē abrae: uidentū ē ne forte ex aliquibus seminalibus rōnib: iustis quibusdā aiabus: oporteat imaginari eos qui semē sunt abrae. Nō oēs igit homines semen sunt abrae: neqz enim

quod habet huiusmodi rationes confutas in eorum alia. Oportet igitur eum qui abraham semine est: eius fieri per similitudinem et similitudinem. Possibile vero est ex negligentia et ocio destruere hoc quod est eius semine. Si autem ad quos sermo erat adhuc in specie erat. unde sciebat Iesus quod adhuc semine erat abrahæ: et nondum peremerat possibilitatem fidei filii abrahæ. propter quod eis dicit: Si filii abrahæ estis: opera abrahæ facite. Si autem super hoc quod erat semine abrahæ: ad augmentum magnitudinis adoleuissent: verbum Iesu caperent. Sed quia non acceperant ad hoc quod erat filii: verbum non capiunt: sed interficere volunt verbum quod si confringere non capiunt: magnitudinem eius. Si igitur aliquid vestrum semine est abrahæ: et adhuc verbum dei non capit: non querat interficere verbum: sed transmutet se ad hoc quod sit filius abrahæ: et tunc poterit capere filium dei. Quidam autem unum ex operibus eligunt abrahæ: illud scilicet credere abraham deo et reputatum esse illi ad iustitiam: ut autem concedat quod fides sit opus: cur non dicunt singulariter: Opus abrahæ facite: sed pluraliter: puta totum quod hoc dicitur equipollet ei quod est: Summa opera abrahæ facite. ut tamen ex historia abrahæ allegorice sumpta opera eius spiritualiter persequamur. Neque enim oportet eum qui vult esse filius us abrahæ adire ancillarum coniugia: nec post obitum coniugis in seculum aliam ducere coniugem. Sequitur: Nunc autem queritis me interficere hominem qui veritatem locutus sum vobis. CHR. Dicitur scilicet veritatem quod est patri equalis. propter hoc enim iudei querebant eum interficere. et ut ostendat quod hoc non est contrarium patri subdit: Quia audiui a deo. ALCV. Quia ipse qui est veritas a deo patre genitus erat. audire enim nihil aliud est quam esse a patre. ORI. Occidere me inquit hominem. Interi non dico filium dei: non dico verbum: quia non moris est. hoc dico quod videtis: quia quod videtis potestis occidere: et quod non videtis offendere. Sequitur: Hoc abraham non fecit. ALCV. quod. In hoc probatis vos non esse filios abrahæ: quia facitis opera contraria operibus abrahæ. ORI. Sed dicitur ad hoc quidam quoniam supponebat dicitur hoc quod non fecerit abraham: quod suis temporibus non pertinebat fieri. non enim in suis diebus natus erat Christus: sed dicitur quod in temporibus abrahæ natus fuerat homo: quod quia audierat a domino veritatem dicebat: non tamen quiescit ab abraham vult occidere. Et scias quod spiritualis aduersus Iesum: nullo tempore deus fuit sanctus. Ex hoc igitur coprehendo omnes homines qui post regenerationem et ceteras apud se factas diuinitatis gratias peccat deum crucifigunt dei filium. propriis reatibus in quos redgit: sed hec abraham non fecit. Sequitur: Vos facitis opera patris vestri. CA. Adhuc non dicit quod est iste pater eorum. CHR. Dicit autem hoc dñs volens eis auferre superfluum gloriam de cognatione: et suadere eis ut non ultra spes salutis habeant in cognatione naturalis: sed in ea quod est secundum adoptionem. hoc enim eos probat: bebat venire ad Christum: quia estimabant cognitionem abrahæ sibi sufficere ad salutem.

Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus nati. Unus patrem habemus deum. Dixit ergo eis Iesus: Si deus pater vester esset: diligeretis me. Ego enim ex deo processi et veni. Neque enim a meipso veni: sed ille me misit. Quare loquelam meam non cognoscitis: quia non potestis audire sermonem meum.

CA. Leperant iudei cognoscere quia non de carnis generatione loqueretur dominus: sed de vite institutione. Consuetudo autem scripturarum est fornicationem spiritualiter appellare: eorumque multis et falsis aia tanquam pstituta subiicit. unde dicitur: Dixerunt itaque ei: Nos ex fornicatione non sumus nati. unde patrem habemus deum. THE. Quasi rñderet quod dei quererent vltionem: et ideo aduersus eum consiliaretur. ORI. Vel aliter. Quia redarguti sunt non esse filii abrahæ: atroci rñderet latenter designantes ex adulterio productum fore saluatorem. scilicet magis mihi videtur quod contrariando rñderunt. Cum enim prius dixerant: Pater noster abraham est: et audiissent: Si filii abrahæ estis: opera abrahæ facite: fatetur se habere maiorem patrem quam abraham.

am. scilicet deum et non ex fornicatione sumpsisse exordium. Non enim ex sponsa: sed ex meretrice seu materia demon quod nihil facit ex se producit eos qui carnalibus vitiis inherant materie.

CHR. Sed quid dicitis vos patrem habetis deum: et Christum inculcatis hec dicere. Et nimirum ex fornicatione multum eorum nati erant: tamen illicitas coniunctiones faciebat. non tamen hoc redarguit. sed instat ut ostendat quod non sunt ex deo: unde sequitur: Dixit ergo eis Iesus: Si deus pater vester esset: diligeretis me. ego enim ex deo processi et veni. HILA. vii. de tri. Religiosi nominis assumptione dei filii in his qui se dei filios constitutes: patrem sibi deum dicerent: non improbant: sed temeraria iudeorum usurpationem patrem sibi deum presumere: per id quod se non diligeret obiurgat: non vitiis dicit potest idipsum esse ex deo exire quod venisse. Sed cum ab his qui sibi deum patrem dicerent: incirco se diligendum ait: quia ex deo exisset: causam dilectionis ex causa docuit esse nascentem. Exisse enim ad incorporalis natiuitatis retulit nomen: quia religio profitendi sibi patrem deum: et ex dilectione Christi quod ex eo genitus sit merenda est. Nec enim in deum patrem sit religiosus qui non diligit filium: cum diligendi filii non alia causa sit quam ex deo sit. Ex deo igitur filius est: non aduentu: sed natiuitate. dilectio autem in patrem hic erit omnis: si filius ex eo esse credatur. AVG. Sic ergo quod de deo processit verbum eterna processio est. ab illo enim processit ut verbum patris et venit ad nos: quia verbum caro factum est. Aduentus eius humanitas eius mansio eius: diuinitas eius: dicitur deum patrem cognoscere me vel fratrem. HILA. Non esse autem se sibi originem docuit cum subdit: Neque enim a meipso veni: sed ille me misit. ORI. Hec arbitror dici propter quosdam peccatores se venientes et non missos a patre. de quibus in hieremia dicitur: Non mittebam eos et ipsi currebant. Quoniam autem qui duas naturas ingerunt: vtuntur hoc verbo: obijciendum est contra illos. Paulus enim odiebat Iesum cum persequeretur ecclesiam dei. unde dominus ad eum: Quare me persequeris? Si ergo verum est quod hic dicitur: Si deus pater vester esset: diligeretis me. palam est quoniam recte conuertitur: si non diligeretis: nequaquam deus pater vester esset. Paulus autem a quo tempore non diligebat Iesum: fuit ergo tempus quo deus pater pauli non exiit. Non igitur natura paulus dei filius fuit: sed postmodum dei filius factus est. quando vero deus alicuius sit pater: nisi quando mandata eius custodit. CHR. Quia vero semper querebant dicentes: Quid est hoc quod dicit: Quia ego vado vos non potestis venire: propterea subdit: Quare loquelam meam non cognoscitis: quia non potestis audire sermonem meum. AVG. Ideo autem audire non poterant. quia corrigi credendo volebant. CHR. Primo igitur captanda est virtus que verbum diuinum exaudiat: ut deinceps validi sistamus ad percipiendam totam locutionem Iesu: quoniam quoad quis curatus non est in auditu proprio: a verbo quod dicitur surdo aperiaris: auditu percipere nequit.

CA. Nos ex patre diabolo estis: et desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio: et in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendacium: ex propriis loquitur: quia mendax est: et pater eius. Ego autem si veritatem dico non creditis mihi. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico: quare non creditis mihi? Qui ex deo est: verba dei audit. Propterea vos non auditis: quia ex deo non estis.

CHR. Exclusit iudeos dominus a cognatione abrahæ: et quia maiora ausi sunt: ut scilicet patrem suum deum dicerent: de reliquo percunt eos dicentes: Vos ex patre diabolo estis.

AV. hic tam cauenda est heresis manicheorum: que dicit esse quandam naturam malam et gentem quandam tenebrarum cum

principibus suis. unde diabolus originē ducit: et hic dicitur ducere originē carnē nostram: et hinc hoc putat dicitur a dno: **Uos ex patre diabolo estis** quod est illi velut natura mali ducētes originē de gēte cōtraria tenebrarū. **ORI.** In hoc autē simile videntur incurrisse ei qui diceret altera eē oculi videntis substantiā: et altera caligantis vel se auertentis, quēadmodū. n. in his non differt substantia: sed qdā contingit causa que facit caligare sic substantia eadē ē: siue recipiat rationē siue nō. **AVG.** Iudei ergo filij erāt diaboli imitando: nō nascēdo. unde sequit: **Et desideria patris v. vul. fa.** Ecce vñ filij estis quia talia desideratis: nō qd de illo natū estis. **Queritis. n. me occidi. bo.** qui veritatē vobis dico. et ille inuidit hominī et occidit. unde sequitur: **Ille homicid. erat ab initio.** Utq; in primo homine et in quo potuit fieri homicidiū. nō enīz posset occidi hō: nisi prius fieret homo. **Non ferro accinctus diabolus ad hominē venit: verbū malū seminavit et occidit.** Noli ergo putare nō eē homicidiū qñ fratri tuo mala psuadeas. vos autē ideo seuitis in carne: quia non potestis in mente. **ORI.** Pende autē qd non ppter aliquē singulariter tñ: s; p toto genere quod pmit inquit adā cūcti moriūt: et vere dicit: et ab initio homicida. **CHR.** Et nō dixit **Peccata desideria eius facitis:** ondes qm̄ vehemēt et ille et ipi ab occasiōib; possidēt. et qd cōtinue eū accusabāt qd nō ē a deo: insinuat occulte qd hoc ē eis ex diabolo ē. vñ sequit: **Et in veritate nō stetit.** **AV.** xi. de ci. dei: fone autē aliqd dicit qd ab initio sue conditionis i veritate nō steterit: et iō nūq; beat? cū scis angelis fuerit: suo recusans eē subditus creatori: ac p hoc fallus et fallax: qd pia subiectiōe noluit tenere qd nature ē affectas per supbā elationēz simulare qd nō ē. Huic snie qd qd acq̄scit nō cū manicheis sapit: ut suā quādā propriā: tanq; ex aduerso quodā principio diaboli. habeat naturā mali. qd tāta vanitate desipiūt: ut nō attēdant nō dixisse dñm: **A veritate alieni** fuit: sed in veritate nō stetit: vbi a veritate lapsus intelligi voluit. Illud ē qd ait iōānes: **Ab initio diabolus peccat:** hoc itelligit si naturale ē nullo mō eē peccatū: sed qd nō dē ppheticis testimonijs: siue qd ait **Malas sub figurata psona pncipio babylonie diaboli notās:** Quō cecidit lucifer qui mane oriebat: siue qd ezechiel: **In delictis paradisi dei fuisse:** qd si aliē cōueniēt? itelligi nequeūt oportet qd dicitur ē: **In veritate nō stetit:** sic accipiam? qd in veritate fuerit: s; nō pmāserit. et illud qd ab initio diabolus peccat: non ab initio ex quo creat? ē peccare putandū ē: s; ab initio peccati. cepit enī in ipso peccatū et ipse initū peccati fuit. **ORI.** Et at vñsio me qd ē in veritate morari: variū autē ac multiforme nō morari i ea: qd būsda vt ita dicā tremētib; gressib; et nitētib; sistere i ea: nō tñ obūnere valētib;. Quibusdā vero nō passis illud: s; i piculo cōsistētib; sedz illud: **Mibi autē paulisp cōmoti** sūt pedes: et ceteri ab ea cadētib;. Cū igitur diabolus i veritatē nō colat subdit: **Qd vitas nō ē i eo.** s; qd vana suspicāt: et seduct? ē ipse a seipso: in hoc deterior qd illi qd ē ab eo fallūtur: is autē sibi ipse deceptionis auctor existit. **S; o; investigare quō dē qd vitas i ipso nō ē: vtruz qd nullā vñq; verā hz doctrinā: s; cūcta qd opinat. falsa sūt vñq; xpi pnceps nō ē qd dixit: Ego sū vitas.** Impossibile autē ē aliquā rōnalē substantiā de cūctis opinari falso: et de nullo vel exiliter rectitudinē cōspicere. Diabolus igit sal tēd vere capit dogma cōsiderādo de se qd rōnalis ē. Nō igit ei natura cōsistit ex p̄trario vitatis. i. ex errore et igna utā: nūq; enī vitatē cognoscere posset. **AV.** xi. de ci. dei: **Uel cū dicit: Qd vitas i eo nō ē subiecit iudiciū qñ quēsis sem?** vñ ondat qd i veritate nō steterit: aut qd vitas nō ē i eo. **Et aut i eo si in ipsa stetit. Sequit: Cū loquitur men.** ex pio. loq̄t qd mēdax ē et p̄tē. **AV.** In his vñs qdā diaboli putauerūt patrē habere: et quierūt qd eēt diaboli patrē hic ē error: manicheorū. Diabolū autē dñs dixit patrē mēdaci: nō enī ois qd mētū p̄ mēdaciū sūt ē. Si. n. ab alio mēdaciū accepit et dixit: **tu qd mētū es:** s; p̄ mēdaciū nō

es. Ille vñ qd nō aliud de accepti mēdaciū: quo mēdacio iā qd veneno spēs hominē occideret. p̄ ē mēdaciū: sicut dicit pater ē vitatis. **THE.** Is enī et dicit apud hoies criminatus ē ad eū dices: **Qui inuidēs vobis lignū ibibuit.** et apud deū quodā crīminat? ē hoies: vt cū dixit: **In grātis colit iob dñz.** **ORI.** Antēde tñ hoc nomē mēdax dicitur tam de diabolo qd mēdaciū genuit: sic hic dicit: **Qd mēdax est qd de hoie: fm̄ illud psalmi.** **Qis hō mēdax.** nā siq; mēdax nō ē: huiusmodi nō ē hō iūta qd ei et similibus dicit pōt: **Ego dixi dñs estis.** vñ cū aliq; loq̄tur mēdaciū: de p̄p̄is loq̄t: **Spūs autē scūs loq̄tur a vbo vitatē et sapiētē: fm̄ lud: De meo accipiet et annūciabit vobis.** **AV.** de q. eua. **Uel aliē: Diabolus nō speciale nomē ē: s; cōe.** In quocūq; enī opa diaboli fuerit iūta: diaboli ē appellād? opis enī nomē ē nō natur. Itaq; hoc i loco patrē iudeorū cayn significat: cui imitatores volētes eē iudēt saluatozē peme rūt. ab ipso enī forma data ē fratricidiū: quē dixit mēdaciū de p̄p̄is loq̄t: vt onderet vñquēq; nō nisi propria volūtate peccare: s; qd cayn imitator diaboli ē patrē ei? diaboli dixit cui? opa secut? ē. **ALCV.** S; qd dñs vitas ē: et filij vacis dei vitatē dicit: s; iudei qd filij erāt diaboli: caucris erāt a vitate. Et hoc ē qd sequit: **Ego autē qd vi. di. vo. nō cre. mi.** **ORI.** S; quō hoc dicit iudeis qd i cre diderāt: s; p̄s dicit qd pot aliq; s; aliq; iūctiōe credere: s; aliā vñ nō credere: sic qd credūt i eū qd sub pōtio pilato crucifix? ē: nō autē credūt i natū de maria v̄giet: eūde credūt et nō credūt. Sic igit hī ad quos loq̄bat credēbat i eū: fm̄ qd videbat signoz factoz: nō credēbat autē his qd p̄s dē ab eo dicebat. **CHRY.** Qd igit inimici eius vitatē i nullo me inculcates vultis me interficere: et iō subdit: **Quis ex vobis arguet me de peccato?** **THE.** q. d. Si dei filij vñq; peccantes debetis habere odio. Si ḡ me quoz quē exosu habetis nō potestis arguere de peccato: manifestus ē qd p̄p̄ vitatē me odio hētis: qm̄. i. dicebat se filiū dei. **ORI.** H; autē hoc vñ xpi magnā fiduciā: cū nullus hominū hōi cialiter hoc dicere poterit: nisi solus dñs nō qd peccatū nō fecit. **GRE.** in ho. P̄sate autē m̄suetudinē dei: Non dedignat ex rōne ondere se peccatozē nō eē qd ex vñte di uinitatis poterat peccatozē iustificare. vñ subdit. **Qui ē ex deo vba dei audit:** p̄p̄terea vos nō audī. qd ex deo nō dicit. **AV.** Noli antēde enaturā sed vitatē. **Sūt isti ex deo et nō sūt ex deo:** natura ex deo: vitatē nō ex deo. **Eis autē hoc dicitur qd nō solū peccato vitatē erat: nā hoc cōe erat ois?** s; et p̄cogniti qd nō erāt credituri ea fide qd possēt peccatozē obligatiōe liberari. **GRE.** in ho. Interroget se ergo vñquēq; si vba dei aure cordis p̄cipit: et intelligit vñ sit. Nā sunt nōnulli qd p̄cepta dei nec aure corpis p̄cipit: s; nullo ea mētis desiderio cōplectuntur: **Et sunt nonnulli qd libenter vba dei suscipiūt.** ita vt et in flectibus cōp̄gātur: sed post lachrymaz tēp? ad iniquitatē redeūt. hī p̄fecto vba dei non audiunt: qd hec exercere in opere cōtēnunt.

RESPONDERUNT ergo iudei: et dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos: quia samaritanus es tu: et de moniū habes? **RESPONDIT iesus et dixit: Ego demo niū non habeo: sed honorifico patrē meū et vos in honorasti me.** **Ego autē nō quero gloriā meā.** **Est qui querat: et iudicet.** **Amē amē dico vobis: si quis sermonē meū seruauerit mortēs non videbit in eternum.**

CHRY. Cū aliqd altum dñs diceret: hoc apud iudeos qd valde insensibiles erāt ifanta videbatur: vt ex eo: cum re sponsione colligitur. **Dicit enim: Respon. ergo iū. et dixit. ei nonne bñ dicit. nos: qd sa. es tu et demo. ha.** **ORI.** Sed dignū ē querere: quō cū samaritanī secula futura dnegēt nec anime durabilitatem acceptēt: ausi sunt samaritanū dicere saluatozē: qui de resurrectione et iudicio tot et tā

ta edocuit. Sed forsitan velut improperantes illi hoc dicunt
quod que sentiunt ipsi non docet. **ALCV.** Samaritani enim
gentes odiosa israelitico populo deesse tribus in captiuitate
ductis: terra eorum possidebant. **ORI.** Conuenit quoque quod
aliqui de eo arbitrentur quod secundum samaritanos sentiret: ut ni-
hil post obitum reseruetur hominibus: sed fecte ad placendum
iudeis de resurrectione et eterna vita tractaret. **DEMONIUM**
vero illud habere dicebant: propter eius sermones transce-
dentes capacitatem humanam: quibus deum patrem suum asserbat
et se de celo descendisse: et cetera huiusmodi. vel propter su-
spicionem eorum quia plures in belzeub principe demoni-
um opinabantur ipsum efficere demones. **THE.** Vel
samaritanum illud dicebant tanquam ritus hebraeos dissolu-
te: utpote sabbati. samaritani enim non perfecte iudicabant.
Ex hoc vero quod eorum cogitationes reuelabat: demonium
ipsum habere suspicabantur. Quando vero eum samarita-
ni dixerunt nullum euangelista dicit: ex quo palam est quod multa
pretermisit euangelista. **GRE.** in hoc. Ecce iniuriam su-
scipiens deus: non contumelias accipimus: eorum etiam vera ta-
ceam: mala ne ministerium iuste correptionis in arma ver-
tatur furoris. **CHRY.** Et attendendum quod ubi eos docere
oportebat: et eorum superbiam subtrahere asper erat: ubi ve-
ro exprobratum eum oportebat sufferre: multa mansuetudine
videbatur: erudiens nos que quidem ad deum vindicare: quod ve-
ro ad nos despiciere. **AVG.** Et ut homo prius et imite-
tur patientiam: ut perueniat ad potentiam. Sed quis maledi-
ctus maledicta non redderet: pertinuit tamen ad eum nega-
re. Duo autem sibi fuerant obiecta: Samaritanus es: et demoni-
um habes. Non dixit: Non sum samaritanus. samaritanus
enim interpretatur custos: nouerat autem ille se nostrum esse custo-
de. non enim pertinuit ad eum ut redimeremur: et non pertinet
ut seruemur. Denique ipse est samaritanus qui accessit ad sau-
ctum: misericordia impedit. **ORI.** Alter autem quoque domi-
nus magis quam paulus omnibus oia fieri voluit ut oes nar-
ciscatur: et ideo se non negauit esse samaritanum. Estimo autem
solum iesu fore vocem: Ego demonium non habeo: sed nec ha-
bit: sicut et illud: Venit princeps mundi huius: et in me non
habet quicquam: quod et que delictorum reputata sunt minima de-
monibus adaptantur. **AV.** Deinde post tale conuictum hoc
solum dixit de gloria sua. Sed honorifico patrem meum. quod de-
ne vobis arrogans videatur: habeo quem honorificem.

THEO. Honorificauit autem patrem iustificans eum: et non
tolerans homicidas et medaces se dei veraces filios ap-
pellari. **ORI.** Solum autem christus verissime veneratus est
patrem: nullus enim honorans deum ex his que non honorant
a deo honoratur deum. **GRE.** in hoc. Sed quod quis dei zelo
vitiis a prauis hominibus dehonatur: in semetipso nobis
dominus patientie prebuit exemplum qui ait: Et vos in ho-
me. **AV.** quod de. Ego facio quod debeo: vos non facitis quod
debetis. **ORI.** Non autem illis solum hoc dictum est: sed et oi-
bus iniuste agentibus: qui iniuriam inferunt christo qui est
iustitia: et inferentibus contumeliam sapientie: eo quod christus
est sapientia: et similiter de alijs huiusmodi. **GRE.** Sed quod
nobis contra iniurias faciendum sit: suo exemplo nos admo-
net cum subiungit: Ego autem gloria mea non quero: est qui querat
et iudicet. **CHRY.** quod de. Ex honore quem ad patrem habeo
hec locutus sum vobis: et propter hoc dehonozatis me:
sed nulla est mihi cura huius contumelie: illi enim noxas de-
betis propter quem hec audio. **ORI.** Querit autem deus glo-
ria christi in quolibet suscipiente illum: quam quidem reperiret
in operantibus secundum infinitas virtutis causas. Cum autem non
reppererit: punit illos in quibus non reperit gloriam filij
sui. unde dicit: Est qui querat et iudicet. **AVG.** Quem autem
vult intelligi nisi patrem: Quomodo ergo alio loco dicit
Pater non iudicat quemquam: sed omne iudicium dedit filio: Sed
videte quod iudicium quando pro donatione accipitur: hic

autem secundum discretionem positum est. quod de. Est pater qui glo-
riam meam a vestra discernat. vos enim secundum hoc seculum glo-
riamini: ego non secundum hoc seculum. Discernit etiam gloriam
filij sui a gloria omnium hominum. non enim quia homo fa-
ctus est: iam comparandus est nobis: nos homines cum pec-
cato: ille sine peccato: et hoc secundum ipsam formam serui. nam
illud quis digne loquatur: In principio erat verbum. **AV.**
Vel aliter: Si vere dictum est a saluatore: Omnia mea tua
sunt: palam est quoniam et ipsum iudicium filij patris est. **GRE.**
Cum vero malorum peruersitas crescit: non solum frangi pre-
dicatio non debet: sed etiam augeri. unde dominus postquam
demonium habere dictus est: predicationis sue beneficia
largi impendit dicens: Amen amen dico vobis: si quis ser-
monem meum seruauerit mortem non videbit in eternum.

AV. Videbit dictum est pro eo quod est experientia. Cum er-
go moriturus moriturus loqueretur quid sibi vult quod
ait: Qui seru. me. seru. mor. non vide. in eter. nisi quia vi-
debat aliam mortem de qua nos liberare venerat: mortem
eternam: mortem damnationis cum diabolo et angelis eius.
ipsa est vera mors: nam ista migratio est. **ORI.** Sic igitur
intelligendum est. Si quis seru. me. seru. mor. non vide. in eter.
ac si diceret: Si quis lucem meam custodierit: tenebras non vi-
debit. Quod autem dicit in eternum: communiter est sumen-
dum: ut sit talis intellectus: Si quis sermonem meum seruau-
erit in eternum: mortem non videbit in eternum: quia consue-
tudo videt aliquis mortem quousque iesu verbum custodit. Cum
vero quis totius in obseruantia finem: et circa sui cu-
stodiam negligens factus: eum cessat custodire: subinde mor-
te videt: non apud alium quam apud seipsum. Sic igitur a sal-
uatore instructi prophete querenti: Quis est homo qui vi-
uet et non videbit mortem: respondere possumus: Quicun-
que scit verbum christi. **CHR.** Seruauerit autem dicit non
solum fide: sed etiam per vitam puram. Simul autem et occulte in-
sinuat: quoniam nihil possunt ei facere. Si enim qui sermo-
nem eius seruabit non morietur in eternum: multo magis
et ipse potest non mori.

THEO. Dixerunt ergo iudei: Nunc cognouimus: quia de
monium habes. Abrahā mortui est et prophete: et tu di-
cis: si quis sermonem meum seruauerit non gustabit mortem
in eternum. Numquid tu maior es patre nostro abrahā
qui mortuus est: Et prophete mortui sunt: Quem teipsum
facis? Respondit iesus: Si ego glorifico meipsum:
gloria mea nihil est. Est pater meus qui glorificat me
quem vos dicitis: quia deus noster est: et non cognouistis
eum. Ego autem noui eum. Et si dixero: quia non scio eum
ero similis vobis medax. Sed scio eum: et sermones
eius seruo. Abrahā pater vester exultauit ut videret
diem meum: vidit et gauisus est.

GRE. in hoc. Sicut bonis necesse est ut meliores et pro con-
tumelias existant: ita semper reprobi de beneficio peiores sunt
nam accepta predicatione iterum iudei blasphemant. dicit. n. Di-
xerunt ergo iudei. Nunc cognouimus: quia demonium habes. **ORI.** hi qui
sacris scripturis credunt comprehendunt: quod quod preter rectam ra-
tionem ab hominibus exercetur: non preter demones sunt. Sic
igitur iudei virtute demonis putabant iesum dixisse. Sed
fimo. meum seru. mor. non videbit in eter. Hoc autem passi sunt
quia dei virtutem non perspexerunt: nam hic de morte quadam ini-
mica rationi quam pereunt delinquentes hoc passus est. hi vero
de communi morte coniectantes esse quod dicitur: increpant di-
centem quasi defuncto abrahā et prophetis. vñ subdit: Abrahā
am mor. est et prophete et tu dicis: Si quis seru. me. sua. mor. non
gusta. in eter. Cum aliqua differentia sit inter mortem gustare et
videre: pro eo quod mortem non videbit: mortem non gu-
stabit: protulerunt velut incauti auditores: confundentes
dominicum sermonem. Sicut. n. omnis inquam panis viuus est
gustabilis est. In eo vero quod est sapientia est visibilis pul-

Per salutem saporem intus contemplationis accipitur: que ad os a capite defluit: quia de claritate conditoris adhuc i hac vita nos positos gustu revelationis tangit. unde do minus salutem luto miscuit: et cecum nati oculos reparavit quia superna gratia carnalem cognitionem nostram per admixtionem sue contemplationis irradiat: et ab originali cecitate hominem ad intellectum reformat.

Itaque vicini et qui viderant eum prius quia mendicus erat dicebant: Nonne hic est qui sedebat et mendicabat? Alij dicebant quia hic est: alij autem neque quibus similes est eius. Ille vero dicebat quia ego sum. Dicebant ergo ei: Quomodo aperti sunt tibi oculi? Respondit: Ille homo qui dicitur iesus lutum fecit: et vinxit oculos meos et dixit mihi: Uade ad natatoria syloe et laua. Et abiit et lauit: et video. Et dixerunt ei: Ubi est ille? At: nescio. Adducunt eum ad phariseos qui cecus fuerat: Erat autem sabbatum quando lutum fecit iesus: et aperuit oculos eius. Iterum ergo interrogabant eum pharisei quomodo vidisset. Ille autem dixit eis: Lutum mihi posuit super oculos et laui et video. Dicebant ergo ex phariseis quidam: Nonne hic homo a deo qui sabbatum non custodit? Alij autem dicebant: Quomodo potest homo peccator hec signa facere? Et scisma erat inter eos. Dicunt ergo ceco iterum: Tu qui dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit: Quia propheta est.

CHRYS. Inopinabilitas facti miraculi incredulitatem inducebat. Ideo dicitur: Itaque vicini et qui viderant eum prius quia mendicus erat dicebant: Nonne hic est qui sedebat et mendicabat? Mirabilis dei clementia quo descendebat: eos qui mendicabant cum multa deuotione curabat: et hinc iudeorum os obstruens quoniam non preclaros: non insignes: neque principes: sed ignobiles sua dignos ducebat providentia. etenim in salute omnium venerat. Sequitur: Alij dicebant: quia hic est. Ceco enim per longam viam cuncte diligentes inspectores facti ex inopinabilitate eius quod viderant: non ultra poterat dicere: Nonne hic est? Sequitur: Alij autem nequaquam: sed similes est? est. **AVG.** Aperti enim oculi vulum mutauerat. Sequitur: Ille autem dicebat quia ego sum. Vox grata ne daretur ingrata. **CHRYS.** Non enim verum recedat de eo prius cecitate: neque formidauit furor impietatis. Sequitur: Dicebant ergo ei: quomodo aperti sunt oculi tui? Hunc modum neque nos scimus neque ipse qui curatus est nouit: sed quod quidem factum est nouerat: modum autem comprehendere non poterat. unde sequitur: Respondit: Ille homo qui dicitur iesus: lutum fecit: et vinxit oculos meos. Uide quomodo verax est: non dixit unde fecit. Quod enim non nouerat non dicit. neque nescit quoniam terra expuit: quoniam autem superius: per sensum tacet didicit. Sequitur: Et dixit Uade ad natatoria syloe et laua. Et hoc est ex auditu testatus est: recognouit enim eius vocem ex disputatione cum discipulis. Et quia ad vnum se preparauerat. si omnia sibi suaderi a iubente subiungit: Et abiit et lauit: et vidi. **AVG.** Ecce annunciator factus est gratie: ecce euangelizans et confitetur iudeis. Cecus ille confitebatur et cor impiorum stringebatur quia non habebant in corde quod iam ille habebat in facie. unde sequitur. Et dixerunt ubi est ille. **CHRYS.** Dicebant autem hoc occasionem meditantes: iam enim aduersus ipsum conspirauerant. Christus autem non aderat: deus qui curabatur. non enim querebat gloriam: nam neque se ostentare. Recedebat etiam semper curans iesus ut omnis suspicio tolleretur signorum. Qui enim non cognoscebat

eum qualiter ob gratiam eius se curatos confiterentur. unde sequitur: At: nescio. **AVG.** In his verbis inuncto similis erat: nondum videntem predicat: et nescit quid predicat. **BEDA.** Unde figuram tenet cathecumenum: qui quasi credunt in iesum: adhuc tamen eum quasi nesciunt: quoniam dum ipse existunt. Phariseorum autem erat approbare opus vel improbare. **CHRYS.** Iudei igitur querebant: Ubi est ille. volebant cum inuenire ut cum dicerent ad eos quia vero non habuerunt eum ducunt cecum. unde sequitur: Adducunt eum ad phariseos. qui ce. fuerat. ut. scilicet. viderent eum cum interrogarent. Propterea autem et euangelista subdit: Erat autem sabbatum quando lu. fe. iesus et ap. ocu. ei? Ut scilicet eorum malam mentem demonstraret: et causam propter quam eum querebant. ut. scilicet. occasionem contra eum inuenirent: et ut detraherent miraculo per estimatam legis preuocationem: quod et manifestum est ex his que sequuntur. Sequitur enim: Iterum ergo inter. cum phariseis. quomodo vidisset. Uide autem qualiter non turbatur cecus. nam quod quidem turbis dicebat sine periculo interrogatus: non ita magnum erat veritatem dicere. Mirabile autem est nunc quod in ampliori periculo constitutus: neque negat neque contraria dicit prioribus. Sequitur enim: Ille autem dixit eis: Lutum posuit mihi super oculos meos: et laui: et video. Hoc autem ad eos qui tam audierant succinctus loquitur. Non enim dixit nomen dicentis: neque quoniam dixit mihi: Uade et laua: sed confestim: Lutum posuit et sic contrarium passi sunt eius quod volebant. Dixerunt enim cum ut negaturum: sed ab eo ceterius didicerunt. Sequitur: Dicebant ergo ex phariseis. **AVG.** Non omnes sed quidam iam enim inungebantur quidem. Dicebant ergo nec videtes nec inuncti. Non est hic homo a deo qui sabbatum non custodit. Ipse potius custodiebat qui sine peccato erat. Sabbatum enim obseruare spiritualiter: non habere peccatum. et hoc admonet deus quando comedit sabbatum. De opus seruile non facietis. Quid sit opus seruile a domino audite. Omnis qui facit peccatum seruus est peccati. sed istud sabbatum carnaliter obseruabant: spiritualiter violabant. **CHRYS.** Multitudo autem quod factum est istud: estimatam preuocationem in medium ferebant. Non enim dicebant quoniam sabbato curat: sed quoniam sabbatum non seruat. Sequitur: Alij dicebant: Quomodo potest homo peccator hec signa facere. A signis enim inducebantur: sed imbecilliter erant dispositi. congruum enim erat ostendere qualiter sabbatum non soluitur: sed non dum hanc habebant mentem quod deus esset: ut possent respondere quoniam dominus sabbati hec fecit. Nullus denique eorum audebat ea que volebat manifeste dicere: sed iam biguitate: hi quidem propter improbabilitatem: alij vero propter amorem principatus. Sequitur: Et scisma erat inter eos. Hoc scisma primo incepit in populo: deinde in principibus. **AVG.** Dies enim erat christus qui inter lucem et tenebras diuidit. **CHRYS.** Volentes autem quod dixerat: Homo peccator non potest talia signa facere: os aliorum obstruere: eum qui suscepit virtutis experientiam in medium ducunt: ut non videatur ipsi aduocatione vti. unde sequitur: Dicunt ergo ceco iterum: Tu quid dicis de illo qui aperuit tibi oculos. **THE.** Uide quomodo bene uole querunt. non enim dixerunt: Tu quid dicis de illo qui sabbatum non obseruat: sed miraculum commemorant: Quomodo aperuit tibi oculos: pene ipsum sanatum concitantes quasi dicerent: Benefecit tibi: unde debes eum predicare. **AVG.** Vel querebant quemadmodum hominem calumniarent: ut cum de synagoga eicerent. sed ille constanter quod sentiebat exprimebat. unde sequitur: Ille autem dixit quia propheta est. Adhuc quidem inunctus in corde: nondum dei filium confitebatur non mentitur tamen. Ipse enim dominus de ipso ait: Non est propheta sine honore nisi in patria sua.

Non crediderunt ergo iudei de illo quia cecus fuisset

fuisse: et vidisset donec vocauerunt parentes eius qui viderat: et interrogauerunt eos dicentes: **Hic** est filius vester quem vos dicitis: quia cecus natus est: **Quo** ergo nunc videt? **Responderunt** eis parentes eius: et dixerunt: **Scimus** quod hic est filius noster: et quia cecus natus est. **Quo** autem nunc videat nescimus: aut quis eius aperuit oculos nos nescimus. ipsum interrogate. **Et** tamen huius ipse de se loquatur. **Hec** dixerunt parentes eius: quoniam tamen timebant iudeos. **Iam** enim conspirauerat iudei ut si quis eum confiteretur esse christum: extra synagoga fieret. **Propterea** parentes eius dixerunt: quia etatem habet ipsum interrogate.

CHRY. Quia pharisei cecum attonitum facere non valuerunt: sed videbant eum cum omni populatione bene factorum suum predicantem: per parentes putabant christum miraculum annuillare. unde dicit: **Nō** credi ergo iudei de illo quod cecus fuisset et vidisset. donec voca. pa. eius qui viderat. **AVG.** i. cecus erat et viderat. **CHRY.** Sed hec est veritatis natura: per que putatur insidias pati: per hec fortior fit mendacium enim sibi ipsi quidem obuiat: et per ea per que ledere veritatem videtur: per ea clarior em cam ostendit: quod et nunc factus est. Ne enim aliquis diceret quod vicini nihil certi dixerunt: sed per quandam assimilationem locuti sunt. **Parentes** in mediis ducuntur: qui maxime suum filium cognoscebant. **Statuentes** autem eos in medium: cum multo furore interrogant. unde sequitur. **Et** inter eos dicitur. hic est filius vester. et non dicunt: **Qui** quando quod fuit cecus sed quem dicitis quam natus est cecus. **O** iquinat qui pater eligeret talia mentiri de filio. **Soli** non dicunt quem vos fecistis cecum. **Duobus** autem his ad negationem eos inducere conantur. et in hoc quod dicitur. **Quem** dicitis quod natus est cecus: et in hoc quod subdunt. **Quomodo** ergo nunc videt. **THEO.** q. d. Aut hoc falsum est quod nunc videtur: aut primum quod cecus fuerit: sed post hoc esse verum quod videtur: falsum ergo fuit quod cecum esse dicebatis. **CHRY.** **Tribus** ergo interrogationibus factis: si filius eorum est: si cecus fuit: et qualiter vidit: duas continentur. unde sequitur. **Responderunt** ergo eis parentes eius et dixerunt: **Scimus** quod hic est filius noster: et quod cecus natus est. **Tertia** autem obijciunt. unde subdunt. **Quo** autem nunc videat nescimus: aut quis eius aperuit oculos nos nescimus. **Et** hoc etiam pro veritate factum est: ut nullus alius et curamus est et qui dignus fide erat: hoc confiteretur. unde sequitur. **Ipsus** interrogatus: et tamen ipse de se loquatur. **AVG.** q. d. **Iu**ste cogemur loqui pro infare: quod ipse pro se loqui non posset. **Cecum** a natiuitate nouimus: sed loquente. **CHRY.** **Qualiter** ergo grati fuerint parentes qui eorum que sciebant: quedam tacerent: propter timorem iudeorum. **Sequitur** enim hic opinione iudeorum et mente euangelista inducit. unde sequitur. **Iam** enim conspi. in. ut si quis eum confiteretur christum extra synagoga fieret. **AVG.** **Iam** non erat malum fieri extra synagoga illi expellebat: christus suscipiebat. sequitur. **Pro**pterea parentes eius dixerunt: quia etatem huius ipsum interrogate. **ALCV.** In quo ostendit euangelista illos non per ignorantiam: sed per mentis talia respondisse. **THEO.** **Im**becilliores enim filio erat qui testis aderat irrepidus veritatis: illuminatus habens oculos intellectus a deo.

Vocauerunt ergo rursum hominem qui fuerat cecus: et dixerunt ei: **Da** gloriam deo. **Nos** scimus: quod hic homo peccator est. **Dixit** ergo eis ille. **Si** peccator est nescio: vni scio quod cecus cum esse modo viderem. **Dixerunt** ergo illi: **Quid** fecit tibi? **Quo** apertum est oculis. **Respondit** eis: **Dixi** vobis iam et au-

distis. **Quid** iterum vultis audire? **Nūquid** et vos vultis discipuli eius fieri? **Benedixerunt** ergo ei: et dixerunt **Tu** discipulus illius sis: nos autem moysi discipuli sumus. **Nos** scimus quod moysi locutus est deus: hic autem nescimus vni sit. **Respondit** ille homo: et dixit eis: **In** hoc enim mirabile est quod vos nescitis unde sit: et apertum meos oculos. **Scimus** autem quod peccatores deus non audit: sed si quis dei cultor est: et voluntatem eius facit hunc exaudit. **A** seculo non est auditum: quod quis aperuit oculos ceci nati. **Nisi** esset hic a deo: non posset facere quicquam. **Responderunt** et dixerunt ei: **In** peccatis natus es totus. et tu doces nos? **Et** eiecerunt eum foras.

CHRY. Quia parentes miserunt phariseos ad illum qui curatus est: rursum vocauerunt eum secundo. unde dicitur. **Voca** ergo rursum homo qui ce. fue. **Non** autem manifeste dicitur: **Nega** quoniam christus te curauit: sed sub preterito religionis ad hoc eum inducere voluit. unde sequitur. **Da** gloriam deo. q. d. **Con**fitere quod hic nihil est operis. **AVG.** **Nega** quod accepisti. hoc plane non est deo gloria dare: sed deus potest blasphemare. **ALCV.** sic autem volebat illum dare gloriam deo: ut sicut et ipsi christum diceret peccatorem. vni sequitur. **Nos** scimus quod hic homo peccator est. **CHR.** **Qualiter** ergo non arguisti eum dicentem: **Quis** ex vobis arguet me de peccato? **ALCV.** Sed ille vult neque pateret calumnie: neque veritatem celaret non dixit: **Scio** cum iustum. nam sequitur. **Dixit** ergo illi: **Si** peccator est nescio. **CHRY.** **Qualiter** dicitur: **Quoniam** propheta est. nunc dicitur: **Si** peccator est nescio. nūquid modo timuit cecus. **Ab**sit: sed voluit christus a rei testimonio et non a sua voce ab incusatione eriperet: et sua responsione facere fidedignam ab accepto beneficio unde subdit. **Unum** scio: quod cecus cum essem: modo viderem. q. d. **Nihil** modo de hoc dico: vtrum sit peccator: sed iterum dico quod manifeste noui. quod igitur nequiter euertere quod factum est: ad priores redeat sermo: rursum modum curationis inquirentes: sicut canes quidem venationem nunc hunc: nunc illum inuestigantes: unde sequitur. **Dixerunt** ergo illi: **Quid** fecit tibi. quoniam aperuit tibi oculos. hoc est: **Nunquid** prestigio aliquo. non enim dixerunt: **Qualiter** vidisti. sed qualiter aperuit oculos tibi. dantes occasiones detrahendi contra eius operationem. **Donec** igitur res inquisitione indigebat: cecus remisse loquebatur quod vero iam viderat: audacter de reliquo eis loquitur. unde sequitur. **Respondit** eis. **Dixi** vobis iam et audistis: quid iterum vultis audire. q. d. **Non** attenditis ad ea que dicuntur. vni ultra non respondebo vobis inaniter interrogantibus et non volentibus addiscere: sed cauillari que dicuntur. unde sequitur. **Nunquid** et vos vultis discipuli eius fieri. **AVG.** **Quid** enim: nūquid et vos: nisi quod iam ego sum. nūquid et vos vultis iam video: sed non inuideo. **Hec** loquebatur iam stolus machas aduersus duriciam iudeorum: et ex ceco videns: non ferens cecos. **CHRY.** **Itaque** forte quid est veritas: ita in becille mendacium. nam veritas quidem et si despectos assumpsit: claros eos facit vel ostendit. **Mendacium** autem et si cum fortibus fuerit imbecilles eos monstrat. **Sequitur**: **Maledixit** ergo ei et dixit. **Tu** discipulus eius sis. **AVG.** **Maledictum** est si cor discutias: non si verba perpendas. tale maledictum super nos et super filios nostros. **Sequitur**: **Nos** autem moysi discipuli sumus. nos scimus quod moysi locutus est deus. **Sed** tunc sciretis: quod per moysen predictus est deus: habetis enim dominum dicentem: **Si** credereis moysi: credereis et mihi. de me ille scripsit ita ne segni seruum et deosum ponitis contra dominum. nam subditis: **Hunc** autem nescimus unde sit. **CHRY.** **Ea** que per viderem cognosceatis: auditus minor est estimatis: illa enim que nosse vos dicitis: a progenitoribus audistis. **Sed** nonne

fide dignior est: qui certificavit qd a deo vult per miracula: que non solum audistis sed vidistis. vnde sequit. **RES**pondit ille homo et dixit eis: In hoc enim mirabile est: quod vos nescitis vnde sit: et aperuit oculos meos. **UBI**q; signum inducit: quod hoc deperare non poterat: sed ab eo convincebant: et quod dixerat: quod homo peccator: non potest talia signa facere: de cetero illo assumit iudicium: propria vba eis in memoria reducens. vnde subdit: Scimus autem quod peccatores deus non audit. q. d. **OP**inio hec mea et vestra cois est. **AVG.** Adhuc tamen victus loquitur. Nam et peccatores exaudit deus. Si enim frustra publicanus diceret: Deus propitius esto mihi peccatori: ex illa professione meruit iustificationem quam ipse cecus illuminationem. **THEO.** Vel videndum est: quoniam dictum est deum non exaudire peccatores: hoc significat: quod facere miracula deus peccatoribus non concedit. Cum vero venia implorat de commissis: translati sunt de gradu peccatum ad statum penitentium. **CHRI.** Et vide quod cum supra dixit: Si peccator est nescio: non dubitans dixit: hic enim non solum a peccatis cum excusat: sed valde deo placentem ostendit. nam subdit: Si quis dei cultor est: et voluntatem eius facit: hunc exaudit. Non enim sufficit deum cognoscere: sed voluntatem eius facere. deinde extollit quod factum est. **A** seculo non est auqua quis a pe. ocu. ce. nati. q. d. Si confitemini quoniam deus peccatores non audit: hic autem miraculum fecit et tale quale nullus hominum fecit: manifestum est virtutes qua hoc fecit maiorem esse: quam que est fin homines virtus. vnde subdit: Nisi esset hic a deo: non posset facere quicquam. **AVG.** Libere constanter veraciter. Hec enim que facta sunt a domino a quo fierent nisi a deo: aut quando a discipulis talia fierent: nisi in eis dominus habitaret. **CHRI.** Quia ergo veritate locus est: in nullo confessus est: quod maxime admirari cum oportebat tunc eum predominantem. Sequitur enim Ruderunt et dixerunt ei: In peccatis natus es totus: et tu doces nos. **AVG.** Quid est totus cum oculis clausis: sed qui aperuit oculos saluat et totum. **CHRY.** Vel dicunt: Totus. ac si dicant: A prima etate in peccatis es. hic igitur eius cecitatem exprobat ostendentes quod propter peccata factus est cecus: quod rationem non habebat. donec ergo expectabant eum negaturum esse: fidedignum esse putabant: sed nunc eum eiecit. vnde sequit. Et eiecerunt eum foras. **AVG.** Ipsi illum magistrum fecerant: ipsi ut discerent toties interrogauerunt: et ingrati doctorem piecerunt. **BED.** Solet enim malorum consuetudo a minoribus aliquid discere dedignari. **A**udiuit iesus: quod eiecerunt eum foras: et cum inuenisset eum dixit ei: Tu credis in filium dei? **R**espondit ille et dixit. Quis est domine ut credam in eum. Et dixit ei iesus. Et vidisti eum: et qui loquitur tecum ipse est. At ille ait: Credo domine. Et patrides adoravit eum. Et dixit eis iesus: In iudicium ego in hunc mundum veni: ut qui non vident videant: et qui vident ceci fiant. Et audierunt quidam ex phariseis qui cum ipso erant et dixerunt ei: Numquid et nos ceci sumus? Dixit ei iesus. Si ceci essetis: non haberetis peccatum. Nunc vero dicatis quod videmus peccatum vestrum manet. **CHRY.** Qui propter veritatem et christi confessionem iniuria opprimuntur: hi maxime honorantur: quod in ceo factum est. eiecerunt enim ex templo iudei: rinvenerunt eum dominus templi et cum suscepit sicut agnostheta athleta multum laborantem et coronavit. vnde dicitur: Audiuit iesus quod eiecit eum foras. eum dixit ei: Tu crederis in filium dei? Ostendit autem evangelista: quoniam propter hoc venit iesus ut ei loqueretur. Interrogat autem non ignorans: sed volens se ipsum notum facere: et ostendens quoniam multum appreciatur eius fidem. q. d. Plebs conviciata est mihi: sed nulla mihi est cura illorum: vnius cura est: ut tu credas. melior est facies voluntate dei: quam decies mille iniqui. **HYLA.** vi. de tri. Si autem sola christi qualiscumque confessio fidei est consummatio dictum fuisset: Tu credis in christum. Sed quia hereticis pene omnibus hoc nomen in ore est futurum ut christum confiteretur: et filium tamen negarent: id quod proprium christo est: ad fidem poscit id est ut credatur in deum filium. **C**redidisse autem in deum filium quid proficit si credat in creaturam cum a nobis fides in christo non creature dei: sed filii dei postuletur. **CHRI.** Nondum autem cecus christum noverat cecus enim erat antequam veniret ad christum: et post curatum a iudeis circumtraheretur. vnde sequit. Respondit ille et dixit: Quis est domine ut credam in eum. Desiderantis et valde ingeritis anime verbum est: pro quo tot disputavit. Hunc ignorat: ut discas in eo veritatis amorem. non autem dixit ei dominus. Ego sum qui curavi te. sed medie adhuc loquitur. vnde sequit. Et vidisti eum. **THEO.** Hoc autem dicit: ut re ducat ei in memoria sanitatem: et quod ab ipso virtute vivendi accepit. Attende autem quoniam qui loquatur ex maria natus est: et ipse idem est dei filius: non alius et alius fin errorem nescit. vnde sequitur: Et qui loquitur tecum: ipse est. **AVG.** Modo lauat faciem cordis eius. Denique tam facie lota cordis et mundana conscientia: agnoscit illum non filium hominis tantum quod ante crediderat: sed iam filium dei qui carnem suscepit. vnde sequitur: At ille ait: Credo domine. Parum est credere: vis videre quem quale credat. Et patrides adoravit eum. **BED.** In quo possunt sumere exemplum: ut non erecta ceruice quod dominum roget sed supplex in terra prostratus eius misericordiam imploret. **CHRI.** Per hoc igitur divinam virtutem ostendens et verbo opus adiungens. dominus autem illum, ferventio rem circa fidem fecit: et eos qui eum sequebantur erexit. vnde sequitur: Et dixit eis iesus: In iudicium ego in hunc mundum veni. **AVG.** Dies enim erat inter luce et tenebras discurrere recte autem subditur: Ut qui non vident videant: quod de tenebris liberat. Sed quid est quod sequitur. Et qui vident ceci fiant. audi quod sequitur. Comoniti enim pharisei quidam ex verbis istis. vnde sequitur. Et audierunt quidam ex phariseis qui cum ipso erant: et dixerunt ei: Numquid et nos ceci sumus. hoc enim eos monuebat. Et qui vident ceci fiant. Sequitur: Dixit ergo eis iesus: Si ceci essetis: non haberetis peccatum. i. si vos cecis diceretis: et ad medicum recurretis. Nunc vero quia dicatis: Videmus peccatum vestrum manet. quia enim videndo. Videmus: meritum non queritis: in cecitate vestra manebitis. hoc est ergo paulo ante dixit: Ego veni: ut qui non vident videant. i. qui se non videre confitentur: et medicum querunt ut videant. Et qui vident ceci fiant. i. qui se putant videre: et medicum non querunt: in sua cecitate permanent. ergo istam discretionem vocavit iudicium cum ait: In iudicium veni in hunc mundum. Non illud iudicium iam intulit mundo: quod de viuis et mortuis in fine seculi iudicabit. **CHRI.** Vel aliter. In iudicium dixit. i. in maius supplicium: ostendens quoniam qui condemnauerunt eum ipsi sunt qui condemnati sunt. Quod autem dicit: Ut qui non vident videant: et qui vident ceci fiant. Idem est quod paulus dicit: quod gentes que non querebant iusticiam inveniunt iusticiam: que est ex fide christi. Israel autem persequens legem iusticie: in legem iusticie: non peruenit. **THEO.** q. d. Ecce qui a nativitate non viderat: iam videt anima in corpore qui vero videre videntur: execrati sunt intellectu. **CHRI.** Sunt enim due visiones et due cecitates. s. ensibilibus et intellectualis. ille autem ad sensibilia inhiat solum et de sensibili solum verum dabantur cecitate. vnde ostendit eis quod melius esset eos esse cecos: quam sic videntes. propter quod dicit: Si ceci essetis: non haberetis peccatum: quod tolerabili fieret vobis supplicium. Sed nunc dicatis: quia videtis. **THEO.** Non confiterantes

derantes factum in ceco miraculum: non estis digni vicia
quali ex visis miraculis ad fides non attrahi. **CHRY.**
Docetur quod estimabat esse magna laude: ostendit quod
eis ferit supplicium: et simul consulatus est: cui a nativitate
te fuerat cecus de corporali cecitate. Non autem sine causa
angelista dicit quod audierit hoc quidam ex phariseis qui
cum ipso erant: sed ut rememoraretur quoniam isti illi erant qui
prius resisterant christo: deinde cum lapidare vuluerunt.
Erant enim quidam superciliosi et sequebantur: et facile in contra-
rium transmutabatur. **THEO.** Uel aliter: Si ceci-
scis. i. insciji scripturarum: nequaquam tam grande vobis pecca-
tum incuberet: tanquam ignorantia peccatibus: nunc vero quod
puderes vos atque legispositos asseritis: per vos ipsos con-
demnabiles estis.

CA. X

Amen amen dico vobis: qui non intrat per
ostium in ovile ovium: sed ascendit aliunde:
ille fur est et latro. Qui autem intrat per ostium
pastor est ovium: huic ostiarius aperit: et oves vo-
cem eius audiunt. Et proprias oves vocat nomina
tis: et educit eas. Et cum proprias oves emisit ante
te eas vadit: et oves illum sequuntur: quia sciunt vo-
cem eius. Alienum autem non sequuntur: sed effu-
giunt ab eo: quia non novierunt vocem alienorum.
Hoc proverbium dixit eis Iesus. Illi autem non
cognoverunt quid loqueretur eis.

CHRY. Quia dominus de civitate iudeorum disputa-
verat ne dicat: Non est ex nostra cecitate quod ad te non ac-
cedimus: sed a te auertimur: ut erroneus fugientes: vult
ostendere quod non est erroneus sed pastor: ponens signa latronis
et pastoris. Et primo ostendit quod est erroneus et fur dicens:
Amen amen dico vobis: qui non intrat per ostium in ovile
ovium: sed ascendit aliunde: ille fur est et latro. Hic autem et eos
qui ante eum fuerunt: occulte insinuat: et eos qui post eum fu-
turi sunt: antichristum et pseudo christos. ostium autem scripturas vo-
cavit: helenum dei cognitionem aperit: he oves custodi-
unt: et lupos supervenire non permittunt. Hereticis intro-
itu precludentes. Qui ergo non scripturis vitatur sed alium
de ascendit: hoc est aliam sibi et non legitimam viam facit: h
fur est. dicit autem: Ascendit et non intrat ad similitudinem fu-
ris: maceria transcendere volens: et periculose omnia age-
tis. dicens autem: Aliunde: etiam scribas occulte insinuat
qui docebant mandata et doctrinas hominum: et legem pua-
ricabantur. Si autem infra seipsum ostium dicit: non oportet
turbari. etenim pastorem seipsum et oves differenter predi-
cat: quod enim adducit nos patri: ostium se dicit. quod vero pro-
curat: pastorem. **AVG.** Uel aliter. Multi sunt qui fide quoniam
dam vite huius consuetudine dicuntur boni homines: et
ea que in lege mandata sunt quasi observant: et christiani
non sunt: et plerumque se iactant sicut pharisei. nuncquid et nos
ceci sumus. quod vero omnia ista que faciunt: et nesciunt ad
quem finem referant: inaniter faciunt: dominus de grege suo
et ostio quo intratur ad ovile similitudinem posuit dicens:
Amen amen. Dicant ergo pagani vel iudei vel heretici: be-
ne vivimus. si per ostium non intrant: quid eis prodest? Ad
hoc enim debet unicuique prodesse bene vivere: ut oetur
illi semper vivere: quia nec bene vivere dicendi sunt: quod
finem bene vivendi vel cecitate nesciunt vel inflatione co-
temnunt. Non est autem cuius spes vera semper vivendi ni-
si cognoscat vitam quod est christus et per hanc ianuam i-
tret in ovile. Quicunque ergo vult intrare ad ovile per osti-
um intret: non solum christum predicet: sed christi gloriam que-
rat non suam. Humilis autem ianua est christus qui intrat per
hanc ianuam oportet humile esse: ut sano capite possit i-
trare. Qui autem se non humiliat sed extollit. per mace-
riam vult ascendere: ideo exaltatur: ut cadat. Quicunque er-
go plerumque tales homines etiam persuadere hominibus

ut bene vivant: et christiani non sunt: per aliam partem vo-
lunt ascendere: rapere et occidere. Tales ergo fures sunt:
quod quod alienum est suum dicunt. Latrones: quod non furant
occidunt. **CHRY.** Vidistis qualiter descripsit latronem
intrare. et pastoris definitionem. Sequitur enim: Qui autem in-
trat per ostium: pastor est ovium. **AVG.** de vcr. domi. In-
trat per ostium qui intrat per christum: qui imitatur passio-
nem christi: qui cognoscit humilitatem christi: ut cum deus factus sit
homo pro nobis cognoscat se homo non esse deum sed ho-
minem. Qui enim vult deus videri cum sit homo non imi-
tatur illum qui cum deus esset: homo factus est. Tibi autem
non dicitur: Esto aliquid minus quam es: sed agnosce quod es
Sequitur: huic ostiarius aperit. **CHRY.** Nihil pro-
hibet ostiarius vocare moysen: ille enim est cui eloquia dei
credita sunt. **THEO.** Uel spiritus sanctus est ostiarius: per
quem scripture referate nobis indicant christum. **AVG.**
Uel aliter: Ostiarius ipsum dominum debemus accipere.
multo sunt enim magis inter se diversa in rebus humanis
pastor et ostium: quam ostiarius est ostium et tamen domini
pastorem se dixit et ostium. Cur ergo non intelligamus ip-
sum et ostiarius. ipse enim se aperit: qui seipsum exponit
Si aliam personam queris ostiarii: vide ostiarius forte
spiritus sanctus: de quo dominus dicit: Ipse vos docebit
omnem veritatem. ostium est christus qui est veritas. qui aperit
ostium: nisi qui docet veritatem: Cavendum tamen est ne ma-
ior estimetur ostiarius esse quam ostium: quia in domibus ho-
minum ostiarius ostio: non ostium preponitur ostiario.

CHRY. Quia vero dicebant eum esse deceptorem.
et hoc ex infidelitate sui ipsorum certificabant dicentes: quis
principis credit in eum ostendit nunc quod ex hoc quod non attendit
eius ex ordine ovium excluduntur: unde sequitur: oves vo-
cem eius audiunt. Si enim pastoris est per legitimum intrare osti-
um per quod ipse intravit ab ovium congregatione se abstra-
huit qui ipsi non audiunt. Sequitur: Et proprias oves vo-
cat nomina. **AVG.** Nunc enim nomina predestinatio: unde
discipulis ait: Gaudete quoniam nomina vestra sunt in ce-
lo. Sequitur: Et educit eas. **CHRY.** Oves educit quoniam
eas mitebat: non extra lupos: sed in medio lupo. Ubi
datur autem et de ceco occulte insinuare. tamen illi eduxit vo-
cans ex medio iudeorum: et vocem eius audiunt. **AVG.**
Sed et quis alius oves emittit: nisi qui earum peccata di-
mittit. ut cum sequit duri liberare vinculis possint. Sequitur
enim: Et cum proprias oves emisit ante eas vadit. **GLO.**
Emittit siquidem eas de tenebris ignorantie ad lucem: unde
ante eas vadit: quasi in columna nubis et ignis. **CHRY.**
Nimirum pastores pravi faciant oves sequentes: sed ipse
ostendit se contrarium facere: quoniam oves deducit ad veritatem.

AVG. Et quis est qui oves precessit: nisi qui surgens a
mortuis iam non moritur: et patri dixit: Quos dedisti mihi:
habebo: volo ut ubi ego sum: et ipsi sint mecum. Sequitur: et oves
illi sequuntur: quod sciunt vocem eius: alienum autem non sequun-
tur: sed fugiunt ab eo: quod non novierunt vocem alienorum.

CHR. Alios dicit eos qui circa theodorum iudaei: aut eos
qui post hoc alios debent decipere pseudo apostolos.
ut enim non dicatur unde illorum esse per multa se ab eis
sepat. primo quidem per doctrinas scripturarum: per quas
christus ad se homines adducebat. Illi vero ab eis ho-
mines abstrahabant. Secundo per ovium obedientiam. nam
in eum quidem non solum venientes: sed etiam mortui homi-
nes crediderunt: illos autem confestim reliquerunt.

THEO. Significat etiam antichristum: qui paululum de-
cipiens non obtinebit sequaces post eius mortem. **AVG.**
Sed quomodo solvet ista questio: Audiunt vocem christi
si quandoque non oves. audiunt enim iudas: sed lupus erat
et non audiunt oves. aliqui enim eorum qui christum cru-
cifixerunt non audierunt. sed oves erant. Sed dicit aliquis
mutavit: et ex lupis oves fecit. De autem adhuc movent
quod per ezechielem obiurgat dominus pastores: et dicit

inter cetera de ouibus: Errantē non reuocastis: et errantē dicit et ouem appellat. Non erraret si vocē pastōris audiret: sed ideo errauit quia vocē aliē audiuit. Dico igitur: Nouit dñs qui sūt eius: nouit p̄fictos: nouit p̄destinatos. Ip̄s si sunt oues aliquādo seip̄s ne ciuit: sed pastor nouit eas multe enī oues foris sūt: et multi lupi intus. De p̄destinatis ergo loquit̄. Est autē aliqua vox pastōris in q̄ oues nō audiūt alienos i qua nō oues nō audiūt christū. Que ē ista vox? Qui p̄seuerauerit vsq̄ in finē: hic salu⁹ erit. Hanc vocē non negligat p̄p̄ius: non audiat alienus. Sequitur: Hoc prouer. dixit eis iesus: Illi autē nō cognoue. qd loquebatur eis. Pascit enī dñs manifestis: exercet obsecris. Cum autē duo audiūt uerba euangelij: vnus impius: alter pius. et talia forte sūt: ut ambo nō intelligant. Un⁹ dicit: uerū ē quod dixit: et bonum ē quod dixit: sed nos nō intelligimus. Iste quia credit: iam pulsatur: dignus ē cui aperiat: si pulsare p̄sistat. Alius dicit: Nihil dixit qui adhuc audiat: Nisi credideritis nō intelligitis.

Dixit ergo eis iterum iesus: Amen amen dico uobis: quia ego sum ostium ouiu. Omnes q̄t quor uenerūt fures sūt et latrones: sed nō audierunt eos oues. Ego sum ostium. Per me si quis introierit saluabitur: et ingreditur et egreditur: et pascua inueniet. Fur non uenit. nisi ut furetur: et mactet et perdat. Ego ueni ut uitā habeant: et abundanti⁹ habeant.

CHRY. Dominus attentiores uolens iudeos facere manifestat quod supra dixerat. unde dicitur: Dixit ergo iterū eis iesus: Amē amen dico uobis: ego sum ostium ouiu. **AVG.** Ecce quod clausum posuerat aperit: ipse ē ostium utremus: et nos intrasse gaudeamus. Sequitur: Omnes quotquot uenē. fures sūt et latrones. **CHR.** Non de prophetis hoc dicit sicut heretici dicunt: sed de se dicit: unde et laudās oues subiūgit. Sed nō audierūt eos oues. Nūq̄ autē uidetur laudare eos qui nō obediērūt prophetis: sed eis detrahit ueremēter. **AVG.** Intellige ergo: Quotquot uenerūt p̄ter me: non autē p̄ter illū p̄phete uenerūt: q̄ cum illo uenerūt qui cū uerbo dei uenerūt: qui ueraces fuerūt quia ipse uerbum et ueritas uenturus p̄cones mitebat: sed eorū corda quos miserat possidebat carnē quippe ipse accepit ex tempore qui ē semper. In principio enī erat uerbum: ante aduentū autē eius quo humilis uenit in carne p̄cesserūt iusti: sic enī credentes uenturū: quō nos credimus in eum qui uenit. ita uariata sūt: non fides. Eadē enī fides utrosq̄ coniungit: et eos qui uenturū esse: et eos qui uenisse crediderunt. Quotquot ergo p̄ter illū uenerūt: fures fuerūt et latrones. I. ad furandū et occidendū uenerūt. Sed nō audierūt eos oues. illi. s. de quibus dictū ē: Nouit domin⁹ qui sūt eius. Eos ergo nō audierūt oues: in quibus non erat vox christi: errantes: uana fingentes: miseros succedentes. quare autē se ostium dixit ap̄t subdens: Ego sū ostium. per me si quis intro. saluabitur. **ALCVI.** q. d. Illos non audiūt oues sed me audiūt: q̄ ego sum ostium: et q̄ per me nō fictus sed uerus introierit p̄seuerando saluabitur. **THEO.** Educit autē ad pascua dñs oues p̄ ostium. unde sequitur: Et ingre. et egre. et pas. inueniet. Que sunt autē hec pascua: nisi delectatio futura et requies in q̄a nos dñs introducit. **AVG.** Sed quid ē quod dicit: Ingreditur et egreditur: Ingredi quippe in ecclesiā non ē bonū. Potest ergo dici ingredi nos quando interior aliquid cogitamus: egredi autē quādo exterior aliquid operamur. fm illud: Exiuit homo ad op⁹ suū. **THEO.** Uel ingredi dicitur cui est cure homo interior: egredi uero qui hominē exteriorē. I. mēbra que sunt supra terram i. christo mortificat: hic enī pascua in futuro reperiet

seculo. **CHR.** Uel hoc dicitur p̄pter apostolos q̄ cū ocio introierūt et exierūt: ut totius orbis terrarū facerent ministri: et nullus eos eicere ualuit: et nutrimentū habuerūt

AVG. Sed plus me delectat q̄ ipse quodāmodo nos admonuit: cum secutus adiungit: fur non uenit nisi ut furetur. **ALCVI.** q. d. Merito oues non audiūt uocem furis: q̄ non uenit fur nisi ut furetur: alienā rem sibi uolens p̄dolo: nō de p̄ceptis christi suos sectatores instruens: sed suis exemplis eos uiuere suadēs. unde subditur: Et mactet mala doctrina retrahendo a fide: Et perdat et eterna dānatione. illi ergo furātur et occidit. Ego ueni ut uitā habeant: et abundanti⁹ habeant. **AVG.** Uidentur mihi dixisse ut uitā habeant. Ingredientes hoc ē per fidem que per dilectionē operatur: per quā fidem in ouile ingreditur ut uiuant: quia iust⁹ ex fide uiuit. Abundanti⁹ habeant. f. egredientes quando uerū fideles moriūtur: et abundanti⁹ habeant uitā: ubi nūq̄ occide moriant. Quāuis ergo et hic in ipso ouili nō desinit pascua inuenient tamen pascua ubi saturerit: qualia inuenit cui dicit̄ ē: hodie mecū eris in paradiso. **GRE.** sup exech. in ho. xliij. Ingreditur ergo ad fidem egreditur ad sp̄s: pascua uero inueniet in eterna satietate. **CHR.** Quod autē dicit: fur non uenit nisi ut furetur et mactet et perdat. de diciois dicit quod ad litteram ē factū omnib⁹ oculis et perditis qui eos sequebantur: et sic etiā p̄senti uitā eos p̄uauerūt. Ego autem ueni pro salute ouiu ut uitā habeant: et abundanti⁹ habeant in regno celorū. et hec eterna differentia qua se discernit a pseudo p̄phetis. **THEO.** P̄stice autē fur diabol⁹ ē q̄ uenit tēdō ut furetur p̄ cogitationes illicitas: et mactet p̄ sententiā: et deide p̄ op̄a destruat

Ego sum pastor bonus. Bonus pastor aiam suam dat pro ouibus suis. Mercenarius autem et qui non est pastor cuius non sunt oues p̄prie uidet lupum uenientem: et dimittit oues et fugit: et lupus rapit et dispergit oues. Mercenarius autē fugit quia mercenarius est: et non pertinet ad eas de ouibus

AVG. Aperuit dominus duas res quas quodāmodo clausas proposuerat. primo quidem scim⁹ q̄ ostium ipse ē: nūc autē ostendit quia pastor ē dicens: Ego sum p̄bo. Supra autē dixerat pastorem intrare per ostium. si ergo ipse ē ostium: quomodo per seip̄m intrat. Sicut ergo ipse per seip̄m nouit patrem: nos autem per illū: sic intrat in ouile per seip̄m: nos autē per ipsum. nos quia christus predicamus per ostium intramus: christus autē seip̄m predicat. lumen enī et alia. demonstrat: et seip̄m. Si autem p̄positi ecclesie qui filij sunt: pastores sūt: quomō vnus pastor ē: nisi quia sunt illi omnes vnus mēbra pastores: et quidem qui pastor ē: dedit mēbris suis. nam et petrus pastor: et ceteri apostoli pastores: et omnes boni episcopi. Ostium uero nemo nostrū se dicit: hoc sibi ipse p̄prie tenuit. non autem adderet. Bonus: nisi essent et pastores mali. ipsi sūt fures et latrones aut certe ut multum mercenarij. **CHRY.** in ho. Atq̄ eius bonitatis formam quā nos imitemur adiungit dicens: Bon⁹ p̄a. anī. su. po. pro ouī. suis. fecit quod monuit: ostendit quod iussit: p̄ ouib⁹ suis animam suam posuit: ut in sacramento nostro corpus suum et sanguine uerteret: et oues quas redemerat carnis sue alimento satiare. ostensa ē nobis de contemptu mortis uia quam sequamur: apposita forma cui imprimamur. primum nobis ē exteriora nostra misericorditer ouibus ei⁹ impendere postremū uero si necesse sit etiam in mortem animā nostrā pro eisdem ouib⁹ ministrare. Qui autem non dat pro ouib⁹ substantiam suā quando pro his daturus ē animā suā. **AVG.** Nō autem solus christus hoc fecit: et tamen si illi qui fecerūt: mēbra eius sunt: idem ipse vnus hoc fecit. ipse enī potuit facere

facere sine illis: illi sine illo non poterat. **AVG.** Omnes tamē pastores boni fuerunt: non solum quia sanguinem fuderunt: sed quia pro ouibus fuderunt. non enim fuderunt elatione sed charitate. nam et apud hereticos qui propter iniquitates et errores suos aliquid molestiarum perpessi fuerunt nomine martyrii: se iactant: ut hoc pallio dealbati, facilius furemur quia lupi sumus. Non autem omnes qui corpora sua in passione etiam ignibus tradunt estimandi sunt sanguinem fuisse pro ouibus: sed potius contra oues. dicit enim apostolus: Si tradidero corpus meum ut ardeam: charitatez autem non habeam: nihil mihi prodest. Quomodo autem habet vel exigua charitatem qui etiam commiscuit non amat unitatem. quia dominus commendans noluit multos appellare pastores: sed pastorem unum dicens: Ego sum pastor bonus. **CHR.** Sic igitur de cetero dominus de passione sua disputabat ostendens quoniam pro salute fieret mundi: et non iustus in hanc venit. Deinde rursus ostendit signa pastoris et mercenarii cum dicit. Mercenarius autem et qui non est pastor: cuius non sunt oues proprie: videt lupum venientem et dimittit oues et fugit. **GRE.** Sunt enim nonnulli qui dum plus terrenam substantiam quam oues diligunt: merito nomen pastoris perdunt. non enim pastor sed mercenarius vocatur qui non pro amore immo oues dominicas: sed ad temporales mercedes pascit. Mercenarius quippe est qui pastor locum tenet: sed lucrum animarum non querit terrenis commodis inhiat: bonorum prelationis gaudet. **AVG.** de ver. 20. Aliud ergo querit in ecclesia: non deum querit. si deum quereretur: castus esset: quia legitimum maritus anima deus habet. quisque a deo querit preter deum aliquid: non caste deum querit. **GRE.** in hoc. Utrum vero pastor sit vel mercenarius cognoscitur veraciter non potest: si occasio necessitatis deest: tranquillitas enim tempore plerumque ad gregis custodiam: sicut verus pastor: sic etiam mercenarius stat: sed lupus veniens indicat quo quisque animo super gregis custodiam stabat. **AVG.** de ver. 20. Lupus autem diaboli est: et qui illum sequitur. nam dictum est quod induit quidam pelibus ovium: intus sunt lupi rapaces. **AVG.** super iohannem. Ecce lupus cuius gattur apprehendit: diaboli fideli adulteri persuasit: excoicandus est: Sed excoicatus inimicus erit insidiabitur: nocet cum potuerit. unde taces: non increpas: lupum venientem vidisti et fugisti: corpore stetit: animo fugisti: affectiones enim nostre motus animorum sunt letitia animi diffusio: tristitia autem contractio. cupiditas animi progressio: timor animi fuga est. **GRE.** in hunc. Lupus etiam super oues venit cum quilibet iniustus et raptor: fideles quosque atque humiles opprimat. Sed is qui pastor esse videbatur et non erat: reliquit oues et fugit. quia dum sibi ab eo periculum metuit: resistere eius iniusticie non presumit. fugit autem non mutando locum: sed subrahendo solacia. Sed contra hoc mercenarius nullo zelo accenditur: quia dum solus exteriora comoda requirit: interiora gregis divina negligenter patitur. unde subdit: Mercenarius autem fugit: quia mercede est: et non pertinet ad eum de ouibus. Sola ergo causa est ut mercenarius fugiat: quia mercenarius est. Ac si dicat. Stas in periculo ovium non potest: qui in eo quod ouibus preest: non oues diligit: sed lucrum terrenum querit. et ideo opponere se contra periculum trepidat. ne hoc quod diligit amittat. **AVG.** Si autem apostoli pastores fuerunt non mercenarii: quare fugiebant quando persecutionem patiebantur. et hoc domino dicente: Si vos persecuti fuerint fugite: pulsemus: aderit qui aperiet. **AVG.** ad honorem. Fugit ergo omnino de civitate in civitate servus christi: ministri verbi et sacramenti eius quando eorum quod spiritualiter a persecutoribus queritur: ut ab alijs que non ita requiruntur non deserat ecclesia. Cum autem omnium. id est episcoporum et clericorum et laycorum est eorum periculum hi qui alijs indigent: non desiderantur ab his quibus indigent. aut igitur ad loca munita omnes transferant. aut qui habent remanendi necessitatem: non relinquuntur ab eis per quos eorum ecclesiastica est iplenda necessitas.

Tunc ergo de locis in quibus sumus premite persecutio fuerit: giendum est christi ministris: quando ibi aut plebs christi non fuerit cum ministris: aut potest impleri per alios necessarium ministerium: quibus eadem non est causa fugiendi. Cum autem plebs manet et ministri fugiunt ministerium subtrahitur: quod erit nisi mercenario illa fuga vanabilis. quibus non est cura de ouibus. **AVG.** super iohannem. In bonis ergo notant ostium ostiarii pastor et oues in malis fures et latrones: mercenarii: lupus. **AVG.** de ver. 20. Diligendus est pastor: cauendus latro tolerandus mercenarius. Tadiu enim est vtilis mercenarius: quod diu non videt lupum furem vel latronem: cum autem viderit fugit. **AVG.** super iohannem. Nec enim mercenarius diceretur: nisi acciperet a conducente mercedem: filii eternam hereditatem patris patienter expectant: mercenarius temporalem mercedem conducti festinanter exoptat: et tam per linguas vtrorumque divinum christi gloria diffamatur. Inde ergo ledit: unde mala facit: non unde bona dicit: botrus carpe: spinam carpe: spinam caue: quia botrus aliquando de radice vitis exort: pendet in spinis. multi quippe in ecclesia comoda terrena sectantes christum predicant: et per eos vox christi auditur et sequuntur oues non mercenarium: sed vocem pastoris per mercenarium.

Ego sum pastor bonus et cognosco oues meas: et cognoscit me mee. Sicut novit me pater: et ego agnosco patrem et animam meam pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo que non sunt ex hoc ovili: et illas oportet me adducere: et vocem meam audiet et fiet unum ovile et unus pastor. Propterea me pater diligit: quia ego pono animam meam ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam a me: sed ego pono eam a meipso. Potestatem habeo ponendi eam: et potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepta patre meo. Dissentio iterum facta est inter iudeos propter sermones hos. Dicebant autem multi ex ipsis: Demonium habet et insanit. Quid enim audistis? Alii dicebant: hec verba non sunt demonium habentis: Nunquid demonium potest celorum oculos aperire.

CHR. Duos superius malos promissit dominus: unum qui furatur et macrat et rapit: alterum qui non prohibet: per illum seductos insinuat: per hunc iudeorum magistros confidentes: et non procurantes creditas oues. Sed ab utroque se ipsum christus distinguit: ab illis quidem qui ad ledendum venerunt in hoc quod dixit: Veni ut vitam habeat. ab his qui continent luporum rapinas: ex eo quod pro ouibus animam ponit et ideo quasi concludens subdit. Ego sum pastor bonus. Sed quia superius dixerat: quod oues pastorem vocem audiant: et sequuntur eum ne quis dicat: Quid ergo dicis de his qui tibi non credunt? inter subdit: Et cognosco oues meas. et cognosco me mee. Quod et paulus ostendit dicens: Non repellit dominus plebem suam quam prescivit. **GRE.** in hoc. Ac si apte dicat: diligo oues meas: et ipse me diligentes obsequuntur qui enim veritatem diligit: adhuc minime cognovit. **THE.** hinc autem differentia mercenarii et pastorem elicitur. nam mercenarius ignorat oues: quia raro visitat eas. pastor vero cognoscit oues proprias: tamquam erga eas sollicitus. **CHR.** Deinde ut non estimet parum mensuram cognitionis christi et ovium: inter subdit: Sicut novit me. pater. et ego cognosco patrem. quod. Ita certissime ipsum scio: sicut ipse me: hic ergo est par cognitio. ibi non. nam sequitur: Et amicum meum. pater. ouem meam.

GRE. in hoc. Ac si apte dicat: In hoc constat: quia cognosco patrem: et cognosco a patre: quia animam meam pono pro ouibus meis. id est ea charitate qua pro ouibus meis morior: quantum patrem diligam ostendo. **CHR.** Hoc etiam ostendit ostendens quod non est erroneus: quia et apostolus qui seipsum voluit ostendere verum esse magistrum. contra pseudo apostolos

induxit rationē a periculis et mortibus. **THEO.** Seductores enim non exposuerunt animam suam pro omnibus: sicut mercenarii deserunt illos qui eos sequuntur. Dominus autem ut non caperent dicit: **Sinite hos abire. GRE.** Quia vero non solum iudei: sed et gentilitate redimere venerat adiungit. Et alias oves habeo quod non sunt ex hoc ovili. **AVG.** de ver. 10. Loquatur enim primo de ovili de genere carnis israel: erat autem alij de genere fidei ipsius israel extra: erant adhuc i gentibus: erat predestinati: nondum congregati. Non ergo sunt de hoc ovili: quod non sunt de genere carnis israel: sed erant de hoc ovili. nam sequitur: Et illos oves me adducere. **CHRY.** Oñdit virosque discipulos et pastores non habentes sequitur. Et vocem meam audiet. Ac si dicat: Quid miramini si hi me sunt secuturi et vocem meam audient: quando alios videbitis me sequentes: et vocem meam audientes. deinde et futuram eorum pronunciat unionem. unde subdit: Et fiet unus ovile et unus pastor. **GRE.** in home. Quasi ex duobus gregibus unus ovile efficitur: quod iudei et gentilem populum in sua fide coniungit. **THEO.** Idem namque omnibus est baptismi signaculum. unus pastor et unus ovile dei. Attendat ergo manichei: quoniam unus ovile et unus pastor et unus et veteris testamenti. **AVG.** Quid ergo est. Non sum missus nisi ad oves quod perierunt domus israel. nisi quod putam suam corporalem non exhibuit nisi populo israel: ad gentes autem non prexit ipse sed misit. **CHRY.** hoc autem verbum oves quod hic posuit est non necessitatis est demonstrativum: sed eius quod oio fiet. quod autem alienum dicebat eum a patre subiungit. Propterea me. pater dicit. ego pater. an. me. ut iterum sumam eam. **AVG.** i. quia morior ut resurgam: cum magno enim pondere dicitur. Ego pono. Non gloriatur iudei sentire potuerit si ego vulnero ponere animam meam quod scilicet facturi sunt. **THEO.** Dilexit autem pater filium: non tantum stipendia mortis pro nobis sustinere: dilectionem suam citribus: sed quasi sue quiddam pietatis in genito intuitus dicit ex eadem charitate pro nobis voluit mortem subire. **CHRY.** Uel vitur hic de deificatione. q. d. Esti nihil aliud est hoc suavit mihi amare vos quod vos ita amamini a patre ut ego et propter hoc diligam ab eo: quod pro vobis morior: non autem a patre antea non amabat. et nos sumus facti amicitia eius causa. Similiter autem et hoc ostendere vult: quoniam non intuitus ad passionem venit. unde sequitur. Nemo tollit eam a me: sed ego pono eam a meipso. **AVG.** i. de trinitate. In quo demonstravit quod nulla causa peccati vultus ad mortem carnis accesserit: sed quod voluit quoniam voluit: et quod voluit. unde sequitur. Patrem habeo. an. meam. **CHRY.** Quia enim multoties consiliabatur cum interficere dicit: quoniam nolente eo inutilis erat hic labor. Ita enim habeo patrem animam meam ponere: ut nullus possit me invito facere: quod in hominibus non est. nos enim non habemus patrem aliter ponere nisi interficiendo nosmetipsos: ipse autem solus dominus est ponendi eam. Hoc autem ex parte vero et illud ostendit: quod quando cumque voluerit eam suscipere possit. unde sequitur. Et patrem habeo. ite. sume. eam. In quo et resurrectionem demonstravit in dubitabile. Ut autem non estimetur cum eum interfecerit derelictus a patre subiungit: hoc mandatum accepit a patre meo. s. pater noster animam et sumedi. Ex quo non est intelligendum: quod pater expectaverit audire: et opus ei fuerit discere: sed voluntarius monstravit processum: et per ardentis ad peccatum suspensionem destruxit. **THEO.** Nihil enim aliud mandatum hic dicitur quod ea que ad premordia. **ALCVI.** Verbum enim non verbo accepit mandatum: sed in verbo unigenito patris est omnia data. Quia autem dicitur fili accipere quod substantialiter habet non patris minuit. sed generatio eius ostenditur. pater enim filio quem perfectus genuit: oia gignendo dedit. **THEO.** Postquam autem de se sublimia ostendit: mortis et vite se principem exprimit: rursum inducit humilia: sic mira dispositione vera quod pater ut nec minor aut subditus patri reputetur: nec dei adversarius sed eius patris et filij. **AVG.** Per hoc autem quod dicit de anima sua: instrumur per apollinaristas qui dicunt christum non habuisse animam humanam. i. rationalem. Que

ramus autem quod dominus animam suam ponit. Christus enim est verbum et homo. i. verbum et anima et caro christus ergo ex eo quod verbum est ponit animam et iterum sumit eam: an ex eo quod anima humana est: ipsa se ponit: et iterum ipsa se sumit. an ite: ex eo quod caro est: caro animam ponit et iterum sumit. Si autem dixerim? quod verbum dei posuit animam suam: et iterum sumpsit eam: ergo aliquid quando anima illa separata est a dei verbo. **MOIS.** enim corpus ab anima separavit. a verbo autem animam separatam non dico. Si autem dixerimus: quod ipsa se anima posuit: absurdissimum scilicet est. si enim a verbo separata non erat: a se ipsa poterat separari. Caro ergo ponit animam suam: et iterum sumit eam: non tamen patre sua: sed patre inhabitantis carnem. i. verbi. **ALCVI.** Et quod lux in tenebris lucebat: et tenebre eam non comprehenderunt subiungit: Dissensio itaque facta est inter iudeos propter sermones hos. dicebant autem multi ex ipsis: Demonium habet et insanit. **CHRY.** Quia enim maiora erat quam fin hominem ea que dicebant: demonium eum habere dicebant. sed quod demonium non habebat ostendit alij ab his qui fecit. unde sequitur. Alii autem dicebant: Hec verba non sunt demonij habentis. nunc quod demonij potest cecorum oculos aperire. q. d. Nec ipsa verba demonij habentis videtur. Si vero non suademini a verbis: ab operibus moveamini. quod ergo dominus eam que per res et tribuerat demonstratorem: silebat de reliquo. Neque enim responsione erat dignus: sed et nos crudelitatem manifestam dicit et longanimitatem omnem ipsi etiam seipsum compescere: quando ab invicem divisi altercarentur.

FACTA sunt autem encenia in hierosolymis et hyems erat. Et ambulabat iesus in templo in porticu salomonis. Circumdederunt ergo eum iudei: et dicebant ei: Quousque animam nostram tollis? Si tu es christus dic nobis palam. Respondit eis iesus: Loquor vobis: et non creditis. Opera que ego facio in nomine patris mei: hec testimonium perhibet de me. Sed vos non creditis: quod non estis ex ovibus meis. Oves mee vocem meam audient et ego cognosco eas: et sequuntur me. Et ego vitam eternam do eis et non peribunt in eternum: et non rapiet eas quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi maius omnibus est: et nemo potest rapere de manu patris mei. Ego et pater unum sumus.

ALCVI. Audiamus patientiam dei et iterum obprobria predicationem salutis: sed ipsi obdurati magis eum tentare quam ipsi obedire volebant. unde dicitur: facta sunt autem encenia in hierosolymis. **AVG.** Encenia festivitas erat de dedicationis templi. Grece. n. cenon dicitur novum: quando cumque novum quid fuerit dedicatum encenia vocatur. **CHRY.** Dicit enim diem finem quam templum dedicatum est: rediens autem a captivitate babilonis. **THEO.** Splendide ergo pro se quebatur solennitate veluti proprium decorem recuperante civitate post tam longam captivitatem. **ALCVI.** Uel hec de dedicatio in memoriam illius erat dedicationis quas iudas machabeus fecit. Prima enim dedicatio a salomone facta est tempore autumni. Secunda a zorobabel et iesu sacerdote tempore veris: hec autem tempore hyemali. unde sequitur: Et hyems erat. **BED.** Sub iuda enim machabeo statum legitur ut eadem dedicatio per omnes annos in memoriam solennibus renouaretur officijs. **THEO.** Tempus autem hyemis euangelista exprimit: ad ostendendum quod proximum est tempus passionis. nam in vere sequenti passus est dominus et ideo hierosolymis conuersabatur. **GRE.** i. mo. Uel iccirco hyems curavit tempus exprimere: ut inesse iudeorum cordibus malicie frigus indicaret. **CHRY.** In hac autem solennitate christus cum multo studio aderat: o reliquo enim iudea frequentabat: quod passio erat in ianuis. unde sequitur: Et ambulavit in templo salomonis. **ALCVI.** Porticus salomonis

salomonis dicitur: ubi rex ille ad orandum stare consue-
rat: ideo ex eius nomine cognominabatur. Solent autem ponti-
ficibus templum cingebatur ex nomine templi vocari. Si autem fili-
us dei in templo in quo caro beatorum angelorum offerrebat abulaf
voluit: quomodo nostram orationem domum in qua caro et sa-
guis eius consecratur visitare gaudebit. **THEO.** Sata-
gas tu quoque dum hyems iminet. i. vita presens turbantibus
iniquitatis concussa spiritualis encenias tui templi celebrare:
semper renouando teipsum. et ascensiones in corde tuo dispo-
nens: tunc iesus erit posito tibi in porticu salomonis: pacificum
statum tibi tribuens sub regimine proprio. in seculo autem futu-
ro nemo renouationis solentis perficere poterit. **AVG.** Qu-
erit iudei frueretur a diligenti charitate et ardebat: nocen-
di cupiditate: non accedebat. persequendo: sed premebat perse-
quendo. unde sequitur: circui. et eu. i. u. dixit. ei. Quousque
animi. no. tollis. Si tu es christi. dic no. palam. non veritate de-
siderabant: sed calumniam preparabant. **CHRI.**
Opera enim eius in nullo incusare valentes: captionem qua-
dam ex verbis cupiebant inuenire: et inuere pueritatem illorum
nam cum per sermonem erudit dicitur ei: Quod signum ostendis.
Cum autem per opera demonstrat dicitur ei: Si tu es christus dic
nobis palam. quasi semper ad petrius stantes. sed et plenum
odio erat quod dicitur. Dic nobis palam. Et nimirum ipse palam
omnia dicebat in festiuitatibus semper assistens: et nihil oc-
culte loquebatur sed et adulatores verba promittunt dicentes
Quousque animam nostram tollis: ut. f. eu. puocantes aliquam
captionem inueniant. **ALCV.** Causant enim quod aios eorum
incertos et suspensos dimittendo tolleretur qui venerat ut ani-
mas saluaret. **AVG.** Querebat autem audire a domino
Ego sum christus. et foras de deo christo finem hominem sapiebat: sed
diuinitatem christi in prophetis non intelligebat. et sic si diceret:
Ego sum christus: finem quod illi sapiebat de semine dauid: calumnia
rent quod sibi arrogaret regiam potatem. **ALCV.** Et sic co-
gitabat cum tradere petri presidio ad puniendum: quasi contra au-
gustum ipsum usurparet: quare omnia ita pauit rationem ut et
calumniatorum ora cluderetur: et quod christus est fidelibus pater
et de homine querentibus diuinitatis mysteria narrat. unde se-
quitur: Respondit ei. Io. vo. et non credi. ope. quod ego fa. i. no. pa-
mei: hec testi. phi. de me. **CHRI.** Quia enim simulabant
a solo verbo se suaderi quod a tor opibus non sunt suasi: argu-
it malicia eorum. quod d. Si opibus non creditis: quid iter vobis cre-
detis. et quare non credat ostendit subdens. Sed vos non
creditis quod non estis ex ouibus meis. **AVG.** Hoc autem
dixit: quod videbat eos ad sempiternum interitum predestina-
tos: non ad vitam eternam sui sanguinis precio copatos: oues
enim sunt credendo: pastorem sequendo. **THEO.** Postquam
vero dixerat: Non estis ex ouibus meis. Tunc quater induxit
eos ut oues eius efficiantur dicens: Oues mee vo. me. au-
diunt. **ALCV.** i. preceptis meis ex animo obediunt. Et
ego cognosco eas. i. eligo. Et sequitur: me. h. mansuetudinis
et innocentie via incedendo: et post ad gaudia eterne vite in-
trando. unde sequitur: Ego vitam eternam do eis. **AVG.** Ista
sunt pascua de quibus supra dixerat: Et pascua inueniet. bona
pascua vita eterna dicit. ibi nulla herba arefcit: totum vi-
ret. Vos autem calumnia propterea queritis: quod de vita presens
cogitatis: Sequitur: Et non potest in eternum. Subaudi tanquam eis
dixerit. Vos bibitis in eternum: quod non estis ex ouibus meis.
THEO. Sed quomodo videmus iudam perisse: quod non permansit
vsque ad finem. Christus autem de pseuerantibus hoc dixit. Nam
si quis separatur ab ouium grege: de finem sequi pastorem: confe-
sum incurrit periculum. **AVG.** Quare autem non peat sub-
dit: et non rapier eas quod de manu mea. De illis enim ouibus
b. de quibus dicitur: Nouit dominus qui sunt eius: nec lupus rapit: nec
fur tollit: nec latro interficit. Securus est de numero illorum
qui pro eis nouit quod dedit. **HILA.** vij. de trinitate. Con-
scie patris hec vox erat: ut vero ut in natura licet dei: tamen
ex deo intelligenda. et eius naturas subiecit: Pater meus
quod dedit mihi: maius omnibus est. Non occultat ex patre
esse se natum. quod enim a patre accepit: accepit nascendo: non

postea. **AVG.** Non enim crescendo: sed nascendo equalis
est: quod semper natus est de patre filius: de deo deus. Hoc est ergo
quod dedit mihi pater: quod maius omnibus est: ut. f. h. i. u. ver-
bum eius: ut sim vnigenitus filius eius: ut sim splendor lu-
cis eius. Ideo ergo nemo rapit oues meas de manu mea
quod nec de manu patris mei. unde sequitur: Et nemo poterit
de manu patris mei: Si manu intelligamus potatem vna est
patris et filij potas: quod vna diuinitas. Si autem manu intelli-
gamus filium: manus patris est ipse filius: quod non ita dictum
est tanquam deus pater habeat corporis membra: sed quod per ipsum
facta sunt omnia. Nam solent homines dicere manus suas esse ali-
os homines per quos faciunt quod volunt. Aliquando et ipsum
opus hominis manus hominis dicitur: quod sit per manus: sicut di-
cit quilibet agnoscere manus suas cum id quod scriptum sit agno-
scit. hoc autem loco manus patris et filij intelligimus potatem: ne
forte cum hic manus patris ipsum filium dictum acceperim
incipiat carnalis cogitatio et filij querere filium. **HILA.**
vij. de trinitate. Ut enim per corporalem significationem: virtute
possis eiusdem nosse nature: commemorata est filij manus: ma-
nus patris: quod natura et virtus patris est in filio. **CHRI.**
Deinde ut non estimes quod ipse quidem ibecillis est. propter presens
autem virtutem in toto sunt oues subdit: Ego et pater vnus
sumus. **AVG.** Utique audi: et vnus: et sumus: et cha-
rybdi et a scylla liberaberis. Quod dixit vnus liberat te
ab arrio: quod dixit sumus: liberat te a sabellio. Si vnus: non
ergo diuersum: si sumus: ergo pater et filius. **AVG.**
vij. de trinitate. Vnus enim sumus. dictum est: Quod ille: hoc
et ego finem essentiam: non finem relationum. **ALCV.** vij. de
trinitate. Hec igitur quia heretici negare non possunt: impi-
etatis sue mendacio neganda corrumpunt. tentant enim id
ad vnanimitatis referendum: consensus: ut voluntatis in his
vnitas sit: non nature. i. ut non per id quod sunt sed per id quod idem volunt
vnus sint: sed per nature naturam dum nihil deus in
eo ex se gignendo eum degenerat vnus sunt. Quod de ma-
nu eius non rapiuntur: non rapiuntur de manu patris:
dum in operante se operatur pater: dum ipse in patre: et
eo pater est. hoc non prestat creatura: sed naturas: non
efficit voluntas: sed potestas. non loquitur vnanimitas:
sed natura. Non negamus igitur vnanimitatem inter pa-
trem et filium. nam hoc solent heretici mentiri: ut cum so-
lam concordiam ad vnitatem non respicimus: discordes
eos a nobis affirmari loquantur: sed audiant quam a no-
bis vnanimitas non negatur: Vnus sunt pater et filius: na-
tura: honore et virtute: nec natura eadem potest velle diuersa
**Sustulerunt ergo lapides iudei ut lapidarent eum. Respondit eis iesus: Multa bona opera ostendi vobis ex patre meo. Propter quod eorum opera me lapidatis: Responderunt ergo iudei: De bono opere non lapidamus te: sed de blasphemia. et quod tu homo cum sis: facis teipsum deum. Respondit eis iesus: Nonne scriptum est in lege vestra: quod ego dixi dii estis: Si illos dixit deos ad quos sermo dei factus est et non potest solui scriptura: quem pater sanctifica-
uit: et misit in mundum vos dicentes quod blasphemias: quod dixi filius dei sum. Si non facio opera patris mei: nolite credere mihi. Si autem facio: et si mihi si vultis credere: operibus credite: ut cognoscatis et credatis: quia pater in me est: et ego in patre.**
AVG. Audierunt iudei: Ego et pater vnus sumus. et non perulerunt et more suo duri ad lapides cucurrerunt. unde dicitur: Sustule. lapi. i. u. ut lapi. eu. **HILA.**
vij. de trinitate. Nunc hereticorum furo: iam dominus in celis seden-
te pari infidelitate dictis non obediens: odium impie-
tatis exercent: verborum lapides iniiciunt: et si possent de
throno eum suo in cruce detraherent. **THEO.** Dominus

autem ostendens q̄ nullam iustam habebant occasionē
furendi aduersus eum: cōmēmorat signa que fecerat. naz
sequitur: Respo. eis ie. Mul. bo. opera oī. vo. ex pa. meo

ALCVI. i. in sanitatibus iſirmoꝝ: in exhibitōe doctri
ne ⁊ miraculoꝝ que ex patre oīdī. q̄ eius gloriā p oīa q̄
fuit: ppter quod eoz opus me lapidastis: quāuis inuiti
confitētur multa bñficia sibi ipēsa a xpo: s̄ quod o sua
patriſq̄ equalitate dixerat: pro blasphēmia deputabant
vñ sequitur: Rñ. ei iu. De bo. ope. nō lap. te: s̄ de blasphē.
⁊ q̄ bo. cū sis: fa. teip̄m deū. AVG. Ad hoc rñderūt qd̄
dixerat: Ego ⁊ pater vnū sumus. Ecce indei itellerunt
quod arriani nō intelligūt. ideo enī irati sūt: qm̄ senserūt
nō posse dici: Ego ⁊ pater vnū sumus. nisi vbi equalitas
ē patri ⁊ fili. HILA. vij. de tri. Iudeus dicit. Cū sis
hō. arriani: Cū sis creatura. vtriq̄ aut dicit: facis te deū
Subiicit enī arrianus: Substācie noue ⁊ aliene deū. vt at
alterius generis de⁹ sit: aut omnino nec de⁹. dicit enī: Nō
ē filius ex natiuitate: nō ē deus ex veritate: creatura est p̄
stantioꝝ cūctis. CHRY. Dñs aut nō destruxit opinio
nē iudeoz: estimatū q̄ se deo parē diceret s̄ magis p̄tra
riū facit. nam sequitur: Rñ. eis ie. Nōne scrip. ē in lege v̄ra

AVG. i. nobis data. Quia ergo dixi oī. estis. De hoc
dicit p̄phetaz in psalmo: hoīb⁹. Et legē appellauit dñs
gnālē oēs illas scripturas. quis alicubi spālē dicat le
gē: a p̄phetis eā distinguēs sicut ē. In his duobus p̄ceptis
tota lex pendet ⁊ p̄phete. Aliquādo aut in tria distribuit
eas dē scripturas: vbi ait. Oportebat ipleri oīa que scripta
sūt in lege ⁊ p̄phetis ⁊ psalmis de mei. Nūc vero ē psal
mos legi nōie nūcupauit: ex q̄bus sic argumentat: Si il
los dixit deos: ad quos ser. dei fa. ē ⁊ nō po. sol. scri. quē
pa. sancti ⁊ mī. in mūdū: ⁊ vos dicit. q̄ blasphemias: q̄
dixit: filius dei sū. HILA. vij. de tri. Demonstrat⁹ qd̄
q̄ ipse ⁊ pater vnū eēt: in eo p̄mo iēptia ridiculi obpro
briū cōstat: q̄ in reatū vocaret: q̄ se cū hō eēt deū face
ret. Cū enī lex huius nōis appellationē sanctis hoīb⁹ de
cerneret: ⁊ sermo dei idissolubilis p̄firmaret hāc ipartiti
nōis p̄fessionem. Jam ergo nō est criminis: q̄ se deū eūz
hō sit faciat: cū eos qui hoies sūt: deos lex dixerit. Et si a
ceteris hoīb⁹ non irreligiosa huius nōis v̄surpatio est
ab eo hoie quē sanctificauit pater: nō ipudenter v̄surpari
videtur: q̄ dei filiū se dixerit: cum precellat ceteros p̄ id
quod sanctificatus in filiū ē: beato paulo dicente: q̄ p̄re
destinatus ē filius dei in virtute s̄m̄ spiritū sanctificatiōis
oīs enī hec de hoie responsio ē q̄ dei filius: ēt hois filius
ē. AVG. Uel aliter sanctificauit. i. vt sanctus eēt gignē
do ei dedit: q̄ sanctū eū genuit. Si atq̄ deo factus ē ad
homines vt dicerent dī: ipsū v̄bū dei quō nō ē deus. Si
p̄ sermone dei hoies p̄cipando sūt dī: verbum vñ p̄ci
piatur nō ē deus: THEO. Uel sanctificauit eū: hoc
ē sanxit sacrificari pro mūdō. In quo oīditur se nō esse
deū sicut ceteri. nā saluū facere mūdū diuinū opus ē: nō
aut hois deificari per grām. CHRY. Uel interī qd̄ez
vt suscipetur sermo humilīus locutus ē: postea aut ad ma
ius eos reduxit dicens: Si non facio opa patris mei: noli
te credere mihi. per hoc oīdens q̄ in nullo minoꝝ ē patr̄:
q̄ enī substantia eius ipossibile erat eis videre: ab opeꝝ
parilitate ⁊ idēitate demonstratiōe eius q̄ s̄m̄ virtuteꝝ
idissimilitudīis ē tribuit. HILA. vij. de tri. Quid hec
adoptio: qd̄ idulgentia nōis loci inuenit: ne ex natura dei
filius sit: cū dei filius ex nature paterne opibus credēd⁹
sit: nō exequatur: ac similis est deo creatura. Nec enī na
ture aliene p̄tās compatur: gerere autem se non sua: sed
que patris sūt testatur: ne per magnificentiam gestoꝝ na
ture natiuitas auferatur. Et q̄ sub sacramento assumpti coꝝ
poris nati ex maria: hois ⁊ dei filius non itelligebatur: si
des nobis iūmatur ex gestis cū ait: Si aut facio: ⁊ si mi
hi nō vultis credere: opibus credite. Cum enim sacramē
tū nati hominis intelligentiā diuine natiuitatis ipediat
cum diuina natiuitas omne opus suum sub mysterio as

sumpti hominis exequitur. faciens igitur opera patris
demonstrare debuit. quid eēt operibus credendū. Nam
sequitur: U. cognō. ⁊ cre. quia pa. in me est ⁊ ego in pa.
hoc est illud. Dei filius sū. hoc est illud: Ego ⁊ pater vnū
sumus. AVG. Non enim filius sic dicit: In me est pa
ter: ⁊ ego in illo: quomodo possunt dicere homines. Si
enim bene cogitemus: ⁊ bene viuamus in deo sumus: ⁊
⁊ deus in nobis ē: quasi participantes eius gratiam ⁊ il
luminati ab ipso. Unigenitus autem dei filius in patre ē:
⁊ pater in illo tanquā equalis.

Querebant ergo eum apprehendere ⁊ exiuit
de manibus eorum. Et abiit iterum trans iorda
nem in eum locum vbi erat iohannes baptizās pi
mum: ⁊ mansit illic. Et multi venerunt ad eum: ⁊
dicebant: quia iohannes quidem signum fecit nul
luz. Omnia autē quecūq̄ dixit iohannes d̄ hoc
vera erant: ⁊ multi crediderunt in eum.

BED. Adhuc iudeos incepta cēmentia p̄fisterē eū
gelista oīdit dicens: Querebat ergo eum apprehendere.

AVG. Non credendo ⁊ intelligendo: sed sciendo ⁊
occidendo. Tu apprehendas vt habēas illi apprehende
re volebant: vt non haberent. vnde sequitur: Et exiuit de
mani. eo. Non eum apprehenderūt: quia manus fides il
lū habuerunt. Sed non erat magnū verbo eijcere carnē su
am de manibus carnis. CHR. Cum aut christus ali
quid magnū locutus fuert: recedit velociter: vt sedatur
eorum furor: per absentiam eius: quod vtriq̄ ⁊ nunc fecit
vnde sequitur: Et abiit iterū trans iordanem in eum lo
cum vbi erat iohannes bapti. p̄mū ⁊ mā. illic. Ideo hūc
locum euangelista cōmēmorat: vt discas quoniam ppe
abiit: vt recordetur eoz q̄ illi facta sunt: ⁊ dicta a io
anne ⁊ testimoniū illius. BED. Dicit autem. Ubi erat
p̄mum. i. a p̄mēua erat. Demozante autem eo ibi nar
rat: quia multi venerunt ad eum. vnde sequitur: Et multi
venerunt ad eum ⁊ dicebant: quia iohannes quidē fecit li
gnum nullum. AVG. i. nullum miraculū oīdit. Non
demonia fugabat: non cecos illuminauit: nō morbos su
scitauit. CHRY. Uide autem qualiter syllogismos
cōponunt indubitabiles. Iohannes quidem dicit nullū
signum fecit: hic autem facit: quare huius p̄cēminētia
ostenditur. Deinde ne putetur iohannes quia nullū signū
fecit indignus testimonio subdunt: Omnia autem quecū
q̄ dī. io. de hoc: vera erant. Quasi dicant: Et si nullum si
gnū fecerit: tamen de hoc omnia veraciter dixit. ergo
dicunt: Si iohanni credere oportebat: multo magis huic:
cum illius testimonio etiam demonstratiōem signoz
habent. vnde sequitur: Et multi crediderunt in eū. AVG.
Ecce qui apprehenderunt permanentem: non quomodo
iudei volebant apprehendere discedentem. Et nos ergo
per lucernam veniamus ad diē: quia iohannes lucerna
erat: ⁊ dicit testimonium p̄hibebat. THEO. Notan
dum autem q̄ crebro dominus educit populos ad soli
taria loca: de perfidoꝝ societate eripiens: vt magis
fructificent: sicut legem veterem daturus educit populos
in desertum. Dyptice autem recedens a hierosolymis
dominus hoc est a plebe iudaica: ad loca fontes habens
ia se transfert. i. ad ecclesiam ex gentibus que habet fontē
baptismi per quem multi ad christum accedunt: q̄tī a se
iunctes iordanem.

CA. XI.

Erat autem quidam languens laza
r⁹ a bethāia: de castello marie ⁊ mar
the sorozum eius. Maria autē erat
que vñxit dominum vnguento ⁊ ex
terit pedes eius capillis suis cuius fra
ter lazarus infirmabatur. Miserunt ergo soroz
eius ad

eius ad eum dicentes: Domine ecce quem amas infirmatur. Audiens autem iesus dixit eis: Infirmitas hec non est ad mortem: sed pro gloria dei ut glorificetur filius dei per eam. Diligebat autem iesus martham et sororem eius mariam et lazarus.

BED. Dixerat euangelista de omni trans iordanem ab iherosolymis lazarus conuictus infirmari. vnde dicitur: Erat quidam iherosolymitanus. Vincit ergo in quibusdam exemplaribus copulata coniunctio: Et posita inuentur: ut sequentia verba superius: ibus conuicta videatur. Interpretatur autem lazarus adiutus. Inter omnes enim mortuos quos dominus suscitauit: hic magis ab eo adiutus: quoniam non solum mortuus sed quadriduanus suscitauit. **AV.** Inter omnia enim miracula que fecit dominus lazari resurrectio precipue predicat. Si attendamus quis fecerit: electari debemus potius quod mirari. Ille suscitauit hominem qui fecit hominem. plus enim est hominem creare quam resuscitare. Infirmitas autem in bethania lazarus. vnde dicitur: A bethania de castello marie et marthe sororum eius. Quod caste lum erat proximum hierosolymis. **ALCV.** Et quia plures femine huius nominis erant: ne errarem in nomine ostenditur ex notissima actione. nam sequitur: Maria autem erat que vixit dominum vnguento: et extersit pedes eius capillis suis: cui frater lazarus infirmabatur. **CHRY.** Igitur primum quidem illud necessarium discere: quoniam hec non fuit illa meretrix que iherosolymis legitur. Hec enim honesta fuit et studiosa circa christi susceptionem. **AV.** de con. eu. Uel aliter: Hoc dicitur in testimonium lucis: qui hoc in domo pharisei cuiusdam si montis factus est narratur. itaque hoc maria fecerat. Quod autem in bethania rursus fecit aliud est: quod ad lucem narratio nem non pertinet: sed pariter narratur a tribus. **AV.** de ver. do. Inuaserat igitur lazarus perniciem inimici languoris miserandi hominis: corpus quotidie edax febris incendium consumebar. Adierant autem due sorores languentibus: et casum dolentes: iuuenis egrotantis lectulo iugiter inherabant. vnde de eis mox subditur: Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes: Domine ecce quem amas infirmatur. **AV.** super iohannem. Non dixerunt veni et sana. non ausc sunt dicere: ubi iube et hic fiet: sed tantummodo: Ecce quem amas infirmatur. quod sufficit ut noueris: non enim amas: et deseres.

CHRY. Per hoc enim ad miserendum volunt attrahere christum: adhuc enim ei quasi homini intenderat. ideo autem non iuerunt ad christum sicut centurio et regulus. sed mittunt: quod vehementer confidebant de christo: propter multam familiaritatem: quam habebat ad eos: et quod a lucis detinebat. **THEO.** Et quia mulieres erant quas non decet de facili domo exire. Multa autem deuotione et fidei magnitudine exprimitur dicentes: Ecce quem amas infirmatur. tantam enim potentiam in domino esse credebant: quod mirum videretur qualiter virum sibi dilectum infirmitas potuerit occupare. Sequitur: Audiens autem iesus dixit eis: Infirmitas hec non est ad mortem: quod ipsa mors non erat ad mortem: sed potius ad miraculum: quo facto crederent homines in christum et vitaret veram mortem. vnde sequitur: Sed pro gloria dei. Ubi ex obliquo dominus dicitur contra hereticos qui dicebant: quod filius dei non sit deus pro gloria ergo cuius dei audi quid sequitur: Ut glorificetur filius dei per eam. scilicet infirmitatem. **CHRY.** Hoc autem ut non esset causale: sed euentus. Nam euentus quidem aliunde infirmitas eius est autem ea gloria dei. Sequitur: Diligebat autem iesus martham et sororem eius et lazarus. **AV.** Ille languens: ille tristis: oes dilecti. Habebat ergo spem quoniam diligebantur ab eo qui est dolentium consolator: languentium sanator. **CHRY.** Per hoc etiam erudit nos euangelista non tristemus si qua infirmitas facta fuerit circa bonos viros: et dei amicos.

Ut ergo audiuit quia infirmabatur tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus. Deinde

de post hec dicit discipulis suis eamus in iudeam iterum. Dicunt ei discipuli: Rabbi: nunc querebatur te iudei lapidare: et iterum vadis illuc. Respondit iesus: Nonne duodecim sunt hore diei: Siquis ambulauerit in die non offendit: quia lux huius mundi videt. Si autem ambulauerit in nocte offendit: quia lux non est in eo.

ALCV. Dominus nuntiata infirmitate lazari quousque quadriduanus compleretur: sanare distulit ut mirabilius suscitaret. vnde dicitur: Ut autem audiuit quia infirmabatur: tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus.

CHRY. ut scilicet expiraret et sepeliret et dicit: Quoniam sciet ut nullus posset dicere quoniam nondum defunctum eum suscitauit. Sed stupor fuit et non mors. Sequitur: Deinde post hec dicit discipulis suis. Eamus in iudeam iterum. **AV.** Ubi pene fuerat lapidatus: quia propterea inde discessisse videbatur ne lapidaretur. Discessit enim ut homo. Sed in redeundo quasi oblitus infirmitatem: ostendit potestatem. **CHRY.** Nusquam autem alibi dominus predixit discipulis quo iurus esset: sed hic predixit: quia formidabant vehementer: ut non repentes eos conturbet. Nam sequitur: Dicunt ei discipuli: Rabbi: nunc querebatur te iudei lapidare: et iterum vadis illuc: formidabant pro eo et pro seipsum. nondum enim erat in fide firmati. **AV.** Cum autem vellent dare consilium homines deo: discipuli magistro: corripuit eos. vnde sequitur: Respondit iesus: Nonne duodecim hore sunt diei. Ut enim diem se ostenderet duodecim discipulos elegit. In hoc autem verbo non ipsum iudam: sed successorem eius preuidebat. Iuda enim cadente successit marthas: et duodenarius numerus mansit. Hore ergo illustratur a die: et per horarum predicationem credat mundus in diem. De ergo sequimini: si non vultis offendere. vnde subdit: Siquis ambulat in die non offendit: quia lux huius mundi videt. Siquis autem ambulat in nocte offendit: quia lux non est in eo. **CHRY.** quod. qui sibi nihil conscius est nequicie: nihil patitur veritatis. Qui vero male agit patitur. Itaque non oportet formidare: nihil enim diuini morte gestimus. Uel aliter: Siquis lucem huius mundi videt: securus est: multo magis qui mecum est: nisi amouerit se a me. **THEO.** Quidam vero hunc diem intelligunt tempus precedens passionem: noctem vero ipsam passionem. Dicit ergo eis. Dum dies est. dum non dum imminet tempus passionis: non offendetis. Non enim vos persequetur iudei. Cum autem nox venerit passionem propriam dico: extunc noctem possidebitis angustiarum.

Hec ait: et post hec dicit eis: Lazarus amicus noster dormit: sed vado ut a somno excitem eum. Dixerunt ergo discipuli eius: Domine si dormit: saluus erit: Dixerat autem iesus de morte eius: illi autem putauerunt quia de dormitione somni diceret. Tunc ergo iesus dixit eis manifeste: Lazarus mortuus est: et gaudeo propter vos ut credatis quoniam non eram ibi. Sed eamus ad eum. Dixit ergo thomas qui dicitur didymus ad condiscipulos: Eamus et nos et moriamur cum eo.

CHRY. Posita vna profectione discipulorum: hic alio modo proferat ostendens quoniam in hierosolyma debet ire: sed in bethania. vnde dicit: Hec ait: Et post hoc dicit illis. Lazarus amicus noster dormit: et vado ut a somno excitem eum. quod. Non eo rursus disputatur? sed iudeos: si amicum nostrum excitatur? propter hoc dicit: Amicus noster: ostendat necessarium suum aduentum. **AV.** Quod ait dicit dormit: vixit dixit. domino dormiebat hominem mortuum erat quod eum suscitatur non poterat. Nam dominus tanta facilitate excitabat de sepulchro: quanta tu excitas dormientem de lecto. Ergo si

potentiam suam dixit dormientem: sicut et apostolus dicit: De dormientibus autem nolo vos ignorare. dormientes appellavit: quia resurrecturos pronuntiavit. Sed quomodo interest in ipsis quod quotidie dormiunt et exurgunt: quid quod videat in somnis: alij sentiunt leta somnia: alij torquentia: Sic unusquisque cum causa sua dormit: cum causa sua surgit.

CHRY. Discipuli autem impedire voluerunt eius aduentum in iudeam. unde sequitur: Dixerunt ergo discipuli ei: Domine si dormis. sal. erit. Solet enim esse somnus egrotantis salutis indicium. q. d. Si dormis non igitur vtile est: quod tu vadas ad excitandum eum. **AV.** Quomodo ergo intellexerunt discipuli sic responderunt. unde sequitur: Dixerat autem iesus de morte eius. illi vero putaverunt quod de dormitione somni diceret. **CHRY.** Si vero quis dicat: quomodo cognoverunt discipuli mortuum esse ab eo quod dixit: Uado ut excitet illum. stultum enim erat eum ire per tot stadia: ut lazarus a somno excitaret. Illud dicemus: quoniam estis mabant hoc enigma esse qualia multa loquebatur. **AV.** Quia ergo obscure dixerat: Dormit: manifestat quod dixerat. unde sequitur: Tunc ergo dixit eis ie. mani. Laza. mor. e. **CHRY.** Non autem hic adiecit: Uado ut resuscitem eum. non enim volebat verbis predicere quod per opera debebat certificare: vanam gloriam ubique nos fugere docens: Et quod non oportet simpliciter promittere. Sequitur: Et gaudeo propter vos ut credatis: quoniam non erant ibi. **AV.** Eger enim non mortuus fuerat nunciat: sed quomodo lateret eum qui creauerat: ad cuius manus anima mortuorum exierat. Aut ergo: Gaudeo propter vos ut credatis: quoniam non erat ibi. ut iam inciperent admirari: quia dominus poterat dicere mortuum quod nec viderat: nec audierat. Ubi meminisse debemus: quod adhuc etiam ipsorum discipulorum miraculis edificabat fides: non ut esse inciperet: sed ut que ceperat cresceret: quod ergo dicit: Ut credatis: intelligendum est ut amplius robustiusque credatis. **THE.** Intellexerunt autem quidam hoc sic: Gaudeo inquit pro vobis. nam cum illic non existeret: confert ad maiorem fidei vestre: quoniam si astutissem egrotare curassem quod esset modicum signum ad mee virtutis indicium. quia vero me absente superuenit mors: potius in fide mea corroboramini: cum videbitis me posse et defunctum putrescentem resuscitare. **CHRY.** Igitur omnes discipuli quidem timebant iudeos: super alios vero thomas. unde sequitur: Dicit ergo thomas qui dicitur didymus ad condiscipulos Eamus et nos et mori. cum eo. Infirmitas enim erat alijs et infidelio: postea omnibus fortior factus est: ut reprehensibilis: qui solus orbem terrarum percurrit: et in multis plebibus volebatur volentibus eum interficere. **BED.** Uel ea stigati discipuli superioribus domini verbis non ausi sunt ultra contradicere. Sed thomas pro omnibus socios hortatur: ut irent et morerentur cum eo. In quo magna ei videtur esse constantia. Sic enim loquebatur: quasi facere posset quod alios hortabatur: imemor sue fragilitatis sicut et petrus.

Uenit itaque iesus: et invenit eum quattuor dies iam in monumento habentem. Erat autem bethania iuxta hierosolimam quasi stadiis quindecim. Multi autem ex iudeis venerant ad martham et mariam ut consolarentur eas de fratre suo. Martha ergo ut audiuit: quia iesus venit occurrit illi: maria autem domi sedebat. Dixit ergo martha ad iesum: Domine si fuisses hic: frater meus non fuisset mortuus. Sed et nunc scio quia quecumque poposceris a deo dabit tibi deus. Dicit illi iesus: Resurget frater tuus. Dicit ei martha: Scio quia resurget in resurrectione in novissimo die. Dicit ei iesus: Ego sum resurrectio et vita. Qui credit in me etiam si mortuus fuerit vivet: et omnis qui vivit et credit in me non

morietur in eternum. Credis hoc? Aut illi: Uique domine: Ego credidi: quia tu es christus filius dei vivi qui in hunc mundum venisti.

ALCV. Dominus ad hoc venire distulerat: ut quadriduum impleteretur: ut lazarus gloriosius resuscitaretur. unde dicitur: Venit itaque ie. et iue. cum qua. di. ia in mo. habentem. **CHRY.** Manserat enim dominus duobus diebus et ante duos dies venerat nuncius. In qua die lazarus defuit: ipse autem quarta die accessit. **AV.** De quattuor autem diebus multa dici possunt. Diversis enim modis una res significari potest: Est enim unus dies mortis quem homines trahit de mortis propagine. Sed et legem naturalem transgrediuntur homines: ecce alter dies mortis. Lex enim scripturae data est divinitus per moysen et ipsa continetur. Adde tertium diem mortis. venit euangelium et ipsum transgrediuntur homines. Ecce quartus dies mortis: etiam ad tales excitandos dominus non dedignatur accedere. **ALCV.** Aliud primum peccatum extitit latro in corde: secundum consensus: tertium factus. quartum consuetudo. Sequitur: Erat autem be. iuxta hiero. quasi stadiis. xv. **CHRY.** Quod erat miliaria duo. Hoc autem inducitur ad ostendendum quod congruum fuit multos iudeos a hierosolymis adesse. unde subditur: Multi autem ex iudeis. venerunt ad mar. et mar. ut cogerent eas de fratre suo. Sed quomodo iudei consolabatur dilectas a christo: cum iam statuissem quod si quis christum confiteretur extra synagogam fieret. Sed propter calamitatis necessitatem: aut qualis nobis has mulieres reuerentes eas consolabantur: aut quia hi aderant qui non mali erant. multi enim ex ipsis credebant. Hoc autem dicebat euangelista: ad ostendendum quod lazarus vere mortuus erat. **BED.** Nondum autem dominus castellum introierat. unde adhuc extra castellum posito occurrit martha. unde sequitur: Martha autem. v. r. au. q. i. e. v. e. occurrit illi. Maria autem. d. o. s. c. **CHRY.** Non autem assumit sororem obuiam christo vadens. Multum enim singulariter christo loquitur quod factum est etiam nunciare. cum vero ea ibi bona spem duxit: Tunc abiit et vocavit mariam. **THE.** Primum itaque non parum fortis: volens astantes hoc latere: quoniam si precepisset mariam christum accedere: obuiam iret et comitaretur eas presentes iudei: quod notum fore aduentum iesu martha nolebat. Sequitur: Dicit autem martha ad iesum: Domine si fuisses hic: frater meus non fuisset mortuus. **CHRY.** Credebat enim in christum: sed non ut poposcebat. Nondum enim cognoscebat: quoniam etiam absens si vellet: posset prohibere mortem fratris sui. **CHRY.** Nondum et cognoscebat quod propria virtute hoc faceret: quod apparet ex hoc quod subditur: Sed et nunc scio quia quecumque poposceris a deo dabit tibi deus: ut de virtuoso quodam et approbato viro loquens. **AV.** Non autem dicit ei: Rogo te ut resuscites fratrem meum. unde enim sciebat: si frater eius resurgere vtile fuerat: hoc tamen dixit: Scio quia potes si vis facere: utrum facias: iudicij tui est: non presumptionis mee.

CHRY. Dominus autem utraque que non cognoscebat: eam docuit. unde sequitur: Dicit ei ie. resur. fra. tuus. Non dixit petam ut resurgat: sed si diceret: Non indigeo adiutorio: a meipso omnia facio: valde fuisset grave mulieri: sed hoc dicere: Resurget: medium erat. **AVG.** Ambiguum autem fuit quod dixit Resurget. Non enim alio modo. et id sequitur: Dicit ei mar. Scio quia resurget in resurrectione in novissimo die. De illa resurrectione securum sum: de hac incerta sum. **CHRY.** Audierat autem mulier multa a christo de resurrectione loquente. dominus autem manifestus suus ostendit auctoritatem. nam subdit: Dicit ei ie. Ego sum resur. et vi. ostendens quoniam non indiget alio adiutorio. si enim alio adiutorio indiget: quomodo erit resurrectio: Si vero ipse est vita: non loco circūcluditur: sed ubique existens potest sanare.

ALCV. Ideo ego sum resurrectio: quia vita per quem nunc cum alijs resurget per eundem potest et mori resurgere. **CHRY.**

Ille ergo dicente quocumque petieris: ipse dicit. Qui cre. in me etiam si mor. sue. vi. ostendens quoniam ipse est tributor bonorum: et ab ipso oportet petere: per hoc autem eius intelletum eleuat. non enim hoc erat solum quod querebatur: ut solum lazari suscitaret: sed etiam oportebat eam et qui presentes erant discere resurrectionem. **AV.** Dicit ergo: Qui cre. in me et si mor. su. in car. **U**bi in anima donec resurget caro nunquam postea moritura. Nam vita aie fides est. Sequitur: Et omnis qui vi. in car. et cre. in me. etiam si moriatur ad tempus propter mortem carnis non morietur eternum. **ALCV.** Propter vitam spiritus et immortalitate resurrectionis. Sciebat autem dominus quod nihil latet: hoc credebatur: sed confessionem qua saluaretur querit. unde sequitur: Credis hoc? At illi utique domine ego cre. quia tu es filius dei viui qui in hunc mundum venisti. **CHRY.** Uidet mihi non intellexisse mulier quod dictum est: quoniam magnus quid erat intellexit: non in cognouit quid est: propterea aliquid interrogata aliud respondit. **AV.** Vel aliter: Quia hoc credidi quod filius es dei: credidi quia tu es vita: quia qui credit in te et si moriatur uiuet.

Et cum hec dixisset: abiit et vocauit mariam sororem suam silentio dicens: Magister adest: et vocat te. Illa ut audiuit surrexit cito et venit ad eum non dum enim venerat iesus in castellum: sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei martha. Iudei ergo qui erant cum ea in domo et consolabantur eam: cum vidisset mariam quod cito surrexit et exiit: secuti sunt eam dicentes. Quia vadit ad monumentum ut ploret ibi. Maria ergo cum venisset ubi erat iesus videns eum: cecidit ad pedes eius: et dixit ei: Domine si fuisses hic non esset mortuus frater meus.

CHRY. Ex virtute sermonum christi interim martha lucrata est luctus dissolutionem. ea. n. que ad magistrum erat deuotio: non permittebat eam sentire preterita que luctum inducere poterat. unde dicit: Et cum hec dixisset: abiit et voc. ma. sor. sua. **AV.** Aduertendum quod suppressam vocem silentio nuncupauit. nam quod siluit: cum subdat dicens. Magister adest et vocat te. **CHRY.** Id autem occulte sororem vocat: si enim sciuissent iudei christum aduenire recessissent: et non fuissent testes miraculi. **AV.** Aduertendum et quod modum euangelista non dixerit: ubi vel quando vel quomodo dominus vocauerit: ut hoc in verbis marthe potius intelligeret narrationis breuitate seruata. **THEO.** Siue et ipsam christi presentiam uocationem reputauit. quod. Inexcusabile est ut eo presente tu non exeres obuiam ipsi. **CHRY.** Omnibus autem assidentibus illa lugens et plangens non expectauit ad se venire magistrum neque dignitatem seruauit: neque a luctu detenta est sed surgens confestim obuiam. unde sequitur: Illa ut audi. surre. cito et ve. ad eum. **AV.** Ex quo patet quod non illa preuenisset martha si ei notus fuisset aduentus iesu. Sequitur: Nondum enim venerat in castellum. sed erat adhuc in loco ubi occurrerat ei martha. **CHRY.** Vacantius enim ibat: ut non videat inire seipsum miraculo: sed roga. ri ab alijs. Hoc igitur vult occulte euangelista insinuare: aut quod cito currebat: ut anticiparet eum venientem. venit autem non sola: sed oes trahens iudeos. unde sequitur: Iudei igitur qui erant in domo cum ea: et consola. eam. cum vidisset. ma. quod cito surre. et exiit secuti sunt eam dicentes: quia va. ad mo. ut ploret ibi. **AV.** Hoc pertinuit ad euangelistam narrare ut videam quod occasio fuerit quod plures ibi essent: quando lazarus resuscitatus est: ut tam grande miraculum quadriduani mortui resurgentis testes plures inueneret. Sequitur: Maria ergo cum venisset. ubi erat iesus: videns eum cecidit ad pedes eius. **CHRY.** feruentior hec sorore erat: non enim turbamur veredat: nec in spem non timuit quod de christo iudei habebant: cum aliqui in micorum christi interessent: sed oia contempsit humana presentem magistro et soli se dabat ei qui ad magistrum honori.

Quamuis et se diminute videbat habere. dicens: Domine si fuisses hic fra. me. non fuisset. mor. **ALCV.** quod. Dum nobiscum presens fuisset: non moribus: non infirmitas aliqua apparere aut sa. et apud quas vita nouerat habitare siue hospitari. **AV.** de ver. do. Infidelis conuentio te adhuc posito in seculo lazarus amicus moritur. Si amicus moritur inimicus quod patitur. parum est si non tibi soli suppositum. Ecce tuum dilectum inferi rapuerunt. **BED.** Non autem oia dixit maria que martha protulerat: quia consuetudo hominum more lachrymis: non oia que voluit et in animo habuit proferre potuit.

Iesus ergo ut vidit eam plorantem et iudeos qui venerant cum ea plorantes iremuit spiritu et turbauit seipsum et dixit: Ubi posuistis eum? Dicit ei: Domine veni et vide. Et lachrymat est iesus. Dixerunt ergo iudei: Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt: Non poterat hic quod aperuit oculos cecorum facere ut hic non moreretur. Iesus ergo rursus fremens in semetipso: venit ad monumentum. Erat autem speluncum: et lapis suppositus erat ei. At ihs. Tollite lapidem. Dicit ei martha soror ei quod mortuus fuerat: Domine iam feterat quadriduanus est. Dicit ei iesus: Nonne dixi tibi: quoniam si credideris videbis gloriam dei? Tulerunt ergo lapidem.

CHRY. Marie loquentis nihil christi loquitur: neque ea dicit que sorori dixerat. turba enim aderat multa et non erat tempus illorum verborum. Sed condescendit et humiliat: humana natura denudans: quod enim miraculum magni erat futurum et multos per id lucraturus sua condescensio attrahit testes et humana monstrat naturam unde dicitur: Iesus ergo ut vidit eam plorantem: et iu. qui ve. cum ea plo. infre. spiritu et turba. semetipsum. **AV.** Quis enim eum posset nisi ipse turbare? Turbat enim et ipse: quod voluit. et iuravit: quod voluit in illi prete erat sic vel sic affici vel non affici. Verbum enim aiaz suscepit: et carne totius hominis sibi coaptans: in persone unitate naturarum: ac per hoc ubi summa pietas est: voluntatis nutu turbat infirmitas.

THEO. Ad approbandam enim conditionem humanam iubet ei quod suum est persequi: necnon inuigilant ei virtute spiritus sancti illarum copescit. hec autem cuncta natura pati dominus comineret: cum approbando quod homo verus et non apparens fuerat: tunc etiam nos monendo: ac metam mentis et iocunditatem iponendo. Nam ex toto nec copati nec merere ferimus: ac horum exuberantia muliebret. Sequitur: Et dixit. ubi posuistis eum. **AVG.** de ver. do. Non solum sepulti ignorare credi debuerat: sed fide populi approbare volebat. **CHRY.** Non enim vult ipse se inire: sed oia ab alijs discere et rogatus facere ut ab omni suspitione eripiat signum. **AV.** lib. lxxxiij. que. Quod et interrogat uocationem nostram que fit in occulto arbitro significare. Predestinatio enim nostre uocationis occulta est: cuius secreti signum est interrogatio omni quasi nescientis cum ipsi nesciamus: vel quod ignorare se peccatores alio loco dominus ostendit dicens: Non noui vos. quod in discipula et preceptis eius non sunt peccata. Sequitur: Dicunt ei Domine veni et vide. **CHRY.** Nondum enim aliquod signum resurrectionis monstrauerat: unde ita videbatur iustus et lachrymaturus: non ut resuscitatus. propter hoc ei dicit: Veni et vide. **AV.** Uidet autem dominus quoniam misere: unde illi dicitur: Uide humilitatem meam et laborem meum: et dimitte oia peccata mea. Sequitur: Et lachryma. est. **ALCV.** Quia fons pietatis erat: flebat pro parte humanitatis: quem resuscitare poterat per potentiam diuinitatis. **AV.** Quare autem fleuit christus: nisi quia homines flere et occuit. **BED.** Est autem hominum consuetudo caros suos mortuos lugere. Secundum hanc consuetudinem iudei dominum flere putabant. unde subditur: Dixerunt ergo iu. Ecce quomodo amabat eum. **AV.** Quid est amabat eum. Non venit vocare iustos: sed peccatores ad penitentiam. Sequitur. Qui

dā aut ex ipſis dixit. Non pote. hic q̄ ape. ocu. ceci nati fa-
cere vt hic non moreret. Plus ē qd̄ facturus ē: vt mortuū
ſuſcitet. **CHRY.** Erat aut ex inimicis eius qui hoc di-
xerunt. Ex quibz̄ igit opoſtebat eius admirari virtutem:
ex his ei detrahūt. ſ. ex illuminatione ceci nati quali nec
illo miraculo facto. In hoc etſe oſtendūt eē corruptos: qz
nondū chriſto adueniente ad monumētū: preaſumūt accu-
ſationes nō expectantes rei finē. Sequit: Ieſus ergo rur-
ſum in ſemetiſpo ve. ad monu. Studioſe euāgelista fre-
quenter dicit: q̄ lachrymatuſ ē q̄ fremuit: vt diſcas q̄ ve-
re noſtrā naturā induit. Quia eni hic magis alijs euange-
liſtis magna de eo loquitur: etiā in rebz̄ corporalibus hu-
millora dicit. **AV.** fremas aut i in teſiſ diſponis reuiui-
ſcere: oī hominī dicit q̄ premittit peſſima conſuetudine.
Sequit: Erat aut ſpelū. i. lapis ſuperpoſit ei. Mortuus
ſub lapide: reus ſub lege. Lex enim q̄ data ē iudeis in lapi-
de ſcripta ē. Oēs aut rei ſub lege ſūt: iuſto aut nō ē lex po-
ſita. **BED.** Eſt autē ſpelū rupis cauata. Porro mo-
numentum dicitur eo q̄ mentē moneat: hoc eſt vt mortu-
os ad memoriā reuocat. Sequitur: At iēſus tollite lapi-
dem. **CHRYSO.** Sed quare non lapide iacente fecit
reſuſcitari. Nōne poterat qui corpus mouit mortuū voce
etiā multo magis lapidē mouere. Non aut hoc fecit vt eoſ
teſtes faciat miraculi: vt non dicāt quod in ceco dixerāt:
Non eſt hic. Manus eni i accēſus ad monumētum teſta-
bantur q̄ ipſe eſt. **AV.** Myſtice aut dicit: Remouete la-
pidem: remouere legis pondus: gratiā p̄dicare. **AV.** lib.
lxxxiij. que. In quo puto illos ſignificare q̄ venientibus
ad eccleſiā ex gentibz̄: onus circūciſionis i ponere vole-
bant: vel eoſ qui in eccleſia corrupte viuunt: i oſſenſionē
ſunt credere volētibz̄. **AV.** de ver. 20. Jā autem maria i
martha ſorores lazari q̄ xpm̄ frequēter mortuos reſuſci-
taſſe viderant fratrem ſuū poſſe reſuſcitare penitus nō cre-
debāt. Nam ſequit: Dicit ei mar. ſo. ei q̄ mortuū ſue. P̄ſe-
iā feter q̄drīdua. n. ē. **THE.** hoc aut martha tanq̄ diſſi-
dēs dicit: veluti i poſſibile credēs poſſe fratrem ſuū ſuſcitari:
ob dierū diuturnitatē. **BED.** Vel hec verba nō ſunt de
ſperationis ſp̄ potiū admirationis. **CHRY.** Sed hoc et
qd̄ dicit: valet ad obſtruēdū indegotos: vt i miraculū te-
ſtetur manū tollētes lapidē: i audit vocē audiēs xpm̄: i vi-
ſus vidētū lazari exi: i odorati ſetore recipiēs. **THE.**
Chriſtus aut rememorat mulieri ea de q̄ ſecū coſulerat:
i pene vt obliuiſcēt loq̄tur. vnde ſequitur: Dicit ei iēſus:
Nōne dixi ti. qm̄ ſi credi. videbis glā dei. **CHRY.** Nō
eni memor erat mlier ei qd̄ xps̄ dixerat: Qui credit i me
et ſi mortuū fuerit viuēt: i diſcipul qd̄ dixit: Ut glificet ſi-
lī dei i ea. hic aut glā dei de p̄e dicit. Infirmiſſimē enim
eorū qui audiebāt eā erat differēte eoz q̄ dicebāt. Nole-
bat oīs iteriz turbare aſtates: i ſo dicit: Videbis glām
dei. **AV.** In hoc aut ē gloria dei qz i ſetore i quadrīdua
num reſuſcitāt. Sequitur: Tulerunt ergo lapidē. **ORI.**
Mora tollēdi lapidē adiacētē ex ſorore defuncti cauſata
ē. Niſi. n. dixiſſet: Jā feter: ē. n. quadrīduan: nō diceretur:
Dixit iēſus: tollite lapidē. Suſtulerūt q̄ lapidē: nūc ergo la-
pidē: nūc q̄ lōge tardi ablat ē. Comodū ē igit niſi inter-
ponere iter iuſſa iēſu. i ipſoz executionē.

I Jeſus aut eleuatis ſurſus oculis dixit: Pater
gratias ago tibi qm̄ audiſti me. Ego aut ſciebam
qz ſemper me audis: ſed ppter populū q̄ circūſtat
dixi: vt credāt qz tu me miſiſti. Hec euz dixiſſet vo-
ce magna clamauit: Lazare veni ſoraz. Et ſtatim
prodiit qui fuerat mortuus ligatus manus i pe-
des inſtitis: i facies illius ſudario erat ligata. Bi-
xit eiſ iēſus: Soluite eū: i ſinite abire. Multi ergo
ex iudeis qui venerant ad mariā i martham i vi-
derāt q̄ fecit iēſus: crediderūt i eum. Quidā aut ex

ipſis abiit ad phariſeos: i dixerūt eiſ q̄ fecit iēſus.
ALCV. Quia xps̄ ſz hoiez minor erat p̄e ab illo petit
ſuſcitationē lazari: atqz iō ſe exaudītū dicit. vñ dī: Jeſus
aut ele. ſur. ocu. di. p̄ gra. ago. ti. qm̄ au. me. **ORI.** Ele-
uauit qd̄ ſurſus oculos qm̄ intelligētā hūana crexit: ad du-
cēs illā p̄ orationē ad excelsū patrē. Sz i neceſſe ē volētē
ad exēplar oratiōis xpī orare eleuare oculos cordis ſur-
ſū: ac erigere illos a p̄ntibz̄ rebz̄: memoria cogitatioibz̄:
atqz intēſionibz̄. Si aut digne orātibz̄ huiusmodi qdam
exp̄miſſa deo de p̄p̄ia oratiōe p̄miſſio: adhuc te loquē-
te dicā: Ecce aſſum. qd̄ expedit arbitrari de dño i ſalua-
toze erat. n. oratur p̄ reſurrectionē lazari. Sz pueniēs illi
us orationē q̄ ſol bon p̄ ē: exauduit dicēda. Pro iſtē
one igit oratiōis ſubdit gratiarū actiōes dicēte: P̄i grās
ago tibi: qm̄ audiſti me. **CHRY.** Hoc tibi ē cōtrariū
mei ad te. Nō aut oñdū q̄ ipſeno potuit: vel q̄ minor ſit
p̄e: qz hoc i amicis dī i honore eq̄libz̄. Ut aut oñdāt qm̄
nō idiget orationē ſubiūgit: Ego aut ſcie. qm̄ ſemp me au-
diſ. q. d. Ad hoc q̄ fiat volūtas mea: nō idēo orationē
ad hoc q̄ tibi ſuadeā: vñ. n. ē nra volūtas. hoc aut obū-
brate dicit p̄ auditōz ibecillitatē. De. n. nō ita dignita-
tē ſuā reſpicit: vt ad ſalutē noſtrā: p̄pterea excelsa quidem
i magna: pauca i ipſa occultata: humilia vō multa circū-
fluūt ei: ſmonibz̄. **HILA.** iij. de tri. Nō igit p̄ce. eguit.
nobis orauit: ne ſit iſtē ignorare. vñ ſubdit: Sz ppter pplz̄
q̄ circūſtat dixi vt credāt: qz tu me miſiſti. Cū. n. ſibi nō p̄ſi-
ceret de p̄catiōis ſmo: ad p̄fectū tñ nre fidei loq̄bat. Non
iops q̄ auxiliū ē: ſz nos ſum iops doctrine. **CHRY.**
Nō aut dixit: vt credāt qm̄ minor ſit: qm̄ ſine oratiōe nō
poſſūt facere: ſz qm̄ tu me miſiſti. Nō dixit: Miſiſtē me im-
becillē ſuitatē recognoſcēt: a meipſo niſi faciet: ſed me
miſiſti vt nō deo cōtrariū eſtimet: nec dicāt: Nō ē ex deo:
i vt oñdā ſz tuā volūtātē op hoc fieri. **AV.** de ver. 20.
Venit aut chriſt ad monumētū i quo lazarus dormiebat
i nō tanq̄ mortuū: ſz tanq̄ ſanū: tanq̄ viuū: tanq̄ audī pa-
ratū: de ſepulchro p̄tinuus uocauit. vnde ſequitur: Hoc
cū dixiſſet: voce magna clamauit: Lazare veni ſoraz. Nō
dicit nomē: ne oēs mortui cogētur exire. **CHRY.** Nō
aut dixit: Surge tu: ſz veni ſoraz. vt viuēt loques ei qui
mortuū fuerat. Propter qd̄ nō dixit: In noīe p̄is mei ve-
ni ſoraz: aut reſuſcita eū p̄. Sed hec oīa dimittis poſtq̄
oratiōis formā accepit: per res auctoritatē oñdit: qm̄ i hoc
ſapientie ſue eſt: per verba qd̄ de condeſcēſione: p̄res vero
oſtendere poteſtatē. **THE.** Alta vero ſaluatozis vox q̄
lazari ſuſcitauit: indicū ē tūbe magne ſonature in cōre-
ſurrectione. Alius et clamauit vt gentiliū ora reſtinet fa-
bulantiū in tumultis eē animas defunctozum. nam quali
ſoraz manentē eam aduocat per clamorē. Sicut aut vni-
uerſalis reſurrectio in ſctu oculozū p̄oueniet: ſic i hoc re-
ſurrectio ſingularis: i ideo ſequit: Et ſtatiz prodiit q̄ mor-
ſue. ligatus. ma. i pe. inſti. i ſa. ei ſu. erat ligata. Jā manci-
pat effectui quod dicit: Venit hora cum audient defuncti
vocem filiū dei: i qui audierint viuēt. **ORI.** Nam vox
elata i clamor non inconuenienter dicitur excitatē illuz
i ſic ademptū ē quod dixerat: Vado vt excitem eum. Sz
i pater qui filiū orantē exauduit ſuſcitauit lazarus: vt ſic
reſurrectio lazari cōe opus ſit filiū orantis i patris exau-
dientis. Sicut enim pater ſuſcitāt mortuos i viuificat: ſic
i filius quos vult viuificat. **CHRY.** Exiit autem liga-
tus vt non putaretur eſſe pharīſa. Sed i hoc quod exi-
bat ligatus non minus videbatur eē q̄ reſuſcitare. Sed
tur. Dicit eiſ iē. ſol. eum. Ut videlicet tāgentes i ei appo-
pinquates videant: quia vere eſt ille. Sequitur: Et ſinite
abire: i hoc propter humilitatem. non enim ducit eū me-
qz ſubet ſecū ambulare ad ſui demonſtrationem. **ORI.**
Dixerat autem ſupra dōmīnus propter populū qui
circūſtat dixi vt credant: quia tu me miſiſti: nullo aut eo-
rum credentē hoc dixiſſet: velut aliquis hominū inſcius
futuroz vnde adhuc remouendū ſub dicitur: Multi er. ex

in. qui ve. ad mariā & mar. & vide. que fecit. credi. in eum.
 Quidā aut ex ipſis abierūt ad phariſeos & dixerunt eis
 q̄ fecit ieſus. Continet qd̄ ambiguit̄ ſermo plenus: verum
 qui iuerūt ad phariſeos fuerunt ex illis multis qui credi
 derāt proponētes conciliari chriſto hoſtiliter ſe habētes
 ad eū. Vel alij a credentib⁹ irritare volentes inuidū pha
 riſeorū zelum in ipſū: & videtur mihi hoc magis euange
 liſtā exprimere velle. multo enim dixit q̄ p hoc qd̄ vide
 runt crediderūt: veluti paucis exiſtentibus alijs de quib⁹
 ſubdit: Quidā autē tē. AV. li. lxxxiij. que. Quāq̄ aut fin
 euāgeliste hīſtoria reſuſcitati lazarū plena fide teneamus
 tñ in allegoria aliquid ſignificare non dubito: neq̄ cum
 res facite allegorizantur geſte rei fidē amittunt. AV. ſup
 ioan. Omnis quidē qui peccat morit⁹: ſed de⁹ magna mi
 ſericordia aīas ſuſcitāt: ne moriantur: ſed de⁹ magna mi
 ſus ergo tres mortuos quos in corporib⁹ ſuſcitauit ali
 quid ſignificare de reſurrectionib⁹ animarū. GRE. liij.
 mora: Duellam enim in domo mulierē extra portam: in
 ſepulchro aut lazarū ſuſcitāt. Adhuc q̄ppe in domo mor
 tuus iacet qui iacet in peccato. Jā quaſi extra portā ducit
 cuius iniquitas vſq̄ ad verecundia publice perpetratio
 nis operatur. AV. Vel intrus ē mora: q̄ cogitatum ma
 lū nōdū proceſſit in factum. Si aut ipſum malū feciſti: q̄ſi
 mortuus extra portā extuliſti. GRE. Sepulture vero ag
 gere premittit: qui in perpetratioe nequitie et vſu conſue
 tudinis preſſus grauat⁹: ſed hos plerūq̄ diuina gratia
 reſpectus ſui lumine illuſtrat. AV. lib. lxxxiij. que. Vel
 accipiam⁹ lazarum in monumento aīas terrenis peccatis
 obutā. AV. ſuper ioan. Et tñ lazarū dominus amabat.
 ſi enī peccatores nō amaret: de celo ad terras non deſce
 deret. Bene aut de illo qui peccare conſueuerat dicit⁹: ſe
 tet. incipit enim habere peſſimā famā tanq̄ odorē deter
 rimū. AV. li. lxxxiij. que. Recte et dicit⁹: Quadriduanus
 ē: vltimū enim elementorum terra ē. ſignificat enim puteū
 terrenorum peccatorū. i. cupiditatis carnaliū. AV. ſup
 ioan. fremuit aut domin⁹: lachrymauit: voce magna cla
 mauit: q̄ difficile ſurgit quē moles conſuetudinis premit.
 Turbat ſemetipſū x̄p̄s: vt tibi ſignificet quō tu turbari de
 beas: cū tāta mole peccati grauaris & pmeris. fides enī
 hominis ſibi diſplicitis fremere debet in accuſatione
 maloz operū: vt violētē penitentis cedat conſuetudo pec
 cātū. Qñ dicit illud feci: & peperci mihi de⁹: euāgelium
 auduit & cōcepſi. Quid facio: Jā fremit chriſtus: q̄ fides
 fremit: in voce fremētis apparet ſpes reſurgētis. GRE.
 xxiij. mo. Dicitur aut lazarū: Veni foras: vt ab exculatio
 ne & occultatione peccati ad accuſationē ſuā ore proprio
 exire prouocet: vt qui intra conſcientiā ſuā abſconſus iacet
 per nequitia: a ſemetipſo foras exeat per confeſſionē.
 AV. lib. lxxxiij. que. q̄ aut lazar⁹ exiit de monumento:
 animā ſignificat recedēte a carnalib⁹ vitijs. q̄ vero inſtitū
 obvolutus: hoc ē q̄ etiā a carnalib⁹ recedētes & mēte ſer
 uietes legi dei: adhuc tñ in corpore conſtituti: alieni a mole
 ſtij carnalis eē nō poſſum⁹. q̄ aut facies ei⁹ ſudario tecta
 erat: hoc ē q̄ in hac vita plenā cognitionē habere nō poſ
 ſumus: q̄ aut dicit⁹: Soluite eū & ſinite abire. hoc ē q̄ poſt
 hanc vitā auferūt oīa velamina vt facie ad facie videam⁹.
 AV. ſuper ioā. Vel aliter: Qñ cōtēns mortuus tā
 tes: qñ conſideris: pcedis. Quid eſt enim procedere niſi
 ab oculis velut exeūdo manifeſtari: ſed vt cōſideris de
 us facit: magna voce clamādo. i. magna gratia vocando.
 Mortuus aut pcedēs adhuc ligat⁹ ē: conſtitēs adhuc reus
 vt aut⁹ ſoluerēt⁹ peccata eius miniſtris hoc dixit: Solui
 te eū & ſinite abire qd̄ ē: Que ſolueritis ſuper terrā erunt
 ſoluta & in celis. ALCV. Chriſt⁹ ergo ſuſcitāt: q̄ interi
 us per ſeipſū viuificat. Soluit diſcipuli: q̄ per miniſteri
 um ſacerdotū abſoluūt⁹ viuificati. BED. Per eos at
 qui phariſeis annūciauerūt ſignificatur nōnulli q̄ vidētes
 bona ſuoz dei opa odijs iſequūt⁹ & iſamare conāt⁹.
 Collegerunt ergo pontifices & phariſei conci

liū & dicebant: Quid facimus? Quia hic homo
 multa ſigna facit. Si dimittimus eū ſic: oēs credēt
 in eū. Et veniēt romani & tollēt noſtrū locū & gēte
 Unus aut ex ipſis caiphas noie: cū eēt pōtifex an
 ni illius dixit eis. Vos nescitis quicq̄ nec cogita
 tis: q̄ expedīt vobis vt vnus moriatur homo pro
 populo: & nō tota gēs pereat. Hoc aut a ſemetipſo
 nō dixit: ſed cū eēt pontifex anni illius pphetauit:
 q̄ ieſus moriturus erat pro gente. Et non tñ pro
 gente: ſed vt filios dei qui erāt diſſipī cōgregaret in
 vñū. Ab illo ergo die cogitauerūt vt iſterificet eū
 THEO. Decebat admirari ac extollē eū q̄ talia page
 bar miracula ipſe vero potius conſiliatur illum occidere
 vñ dicit: Collegerūt ergo ponti. & pha. conſiliū aduerſus
 ſe. & dicebāt: Quid facimus? AV. Nece tñ dicebāt: Cre
 dem⁹. p̄ enī p̄diti hoīes cogitabat quō nocerēt & pderēt
 q̄ quō ſibi cōſulerēt ne p̄rēt: & tñ timebāt & quaſi cōſule
 bāt: Dicebāt ei Quid facimus? q̄ hic hō multa ſigna facit
 CHRY. Voiez eū adhuc vocāt: q̄ tāta ſuſceperūt ei⁹
 deitatis demōſtrationē. ORI. Eſt at p̄ ea q̄ dicit ab ipſi
 conſiderare eorū inſipientia & cecitate. Inſipientia q̄ppe q̄
 teſtificabant illū & multa pegiſſe miracula: & tñ elumabāt
 ſe poſſe aduerſus eū emulari: velut nō poſſe p̄ ſe aduer
 ſus eorū emulatioeſ. Cecitāt aut hoc ipſz erat ad facientē
 enī tot miracula p̄inebat vt ſe ab eoz iſidys eximeret: nī
 ſi forte crederēt q̄ ſigna fecit & putabāt ea nō fieri diuina
 virtute. Hic quidē iſt q̄ elib erat nō dimittere ipm: opti
 nates ſep hoc eē impedimēto volētib⁹ credere in eū. & ro
 manis ne eis auferent terrā & gēte. vnde ſequitur: Si di
 mittimus eum ſic omnes credent in eum. & veni. roma. &
 tol. locuz noſtr⁹ & gētes. CHRY. Hoc dicētes populū
 volūt cōcutere vt p̄clitandū ex ſuſpitiōe tyrānidis. q. d.
 Si romani viderēt eū turbas ducentē. ſuſpicabant nos in
 tyrānidē velle p̄ſurgē & deſtruēt noſtrā ciuitatē. ſed fictio
 erat q̄ dicebant Quid. n. demonſtrabat tale: armigeros
 circūſerebat & equitaturas trahebat. Nōne deſerta perſe
 quebat: & vt nō putēt⁹ ob paſſionē ſuā hoc dicere: to
 tā ciuitatē p̄clitari dicit. AV. Vel timuerūt ne ſi oēs i
 x̄p̄z crederēt: nemo remaneret q̄ aduerſus romanos ciui
 tatē dei tēplūq̄ deſenderēt: qm̄ cōtra ipſū tēplū & cōtra ſu
 as paternas leges doctrinā x̄pi eē ſentebat. tēporalia er
 go perdere timuerūt: & vitā eternā nō cogitauerūt. nam &
 romani poſt oñi paſſionē & glorificationē tulerūt eis & lo
 cū & gentes expugnādo & traſſerēdo. ORI. & ſz ana
 gogē lo cū eoz qui ex circūſiōe ſūt gentes occupauerūt:
 q̄ per eorū calum ſalus gētib⁹ euenit. loco. n. gentium ro
 mani ponuntur ex regnātib⁹ q̄ regno ſubcrāt nūcupatis.
 Sens et ab eis ſublata ē: q̄ qui ſuit populus dei. factus
 ē nō populus. CHRY. Cū aut illi heſitabāt: & in ordie
 cōſiliū proponēbant dicentes: quid facim⁹. vñ inuerecūde
 & cū crudelitate clamauit. vnde ſequitur: Un⁹ aut ex ipſis
 caiphas no. cū eēt pōti. anni illi⁹. AV. Mouere poteſt
 quō dicat pōtifex anni illi⁹: cū oñs cōſtituerit vñū ſum
 mū ſacerdotem: cui mortuo vnus ſuccederet. Sed intell
 gendū eſt per ambitiones & contentiones iſter iudeos po
 ſtea conſtitutū cē plures fore pontifices: q̄ per annos ſin
 gulos vicibus miniſtrarent: & forte etiam in vñū anū plu
 res admiſtrabāt qd̄ alio anno alij ſuccedebāt. ALCV.
 Nam de hoc caipha iosephus reſert q̄ p̄ccio ſibi ſacer
 dotū vñl⁹ anni redemerūt. ORI. Increpatur autem cai
 phe prauitas in hoc. quod dicitur: Pōtifex anni illi⁹: quo
 ſ. noſter ſaluator exerceuit miniſteriū paſſionis: & tñ eū
 eēt pontifex anni illi⁹ dixit eis: Vos nescitis quicq̄: neq̄
 cogitatis: q̄ expe. vo. vt vnus moriat⁹ hō pro popu. & nō
 tota gens pereat. q. d. Vos ſedētis & adhuc ſegritus rem
 attenditis: ſed attendatis vñtus hominis ſalutē pro cōi re

publica oportere continere. **THE.** Hoc aut ipse quidē p̄tāa dixit intentione: tū spūsancti gratia ore eius v̄sa ē ad futuri p̄sagii. vñ subditur: Hoc au. a semetipso nō dixit: sed cū eēt pōn. anni illi? p̄phetāuit: q̄ iēsus moriturus erat p̄o gēte. **ORI.** Non quicūq; p̄phetizat p̄p̄he tē: sicut nō quicūq; ius p̄sequit iust? ē: sicut q̄ facit ali quod opus p̄p̄ter humanā glōriā. Caiphas ergo p̄p̄he tavit quidē: nec tū erat p̄p̄hetā: sicut 7 balaā. Audebit aut quis dicere q̄ nō per spūsanctūz caiphas p̄p̄hetāuerit q̄ ē spūsanctus maligni ē attestari iēsu 7 p̄p̄hetare p̄o eo iuxta illud qd̄ dī: Nōm̄ te q̄ sis scūs dei. nā ei? intētiō nis est non fideles auditores efficere: sed incitare in p̄to rio cōsīdētes aduersus iēsum: vt eū p̄merent. Deide qd̄ dicit: Expedit vobis: qd̄ p̄s ei? p̄p̄hetie fuit: dicit verum vel mēitur. Nam si verum dicit: saluantur bī q̄ in p̄to rio aduersus iēsum nituntur: mortuo iēsu p̄o populo 7 p̄ tinguunt ad id quod expedit. Qd̄ si inconueniēs ē: marife stū ē q̄ non fuit spūsanctus qui dedit hec p̄ferri: q̄ spū ritus sanctus nō mēit. Si aut quis velit veridicū 7 i hoc ēē caiphas: conuerteretur illi q̄ gratia dei p̄o omnibus gustet mortē: 7 q̄ ē saluator omnīū hominū maxie fide lium. fatebitur ēē cūcta q̄ sunt in hoc loco p̄p̄hetia ēē ve ridica: incipiendo ab illo: Vos nō scitis. Nihil enim no uerant qui iēsu igno rabant ēē veritatē: sapientiā: iustitiaz 7 pacē. Et q̄ ip̄s quoq; erat expēdiens. vt hic vnus ingē tu ē homo moriat p̄o populo. non enī inquitū est imago 7 iustitias dei ēē susceptibilis mortis. P̄o populo autem obijit: velut potēs totius orbis culpā in seip̄sū reuocātes dissipare ac delere. Ex hoc vero quod dicit: Hoc autem a semetipso non dixit: docemur q̄ aliqua nos homines p̄ nos dicim̄: nulla inducēte virtute ad p̄ferendū: quēdāz vero suadente nobis quādā virtute: enī nō integre expi mam? 7 sic incōsequēter disponamur ad ea insectātes ea q̄ dīcim̄: sed nō intētiōne dictōz: velut caiphas ex sen iū p̄tōlūt: nec dixit intētiōne q̄ p̄p̄hetia dicit nō acci piebat. Sed ē apud paulū quidā legis peritū sunt nō igel ligētes nec ea que p̄feruntur. **AV.** Hic docemur etiā hoīes malos p̄p̄hetie spū futura p̄dicere: quod tamē euāgelista diuino attribuit sacramēto: q̄ pontifex fuit. i. sū mus sacerdos. **CHRY.** Uide autē quanta spūsancti virtus ē. a mente enim mala valuit verba p̄ferre p̄p̄he tie. Uide ēē quanta ē pontificalis virtus potētatis: pon tifex enim effect? enī indignus existens: in p̄p̄hetauit ne sciens quid diceret. ore enī solū v̄sa ē gratia: contaminatū aut cor non tetigit. **AV.** Caiphas igitur de sola gente iudeoz p̄p̄hetauit: in qua erant oues de quib? ait ipse do minus: Non sum missus nisi ad oues que perierūt dom? israel. sed nouerat euāgelista alias ēē oues que non erāt de hoc ouili quas oportebat adduci. 7 ideo addidit: Et non tū p̄o gente: sed vt filios dei qui erāt dispersi congre garet in vñ. Hec aut fm p̄destinātiōne dicta sunt: nam neq; oues eius neq; filij dei adhuc erant. **GRE.** vi. mo. Persecutores igitur peregerūt hoc quod perniciose moli ti sunt: intulerunt mortē. vt ab eo abscinderent fideliū de uotiōne: sed fides inde creuit. vnde se hanc extinguere in fideliū crudelitas credidit. Non enim ad pietatis sue ob sequiūz redegit: qd̄ contra illū humana crudelitas extor sit. **ORI.** Concitati autē ad iram ex verbis caiphe: taxa uerunt vt occiderent dominum. vnde sequitur: Ab illo ergo die cogitauerunt vt interficerent eum. Et quidem si non spūsanctus caipha p̄p̄hetauerat: alius spūsanctus fuit qui valuit 7 per impium loqui: 7 sibi cōpares aduer sus christum incitare. Qui autē vult respondere p̄o spi ritusco: dicit q̄ sicut sacrarū intētiōnem scripturarū ad vtilitatem p̄olatam: alij p̄tāe suscipiunt ad constituē dam eno: mē disciplinam: sic editam p̄o saluatore. p̄p̄he tiam veridicā: non debito modo percipiētes cōsiliū aut sūt vt interficerent christum. **CHRY.** Querebant quidem prius 7 cū interficerent: nūc 7 iniam firmauerunt.

Iesum ergo iam nō in palā ambulabat apud iudeos: sed abiit in regionem iuxta desertum in ciuitatem que dicitur effrem: 7 ibi morabatur cum discipulis suis. Proximum autem erat pasca iudeozum: 7 ascenderunt multi hierosolymaz de regione ante pasce vt sanctificaret seip̄s. Querebant ergo iēsum: 7 colloquebantur ad inuicem in templo stantes. Quid putatis: quia non venit ad diē festum istū? Vederant autem pontifices 7 pharisei mandatum: vt si quis cognouerit vbi sit indi ceret: vt apprehendant eū.

ORI. Cum conciliū congregauerūt pontifices 7 phari sei vt occiderēt iēsum: ipse cautius se obseruās: nō vltra cū fiducia conuersabat cū iudeis: sed neq; ad aliā ciuitatem abiit populatā: sed ad quādā remotā. vnde dicit: Iēsus ergo iā nō in palā ābulabat apud iudeos: sed abiit in regio nē iuxta desertū in ciuitatē que dicit effrem. **AV.** Non quia potentia eius defecerat: in qua si vellet palam cū iudeis conuersaret: 7 nihil ei facerent: sed exēplū discipulis demōstrauit: quo apparēt non ēē peccatū si fideles eius oculis persequētū se subtraherēt. 7 furozē sceleratorum latēdo potū euitaret: q̄ se ostendēdo magis accenderent.

ORI. Honestū nāq; ē imminere agone cōstendi iēsum nō euitare cōfessionē: nec recusare subire mortē gratia veritatis: nec min? honestū ē nō tradere occasione tante tentatiōis: nō solū p̄p̄ter incertitudinē enī? p̄p̄tū: sed ne nos occasione p̄stetm̄ vt alij magis impij ac noxij fiant. nāz siq; fact? erga quēq; materia criminis luet penas: qd̄ p̄secutorē nō declinās: nō ē 7 p̄sequētū delictū dabit respō sū. Nō solū autē dñs illi cū iūq; imo vt nullā daret causam perquirētū? cū discipulos ēē secū duxit. vnde sequitur: Et ibi morabat cū discipulis suis. **CHRY.** Quasi pu tas turbatos discipulos hūane videtes cū saluati? Ip̄s enī qñ oēs letabatur 7 festa celebrabat: tūc occultatur: 7 i piculis sūt: s̄z tū p̄ manebāt? cū eo f̄z illud: Vos estis q̄ permāstis mecum in tentationibus meis. **ORI.** Quo ad anagogiā vero dicatur q̄ iēsus dudū cum fiducia am bulabat inter iudeos: cum verbū diuinum per p̄p̄hetas in ip̄s conuersabatur: sed abiit illuc: nec ēē p̄pe de ciuitatē: de qua dicit: Multū filij deserite: magis q̄ cōiugate. Illū autē dicit effrem: q̄ intēp̄at ferilitas. fuit at effraz frater manasse senioris p̄p̄t obliuioni tradit. post populū. n. obli uioni dātū p̄termissū prodijt ex gētib? abundātia. Dīce des ergo a iudeis domin? venit in terrā toti? orbis. p̄pe desertā ecclesiā: q̄ dicitur ciuitas secūda: 7 ibi morat cū discipulis vsq; nūc. **AV.** Ille autē qui de celo venerat pa ti: p̄p̄inquare voluit loco passionis: q̄ iminebat hora pas siois. vñ sequitur. Proximū autē erat pasca iudeozū. Pa cebāt iudei pasca in vmbra: nos i luce. sanguine occisi pe coris iudeoz postes signati sunt. sanguine xpi frontē no stre signatur. Alūm diē festū iudei cruentū haberi dñi san guine voluerūt. illo diē festo occisus ē agnus: qui cūde di em festū suo sanguine cōsecrauit. Mandatū autē erat in le ge iudeis: vt diē festo quo pasca erat oēs vñdīq; conuen rent: 7 illius diē celebratiōne sanctificarentur. vñ sequit: Et ascenderunt multi hieroso. de regione ante pasca vt ctifica seip̄s. **THE.** Ascenderunt autē ante pasca vt purgarentur: qm̄ quicūq; peccauerant inuiti vel spōsancti pasca nō celebrabant nisi prius expiaretur vt mortis erat balneationibus 7 ieiunijs ac rasura: quinetiam quasdā deputatas oblationes offerendo. Hi ergo expiatiōne ce lebantes: insidiantur domino. vnde sequitur: Querebāt ergo iēsum 7 colloquebantur ad inuicem in templo stan tes: quid putatis: q̄ non venit ad diē festū? **CHRY.** In diabantur ei: 7 tēpus festi tēpus faciebant occasiōis.

CORI. Et ppter hoc non dixit. Pasca domini: sed. In deo. nam saluator: in illo patiebatur infidias. **ALCV.** Illi ergo querebant iesum non bene. nos aut querimus eu stantes in templo dei: mutuo nos consolado et exoratio vt veniat ad die festum nrm: et sua presetia nos sanctificet.

THEO. Sed si talia solum vulg? pageret: videretur vtiq passio ex iperitia. pgradi: Sed etia pharisei precipi unt vt capiat. vnde sequitur: Dederant eni pontifices et pharisei mandatu: vt si quis cognouerit vbi sit indicet vt apprehedat eu. **CORI.** Et attede q ignorabat vbi e: ostē sum est enim eu discessisse. Dices et qm insidiantes iesuz ignorabant vbi sit: ppter quod dederunt alia q diuina mandata docentes disciplinas et madata hominu. **AV.** Nos aut indicem? modo iudeis vbi sit: vtina velint audi re et apprehendere.

CA. XII.

Iesus ergo ante sex dies pasce venit bethania vbi lazarus fuerat mortuus que suscitauit iesus. Fecerunt autem ei cenam ibi: et martha ministrabat: laza rus vero vnus erat ex discipulis cum eo. Maria ergo accepit libram vnguenti nar di pistici preciosi et vnxit pedes iesu et extersit pedes eius capillis suis et domus impleta e ex odore vnguenti. Dixit ergo vnus ex discipulis eius iudas scariothis qui erat eu traditurus. Quare hoc vnguentum non venditur trecentis denariis et danu est egenis? Dixit autem hoc non quia de egenis pertinebat ad eum: sed quia fur erat et loculos habens: ea que mittebantur portabat. Dixit ergo iesus: Sinite illam: vt in diem sepulture mee seruet illud. Pauperes enim semper habebitis vobiscu me autem non semper habebitis. Cognouit ergo turba multa ex iudeis quia illic est: et venerunt non propter iesum tñ sed vt lazarus viderent que suscitauit a mortuis. Cogitauerunt autem principes sacerdotum: vt et lazarus interficerent: quia multi propter illu abibant ex iudeis et credebant i iesu.

ALCV. Appropinquante tempore in quo dñs pati di sposuit appropinquauit ipse loco i quo eiusde passionis dispensatione perficere voluit. vnde dicit: Je. er. an sex di. pas. ve. in bethania: deinde hierosolymam. In hierosoly ma quide vt ibi pateret: in bethania vero vt resuscitatio lazari memorie omnium arti? iprimetur. vnde subditur: Vbi fuit. laza. mor. que sus. iesus. **THEO.** Decima aut die mensis agni iudei captiui imolandu in festo pasce. ex tunc. n. festiuitatis prelibat solenia: quapropter in die que e nona mensis et precedit sextu die are pasce: epulatur sple dide: et exordiu festi hanc ole constituit: quo fit vt iesus quoq pergens bethania conuiuares. vnde sequit: fece. at ei ce. et ibi mar. ministrabat. Per hoc an qd dixit q mar tha ministrabat: insinuat q in illius domo erat conuiuiu Sed attede mulieris fidelitate: no. n. famulab? iponit mi nisterium: sed ipsamet suscepit. innuere aut volens euan gelista vere resurrectionis lazari signu subdit: La. vo vn? erat ex discip. cu eo. **AV.** Quiebat: loquebat: epulabatur: veritas ostendebat: infidelitas iudeoru confundebatur.

CHRY. Maria aut no faciebat cōem famulatum: sed ad solum dominum constituit honorem: et no vt ad ho minē accedit: sed vt ad deum. vnde sequitur. Ma. er. ac. li. vngue. nar. pi. precio. et vnxit pe. ie. et extersit capil. su. pe. et. **AV.** Quod ait pistici: locu aliquē credere debe mus vnde erat hoc vnguentu preciosum. **ALCV.** Vel pistici idest fidelis nec extranei speciebus adulterati. Nec

illa mulier que quodā peccatrix in domo simonis ve nit ad dominu cu alabastro vnguenti. **AV.** de con. euā. Quod aut hoc in bethania rursus fecit: aliud e quod ad luce narrationē no pertinet: sed pariter narratur a tribus ioānc. s. mattheo et marco: q ergo matheus et marcus ca put domini vnguento illo perfusum dicunt: ioannes autē pedes: non solu caput: sed et pedes domini accipiamus perfudisse mulierem. Matheus et marcus recapitula do ad illum diem redeunt in bethaniam qui erat ante sex dies pasce: et narrat q ioannes de cena et vnguento. Se quitur: Et do. imple. e ex odo. vnguenti. **AV.** super ioā. Ad apostolum reuoca intentionem qui dicit. Alijs sum? odo: vite ad vitam: alijs sumus odo: mortis ad mortem deniq audies hinc ex vnguento isto: quomodo erat alijs odo: bonus in vitam: alijs odo: bon? in mortem. vnde se quitur: Dice. ergo vnus ex discip. iu. scario. qui erat eu tradit. Qua. hoc vn. non ven. ecc. oena. et da. est egenis.

AVGV. de con. euan. Quod alij dicunt discipulos murmurasse de vnguenti preciosi effusione: ioannes autem iudas cōmemento: puto discipuloru nomine iudas significa tum plurali numero pro singulari vsurpato. Pōt et itelli gi q alij discipuli aut senserint hoc aut dixerit: aut eis iu da dicentem persuasū sit atq oium voluntate matheus et marcus verbis et expresserunt. Sed iudas propterea di xit: quia fur erat: ceteri propter pauperum curā. ioan nem vero de solo illo id commemorare voluisse: cuius ex hac occasione furadi consuetudinē credidit intiman dam. nam sequitur: Dixit aut hoc non quia de ege. perti. ad eu: sed q fur erat et locu. habēs: ea que mitte. portabat. **ALCV.** Portabat ministerio: exportabat furto. **AV.** Non tūc perijt iudas quando accepit a iudeis pecuniam vt dominum traderet iam fur erat: dominum perditus se quebatur: non corde sed corpore. Voluit autem per hoc dominus nos admonere vt malos toleremus: ne co: pus christi diuidamus. Qui aliquid de ecclesia furatur: inde perditio comparatur. tollerama lū bonus: vt venias ad p mū bonorum: ne inmittaris in penam malorum. Exē plum domini accipite conuersantis in terra: quare habu it loculos cui angeli ministrabant: nisi quia ecclesia ip si loculos habitura erat: Quare fures admittit: nisi vt ei? ecclesia fures dñ patitur toleraret: sed ille q consue rat de loculis pecunia tolerare: no dubitauit accepta pecu nia ipz dñz vedere. **CHRY.** It et ei furi exiit loculos cōmisiit paupz: vt oēs abscinderet occasionē. no. n. habu it dicere qm ppter pecuniaru desideriu hoc fecit: etenim sufficiente habebat ex loco concupiscentie mitigatioez.

THEO. Quidā vero administrationez pecunie suscepit se iudam fatentur: tanq minimū omnū. nā pecunie admi nistratio doctrine administratione inferior: e fm q dicit apostoli in actibus. Non est equū nos derelinquere ver bum dei et ministrare mensis. **CHRY.** Christus autem multa cōdescensione ad iudā vtes non increpauit eu surri piētē: sed cōez intulit excusationem. nā sequit: Dixit ergo ie. fini. il. vt in diē sepul. mee ser. illud. **ALCV.** Signifi cat se moriturū et ad sepeliendū aromatib? ee vngendū. iō marie cui ad vntione mortui corporis multū desideran ti peruenire non liceret donatū sit: viuenti adhuc impēde re obsequium: qd post mortē celerī resurrectione preuen ta nequiret. **CHR.** Rursus et pp proditorē rememora tus e sepulture. ac si d. Grauis sum tibi et onerosus sz ex pecta parum et adibo. et hoc ostendit cum subdit: Paupe res enim semper habebis vobiscu: me aut no semp habebitis. **AV.** Loquebat de pñia corpis sui. nā fm maiesta tē sua: fm prouidentiam: fm ineffabilem et inuisibile gra tiā impletur qd ab eo dictū ē: Ecce ego vobiscum sū vsq ad consummationem scul: Vel aliter: In iude persona significati sunt in ecclesia mali. si. n. bonus es: habes chri stū: et in pñent per fidē et sacramētum: et habebis semper quia cū hinc exieris: ad illū venies qui dixit latroni: Do

die mecum eris in paradiso. Si autem male versaris: videris habere in pectore xpm: qz baptizari baptismo xpi: accedis ad altare xpi: sed male viuendo non semper habebis. non autem dixit habes: sed habebis: qz vnus malus corpus malorum significat. **Secundus Logos.** er. tur. mul. ex iudeis qz illic erat: et vne. non propter. i. e. m. sed vt laza. vide. que suscit. a mortuis. Curiositas eos adduxit: non charitas. **THE.** Miseros enim suscitati fieri cupiebant: expectantes et de inferis aliquid lazaro referre pcedere. **AV.** Quia vero tantum miraculum domini tanta erat euidencia diffamatum: vt non possent vel occultare quod factum est vel negare: cogitauerunt vt lazarus interficeretur: vnde sequitur. **Logi.** autem p. n. sacer. vt. et laza. inter. qz mul. propter. i. e. m. sed vt laza. vide. que suscit. a mortuis. **CE.** ea seculis qua. domus suscitare potuit mortuis et non possit occultare. Ecce vtriusque domus fecit: et lazarus mortuis: seipsum suscitauit: et celsus. **CHRY.** Nullum autem miraculum habuit eos ita fuere fecit. hoc enim mirabilius erat: et coram multis factum est: et erat inopinabile mortui quadriduanum videre: et abulatum: et loquere. Aliter et illi in alijs putabant: criminari sabbatum solutionem: et hac via abducere turbas. hic autem qz a nullo habebat conueniri contra iesum: aduersus lazarus factum conatum. itaqz et in ceco hoc fecissent: nisi haberet accusationem de sabbato. Aliter autem. Ille quidem ignobilis erat: et electi runt eum de templo. hoc et eos mordebat qz festiuitate instaret oes dimittentes bethaniam veniebant. **ALCV.** Mystice autem qz ante sex dies venerat bethaniam: significat qz ille qz sex dies oia fecerat: et sexto die hominem creauit ipse sexta mundi etate: sexta feria: sexta hora redimere mundum venerat. **Cena** autem dominica: fides ecclesie qz per dilectionem operatur. **Martha** ministrat: et fidelis anima: opera sue deuotionis domino impedit. **Lazarus** vnus erat ex discipulis: cum hi qz post peccatorum mortem resuscitati sunt: ad iustitiam vna cum eis qz in sua per misericordiam iustitia: de pntia vitas exultant: et celestis gratie muneribus aluntur: et bene in bethania celebrat qz interpretatur domus obedientie: nam ecclesia est obedientie domus. **AV.** Unguentum autem quo maria vnxit pedes iesu: iustitia fuit: et liberata fuit. **Erat** autem vnguentum nardi pistici preciosi. **Pistis** grece latine fides dicitur. **Querebas** operari iustitiam: iustus ex fide viuunt. **Unge** pedes iesu bene viuendo. **dominica** seculare vestigia. capillis terge. si habes superflua da pauperibus: et domini pedes teristi: capilli. n. superflua corporis videntur. **ALCV.** Et notandum qz primo cum pedes vnixerat: autem pedes et caput vnxit. ibi rudimenta penitentium: hic iustitia perfectarum designat aiarum. per caput. n. domini sublimitas diuinitatis. per pedes humilitas incarnationis exprimitur. vel per caput ipse xps: per pedes pauperes qz sunt membra ei. **AV.** Domus autem repleta est odore: mundus impletus est bona fama. **In** crastinum autem turba multa que conuenerat ad diem festum cum audissent qz venit iesus hierosolymam: accesserunt ramos palmarum et processerunt obviam ei et clamabant. **Osanna:** benedictus qz venit in nomine domini rex israel. **Et** inuenit iesus asellum et sedit super eum sicut scriptum est: **Noli** timere filia syon ecce rex tuus venit sedens super pullum asine. **Hec** non cognouerunt discipuli eius primum: sed quando glorificatus est iesus: tunc recordati sunt quia hec erant scripta de eo: et hec fecerunt ei. **Testimonium** ergo perhibebat turba que erat cum eo quando lazarus vocauit de monumento: et suscitauit eum a mortuis. **Propterea** et obviam venit ei turba quia audierunt eum fecisse hoc signum. **Pharisei** ergo dixerunt ad se metipsos: **Videtur** quia nihil proficimus: **Ecce** mundus totus post eum abiit. **CHRY.** Preceptum legis erat: vt decima luna primi mensis agnus suec hedus in domo recluderetur vsqz ad

quartadecimam lunam eiusdem mensis: quando ad vesperam immolabatur: vnde et verus agnus ex omni grege sine macula electus: pro populi sanctificatione immolandus ante quinque dies. i. decima luna hierosolymam ascendit. **AV.** Quantus autem fructus apparuerit predicationis eius: et quantus grex ouium ex his que perierant domus israel vocem pastorem audierit: intendendum est ex eo quod dicitur: **In** crastinum autem tur. mul. que conue. ad vi. se. cum an. qz ve. i. e. hiero. acce. ra. palmarum. **Rami** palmarum laudes sunt significantes victoriam qua erat dominus mortem moriendo superaturus: et tropheo crucis de diabolo mortis principem triumphaturus. **CHRY.** Obedebat autem quoniam de reliquo maiorem qz de propheta opinionem habebant de eo. vnde sequitur. **Et** processit. ob. ei. et cla. osan. bene. qui ve. in no. domini rex israel. **AV.** Osanna vox est obsecrans: magis affectum indicans: qz rem aliquam significans: sicut sunt in lingua latina: quas interiectiones vocant. **BED.** Est autem compositus ex corrupto et integro. **Os. n. salua:** anna obsecrans est interiectio. **osi** ergo corruptum: anna est integrum. **Benedictus** autem qui venit in nomine domini: sic potest accipiendum est: vt in nomine domini: in nomine dei patris intelligatur: quis possit intelligi etiam in nomine suo: quia et ipse dominus est: sed verba eius melius nostrum dirigunt intellectum: qui ait: **Ego** veni in nomine patris mei: non vt quis amittit diuinitatem quoniam nos docet humilitate. **CHRY.** Hoc est qd maxime coegit credere i xps oes: quoniam non est deo conari: et hoc maxime erigebat plebem qz ipse dicebat se a patre venisse. **Ex** his ergo vbi colligim qz de. na. osana saluos fac interpretatur salutem autem soli deo scriptura attribuit. **Deinde** qz ve. et deus qui venit inquit: non qz dicitur: hoc enim seruile est quodammodo illud vo dicitur qd et dicitur: **In** nomine domini: illud idem erga ipso predictum. n. n. in nomine fuit: sed domini dicitur illi venire. **AV.** Quid autem magni fuit regi seculorum regem fieri hominum. **Noli** rex israel xps ad exigendum tributum vt ferro exercitus armatus: sed rex israel qz metes regat qz i regnum celorum pducatur. qz grex esse voluit israel. **osnatio** est in pmo: miserationis indicium: non patris augmentum. qz enim appellat est in terra rex iudeorum: et celis est dominus angelorum. **THE.** Iudei autem regem israel ipso nuncupabant: quasi sensibile regem sonantes. **Expectabant** namqz exurgere quando in regem maiorem qz fm humanam naturam: saluatum eos a romanorum iurisdictione. **Quo** autem dominus venerit ostendit euangelista subdicens: **Et** inue. i. e. asel. et se. su. cu. **AV.** Dieb. reuiter dicitur. nam quemadmodum factum apud alios euangelistas plenissime legitur: **Pullum** autem asine in quo nemo sederat: hoc enim apud alios euangelistas inuenitur intelligimus populum gentium: qui legem domini non acceperat: asina vero qz vtriusque domini adductus est plebem ei que veniebat ex populo israel. **CHRY.** fecit qz hoc pphetice aliquid figurat: quoniam videlicet i mundum gentium populum debebat subiectum habere: et prophetia quadam impletur. **AV.** Adhibetur autem huic facto ppheticum testimonium vt apparet quoniam magni principes iudeorum cum non intelligebant i quo implebatur qz legebat. vnde sequitur: **Sicut** scriptum est: **Noli** timere. illi. agnosce qz a te laudat: et noli trepidare cum paritur: qz ille sanguis funditur per quem tuum delictum deleatur: et vita redimat. **CHRY.** Uel aliter: Quia reges eorum iniusti fuerant: et eos obnoxios bellis faciebant confide autem: non talis: sed mitis et mansuetus: quod ostenditur ab asino. non enim exercebat dominus iram: sed asinum habebat solum. **Vide** autem euangeliste sapientiam non veredat priorem ignorantiam diuulgare. nam sequitur: **Hec** non cognouit. ei. p. sed quoniam glo. est iesus. **AV.** in virtute sue resurrectionis ostendit: tunc recordati sunt qz h erant scripta de eo: et h fecerunt ei idest non alia qz que scripta erat de eo. **CHRY.** Hoc autem ignorabat quoniam ipse non reuelauit eis. scadalizasset enim eos si rex eorum talia passus erat: et non suscepissent statim cognitionem regni de quo dicebant: de signo. n. tpali hoc dicitur putasset. **THE**

THEO. Aspice autem consequentia passionis: suscitavit lazarum: hoc omnium nouissime referuas miraculum: et ob hoc plurimi concurrebant et credebant: unde sequitur. **Testimo.** cr. phi. tur. que cum eo erat quoniam uolens. la. demo. et suscitauit a mortuis: et ob hoc. et tur. quoniam autem fecit hoc signum. Et inde li. uor. et insidie. unde sequitur. **Pharisei** autem dicebant ad semetipsos. vide. quoniam nihil potest. Et multi. totum post eum abierunt. **AV.** Turba turbauit turba. Quid autem inuideret ecclesie turba: quoniam post eum abierunt mundum: per quem factus est mundus. **CHRY.** Mundum. n. hic turba dicitur: uidetur autem mihi hoc dictum esse eorum qui sani quidem erant: non audebant autem populi: deum ab euentu deterrebant alios qui in consumabili tentantes.

THEO. Ac si. o. Quatuordecim insidiamini: tanto hic augeretur gloria eius: intendit: quod ergo perfectus de tantis insidiis: **ERAT** autem quidam gentilis ex his qui ascenderant ut adorarent in die festo. **Bi.** ergo accesserunt ad philippum qui erat a bethsaida galilee: et rogauerunt eum dicentes. **Domine** volumus iesum videre. **Venit philippus** et dicit andree. **Andreas** rursus et philippus dixerunt iesu. **Iesus** autem respondit dicens. **Venit** hora ut clarificet filius hominis. **Amē** amen dico uobis. nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit: ipsum solum manet. **Si** autem mortuum fuerit: multum fructum affert. **Qui** amat animam suam: perdet eam. **Et** qui custodit animam suam in hoc mundo: in uitam eternam custodit eam. **Siquis** mihi ministrat: me sequatur. **Et** ubi ego sum: illic et minister meus erit. **Siquis** mihi ministrauerit: honorificabit eum pater meus.

BEDA. Templum domini hierosolymis situm adeo erat famosum: ut diebus festis non solum vicini: sed etiam multe ex longinquis regionibus gentes illuc aduenirent: sicut de eunuchocandacis regine ethiopum actus apostolorum declarat: hac ergo consuetudine hi gentiles venerant adorare de quibus dicitur. **ERAT** autem gentes qui ex his qui ascenderant ut ad id in die festo. **CHRY.** Prope exiit de cetero plebs fieret. fama itaque audita de christo uoluit eum videre: unde sequitur. **Bi** ergo accesserunt ad philippum qui erat a bethsaida galilee. et rogauerunt eum dicentes. **Domine** volumus iesum videre. **AV.** Ecce uoluit eum iudei occidere: gentiles uidere: sed et illi ex iudeis erant qui clamabant. **Benedictus** qui uenit in nomine domini. **Ecce** illi ex circuncisione: illi ex preputio: uelut duo pictes de uerso ueniunt: et in uera fidem christi pacis osculo concurrerunt. **Sequitur.** **Ue.** philippus et andree.

CHRY. Quasi prior exiit. audierat. n. in uia gentium non abierat: propterea cum discipulo comunicans magistro refert: unde sequitur. **An.** rur. et philippus dicunt iesu. **AVG.** Audiamus ergo uocem lapidis angularis. unde sequitur. **Je.** autem. n. eis dixit. **ve.** ho. ut da. si. hois. **For** sitan aliquid putat ideo se dixisse glorificatum: quoniam gentiles uolebant eum uidere: non ita est: sed uidebat gentiles per passionem et resurrectionem suam in omnibus gentibus credituros. **Ex** occasione igitur istorum gentium qui eum uidere cupiebant: annunciat futuram plenitudinem gentium: et promittit iam adesse horam glorificationis sue: quod facta in celis gentes fuerant crediture secundum illud: **Exaltare** super celos deus: et super omnem terram gloria tua: sed altitudinem glorificationis oportuit ut prederet humilitas passionis uenit aduenire: **Amē** amē di. vo. **Al.** gra. fru. ca. i. terram mortis. **fuc.** ipsum solum. **ma.** **Si** autem mortis. **fu.** mul. fru. affert. **Se** autem dicebat granum mortificandum in infidelitate iudeorum: multiplicandum in fide populi. **BEDA.** Ipse enim ex semine patriarcharum in agro huius mundi seminat: est. i. incarnatus: et ut moriens: cum multis surrexit. **CHRY.** Et quoniam sermones non ita suadebant ut tur expiraret: quoniam fructum magis facit fructum cum mortuum fuerit. **Si** autem ex seminibus accidit: multo magis in me. **Quia** igitur de reliquo debebat dimittere discipulos ad gentes: uidetur autem gentes per illud ad fidem: ostendit quod ipse erat ut ad eum

veniret. **Non** enim prius eos ad gentes misit: donec iudei offenderent: donec crucifixerent: et quoniam de morte sua prouideret discipulos confortandos: superabundantiam facit sermonis dicens non solum: **Si** non mortem meam pariter sustinuerint: sed etiam si uosipsum non moriamini: nullum uobis erit lucrum: et hoc est quod subdit. **Qui** amat animam suam: perdet eam. **AV.** Hoc duobus modis intelligi potest: **Qui** amat perdet. i. si amas perdes: si cupis uitam tenere in christo: noli mortem timere per christum. **Itē** alio modo **Qui** amat animam suam perdet eam. noli amare in hac uita: ne perdas in eterna uita: hoc autem quod posterius dixi magis habere uidetur euangelicum sensum. **Sequitur** enim: **Et** qui odit animam suam in hoc mundo: in uitam eternam cum eam: ergo quod superius dictum est. **Qui** amat subintelligit in hoc mundo. **CHRY.** Amat autem animam suam in hoc mundo: qui desiderat ei in convenientia facit. odit autem eam: qui non cedit ei innoxia concupiscentia. et non dixit. **Qui** non cedit ei: sed **Qui** odit eam. **Quē** admodum. n. eorum quod odio habent nec uocem audire sustinent: nec uisum uidere delectantur: bit ita et animam cum piraria inuigilant quod deo non placet: cum uolunt mentia auertere oculos. **THEO.** Quia. n. ualde onerosum erat audire: quod oportet odire animam: pro solat per hoc quod addit: **In** hoc mundo: ipse indicat particularitatem. non enim in populo iubet animam odio habere: et emolumentum ponit cum dicit: **In** uitam eternam custodit eam. **AV.** Sed uide ne tibi subrepat ut teipsum interimere uelis: sic intelligendo quod debes in hoc mundo odire animam tuam: hinc. n. quidam maligni atque puerili hominicide flammis se donant: aquas precipitantes collidunt et perunt: hoc christus non docuit: imo et diabolo precipitanti fugerent respondit: **Uade** sathanas. **Cum** ergo cause articulus uenerit: ut hec conditio proponatur: aut faciendum esse contra dei preceptum: aut ab hac uita migrandum: comminante mortis persecutore ibi oderis in hoc mundo animam tuam: ut in uitam eternam custodias eam. **CHRY.** Dulcis quidem est pennis uita his qui affixi sunt: tunc uero quod ad celum respexerit: uidens que ibi sunt bona: cito contemnit uitam presentem. **Cum** n. apparuerit melior: contemnit peior in hoc ergo nos inducens christus subdit: **Qui** mihi ministrat me sequitur. i. me imitetur: de morte hoc dicit de ea quod opera assecutus est: o. n. eum qui ministrat eum cui ministrat sequitur. **AV.** Quid ergo sit ministrare christo: ipse uobis agnoscim: cum dicit: **Siquis** mihi ministrat: ergo iesus: quod non quod sua sunt querit: sed quod iesus christus: hoc est. n. me sequatur: uias ambulet meas non suas: non ea tantum que ad misericordiam pertinent temporalis: sed omnia opera bona propter christum faciens: uisus ad illud opus magne charitatis: quod est animam pro fratribus ponere: sed quo fructu: qua mercede: **Sequitur.** **Et** ubi ego sum: et illi et ministri mei erunt. **Gratis** amat et operis quo ministratur illi precium sit esse cum illo. **CHRY.** Ostendit autem per hoc quod resurrectio mortui succedit. **Ubi** autem sum ait: quoniam in celis ante resurrectionem christus fuerat. igitur illic transmigremus a seculo in seculo. **Sequitur.** **Siquis** mihi ministrat. **hono.** eum. **pa.** me. **AV.** Per hoc intelligit exposuisse ut supra dixerat: illic et minister meus erit. nam quem maiorem honorem accipere poterit adoptat quod ut sit ubi est uenit. **CHRY.** Non autem dixit **Ego** honorificabo eum: sed pater meus: non dum. n. de eo de centem opinionem habebat: sed maiorem de patre.

Nunc anima mea turbata est. **Et** quid dicas. **Pater** saluifica me ex hac hora: **Sed** propterea ueni in horam hanc. **Pater** clarifica nomen tuum. **Venit** ergo uox de celo dicens: **Et** clarificauit: et iterum clarificabo. **Turba** ergo que stabat et audierat: dicebat tonitruum esse factum. **Alij** autem dicebant: **Ange** lus et locutus est. **Redit** iesus et dixit. **Non** propter me hec uox uenit sed propter uos. **Nunc** iudicium est mundi. **Nunc** princeps huius mundi efficietur foras. **Et** ego si exaltatus fuero a terra: omnia traham ad meipsum. **Hoc** autem dicebat significans quia morte esset mortuus.

CHRY. Quia dñs ad passionē discipulos exhortatis fuerat: ne dicat q ipse extra dolores exñs humanos facile de morte philosophat: et nos admonet ppter hoc q ipse est sine pñculo. i. ondit q t ipe in agonia sit: tñ ppter utilitatē mortē nō rēnuīt. vñ dicit: Nūc aīa mea turbata est. **AV.** Audio qui in hoc mūdo odit aīam suā: in vītā eterna custodit eā: et mūdū cōtēnere accēdo: et in cōtrario mō nihil est vītē hui' tot' q' vultibet fuerit pñxio: vapor: p amore eterno: pñcia mibi cūcta vilescent: et rursum dñm audio dicēte. Nūc aīa mea turbata est. Seq' iu bes aīam meā: sed turbati video aīam tuā: quale fundamētū q' si petra succūbit: Agnosco dñe misericordiaz tuā: nā q charitatis volūtate turbatis: multos in corpore tuo q' sue infirmitatis necessitate turbat: ne despando peant p solariis. In se ergo caput nostrū suscepit mēbroz suoz affectū: t iō nō est ab aliquo turbat: sed sicut de illo supra dictū est turbauit semetipm. **CHRY.** Appropinquas. n. de reliquo cruci qd humanū est ondit: et naturam nō volētē mori: sed pñti adherētē vītē ostēdens qm nō extra hūanas passiones erat. sicut. n. efurire nō crimē est: ita neq' pñtē vītā appetere: chñstus autē corpus a peccato mundi hēbat. nō a naturalib' necessitatib' eruium hoc igit' dispēlationis est: nō deitatis. **AV.** Deniq' hō q sequi vult: audiat q hō: a sequat: accessit forte hora terribilis: pponit optio: aut faciēde inq'itatis: aut subeunde passionis: turbat aīa infirma. audi ergo qd subiungit: Et qd dicat. **BE.** Hoc est qd aliud nisi mēbra mea instruantur: Pater saluifica me ex hac hora. **AV.** Docuit te quē inuoces: cui' volūtate tue volūtatē pponas: non tō tibi videat ex alto diffidere: q' te vult ab initio pficere: hōis suscepit infirmitatē vt doceat contristatū dicere: nō qd ego volo: s' qd tu vis: vñ t hīc subeist. **S3.** pp. ve. in hō. hāc pater glori. nō. tu. in sua. f. passioe. r. resurrectoe. **CHR.** q. v. Nō hēo qd dicat: creptionē q' rēs. Propterea. n. veni in hōrā hāc. ac si dicat: Esi turbemur et tumultū patia / mur: nō fugiam' mortē: q' ego nūc turbat' nō dico ut effugiam: o3. n. ferre qd supuenit. n. dico: Eripe me ex hora hac s' p' rariū dico. f. clarifica nomē tuū: ondit. n. qm p vītate mori: gl'iaz dei hoc vocās: et hoc euenit: futurū. n. erat: vt p' crucē cōuerteret o3bis terrarū et cognosceret nomen dei et coleret: nō solū patris s' etiā filij: s' tñ hoc silet. **Se** quif. **Ue.** ergo vo. de ce. di. Et clari. et itez clarificabo. **GRE.** xxvij. mo. huiusmōi vñs p angelū loquit' deus: Et cū nil in imagine ondit: s' supne vocis vba audiūtur et nimirū de celestib' loqns vba sua q' audiri ab hōibz voluit: rōnali creatura administratē formauit. **AV.** Clarificauit autē dicit aīā facere mūdum: et itez clarificabo. cū resurget a mortuis. **Uel** aliter. Clarificauit: cū de virgine nat' ē: cū miracula multa fecit cū descēdēte spūscō in spē colūbe mōstratus est: et itez clarificabo. cū resurget a mortuis: cū exaltabit sup celos de' et sup oēm terrā gloriā ei'. **Seqt:** Tur. ergo q sta. et au. di. to. fa. cē. **CHRY.** Aptā qdē t bñ significatiua erat vox: s' cito ab eis euolauit q' si a grossiorib' et carnalib' et desideriosis: et hī qdē sonitū tñ retinuerūt: aliq' vō qm articulata erat vox nō uerāt: qd aut significauit nō adhuc de qd' subdit: Aliq' dīcebat. Angel' ei locut' ē. **Seqt:** Rñ. se. et di. Nō pp. me hēc vox ve. s' p. vos. **AV.** hic ondit illa voce nō sibi indicatū qd iā sciebat: s' eis qbus indicari oportebat. Sicut autē vox illa nō pp' eū scā est: sed pp' er eos sic aīa ei': nō pp' ipm sed ppter eos turbata est. **CHRY.** Ad illud enī instat vox patris qd semp dicebat: qm nō est ex deo. qui. n. a deo glificat: qualiter nō est ex deo: **Ubi** vide q humilia ppter eos scā sūt: nō q' si filio auxilio indigente. Quia ergo dixit: Clarificabo: ostēdit cōsequēter et modū glorie. nā sequit: Nūc iudiciū est mūdū. **AV.** Iudiciū n. qd in fine expectat erit pñioz penarūq' eternarū: dicit etiā iudiciū nō dñatiōis: s' discretiōis: hoc vocabat hīc iudiciū discretiōis. f. et a suis redēptis diaboli expul-

sione. vñ seqt: Nūc pñceps mūdū huius eijcēt foras: absit vt diabolu pñceps mūdū ita dictū existimem: vt cū celis et terre dñari posse credam: s' mund' appellat in malis hōib' q toto orbe terrarū diffusi sūt. Sic ergo dictum est. Pñceps hui' mūdū. i. pñceps maloz hōiū: q' habitāt in mūdo. Appellat etiā mūd' in bonis: q' similiter p totū orbē terrarū diffusi sūt: iō dicit aplūs. Deus erat in xpō mūdū reconciliās sibi. hī sūt: ex quoz cordib' pñcipes mūdū eijcēt foras: pñdebat. n. dñs post passionē et gloriā suā p vniuersū mūdū multos pñpos creduos: in quoz cordib' diabolus int' erat: cui qñ ex fide renūciat eijcēt foras. Sed nūq' de cordib' veterē iustorū nō est eijcēt foras: quō ergo dictū est nūc eijcēt foras: nisi q' nūc qd in hōib' paucissimis factū est: nūc in multis magnisq' populis iā moriturū esse pñdictū ē. **Quid** ergo ait: Quispiā: q' diabol' eijcēt foras: iā fidelium neminē tēat: imo tētare nō cessat: s' aliud est intrinsecus regnare: aliud foris secus oppugnare. **CHRY.** Sed quale est istud iudiciū quo diabol' foras eijcēt: ex pñlo id faciā manifestū: sit aliq' debitorēs expectens et feriat: et in vincula mittat. Deinde ex eadē demētia: et cū q' nihil debet sub eūdē carcerē ducat: hīc et cor' q' in alios fecit dabit vindictā: ita et in xpō factū est. **Eoz.** n. q' diabolus in nos fecit: p ea q' in xpō ausus est sustinebit vindictam: et ne qd dicat. Qualit' mittet foras: si te supabit subiūgit. Et ego si exal. fue. a ter. om. tra. ad meipm. Qualit' n. supas qui et alios trahit: hoc aut plus fuit dicere q' resurgam. Si. n. hoc dixisset: nō dū manifestū eēt qd traheret: dicēdo vō Trahā: vtrūq' demonstrat. **AV.** S3 q' oīa trahit: nī si ex qd' diabol' eijcēt foras: nō aut dixit. **Dñs:** s' oīa: nō. n. oīū est fides: nō itaq' hoc ad vniuersitatē hōiū retulit: s' ad creature integritatē. i. spm et aīam et corpus ad illud. f. qd intelligim' q' viuim'. q' visibiles sumus: aut si oīa ipsi hōies intelligēdi sūt: oīa pdestinata ad salutē possum' dicere: aut certe oīa hōiū genrea fin innumerabiles differētiās qd' inter se pter sola peccata hōies diffit. **CHRY.** Qualit' igit' supra dixit: qm pater trahit: q' filio trahēte pater trahit. Dicit aut' trahā: q' si a tyrāno detēos: et p seipso nequeūtes accēdere: et illi' man' effugere. **AV.** S3 si exaltat' inquit fuero a terra: hoc est cū exaltat' fuero: nō enī dubitat futurū esse qd venie implere: nam exaltatiōe suā dixit in crucē passionē: vñ de euāgeliū sta subdit. Hoc aut' dixit significans q' morte eēt mortuū. **Rñdit** ei turba. Nos audiūm' ex lege: q' xpō manet in eternū. Et quō tu dicis oportet exaltari filiū hōis: Et qd est iste filius hōis: Dicit ergo eis ielus: Adhuc modicū lumē in vobis est. Ambulate dū lucē habetis: vt nō vos tenebre cōprebendant. Et qui ambulat in tenebris nescit quo vadat. Dū lucē habetis: credite in lucē: ut filij lucis sitis. **Hec** locutus est ielus: et abiit et abscondit se ab eis. **AV.** Cum intellexissent iudei q' dñs de sua morte dixisset: pponūt ei qd nō se diceret mortuū: vñ dī: Rñdit ei tur. Nos audi. ex le. q' xpō manet in eternū. quō tu di. o. p. exal. filiū hōis. **Memo** ut tenuerunt q' dñs assidue dicebat se eē filiū hōis. nā hoc loco nō dixit: Si exaltatus fueris filius hōis: sed superius dixerat: Venit hora vt clarificet filius hominis: hoc ergo in aīo retinentes inquirunt. Si chñstus manet in eternū: quō exaltabit a terra. f. quō crucis passionē morietur. **CHRY.** Hinc est videre: qm multa cor' q' pabolice dicebant intelligebāt. q' enī pñt de morte disputās: audientes hīc exaltatiōe suspicati sunt hoc. **AV.** Uel hoc eū dixisse intelligebāt: qd facere cogitabāt: nō ergo eis vboz istoz obscuritatē apuit inuisa sapiētia: s' stimulata cōsciētia. **CHRY.** Et vide qualiter maliciose interrogat. nō enī dixerūt: Nos audiūm' ex lege

ex lege qz xps nihil patitur. In multis enī scripturarū lo-
cis: et passio et resurrectio simul ponit: sed qm̄ manet in e-
ternū: et nimirū hoc nō erat cōtrariū. Immortalitati enī
per passionē nō est factū impedimētū: s; estimauerūt per
hoc ostēdere eū nō esse chilitū: qm̄ xps manet in eternū
deinde subdūt: Quis est iste filius hoīs: et hoc maliciose
q. d. Nō dicas q; ppter odiū tuū hoc dicam: ecce enim
nō nouim̄ de quo dicis. S; xps rīdēt: ostēdēs qm̄ passio
nō phibet manere eū in eternū. vñ subdīt: Dixit ergo eis
iesus: Adhuc modū. lu. in vobis est. q. d. Adhuc puo tpe
ego lux vobiscū sū: p hoc ostēdēs q; mors ei' transmigra-
tio est: et enī lux solaris nō interimit: s; parū recedēs sur-
sus apparet. AV. Vel aliter: Modicū lūmē in vobis ē
per hoc q; intelligitis: q; xps manet in eternū: ergo am-
bulate: accēdite: totū intelligite: et moriturū xpm̄ et victu-
rū in eternū dū lucē habetis. CHRY. hic dicit tps to-
tū pntis vite: et an cruce et post cruce. multi. n. post cruce
crediderūt in eum: vt nō tenebre vos cōprehēdāt. AV.
S; f. eo mō crediderūt xpi eternitatem: vt negetis in eo
mōtis humilitatē. Sed q; et q; am. in tene. ne. quo vadat.
CHRY. Quāta deniq; iudei nūc agūt et nesciūt qd agūt
sed vt in tenebris ambulātes: putāt rectā incedere viam
cōtrariā aut vadūt: ppter ea subdūt: Dū lucē habetis: cre-
dite in lucē. AV. idū aliqd veri habetis credite in veri-
tatē: vt renascamini veritati. vñ seqt: Ut filij lucis sitis.
CHRY. Qd est filij mei. In principio aut euāgelista di-
cit: ex deo nati sūt: hoc ē ex patre: hic aut tpe dicit hos
generare: vt discas qm̄ vna est actio patris et filij. Seqt:
Hec locus est iesus: et abiit et abscondit se ab eis. AVG.
Non ab eis qui credere et diligere ceperūt sed ab eis qui
videbāt: et inuidebāt. Cū aut se abscondit: nōstre infirmita-
ti cōsuluit: nō sue potestati derogauit. CHRY. S; cū
nec lapides leuaret nec blasphemaret: cui' gratia occul-
tar' ē: Nouerit furore in eis seuiētē: et nō expectauit: vt in
opus exirentis; occultat mitigās eoz inuidiam.

Cū aut tāta signa fecisset corā eis: nō credebāt in
eum: ut sermo isae impleret quē dixit: Dne quis
credidit auditui nro: et brachiū dñi cui reuelant' ē
Propterea nō poterāt credere: qz iterū dixit isa-
ias: Excecauit oculos eoz et idurauit cor eoz
ut nō videant oculis et nō intelligant corde: et con-
uertantur et sanes eos. Hec dixit isaias quando
vidit gloriā ei' et locus est de eo. Veruntū et ex
principibus multi crediderūt in eū sed ppter pha-
riseos nō confitebant: ut de synoga nō eijcerentur
Dilexerūt enī gloriā hoīūz magis gloriā dei.
CHRY. Nouerat dñs feruētē aiūz iudeoz: et occasione
meditante: et iō occultat' est: et hoc occulte insinuauit euā-
gelista subdēs: Cū aut tā. sig. se. co. eis. non cre. in eum.
THEO. Nō aut modice iniquitatis fuit tātis signis non
credere: ea vō signa cōmemorat q; supra sunt posita.
CHRY. Ne qd aut dicat: Cū grā venit xps: nō noue-
rant q; nō ei intēderēt: et iō ad hoc excludēdū inducit etiā
pphetas hoc sciētes: ppter qd sequit: Ut ser. isa. pro. im-
ple. quē dixit. do. qd cre. au. no. bza. do. cui. ruc. est.
ALCV. Quis p raritate posuit: qz qd sci pphete a deo
audierūt: et pplo pdicauerūt: paucissimi crediderūt. AV.
Satis aut ostēdit brachiū dñi ipm̄ dei filiū nūcupatū: nō
q; de' pater figura detinet carnis humane: s; q; oia p ipz
facta sūt: iō brachiū dñi dicitur est. Si enī aliqd hō tāta po-
testate preualeret vt sine vllō motu corpis sui qd diceret
fieret vbi eius: brachiū eius esset. Nō aut patet occasio
erroris his q; dīcunt: qz solus pater est: si brachiū ei' est
fili' nō. n. due: sed vna persona est homo et brachiū eius.
non intelligēs quō verba de rebus alijs ad res alias p-
pter aliquā similitudinē transferant. Quidam aut inter se

musitant: que culpa fuit iudeo: ut: si necesse erat vt sermo
isae impleret. Quib' respondem' deū pscitū futuroz
per pphetā predixisse: infidelitatē iudeoz nō fecisse: nō
enī ppter ea quēq; de' ad peccandū cogit: qz futura homi-
num peccata iam nouit: ipsoz enī pscitū peccata non
sua: fecerūt ergo peccatū iudei qd facturos esse predixit
quē nihil later. CHRY. Quid ergo dixit: vt sermo isae
se pphete impleret: ly. Ut nō causale est: sed euent'. Non
enim qz dixit isaias nō crediderūt: sed quia non erat cre-
dituri. ppter ea isaias dixit. AV. Sed ea que sequuntur:
pfundiorē faciūt questionē adiungit enī et dicit. Propter
ea non po. cre. qz ite. dixit isa. Exce. ocu. eo. et indu. cor:
eoz ut non videant oculis et non intelligant corde et
conuer. et sa. eos. Si. n. credere nō poterant qd peccatū
est hoīs nō facientis qd nō pōt facere. Et qd est graui' ad
ocum causa refert: quidēdū ipe excecauit oculos eoz
et idurauit eoz cor. nō enī hoc saltē de diabolo dicitur:
sed de deo: sed quare nō poterant credere: rñsio: qz nolē-
bant. Sicut enī q; dñs negare seipm̄ nō pōt: laus est volū-
tatis diuine: ita q; illi nō poterāt credere: culpa est volū-
tatis humane. CHRY. hoc aut et in cōi consuetudine
custodit: vt cū qd dicit: Nō possū amare illū: vehemētia
voluntatis potētiā dicit. sed euāgelista dicit: Nō poterāt
vt ostendat qm̄ impossibile est mēiri pphetā: nō tñ ppte
rea impossibile erat eos credere: nō. n. hec predixisset: si
credituri essent. AV. Sed aliā causā inquis dicit: pphē-
ta: nō volūtatē eoz. qz. f. Excecauit oculos eoz et. sed
hoc est etiā eoz voluntatē meruisse rñdēdo. Sic. n. exce-
cat et obdurat deus deserendo et nō adiūuādo: q; occultū
to iudiciū facere pōt i quo nō pōt. CHR. Neq; enī vere
liq; nos: nisi voluerim' nos fm̄ illud osee: Oblit' es le-
gis dei tui obliuiscar' ego tui. hec dicit ostēdēs nos incipe-
re delicti onē: et cām fieri pdictiōis. Sicut enī sol ifirmū of-
fendit vīlū: nō ex ppria natura: ita fit in his qui nō atten-
dunt dei sermones: terrens aut auditores scriptura dicit
Excecauit et idurauit. AV. Qd aut addidit: Et con-
uertant' et sanes eos: vtrū subaudiendū sit nō. i. nō cōuertā-
tur: et enī cōuersio de illi' gratia est: an forte et hoc de sup-
ne medicine misericordia factū intelligendū: vt qm̄ super
be suam iusticiā constituere volebāt adhuc desererentur
et excecarent: vt offenderent in lapidē offensionis: et im-
pleur facies eoz ignominia: atq; humiliari quererēt nō
suā qua inflatur superbi: sed iusticiā qua iustificat impi'
hoc enī multis eoz profecit in bonum: qui de suo scelere
cōpuncti: in xpm̄ postea crediderunt. Sequit: Hoc dixit
isa. quādo vi. glo. ei' et lo. est de eo. Vidit aut nō sicut est
sed modo quodā significatiuo: sicut prophete visio fue-
rat info: manda. Nemo ergo vos fallat eoz qui dicunt:
inuisibilē patrē et visibilē filiū: qui putāt eū esse creatu-
ram. In forma enī dei in qua equalis est patri etiam filius
inuisibilis: vt aut ab hoīb' videret: so: iam fui accepit:
ostendit etiā se anteq; susceperet carnē oculis hoīūz: sicut
voluit in subiecta creatura nō sicut est. CHRY. Glori-
am aut hic dicit visionē sedētis in throno excelsi: et alia
que ibi dicunt: vñ sequit: Et lo. est de eo. hoc. f. vidi deus
sedētē: et q; audiuit vocē dicentē: quē mittā: et quis ibit
et. Sequit: Veruntū ex principib' multi crediderūt in eū
sed ppter phariseos nō confitebant: vt de synoga non
eijcerent: dilexerūt enī magis gloriā hominū q; gloriā
dei. ALCV. Gloria dei est publice cōfiteri chritū glo-
ria hominū est in mundanis gloriari. AV. hos ergo i-
probauit euāgelista: qui in hoc gressu fidei si proficerēt
per amorē que humane glorie sūt pficiēdo suparent.

Iesus aut clamauit et dixit. Qui credit in me.
non credit in me sed in eū qui misit me. Et qui vi-
det me videt eum qui misit me. Ego lux in mun-
dum veni ut omnis qui credit in me in tenebris nō
maneat. Et si quis audierit verba mea et nō custo-

dixerit ego non iudico eum. Non enim veni ut iudeos mundum. sed ut saluificem mundum. Qui spernit me et non accipit verba mea. habet qui iudicet eum. Sermo quem locutus sum. ille iudicabit eum in nouissimo die. Quia ego ex meipso non sum locutus sed qui misit me pater. ipse mihi mandatum dedit quid dicam. et quid loquar. Et scio quia mandatum eius vita eterna est. Que ergo ego loquor. sicut dixit mihi pater sic loquor.

CHRY. Quia amor humane glorie principes credentes confiteri prohibebat. dñs contra hoc eis loquitur. unde dñs. Je. aut. cl. 7. dñs. Qui cre. i. me. nō cre. i. me. sed in eū q. me misit. q. d. Quid formidatis credere in me. in deum si des puenit per me. **AV.** Quia enim hō apparebat hominibus cū lateret de. ne putarent eū hoc esse un. qd videbāt talē ac tantū se volens credi. qualis et quantus est pater. Qui credit in me inquit. non credit in me. i. in hoc qd videtur in eū qui me misit. i. in patrē. nā si putauerit eū habere filios sūm gratiā: nō aut habere filios equalē sibi atq. coeternū: nec credit in patrē qui eū misit: quia nō est hoc pater qui eū misit. Ne aut putarent sic voluisse intelligi patrē: tanq. multoz filioz per gratiā generatoz: non vnici verbi equalis sibi: continuo subiicit. Qui videt me videt eum qui misit me. q. d. Usq. adeo nihil dūtat inuicem et me: vt qui me videt videat eū qui misit me: aplos suos certe ipse misit: nunq. in aliquis eozū dicere audiret. Qui credit in me. Credim? enī aplo: sed nō credimus in aplm. fili? aut recte vngentus dicit. Qui credit in me: nō credit in me: sed credit in eum qui me misit: vbi nō a se abstulit credentes fidē: sed voluit in forma serui remanere credentē. **CHRY.** Vel dicit. Qui credit in me et. q. d. Qui suminis accipit aquā: nō eam que est suminis accipit: sed eā que est fontis: volens aut ostendere qm nō est credere in patrē: nō credentē in eum subiūgit. Qui videt me: videt eum qui me misit: qd igit. Corpus est de? nequa: sed consideratio veri que est per intellectus: hic visio dicit: deinde ostendit eam que ad patrē cognitionē in hoc qd subdit. Ego lux in mundū veni: quia enī pater lux vocat: vbiq. eo hic vñs nomine. Lucem autē se hic vocauit: eo q. ab errore eripit: et intellectuales tenebras soluit. unde subdit. Ut oīs qui credit in me: in tenebris non maneat. **AV.** In quo satis manifestat oēs se in tenebris inuenisse: sed ne in eis tenebris maneat: in quibus inuenti sunt: debent credere in lucē que venit in mundum: dixit quodā loco discipulis suis: Vos estis lux mundi: non tñ eis dixit: Vos lux venistis in mundū: vt oīs qui credit in vos in tenebris non maneat: lumina ergo sunt oēs sancti sed credendo illuminant ab eo a quo si quis recesserit tenebrat. **CHRY.** Ut aut nō existimet q. ppter imbecillitatē eos qui ipm contēnūt: illos dimittat subiūgit. Et si quis audierit verba mea: et non custodierit illi sententia: et non iudico eum. **AV.** Intelligendū est. Modo nō iudico eum: cū alio loco dicat. Pater omne iudiciū dedit filio: qre aut modo non iudicat ostendit subdens. Nō enim veni ut iudicem mundū: sed ut saluificem mundū. i. vt saluū faciā mundum nunc ergo est tempus misericordie: post erit iudicij. **CHRY.** Deinde ut nō pigriores ex hoc fiant terribile subdit iudiciū. Qui spernit me et non accipit verba mea: habet qui iudicet eum. **AV.** Non dixit. Ego non iudico eum in nouissimo die: hoc enī esset contrariū illi sententia. Omne iudiciū dedit filio. Expectantib? aut quisnā esset ille secutas adiūxit. Sermo quem locutus sum ille: iudicabit eū in nouissimo die. Satis manifestauit seipsum i nouissimo die iudicaturū: seipm quippe locutus est: seipm annūciauit: aliter itaq. iudicabūt qui nō audierunt: aliter qui audierunt contēpserunt. **AV.** i. de trinit. Ideo autē iudicat verbū qd locutus est fili? quia nō ex se locutus est fili? unde sequit. Quia ego ex meipso nō sum locutus per qd intelligi voluit. Ego non ex me natus sum. Quero itaq. quomodo intelligam? Ego non iudicabo: sed verbi qd locutus sum iudicabit: cum ipse sit verbi patris quod loquitur: vel ita: Ego non iudicabo ex potestate humana: q. filius hominis sum: sed ego iudicabo ex potestate verbi dei: quia filius dei sum. **CHRY.** Vel aliter. Ego non iudicabo eum. i. non sum causa perditionis eius: sed ipse qui verba mea spernit. Verba enim que modo locutus sum in ordine stabunt accusatoris omnē tollentia excusationem: et hoc est quod subdit. Sermo quem locutus sum: ille iudicabit eum. et quis sermo? Quia ego ex meipso nō sum locutus: sed qui misit me pater: ipse mihi mandata dedit quid dicam: et quid loquar. Omnia igitur hec prop. eos dicebant: vt nullā habeat excusationē. **AV.** Mandatum aut nō qd filius nō habeat pater dedit: sed in sapientia patris quod est verbi patris oīs mandata sunt patris. Dicit aut mandatum dātū: q. non est a seipso cui dicit dātū: et hoc ē dare filio id sine quo nūq. filius fuit: quod est gignere filium qui nūq. non fuit. **THEO.** Cū enī verbis patris existat filius: et que sunt in mente patris reuelat in integrum: mandatum accepisse dicit: quid sit dicturus et quid loquatur. Sicut etiam nostrū verbū si verū fateri volumus ea proferat que suggerit mens. Sequit. Et scio quia mandatum eius in vita eterna est. **AV.** Si ergo vita eterna ē ipse filius: et vita eterna est mandatum patris: quid aliud dictum est: nisi quia ego sum mandatum patris: proinde et id quod adiūgit: que ergo ego loquor: sicut dixit mihi pater sic loquor: nō accipiamus. Dixit mihi: quasi per verba locutus sit vnico verbo: dixit ergo pater filio id sine quo nunq. filius fuit: sicut dedit vitam filio: nō qd nesciebat vel non habebat: sed qd ipse filius erat. quid est autē. Sicut dixit mihi sic loquor: nisi verbum loquor. Ita ille dixit vt verax: ita iste loquitur vt veritas: verax autē genuit veritatē: quid ergo iam diceret veritatē: non enī impecta erat veritas cui verū aliqd adderet. **CA. XIII.**

Ante diem festū pasce sciens iesus q. venit hora eius ut trāseat ex hoc mundo ad patrē: cū dilexisset suos qui erant in mundo in finem dilexit eos. Et cena facta cum diabolus iam misisset in cor ut traderet eum iudas simonis scariothis: sciens quia omnia dedit ei pater in manus: et quia a deo exiuit et ad deum vadit surgit a cena et ponit vestimenta sua: et cum accepisset lintheus precinxit se. Vnde misit aquā in peluim et cepit lauare pedes discipuloz: et extergere lintheo quo erat precinctus.

THEO. Quia dñs trāsmigraturus erat de pñti seculi: explicat qualem erga suos amicitiam gereret. unde dñs. Ante di. se. pas. sci. q. vt. bo. ei? vt trā. ex hoc mundo ad pa. cū dilex. su. qui erāt in mū. in fi. oīs. **BEDA.** Plurima siquidē festiuitate iudei habebant: s. apud eos insignioz atq. celebrioz: erat pasce festiuitas: ppter quod sicut quidā existimant grecum nomen est sed heb. reu. oportunitate tamen occurrit in hoc nomine quedā congruentia vtrarūq. linguarum: q. enī pati grece paschein dicit: ideo pasca passio putata est: vel hoc nomē a passio ne sit appellatū: in sua vero lingua hoc est in heb. reu. pasca transitus dicitur: ppter ea quia tunc primū pasca celebravit populus dei quando ex egypto sugientes: rubrum mare transierunt: nunc ergo figura illa prophetica in veritate completa est: cum sicut oīs ad immolandū vñf christus cui? sanguine illimitis postibus nostris. i. cuius signo crucis signatis frontibus nostris a perditione hui? seculi.

seculi: tanq̃ a captiuitate egyptiaca liberamur: et agimus saluberrimū transitū: cum de diabolo transimus ad christum: et ab isto instabili seculo: ad eius fundatissimum regnum. Hoc itaq; nomen. i. pasca velut interpretas nobis euangelista dicit: Sciens q̃ venit hora eius ut transeat ex hoc mūdo ad patrē. Ecce pasca. ecce trāsire. CHR. Non solum aut̃ tunc sciens sed olim. Transitum ei mor̃tem vocat. Relicturus aut̃ discipulos maiorē eis demon strauit amorē. et hoc est quod dicit: Cum dilexisset suos qui erant in mundo in finem dilexit eos. hoc est nihil de reliquit eorum que cum qui valde amat decens est face re: non autem a principio hoc fecit: sed maiora postea ad fecit: vt coꝝ augeat familiaritatē: et multā eis p̃paret cō solationem: ad ea que superuentura erant: suos autē eos vocat fin familiaritatis rationem: quia et alios suos dicit fin conditionis rationem. ut cum dicitur. Qui cum nō re ceperunt. addit autem: qui erant in mundo. quia sui erant etiam defuncti vt abraam isaac et iacob: sed in mundo nō erant. Hos ergo suos qui erant in mundo mansit amans continū: et tandem perfectam amicitiam circū eos ostē dit. et hoc est. In finem dilexit eos. AVGV. Vel aliter. In finem dilexit eos: vt et ipsi de hoc mundo ad suum ca put dilectione transirent. quid est enim. In finem. nisi in christum. Finis enim legis christus ad iusticiāz omni cre denti: finis perficiens non interficiens. Videō aut̃ posse ista verba quodā humano modo etia; sic accipi tāq̃ vsq; ad mortē christi dilexerit suos. Sed absit vt dilecti onem morte finiret: qui nō est morte finitus nisi forte sit ita intelligēdū: Vsq; ad mortē dilexit eos. i. vsq; ad mor tem illuz dilectio ipsa perduxit. Sequit̃. Et cena facta. i. iam peracta: et ad cōuiuantū mensā vsq; perducta. Nō enī ita debem̃ intelligere cenā factā: velut iam cōsumptā atq; transactā: adhuc enī cenebāt cū surrexit et pedes la uir discipulis: nā postea recubuit et buccellā tradidit de dit q̃ aut̃ ait: Cū iam diabolus misisset in cor ut traderet eum iudas simonis scariothis: missi o ista spiritalis sug gestio est: et non fit per aurē: sed per cogitationē: diabolice enī suggestiones imitantur: et humanis cogitationibus im misceñ. factū ergo iam fuerat in corde iude p̃missione diabolica: vt traderet discipulus magistrū. CHR. Hoc aut̃ quasi stupens interseruit euangelista: quoniam cū qui iā pro dēre statuerat dñs lauit: ostendit etiā p̃dicatoris multā nequitia: qm̃ neq; salus eum cōcario detinuit: qd̃ maxi me confueuit nequitia detinere. AV. Locutus autē euangelista de tāta dñi humilitate prius eius celsitudine; voluit cōmendare: ad qd̃ pertinet qd̃ dicit: Sciens q̃ oia dedit ei pater in manus: ergo et ipm̃ tradidit. GREGO iū. morali. Sciebat enī q̃ in manu sua ipsos etia; perse cutores acceperat: vt ipse in se ad vsq; pietatis intor que ret: quicqd̃ corū cōtra se malicia permissa seuiret. ORI. Oia enim tradidit ei pater in manus: hoc est in opere ei et potestate. Pater enī me vsq; huc inquit operat̃ et ego operor. vel oia tradidit ei pater in manus: cuncta capien tes: vt quelibet ei famulent̃. CHRY. Traditione enim hic salutē fidelium vocat. Cum aut̃ audieris traditionēz nihil humanū suspiceris: cum enī qui ad patrē ostēdit ho norē et cōcordia. Sicut enī pater ei tradidit: ita ipse pa tri: vnde paulus: Cum tradideris inquit regnū deo et pa tri. AV. Sciens etiam quia a deo exiuit: et ad deū va dit: nec deum cum inde exiret: nec nos deserens cum re dīret. THEO. Quia q̃ pat̃ oia ei cōmisit in manus. i. salutem ei cōmisit fidelū: decens reputabat quicunq; spe ctant ad salutē illis ostendere. Sciens etiam q̃ a deo exi uit et ad deum vadit: nullateñ eius gloria minui poterat dū pedes discipuloꝝ ablueret: neq; n. glia; vlturpauit q̃ enī dignitatē vlturpant: minime p̃descēdūt ne dissipēt qd̃ i p̃grue sibi diripiunt. AV. Cū ergo illi p̃ oia dedisset in manus: ille discipuloꝝ nō manus sed pedes lauit: vt cum se sciret a deo exisse et pergere ad deum: nō dei dñi

sz hoīs serui impleuit officiū. CHRY. Hoc autē dignū erat: eo q̃ a deo exiuit: et ad deum vadit: vt vniuersū con culcāret tyro: vnde sequit̃. Surgit a cena et ponit vesti menta sua: et cū accepisset lintēz p̃cincxit se: deinde mi sit aquam in pel. et ce. la. pe. dis. et exier. lin. quō erat p̃cin. Vide qualiter humilitatē ostendit nō solū in lauando pe des sed etiā aliter: Non enī anteq̃ recumberet: sed postq̃ refederūt oēs: tunc surrexit deinde nō solum lauit: sed ve stimenta deponit lintēz p̃cincxit in peluim implet: et non alij impleri iussit: sed oia operat̃ oūdēns q̃ cum ei studio oportet talia facere. ORI. Mystice aut̃ p̃adiū p̃im̃ cubus esse dignoscit̃: et ante terminū diei spiritalis: qui i vita presenti considerat̃: et his qui introducunt conueni ens existit: cena vero finalis et his qui iam vltra p̃gressi sunt apponit̃: aliter quoq; poterit quis asserere p̃andūz fore intentionē scripturarū antiquarū: cenam vero reco dita in nouo testamēto mysteria. Puto aut̃ q̃ qui vna cū iesu cenant: et in finali vite presentis die secū cōuiuantur: egent lauacro quodā non vtiq; erga qd̃ p̃imoz vt ita lo quar co: p̃oris et aiesq; quo ad vltima et postrema que ter re necessario herent. Dicit aut̃ q̃ cepit lauare pedes: nā postmodū lauit et finit loturā: quia pedes apostoloꝝz fuerunt contaminati: iuxta illud: Omnes vos scandaliza bimini ista nocte in me. Postea autem perfecit eos laua re: purgans eos vt vltra non fēderet. AV. Posuit autē vestimenta sua: q̃ cū in forma dei esset semetipm̃ exinan iuit: p̃cincxit se linteo: q̃ formā serui accepit: misit aquam in peluim vnde lauaret pedes discipuloꝝ: qui in terram sanguinem fudit quo inmundiciā dilueret peccatoꝝ. Lin teo aut̃ quo erat p̃cinct̃ pedes quos lauerat terxit: qui carne qua erat indutus: euangelistarū vestigia conforta uit: et linteo quidem vt se p̃cingeret posuit vestimenta q̃ habebat: vt autem forma serui accepit: quādo semetipm̃ exinanīuit: non qd̃ habebat deposuit: sed quod nō habe bat accepit: crucifigend̃ sane suis expoliat̃ est vestimen tis: et mortuus inuolutus est linteis: et tota eius passio no stra purgatio est.

Venit ergo ad simonē petrum. Et dicit ei pe trus: Domine tu mihi lauas pedes: Respondit ie sus et dixit ei. Quid ego facio tu nescis modo: sci es aut̃ postea. Dicit ei petrus: Nō lauabis mihi pedes in eternū. Respondit ei iesus: Si non laue ro te: non habebis partem mecum. Dicit ei simō petrus: Domine non tantū pedes: sed et manus et caput. Dicit ei iesus: Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lauet: sed ē mūdus totus. Et vos mū di estis sed non omnes. Sciebat enim quisnam es set qui traderet eum: propterea dixit non estis mū di omnes.

ORIGE. Sicut medicus pluriū egrotōz intent̃ cu re ab his qui magis indigent: propriam curam incipit sic et christus qui sedos abluir pedes discipuloꝝ exordit̃ ab his qui magis erant sed: et sic vltimo venit ad petruz quasi minus alijs indigentē lotura pedum: vnde dicitur Venit ergo ad si. pe. cui quodāmodo ad resistendū pene munda pedum persuadebat: vnde sequitur: Et dixit ei pe trus: domine tu mihi lauas pedes: AV. Quid est Tu: quid est Mihi: cogitanda sunt potius q̃ dicenda: ne for te quod ex his verbis aliquatenus quidem digne conce pit aia: non explicet lingua. CHRY. Vel si petrus p̃i mus erat: sed credibile est p̃dicatorē stultum existentem ante eum recubuisse: qd̃ euangelista significauit euz dixit Cepit lauare: deinde venit ad petrū. THEO. Ex quo patet q̃ non p̃imtus lauit petrū ex ceteris vero discipu lis nullus tētauiisset ante petrum lauare. CHRY. Que reret autem vtiq; quis quare nullus cum alioꝝ p̃obi

buit: sed solus petrus: quod non parui amoris et verecū
die erat. Ex hoc igitur mihi videtur prius solum proditorum
lauasse: deinde ad petrum venisse: et alios discipulos per
eum de reliquo castigatos. Si enim quicquid ex ceteris la
uare cepisset prohibuisse dominum: et dixisset que petrus
dixit. **ORIGE.** Uel aliter: Omnes porrigebant pedes
decernentes quod tantus non irrationabilis eorum lauaret
pedes: solus autem petrus nullam aliam considerationem con
ferens: tanquam reuerens iesum: non prebebat pedes suos ad
lauandum: sepe enim scriptura designauit petrum feruidum
ad insinuandum que sibi visa sunt viliora et meliora.
AVGV. Uel aliter: Non debemus putare hoc petrum
in ceteros formidasse atque recusasse: cum et id alij ante ip
sum libenter vel equanimiter fieri permisissent: non enim ita
intelligendus est quasi aliquibus iam lauisset: et post eos
venisset ad primum. Quis enim nesciat primum apostolorum
esse beatissimum petrum: sed quod ab illo ceperit: quando er
go pedes discipulorum lauare cepit: venit ad eum a quo ce
pit. i. ad petrum: et tunc petrus expauit: quod etiam quilibet
corpe expauesceret. Sequitur: Rñ. iesus et dicit: quod
ego factus ne modo: scilicet autem postea. **CHRY.** i. humili
tatem huius doctrine: et quomodo humilitas sufficit in de
um producere. **ORIGE.** Uel insinuat omnes quod hoc erat my
sterium. Lauando enim et exsiccando pedes eorum: faciebat
eos deciores debentes euangelizare honesta: ut ostendere
valeant inter sanctum ac pergere per eum qui dixit: Ego sum
via. oportebat autem lauare pedes discipulorum a iesu
deponente vestimenta ut mundos pedes mundiores effi
ciat: vel immundicia pedum discipulorum suscipiat in pro
rium corpus: per linteam quo solo precinctus mane
bat: ipse namque languores nostros portauit. Attende etiam
quod cum debebat pedes discipulorum abluere: non aliud tem
pus eligit: quam cum diabolus iam intrauerat in eorum iude: ut
cum prodere: et futura pro hominibus dispensatio im
minebat. nam ante hoc non erat opportunitas pedes disci
pulorum lauare a iesu. Quis enim pedum eorum sordidit
inter medium temporis usque ad passionem lauasset: sed ne
que tempore passionis: alter enim iesus non aderat qui pedes
eorum lauaret: sed neque post dispensationem: illo namque tempo
re spiritus sanctus superueniente eorum loti sunt pedes. Huius er
go mysterij dicit dominus petro: tu non es capax: sed post hec
nosces cum illud perceperis illustrat. **AV.** Nectamē
ille diuici facti altitudine exterritus permittit fieri: quod cur
fieret ignorabat: sed usque ad suos pedes humiliter Christus
videre non potest sustinere. Nam sequitur: Dicit ei petrus
non lauabis mihi pedes in eternum: hoc est nunquam hoc pa
tiam. Hoc quippe in eternum non fit quod nunquam fit. **ORI.**
Ex hoc autem accipimus exemplum quoniam possibile est quicquid
sibi purum propositum dicere. propter ignorantiam quod sibi non
prodest. Petrus enim ignorans hoc esse conueniens: primo
quidem quasi dubitans suauiter dixit: Domine tu mihi lauas
pedes: secundo. Non lauabis mihi pedes in eternum: quod
erat prohibitum operis perducens eum ad habendum par
tem cum iesu in quo etiam non tantum iesum arguit incoe
nienter lauante pedes discipulorum: sed etiam condiscipu
los indecenter suos pedes porrigentes: cum ergo non esset ex
pediens petro proprium responsum: non permisit illud dominus
verificari. nam subdit: Rñ. dicit ei iesus: Si non lauero te: non
habebis partem mecum. **AV.** Ita dictum est: Si non lauero te: cum
de solis pedibus ageretur quod dicitur solet: calcas me quando
sola planta calcas. **ORI.** Qui autem recusant hec et simi
lia tropologizare dicat: quod probabile est eum qui ob re
uerentiam iesu dixit: Non la. mihi pe. in eter. non habiturus
partem cum dei filio: propter non lauare pedes ab eo: sicut pro
pter imane scelus: et ideo prestadi sunt pedes. i. mentis affe
ctus lauandi a iesu ut sint pedes nostri decore: et presertim
eum emulantes portioz dona volumus annumerari eis qui
euangelizant bona. **CHRY.** Ideo autem non dixit cuius gra
tia hoc faciebat: sed minime imposuit: quia ille nequaquam persua

sus esset: audiens enim: Scies autem postea: non dixit doce igitur
me ut permitta: sed quando conuincat: est id quod maxime
timebat. i. separari ab eo tunc permisit. **ORIGE.** Hoc
dicto utemur contra eos qui indiscretius se facere statue
runt quod eis non prodest: nam ostendendo illis quod non sunt
habituari parte cum iesu: dum presumptuosum decretum ob
seruasti admonebimur: illos ne imitent male decretis: etiam
si iure iurando ex multo impetu illud firmauerunt. **AV.**
At ille amore et timore perturbatur: plus expauit christum
sibi negare: quam usque ad suos pedes humiliari: unde sequitur:
Dicit ei. si. pe. do. non tamen pe. me. sed manus et ca. **ORI.**
Manus autem lauare nolebat iesus continens que dicebant
quod discipuli tui non lauant manus cum panem manducet
caput aut submergit nolebat: in quo imago et gloria patris
extiterat: satis est autem ei ut pedes lauandos porrigeret
unde sequitur: Dicit ei iesus: quod lo. est: non indiget vi. pe. la. sed
est mun. to. **AV.** Totus utique preter pedes: vel nisi pe
des quos habet opus lauare: homo enim in baptismo totus
abluitur non preter pedes: sed totus oratio: veruntamen cum re
bus humanis postea viuunt: utique terra calcatur. Ipsi igitur
humani affectus sine quibus in hac mortalitate non viuunt:
quasi pedes sunt: ubi et humanis rebus afficimur: ut si vi
xerimus: quia peccati non habemus: nos ipsos decipia
mus. Si autem constitemur peccata nostra: quod pedes discipu
lorum lauit: nobis peccata dimittit: usque ad pedes quibus
conuersamur in terra. **ORIGE.** Impossibile autem puto
non contaminari extrema aie et infima eius: quam quo
ad homines perfecti quis esse putet: plurimum autem et post
baptismum implent puluere scelerum usque ad verticem: quod vero
legitime discipuli christi sunt: erga solos pedes indiget la
uatione. **AV.** Ad seleticia. Ex hoc autem quod hic dicit in
telligit quod iam petrus baptizatus fuerat: intelligimus enim ei
discipulos per quos baptizabat iam fuisse baptizatos: si
ue baptismum iohannis sicut nonnulli arbitrantur: siue quod
magis credibile est baptismum christi. Neque enim renuit mi
nisterium baptizandi: ut haberet baptizatos seruos per quos
ceteros baptizaret: qui non defuit humilitatis ministerio
quando eis pedes lauit. unde sequitur: Et vos mihi. estis: si
non oēs. **AV.** Hoc quid sit: ne queramus ipse euangeli
sta patefecit adiungens: Scilicet. enim quisnam esset qui tra. cus
prope. di. Non estis mihi. oēs. **ORI.** Quod ergo dicit.
Vos mundi estis: refert ad x. quod vero subdit: Sed non
oēs. dicitur propter iudam existentem imundum. primo quidem
quia pauperes non erant sibi cure: sed fur erat: deinde dia
bolo ingresso in eorum eum ut prodere christum. Lauat autem
pedes postquam mundi erat quoniam gratia transcendit necessitate
et sicut dicit iohannes: Mundus mundificet adhuc. **AV.**
Uel quod ipsi discipuli cum loti essent: non oportet habebat nisi
pedes lauare: quod dum in isto seculo viuunt homines: humanis af
fectibus terra velut pedibus calcas contrahit. **CHRY.**
Uel aliter: Non dicit eos mundos: ut a peccatis erutos esse
mea: victima nodum oblata: sed ea quod cognitionis est man
datione dicit: iam enim ab errore iudaico eruti erant.
POSTER. ergo lauit pedes eorum: accepit vesti
menta sua: et cum recubisset iterum dixit eis: Scitis
quid fecerim vobis? Vos vocatis me magister et
domine: et bene dicitis: Si enim ego laui pedes
vros dominus et magister: et vos debetis alter alteri la
uare pedes. Exemplum enim dedi vobis: ut quemadmo
dum ego feci vobis ita et vos faciatis. Amen amen di
co vobis: non est seruus maior domino suo: neque ap
ostolus maior est eo qui misit illum. Si hec sci
tis beati eritis si feceritis ea. Non de omnibus vo
bis dico. Ego scio quos elegerim. Sed ut adim
pleatur scriptura: Qui manducat mecum panem le
uabit contra me calcaneum suum. Ammodo dico
vobis

accipit eū q̄ me misit q̄ vni⁹ nature sūt pater ⁊ fili⁹ : p̄ns videbit: q̄ dicit: Qui accepit siquē mīsero: me accipit: et vni⁹ nature sūt fili⁹ ⁊ apls: ita dixisse possit videri: Qui acci. siquē mī. me fm hoies accipit: q̄ aut me fz deū acci. acci. eū q̄ me misit. Sz cū ista dicebat: non ab illo nature vnitas: sz in eo q̄ mīit: mīitēis cōmēdabat auctoritas. Si ergo atēdas xpm in petro discipuli p̄ceptorem: si aut patrē in filio inuenies vnigeniti genitorē.

Cū hec dixisset iesus turbatus est spiritu ⁊ protestatus est: ⁊ dixit: Amen amen dico vobis: quia vnus ex vobis tradet me. Aspiciebant ergo adin uicem discipuli hesitantes de quo diceret. Erat ergo recumbens vnus ex discipulis eius i sinu iesu quē diligebat iesus. Innuī ergo huic simon petrus: ⁊ dixit ei: Quis est de quo dicis? Itaqz cum recubisset ille supra pectus iesu dicit ei: Dñe q̄s est? Rndit iesus: Ille est cui ego intinctū panē porrexero ⁊ cum intinxisset panē dedit iude simonis scariothis. Et post buccellā introiuit in euz sathanas: ⁊ dixit ei iesus: Quod facis fac cito. Hoc autem nemo sciuit discumbentium ad quid dixerit ei. Quidam enī putabant q̄ loculos habebat iudas: q̄ dixisset ei iesus: Ene ea q̄ opus sūt nobis ad diem festū: aut ut egenis aliquid daret. Cū ergo accepisset ille buccellā: exiuit cōtinuo. Erat autem nō.

CHRYS. Quia dominus apostolis debentib⁹ orbem terrarū vnuerſū p̄currere: exhibuerat duplicem cōsolationē p̄dictā: cogitans q̄ vtrqz p̄ditore p̄nuat⁹ estur baf. Et hoc significat euāgelista dicens. Cū hec dixisset iesus: turbat⁹ est spiritus: ⁊ p̄testatus est: ⁊ dixit: Amē amē dico vobis: q̄ vnus ex vobis me tradet. AV. Non illi hoc tunc p̄mū venit in mentē: sed quia p̄ditorem iam fuerat exp̄ressurus: vt nō lateret in ceteris: ideo turbatus est spiritus: ⁊ quia ipse traditor iam fuerat exiit⁹: vt iude os quibus domin⁹ ab eo traderet adduceret. Turbauit eū inuicēs passio ⁊ periculū p̄mōzū: ⁊ traditoris impendēs man⁹: cui⁹ fuerat p̄cognit⁹ anim⁹: hoc etiam domin⁹ significare sua turbatione dignatus est: q̄ quando ex falsis fratrib⁹ aliquos separari: etiam ante messen vrgens causa compellit: fieri sine ecclesie turbatione non possit. Turbatus est autē nō carne: sed spiritu. Spirit⁹ enī in huiusmodi scandalis nō p̄uenerat: sed charitate turbatur: ne forte in separatione aliquoz zizanior⁹ simul aliquid eradicet ⁊ triticū: siue ergo ipsum iudā per eundem miserādo: siue sua morte appropinquante turbatus ē: nō animi infirmitate: sed potestate turbatur. Non enim aliquo cogente turbat⁹: sed turbauit semetipsum vt supra dictum est: q̄ aut turbat infirmos in suo corpore: hoc est in sua ecclesia consolatur: vt siqui suorum morte imminere turbant: nō se reproboſ putent. ORI. In eo enim q̄ dicit: Turbat⁹ est spū: qd̄ humanū est. l. passio pueniebat ab exuperantia spūs: si enī scīs quilibet ip̄s vni⁹ agit: ⁊ patit⁹: quāto magis hec dicēda sūt de iesu scōz p̄miatore.

AV. Percant igit argumēta stoicoz: qui negāt in sapientem cadere p̄urbationē animoz: qui p̄fecto sicut vanitatem estimāt veritatē: sic stuporem deputāt sanitatē. Turbet plane anim⁹ ch̄ristiani: nō miseria: sed misericordia: dicit autē: vnus ex vobis: numero nō merito: sp̄s nō virtute. CHRYS. Quia vō non nominati dicit: rursus in omnes inducit timorē. vñ seq̄: Aspiciebāt ergo discipuli adin uicē hesitantes de quo diceret. Et nimirū nullius sibi ip̄s cōscj mali: tñ emulationē xpi p̄p̄is cogitationibus credibiliorē putabāt. AV. Sic etia in eis erat erga magistrū suū pia charitas: vt tamē eos humana alterū de al-

tero stimulare infirmitas. ORI. Reminiscebāt etiā vt hoies exites: qm̄ alter ab illis est affect⁹ adhuc p̄uocozuz ac suscepiibilis appetit⁹ p̄rarior⁹ his que p̄t⁹ voluerat.

CHRYS. Oib⁹ aut tremētib⁹ ⁊ ipso vertice. i. petro for midante: Ioānes velut dilect⁹ recubuit in sinu iesu: vñ sequit⁹: Erat ergo recubēs vn⁹ ex discipulis ei⁹ in sinu iesu: vñ dī: Erat ergo recubēs vn⁹ ex discipulis ei⁹ in sinu ie: su quē dilect⁹. AV. Ip̄e ē ioānes cui⁹ est hoc euāgelii: sicut postea manifestat⁹: Erat enī hec eoz cōsuetudo q̄ sa cras nobis lras ministrarāt: vt qn̄ ab aliquo eoz diuina narrabat historia: cū ad seipsū veniret tāq̄ de alio loque ref. Quid enī cepit vitari: qn̄ ⁊ res ipsa dī: ⁊ quēadmodū dicēti iactātia deuicat⁹. CHRYS. Si aut huiusmodi familiaritatis causā q̄ris dicere: amoris res erat: p̄pterea dicit⁹: Quē dilect⁹. Quāuis enī ⁊ alij amarent: tñ iste plus alijs. ORI. Estimo aut q̄ hoc p̄tendit q̄ ioānes incūbens verbo ac in secretozib⁹ paulans incubebat gremijs verbi. CHRYS. Uolebat etiā ostendere seipm̄ esse alienū a crimine: ⁊ hoc etiā dicit⁹: ne estimes q̄ petr⁹ ei vt malo r̄exnti inuener. nā seq̄: Innuī ergo huic simon petrus: ⁊ dicit ei: q̄s est de quo dicis? Ubiz enī iuenit petr⁹ ab amore impetū faciēs: ⁊ q̄ p̄mo increpat⁹ est nō locut⁹ est: q̄s mediate ioāne vult discere. Ubiz enī scriptura ostendit petrū feruidū: ⁊ familiaritatē hūc ad ioāne. AV. Notanda aut locutio est: dicere aliq̄ nō sonādo: sed tantummodo innuēdo. Innuī inquit ⁊ dicit. i. innuēdo dicit. Si enī cogitādo aliq̄ dī: sicut illud: Dixerūt ap̄d semetipsoſ: q̄to magis innuēdo vbi tā foris qualibuscūqz signis p̄mūt⁹ qd̄ fuerit cor: de cōceptū. ORI. Uel p̄mo innuī: ⁊ deinde nō cōtēus num dicit illi: Dic q̄s sit de quo dicit. Sequit⁹ Itaqz cū re. ille supra pect. iesu dicit ei: dñe q̄s est? AV. Qd̄ aut nūc supra pectus dicit: paulo supra dixerat in sinu. vel aliter: p̄mo qd̄ iacens in sinu iesu sup̄ascendit⁹ incubuit supra pect⁹ q̄s si nō incubuisset in pectore: sz remanisset iacens in sinu: nequa q̄ dñs ei tradidisset verbū qd̄ petr⁹ scire cupierat. Per hoc ergo q̄ vltimo supra pectus incubuit: exp̄mūt tāq̄ p̄ maiorē ⁊ abūdantiore gratiā specialis iesu discipul⁹ esse. BE. Qd̄ aut in sinu ⁊ supra pectus recubuit: nō solū sūt p̄ns amoris indicium sed etiā future rei signū q̄. s. inde vocē sumeret: quā post modū cūctis seculis inaudita emitteret. AV. Per sinuz enī qd̄ aliud significat q̄ secretum: hic est vitz pectoris si nus sapientie secretū. CHRYS. Neqz aut tūc nominat⁹ p̄ditore dñs manifestauit. nā seq̄: Rndit iesus ille est cui intinctū panē porrexero: ⁊ modus ipse manifestatiōis cōuersus erat: quia enī ob mēlationē verēcundatus nō est: eodem pane cōmunicās verēcundari debuit. Sequit⁹: Et cum intinx. pa. dedit iude sim. sca. non vt putāt quidā negligenter legētes: tūc iudas solus xpi corpus accepit: intelligendū est enī q̄ iam eis oibz distribuerat dñs sacramēta corpis ⁊ sanguinis sui: vbi ⁊ ipse iudas erat: sicut lucas narrat: at oemū ad hoc ventū est vbi fm narratiōnem ioannis dñs p̄ buccellā tinctam atqz porrectā suum exp̄mūt traditorē: forassis per panis tinctionē illius significans fictionē. non enī oia que tingunt abluunt⁹: sed vt inficiant⁹: nōnulla tingunt⁹: si aut bonū aliquid hec significat tinctio: eidē bono ingrātū merito est secuta damnatio. Sequit⁹ enī: Et post buccellā: tñc introiuit in euz sathanas.

ORI. Attende q̄ p̄mo quidē nō introiuit sathanas in iudā sed immisit in cor eius solū vt p̄odcret p̄ceptozē: Post panē aut in eum ingressus est: quāobrem nobis ca uendū est: ne diabolus intrudat in cor nostrum aliquid ignitorum telozum suozū: nam si intruserit insidiatur de: inde vt ⁊ ipse introeat. CHRYSO. Donec enim fuit in collegio nō audebat insilire: sed exiit⁹ sum imminēbat quando vero eum manifestum fecit: ⁊ expulit⁹ libere in eum decetero exiuit. AV. Uel intrauit in eum: vt si bi iam traditū plenius possideret: neqz enī nō in illo erat quādo ad iudeos de precio tradēdi dñz pact⁹ ē: cū lucas dicat

dicat. Intrauit autem sathanas in iudam et abiit et locutus est cum principibus sacerdotum. talis iam venerat ad cenandum: sed post panem introiuit in eum: non ut adhuc alienum teteret sed ut proprium consideret. **ORI.** Decebat enim ut estimo propter panis exhibitionem auferri ab indigno boni: quod se habere credebat: quo priuatus factus est capax ingressus sathanam in ipsum. **AUG.** Dicit autem aliqui ita: Ne hoc meruit panis pro rectoris de mensa christi ut post illud intraret in discipulum sathanas? Quibus respondemus: hinc potius nos doceri quam sit cauendum male accipere bonum. si enim corripitur qui non diiudicat: hoc est non decernit a ceteris cibis domini corpus: quod damnatur qui ad eius mensam fingens se amicum accedit inimicus? Sequitur: Et dicit ei iesus. Quis facis fac citius. **ORI.** Cui autem illi ambigui est: quod potuit vel iude vel sathane dominus dixisse. Quod facis fac citius: puocans aduersarium ad pugnam: vel proditorum ad subministrandum dispersioni que erat futura salutis seculo: quam non amplius tardari nec protrahi: sed pro posse maturari volebat. **AUG.** Non tamen precepit facinus: sed predixit: non tam in perniciem perfidii sciendo: quam ad salutem fidelium festinando. **CHR.** Hoc enim quod dicit: Quod facis fac citius: non precipiens est neque consiliantis: sed exprobrantis et ostendentis: quoniam ipse nolebat suam predicationem impedire. Sequitur: Hoc autem nemo sciuit ovis scilicet ad quid dixerit ei. Multas vique quis hic dubitationem inueniet: si interrogantibus discipulis: quis est: dixit: Cui ego intingens panem dabo: et in non intellexerunt. Nisi dicatur quod latenter dixit: ut nullus audiret: propterea supra petrus iohannes respondens interrogat quasi ad aurem ut non fieret proditor: manifestans. Fortassis. n. si christus eum manifestum fecisset: petrus utique eum in re fecisset. propterea dicit quod nullus cognouit recubentium sed neque iohannes. nequaquam. n. putauit quod discipulus in tantum iniquitatis prodiret. quia enim procul a tali iniquitate erat: non de alijs hoc suspicabatur. Veram igitur causam eorum que a christo dicta sunt ignorauerunt. Qui autem estimarent ostendit euangelista cum subdit: Quidam enim puta. quia loci. ha. iudas quod dixit ei iesus: Ene ea que opus sunt no. ad die se. aut ut ege. aliquid daret. **AUG.** Dabebat ergo dominus loculos: et a fidelibus oblata conseruans: suorum necessitatibus et alijs indigentibus tribuebat tunc primum ecclesiastice pecunie forma est instituta: nisi intelligeremus quod precepit: non cogitandum esse de transitorio: non ad hoc esse preceptum ut nihil pecunie seruet a sanctis: sed ne deo propter ista seruiatur: et propter inopie timorem iusticia deferatur. **CHR.** Et nimirum nullus discipulorum pecunias asserbat: sed per hoc quod dicit hic occulte insinuat quod quedam mulieres eum de suis facultatibus nutriebant. qui autem non peram: non virga: non es iubet deferre: loculos ferebat ad inopum ministerium: ut discas quoniam valde pauper et mundo crucifixum huiusmodi partis multam facere procurat: onem enim ad nostram dispensans doctrinam agebat. **ORI.** Si igitur iude saluator dicebat: Quod fac. fac citius: ac proditor in hoc tamen ad presens obedit magistro. accepto namque pane nullam traxit moram. unde sequitur: Cum ergo ac. ille bucc. exi. conti. Et reuera exiit: non solum recedendo de domo in qua tenebatur: sed oino egressus est a iesu. ego autem opinor: quod post panem ingressus sathanas in iudam: non tolerabat in eodem loco cum iesu esse. nulla namque conformitas est iesu ad sathanam. non frustra autem requiritur a quare super hoc quod est: Et accipiens panem: non adjecit: Et manducans. Nunquid igitur accepto pane non manducauit iudas: post panem enim forsitan acceptum a iuda non esum qui semel in cor eius imiserat ut magis prodator timore ductus: ne quod imissum fuerat euanesceret vltus panis: quicquid panem iudas recepit: introiuit in eum et statim domum excessit. aliter quoque non in epte dicitur quod sicut qui indigne manducat panem domini: aut

bibit et calicem: in iudicium sibi condedit atque bibit. sic panis a iesu datus alijs fuit ad salutem: iude i domum: ut panem intraret in eum sathanas. **CHR.** Subdit autem: Erat autem non x. v. discas iude temeritate: quoniam neque ipse cum tenuit ab impetu **ORI.** Nor. et inestibiliter extitit obducte nocte in aia iude. **GRE.** ij. mo. A. qlitate. n. tps finis exprimit accusa tois domini non dicitur ad veniam: ad traditiois perfidia nocte iudas extisse perhibetur.

Cum ergo exisset dixit iesus: nunc clarificatus est filius hominis et deus clarificatus est in eo. Si deus clarificatus est in eo et deus clarificabit eum et semetipso: et continuo clarificabit eum

ORI. Propter euenientia ex prodigijs nec enim ex transfiguratione per contra iuu glorificandi filij hominis fuit exitus: iude a loco ubi morabatur iesus cum sathana: quod cum ingressus est. vnde dicit: Cum ergo exisset. Nunc clarificatus est filius hominis. in morte vniuersi ubi filij hominis quod factus est ex semine domini: gloria huius narrat. Si enim in morte christi glorificatus est illud vixit: exuens precipit et patres traduxit phidit triumphas in ligno et illud crucis per sanguinem christi crucis sue: siue quod intra sue quod in celis. In his omnibus glorificatus est filius hominis: deo etiam glorificato in eo. vnde sequitur: Et deus clarificatus est in eo. quod non est christus glorificatus nisi cum eo quoque glorificatus est pater. At quoniam quicquid glorificatus ab alio quo glorificatus. si quas de eo quod est clarificatus est filius hominis. a quo respondens subdit: Si deus clarificatus est in eo: et deus clarificatus est in se. **CHR.** Hoc est per seipsum non per alium. Sequitur: Et pater clarificatus est in eo. quod non per seipsum: sed per filium in ipsa cruce ea quod clara sunt apperuerunt. sol namque a uersus est: petre scisse sunt. multa corpora eorum quod dormierunt surrexerunt. Hac autem via eas quod ceciderat cogitationes discipulorum restituit: et suadet non solum tristari sed et letari. **AUG.** Uultus exente imudo oculos mundi cum suo mandato maledixit. tale aliquid erit cum christianis a trinitate separati. Iusti fulgebunt sic sol in regno patris sui. hoc futurum prouidet dominus discipulis iuda tamen quod christianis separati remanentibus tamen trinitate apostolis sanctis dixit. Nunc clarificatus est filius hominis. tamen dicit: Ecce illa mea clarificatio quod erit: ubi malorum nullus erit: ubi bonorum nullus perit. Sic autem non de omni: nunc significata est clarificatio filij hominis: sed nunc clarificatus est filius hominis: sic non de omni: Petra significabat christus: sed petra erat christus. solet. n. loquor scriptura res significantes: tamen illa quod significat appellans. Est autem clarificatio filij hominis ut deus clarificet in eo. vnde adiungit: Et deus clarificatus est in eo. Denique tamen ista exponens adiungit et dicit: Si filius clarificatus est in eo: quod non venit facere voluntatem suam: sed voluntatem eius quod eius mihi sit. Et deus clarificatus est in se. ut non huiusmodi quod ab eterno vobis suscepta est et immortalitatem eternitatis donec. Sequitur: Et cor. clarificatus est. resurrectio sua: non sicut nostram in fine seculi: sed continuo futura hac attestatio de predictis. potest et de ista clarificatione dictum videri: Nunc clarificatus est filius hominis. ut quod ait: nunc. non ad imminentem passionem: sed ad vicinam resurrectionem pertinere credatur: tamen fuerit factum quod erat tamen primo iam futurum. **HIL.** xi. de tri. Quod autem deus in eo glorificatus est: ad corpus gloriam spectat: per quam dei intellecta est gloria: quasi corpus ex nature diuine confociatione gloria mutaret. quod vobis quod glorificatus est in eo deus: id glorificauit eum in se: ut qui regnat in gloria quod ex dei gloria est: ipse ex deo dei gloria trahat: toto iam in deo ex ea qua homo est dispensatio mensuro: nec sane de tempore tamen euit dicens: Et continuo clarificabit eum. ut quia procedente ad proditorem iuda: gloria que sibi post passionem persecutura resurrectione futura esset: significasset in patris eius quod in se deus eum clarificatur esset in posterum reseruaret: dei in eo gloria per virtutem resurrectionis omnia: ipso vobis dei gloria ex subiectionis dispensatione mansuro. **HIL.** ix. de tri. Prima autem significationem huius dicti non ambigam ex istino cum ait: Nunc clarificatus est filius hominis. gloria enim non verbo: sed carni acquirebatur. hoc vero quod sequitur: Et deus clarificatus est in eo. quid significet interrogo: et cum non alius sit filius hominis: neque alius filius dei: vobis enim caro factum est: requiro quis in hoc filio hominis: quod filius dei est glorificatus sit deus. Et videam quod sit hoc quod tertio dicit: Si deus clarificatus est in eo: et deus clarificauit eum in semetipso:

re: solat eos et deus se esse testas. vñ dñ: Et ait dñs. suis: Non turbetur cor vestrum: cre. in deū et in me cre. q. d. Cōse quēs ē sñ i deū credidit vñ in me credē dñat: qd n̄ cēt p̄scqns si xps nō ēēt de⁹. **MO**rtē metuūt hūic forme s̄cūtū: tur- betur cor vestrum: suscitabit illam forma dei. **CHRY.** Ea etiam que in me est fides et in patre qui genuit: poten- tior est his que supueniunt: et nihil cōtra eam pōt p̄uē- lere diffictilius: hoc etiā modo diuinitatis virtutem osen- dit: quia ea que in mente hēant ducit in mediū dicēs. nō turbetur cor ve. **AVG.** Quia igitur etiam sibi meue- bant discipuli cum petro dictum esset fidētiōi atqz p̄m- ptiōi. Non cantabit gallus donec ter me neges. subiun- git. In domo patris mei man. multe sunt. Per qd a tur- batione recreant ceteri ac fidentes etiam post p̄cula ten- tationū: se apud deū cū christo ēē mansuros: qz si ali⁹ est alio fortior: sapientior: iustior: sanctior: nullus alienabit ab illa domo: vbi mansione p̄o suo quisqz acceptus est merito. Denarius quidē ille equalis ē oibus que paterfa- milias eis qui opati sunt in vinea iubet dari. Quo vtiqz denario vita significat eterna: vbi amplius alio nemo vi- uit: quoniam viuendi non est diuersitas in eternitate māsu- ra: sed multe mansiones diuersas meritorū in vna vita eterna significat dignitates. **GRE.** sup ezechieles. Uel hac ratione cōueniūt mansiones multarū vno denario: quia et si aliter minus atqz alius amplius exultat: oēs tñ vnū gaudiū p̄ditoris sui vñsione letificat. **AVG.** Atqz ita deus erit oia in oibus: vt qm deus charitas ē per cha- ritatē fiat: vt quod hñt singuli: cōe sit oibus. Sic enī dñs etiā ipse habet cū amat in altero quod ipse non habz. nō enī erit ita aliqua inuidia impatis claritatis qm regnabit in omnibus vnitas charitatis. **GRE.** vlti. moza. Eius dē etiam disparitatis damna non sentiunt: quia tñ sibi vnusquisqz quantum p̄cepit sufficit. **AVG.** Respēdi at sunt a corde christiano: qui putant tō dictū multas ēē mā- siones: quia extra regnū celozū erit aliquid vbi maneant beate incentes: cū sine baptismo ex hac vita emigraue- runt: sine quo in regnū celozū intrare nō pnt. absit autem vt cum ois domus regnantū filiozū non sit alibi nisi in regno: ipsius regie domus pars aliqua non sit in regno. non enī ait oñs. In beatitudine sempiterna mansiones mul- te sunt: sed in domo patris mei. **CHRY.** Uel alit cō- tinua: Quia dominus supra dixerat petro: Quo ego va- do non potes me sequi mō: sequeris aut postea: ne estu- ment soli petro hanc promissionē esse data dixit: In do- pa. mei man. mul. sunt. Hoc est: et vos regio illa suscipiet qz petri. copia enī est ibi multa mansio. et non est dice- re: quoniam p̄paratione indigent. Et ppter hoc subdit: Si quo mī. dixi. vo. qz va. pa. vo. locum. **AVG.** Ubi facti ostendit ideo se hoc illis non dixisse: quia iam ibi mansi- ones multe sunt: et non est opus illi aliquā p̄parare. **CHRY.** Quia vō dixerat: Non poteris me mō seq: vt nō estiment se ab eo finaliter abscessos ēē subiungit: Et si abie. et p̄pa. vo. lo. iterū ve. et acci. vos ad meipsum: vt vbi ego sum et vos sitis. Ex quo ostēdit qz oportet eos vebementer confidere. **THEO.** Ac si dicat vtrunqz: Uos turbari non oportet siue patē sint siue non. Nam etsi parati nō sint: ego cum omni solertia p̄parē vobis illas. **AVG.** Sed quō vadit et parat locū: si iam man- siones multe sunt: sed nondū sunt sicut parande sunt. Eas- dem enī mansiones quas p̄destinando p̄parauit: p̄- parat operando. Jam ergo sunt in p̄destinatione: si quo minus dixisset: Ibo et p̄parabo: hoc ē p̄destinabo: sed quia nondū sunt in operatione dicit: Etsi abiero et p̄pa- rauero vobis locum. Parat autē modo mansiones mā- sionibus p̄parando mansores. Quippe cum dixit. In domo patris mei mansiones multe sunt. Quid putam⁹ esse domū dei: nisi templum dei: de quo apostolus dicit. Templum dei sanctum est: quod estis vos. Nec ergo do- mus dei adhuc edificatur: adhuc p̄paratur. Sed quid

est quod vt p̄paret abijt: cum nosipso p̄paret qd nō faciet si reliquerit. Sed illud significat: quia vt parent iste mansiones viuere debet iustus ex fide. si autem vides: nō est fides. Erat ergo ne videatur: lateat vt credatur. Tunc enim locus paratur: si ex fide viuatur: credimus desideret vt desideratus habeatur. si bene intelligendo nec vñ va- dis: nec vñde venis recedis. vadit ergo latendo: venit ap- parendo. Sed nisi maneat regendo vt proficiamus bene viuendo: non parabitur locus vbi possumus manere p/ fruendo. **ALCVI.** Dicit ergo. Si abiero. per carnis absentiam. Iterum veniam: per diuinitatis p̄sentiam. vel: iterum veniam iudicare viuos et mortuos. Et quia sciebat eos interrogaturos quo iret: vel per quam viam iter subiungit. Et quo ego vado scitis. sed patrem. Et vi- am scitis. s. per meipsum. **CHRY.** Hoc autem dicens desiderium quod in eorum mente erat ostendit: et dat eis desiderium interrogandi.

Patet ei thomas. Domine nescimus quo va- dis: Et quomodo possumus viam scire: Dicit ei Iesus: Ego sum via et veritas et vita. Nemo venit ad patrem nisi per me. Si cognouissetis me et pa- trem meum vtiqz cognouissetis. Et amodo co- gnoscetis eum: et vidistis eum.

CHRY. Si iudei volentes a christo separari quere- bant quo intrus esset: multo magis discipuli nanqz ab eo separati volentes: hoc discere cupiebant: et interrogant eum ex multa dilectione et timore. et ideo dicitur: Dicit ei thomas. Domine nescimus quo vadis: Et quomodo possumus viam scire: **AVG.** Vtrunqz illos domini dixerat scire: vtrunqz dicit iste nescire. Sed nescit ille mē- tiri: ergo isti sciebant: et se scire nesciebant. conuincit ergo eos hoc scire. vnde subditur: Dicit ei iesus: Ego sum via veritas et vita. **AVG.** de verbis domini. q. d. qua vis ire: ego sum via: quo vis ire. ego sum veritas: vbi vis p/ manere. ego sum vita: veritatem et vitam omnis homo ca- pit. sed viam non omnis inuenit. deum esse quandam vi- tam eternam: veritatem scibilem etiam huius seculi phi- losophi viderunt. verbum ergo dei: qui apud patrem est veritas et vita assumendo hominem factum est via. Am- bula per hominem: et peruenies ad deum. Melius enī est in via claudicare qz p̄ter viam fortiter ambulare.

HILA. vñ. de trinitate. Non enim nos in erratica at- qz in inuia deducit ille qui via est: neqz illud it per falsa qz veritas est: neqz in mortis relinquit erroze qui vita est.

THEO. Cum itaqz actiuam exerceas: fit tibi christ⁹ via. Cum autem in contemplatiua perseueras: efficitur tibi veritas. Adiecta autem vita est actiuo et contempla- tiuo. Decet enim ire et p̄dicare p̄o futuro seculo.

AVG. Sciebant ergo viam: quia sciebant ipsum qui est via. Quid autem opus erat vt adderet veritas et vi- ta cum restaret nosse quo iret: quia ad veritatem ibat: et ad vitam: Ibat ergo ad seipsum per seipsum: sed nunqz o domine vt venires ad nos: reliqueres te? scio quidem qz formam serui accepisti et in carne venisti: manens vbi eras: et per hanc redisti: non relinquens quo veneras. Si ergo per hanc et venisti et redisti: per hanc nobis non solum qua veniremus ad te: verum etiam tibi qua veni- res et redires via fuisti. cum vero ad vitam quod es ipse iisti: eandem carnem tuam de morte ad vitam duxisti: ita qz dum caro de morte venit ad vitam: christus venit ad vitam. Et quia verbum est vita: christus venit ad seipsum: quoniam vtrunqz est christus: vna persona: scilicet ver- bum caro. venerat etiam per carnem deus ad homines: veritas ad mendaces. Est enim deus verax: omnis autē homo mendax. Quz itaqz se ab hominibus abstulit: atqz illuc vbi nemo mentitur: carnem suam leuauit: idem ipse qz vbi caro fact⁹ est: per seipsum. i. p. carnē suā ad vitam:

quod est ipse remaneat: quā quidem veritatē quis inter mendaces etiā in morte seruauit. Ecce ego ipse si loquor vobis q̄ intelligatis: quodāmodo ad vos procedo: nec me relinquo. Cū autē tacuero quodāmodo ad me redeo: et vobiscū maneo si tenueritis quod audistis. Si hoc potest imago quā fecit deus: quid potest ex deo nata imago. Ac per hoc et ipse per seipsum: et ad seipsū et ad patrem: et nos per ipsū et ad ipsū et ad patrem imus. **CHRY.** Si enī dicit. Ego sum dñs ducēdi ad patrem oīno veniēti illuc: neq̄ enī est possibile alia venire via. Cū autē supra dixerit. Nemo potest uenire ad me nisi pater traxerit illū. Nūc dicens: Qui nullus potest uenire ad me nisi per me. exequat se ipsum ei qui genuit. Qualiter autē dixerit. Quo uado sci. et uiam scitis. ostendit subdens: Si cog. me et pater meū utiq̄ cognouissetis. q. d. Si sciretis meā substantiam et dignitatē et eam que patris est: sciretis: nouerāt quidē eum sed non ita ut oportebat: postea autē spūs ueniēs: pfecta eis cōstruxit cognitionē: et ppter hoc subdit. Amodo cognoscetis eū. Dicit autē eā que finem mentē cognitionē. Et uidistis eū. s. per me ostendens: qm̄ qui uidet eū et patrem uidet. Uiderunt autē eū: non in nuda substantia sed carne indutū. **BE.** Sed querendū est quō nūc dicat dñs: Si cognouissetis me et cū premiserit supra: Quo ego uas. sci. et uia scitis. Datur ergo intelligi quā quidam eorum sciebāt: quidam uero nesciebāt: quorum unus erat **Thomas** **HILARI.** vj. de trini. Vel aliter cōtinua: Quia iter ad patrem filii sit: quendū ē utrius hōc p doctrinē admonitōne an per naturē fidē sit. Intelligenti igitur sensum in consequentibus requiram. nā sequit. Si cog. me: et patrem meū utiq̄ cognouissetis. In sacro enī assumpti corporis diuinitatis paternē naturā confirmans: hunc ordinem tenuit. rēpus autē uisionis sepauit a tēpore cognitionis. nam quē cognoscendū ait: eundē iam dixit et uisum: ut naturē iam p̄sentem in se conspiceret: scientiam ex tempore nunc uisus reuelationis acciperet.

Dicit ei philippus: Dñe ostende nobis patrem et sufficit nobis. **Dicit ei iesus.** Tanto tēpore uobiscū sum et non cognouistis me? **Philippus** qui uidet me uidet et patrem. Quō tu dicis ostende nobis patrem? Nō credis quia ego in patre et pater in me est? Verba que ego loquor uobis a me ipso non loquor. Pater autem in me manens ipse facit opera. Non creditis quia ego in patre et pater in me ē? Alioquin ppter opa ipsa credite.

HILA. vj. de trini. Cōmouit apostolū philippū non itas dictorū homo cernitur: dei se filiū cōfiteatur. cognito se cognoscendū patrem fatetur. patrem uisum esse dicit. Propter igitur apostolica familiaritas dñm interrogās: vñ dñs. Dicit ei philippus: Dñe ostend. no. pa. et suffi. no. Non uisum negauit: sed ostendi sibi rogauit. neq̄ ostensionem uelut corporeā cōtēplationis intuitū desiderauit: sed demonstrationē intelligendī eius qui uisus ē postulauit. filiū enī in habitu hoīs uiderat: sed quō per id patrem uideri nescit. nam et ostensio illa intelligendī potius ēēt demonstratio q̄ uidentī. subiecit: et sufficit nobis. **AVG.** j. de trini. Illa enim leticia quā nos adimplebit cū uisū suo nihil amplius requireret. quod bene intellexerat philippus: ut diceret. Dñe ostend. no. pa. et suffi. no. Sed nondū intellexerat eo quod quō modo ad ipsū se potuisset dicere: Domine ostende nobis te et sufficit nobis. Ut enī hoc intelligeret rñsum est ei a dño. unde sequit. Dixit ei iesus. Tanto tēpore uobiscū sum: et nō cogn. me. **AVG.** sup. iō. S3 quōd hoc dicit: cū et quo irretirent: non ob aliud nisi q̄ ipsum sciret. Sed facile ista q̄ soluitur si dicamus q̄ cū aliqui eorum sciebant: aliqui nesciebāt de quibus erat philippus.

HILA. vj. de trini. Arguit ergo ap̄lm in cognoscēdo se ignorante. cū enī ea que gereret p̄p̄ta deo essent: calca-

re uindas: tubere uentis: petā dimittere: mortuis uita red dere: hūc querelē oīs oīa cōquestio ē q̄ in hēie assumpto dei nō intellecta nā ē. Et iō postulauit ut sibi p̄tem ostēderet: ait: **Philipp.** q̄ ui. me. vi. et pa. **AVG.** Solem. n. de si. millimis duobus ita loquit. Uideris illū. sic ergo dictū est: Qui ui. me. vi. et pa. nō q̄ ipse sit pater et fili: s3 q̄ a p̄tis similitudine in nullo. p̄tus discrepet filius **HILA.** vj. de trini. Non autē ille hīc uisum oculorū carnaliū significat: nō. n. hoc qd ex partu uirginis carnale ē: ad cōtēplandū in eo dei formā et imaginē p̄ficiat: sed intellectus dei fili: id p̄stet: ut intellectus et pater sit. Dū ita imago ē ut non differat genere s3 significet auctoritatē. nō enī solitariū sermo significat et indifferentē: in naturā p̄fessio docet. Cū enim dicit. Et p̄tem: exclusa est singularis atq̄ unici intelligentia. Et quid reliquū ē: nisi per naturē unicā similitudinē pater per filiū uisus sit. **AVG.** Sed nūquid obiurgādū est qui cū simile uiderat: etiā illum cui est similis uult uiderē. S3 iō discipulū dñs arguebat: qm̄ cor postulanti uidebat. Tāq̄ enī melior ē pater q̄ fili: ita philippus p̄tem nosse cupiebat. et iō nec filiū sciebat: quo alius melior ē esse credebatur. Ad hunc ergo sensū contingendū dictū ē: Non credis q̄ ego in patre et pater in me ē. q. d. Si ad te multum est hoc uidere: saltē qd non uides crede. **HILA.** Que enī ignorandi p̄tem aut ostēdendū ignorātibul necessitas relinquebat: cū pater in filio uisus ēt ex p̄p̄tate nature: dū ex indifferentia unitatis unū sint natus et generā: ut hic sermo dñi sequeretur. Nō cre. q̄ ego in pa. et pater in me est. **AVG.** j. de trini. Uolebat enī eū ex fide uiuere: anteq̄ illud posset uidere. et iō dicit. Non credis. Cōtēplatio q̄ p̄merces est fidei cui mercedi per fidem corda mundantur. **HILA.** vj. de trini. Pater autē in filio est: et filius in patre: non per duplicem conuenientium generū cōmunionem: neq̄ per insitā capaciōis substantie naturā: q̄ per corporeā necessitatē exteriora fieri his quibus cōtine tur interiora non p̄t: sed per naturā uiuentis nature ex uiuente dū nō aliud ex deo q̄ deus nascit. **HILA.** vj. de trini. Naturā enī suā ut ita dicam: sequit. Indemutabilis deus: indemutabilē gignens deum. Nec naturā suā deserit ex indemutabili deo indemutabilis dei perfectā naturā. Subsistentē igitur in eo dei naturā intelligimus cum in deo deus sit: nec p̄ter eū qui est deus: q̄si alius deus sit. **CHRY.** Vel aliter: Totū philippus hic corporeis oculis patrem uolebat uidere: q̄ et ipsum filiū ita se existimabat: uidisse fortassis a p̄phetis audies qm̄ uidi dñm: et iō dixit. Ostende nobis patrem. Et enī iudei interrogauerunt. Quis est pater tuus: et petrus et thomas: quo iret: et nullus uidit manifeste. ut ergo non uideatur onerosus ē philippus: et ipse interrogans: ostēde nobis patrem. adiūgit. Et sufficit nobis. i. nihil plus querim. Hominus autē nō dixit ei: Impossibile petis: sed ostendit. qm̄ neq̄ ipsum filiū uidit. nā si hunc potuisset uidere: et illū uidisset. Et iō dicit. Tanto tēpore uobiscū sum. et nō cogn. me philippe. Nō dixit: non uidistis me: sed: non cognouistis me. quātū ad hoc. s. q̄ filius hic manens quod pater decet in seipso ostendit eū qui genuit. Deinde diuidens hypothesas ait: qui ui. me. vi. et pa. ne quis dicat q̄ ipse est pater: ipse filius. Ostendit autē per hoc: quoniam neq̄ filiū uisū corporeo uidit. Si autē aliquis hīc uisū cognitionē diceret uelit non contradicō. q. d. qui cognouit me cognouit et patrem. sed non dixit hoc: sed consubstantialitatem representare uolens dixit. qui meam substantiam uidit: uidit et eā que p̄tis. Unde patet q̄ non ē creatura. creaturam enim uidentes deum nesciunt oēs. **Philippus** etiā substantiā p̄tis uidere querebat. Si ergo alterius substantie ēt nō diceret: qui uidet me: uidet et patrem. Sed nec aliquis argento auri substantiā uidere potest. non enim alia per a iam apparet natura. **AVG.** Deinde non ad solum philippū sed ad oēs pluraliter loquit dicens. Verba q̄ ego lo. uo. a me ipso non loquor. quid est? A me ipso non loquor: nisi

a me ipso nō sū qui loquor: ei dōppe tribuit qđ facit: s̄ quo est ipse qui facit. **HILA.** vj. de tri. Unde neq; se filius denegauit nec natura in se paterne virtutis ablegat. nā dū loquit ipse in substantia manēs loquit: dū autē nō a se loquit: natiuitatē in se dei a deo testat. **CHRY.** Vide autē abundantē super vnius substantie demonstrationē. nā subditur: Pater autē in me ma. ip. fa. ope. q. d. Nequa q; aliter facit p̄r et alit ego: sicut et alibi ait. Si nō facio opa p̄ris mei non credatis mihi. Sed quō a verbis incipies ad opa venis? Conueniens. n. erat dicere: Ipse loquitur verba. Sed duo ponit de doctrina et signis: aut q; et vba opa erant. **AVG.** Nam qđ p̄mū loquēdo edificat bo: nū opus opatur. In his duabus sententijs diuersi nobis aduersant heretici. **Arriani** dicunt: Ecce inequalis ē p̄r filius: non a se ipso loquit. Dicūt **sabelliani**. Ecce qui p̄r est ipse ē filius. Quid ē? P̄r in me manēs: ipse facit nisi in me maneo ego qđ facio? **HILA.** vj. de tri. Sed manere in filio patrē nō ē singularis atq; vnici. opari vō p̄ filium p̄rem: non ē differentis aut extere: sicut nō vnus ē non a se loqui qui loquit: neq; rursus alieni ac separabilis loqui p̄ loquēte. Et q; in se patrē loqui et opari docuerat: p̄septe hui? vnitatis fidē statuit dicens: Credite mihi: q; ego i p̄r: et p̄r in me est. n. s. p̄ virtutis efficientiā et nō p̄ naturē que scdm natiuitatē ē. p̄prietatē p̄r in filio et opari crederet et loquit: sic enī habet in greco. **Nostri** tra hz: Non creditis q; ego in p̄r et p̄r in me est. **AVG.** Antea sol^{us} philippus arguebat. **CHRY.** Si vō non sufficit hoc ad ostendendū cōsubstantialitatē: saltē ab opibus discite vnde subdit: Alioquin p̄pter opa ipsa credite. Vidistis enī signa cū auctoritate et oia que deitatis erāt p̄p̄ia: et qđ solus p̄r opatur: p̄tā soluta: motū recedentē et vniūsmodi. **AVG.** Hoc ergo p̄pter opa credite: q; ego in p̄r et p̄r in me ē. Neq; enī si separati essemus inseparabiliter operari vlla ratione possemus.

Amen amen dico vobis qui credit in me: opa que ego facio et ipse faciet: et maiora horū faciet: quia ego ad patrē vado. Et quodcūq; petieritis patrē in noīe meo hoc faciat v̄t glorificet p̄r in filio. Siquid petieritis in nomine meo hoc faciat v̄t glorificetur pater in filio.

CHRY. Quia dominus dixerat: p̄pter opa credite ostendens qm nō hoc solū pōt: s; multo maiora: et qđ ē mirabilis alijs pōt dare adiūxi. **Amen amen** dī. vō. qđ cre. in me: opa que ego fac. et ip. fa. et m̄a. bo. fa. **AVG.** S; que sunt ista maiora: an forte qđ egros ipsis transiuntib; etiā eorū vmbra sanabat: Maius ē enim qđ sanat vmbra qđ vmbra. verūm qm ista dicebat: verboz suoz facta et opa cōmēdabat. Cū enī dixit: P̄r in me manēs ipse facit opera: que opera tūc dicebat nisi verba que loquebatur et eorū verboz fructus erat fides illorū. Verūamen eūa gelicantib; discipulis nō tā pauci qđ illi erant: sed gentes etiā crediderūt. Nōne ab ore ipsius diues ille tristis abfcessit: et tñ postea quod ab illo auditū non fecit vn? fecerunt multi: cum per discipulos loqueret. Ecce maiora fecit predicatus a credentibus qđ locutus audientibus. Vnde hoc adhuc mouet qđ hec maiora per aplos fecit: nō autē ipsos tñ significans ait: Qui credit in me: nūquid int credentes in christum non ē cōputandus qui nō fecerit opa maiora qđ christus: durū est nisi intelligatur. **Apostol** dicit credenti in eum qui iustificat impiū: deputatur fides ad iusticiā. In hoc opere faciemus opera christi: q; et ipsū credere in christū opus ē xpi: hoc operat in nobis: non vtiq; sine nobis. Audi ergo. Qui credit in me: ope. qđ ego fa. et ipse fa. Prius ego facio: deinde et ipse faciet: qđ facio v̄t faciat: que opera: nisi vt ex ipso iustus fiat: qđ vtiq; i illo sed nō sine illo christus operat. prius hoc malus ēē dixit qđ creare celū et terrā. Celū enī et terra trāsibūt: p̄r

destinatorū autē salus et iustificatio permanebit: sed in celis angeli opera sunt christi. nunquid etiā his opib; maiora facit qui cooperatur christo ad suā iustificationē: iudicet qui pōt vtrū maius sit iustos creare qđ impios iustificare. certe si equalis sit vtrūq; potentie: hoc maioris est misericordie: sed oia opera intellige christi vbi ait: **Ma-** iora horū faciet. Nulla necessitas cogit. horū enim forsitā dixit que illa hora faciebat: tunc autē verba fidei faciebat: et vtiq; minus est verba iusticie p̄dicare: quod fecit preter nos: qđ impios iustificare: quod ita facit in nobis vt faciam et nos. Magna autē spem dñs suis p̄misiit orantibus dicens: Quia ego ad patrē vado. **CHRY.** Hoc est nō perire: sed in propria manebō dignitate et i celis ero. vel hoc dicit: ac si diceret: Vestrū est cetero miracula facere. ego enī vado. **AVG.** Et ne quisq; hoc sibi tribueret vt etiā illa opera maiora seipsum facē ostēderet adiecit: Et quodcūq; pe. pa. in no. me. hoc faciam. Qui dixerat: faciet. post ait: faciat. tanq; diceret. Nō vobis hoc impossibile videatur: non enī poterit ēē maior me qui credit in me: sed ego sum factor: et tūc maiora qđ nūc maiora per eū qui credit in me: qđ nūc per me qđ nō ē de fecit: sed dignatio. **CHRY.** Dicit autē in noīe meo: q; et apli dicebat: In noīe xpi iesu surge et ambula. Oia enī signa que fecerūt: ipse faciebat: et man^{us} dñi erat cū illis.

THEO. Exponit autē nobis per hoc miraculosū doctriā. nā per orationē ac inuocationē sui noīis pōt qđ exerceat p̄dicia. **AVG.** Sed qđ ē? Quodcūq; petieritis: cum videam^{us} plerūq; fideles eius petere et nō accipere: forte p̄pterea quia male petūt: male enī vsurus eo quod vult accipere: eo potius miserant^{ur} nō accipit: quō ergo intelligendū est. Quodcūq; petieritis hoc faciat: si de^{us} ali qua petentib; fidelib; etiā cōsulēdo nō faciat: an forte solis aplis hoc dictū debemus accipere: absit. superius. n. dixerat: Qui cre. in me: ope. que ego fa. et ipse fa. Ipsos quoq; si cogitemus aplos: inuenim^{us} cū qui plus oib; lahorauit rogasse: vt ab eo disceretur angelus sathane: nec tñ quod rogauerat accepisse. Sed audi quod illuc posuim^{us} est: In no. me. quod ē christ^{us} iesus: xpus regē: iesus saluator^{is} significat: ac per hoc quodcūq; petim^{us} aduersus vilitatē salutis: nō petimus in noīe saluatoris: et tñ ipse saluator ē: non solū qm facit quod petimus: verū etiā qm nō facit. qm quod videt peti p̄ra salutē: nō faciēdo se exhibet saluatorē. Nouit enī medic^{us} qđ p̄o sua: quid contra suā salutē poscavegrotus. et iō cōtrariā poscentis nō facit voluntatē vt faciat sanitatē. Sane quedā q̄uis in noīe eius petamus: nō tunc qm petim^{us} facit: sed tñ facit. differt enī quod petimus: nō negat. Continuo autē subiecit: Ut gloriatur in fili. siqđ peti. in noīe meo hoc faciat. Nullo modo igitur sine p̄r filius facit: qmquidē vt in illo p̄r glorificet. p̄pterea facit. **CHRY.** Cū enī filius ostendatur magna potens: glorificabitur ille qui genuit. ideo autē secundo id ponit vt certificet sup̄ius sermonē. **THEO.** Autēde etiā seriē paterne glorificationis. In noīe iesu facta sunt signa. p̄ que credebāt aplos sermonibus: et sic dū ad noticiā p̄ris puenirent: glorificabatur pater in filio.

Si diligitis me mādata mea seruate et ego rogabo patrē: et aliū p̄actū dabit vobis vt maneat vobiscū in eternū: ipsum veritatis quē mundus non pōt accipere: q; non videt eū nec scit eū. Vos autem cognoscetis eū: q; apud vos manebit: et in vobis erit.

CHRY. Quia vñs dixerat: Quodcūq; petieritis hoc faciat v̄t nō estimet oīm simplicit^{er} petitionē valere induit: Si oī. me. m̄a. mea scr. q. d. tunc faciat quod petis. Vel qđ audietis: qm ad p̄rem vado: consequēs erat eos turbari dīcē: nō ē hoc me amare vt turbemini: s; vt faciat mādata mea. hoc ē enī amor obedire et credēci qđ diligis.

Quia vō consequens erat eos vehementer inquirere carnis
pñtia: et illā hēre cōsolationē quā prius habuerūt subiūgit
Et ego ro. pa. et alii para. da. vobis. **AVG.** In quo oñ
dit et scipsum eē paclym. Paraclyt? aut latine dicitur aduocat?
et dicitur ē de christo: aduocatu hēmus apud patrē iesum
xpm iustū. **ALCVI.** Uel paclym. i. cōsolatorē. hēbāt
enī et tūc vñū cōsolatorē qui miraculozū dulce sine et p
dicatione eos erigere et pfortare solebat. **DIDI.** de spi
ritu scō. Sed spūsanctū aliū paclym notauit: non iuxta
nature differentia sed iuxta opationis diuersitatē. Cum
enī saluator mediator et legatī psonā hēbat: ex qua pō
tēx deprecetur p peccatis nrīs: spūsanctus fin aliā si
gnificationē paclym: ab eo q cōsolat i tristitia posito
nūcupatus ē: verū noli ex filij et spūsancti opatione di
uersa varias estimare naturas: siquidē in alio loco repe
ritur paclym spūs legatī apud patrē persona fungi vt
ibi. Ipse spūs interpellat pro nobis. Saluator quoq cō
solationē opatur in cordibus eozū: quia indiget. scriptū
est enī: Et humiles populi sui cōsolatus est. **CHRY.**
Ait aut: Rogabo patrē: vt fidedignū faciat eis sermonē
qm si dixerit: Ego mittā non simpliciter credidissent.

AVG. cōtra arrianos: Qui tñ vt insepabilia sua et pa
tris opa demonstrarē alibi ait: Cū abiero mittā eū ad vos

CHRY. Quid aut apls plus hēre: si patrē solū roga
ret vt spūm alijs daret: qm illi multoties et sine oratione
oñdunt hoc facientes. **ALCVI.** Rogabo igit dīc vt
inferior fin hūanitatē patrē meū: cui sum equalis et sub
stantialis fin diuinā nām. **CHRY.** Dicit aut: Ut mane
at vobiscū in eternū: qm neq post mortē recedit. p hoc
etiā occulte insinuat q spūsanctus nō patet mortē vt ip
se neq abibit: Ne aut paclym audietes rursus incarnationē
aliā suspicent: et oculis putent eū videre subiungit:

Spūm veritatis quē mūdus nō pōt accipere: qz nō videt
eū: nec scit eū. **AVG.** hic est vñqz in trinitate spūsan
ctus quē patrī et filio cōsubstantialē et coeternū fides ca
tholica profiter. **CHRY.** Spiritū aut veritatis eū vo
cat per hoc q figurat veteris testamētī manifestat. Mū
dū aut hīc malos dicit. visionē aut certissimā cognitionē
dicit: qz visus ē apertior sensus. **BED.** Nota etiā q cū
spūsanctū spiritū veritatis dicit: spūsanctū eē spiritū
suū ostendit. deinde cū a patrē eum dari narrat: pñs etiam
eum spūm esse declarat: ac per hoc spūsanctus a patrē
pcedit et filio.

GRE. v. moza. Spūs aut sanctus oēm
quē repleuerit: ad desiderāda inuisibilia accēdit: et qm mū
dana corda solū visibilia diligūt: hūc mūdus nō accipit
qz ad diligēda inuisibilia non assurgit. **Seculares** etenim
mentes quāto se foras per desideria dilatāt: tanto ad re
ceptionē illius finū cordis angustāt. **AVG.** Sic autē
mūdū. i. mūdū dilectorē dicit nō posse accipere spūsan
ctū: velut si dicam? In iusticia iusta eē nō pōt. Mūd? er
go. i. mūdū dilectorē nō pōt eū accipere: qz nō videt eū

Non enī habet inuisibiles oculos mūdāna dilectio: per
quos videri spūsanctus nisi inuisibiliter nō pōt. Sed qz
uos aut cog. eū: qz apud vos manebit. Sed ne putarēt
qō dicitur ē: Apud vos manebit: ita dictūz quēadmodum
apud hoīes hospes visibiliter manere cōsuevit adiecit.

In vobis erit. **CHRY.** q. d. Non ita apud vos mane
bit sicut ego: sed in vestrīs habitabit aiabūs. **AVG.**
Prius aut ē eē alicui post manere. Sed exposuit qō dixe
rat: Apud vos: cū adiūxit: In vobis. Si enī nō sit i vo
bis: nō pōt eē in vobis eius scia. sic enī a vobis videtur
in vobis et vñ a scia. **GRE.** ij. moza. Si aut spūsan
ctus in discipulis manet: quō iā singulare signū erit qō i
mediatore pmanet: fm illud: Supra quē videris spūz de
scendēt et manentē: hīc ē qui baptizat. qō in citius cognō
scim? si dona eiusdē spūs discernam? In his enī donis
sine qbus ad vitā pueniri nō pōt: spūsanctus in electi oī
bus sp manet. In illis aut qbus nō nra vitā seruat: s. alio
rū querit: nequāqz semp manet. Aliq enī se a signozū in

ostensionibus subtrahit vt eo humilior vñtes ei? habe
antur. xps aut in cūctis eū et sp hz pñt. **CHRY.** hic
aut sermo oppositas hereses velut vñō itū sūtilit. naz
dicere autē oñdit eius. i. spūs hypostasios oñam: dīcē
vō paclym substantie cognationē. **AVG.** cōtra fer. ar
ria. Cōsolatorē enī quod officiū tanq pñone infime i tri
nit ite spūsancto deputant deū dicit apls fm illud: Is
qui cōsolat humiles: cōsolatus ē nos de? de? etiāqz spi
ritus sanctus q cōsolat humiles: aut si hoc de patrē vt filio
dictū ab aplo volunt accipere: desinant cōsolatōis tāq mu
nere pprio separe a patrē et filio spūsanctū. **AVG.** sup
3o. Si cū charitas dei diffusa sit in cordibus nrīs per spi
ritū sanctū q dat? ē nobis: quō diligemus mandata xpi
seruabimus vt eū accipiamus quē nisi habuerim? dili
gere et mandata seruare nō possum? an forte pcedit in
nobis charitas q diligam? xpm vt diligēdo christū eius
qz faciēdo mādāta mereamur accipere spūsanctū vt cha
ritas dei pñs diffundat in cordib? nrīs: peruersa ē ista sē
tētia. Qui. n. se filiū dei diligere credit et piem nō diligit:
pfecto nec filiū diligit: s. qō sibi ipsi videt cōfinit. Restat
ergo vt intelligam? spūm cū hēre q diligit: et hūdo me
reri vt plus hēat: et plus hūdo plus diligat. Itaqz hē
bāt spūm discipuli quē dñs pmittebat: sed dād? eis erat
ampli? hēbāt occulte accepturi erāt manifeste. pinde nō
solū nō hñt: vey etiā hñt nō in cassūz pmittit: nō hñt q
dē vt hēatur: hñt aut vt ampli? hēat. **CHRY.** Oñ igit
discipulos purgauerat p sacrificiū passionis: et pñm solu
tū erat: et ipsi ad picula et agones mittebāt: o3 spūsan
ctū venire abūdant. Nō aut statim post resurrectionē: vt in
multo eius pñtūti desiderio: eū multa eū suscipiāt gra.

Nō relinqvā vos orphanos: veniā ad vos:
Adbuc modicū: et mūdus iā me non videt. Vos
aut videris me: qz ego viuo: et vos viuetis. In il
lo die vos cognoscetis: qz ego sum in ipse meo: et
vos in me: et ego i vobis. Qui hz mādāta mea et
seruat ea: ille ē qui diligit me. Qui aut diligit me:
diliget a patrē meo: et ego diligam eum: et manife
stabo ei meipsum.

AVG. Ne quisqz putaret q ita spiritum sanctum do
minus daturus fuerat: velut per seipsum nō ē ipse eēt fu
turus cum eis adiecit et ait: Nō relinqvā vos orphanos
Orphanī pupilli sunt. Illud enī est grecum: hoc latinum:
Quāuis ergo nos fili? dei suo patrī adoptauit filios: ita
men in hoc etiā ipse erga nos paternūz ostendit affectūz.
Et quidē a principio dixerat: Veniens quo ego vado. Itz
quia hoc longū tēpus erat: pmissit spūm. Et qz nesciebat
quid ē hoc: pmittit eis suā pñtiam quā maxie querēbat
cum dicit: Veniā ad vos. Ne tñ rursus eandē querat pñt
iam: quālē et prius habuerūt: occulte hoc excludit cū sub
dit: Adbuc mo. et mūd. me iā non vī. vos autē vīde. me. ac
si diceret: Veniā quidē ad vos: non tñ vt prius vobiscūz
per vñāquāqz diem consistens. Et ne dicat: Qualiter igit
iudeis dixisti: Amodo nō videbitis me: soluit opinionē
dicens: Ad vos solos veniā. **AVG.** Videbat enī tūc
eum mundus carnis oculis in carne cōspicuum: nō autē
tem videbat q in carne verbum latebat: sed quonā post
resurrectionem etiam carnem suam quam non solum vi
dendam: verum etiam contractandam demonstrauit suis
noluit demonstrare non suis: hinc dictūz est: Adbuc mo
dicum et mundus iā me non videt: vos autē videbī
tis me. Sed qm in iudicio eum mundus videbit: quō no
mine significati sunt a regno eius alieni: melius intelligit
illud etiam tempus significare voluisse quando in fine se
culi auferetur ab oculis dñatoz: vt eū de cetero videāt
diligētes. Modicū aut dicit: quia id qō pñtū videt hōi
bus: breuissimū ē aī oculos dei. Sed qz ego viuo et vos
viueti. **THE.** q. d. et si mortē subiero: tñ relurge. vos qz

viuentis: hoc est cū iderit me letabimini: et tanq̃ mortui
 reuiuiscetis in apparitōe mea. **CHRY.** Mibi autē vī
 vitā nō pntē dicere s; futurā: ac si dicat: Mors cruci nō
 distare faciet vōs a me in finē: s; mōmēto puo occultabit
 me a vobis. **AVG.** Cur autē de pntē se dixerit viuere: il
 los autē de futuro ee victuros: nisi q; et vitā carnis resur
 gentib; qualis in ipso pcedebat et illis ē pollicēt; securā
 et q; ipsius mori futura erat resurrectio: pntis tps ponit
 verbū: pp̃ significandā celeritatē. Illos autē qm̃ seclī vī
 ferit in finē nō ait: viuitis: s; viuet. Q; vō viuet ille: id et
 nos viuem; p hoies q̃ppe mors: et per hoiem resurrectō
 moruoz. Sequit; in illo die. de quo. s. ait: Et vos viuet
 Uos cognoscetis. p̃plādo: q̃uis et nūc credēdo nouerit
 mus. q; ego suz in p̃e: et vos in me et ego in vobis. q; qñ
 viuem; ea vitā qua mors absorbet: tūc pficiet hoc ipsum
 qd̃ nūc inchoatū ē: iam p̃ ip̃sū: vt sit in nobis et nos i ip̃so
CHRY. Vel in illo die cū resurgā cognosceat: q; cū vi
 derit cū resurrexisset et cū eis: tūc certissimā fidē didi
 cerūt. Magna. n. erat vīus spūssancti que oīa eos doce
 bat. Qd̃ autē dictū ē: Ego sū in p̃e: hūilitatē ē. Qd̃ autē di
 cit: Et vos in me et ego in vobis. hūanitatē ē et auxilij qd̃
 est a deo. Cōsueuit enī scriptura multoties eisdē ṽbis in
 deo et hoibus positā nō similē vti. **HILA.** viij. d. tri.
 Vel hoc dicit vt cū ille in p̃e p naturā diuinitatis esset:
 nos autē in eo p co: palē eius natiuitatē: et ille rursus i no
 bis p facti mysterij inesse crederet. Ipse enī testat; et qui
 edit carnē meā: et bibit sanguinē meū: in me manet et ego
 in eo. **ALCY.** Per dilectionē autē et obseruantia man
 datorū eius: tūc pficiet hoc ip̃sū qd̃ nūc inchoatū ē p ip̃m
 vt sit in nobis et nos in ip̃so. Et vt oib; nō tm̃ apl̃s hāc
 beatitudinē pm̃ississe videat; adiūgit. qui h; mādātā mea
 et ser. ea: ille ē q; diligit me. **AVG.** Qui h; in memoria
 et seruat in vita: q; h; in sermonib; et seruat in opib;: qui
 habet audiēdo et seruat faciēdo: q; h; faciēdo et seruat p se
 uerādo: ip̃e ē qui diligit me. Ope ē demonstrāda dilectio
 ne sit instructuosa noīis appellatō. **THEO.** Ac si dicat
 vos putatis q; ex affectione quada: trīstamini de morte
 mea: sed ego signū dilectōis reputo mādātā mea seruati.
 Qualē autē p̃rogatiuā obtineat q; diligit oñdū subdēs: q;
 autē dī. me: dīlī. a pa. meo et ego dīlī. cū. **AVG.** S; qd̃ ē
 diligā. tanq̃ nūc nō diligit: exponit p id quod seq̃t; Et
 manifestabo ei meip̃sū. i. ad hoc diligā vt manifestē. et ip̃
 sam vīsiōnē mercedē fidei capiam. Nūc enī ad hoc nos
 dilexit vt credam;: tūc ad hoc vt videam;: q; et nos nūc
 diligim; credēdo qd̃ videbim;. Tūc autē diligim; viden
 do qd̃ credidim;. **AVG.** ad paulinā de videndo deo:
 Sic autē pm̃issit oñsurū seip̃sū dilecto: ribus suis cū patre
 deū vni: nō quō in hoc seculo vīsus ē in corpe et a malis
THEO. Vel q; post resurrectionē appariturus illis
 erat in corpe magis rep̃tante diuinitatē: ne credant ip̃m
 spūm fore seu phātaisma: ob hoc p̃dixit illis: vt nūc vidē
 tes illū nō diffidat;: sed reminiscant; q; ppter mādatorū
 suoz custodiām apparet eis: atq; ideo tenent; semper cū
 nodire illa vt perpetuo eis appareat.
Quid et iudas: nō ille scariothis. Dñe qd̃ fa
 ctū ē q; manifestaturus es nobis teip̃sū et nō mū
 do: Rñdit iesus et dixit ei. Diquis diligit me ser
 monē meū seruabit; et p̃ meus diliget eū et ad eū
 veniemus et māsiōnē apud eū faciemus. Qui nō
 diligit me sermones meos nō seruat. Et sermonē
 quē audistis nō ē meus s; eius qui misit me p̃s. Pa
 rec locutus sū vobis apud vos manens. Para
 ciytus autē spūs scūs quē mitter pater in noīe meo
 ille vos docebit oīa et suggeret vobis oīa quēcūq;
 dixerō vobis. Pacē relinquo vobis pacē meam
 do vobis. Nō quō mūdus dat ego do vobis.

AVG. Quia dñs dixerat: Adhuc modicū et mūd; me
 tam nō vider;: vos autē videbitis me. Interrogauit eū de
 hoc ipse iudas: nō ille traditor eius q; scariothis cognōia
 tus ē: sed cui; epl̃a in scripturas canonicas legi;: vñ dī:
 Dicit et iudas: nō ille scariothis: Dñe quid factū ē: q; no
 bis manifestaturus es teip̃sū et nō mūdo: Tām quēsiuit
 quare nō se mūdo: sed suis manifestatur; eēt. Dñs autē ex
 ponit quare suis se manifestatur; ē nō alienis. q; s. hī dī
 ligūt: illi vō nō diligūt. vñ sequit;: Rñdit ie. et dī. ei. Dīq;
 dīl. me ser. me. ser. **GRE.** in ho. Probatio enī dilectio
 nis exhibitio ē opis: nūq; amor dei ē ociosus: opat. n.
 magna si ē. si vō opari renuerit: amor nō ē. **AVG.** Di
 lectio autē scōs dilectiō a mūdo: que facit vnānimes ha
 bitare in domo: in q; facit p̃ et fil; māsiōnē q; donat; ip̃
 sam dilectionē: q; bus in fine donabit; suā manifestatiōnē
 Est enī quedā dei manifestatiō trerio: quā p̃s ip̃s nō
 nouerūt quib; dei p̃s et spūssancti manifestatiō nulla ē
 filij vō esse potuit; s; in carne que nec talis ē qualis illa:
 nec sp̃ illis adesse pōt;: sed ad modicū tēpus et hoc ad in
 diciū nō ad gaudiū: ad supplicij nō ad p̃mij. vñ sequit;
 Et ad eū veniem;: Veniūt quidē ad nos oī venimus ad
 eos: veniūt subueniēdo: veniūt obediēdo. veniūt illa
 minādo: veniūt intūedo. veniūt iplēdo: veniūt capien
 do: vt sit nobis corū nō extranea vīsiō s; interna: et i no
 bis cor; nō irāsitoria mansio sed eterna. vñ sequit;: Et mā
 si. apud eū faci. **GRE.** i. ho. In quozdā etnī corda ve
 nit et māsiōnē nō faciūt: q; p cōpunctionē quidē respectum
 dei p̃cipiunt; s; tērationis tpe hoc ip̃sū qd̃ cōpūcti fuerāt
 obliuiscuntur. sicq; ad p̃p̃trāda p̃ctā redcūt;: ac si hec mī
 nime planxissent. Qui ergo deū vere diligit in ei; corde
 dñs et venit et māsiōnē facit: q; sic eū diuinitatē amor; pe
 netrat: vt ab hoc amore tērationis tpe nō recedat. Ille. n.
 vere amat cuius mentē delectatō praua ex p̃sensu nō su
 perat. **AVG.** An forte putabit mansiōnē in dilectore
 suo faciēdo p̃e et filio exclusus ē ab hac māsiōne spūs
 sanct;: Quid ē ergo qd̃ sup̃ ait de spūscō: apud vos ma
 nebit et in vobis erit: nūi forte qd̃ sic eū diuinitatē amor;
 tētur cū p̃ et fil; venerint dilectiōnē inde spūm̃ lancuz
 tanq̃ locū daturū maiorib;. Sed et huic carnali cogitā
 onī occurrit scriptura cū dicit: Ut maneat vobiscū i eter
 nū. In eadē ergo māsiōne cū ip̃s erit in etnū: q; nec ille
 sine ip̃s venit: nec ille sine eo: sed pp̃t infirmationē trīn
 itatis: p̃sonis singulis noīatis dicunt; quedā: nō tm̃ alijs le
 paratis itelligunt;: pp̃t eiū dē trīnitatē substantiā. **GRE.**
 in ho. Tāto autē q; q; a sup̃no amore dīlūgit quāto infir
 rius delectat;: vñ subdit;: Qui nō dīlī. me ser. meos nō ser
 uat. De dilectione ergo cōditiōis lingua mēs et vitā req̃
 ratur. **CHRY.** Vel alit; totū: Estimauit iudas: sic mor
 tuos videm; in somno: ita et se eū esse vīsurus. vñ querit
 Quid ē q; debes te manifestare nobis et nō mūdo: q; d.
 venobis qm̃ morieris: et vt mortu; debes nobis assūte
 re. Ne igit; hoc suspicent; dicit;: Ego et p̃ ad eū veniemus
 q; d. Sicut p̃ manifestat seip̃sū: ita et ego: et māsiōnem
 apud eū faciem;: qd̃ somnorum nō est. Sequit;: Et ser. quē
 au. nō ē me;: sed ei; q; mī. me p̃s. q; d. nō me solū: s; ne
 q; patrē amat q; hūc n̄ audit sermonē. Dicit autē hoc: qm̃
 nihil extra patrē loq̃t;: neq; p̃ter id qd̃ illi videt. **AVG.**
 Et fortasse pp̃t aliquā dīuisionē: vbi suos dixit: plurā
 liter sermones dixit dicēs. Qui nō diligit me sermones
 meos nō seruat. Vbi autē sermonē hoc ē ṽbū nō suū esse
 dixit: sed p̃s: seip̃sū itelligi voluit. nō enī suū sed p̃s
 est ṽbū: quō nec sua imago s; p̃s: nec su; filius s; p̃s.
 Recte igit; auctori tribuit qd̃ facit equalis a quo h; hoc
 ipsum q; illi ē idifferēs equalis. **CHRY.** Quia vō eo
 rū que dixerat: quedā māifesta erat;: et quedā nō itelle
 xerūt: vt nō urbarent subūgit;: Dec lo. sū vō. apud vos ma
 nēs. **AVG.** Alia ē illa mansio quā pm̃issit futura: alia
 vō hec quā pntē ēē testat;: illa spūritalis ē atq; innīscē me
 tū reddidit;: hec corp̃alis forissecus oculis atq; auribus

adhibet. **CHRY.** Ut autem eius corporalē recessū facili^{us} sustineret: preparat eos pmititēs q̄ eius recessus magnorū eis esset futura causa bonorū: q̄ donec ipse apud eos cor porali^{ter} manebat: et spiritus nō venerat nihil magnū poterant scire. vñ seq̄. Paraclytus autē spūscū quē mīr. pater in nō. meo ille vos dō. oīa: et sug. vo. oīa quēcūq̄ dixerō vobis. **GRE.** Greca locutiōe pacis: latina aduocatus dicitur vel consolator. Qui ideo aduocat^{ur} dicitur: q̄ propterea delinquentiū apud iusticiā patris interuenit: dū eos quos repleuerit exorātes facit. Consolator autē idem spūs vocat^{ur}: q̄ de pcc̄i p̄p̄tatiōe merētib^{us} dū spēs veniē preparat: ab afflictione tristitiē mētē leuat. **CHR.** Cōtinuē autē eū pacis vocat. p̄pter p̄tēntes eos tribulatiōnes. **DIDIMVS.** De spūscō: Sp̄m autē sanctū a patre in suo mīr. noīe saluatoris affirmat: cū p̄p̄tē nomē saluatoris sit fili^{us}. siquidē nature cōfortiū. et vita dicā p̄p̄tē etas personarū ex ista voce significat: filiū d̄p̄tē tantūmodo est in nomine patris veniē: salua p̄p̄tē etas filiū ad patrem: null^{us} autē ali^{us} veniit in noīe patris: sed v̄bi gratia: In noīe dñi dei et d̄p̄tēntis. Quō igit̄ serui q̄ in noīe dñi veniūt: p̄ hoc ip̄sū q̄ subiecti sūt et seruī ut indicat dñs: serui d̄p̄tē sūt dñi: sic et fili^{us} qui venit in nomine patris: p̄p̄tē tāt eius nomē p̄ hoc q̄ vnigenit^{us} dei fili^{us} approbat. Quia ergo spūscū in noīe filiū a patre mīr. tāt: ondū q̄ vnitate sit iunct^{us} ad filiū: vnde et fili^{us} dictus est spūs per adoptiōē suam: filios faciens eos qui se recipere voluissent. Iste autē spūscū q̄ venit in noīe filiū missus a patre: docebat oīa eos q̄ in fide christi perfecti sūt. Omnia autē illa que spiritalia sūt et intellectualia veritatis et sapientie sacra / menta. Docebat vero nō sicut qui artes aliq̄s et sapientiaz studio industriazq̄ dīdicere: sed quasi ipsa ars atq̄ doctrina et sapientia veritatis spūs inuisibiliter menti insinuat scientia diuinorū. **GRE.** Nisi autē idē spiritus cordi ad / sit audientis: oīosus est sermo doctoris: nemo ergo do / centi homini tribuat qd̄ ex ore docentis intelligit: q̄ nisi intus sit qui doceat doctoris lingua exterius in vacuum laborat. Sed et ipse cōditiō nō ad eruditiōē hominis loquit^{ur}: si eidem homini p̄ vniciōē spiritus nō loquat^{ur}. **AV.** Nūquid autē dicit fili^{us}? et docet spūscū ut docente filio verba capiam^{us}? docente autē spūscō eadē verba intelligam^{us}? Oīs igit̄ et dicit et docet trinitas. Sed nisi etiā sigillatim commendaret: eam nullo modo humana capere vtiq̄s posset infirmitas. **GRE.** Requirit^{ur} dū vō nobis est cur de eodem spiritu dicat. Suggestit vobis oīa: cum suggerere soleat esse minoris: sed quia suggerere aliq̄a / do dicim^{us} subministrare: inuisibilis spūs suggerere dī / citur: non q̄ nobis scientia ab imo inferat: sed ab occulto. **AV.** Vel q̄ addit. Suggestet. i. cōmemorabit vos intelligere debemus etiā q̄ iubemur nō obliuisci saluberrima monita ad gratiā pertinere qua nos cōmemorat christus. **THEO.** Spūs itaq̄ sanctus et docuit et cōmemorauit: docuit quidem quicūq̄ non dixerat eis christus tanq̄ nō valentibus portare. Cōmemorauit vō quēcūq̄ dñs dixerat: sed obscuritatis causa vel intellect^{us} tarditate: cōmemorare memorie nequiuērūt. **CHRY.** Quia vō et hec audientes turbabūt ex cogitantes oīa et prelia sibi iminere post ei^{us} recessū: rursus eos consolaf^{ur} dicens: Pacē relinquo vobis pacē meā dō vobis. **AV.** Pacē nobis relinquit in hoc seculo in qua manentes hoīe vī / cinus et vt etiā hic inuicē diligamus: pacē suam nobis dabit in futuro seculo: qñ sine hoste regnabimus: vbi nū / q̄ dissentire possum^{us}. Pax autē nobis ipse est et cum credimus q̄ est: et cū videbim^{us} cū sicut est. Sed quid ē q̄ vbi dicit: Pacē relinquo vobis: non addit: meā: vbi vero ait: Dō vobis: ibi dixit meā: vti subaudiendū est meam: et vbi dictum non est: an forte et hic aliquid latet. Pacē enī suam eam voluit intelligi qualem habet ipse. Pax vō ita quā nobis relinquit in hoc seculo: nostra potius dicenda est q̄ ipsius. Illi quippe nihil repugnat in seipso: quia nul

lum habet oīno peccatum. Nos autē talē pacem nunc habemus in q̄ adhuc dicamus: Dimitte nobis debita nra. Itēq̄ int̄ nos ipsos ē nobis pax: q̄ inuicē nobis credim^{us} q̄ inuicē diligam^{us}. Sed nec ipsa plena est: q̄ cogitatiōes cordis nostri inuicem non videmus: Nec ignoro ista domini verba etiam sic accipi posse: vt eiusdem sentētie repetitio videat^{ur}. Qd̄ vō dñs adiunxit: Non quō mundus dat ego dō vobis. Quid est aliud: nisi nō quō homines dat q̄ diligunt mundus: qui p̄pterea sibi dant pacem: vt sine molestia perfruantur. Et quando iustis dant pacē vt non eos persequant^{ur}: pax esse nō pōt vera: vbi nō est vera concordia: quia disiuncta sūt corda. **CHRY.** Pax etiā exterior ad malū sit multotiens: et eis qui habent eam nihil prodest. **AV.** de ver. dō. Est autē pax serenitas mentis: tranquillitas animi: simplicitas cordis: amoris vincula et consortiū charitatis. Nec poterit ad hereditatem domini peruenire qui testamētū pacis noluerit obseruare: nec potest cōcordiam habere cum christo qui discors voluerit esse cum christiano.

Non turbetur cor vestrū neq̄ formidet. Audistis: quia ego dixi vobis vado et venio ad vos. Si diligeretis me gauderetis vtiq̄s: quia vado ad patrem quia pater maior me est. Et nunc dixi vobis priusq̄ fiat: ut cum factū fuerit credatis. Jam non multa loquar vobiscum. Venit enī princeps mundi huius: et in me non habet quicq̄s. Sed vt cognoscat mundus quia diligo patrē. et sicut mādātum dedit mihi pater: sic facio. Surgite eamus hinc.

CHRY. Qui dixerat. Pacem relinquo vobis: quod erat recedentis: hoc poterat eos conturbare: ideo dīc. nō turbet cor vestrū neq̄ formidet quoniam hoc quidem ex dīlēcione: illa vero ex formidine patiebant^{ur}. **AV.** Hinc autē turbati et formidare poterat cor illorū q̄ ibat ab eis quib^{us} venturus ad eos ne forsitan gregem lupus hoc intervallo inuaderet pastoris absentia. vnde sequitur: Audistis quia ego dixi vobis: Vado et venio ad vos. Ibat autē per id qd̄ homo erat: et manebat per id qd̄ deus erat. Cur itaq̄ turbaret et formidaret cor: quādo sic deserebat oculos vt nō desereret cor. Ut autē intelligerent fm id qd̄ homo erat eum dixisse. Vado et venio ad vos: subiecit atq̄ ait: Si diligeretis me: gauderetis vtiq̄s: q̄ vado ad patrē: quia pater maior me est. Per quod ergo filius nō est equalis patri: per hoc erat iuratus ad patrē: a quo et venturus est iudicaturus viuos et mortuos. Per illud i quo est equalis gignenti: nūq̄ recedit a patre: sed cum illo est vbiq̄s totius parī diuinitate quā nullus continet locus. Ipse ergo filius dei equalis patri in forma dei: q̄ semetipsum exinanivit: non formā dei amittens: sed formā serui accipiens: maior est etiā seipso: q̄ maior est forma dei que amissa non est q̄ forma serui que accepta est. Nec igitur est forma serui in qua dei filius minor est nō patre solo sed etiam spiritu sancto: scdm̄ hanc formam serui puer christus etiam parentib^{us} minor erat: quando paru^s maioribus sicut scriptū est: subditus erat. Agnoscam^{us} igitur geminā substantia christi: diuinā. s. quā equalis est patri: et humanā quā maior est pater: vtiq̄s autē simul: nō duo sed vnus est christus: ne sit quaternitas: sed trinitas q̄. ideo ergo dixit. Si dīl. me gau. vtiq̄s: q̄ va. ad patres. q̄ nature humane gratulandū est: eo q̄ sic assumpta ē a verbo vnigenito: vti mortalis cōstitueret in celo: atq̄ ita fieret terra sublimis: vt incorruptibilis puluis sederet ad dexteram patris. Quis non hinc gaudeat qui sic diligit christū: vt suā naturā iam imortale gratulet^{ur} in christo: et q̄ ipsum speret futurū esse per christū. **HYLA.** ix. de trinit. Vel aliter: Si donāus auctoritate pater maior me

est: nūquid per vniū confessionē mīno: filius est. Maior itaq; donās est: sed mīno: iam nō est cui vniū esse donat. **CHRY.** Vel aliter: Nondū nouerant apostoli quid sit resurrectio quā predixerat dicens: Vado et venio ad vos. Neq; qualē oportebat de eo opīonē habebāt: patrem vō magnū esse estimabāt. Dicit igitur eis: Etsi de me for midatis vt non sufficiente mībī ipsi assistere: neq; pfiditis q; post crucē rursus vos videbo: tñ audientes qm ad patrem vado oportebat letari: et dereliquo quoniā ad maiorem vado: et potentē omnia versuta dissoluere. Hec autem oīa ad imbecillitatē discipulorū dicebāt. Et tō sub dicit: Et nunc dixi vobis priusq; fiat vt euz factū fuerit credatis. **AV.** Quid est hoc cū magis credere homo debet at anteq; fiat id qd credendum est: hec est enim laus fidei siq; creditur non videtur. nam et ille cui dictū est. Quia vidisti credidisti: aliud vidit: credidit: vidit hominē credidit deum. Sed si dicunt credi que vident sicut dicit vniūquisq; oculis suis se credidisse: nō tñ ipsa est que in nobis edificat fides: sed ex rebus que videntur acquiruntur in nobis vt ea credantur que non vident. Illud itaq; dicit: Cum factū fuerit: q; cum post mortē vīsi erāt viuentē: et ad patrē ascendentem: quo vīsu fuerant credituri q; ipse esset christus filius dei qui hoc potuit facere et predicere anteq; faceret. Credituri autē hoc non fide noga: s; aucta: aut certe cū mortuū esset defecta: cū resurrexisset resecta. **HYLA.** ix. de trīni. Glorie autē resumende meritum: continuo subiecit dicens: Jam nō multa loquar vobiscum. **BEDA.** Ideo hoc dicebat: qm iam instabat tēpus vt comprehenderet: et ad mortem traderet. Venit enī princeps mundi huius. **AV.** Quis nisi diabolus? nō autē creaturariū: sed peccatorū princeps est diabolus. Vñ apostolus cū dixisset aduersus rectores mundi: sequenti verbo exposuit: quid dixisset mūdī: cū subiungit tenebrarū harum. i. hominū impiorū. Et in me nō habet qcq;. Quia neq; cū peccato de? venerat: nec eius carnē de peccati pagine virgo peperat. Et tanq; ei diceret: Cur ergo mortis eris: si non habes peccatū cui debet mortis supplicium continuo subiūgit: Sed vt cog. mund? q; diligo pa. et sicut man. de. mibi pater sic facio. Surgite eam? hinc. Discumbens enī discumbentib? loquebat. Eam? autē dixit ad illum locū: vnde fuerat tradend? ad mortē qui nullū habebat meritū mortis sed habebat: vt moreret mandatum patris. **AV.** Contra arrianos: Quod autē volūtatē et precepto patris obediens est filius: nec in hominib? demonstrat diuersam imparēq; naturā patris precipientis: et filij obediētis: huc accedit q; christus non tñ deus est: quia natura equalis est patri: sed etiam homo: quia natura mīno: est patre. **CHRY.** Vel hoc qd dicit. Surgite eamus hinc: principis est alteri? sententiē cōsequēs. n. erat eos for midare: et a tempore et a loco in villa manifeste existentes: etenim nō profunda erat: et erat cōsequēs eos non attēdere hīs que dicebant: sed semp circūuolue re oculos: et imaginari eos qui aggressuri eos erāt: et maxime audientes: Adhuc modicū vobiscū sū. Et venit princeps mūdī huius. Quia igitur hec et huiusmodi audietes turbabant vt mox capiēdi ducit eos in locū aliu: vt est mantes se in cautela esse cum ocio de reliquo audiat: magna enim dogmata erant audiri. **CA. XV.**

Ego sum vitis vera: et pater me? agricola est. Omnem palmitē in me nō ferentem fructum tollet eum: et omnē qui fert fructum purgabit eum ut fructum plus afferat. Jam vos mundi

estis propter sermonem quē locutus sū vobis.

HYLA. ix. de tri. Ad consummāde corpore passionis sacramētū per dilectionē efficiēdi mādati paterni festinat exurgēs: corpore tñ assumptiōis statim mysteriū pādes

per quā ei tāq; in vīte modo palmitis inessemus adiecit: Ego sum vitis vera. **AV.** Qd fm hoc dicit q; est caput ecclesie: nosq; mēbra eius: homo christus iesus. Vñ qd pe nature sunt vitis et palmitis: sed cum dicit: Ego sū vitis vera: nūquid vt adderet vera: ad eam vīte retulit vñ ista similitudo translata est. Sic autē dicit vītis per similitudinem: non per proprietatē: sicut agnus: ouis: et cetera huiusmodi: vt magis ipsa sint vera ex quibus ducuntur ite similitudines. Sed dicēdo: Ego sum vitis vera: ab illa se discernit cui dicitur: Quō conuersa es in amaritudinem vitis alienę. Nam quo pacto est vitis vera: que expectata est vt faceret vīam: fecit autem spinas. **HYLA.** nono de trīni. Sed a corpore huius? humilitatis assumptiōne formā paternę maiestatis alienas agricolā patrē curiosum huius? vītis ostendit dicens. Et pater me? agricola est. **AV.** Colim? enī deum: et colim? nos deus: sed sic deum colim? vt nō meliorē cū faciamus: colim? enī eus: adorando: non arando. Qd autē ille nos colit: meliores nos reddit. Cultura ipsius est in nos: q; non cessat verbo suo extirpare mala semina de cordibus nostris: aperire cor nostrū tāq; aratro sermonis: plantare semina preceptorū expectare fructū pietatis. **CHRY.** Et quia christus si bi sufficit: discipuli vero multo indigent agricole auxilio propterea de vīte nihil dicit: sed de palmitibus cū subdit. Omne pal. in me nō ferent. fru. tollet eū. fructū autē hic vītis tam occulte insinuat: oñdens q; sine operibus non potest aliquis esse in eo. **HYLA.** ix. de trīni. Inuitiles autem et inuacaces palmitis deieciens deputabit arduos. **CHRY.** Et quia etiā qui valde virtuosī sunt: indigent agricole opere: adiūgit. Et oēm qui fert fructū purgabit eū vt fructū plus afferat. Hoc dicit propter tribulationes eorum que tūc inducebant: ostendens q; tērationes fortiores eos faciebāt sicut vt purgare: hoc est circūcidere palmitē eum magis germinare facit. **AV.** Quis autem est i hac vīte sic mundus: vt non sit magis magisq; mundanus? Vbi si dixerim? q; peccatū non habem? nōmetipsos seducim? Mundat itaq; mūdōs. i. fructuosos: vt tāto sint fructuosiores quanto sūt mūdiores. Scdm hoc ergo vītis est christus qd ait: Pater maior me est. fm illud autē qd ait: Ego et pater vniū sum? et ipse agricola est. Nec talis quales sūt qui extrinsec? operādo exhibēt ministeriū: sed talis vt dei etiā intrinsecus incrementū. vñ cōtinuo et scipsum mundatorē palmitū ostendit dicens. Jam vos mundi estis propter sermonē quem locuti sum vobis. Ecce ipse mundator est palmitū: qd est agricole nō vītis officium. Sed quare nō ait: Mundi estis propter baptisimū quo abluti estis nisi quia et in aqua verbū mundat: Detrahe verbum: et qd est aqua nisi aqua. Accedit verbū ad elementū et fit sacramētū: vñ ista tāta virtus aque vt corpus tangat et cor abluat: nisi faciēte verbo: nō q; dicit: sed q; credit. Nam in ipso verbo aliud est sonus transiens: aliud virtus immanens. Hoc verbū fidei tantū valet in ecclesia dei: vt per ipsū credentē offerentē benedicentē: tingentē mundet infantē quīs credere nō valent. **CHRY.** Vel dicit: Mundi estis: propter sermonē quē locutus sum vobis. i. interim lumen doctrinę iaz suscepistis et a iudaico errore erui estis.

Manete in me et ego in vobis. Sicut palmet non potest ferre fructum a semetipso nisi māserint in vīte: sic nec vos nisi in me manseritis. Ego sū vitis vos palmitēs. Qui manet in me et ego in eo: hic fert fructum multū: quia sine me nihil potestis facere. Siquis in me non manserit: mittetur foras sicut palmet et arefcet: et co ligent eum et in ignē mittent et ardet. Si manseritis in me et verba mea in vobis manserint: quodcūq; volueritis petetis et fiet vobis.

CHRY

CHRY. Quia iam mundos eos dixerat ppter semo-
nem que locutus fuerat eis: docet qd oportet de reliquo
incipere ea que ab eis sunt: ideo dicit: **Manete in me** et
ego in vobis. **AVG.** Nō eo modo illi in ipso sicut ipse
in illis: vtrūq; enī pdest: non ipsi sed illis. Ita sūt qdpe in
vite palmites: vt vñ non cōferant: sed inde accipiat vnde
vivant. Ita vñ vñ est in palmitibus: vt vitale alimētū
subministret eis: non sumat ab eis: ac per hoc vt maner-
tem in se haberet christū: et manerent in christo: discipu-
lis prodest vtrūq; nō christo: vnde subdit: **Sicut palmes**
nō potest ferre fructū a semetipso: nisi manserit in vite: sic
nec vos nisi in me manseritis. Magna gratie cōmēdatio
corda instruit humilitatē: oza obstruit superborū. Nōne hu-
ic resistunt veritati: ad bona opera faciēda deū sibi neces-
sariū nō putātes: nō assertores: sed precipitatores liberi
arbitrii. Qui enī a semetipso se fructū estimat ferre in vite
nō ē. Qui in vite nō ē: xpo nō ē. qd in xpo nō ē: xpian nō
est. **ALCV.** Omnis enī fructus boni operis ab illa ra-
dice procedit: qui nos sua gratia liberauit: et suo auxilio
prouehit: vt fructū plus afferre valeamus: vnde cum re-
petitione et superiorū explanatione subdit: **Ego sum vi-**
tis et vos palmites. Qui ma. in me. credēdo: obediendo:
perseuerādo. Et ego in eo. illuminādo: subueniēdo: perse-
uerantia donādo: **Vic:** et nō alit? **Fert fructū multū.** **AV.**
Sed ne quisq; putaret saltē paruū aliquē fructū posse a
semetipso palmitē ferre subdit: Quia sine me po. fa. non
ait paruū potestis facere: qd nisi palmes in vite manserit:
et vixerit de radice quātūlibet et fructū a semetipso nō pōt
ferre. Quāuis aut xps vitis nō esset: nisi hō ēēt in istam
grāz palmitib; nō pberet: nisi etiā de? esset. **CHR.** U-
de ergo filiū nō mūn? patre cōferentē ad discipulū pro
curationē. Nā pater quidē purgat: ipse vñ in se tenet: qd
facit palmites fructificare. Sed tamē et purgare filiū mō
stratum est esse: et manere in radice est patris: qui radicez
genuit. Igitur magnū quidē damū est nūl posse facere
verū nō vñq; ad hoc sūt: sed vltērius pducit sermonem
dicēns: **Siquis in me nō manserit: mittet foras sicut pal-**
mes. I. agricole non potest manu. Et arcescit. hoc est: **Si**
quid habebat a radice amittere: nudatus eius auxiliū
et vita. Et colligent eam. **ALCV.** Messores angeli et in
ignē eternū. I. mittent: et ardet. **AV.** Ligna enī vitis tāto
sunt cōtēptibilia: si in vite nō manserint: quāto glori-
osiora si manserint vñum ex duob; palmiti congruit: aut
vitis: aut ignis: si in vite nō est in igne erit. **CHR.**
Deinde ostēdē quid est manere in eo subdit: **Si manseri-**
tis in me et ver. mea in vo. man. quodcūq; volue. pe. et fi-
et vobis. Eam enī que p opa oñsionē querit. **AV.** Tūc
enim sūt dicēda verba eius in nobis manere: quādo fa-
cūm? que precepit: et diligimus que promissit. Quādo au-
tem verba ei? manent in memoria: nec inueniunt in vita:
nō computat palmes in vite: quia vitā nō attrahit ex ra-
dice. Quid autem velle possunt manēdo in saluatore: ni-
si qd nō alienū est a salute. Aliud quippe volumus: qd su-
m? in christo: et aliud volum? qd sum? adhuc in hoc secu-
lo. De mansione aut huius seculi nobis aliquando surre-
pit: vt hoc petam? quod nobis nō expedire nescim?. Sed
absit vt faciat nobis si maneamus in christo qui non fa-
cit quādo petim?: nisi quod expediat nobis. Ad verba au-
tem eius pertinet oratio: Pater noster: ab huius oratiōis
verbis et sensibus non recedamus in petitionib; nostris
et quicquid petimus fiet nobis.

In hoc clarificatus est pater meus ut fructus
plurimū afferatis. et efficiamini mei discipuli. **Si**
cut dilexit me pater. et ego dilexi vos. **Manete in**
dilectione mea. **Si precepta mea seruaueritis. ma-**
nebitis in dilectione mea. sicut et ego patris mei pre-
cepta seruauī et maneo in eius dilectione. **Hec lo-**

cutus sum vobis. ut gaudium meum in vobis sit
et gaudium vestrum impleatur.

CHRY. Ostēdit supra dñs quoniam qui eis insidiabā-
tur ardebunt: nō manentes in christo: deinde ostēdēns
quoniam ipsi inexpugnabiles erūt: ita. I. vt multum fructifi-
cent ait. **In hoc clar. est pa. vt plu. fru. affe. q. d.** **Si ad glo-**
riam patris pertinet qd vos fructificetis: nō cōtēnet glori-
am suam: qui aut fructum facit: ille est discipulus christi.
vnde subdit: **Et effi. mei disci.** **THEO.** Fruct? aut apo-
stolorū sunt gētes que p eo: et doctrinā astricte sunt fidei:
nec nō ad dei redacti sunt gloriā. **AV.** Siue enī clarifi-
catus: siue glorificat? dicit: ex vno verbo greco vtrūq;
trāslatū est. **Doxa** ergo grece dicit: latine gloria est: quod
ideo cōmēmorandū putauī: ne hoc nostre gl'rie tribua-
mus: tāq; ex nobis ipsis habeam? ei? est enī hec gratia: et
ideo in hoc nō nostra: sed eius est gloria. A quo enī facie
mus fructū: nisi ab illo cui? misericordia preuenit nos:
vñ subdit. **Sicut dile. me pa. et ego dile. vos.** Ecce vnde
sunt nobis opera bona. nā vnde nobis essent: nisi quia si
des per dilectionē operat? vnde aut diligere? nisi prius
diligere? **Qd aut ait. Sicut dilexit me pa. et ego dile.**
vos. nō equalitatē nature ostēdit nostre? sue: sicut ē pa-
tris et ipsius: sed gratiam qua mediator est dei et hominū
homo xps iesus. Mediator? qdpe monstrat cum dicit:
Pater dile. me et ego vos. Nā pater vñq; diligit et nos:
sed in ipso. **CHRY.** Si igit pater amat nos: cōsidite. si
patris est gloria: fructificate. Deinde vt nō pigros eos fa-
ciat subdit: **Mane. in dile. mea.** Quasi aut hoc erit ostēdit
subdens: **Si prece. mea seruauē. ma. in dile. mea.** **AV.**
Quis ambigat dilectio precedat obseruantia preceptorū
vñ ei precepta seruet nō hz: qd nō diligit: qd ergo hoc ait:
ostēdit nō vñ dilectio generet: sed vñ mōstrat. vt nemo se
fallat dicēdo qd cū diligit si eius precepta nō seruat: quā-
q? dicit manere in dile. mea: nō apparet quā dixerit dile-
ctionē: vñ qua cū diligit? an qua ipse nos diligit: sed
ex verbo supioze dinoscit. Dixerat qdpe: **Ego dilexi vos**
et continuo subiicit: **Manete in dilec. mea.** Illa ergo qua
dilexit eos. **Quid est ergo? Manete in dilectione mea: ni-**
si manere in gratia mea. Et quid est? **Si precepta mea ser-**
uaueritis: manebitis in dile. mea: nisi ex hoc sciatis qd in
dilectione mea qua vos diligo manetis: si mea pcepta ser-
uatis. Nō ergo vt nos diligit: pcepta ei? seruamus
sed nisi nos diligit: pcepta ei? seruare nō possum? hec ē
gratia que humilib; pater: supbos latet. Sed qd illud ē
qd adiungit: **Sicut et ego pcepta pa. mei seruauī: et ma. in**
ei? dile. vñq; cā hic dilectionē patris intelligi voluit: qua
cū diligit pat. Sed nūqd et hec gratia intelligēda ē: qd pat
diligit filiū: sicut grā est qua nos diligit fili? cū sum? nos
fili? grā nō natura: vnigenit? aut natura: nō grā. An hoc
enim in ipso filio ad hominē referēdū est. Ita sane. nā dicē-
do. **Sicut dilexit me pa. et ego dile. vos: grā mediator-**
is ostēdit: mediator aut dei et hominū: nō inq; deus: s; in
q; tum hō ē xps. Igit hoc recte possum? dicere: qd cū ad
naturā dei non pertineat humana natura ad personam
tamē filiū dei per grā pertinet: qua nulla est maior: nul-
la proius equalis. Neq; enim illam susceptionē vlla ho-
minis merita precesserūt: sed ab illa susceptionē merita ei?
cūcta ceperūt. **ALCV.** Que aut pcepta dixerit exponit
apostol? dicens: **Christ? factus est obediens patri vsq;**
ad mortē: mortē aut crucis. **CHRYSO.** Deinde qd
futura passio et tristitia verba interruptura erat eorum le-
titiam: subiungit: **Hec locū. sū. vo. vt gau. meū in vo. sit: et**
gaudiz ve. implea. q. d. Et si incidat tristitia: hāc aufer-
ram: vt ad finem veniat gaudiz. **AV.** Qd est aut gau-
dium christi in nobis: nisi qd dignat gaudere de nobis. Et
qd est gaudium nostrū qd dicit implendū: nisi eius habē-
re psonū. Gaudiū aut iam ipse perfectū et nobis habē-
bat: quādo nos presciēdo et pdestinādo gaudebat: s; illō
n?

gaudium in nobis non erat: quia nec nos in quibus esse posset: eramus. cepit autem esse in nobis quando vocauit nos. Et hoc gaudium nostrum merito dicimus: quod nos beati futuri sumus: quod inchoat in fide renascitur: implebitur in premio resurgendum.

Hoc est preceptum meum ut diligatis inuicem si cur dilexi vos. Maior hac dilectione nemo habet quam ut animas suas ponat pro amicis suis. Vos amici mei estis si feceritis que ego precipio vobis. Jam non dicam vos seruos. quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos. quia omnia quecumque audiui a patre meo nota feci vobis. Non vos me elegistis. sed ego elegi vos. et posui vos ut eatis et fructum afferatis. et fructus vester maneat. ut quodcumque petieritis patrem in nomine meo det vobis.

THEO. Quia predixerat: quod si mandata mea custodieritis: tunc in me permanebitis: hic ostendit que mandata ad observandum oporteat dicere: Hoc est preceptum meum ut diligatis inuicem. **GRE.** in hoc. Cum autem cuncta sacra eloquia dominici sint plena preceptis: quod est quod de dilectione quasi de speciali mandato hic dicit: nisi quia omne mandatum de sola dilectione est: et omnia precepta vni sunt: quia quicquid precipit in sola charitate solidatur: ut enim multi arboris rami ex vna radice procedunt: sic multe virtutes ex vna charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis: si non manet in radice charitatis. **AV.** Ubi ergo charitas est: quod est quod possit deesse: Ubi autem non est quod est quod possit deesse: discernit autem ista dilectio ab ea quod se inuicem diligunt homines sicut homines. vni adiunctum est: Sicut dilexi vos. Ut quod enim nos dilexit Christus nisi ut possim? regere eam Christus? Ad hoc ergo et nos inuicem diligamus: ut dilectione nostra discernamus a ceteris: quod non ad hoc se inuicem diligunt vnde diligat: quod nec vere diligunt. Qui autem se propter habendum deum diligunt: ipsi se diligunt. **GRE.** Una autem et summa est probatio charitatis: si et ipse diligat quod aduersatur. nam et ipsa veritas et crucis patibulum sustinet: et in ipsis suis persecutoribus affectum dilectionis impedit dicens: Patet ignoscere illi: quod nescit quid faciat. cuius dilectionis summa exprimitur cum subiungit: Daio. hac dilectione habet. quod vult animam. quod pro amicis suis. Vnde pro inimicis dominus venerat: et in positum se animam pro amicis dicebat: ut nobis ostenderet: quod cum diligendo lucrum facere de inimicis possumus etiam ipsi amici sunt qui persequuntur. **AV.** Quia ergo superius dixerat: Hoc est preceptum meum ut diligatis inuicem sicut dilexi vos: fit ex hoc consequens quod idem Ioannes in epistola sua dicit: ut quemadmodum Christus pro nobis animam suam posuit: sic et nos debemus animas pro fratribus ponere. De eadem ardentem dilectionem fecerunt: id ad mensam Christi: non siccum comemo: am? quemadmodum alios: ut etiam pro eis orem: sed magis ut eorum vestigia hercamus. Talia enim suis fratribus exhibuerunt: quia de domini mensa pariter acceperunt. **GRE.** Qui vero tranquillitatis tempore non datur pro eo tunicam suam: qualiter in persecutione datur? est animam suam. Vnde ergo charitatis ut inuicta sit in perturbato: nutritur a misericordia: diuina tranquillitate. **AV.** vig. de tri. Ex vna autem eademque charitate deum proximique diligimus: sed deum propter deum: nos autem et propter nos propter deum. Cum ergo duo sint precepta charitatis in quibus tota lex pendet et propheta: dilectio dei et proximi non inueniuntur plerumque scriptura pro vtroque vni ponit: quod diligat deum consequens est ut faciat quod precipit deus. Consequens ergo est ut proximum diligat: et hoc precipit deus: vnde et hic sequitur: Vos amici mei estis si feceritis quod precipio vo. **GRE.** xxvij. mo. 2. Amic? quippe quasi alicuius dicit: vnde non inueniuntur voluntate dei custodire in preceptis illi? dicit: et amicus vocat. **AV.** Magna dignatio cum seruus bonus esse non possit: si precepta domini sui non fecerit: hinc amicos suos voluit intelligi: vnde boni serui possunt probari. Potest igitur esse et seruus et amicus? quod seruus est bonus. Quod autem intellectus sum? et seruus et amicus esse suum bonum declarat cum subdit: Jam non dicam vos seruos: quod seruus nequit facere nisi quod dicit dominus: quod boni serui fuerim. Nunc quod seruo bono et probato dominus eius non etiam sua secreta committit: Sed sicut sunt duo timores: sic sunt due seruitutes. Est timor quem perfecta charitas mittit foras: in quo etiam est seruus simul foras cum ipso timore mittenda. Et est alius timor: castus: permanens in seculo seculi. Ad primam ergo seruitutem seruos pertinentem intuebamur dominus dicens: Jam non dicam vos seruos: quod seruus nescit quid faciat dominus eius. Non ille vtiq; seruus ad timorem pertinet castum cui dicit: Euge seruus bone: intra in gaudium domini tui: sed ille seruus pertinet ad timorem foras a charitate mittendum: de quo alibi dicit: Seruus non manet in domo in eternum: filius autem manet in eternum. Quia itaque dedit nobis patrem filios dei fieri: ut miro modo seruus non seruus esse possim? hoc dominus facere scimus? hoc seruus ille nescit quod faciat dominus eius: et cum aliquid boni facit: sic extollit quasi hoc ipse faciat: et non dominus eius: et in se et non in domino glorias. Sequitur: Vos autem dei amici. quod omnia quecumque audiui a patre meo nota feci vo. **T**HEO. q. d. Seruus non nouit consilia sui domini: vos autem cum amicos reputetis: secreta mea vobis concaui. **AV.** Quod autem patet intellectus sum? omnia enim nota fecisse discipulis quecumque audiuit a patre: cum propterea multa non dicat eis: quia scit eos modo portare non posse. Sed omnia se nota fecisse discipulis dicit: que se nouit nota esse facturum: in illa plenitudine de qua dicit apostolus: Tunc cognoscetis sicut et cognitus sum. sicut enim immortalitate carnis et salutem animarum futuram expectamus: ita omnem noticiam quecumque vniueris a patre futura expectare debemus. **GRE.** Vel omnia que audiuit a patre quod non fieri seruus suis: sunt gaudia interne charitatis et festa superne patrie: que nris quotidianis meritis per aspirationem sui amoris imprimitur: dum enim audita sunt perna celestia amamus: amata iam nouimus: quod amor ipsa noticia est. Omnia ergo nota eis fecerunt: quod a terrenis desideris imutari amoris summi facit ardebat. **CHRY.** Vel dicit quecumque eos audire oportebat. Per hoc autem quod dicit se audisse: ostendit quod nihil alienum loquitur: sed que patris. **GRE.** Sed quis ad hanc puenit dignitatem ut amicus dei vocetur: dona que peperit super se non suis meritis tribuat. vnde subdit: Non vos me elegistis: sed ego elegi vos. **AV.** Hoc est ineffabilis gratia: quod enim eram? quam do Christum non dum elegeram? nisi inique perdidit. Neque enim credideram? et cum ut eligeret nos. nam si credentes elegit: eligentes elegit. Dicit certe vacat vana illorum ratio quod idem nos dicit electos ante mundi constitutionem: quod presciuit nos deus futuros bonos: non seipsos nos facturum bonos: quoniam si propterea nos elegisset quia bonos futuros esse prescierat: simul etiam possumus esse boni: nisi forte dicendum est bonus quod non eligit bonum. Quid ergo elegit in non bonis. Non est ut dicat. Iohannes electus sum: quod iam credebam. Si enim credebam in eum: iam elegeram eum. Nec est ut dicat: Antequam crederem iam bona operabar: ideo electus sum. Quid enim est boni operis ante fidem: quod ergo dictum sumus: nisi quia mali eramus: et electi sumus: ut boni per gratiam nos eligentes essemus. **AV.** de predestinatione et scriptura: electi sunt itaque ante mundi constitutionem ea predestinatione: in qua deus sua futura facta presciuit: electi autem de mundo ea vocatoe qua deus id quod predestinauit impleuit. quos enim predestinauit: hos et vocauit. **AV.** sup. iohanne. Et videte quemadmodum non eligat bonos: sed quos elegit faciat bonos. nam sequitur: Et posui vos ut eatis et fructus afferatis. Iste est fructus de quo iam diximus: Gine me nihil potestis facere: ipse est via in qua nos posuit ut eam. **GRE.** in hoc. Posui ergo vos. id est gratia. Placuit: ut eatis: quia velle iam mente ire est: Et fructus afferatis. opaco. Qualem vero fructum afferere debeamus: Et fructus.

Hec mando vobis ut diligatis inuicem. Si mu-
ndus vos odit scitote quia me priores vobis odio
habuit. Si de mundo fuissetis: mundus quod su-
um erat diligeret. Quia vero de mundo non estis
sed ego elegi vos de mundo propterea odit vos
mundus. Memintote sermonis mei quem ego di-
xi vobis. Non est seruus maior domino suo. Si
me persecuti sunt: et vos persequentur. Si sermo
meum seruauerit: et vestrum seruabunt. Sed hec
omnia facient vobis propter nomen meum: quia ne-
sciunt eum qui misit me.

CAV. Univerſe aut hoc dicit eccleſia: qua plurimu
di noie appellat: ſicut eſt illud: Deus erat in xpo mundu
reconcilians ſibi. Totus ergo mund' eccleſia eſt: ꝛ totus
mundus odit eccleſia. Mund' igit odit mūdū: inimicus
reconciliatū: inquinat' mundatū. Querī ergo pōt ſi etiam
mali faciūt pſecutionē mali: ſicut imp'ꝝ reges ꝛ iudices:
cū eſſent pſecutores p'ioꝝ: vtiqꝛ ꝛ homicidæ ꝛ adulte'
ros puniūt: quō intelligendū ē qđ dñs ait: Si de mūdo
eſſetis: mūdus qđ ſuū eſt diligeret: niſi qꝛ mūd' eſt in eis
a quib' talia ſcelera puniūt: ꝛ mūd' eſt in eis a quib' di
ligunt. Mund' ergo odit qđ ſuū eſt: ex ea parte hominū
qua ſcleratis nocet: ꝛ diligat qđ ſuū eſt: ex ea parte q̄ ipſi
fauet. Si etiā querat: quō ſe diligat mūd' qđ odit modum
redēptiōis. Diligit vtiqꝛ falſa dilectiōe nō vera: qm̄ qđ ei
nocet hoc qđ odit: odit naturā: diligat vitiiū. vñ ꝛ nō ph'i
bemur diligere in illo qđ ipſe diligit: ꝛ iubemur diligere
qđ ipſe odit in ſeipſo. Cūqꝛ quippe in illo diligere probi
bemur: iubemurqꝛ naturā. Ut autē de hoc mūdo donato

Si non venissem et locutus fuissim eis: peccatum non haberet. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Qui me odit: et patrem meum odit. Si opera non fecissem in eis que nemo alius fecit: peccatum non haberent. Nunc autem et viderunt et oderunt et me et patrem meum. Sed ut adimpleatur sermo qui in lege eorum scriptus est: Quia odio habuerunt me gratis.

π 3

uentus enī eius quantū credentib⁹ salutaris: tāū nō credentibus exitialis factus est. Sequit⁹: Nūc autē excusationem non habent de peccato suo. Si autē hi ad quos nō venit christ⁹: nec locut⁹ est eis excusationē nō habent de peccato suo: cur hic dictū est ppter ea istos nō habere. qz venit ⁊ locutus est eis. Si autē habent. virū ad hoc habet ut a penis alienent. aut ut mitius puniant. Ad hec inq̄sita rñdeo eos habere excusationē. nō de oī peccato suo: sed de hoc peccato suo. qz in christū nō crediderunt. Sed nō in eo sūt numero. ad quos per discipulos venit. non sunt enim in pena leuio ⁊ pōnēdi. qui oīno lege christi accipere noluerūt: ⁊ cā quantū ad ip̄os attinet oīno nullam esse voluerūt. Hanc etiā excusationē possunt habere: qui priusq̄ euāgelii xp̄i audirent: vite hui⁹ sine pueni sūt: s; nō ideo pnt effugere dānationē. Quicūq̄ enī homines nō sūt in eo saluato: ⁊ saluentur: qui venit querere qd perierat ad perditionē sine dubio p̄tinebūt quāuis dici possit: alios leuiiores: alios grauiiores penas passuros. Ille enī perire deo dicit⁹: qd ab illa beatitudine quā dat sanctis suis p suppliciu separaf. Tāta est diuersitas autē suppliciorum: quanta est diuersitas peccatorū: que quō se habeat: alii indicat sapiētia diuina: q̄ cōiectura scrutat⁹ aut effat humana. **CHRY.** Quia vero hincinde causabant⁹: qm̄ p̄p̄t patre eū persequēbāt: destrues eoz excusationes dicit⁹: Qui me odit: ⁊ patrē meū odit. **ALCV.** Sicut. n. qui diligūt filiū diligūt ⁊ patrē. quia vna est dilectio patris ⁊ filij: sicut vna natura: ita ⁊ qd odit filiū odit patrē. **AV.** Sed cū superi⁹ dixerit: Nesciūt eū qd me misit: quō possunt odisse quē nesciūt. Si enī deū nō qd est ip̄e: s; nescio qd aliud eū suspicant aut credūt: nō vtiq̄ ip̄m ode runt: ⁊ de hoib⁹ qd fieri pōt ut eos sepe quos nūq̄ vidimus oderim⁹ vel diligam⁹: fama de aliquo sermōtionāte: vel bene vel male. Sed quō de quo natura nobis intus maf dōcend⁹ est ignor⁹. Nō enī eius facie corpali nobis intus: sed tūc nobis ad cognitionē patet: qm̄ ei⁹ mores ⁊ vita nō latent: alioquin nec seip̄m nosse quisq̄ pōt: qd vide re faciē suā nō pōt. Sed plerūq̄ in eis nra credulitas fallit⁹: nōnūq̄ ⁊ historia: ⁊ multo magis fama mēis. Pertinet autē ad nos: ut qz nō possum⁹ hominū indagare conscientia: de ip̄is reb⁹ habeam⁹ verā certāq̄ sententiā. Quādo ergo nō errat in reb⁹ verecitas sit ip̄o: probatio vitorū virtutūq̄ approbatio: si errat in hoib⁹. ventis ē humana tēratio. p̄inde sicut fieri pōt ut hō bon⁹ hoies bonū oderit: nescies nō ip̄m: sed qd putat esse ip̄m: vel potius diligat nescies cū bonū diligat: qd est ille: ita fieri pōt ut hō in iust⁹ hoies oderit iustū: ⁊ tūc cū credit iniustū: diligat non ip̄m s; qd putat esse ip̄m: quēadmodū aut hoies: sic ⁊ deū. Deinde si interrogarent iudei virū diligētē de eū: se diligere rñderēt: nō ex aio mēientes: sed errādo potius opinātes: quō enī diligētē patrē veritatis qd hnt odio veritatis. Nolūt enī sua facta dānari: ⁊ hoc hz veritas. Tantum igit⁹ oderūt veritatem: quātū oderūt suas penas quas talib⁹ irrogat. Nesciūt autē illā eē veritatem: qd tales q̄les ip̄i sunt dānat⁹: ac p hoc qz veritatem qua iudicante dānant⁹: de patrē deo natam nesciūt: etiā ip̄m ⁊ nesciūt ⁊ oderunt. **CHRY.** Sic igit⁹ nō habet inq̄t excusationem: p hoc qz eam que a sermonib⁹ doctrinā tribuebāt: sed ⁊ ea que ab operib⁹ adici scdm̄ moysi legē: qd ab eo qd hoc facit plua deri vniuersos iussit: cū ad pietatē ducat: ⁊ miracula tribuat. vñ subdit⁹: Si opa nō fecissēt in eis qd nemo alius fecit: peccatū non haberent. **AV.** Hoc. s. peccatū qd in eū loquentē ⁊ operatē nō crediderūt. Sed qd est qd addidit quē nemo alius fecit: Nulla q̄ppe in opib⁹ christi vidēt esse maiora q̄ suscitatio mortuoz: qd scdm̄ etiā antiquos fecissē prophetas: fecit tū aliq̄ xps que nemo alius fecit. Sed rñdes nobis ⁊ alios fecissē: que nec ip̄e nec alī fecit. Sed qd tā multa vitia ⁊ malas valitudines vexationesq̄ mortaliū tāta p̄tate sanaret: null⁹ oīno legit antiquoz: ut enī taceat qd iubēdo sicut occurrēbāt: saluos singulos se

cit: Mare⁹ dicit qd quodcūq̄ introbat in vicos vel i vi las aut in ciuitates: in plateis ponebat infirmos: ⁊ depre cabant⁹: ut vel fimbriā vestimenti ei⁹ tangerēt: ⁊ quotquot tangebāt eū salui fiebant. Hec nemo alī fecit in eis. Sic enī intelligendū est quod ait: In eis: non int⁹ eos: vel corā eis: sed p̄sus in eis: qz sanauit eos: nemo tū ali⁹ fecit qui cūq̄ tāta opa in eis fecit: qm̄ qd alī hō aliqd eozū fecit ip̄o faciente fecit: hec autē ip̄e nō illis facientib⁹ fecit: s; hec ⁊ si pater aut spūscūs fecit: nemo alī fecit: qz totius trinitatis vna substantia est: his ergo bñficijs amorē ⁊ non odium retribuere debuerūt: ⁊ hoc eis exp̄obzās adiungit dicens: Nūc autē vide. ⁊ ode me ⁊ pa. meū. **CHR.** Hoc autē dicit ne discipuli dicāt: Cur igit⁹ intra tot⁹ nos in dixisti mala: Nōne p̄clia ⁊ odij p̄uident⁹: sed ⁊ p̄phetiam inducit cū subdit⁹: Sed ut adimpleat sermo qd in lege eo. scri. ē: qz odio habue. me gra. **AV.** xj. de tri. Legis noie aliqñ simul oīa veteris testamēti scāz scripturarū si gnificat eloq̄: ita dñs hic dicit⁹: In lege eo. scri. est: cū legat in psalmis. **AV.** sup iohannem: Eoz autē legem dicit nō ab ip̄is inuenta: sed ip̄is datā. Gratias autē odit qd nullum ex odid cōmodū querit: vñ cōmodū fugit: sic ode runt deū impj: sic diligūt iusti: ut alia p̄et illuz bona non expectēt qm̄ ip̄e erit in oib⁹ oīa. **GRE.** xxv. mor. Alio est aut bona nō facere: aliud bonoz odisse doctoz: sicut aliud ē ex p̄cipitatione aliud ex deliberatione peccare. Ex i firmitate enī plerūq̄ solet accidere: amare bonū: sed imple re nō posse. Ex studio autē peccare: ē bonū nec facere nec amare. Sicut ergo nōnūq̄ graui⁹ est peccatū diligere qd p̄petrare: ita neq̄s ē odisse iusticiā qd nō fecisse. Sicut ergo nōnulli in ecclesia qd nō solū bona nō faciūt: s; etiam pic quūt: ⁊ qd ip̄i facere negligūt etiā in alijs detestātur. Ho rum peccatū nō ex infirmitate aut ignoratiā: s; ex solo studio perpetratur. **Lum** autē venerit paraclytus quē ego mittaz vobis a patrē: spūritū veritatis qui a patrē procedit: ille testimonij perhibebit de me. Et vos testi monij perhibebitis: quia ab initio mecum estis. **CHRY.** Possent discipuli dñō dicere. Si verba a te audierūt qd nullus dixit: si opa viderūt qd null⁹ alī fecit: ⁊ tū nō pfecit. Si oderūt ⁊ patrē tuū ⁊ te cum eo cuius grā nos mittis: q̄lis digni fide erim⁹. Ne igit⁹ hec cogita tes turbentur: p̄solationē inducit dicens: Cū au. vene. pa racytus quē ego mittā vobis a patrē: spūritū veritatis qd a patrē procedit: ille testimonij perhibebit de me. **AV.** Tāq̄ diceret: O dñe me habuerūt ⁊ occiderūt videtes: s; tale de me testimonij pacyti perhibebit: ut eos faciat in me cre dere nō videtes: ⁊ quille perhibebit: ⁊ vos perhibebitis. vñ se quitur. Et vos testimonij perhibebitis. Ille cordib⁹ vris i spirādo: vos vocib⁹ vestris sonādo. vñ poteritis p̄dica re qd nostis. Quia ab ini. me. estis. qd mō nō facitis quia illi spūs plenitudo nōdū adest vobis. Dabit enī vobis fiducia testimonij perhibēdi charitas dei diffusa in cordi bus vestris. p spūscm̄ qd obatur vobis. Ille quippe testi monij perhibēs ⁊ testes fortissimos faciens. abstulit amī eis xp̄i timorē ⁊ inimicorū odium cōuerit in amorē. **DIDY.** de spūscō. Spm̄ autē scm̄ veniētē cōsolatorē of cit. ab opatione ei nomē iponēs: qz nō solū eos quos se di gnos esse repperit ab oī p̄turbatiōe reddit alienos: veruz incredibile quoddā gaudiū eis tribuit. Sempiterna qd pe leticia in eoz corde versatur: quo: uz spūscūs habitatoz est. Iste spūs cōsolator a filio mittitur: nō fm̄ angeloz aut p̄phetaz aut ap̄loz ministeriuz: s; ut mitti decet a sapientia ⁊ virtute spm̄ dei indiuisā habētē cū eadē sapiē tia ⁊ virtute naturā. Et enī fili⁹ missus a patrē nō separaf atq̄ disūgit ab eo: manēs in illo ⁊ habēs illū i semetip̄o qd spūscūs sup̄radicto mō missus a filio: de patrē egredit⁹ nō aliudē ad alia trāsmigrās. Quō enī pater nō cōstitit loco cū vltia oīm corpoz su naturā: ita ⁊ spūs veritatis nequāq̄

neq̃ locoꝝ sine claudis. cū sit incoꝝpalis ⁊ excellēs vni-
uersa creaturaz essentia. CHR. Propterea vō nō spm̃
scdm̃: sꝫ spm̃ veritatis cū vocatū: vt oñdat q̃ crī fide dī
gūis: dicit autē q̃ a patre pcedit: q̃ oīa certissime nouit:
quēadmodū ipse autē de seipso: Qm̃ noui vñ venio ⁊ quo
vado. DIDY. Sed cū posset dicere a deo siue oipotēte
nihil hōz tenigū: sꝫ ait: A p̃se: nō q̃ pater a deo oipotēte
sit alius: sꝫ fm̃ p̃prietatē patris intellectū parentis: egre-
di ab eo dicit spūs veritatis. Mittēte autē filio spūitū ve-
ritatis: simul mittit ⁊ pater: cū eadē volūate patris ⁊ filij
spūs veniat. THEO. Et alio q̃dem patre dicit mittere
spm̃: nūc autē cū se missurū dixit: eq̃pollentiā denotat. Ne
autē cōfiterentī cōtra patrē: velut ab illa p̃tate trāsmittit
spūitū addidit: A p̃se quasi acceptatē patre ⁊ pariter de
stante: cū autē audis q̃ pcedit: ne intelligas pcessū mis-
sionē esse illatā extrinsec̃: q̃ mittit administratoꝝ spūi-
tus sꝫ quoddā dīscernens ⁊ excepte actionis p̃p̃iū pces-
sum appellat vñ principalī spūitū attributū: originalis
enī cōstitūta spūs est pcessus: nō ergo pcedere p̃mitte-
re sumēdū est: sꝫ ex parte naturalē essentia obtinere. AV.
Dic aliq̃s forsitan q̃rit: vtrū ⁊ a filio pcedat spūs sanctus
filij enī soli? patris ē filij? ⁊ pater soli? filij est pater. Spi-
ritus autē scūs nō est vñ? eoz spūs sꝫ amboꝝ: qñq̃dem
dicit ipse x̃ps: Spūs p̃ris velti d loq̃t in vobis. Et dicit
ap̃ls: M̃ sit de spm̃ filij sui in corda ṽra. Nec ob aliud
estimo ipsū p̃p̃ie vocari spūitū: cū etiā si de singulis int̃
rogemur. n̄ possum n̄si ⁊ patrē ⁊ filij spm̃ dicere: q̃ ergo
cōiter vocant ⁊ singuli: hoc p̃p̃ie vocari oportuit cum q̃
non est vñ? eoz: sꝫ in quo cōitas apparet eoz amboꝝ
Cur ergo nō credam q̃ etiā de filio pcedat spūs scūs: cū
filij quoq̃ ipse sit spūs: Si enī ab eo n̄ pcederet: nō p̃ re-
surrectionē discipulis suis insuflasset dicens: Accipite spi-
ritū sanctū. De hac quoq̃ virtute credēdus est dicere eū
gelista: Virtus de illo exibat ⁊ sanabat oēs. Si ergo ⁊ de
patre ⁊ de filio pcedat spūs scūs. cur filij dicit: De patre
pcedit: nisi quēadmodū solet ad eū referre: ⁊ q̃d ip̃ius est
de quo ipse est. vñ illud ē q̃d ait: p̃p̃ea doctrina nō ē mea
sed ei? q̃ me misit. Si igit̃ hec intelligat ei? doctrina: quā
tū dixit nō suā sꝫ patris: quātomagis ⁊ intelligendū ē ⁊ de
ip̃o pcedere spūs scūs: vbi sic ait: De patre pcedit. vt nō
diceret: De me nō pcedit. A quo autē h̄z filij vt sit de? ab
illo h̄z vtrq̃ vt pcedat ab eo spūitū scūs. Hinc vicunq̃
etiā illud intelligit: cur nō dicat nat? ec̃: sꝫ pot̃ pcedere
spūs scūs: qm̃ si ⁊ ip̃e filij diceret: amboꝝ vtrq̃ filius dī-
ceret: q̃d absurdissimū ē: filij q̃ppe nullus est duoz nisi pa-
tris ⁊ matris. Absit autē vt inter deū patrē ⁊ deū filij tale
aliq̃d suspicemur: q̃ nec filius hoīum simul ex patre ⁊ ex
matre pcedit: sꝫ cū in matrē pcedit ex patre: nō tūc pce-
dit ⁊ ex matre. Spūs autē scūs nō de patre pcedit in filij
⁊ de filio pcedit ad sanctificandā creaturā: sꝫ simul de
vtrōq̃ pcedit. Neq̃ enī possum dicere q̃ nō sit vita spi-
ritū scūs: cū vita pater: vita sit filius: ac p̃ hoc sicut p̃f
cum habeat vitā in semetipso: dedit ⁊ filio vitā habere
in semetipso: sic ei dedit vitā pcedere de illo sicut p̃o
cedit ⁊ de seipso.

Ca. XVI.

Nec locutus sū vobis ut nō scandalizē-
mini. Absq̃ synagogis facient vos.
Sed venit hora ut oīs qui interficit
vos arbitret̃ obsequiū se prestare deo
Et hec facient vobis q̃ nō nouerunt
patrē neq̃ me. Sed hec locutus sū vobis: vt cum
venerit hora eoz: reminiscamini: q̃ ego dixi vo-
bis. Hec autē vobis ab initio non dixi: quia vobi-
scum eram.

AV. Merito p̃misso spūs scūs quo in eis opante fieret
testes ei? subiūxit: Hec lo. sū vo. vt nō scan. Cū enī chari-
tas dei diffundit in cordib⁹ nostris p spūitū scūs: q̃ datus

est nobis: sit pax multa diligētib⁹ legē dei vt non sit illis
scandalū. Deinde q̃ passuri eēt exp̃imens ait: Absq̃ sy-
nagogis fa. vos. CHRYSOST. Sā enī p̃posuerat:
vt si quis confessus fuerit ch̃r̃m: extra synagoga m̃te-
ret. AV. Quid autē mali erat ap̃ls expelli de iudaicis
synagogis q̃si nō fuerint inde exiuri: etiā si eos null⁹ ex-
pelleret. Sed hoc voluit denūtiare: q̃ iudei ch̃r̃m non
fuerat recepturi a quo isti nō fuerat recessuri. Naz q̃ non
erat vll⁹ alius ppl̃s dei: q̃ illud semē abraē: si cognosce-
rent x̃p̃s: nō alie fierent ecclesie x̃p̃i alie synagoge iudeoz.
Qd q̃ nō lacrimat: q̃d restabat nisi vt remanētes extra x̃p̃s
extra synagoga faceret eos: q̃ nō reliquūt x̃p̃m: deū cū
hoc eis dixisset adiecit: Sed v. e. ho. vt oīs q̃ interfici. vos:
arbitret̃ obse. se p̃sta. deo. Que verba ita subiecit tāq̃ ex
hoc consolaret̃ eos: q̃ de synagogis iudaicis pellerentur
an forte de synagogis illa sepatio sic eos fuerat turbatu-
ra vt mori vellent pot̃ q̃ in hac vita sine iudeoz congre-
gatiōib⁹ morari. Absit vt sic turbarent: q̃ dei nō hominū
gloriā redrebāt. Iste itaq̃ sensus ē in his ṽbis: Extra sy-
nagoga faciet vos: sꝫ nolite solitudinē formidare. Sepa-
ratim q̃ppe a cōgregatiōib⁹ eoz: tā multos in noie meo
cōgregabitis: vt illi metuētes ne tēplū q̃d erat apud eos:
⁊ oīa legis veteris sacramēta deserant: sic interficiēt vos
vt deo arbitret̃ se prestare obsequiū: zelū dei habētes: sed
nō scdm̃ sciam. Hoc enī de iudeis dictū debem⁹ accipere
de q̃b⁹ dixerat: Extra synagoga faciet vos. Nā testes. i.
martyres ch̃r̃i: etiā si occisi sūt a gentilib⁹ nō tū illi arbi-
trati sūt deo sꝫ oīs suis falsis obsequiū se p̃stare: iudeoz
autē oīs q̃ occidit p̃dicatores x̃p̃i: deo se putauit p̃stare ob-
sequiū credēs q̃ desererent deū israhel q̃cūq̃ cōuerterent
ad x̃p̃m. Hinc ergo accessit ⁊ zelū dei habentes: sꝫ nō fm̃
sciam obsequiū se deo p̃stare credētes occidebant eos.

CHRY. Deinde p̃solationē inducit dicens: Et hec oīa fa-
vo. q̃ nō noue. pa. neq̃ me. q. d. Sufficit vobis in cōsola-
tionē p̃pter me ⁊ patrē hec pati. AV. Ne autē ignaros
atq̃ imparatos aīos mala ip̃roula: quis cito trāstura
turbaret: hāc fuisse cām: vt hec eis p̃nūtiaret oñdit sub-
dens: Hec lo. sū vo. vt cum v. e. ho. eo. remini. q̃ dixi vo.
Hora eoz: hora tenebrosa: hora nocturna: sed nox iude-
ozū sepatū a se diem x̃p̃ianoꝝ nulla cōfusione fulcauit.

CHRY. Sed ⁊ p̃pt aliā cām hoc p̃dixit: vt nō diceret
qm̃ nō puidit futura: ⁊ hoc significat cū dicit: Remini. q̃
ego dixi vo. ⁊ ut nō possēt dicere: Qm̃ blādies nobis ea
q̃ ad gratiā dicebat solū. cui⁹ autē grā hoc a principio nō
dixit: oñdit dicens: Hec autē ab ini. vo. nō oī. q̃ vobi. erā.
q̃. i. in custodiā mea erat: ⁊ licitū erat interrogare: quā-
do volebat⁹ ⁊ sup me totū p̃eliū vertebat. Un sup̃liu⁹
erat hoc a principio vobis dicere: nō q̃ hec tūc nō noue-
ram p̃pterea nō dixi. AV. Sed aliq̃ tres euāgeliste cum
p̃dixisse ista demonstrat: anteq̃ vētū eēt ad cenā: q̃ pacta
fm̃ ioannē ista locut⁹ est. An forte hinc ista soluit q̃stio: q̃
⁊ illi cū narrāt p̃ximū fuisse passioni cū hoc diceret: non
ergo ab initio qm̃ cū illis erat. Sed marthe nō solū iminē-
te passione: verū etiā ab initio hec denūciata esse comme-
morat. Quid sibi ergo vult q̃ hic dicit: Hec autē ab initio
nō oī. nisi q̃ ea q̃ hic dicit de spūs scūs: q̃ sit vētū ad eos
⁊ testimoniū phibitū qm̃ mala passuri sunt: hec eis ab
initio nō dixit: qm̃ cū ip̃s erat: ⁊ ei? p̃sētia cōsolabant.
Abscessur⁹ autē oportebat vt diceret illuz esse venturū
p̃ quē charitate diffusā i cordib⁹ suis verbuz dei cum fī-
dutiā p̃dicaret. CHRY. Vel p̃dixit q̃dez qm̃ flagella
patient. Nō autē q̃ mors eoz reputaret vt dei cultū: q̃
q̃ maxime poterat eos attonitos facere. Vel q̃ illic ea
q̃ a gentib⁹ debebāt pati dixit: hic autē ⁊ iudaica adiecit

Et nūc vado ad eū qui misit me: ⁊ nemo ex vo-
bis interrogat me quo vadis. Sed quia hec locu-
tus sū vobis: tristitia impleuit cor vestruz. Sed ego
veritatē dico vobis: expedit vobis ut ego vadam

Si enī nō abiero pacytus nō veniet ad vos. Si aut abiero: mittā eū ad vos. Et cū venerit ille arguet mūdū de peccato. et de iusticia: et de iudicio. De peccato quidē. qz nō crediderūt in me. De iusticia vero qz ad patrē vado. et iam non videbitis me. De iudicio aut qz princeps huius mūdi iam iudicatus est.

CHRY. Quia discipulos nō dū pfectos tristitia impugnat: eos dñs increpādo dirigit dicens: Et nunc va. ad eū q me misit: et ne. ex vo. interro. me quo va. Audientes enī qm q interficiet vos: opīnabit se obsequiū p̄stare deo ita ceciderūt vt nihil ei loquerēt. Et iō subdit: Sed quia hec lo. sū vo. tristī. imple. cor. ve. Nō parus autē et hec mitigatio scire eos: qm sciuerat dñs tristitia eoz supabūdātia: et ppī desertionē ei: et pp mala q didicerāt se passu. ros: et nesciebāt si possent viriliter ferre. **AV.** Vel quia superi? interrogauerūt eū quo eēt iturus: et rñderat eis se iturū quo ipi tūc venire nō possent nūc ita se p̄mittit iturū vt null? eoz quo vadat interroget. Et hoc est qd dicit. Et ne. ex vo. interro. me quō vadis? Eū enī in celū non verbis q̄stierūt: s3 oculis deduxerūt: videbat autē dñs qd sua verba in eoz cordib? agerēt: spūale d̄ppe nō dū interior hītes p̄solationē quā p spm̄ scm̄ fuerat habituri: id qd exteri? i xpo videbāt amittere metuebāt: et qz se amissuros esse illo vera denūtiāte dubitare nō poterāt: cōtristabat hūan? affect? qz carnalis desolabat aspectus. vñ seqt: Sed qz hec lo. sū vo. tristī. imple. cor. ve. Nouerat autē ille qd eis post expeditet: qz visus interior: ipse est melior quo eos cōsolatur? erat spūscūs. vñ subdit: E3 ego veritātē dico vo. expe. vo. vt ego va. **CHRY.** q. d. Et si milites contristemini oportet vos audire: quia me recedere vobis confert. Quid autem conferat ostendit subdens. Si enī abie. pacy. nō ve. ad vos. **AV.** P̄lmo de trī. Hec autē dicit nō ppter ineq̄litate verbi dei: et spūscūs: s3 tāq impedimēto esset p̄ntia filij hoīs apud eos: quo minus ventret ille q mīno: nō eēt: qz nō semetipm̄ exinanitū sicut fili? formā serui accipēs. Oportebat q vt auferret ab eoz oculis formā serui quā intueres hoc solū xpm̄ cē putabāt: qd videbāt. vñ seqt: Si au. abie. mit. eū ad vos. **AV.** Nūqd autē hic possit? eū nō poterat mittere quēz scim̄ sup eū baptizatus venisse atqz māsisse: immo vo a quo scim̄ eū nūq sepabile fuisse. Quid est ergo? Si non abie. pacy. nō ve. ad vos: nisi nō potestis capere spm̄ q dū scōm carnē nosse p̄statis xpm̄. Christo autē discedere eo: palit nō solū spūscūs: s3 et pater et fili? illis affuit spūa liter. **GRE.** viij. mo. Ac si aperte diceret: Si ab intēcio nīs vñ oculis corp? nō subtrahō: ad intellectū vos inuisibilē p̄ cōsolatorū spm̄ nō p̄duco. **AV.** de ver. do. Hāc autē habitudinē spūscūs pacy? attulit: vt ab oculis carnis forma serui remota: quaz de v̄ginis vtero accepit: in ipsa dei forma in qua patrī eq̄lis: etiā cū in carnē dignat? est apparere pmanit: purgata mētis acie ostenderetur.

CHRY. Quid autē hic dicit: q nō cōueniēte de spūa cito hnt opīnionē? Nūqd expedit dñatozē abire: et seruum accedere? Que autē sit vilitas adueniētis spūs ondit cum subdit: Et cū ve. ille. ar. mūdū de pecca. de iusti. et de iudicio. **AV.** Nūqd autē xps nō arguit mūdū: an forte quia xps in iudeoz tm̄ gēte locut? est: mūdū nō videt arguisse? Spūs autē scūs in discipulis eius toto orbe diffusus: non vñ agentē intelligit arguisse sed mūdū. Sed qz audeat dicere q p discipulos xpi arguat mūdū spūscūs: et nō arguat xps: cū clamat apostol? An experimētū queritis ei? q in me loquit xps? Quos itaqz arguit spūscūs vñqz et xps. Sed dixit: Ille arguet mūdū. q. d. Ille diffundet in cordib? vñs charitatē: Sic enī time re depulso arguendū habebitis libertatē. Exponit deinde qd dixerit dicens: De peccato quidē: qz nō crediderūt in me: hoc enī peccatū

tum quasi solū p̄e ceteris posuit: qz hoc manente cetera detinent: et hoc discedere cetera v̄mittunt. **AV.** de ver. bis do. Sed multū interest: vñqz credat ipi esse xps et virū credat in christū. nā ipsum esse christū et demones crediderūt: ille vero credit in christū: qui et sperat in xpm̄ et diligit xpm̄. **AV.** sup iōannē: Arguit ergo mūdus de peccato: qz in xpm̄ nō credit: et arguit de iusticia eoz qui credūt: Ipsa d̄ppe fidelīū cōpartio: infidelīū est vitupatio de iusticia vo qz ad patrē vado. Et qm̄ ista vox infidelīū esse cōsuevit: quō credim? qd nō videm? Ideo credētis iusticia sic oportuit diffiniri: Quia ad patrē vado: et iam nō videbitis me. Beati enī q nō vident et credūt. Nā et q vidēt xpm̄: nō in eo laudata est fides eoz: qz credebāt qd videbāt. i. filiū hoīs: s3 qz credebāt qd nō videbant. i. filiū dei. Cū vo et ipsa forma serui subtracta eoz eēt aspectib?: tūc ex oi parte impletū est: Iust? ex fide viuūt. Erit itaqz nra iusticia de q mūdus arguit: qm̄ in me quē nō videntis credētis. Et qm̄ me videbitis: quoniam tūc sicut ero videbitis me: nō qd sū vobiscū mō. i. nō videbitis mortalem: s3 semp̄tērnū. Dicēdo enī: Jā nō videbitis me: velut nūq eoz decetero visuros christū p̄renūtiāuit. **AV.** de ver. do. Vel aliter: Illi non crediderūt: ipse ad patrē vadit: illos ergo peccatū: ipsi aut iusticia. Qd enī a p̄e ad nos venit: misericordia est: iusticia vo q ad patrē vadit fm̄ illud apli: Propt qd et deus exaltauit illū. Sed si solus vadit ad patrē qd nobis p̄dest. An iō solus qz xps vnus est cū oib? mēbris suis: tāq caput cū co: p̄ore suo. Arguit ergo mūd? de peccato in eis q nō credūt in xpm̄ et de iusticia in eis q resurgūt in mēbris christi. Seqt: De iudicio aut qz princeps mūdi huius iā iudic. ē. i. diabol? princeps iniquoz: q corde nō habitat: nisi in hoc mundo quē diligūt. Hoc aut ipso quo foris missus ē iudicari? est et de hoc iudicio mūdus? arguit: qz frustra de diabolo q̄rtur q nō vult credere in xpm̄ quē iudicatū. i. foras missū et pp nostra exercitationē forissecus expugnare pmissus: nō solū viri: s3 etiam mulieres et pueri et puellae martyres vicerunt. **AV.** sup iōannē. Vel iudicat? est: quoniam iudicio ignis eterni irrevocabilit̄ destinat? ē. Et de hoc iudicio mūdus? arguit: quoniam cū suo principe iudicat? quē supbum atqz ipiū imitat. Credit itaqz hoies in christū: ne arguant de pctō infidelitatis sue: quo pctā oīa detinēt transcat in nūcū fidelīū: ne arguant de iusticia eoz q iustificatos nō imitant. Caueant futurū iudiciū: ne cū mūdi p̄cipe iudicent: quē iudicatū imitant. **CHRY.** Vel aliter. Arguit mūdū de peccato. i. oēm eoz exultationē abscidet: et ondet eos peccasse nō credēs in me: vñqz videbūt spūscūs donationē ineffabilē iuocato mē fieri. **AV.** de quest. no. et vete. te. hoc etiāz modo spūscūs de pctō arguit mundū: qz in noīe saluatoris q reprobāt? ē a mūdō virtutes opat? est. Saluator autē seruata iusticia: nō trepidauit reuerti ad eū q se miseret: et p id q regressus ē pbauit se inde venisse. vñde seqt: Et de iusticia: qz ad patrē vado. **CHRY.** i. ire ad patrē erit argumentū qz i. reprehensibile agebā vitā: vt nō possint adhuc dicere: qm̄ hic hō peccator est: et nō est ex deo. Rursus qm̄ expugnauit aduersariū: nequaqz autē peccator exisēs expugnasset. Nō pnt dicere q demoniūz habeo: et q seducto: sum. Qm̄ autē cōdēnat? est ppter mēsciet? q cōculcabunt eoz postea: et resurrectionē mēā manifeste sciēt: nō enī me valuit detinere. **AV.** de. que. vete. et no. testa. Quidētes et demones alas de inferis ire ad celos: cognouerunt ad iudicatus eē principē hui? mundi vt re? fac? in causa saluatoris q tenebat amitteret. Hec qdē ascēdente saluatore visa sunt: sed superueniente in discipulis spūscūs palaz aperteqz manifesta sunt.

Adhuc multa habeo vobis dicere. sed non potestis portare modo. Cū autē venerit ille spūscūs veritatis docebit vos oēm veritatē. Nō enī loquet a semetipso

a patre: neq; alia est spiritus sancti substantia preter id qd datur a filio. **AVGV.** Nō autē ppter ea sicut quidā heretici putauerunt: minor est filio spiritus sanctus: quia filius accipiat a patre: spiritus sanctus a filio: quasi quibusdam gradibus naturarum. Unde ipse questionem soluēs cur hoc dixerit explanat dicens: Oia que habet pater mea sunt: propterea dixi vobis: quia de meo accipiet: et annūtiabit vobis. **DIDY.** q. d. Licet a patre procedat spiritus veritatis: tamen quia oia que habet pater mea sunt: et ipse patris spiritus meus est: et de meo accipiet. Causa autem ne cum ista dicunt: putēs rem esse aliquā et possessiōnem que a patre habeat ac a filio: verum que habet pater iuxta substantiam. i. eternitatem: immutabilitatem: bonitatem: hec eadem habet et filius. Procul hinc absint dialecticorum tendicule: dicunt enim. Ergo et pater est filius. Si autē dixisset: Omnia quecūq; habet deus mea sunt: haberet occasionem impietatis cōsurgendi. cū vero dixerit: Oia que habet pater mea sunt: patris nomine se filium declarauit: paternitatem quā filius erat nō usurpauit: quā et ipse per adoptionis gratiam multorum sanctorum sit pater. **HYLA.** viij. de tri. Non ergo in incerto dominus reliquit vtrum ex patre an ex filio spiritus paracletus eē putetur: a filio enim accepit qd ab illo mittitur: et a patre pcedit. Et interrogo vtrum idipsum sit a filio accipere quod a patre procedere. Certe idipsum atq; vnum esse existimabatur a filio accipere: quod si acciperet a patre. cur enim ait: Omnia quecūq; habet pater sua esse: et tēcirco dixisse de suo accipiendum esse: docet etiam a patre accipiendam se tamē accipi: quia omnia que patris sunt sua sunt. Nō habet hec vnitatis diuersitatem: nec differt a quo acceptus sit qd datur a patre: datur referat a filio.

Modici et iam nō videbitis me: et iterū modici et videbitis me: quia vado ad patrem. **Dixerunt** ergo ex discipulis eius adiuuicē: Quid ē hoc quod dicit nobis: modici et nō videbitis me: et iterū modici et videbitis me: et quia vado ad patrem? **Dicebāt** ergo: Quid est hoc qd dicit nobis modicum? **Nescimus** quid loquitur. **Cognouit** autē iesus: qz volebant eum interrogare: et dixit eis **De hoc** queritis inter vos qz dixi: modici et nō videbitis me: et iterū modici et videbitis me. **Amē** amē dico vobis. qz plorabitis et flebitis vos: mundus autē gaudebit. **Vos** autē cōtristabimini. sed tristitia vestra vertetur in gaudiū. **Mulier** cum parit tristitia habet: quia venit hora eius. **Cum** autē peperit puerum: iam nō meminit pressurę propter gaudiū: quia natus est homo in mundum. **Et vos** igitur nunc quidem tristitiam habetis. **Iterum** autem videbo vos et gaudebit cor vestrum et gaudiū vestrum nemo tollet a vobis.

CHRY. Postq; dominus discipulos reuelauit per ea que de spiritu sancto promissit: rursus eorum oppressit sēsum dicens: Modici et iam nō videbitis me. Hoc autem facit: vt affuasciat eos per tristitiam auditionem: bene ferre suam separationē: eam enī que dolet animā et a tristitia multa decinet: nihil ita consuevit quietare: vt que tristitia pariunt verba reuoluta continue. **BE.** Dicit enim: Modicum et iam nō videbitis me. quia tentus est nocte illa a iudeis: et in mane crucifixus et sepultus ab humanis est seclusus obrutibus. **CHRY.** Si vero quis diligenter scrutabitur hoc consolationis est dicere. Quoniā ad patrem vado. Hoc enim est ostendere qd non perierit: sed mors eius translatio sit: et aliam consolationē eis impo-
suit cum adiecit: Et iterum modicum et videbitis me: ostē-

dens quoniā et redibit et in paucis erit sepacio et cōtinua qd cū eis coexistētia. **AV.** Hec autē verba dñi obscura erāt discipulis: anteq; id qd dicit esse impletū. vnde sequitur. **Dixerūt** ergo ex discipulis ei adiuuicē: quid ē hoc quod dicit nobis: Modici et nō videbitis me: et iterū modici et videbitis me: qz vado ad patrem. **CHRY.** Docauit nō intelligebant: aut ppter tristitia qd amouebat a mēte eorū: ea que dicebant: aut ppter immanestationē eorū: quia dicebant: tēcirco videbat eis duo cōtraria ponere nō existētia cōtraria. Si enī videbim? te atunt: quo vadis? si vero vadis: qualis te videbim? ppter ea dicit: Quid ē hoc quod dicit nobis: Modici et nescim? quid loquitur.

AVG. Nā in precedentib; qz nō dixerat: Modicum: sed dixerat. Ad patrem vado: aperte illis visus est loqui. Tunc ergo qd illis tunc obscurū fuit: et mox manifestum est: iā nobis vtiq; manifestū est. Post paululuz enī passus est: et non viderunt eum rursus post paululū resurrexit et viderūt eum. dicit autē: Et iam videbitis me. quia. i. mortalem christū vltimus non viderent. **ALCV.** Vel aliter: Modicū tempus est futurū: quo nō videbitis me. i. illud tridui: quo in sepulchro quieuit: et iterū est modicū futurū tempus quo videbitis me. i. illi. xl. dies: in quib; eis sepius post passionē suam vsq; ad tempus ascensio nis sue apparuit. et ideo illo modico tempore videbitis me: Quia vado ad patrem: quia non semper in terra corporaliter sum mansurus: sed p humanitatem quā assumpsi ascensurus in celū. **Sequitur:** Cognouit autē iesus qz volebant eum interrogare et dixit eis: De hoc queritis inter vos: qz dixi vobis: Modicum et nō videbitis me. **Amē** amē dico vobis: qz plorabitis et flebitis vos. **Ignorantia** ipsorū pius magister intelligēs fin illoz dubitationem ridit: qm expositurus quid esset qd dixit. **AVG.** Quod sic accipi potest: qz contristati sunt discipuli de morte domini: et confestim de resurrectione letati. **Mundus** autem quo nōie significati sunt inimici a quibus xps occisus est: tunc itaq; letati sunt occiso christo: quando sunt discipuli contristati. vnde sequit: **Mundus** autē gaudebit: vos autē contristabimini: sed tristitia vestra vertet in gaudiū. **ALCV.** Sed et cunctis fidelibus cōuenit hic sermo domini: qui per lachrymas pressurasq; presentes ad gaudia eterna contendunt. **Flentibus** autem iustis: mundus gaudet: quia in presenti delectant: alterius vīe nulla gaudia sperantes. **CHRY.** Deinde ostendēs quoniā tristitia parit gaudiū: et qm tristitia breuis. **Letitia** vero infinita est: ad exemplū venit mundanū dicens: **Mulier** cum parit tristitiam habet: qz venit hora eius. **Cū** autē peperit puerū: iam nō meminit pressurę gaudiū: qz natus est hō in mundū. **AV.** Ista similitudo ad intelligendū nō videtur esse difficilis: qm comparatio eius in promptu est eodem ipso exponēte cur dicta sit. Nam sequit: **Et vos** igitur nunc quidē tristitia habetis. **Iterum** autem videbo vos: et gaudebit cor vestrum. **Parturitiō** quippe tristitie: partus autem gaudiō comparatur: quod tunc magis esse consueuit quando non puella sed puer nascitur: quod vero subdit: **Et gaudiū** vestrum nemo tollet a vobis: quia gaudiū ipsorum ipse iesus est: significat quod ait apostolus: **Christus** resurgens ex mortuis iam nō morietur. **CHRY.** Significat etiā predicto exemplo quoniā soluit ipse mortis pressuras et nouū hominē regenerans esse secut: et nō dixit quoniā non erit ei tribulatio: sed neq; meminit eius tantū est quod succedit gaudiū: ita erit et sanctis. Et nō dixit: Quoniā natus est puer: sed quoniā homo: occulte suam resurrectionem insinuans. **AVGVSTIN.** De futuris visione et gaudiō: que superius dicta sunt melius existimo intelligi. **Modicum** et iam nō videbitis me. **Modicum** enim est hoc totum spacium quo presens peruolat seculū. ideo nāq; addidit. **Quia** vado ad patrem quia ad superiorē sententiam referendum est vbi ait: **Modicum** et iam nō videbitis me. **Nō** ad posterioz vbi ait **Modicū**

Modici et videbitis me: Eundo quippe ad patrem facturus erat ut cum non viderent illis ergo ait: Modici et iam non videbitis me. Qui cum tunc corporaliter videbat: quia iturus erat ad patrem: et cum deinceps mortales visuri non erant: qualem cum ista loquebatur videbat: quod vero ad didit. Et iterum modici et videbitis me: vniue, se promissit ecclesie. Hoc autem modicum longum nobis videtur: quoniam adhuc agitur cum finitum fuerit: tunc sentiemus quod modicum fuerit. **ALCV.** Mulier autem sancta ecclesia est: propter fecunditatem bonorum operum: et quia spiritalis deo filios generat. Hec mulier dum parit. id est in mundo virtutum profectibus insitit: dum vinctus tectatur et affligitur: tristitia habet de hoc: quia venit hora eius ut patiat: quod non carne sua odio habuit. **AVG.** Nec tamen in huius gaudij parturitione sine gaudio tristes sumus: sed sic apostolus ait: Spe gaudentes: quia et ipsa mulier parturiens cui copati sumus: plus gaudet de morum futura plenitudine: tristis est de presentis dolore. **ALCVI.** Sed cum peperit. id est deus laborum certamine ad palmam peruenerit: iam non meminit pressurę precedentis: propter gaudium percepre retributionis: quia natus est homo in mundum. Sicut enim mulier nato in hoc mundo homine letatur: ita ecclesia nato in vita eterna fidelium populo exultatione repletur. **BE.** Nec nouum debet videri si natus dicat qui ex hac vita migrauerit: Sicut enim conuoluit nasci deus: cum quis de vtero matris procedens in hanc lucem ingreditur: ita potest natus appellari: qui solutus a vinculis carnis ad lucem eternam sublimatur. unde sanctorum solennia non funebria sed natalicia vocantur. **ALCVI.** Quod autem dicit: Iterum videbo vos. id est assumam vos ad meipsum. Vel iterum videbo vos. id est iterum videndum apparebo: et gaudebit cor vestrum. **AVG.** Huc enim totius laboris sui fructum ecclesia nunc parturit de sideranda: tunc est paritura cernendo. Et tunc masculum quoniam ad istum fructum contemplationis cuncta officia referunt actio: solus. n. liber est qui propter se appetit: non refert ad aliud: huius seruit actio. Ad hoc. n. refert quicquid bene agit ibi est finis qui sufficit nobis: eternus igitur erit. Neque enim finis nobis sufficit: nisi cuius nullus est finis. De hoc igitur quod sufficit nobis relictum audimus: Gaudium vestrum non tollet a vobis.

Et in illo die me non interrogabitis quicquam. Amen amen dico vobis: siquid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. Aliquod modo non petistis quicquam in nomine meo. Petite et accipietis: ut gaudium vestrum sit plenum. Hec in proverbij locutus sum vobis: Venit hora cum iam non in proverbij loquar vobis: sed palam de patre meo annuntiabo vobis. In illo die in nomine meo petistis. Et non dico vobis: quia ego rogabo patrem de vobis. Ipse enim pater amat vos quia vos me amatis et credidistis quia a deo exiui. Exiui a patre et veni in mundum iterum reliquo mundum et vado ad patrem.

CHRY. Rursus ostendit dominus quod expedit eum abire cum dicit: Et in illo die me non rogabit quicquam. **AVG.** Hoc verbum quod est rogare: non solum petere: verum et interrogare significat: et grecum euangelium unde hoc translatus est: tale habet verbum quod utrumque possit intelligi. **CHRY.** Dicit ergo: Et in illo die. id est cum resurrexero. Meno rogabit quicquam. id est non dicetis: Ostende nobis patrem et quo vadis. quoniam scietis per spiritum sanctum. vel non rogabitis me. id est non indigebitis mediatore ad sperandum: sed sufficiet nomen meum quod inuocantes oia accipietis. unde sequitur: Amen amen dico vobis. siquid petieritis. unde sequitur: Amen amen dico vobis. siquid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. **AVG.** Hoc quod ait: Siquid: id est quodlibet intelligit: sed aliquid quod non in breui vite copatione sit nihil. non autem petis in nomine saluatoris quicquid petis contra rationem salutis non enim sonum litterarum aut syllabarum: sed quod sono recte ac veraciter intelligitur hic accipiendum est: cum dicit. In nomine meo. Unde qui hoc sentit de Christo quod non est de unico filio dei sentiendum: non petit in eius nomine. Qui vero quod est de illo sentiendum sentit: ipse in eius nomine petit: et accipit quod petit si non contra suam salutem sempernam petit: accipit autem quando debet accipere. Quodam enim non negant: sed ut congruo deus ipse differuntur.

pe. et ac. ut gau. ve. sit plenum. **THEO.** Alacritas. n. v. f. tunc erit integerrima: cum ad vota vobis petita succedent.

CHRY. Quia igitur obprobriata erat que dicta sunt sub iunxit: Hec in p. lo. su. vo. ve. ho. cum iam non in p. lo. vo. i. erit tempus quoniam scietis oia manifeste. dicit autem resurrectionis tempus: Sed palam de patre meo annuntio. **ETENI.** xl. diebus disputauit cum eis congregatis loquens de regno dei: Et nunc inquit in timore exites non attenditis his que dicuntur. tunc autem resuscitatus videntes: poteritis palam oia dicere. **THEO.** Adhuc prebet illis fiducia: quoniam recipiet in tetragonibus auxilium de super: cum subdit: In illo die in nomine petitis. et adeo assero vobis patrem facere quoniam interuentu meo vltius indigebitis. unde subdit: Et non dico. quia ego ro. pa. p. vo. ipse enim pater amat vos. Porro ne resiliant a domino: velut eo vltius non egentes subiungit: Quia vos me amatis. q. d. Ob hoc diligit vos pater quia vos me dilexistis. cum itaque excideritis ab amore meo confestim et a patre decidetis. **AVG.** Sed nunquid tunc amat ille: quod nos amamus: an potius quia ille amat: nos amamus: hoc ipse euangelista in epistola sua dicit: Nos diligamus: quia ipse prius dilexit nos. Amat ergo nos pater: quia nos amamus filium: cum a patre et filio accepimus ut et patre amemus et filium. Amavit ipse quod fecit: sed non in vobis faceret quod amaret: nisi antequam id faceret nos amaret. **HILA.** vj. d. tri. caret etiam apud patrem intercessionis necessitate perfecta de filio fides: qui quod a deo exierit credit atque amat: et per se ipsam iam et audiri meretur et amari: natus ex deo filium multumque confessa. unde sequitur: Et credi. q. d. a deo exiui. Natiuitas itaque eius et aduentus ostendit cum subdit: Exiui a patre et veni in mundum. Alterum in dispensatione: alterum in natura est. A patre enim venisse: et a deo exisse: non est significatio eiusdem: cum aliud sit a deo in substantia natiuitas: exisse: aliud a patre in hunc mundum ad consummandam salutem nostre sacramenta venisse. Cum autem exire a deo sit ex natiuitate subsistere: quod aliud quod deus esse possit: **CHRY.** Quia vero resurrectionis sermo non modicum eos mitigabat: et cum hoc audiret quod a deo exiuit: et illuc vadit: continue ea circumuoluit unde sequitur. Iterum relinquo mundum. id est vado ad patrem. Nam hoc quidem certificabat quoniam recte in ipsum credebant: hoc vero quoniam sub munitione eius futuri erant. **AVG.** Exiit enim a patre: quod de patre est. in mundum venit: quia mundo suum corpus ostendit. Mundum reliquit eo: palam discessione: prexit ad patrem: huius ascensione: nec mundum deseruit presentie gubernatione quia sic in mundum venit exiens a patre: ut non desereret patrem. Sed dominum Iesum christum postea quod resurrexit: et interrogatum legimus et rogatum. nam interrogatus est a discipulo ascensus in celum quoniam regnum restitueret israel. Rogatus est a stephano cum esset in celo: ut spiritus eius suscipiet. Et quia audeat dicere rogandum non esse imortale: rogari debuisse mortale: puto ergo quod dicit: In illa die me non rogabit quicquam non ad illud tempus referendum esse quo resurrexit: sed ad illud quoniam videbimus eum sicuti est: que visio non temporalis vite est: sed eterne: ubi iam nihil rogemus: nihil interrogemus: quia nihil desiderandum remanebit nihil querendum latebit.

ALCVI. Sic ergo dicit: In futuro me non rogabit quicquam. sed interit dum in peregrinatione huius miserie commiseramini: si petieritis patrem dabit vobis. unde subdit: Amen amen dico vobis: siquid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. **AVG.** Hoc quod ait: Siquid: id est quodlibet intelligit: sed aliquid quod non in breui vite copatione sit nihil. non autem petis in nomine saluatoris quicquid petis contra rationem salutis non enim sonum litterarum aut syllabarum: sed quod sono recte ac veraciter intelligitur hic accipiendum est: cum dicit. In nomine meo. Unde qui hoc sentit de Christo quod non est de unico filio dei sentiendum: non petit in eius nomine. Qui vero quod est de illo sentiendum sentit: ipse in eius nomine petit: et accipit quod petit si non contra suam salutem sempernam petit: accipit autem quando debet accipere. Quodam enim non negant: sed ut congruo deus ipse differuntur.

Ita sane intelligendū est quod ait: Dabit vobis: vt ea bñ
ficia significata sciāt: his verbis que ad eos qui petunt
pprie pertinent. Exaudiuntur quippe omnes sangi p se
ipsis: non aut pro omnibus: quia non vnicuique dictū est
dabit: sed: Dabit vobis. Quod aut sequit: Vltis mō non
petistis quicq in noie meo: duobus modis intelligi pōt.
Vel quia in noie meo non petistis: quod nomē non sicut
cognoscendū ē cognouistis: vel: Nō petistis qdē: qm in
cōpatione rei quā petere debuistis pro nihilo habēdum
est quod petistis: Ut igitur in nomine eius nō nihil: s; gau
diū plenū petant subdit: Petite et accipietis: vt gaudium
vestrum sit plenū hoc quod dicit: gaudiū plenū: nō car
nale sed spiritale gaudiū est. et qm tñ erit vt aliquid ei tāz
non sit addendū tunc erit plenū. AVG. i. de trini. Hoc ē
aut plenū gaudiū vestrū quo amplius nō ē: frui deo: tri
nitatem: ad cuius imaginē facti sum. AVG. super ioan.
Quicqd ergo petit quod pñet ad hoc gaudiū cōsequen
dū: hoc est in noie xpī petendū. Isto enī bono in petido
perseuerantes sanctos suos nequaq; mīa diuina fraudā
bit: quicqd aut aliud petit nihil petit: nō q; nulla res ē: s;
quia in tante rei cōpatione qdē aliud cōcupiscit nihil ē.
Sequit: Dec in puer. lo. sū vo. ve. ho. cū iā nō i puer. lo.
vo. sed pa. de pa. annū. vo. Possem dicere hanc de q loq
tur hora futurū seculū intelligi: vbi videbim? palā quod
apls dicit: facie ad facie. vt quod ait: Dec in puer. lo. sū
vo. hoc sit quod ab aplo dictū est: Videmus nūc p spē
culū in enigmate. Annūciabo aut vobis q; per filius paf
videbitur. neq; n. pēz quis cognoscit nisi filius: et cui vo
luerit filius reuelare. GRE. xxx. mo. Palā quippe de
pze annūciare se asserit: quia pparefactā tunc maiestatis
sue spm: et quō ipse gignēt nō ipar o: iatur: et quō vtrūq;
q; spūs vtrūq; coeternus pcedat oñdet. AVG. S; istū
sensū videtur ipedire quod sequit: In illo die in noie meo
petetis. In futuro enī seculo quid peturi sum? qñ satia
bitur in bonis desiderii nostrū: petitiō nāq; aliquid est
indigentie. Relinquit itaq; vt intelligat iesus discipulos
suos de carnalibus vel aialibus se spiritales esse factuz.
Hō aut aialis sic audit qdēq; audit de dei natura: vt ali
ud q; corpus cōgitare nō possit. Jō prouerbia illi sūt que
cūq; dicta sapiētē de incorporea imutabiliq; substantia
nō q; tanq; puerbia de puer: sed quia sic cogitat quō qui
prouerbia solent audire neq; intelligere. Cū vo spiritualis
cepit oia oīudicare: etiā si in hac vita velut per speculū
et ex parte pspicit: tñ nullo corporis sensu: nulla imagina
ria cogitatione: sed mentis certissima intelligentia: capīt
deum non corpus eē: sed spūm. Ita palāz de patre annū
ciante filio vt eiusdē substantie conspiciat et ipse qui annū
ciat: tunc in eius noie petunt qui petunt: quia in sono ei
nominis non aliud q; res ipsa est que hoc noie voc ē in
telligunt. Hī pñt cogitare oīm nostrum Iesum christum
inquantū homo est pro nobis iterpellare patrē: inq; tu z
deus est vos exaudire cum pze: quod eū significasse arbi
troz vbi ait: Et non dico vobis quia ego rogabo patrē
pro vobis. Ad hoc quippe intendū quō non rogat pa
trē filius: sed simul exaudiant rogantes pater et filius: nī
nisi spiritualis oculus mentis ascendit.

Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc palam lo
queris: et prouerbiū nullum dicis. Nunc scim?
quia scis omnia: et non opus est tibi vt quis te in
terroget. In hoc credimus: quia a deo existi. Re
spondit eis Iesus: **M**odo creditis. Ecce veniet
hora et iam venit vt dispergami vniūsq; in
propria et me solum relinquantis: et non sum sol?
quia pater mecum est. **D**ec locutus suz vobis: vt
in me pacem habeatis. In mundo pressuraz ha
bebitis: sed confidite ego vici mundum.

CHRYS. Quia discipulos hoc maxime respirare se
cit q; erat pñs amici: pperera dicit se cognoscere q; oia
nosset. vnde sequit: Hī ei dñs. et: Ecce nūc pa. lo. et puer.
nul. dñs. **A**VG. Cū aut adhuc promittat futura illa
hora in qua sine puerbīs locuturus ē: cur isti hoc dñs
nisi quia illa que scit ipsis non intelligentibus eē prouer
bia: vsq; adeo non intelligunt: vt nec salte non se intelli
ge re intelligent. **C**HRYS. Qm aut ad id quod in eorum
mente erat respondit subdunt: Nunc scimus qm scis oia
Vides qualiter ipse se habebant: qui post tot et tāta
demonstrata dicunt: Nunc scimus. et hoc dicunt tanq; ei
quandā gratiā tribuentes. Et non est opus tibi vt q; te
interroget. hoc ē anteq; audias nosti ea que scandaligant
nos: et quiescere nos fecisti dicens: Qm pater vos amat
AVG. Quid ergo vult sibi: q; ei quē sciebāt nosse oia
cum dicere debuisset viderent. Non est opus tibi vt quicq;
interroges: dicendū potius putauerit. Nō est opus tibi
vt quis te interroget. Quod vtrūq; legimus factū: et in
rogasse. s. dñz et interrogatū fuisse. Sed hoc cito soluitur
qui hoc non oī: sed illis potius opus erat quos interro
gat: vel a quibus interrogabatur. Neq; enī aliquos ille i
terrogabat: vt ab eis aliquid disceret: sed eos potius vt
doceret: et qui interrogabant cum volentes ab eo aliqd
discere illis profecto id opus erat: vt sciret ab eo aliqua:
qui nouerat oia. Ille autē non opus habebat vt q; ab eo
scire quisq; vellent: per ipsius cognosceret interrogatiōē
quia priusq; interrogaretur: interrogatorū nouerat volū
tatē. Preuidere aut cogitationes hominum: magnus do
mino non erat: sed magnū paruulis erat qui subdūt: In
hoc credimus quia a deo existi. **H**ILA. vij. de tri. Per
id enī credunt q; a deo exi: quia ea que dei sunt agit. nā
cuz oīs vtrūq; dixisset: A deo exi: et a patre veni i hūc
mundū. nihil admirationis in eo habuerūt: quod frequē
ter audierunt. vnde nō addunt: A patre vñsti in hūc mū
dum. Sciebant enī a deo missum et exisse tamen a deo
nesciebant. Inenarrabilem vero illam filij natiuitatē per
virtutem dicti istius intelligentes: tunc primum ceperūt
aduertere: cum illum sine prouerbiis profiterentur eē lo
cutum. Non enim per consuetudinem humani partus: de
us ex deo nascitur: cuius a deo exiit potiusq; partus ē.
Est enim vnus ex vno: non est portio: non est defectio: nō
est diminutio: non deriuatio: non est protensio: nō passio
sed viuētis nature ex viuente natiuitas est. De? ex deo
exiens est: non creatura in dei nomen electa: non vt esset
cepit ex nihilo: sed exiit a manente: et exisse significatiōē
habet natiuitatis: non inchoationis. **A**VG. Deniq; o
ipsa eorum etate adhuc fm interiorē hominē parua
et infirma eos admonet. vnde subditur. Respondit eis ie
sus: **M**odo creditis. **B**ED. Quod duobus modis p
runciari potest affirmando: ita. i. et inultado. Si inul
tando: hic est sensus: tardius ad credendum euigilatis.
Ecce enim venit hora et. Si affirmando: sensus est. Cle
rum est quod creditis: Sed ecce venit hora vt disperga
mini vniūsq; in propria: et me solum relinquantis.
AVG. Non enim quando comprehensus est: tñmō
carne sua eius carnem verū etiā mente reliquerunt fides.
CHRYS. Dicit aut: Dispergami. s. qñ tradat: tantū enī
vobis dñabit timor: vt neq; simul possitis recedere. Sed
ego ex hoc nullū patiar malū. vnde subdit: Et non suz so
lus quia pater mecum est. **A**VG. Ad hoc itelligēduz
eos volebat exiēdi et crescere: ne sic a pte filii cogitarent
exiēdi: vt putarent etiam recessisse. deinde sermonem con
cludit dicens: Dec locutus sum vobis: vt in me pacē ha
beatis. **C**HRYS. i. vt non abiciatis me a mēte vestra.
Nō enī nunc solū qñ cōspēndat fiet vobis aduersa: s; do
nec eritis in mūdo pssurā hēbitis. i. tribulationē: et hoc ē
quod subdit: In mūdo pssurā hēbitis. **GRE.** xvi. mo.
q. d. Sit vobis de me interius qd cōsolando reficiat: q;
erit de mundo exterius quod seculēdo grauē premat.

AVG. Illud initium huius fuerat ista pssura de quo dicitur: Venit hora ut dissipemini: unusquisque in propria. Et non eo modo erat pssura. quod n. aduixit: Et me solus relinquit: non vult eos tales esse in pssura: quia p. et ascensione fuerat in mundo huius: ut reliquas eius: ut in illo pace habent per manentes in eo. vñ sequitur: **CHR.** i. resurgite me. **MA.** g. n. supante inuicem: n. o. discipulos arari. vñ subdit: **Q.** ego vici mundum. **AVG.** Dato aut spūsco pssiderit: et vicerit: nō nisi in illo. nō enī vicerit ille mundum si mēbra eius viceret mundum. cū aut dicit: hec locut' sū vobis: ut in me pace habeat. nō recitiora paulo an ab eo dicitur: s. oia dēm accipere: siue quecūq. illis locut' ē ex quo eos cepit hūc discipulos: siue ex quo p. cenā exorsus ē: hunc mirabile plurimū sermonē. Hāc. n. cām cōmēdant sermōnis sui: ut in illo pace habent hec pax finē tpsis nō habet: sed ois pie nre itōis actōisq. finis ipsa erit. **CA. XVII.**

Hec locut' ē iesus et subleuatis oculis in celum dixit. **P.** venit hora clarifica filium tuum ut fili' tu' clarificet te. **Sicut** dedisti ei patescit ois carnis: ut oē qd dedisti ei: det eis vitā eternā. **Hec** est aut vitā eterna: ut cognoscat te solū deū uerum: et quē misisti iesū xpm. **Ego** te clarificaui sup terrā: op' pssumauit qd dedisti mihi ut facerē. **Et** nūc clarifica me tu p. apud te metipsū claritate quā hūc pssuq. mundus fieret apud te.

CHR. Q. dixerat dñs: In mundo pssurā habet: p. admonitionē in oīone puerit' crudelis nos in tribulatio: bus oia dimittētes ad deū refugē. vñ dicit: Hec locut' ē iesus. **BED.** Illa itelligi debet q. i. cena locut' ē: qdā qdē sedēdo vñq. ibi: Surgite eam' hūc. Deinde stando vsq. ad hūmni finē: cui' hoc ē initium: Et subleuatis oculis celū dixit: **P.** venit hora clarifica filium tuum. **CHR.** Prop' hoc i. celū oculos eleuauit ut nos doceret extēsiōne q. ē i. oīōi b. ut stātes sursum aspiciam: n. ocul' carnis solū s. et mēl. **AVG.** Poterat at dñs i. forma seruī si hoc op' eēt oīa re silētiō. s. ita se p. exhiberi voluit p. catōrē: ut meminisset nrm se eē doctōrē. Proinde nō solū ad ipos sermōcinatio: s. et p. ipis ad p. oīō discipulor' ē edificatō. Presecio et nrm q. fueram' p. scripta lecturi. hoc aut qd ait: p. venit hora. oñdit oē tps et qd qñ faceret: vel fieri sineret: ab illo eē dispositū: q. tpi subdit' n. ē: nō at credat hec hora fato vrgēte venisse: s. deo poti' ordināte. absit. n. vñ dera mori cogerēt s. dēz p. ditorē. **HILA.** i. d. tri. Nō dicit aut n. tps s. hora venisse dicit: In hora dicit potior ē. et q. erat hec hora: ita nūc pssuēd' flagellād': crucifigēdus erat: s. clarificat p. filiū. Solū d. cursu opis defecit: et iteritū suū cū eo reliqua mūdi elemēta senserūt: ad on' dñi in cruce pēdēt' ita tremuēt: et i. eū q. moritur' erat ita se pte stata ē n. cape. Proclamat cēturio: Vere fili' dei erat iste. p. dictōi pssentit effect' dñs dixerat: Clarifica filiū tuū. nō solū noīe pssentat' ē eē se filiū: s. et p. pssietate q. dicit: Tuum. multi. n. nos filij dei: s. nō talia h. fili'. h. n. p. p. et ver' ē fili' origie: n. adoptōe: vitate nō nūcupatōe: natiuitate nō creatōe. ergo p. clarificationē ei' vitatē pssessio secuta est nā vñz dei filiū cēturio pssit: ne qd credētū ambigeret: qd aliqd pssuētū nō negasset. **AVG.** S. si passione clarificat' dñs: q. tomag' resurrectōe: Nā in passione magis eē hūilitas q. claritas cōmēdat. qd ergo ait: **P.** vñt hora: clarifica filiū tuū. sic itelligendū ē tanq. dixerit: Venit hora semiande hūilitat': fructū n. differas claritat'. **HILA.** i. d. tri. S. forte ism' repiet fili' dñi clarificatōz poti oīs expectat. Et qd n. p. p. potiorē pssit: cū ipe dicat: **P.** maior me ē. S. cauēdū ē: ne apd impitos gloriāz filij bono: p. ism' nā sequi: Ut fili' tu' clarificet te. Nō er go ism' ē fili': vñz clarificatōis ipse cū clarificādus sit

redditur'. Ergo expositatō clarificatōis dāde: vicissim q. reddēde eādē i. vtroq. oñdit diuinitat' vñt: **AVG.** Merito at qñt: quōd p. clarificauerit fili': cū sempitna claritas p. nec oīminuta fuerit i. fo: ma hūana: nec augeri poterit i. sua pssectōe diuina. S. apud hoīes minoz erat qñ i. ludea tñmō de' nōt' erat. q. vñ p. euāgeliū xpi factū ē: ut p. inotesceret gētib': patrē clarificauit et filius dicit ergo: Clarifica filiū tuū: ut fili' tu' clarificet te. ac si dicat: Resuscita me: ut inotescas toti orbi p. me. Deinde magis pādēs quōd clarificet p. fili' subiūgit: Sicut dedisti ei patrē oīs carnis: ut oē qd dedisti ei: det eis vitā eternā. Oīm carnē dixit oīm hoīnē: a pte totū significās. hoc at q. p. tps xpo a pte data ē oīs carnis: fm hoīem itelligēdū ē. **HILA.** i. d. tri. Caro. n. fact' ipe vite cōmūitaz erat caducis et corporeis et mortilib' redditur'. **HILA.** i. d. tri. Uel acceptio p. tps sola ē significatō natiuitat': in qua accepit id qd ē. Nō ē ism' natiuitat' d. atō deputatā: cū in eo significet p. eē qd dederit: et i. eo fili' de' maneat: q. vi te etne dāde sūperit patrē. **CHR.** Dicit aut: Dedisti ei po. om. car. ut oñdat q. nō ad iudeos solos sua p. dicatione s. ad totū orbē terraz extēdit. S. qd ē qd dicit: oīs carnis: Nō. n. vñq. oīs crediderūt. Et qdē qñ ex eo ē: oīs crediderūt. Si vñ nō attēdebāt hīs q. dicebant: nō ei' qui dicebat ē crimiātō s. eoz q. nō susceperūt. **AVG.** Dicit ergo sicut dedit ei po. om. car. ita te glo. fili'. i. nōm te faciat oī carni quā dedisti ei. Sic. n. dedisti ut oē qd dedisti ei: det eis vitā eternā. **HILA.** i. d. tri. S. in quo tandē eternitat' vitā ē oñdit cū subdit: Hec ē au. vi. et. ut cog. te so. vñ. de. Uita ē verū deū nōsse: s. solū uoc nō facit vitā qd ergo p. nectit: Et quē misisti iesū xpm. **HILA.** i. d. tri. Dū aut arriant itelligūt solū patrē verū deū: solū iustū: solū sapientē: a cōione hoīz fm hos filius sepāt. Solū. n. ut aut' p. p. nō p. p. cantur ab altero: que si in patre solo et nō in filio existimabunt necesse est ut filius deus falsus et insipiens eē credatur. **HILA.** v. d. tri. Nulli aut dubiū est veritatē ex natura et ex virtute eē. verū enī triticiū est quod in far cōminutū et in panē coctū et in cibis sūptū reddit ex se et naturā panis et munus. Quero ergo i. quo filio veritas dei desit: cui nō desit dei nec natura nec virtus. Nature enī sue virtute vsus est: ut essent que nō erāt et fierent que placerent. **HILA.** i. d. tri. An forte quod ait: Te solum: cōionem atq. vñitātē suam a deo separat. Separat sane si non ad id quod ait: Te solū verū deum: continue subiecit: Et quem misisti Iesum christum. Per id enim ecclesie fides christū verū deum cōfessa ē: q. solū verū deum cōfessa patrē sit. non enī vnigenito deo nature demutationē naturalis natiuitatis intulit. **AVG.** v. d. tri. Uidendū est ergo an itelligere cogamur: cū dicitur est patrē: Ut cognoscat te solum verum deū. tanq. hoc insinuare voluerit: quia et solus pater deus ver' ē: ne nō nisi ipsa tria simul: patrē et filiū et spūm sanctū itelligeremus eē deum. Nūc ergo ex oīi testionto: et patrē solū verū deū dicimus: et filiū solū deū verū: et spūm sanctū solū verū deū: et fil' patrē et filiū et spūm sanctū. i. simul ipam trinitatē non tres veros deos: sed vñū verū deūz. **AVG.** sup io. Uel ordo verborū est: ut te et quē misisti Iesum christū cognoscat solū verū deū. pñter enī et spūm sanctū itelligit: q. spūs est p. et filij tanq. charitas cō substantialis ambor'. Sic igitur filius glorificat te: ut oībus quos dedisti ei te cognitum faciat. Porro si cognitō dei est vitā eterna. tātomagis in vitā eterna quātomagis in hac cognitione proficimus: non autem moriemur i. vitā eterna. Tunc g. dei cognitio pssecta erit: qñ nulla mors erit sūma tūc dei clarificatio: q. sūma gloria. A vterib' autē gloria diffinita est frequens de aliquo fama cū laudatur: si homo laudatur: cū fame creditur: quōd deus laudabitur: qñ ipse videbit. ppter quod scriptū est: Beati q. habitant in domo tua: in secula seculorū laudabūt te. ibi erit dei sine fine laudatio: vbi erit dei plena cognitio:

et lo clarificatio. **AVG.** i. de tri. Qd aut dixerit famulo suo moysi: **Ego** suz qui su. hoc contemplantur cu viue-
mus in eternu. **AVG.** iij. de tri. Cum n. fides nra oide
do fiat veritas: tunc mortalitate nostra commutata tenebit
eternitas. **AVG** sup io. Sed prius hic clarificat de:
cu annunciatu hoibus inotescit: et p fide credentibus p-
dicatur. ppter quod dicit: **Ego** te clarificau sup terram.
HILA. iij. de tri. Nec quide clarificationis vicissitu-
do non pertinet ad diuinitatis profectum: sed ad honorez
qui ex cognitione ignorantu suscipiebatur. **CHRY.**
Unde bene dicit: **Sup** terrā. In celo eni glorificatus fue-
rat: et in natura gloria habens: et ab angelis adorat. non
igitur de illa gloria ait que substantie eius est: sed de ea q
ad culturā hominu pertinet. vnde subdit: **Opus** cōsum-
quod dedi. mi. vt facerē. **AVG.** Non ait: **Iussit**: s; de-
disti. vbi cōmendatur euident gratia. quid eni habet qd
nō accepit etiā in vnigenito hūana natura: Sed quō con-
sumauit opus quod accepit vt faciat: cū restet adhuc pas-
sionis expimentu: nisi consummasse se dicit: quod se con-
sumaturū certissime nouit. **CHRY.** Vel dicit: **Consu-**
maui. quasi ea que ex parte mea sunt oia feci: aut quia cū
id quod maximū ē factū ē: oia pōt totū iam factum esse.
Radix eni bonozū submissa erat: quā oīno debebat seq-
fructus: et quia his que futura erant: ipse iā aderat et co-
pulabatur. **HILA.** ix. de tri. Post que: vt meritū obe-
dientie: et sacramentū totius dispensationis intelligere-
adiciat: Et nūc clari. me tu p. apud te metip. **AVG.**
Supra dixerat. **Pater** venit hora: clarifica filiū tuū: vt il-
lius tuus clarificet te. In quo vbo:ū ordine oñderat pri-
a pte clarificandū filiū: vt patrē clarificaret filiū. modo
aut dicit: **Ego** te clarificau: et nunc clarifica me. itaq; p-
oz ipse patrē clarificauerit: a quo deinde vt clarificet ex-
poscit. Ergo intelligendū ē vtrūq; verbo supius vsuz eo-
ordine quo futurū erat: modo vō vtrum fuisse vbo pter-
itipis de re futura: velut si dixerit: **Ego** te clarificabo su-
per terrā: opus cōsumando quod dedisti mihi vt faciaz
et nūc clarifica me tu pater: que ē oīo eadē sententia: nisi
q hic additur clarificationis modus cū subdit: **Claritate**
quā habui: pziusq; mūdus fieret apud te. **Ordo** verboz
enī: Quā habui apud te: pziusq; mūdus ēēt. hoc quidā sic
intelligendū putauerunt: tanq; natura hūana que susce-
pta ē a verbo conuerteret in verbū: et hō mutaret in de-
um: imo si diligentius cogitemus hō periret in deo. Non
enī quisq; ex ista mutatione hois: vel duplicari dei ver-
bū dicitur est: vel augeri sed quidā dei illū pceditū
tum negat: hunc eundē illū hominis negat. Cum ergo vi-
deret illius pdestinate sue glorificationis venisse. iam te-
pus: vt et nūc fieret in redditione: quod fuerat in pdesti-
natione iam factū orauit oīes: Et nūc clarifica me tu p-
te. i. illā claritatē quā habui apud te in pdestinatōe tua
tempus est vt apud te habeam etiā viuens in dextera tua
HILA. iij. de tri. Vel orabat vt id quod ex tpe erat:
gloriam eius que sine tēpore est claritas acciperet: vt in
dei virtutem et spūs incorruptionem transformatā car-
nis corruptio absorberetur.

**Manifestauit nomen tuū hominibus quos
dedisti mihi de mundo. Tui erant et mihi eos de-
disti: et sermonē tuū seruauerunt. Nunc cognoue-
runt quia oia que dedisti mihi abs te sunt. Quia
verba que dedisti mihi: dedi eis: et ipsi acceperunt
et cognouerunt vere quia a te exiui: et crediderunt
quia tu me misisti.**

CHRY. Quia dixerat: **Opus** cōsumauit. manifestat
quale opus: vt. i. nomē dei manifestaret. vnde dicit: **Ma-**
ni. no. tu. ho. quos de. mi. de mūdo. **AVG.** Quod si d-
his mī dicit discipulis cū quibus cenauit: non pertinet
hoc ad illam clarificationē: de qua supius loquebat quā

filius clarificat patrē. quanta est eni gloria. xij. vel. xj. inno-
tescere potuisse mortuibus. Si aut quod ait: **Manifesta-**
ui nomen tuū hoibus quos dedisti mihi de mundo: oēs
intelligi voluit q i eū fuerat credituri: ē plane ista clarifica-
tio q filiū clarificat ptez. et tale ē qd ait: **Ma.** no. t. qie illū
qd supra dixerat: **Ego** te clarificau. p tpe futuro: et ille
et hō pteritū ponēs: s; d his q iā erāt discipuli: nō oib; q i
illū fuerat credituri cū hoc dixisse ea q sequit credibili-
demant. ab ipō g oīonia sue exordio oēs suos dñs vo-
lebat itelligi: qbus noui faciedo ptez clarificat eū. Cū. n.
dixisset: **Filiū** tuū clarificz te mor queadmodū id fierz de
mōstrauit oīes: **Si.** de. ci. po. om. car. iā nūc qd d illis a
qbus tūc audiebat discipulis dicit: **Ma.** no. tu. ho. q.
de. mi. d mū. Nō ergo dei nomē nouerat cū eēt iudei: et
vbi ē qd legit: **Nor** i iudea de: et i iherl magnū nomē eius
Ergo itelligēdū ē: **Ma.** no. tu. ho. istis quos dedisti mihi
de mūdo. q me audiuit hec dicit: nō illud nomē tuū qd
vocari de: s; illud qd vocari p me: qd nomē manifestā-
ri sine ipsi filij manifestatōe nō possit. nā q deus oī vni-
uerse creature etiā oibus gētibz anteq in xpm crederet
nō oīmodo eē potuit hoc nomē icognitū. In hoc ergo q
fecit hūc mūdū: et anq ibuerent in fide xpi: **nor** i oib; gē-
tib; de. In hoc aut q nō ē cū dñs falsis coled: **nor** i
iudea de. In hoc vō q p ē hui; xpi: p quē tollit peccat-
tū mūdi. hoc nomē ei; pī; oculū: nūc manifestauit eis
quos dedit ei pī ipse de mūdo. S; quō manifestauit si n-
dū venit hora: de qua supius dixerat: q veniet hora: cū
iā nō in puerbz loquar vobis: pīnde intelligendū ē p
tpe futuro pteritū positi. **CHRY.** Vel q ipm xpm fi-
liū beat: manifestauit eis iā et vbi et rebus. **AVG.**
Per hoc aut qd dicit: **Dedisti** mihi d mūdo: dicit ē d illū
q nō eēt de mūdo: s; hoc eis regnatio pstitit: nō generatio
Quid ē aut qd sequit: **Tui** erāt: et mihi eos dedit: **An** a
liqñ habuit pater aliquid sine filio: absit. Verūtamē hūit
aliquid aliqñ dei filius quod nō dū hūit idē ipse hois fili-
us q nō dū erat hō facit ex matre. quā ppter qd dixit: **Tui**
erāt: nō inde se sepauit dei filius: s; solet ei tribuere oē qd
pōt a quo ē ipse qui pōt. q itaq; ait: **Et** mihi eos dedit.
hō hoiem se accepisse hanc pteatē vt eos hiet oñder: et etiā
ipse sibi eos dedit: hoc ē cū pte de xpi: hōi xpi: qd cūz
pīe nō ē. hoc aut dixit vt oñdat eā que ad ptez vnamini-
tatē: et qm placet pī vt filio credat. vñ seqt: **Et** ser. tu. ser-
uauerūt. **BED.** Sermonē pzius semetipsū appellat: qz
ipm pater oia cōdidit: et in se continet oēs sermones ac li-
diceret: **De** memorie cōmendauerunt vt nunq; obliui-
scant. vel dicit: **Et** sermonē tuū seruauerūt. i. eo. qz mihi
crediderūt. vñ sequit: **Et** nūc cogno. qz om. que dedi. mi.
abs te sunt. Quidā aut dicit hāc eē lram: **Nunc** cognouit
qz oia que dedisti mihi: abs te sunt: sed hi nō hnt rōnem.
Quō eni poterat ignorare filius que sunt pzius: sed de oia
scipulis dictū ē. q. d. **Didicerunt** q nihil ē in me alienum
extra te: et q quecuq; docco ita sunt. **AVG.** Simul at
pater dedit ei oia cū genuit qz hō oia. **CHRY.** Et vñ
vidicerunt: ex verbis meis quibus doceba eos: qm a te
exiui. hoc eni per totū studebat oñdere euāgelū. vñ seqt:
Quia ver. q de mi. de. eis: et ip. acceperūt. **AVG.** i. itel-
lexerūt atq; tenuerūt. **Tunc** eni verbū accipit qm mēte p-
cipit. vñ sequit: **Et** cogno. ve. qz a te exiui. Et ne qsq; puta-
ret istā cognitionē iam p spm factā nō p fidē exponēdo
addidit: **Et** crediderūt vt subaudiam vere. **Quia** tu me
misisti. hoc itaq; crediderūt vere qd cognouerunt vere.
Idē eni est: **A** te exiui: qd est: **Tu** me misisti. q autē dicit:
Crediderunt. vere intelligendū est: non eo quo supra d-
xit mō crediderūt: sed vere. i. quō credendū est incorpūse
firme: stabiliter: non iam ad pziā redituri: et christū re-
lucturi. **Adhuc** ergo discipuli nō erant tales: quales eos
dicit verbis pteritū ipis: quasi iam eēt pñciās qles futu-
ri eēt accepto spū sancto. Quō autē pater ea verba filio
dederit: facilio: questio videtur: si fm q est filiū hominū

accepisse a patre credat. si vero finem id quod est de patre genit? ac cepisse a patre ista verba cogitat: nihil ibi ipsi cogitet quasi putaverit et ea non habuerit: quoniam quicquid deus pater deo filio dedit signando dedit.

Ego pro eis rogo: non pro mundo: sed pro his quos dedisti mihi quia tui sunt. Et mea omnia tua sunt: et tua mea sunt: et clarificatus sum in eis. Et ideo non sum in mundo et hi in mundo sunt et ego ad te venio. Pater sancte serva eos in nomine tuo quos dedisti mihi ut sint unum sicut et nos. Cum enim cum eis ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi ego custodiui et nemo ex eis perijt nisi filius perditionis ut scriptura impleat. Nunc autem ad te venio: et hec loquor in mundo: ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis.

CHRY. Quia multas a domino solaciones discipuli audientes nodum persuasi erant: de reliquo patre loquuntur: dilectionem quam ad eos habebat ostendens. unde sequitur: Ego pro eis rogo. quod. Non solum quia a me sunt tribuo eis: sed et alius pro hoc rogo ut amplius ostendat amorem. **AVG.** Cum ergo addit: Non pro mundo. mundum vult intelligi eos qui vivunt finem concupiscentia mundi: et non sunt in ea forte gratia: ut ab illo eligantur ex mundo: quia forte significat cum subdit. Sed pro his quos dedisti mihi. Per hoc enim quod eos illi per iam dedit: factum est ut non pertineat ad eum mundum pro quo non rogat. neque autem quia pater eos filio dedit: amicum sibi quos dedit. unde subdit: Quia tui sunt. **CHRY.** frequenter autem hoc ponit: dedisti mihi. ut discat quoniam patri hoc placet: et quoniam non ut alienus veniens eos seduxerit: sed ut propter acceptum. deinde ne quis existimet novum esse ei? principatum: et nuper eos suscepisse a patre subiungit. Et omnia mea. tui sunt. et tui erant: estimer alienos eos fuisse a me. qui enim sunt eius mea sunt. **AVG.** Satis autem hic apparet: quoniam ista vngentis filij sunt omnia que sunt patris. per hoc utique quod etiam ipse deus est et de patre natus: patri equalis. non quod deus est maior ex duobus filiis: Omnia mea tua sunt. Illud enim de omnibus dictum est creaturis que infra creaturam sanctam rationabile sunt. Hoc autem ita dictum est ut sit hec etiam ipsa creatura rationalis que non nisi deo subditur: Hoc ergo cum sit deus patris non simul est et filij: nisi per eum equalis. Refas enim ut sancti de quibus hec locutus est cuiusque sunt: nisi ei? a quo creati et sanctificati sunt: hoc autem quod ait eis de spiritu loqueretur: Omnia que habet pater mea sunt. de his dicitur: que ad ipsam patris pertinent divinitatem: neque enim spiritus sanctus de creatura que per est subdita: et filio fuerat acceptus: cum dicitur de meo accipiet. **CHRY.** Deinde demonstratione predictorum ponit dicens: Et clarificatus sum in eis. Ex quo patet: quoniam patrem super eos habeo: quoniam glorificat me tibi credentes et mihi. nullus enim in quibus non habet patrem glorificatus est. **AVG.** Dicendo autem ista esse factum: ostendit iam fuisse predestinatum: et certum huius voluit quod esset futurum: Sed utrum ipsa sit clarificatio de qua dixerat: Et nunc clarifica me tu per apud te metipsum. si enim apud te: quod in eis: an cum hoc ipsum innotescit eis: et per eos omnibus qui credunt eis quasi testibus suis. unde subdit: et ideo non sum in mundo: et hi in mundo sunt. **CHRY.** hoc est. Et si non appareat finem carnem per hos glorifico: quod per me moriuntur: sicut et per patrem perdicant me: sicut et per me. **AVG.** Sed si hora illa qua loquebat attendas: utriusque in mundo adhuc erant. Non enim secundum prophetam coram deo et vite id accipere possumus cum dicat: Jam non sum in mundo. nunc ergo factus est: ut et credamus aliqui mundana sapuisse. Restat igitur ut secundum illud: quod etiam ipse in mundo prius erat: mundum se dixit iam non esse presentia corporali: non quod cotidie dicitur: ista non est hic de aliquo quod totius vituro et maximo

rituro. unde exponens cur hoc dixerit adiecit: Et ego ad te venio. Comendat igitur per eos quos corporaliter absentia relicturus est dicens: Per sancte serva eos in nomine tuo: quos dedisti mihi. Sicut homo deus rogat per discipulis suis: quos accipit a deo. Sed attende quod sequitur: Ut sint unum sicut et nos. non ait: Ut sim? unum ipsi nos: sicut et nos unum sumus. ipsi utique in natura sua unum sunt: sicut nos in nostra unum sumus. quia enim una eademque persona est deus et homo: intelligimus homines in eo quod rogat: et deus in eo quod unum sunt: ille et ipse quem rogat. poterat quidem dicere per id quod ecclesie caput est et corpus eius ecclesia: Ego et ipsi non unum sed unum sumus. quia caput et corpus unus est christus. Sed divinitatem suam consubstantialiter patri ostendens: vult esse suos unum sed in christo: non tamen per eandem naturam qua omnes ex hominibus mortaliibus equales angelis sunt: sed et per eandem in eandem beatitudinem conspirantem concordissimam voluntatem in unum spiritum quodammodo charitatis igne conflari. Ad hoc enim valet quod ait: Ut sint unum: sicut et nos unum sumus: ut quodammodo per filium non tamen equalitate substantie: sed et voluntate unum sint: ita et hi inter quos et deus mediator est filius: non tantum per hoc quod eiusdem nature sunt: sed etiam per eandem dilectionis societatem unum sint. **CHRY.** Rursus ut homo loquitur subdens. Cum enim cum eis ego servabam eos in nomine tuo: hoc est per tuum adiutorium. huius enim loquitur: et ad eorum mentem estimatum quod maiorem quandam haberent utilitatem ab eius presentia. **AVG.** In nomine enim patris servabat discipulos suos filij: homo: cum eis humana presentia constitutus: sed et per in nomine filij servabat quos in nomine filij petentes exaudiebat. Neque hoc tam carnaliter debemus accipere velut vicissim nos servent pater et filius. simul enim nos custodiunt et per et filius et spiritus sanctus: sed scriptura nos non levat nisi descendat ad nos intelligamus? quod cum ita dominus loquitur: personas cum distinguere non se parare naturam. Quia ergo servabat discipulos suos filius presentia corporali: non expectabat per ad custodiendum succedere filio descendenti: sed eos ambo servabat potentia spiritali. et quoniam ab eis abstulit filius presentiam corporalem: tenuit cum patre custodiam spiritali: quia et custodiendos quoniam filij? homo accepit: custodie presentie non abstulit: et cum per filio custodiendos dedit: non dedit sine ipso cui dedit: sed dedit huius filio: in fine deo eodem ipso filio. Sequitur enim: Quos dedisti mihi: ego custodiui: et nemo ex ipsis perijt: nisi filij perditionis. traditor christi perditione predestinatus: ut scriptura impleat: que. f. de illo maxime in psalmo. cxxij. prophetat. **CHRY.** Et mirum solus ille tunc perijt: sed multi postea. Dicit autem: Neque ex eis perijt. id est. quoniam ex mea parte non perdidit quod manifestum alibi dicitur: Non egrediar foras. Si vero per se ipsos exiliati non ex necessitate ad me traho. Sequitur: Nunc autem ad te venio. Sed quia posset aliquis querere: Numquid non potes eos per servare recedens? Potest quidem. sed cuius gratia hoc dicat: ostendit subdens: Et hec lo. in me. ut ha. gau. me. imple. in semetipsis. id est. non tumultu et imperfectio res exentes: per quod idcirco quod per eos: gaudium et requiem: omnia hec ista loquebat. **AVG.** Ut aliter: Quod sit hoc gaudium: ista superius expressum est vbi ait: Ut sint unum sicut et nos unum sumus. Hoc gaudium suum. id est. a se in eos collatum: in eis dicit implendum. propter quod se locutum dixit in mundo: hec est pax et beatitudo futuri seculi. In mundo autem loqui se dicit qui paulo ante dixerat: Jam non sum in mundo: quia enim non dum abierat: hic adhuc erat. et quia mox fuerat abiturus: hic quodammodo iam non erat.

Ego dedi eis sermonem tuum et mundum eos odio habuit: quia non sunt de mundo sicut et ego non sumus de mundo. Non rogo ut tollas eos de mundo: sed ut servas eos a malo. De mundo non sunt sicut et ego non sumus de mundo. Sanctifica eos in veritate. Verbo tuum veritas est. Sicut tu me misisti in mundum: ita et ego misi eos in mundum. Et pro eis ego sanctifico meipsum ut sint et ipsi sanctificati in veritate.

CHRY. Rursus dñs assignat cām ppter quā digni sunt discipuli multa diligētia potiri a pte dñi. Ego dedi eis sermonē tuū: et mūd' eos odio hūit. q. d. ppter te odio hūit sūt: et pp sermonē tuū. **AVG.** Nondū aut id expri fuerāt passiōib' suis q' illos postea sūt secute: s' mo: et suo dicit ita: v'bis pteriti tps futura pñciās. Deinde cāz sub g'cit cur eos oderit mūd' dicens: Q: nō sūt d' mūdo. hoc eis regeneratōe collatū ē. nam generatōe de mundo erāt donatū ē ergo eis: vt sicut nec ipse ita nec ipsi de mūdo eēt. vnde sequit: Sicut et ego non sum de mūdo. Ipse de mūdo nunq' fuit: q' etiā fm formā serui de spūs sancto natus ē: de quo illi renati. Quāuis aut iā nō eēt de mūdo adhuc tñ necessariūz erat eos cē in mundo. vnde subdit: Non rogo vt tollas eos de mūdo. **BED.** q. d. Jam imi nectēpus vt tollar ego de mundo: tōq' necesse est vt nūc non tollantur de mundo: vt me et te pñmū annūciēt mūd' do. quod vō subdit: Sed vt serues eos a malo. Ix omne malū intelligi possit: maxime vult intelligi malū scēssio nis. **AVG.** Reperit autē eandem sniam dicens: De mūdo non sunt sicut et ego non sum de mūdo. **CHRY.** Supra aut dicit: Quos dedisti mibi de mūdo: illiē nātura dicens: hic aut de actibus malis. Dicit autē: Nō sūt de mundo. quia nūc cōe cum terra est eis: sed celestis facti sunt ciues: in quo amorē suū eis ostendit: dum patri eos laudat. hoc aut q' dicit sicut cum in ipso et patre pñt tur: paritas ostenditur ppter nature vnitatē: sed cum de nobis et chūsto dicitur: multa distantia intermedia inter vtrūq' existit. cum aut prius dicit: Serua eos a malo. non de periculōz creptiōe aut solū: sed de permanētia in fide. vnde subdit: Sanctifica eos in veritate. **AVG.** Sic enī seruatur a malo: quod supius orauit vt fieret. Quert aut pōt quō de mūdo iā non erant: si sanctificati i veritate nondū erant: an quia et sanctificati in eadē pficiunt sanctitate: neq' hoc sine adiutorio grē dei. Sanctificati aut in veritate heredes testamenti noui cui' vitatis vmbre fuerūt sanctificatōes veteris testi: et cū sanctificati in veritate sanctificati in xpo q' dicit: Ego sū via vitas et vita. vñ sequitur Sermo tuus vitas ē. Greco euangelii logos h'z. i. v'bz. Sanctificauit ergo pī in vitate. i. i verbo suo vñgenito suos hīdes eiusq' coheredes. **CHRY.** Vel aliter: Sanctifica eos in veritate. i. sanctos fac per scīpūs donatōne et recta dogmata. Recta enī dogmata de deo docēt et sanctificat iōis. hoc aut quod dicit: sicut: nō similiter de eo et d' apostolis ponit: sed vt erat possibile hoib'. Dicit autē se eos misisse in mundū: fm q' erat ei cōsuetudo: futurū vt scīm diceret. **AVG.** Manifestū est aut per hoc qd nūc adhuc de apostolis loquitur. nam ipsum nomē aplos: qm grecū ē: missus significat in latino. s' qm per hoc q' xpus factus ē caput ecclesie: illi mēbra sunt ei'. iō ait: Et p eis ego scīfico meīpsū. i. eos in meīpso scīfico. cum et ipsi sint ego: et vt intelligeremus cū dicit: Pro eis scīfico meīpsū hoc eū dixisse q' eos ipse scīficaret: mox addidit: Ut sint et ipsi scīficati in veritate. i. in me: fm q' verbū veritas est ist quo et ipse filius hoīs scīficat' ē ab initio: qm verbū caro factū ē. Tūc enī scīficauit se in se. i. homīne se in verbo se: quia vnus chūstus verbū et hō: ppter sua vō mēbra dicit: Et pro eis ego scīfico meīpsū. hoc ē ipsos in me qm in me etiā ipsi sunt et ego: Ut sint et ipsi scīficati in veritate. Quid est: Et ipsi: nisi quēadmodū ego: et in veritate qd sum ego? **CHRY.** Vel aliter: Pro eis scīfico meīpsū id est meīpsū ostēdo tibi vōstīā. hostie enī oēs scē dicuntur:

et quēcūq' deo dicat: quia vō antiquitus in figura scīficatio erat vtpota i oue: nūc aut ē in ipsa veritate. iō subdit: Ut sint et ipsi scīficati in veritate: q' et eos sibi facio oblationem: quod ppter ea dicit: quia ipse qui offert ē caput eorū aut quia et ipsi imolant. Exhibete enī ait apostolus membra vestra hostiam viuētem sanctam.

CHRY. Non pro eis aut rogo tñ: sed et pro eis qui credituri sunt per verbū eorum in me vt oēs vnū sint sicut tu pater in me et ego in te vt et ipsi in nobis vnū sint. vt credat mundus quia tu me misisti. Et ego claritatē quam tu dedisti mibi dedi eis vt sint vnū sicut et nos vnū sumus ego i eis et tu i me vt sint cōsumati i vnū. et cognoscat mūdus q' tu me misisti et dilexisti eos sicut et tu me dilexisti.

AVG. Lū orasset dñs p discipul suis: quos et aplos notauit: adiūxit et ceteros q' in eū fuerāt credituri dicens: Non p eis aut rogo tñ: sed p eis q' credituri sūt p v'bz eorū in me. **CHRY.** hinc rursus p'solat eos: ostēdēs alioz salutē cām futuroz cū dicit: Qui credituri sūt per verbū eorū i me. **AVG.** Ubi oēs suos intelligi vult nō solū qui tūc erāt in carne: sed et qui futuri erant: neq' hī tñ: qui ipsos cū in carne viuētes aplos audierūt: sed et post obitū eorū i nos lōge p' nati p v'bz eorū crediti: mus i xpm: qm ipsi q' cū illo tūc fuerūt: qd ab illo audierūt: et ceteris p'dicauerūt: atq' ita verbū eorū ad nos v'bz puenit et puenit ē ad posteros q' cūq' credituri sunt. pot aut videri i hac orōne nō orasse p quibus eā suis: p illis s' q' neq' tūc erāt cū illo: neq' p verbū eorū postea: s' i eis an crediderūt: hūq' etiā cū illo erat tūc nathanael: ioseph abarimathia et multi ali q' de qbus iōānes dicit q' crediderūt in eū: Omīto dicē de symeone senec: de anna p'phetissa: gabaria: helisabeth: iōāne p'curator: qm trideri pōt orandū p talib' mortuis nō fuisse: q' cū magnis suis meritis hic abierāt. hoc enī et d' antiq's iustis similit' ride tur. Intelligendū ē igit q' nō dū ei sic crediderāt: quō ipse in se credi volebat. s' post eius resurrectionē spūscō im p'f'ito edocuit et p'firmat' apls sic alios credidisse: quē admodū chūsto credi oportebat. S'z restat ad qōz: paulus apls nō ab hoib' neq' p hostem et latro q' tūc credidit qm in ipsis docetibus fides q' fuerat q'libetq' p'sent. p inde relinquit vt sic intelligam: quod dictū ē p v'bz eorū vt ipsi verbū fidei quod p'dicauerūt in mūdo: sic signifi catū ē credamus. Dicit aut cē v'bz eorū: qm ab ipsis est p'missus ac p'cipue p'dicatu: nā quidē ab ipsis p'dicatur in ira qm p' reuelationē iesu xpi ipm verbū eorum paulus accepit: ac p hoc et ille latro in fide sua verbū eorū habebat. ergo illa orōne pro oibus quos redemit: siue tūc in carne viuētes siue postea futuros redēptō: nō ster orauit. Quid aut vel quare p eis rogaret: continuo subiūxit dicens: Ut oēs vnū sint. hic pro nobis rogauit qd vt supra pro illis vt oēs: hoc est vt nos et illi vnum si mus. **CHRY.** Et sic in vñanimitate sermonē conclusit. vnde incepti ibi finiēns: nā incipiens dicit: Madaa tū nouū do vobis: vt diligatis vīcē. **HILA.** viij. de tri. Tū demū vnitatis p'fectus exēplo vnitatis ostēdit cum ait: Sicut tu pater in me et ego i te: vt et ipsi in nobis vnū sint: vt. i. sicut pater in filio et filius in pte est: ita p bu tus vnitatis forma in pte et filio vnum omnes essent.

CHRY. Rursus autē et hoc quod dicit: Sicut: nō cer testime parilitatis in eis est: sed vt hoibus possibile est si cut et euz dicit: Estote misericordes sicut et c. **AVG.** Est autē hic diligenter aduertendū: non dixisse dominū. Ut oēs vnum simus. sed: Ut omnes vnūz sint. sicut tu pater in me et ego in te: subiūgitur: Vnus sumus. Ita est enī pater in filio vt vnum sint. quia vnus substantie sunt. nos vero esse quidē possumus in eis vnum: vnum tñ euz eis esse nō possumus. quia vni' substantie nos et ipi nū sum.

Sic autem sunt in nobis vel nos in illis: ut illi vni sunt in nostra: nos vni in nostra. Sunt quippe et ipsi in nobis: sicut deus in templo. sum? aut nos in illis sicut creatura in creatore suo: non ergo addidit. In nobis: ut quod vni efficiamur fidelissima charitate: gratia dei tribuendum est non nobis.

AUG. iij. de triui. Uel quod in seipsis vni esse non possunt: dis sociati ab invicem per diuersas voluptates et cupiditates et mundicia peccatorum. vni mundentur per mediatorum: ut sint in illo vni. **HILA.** vij. d. tri. Laborantes autem heretici fallere ne per id quod dicunt: Ego et pater vni sumus: nature in his unitas et idifferens diuinitatis substantia credere: sed ex dilectione mutua et voluntati concordia vni esse: exemplum unitatis istius ex his dictis ostendit. prout: Ut oēs vnum sint et. sed id ipsum intelligit luciferus ipse pietas demerit: non tamen potest intelligi non extare dictorum: si. n. regenerati in vni? vnde atque eternitatis natura sunt: cessat in his solus unitas assensus qui vni sunt in eiusdem regeneratione nature. soli autem patri et filio ex natura proprius est: ut vni sint: quod de? ex deo vnigenitus: non potest nisi in originis sue esse natura.

AUG. Quid est autem hoc quod subdit: Ut mundus credat: quod tu me misisti: nunquid tunc crediturus est mundus? quoniam in patre et filio oēs vni erimus: nonne ista est per illa perpetua: potius fidei merces quam fides: sed est in hac vita propter ipsam eodem fide oēs qui vni credimus vni sumus: etiam sic non ut credamus: sed quod credimus? vni sumus. quod est. Oēs vni sint: ut mundus credat: ipsi quippe oēs: mundus est credens cum de his dicat de quibus dixerat. Non per his ergo tunc: sed pro his qui credituri sunt per verba coram me. Quod rogo intellecturi sumus? nisi quod non deo eam posuit ut credat mundus: quod illi vni sunt: sed orando dixit: Ut mundus credat: sicut orando dixerat: Ut vni sint. Denique si vbi quod ait: rogo: vbi quod ponam? erit huius? expositio sententie manifestior: Rogo ut oēs vni sint: rogo ut et ipsi in nobis vni sint: rogo ut mundus credat: quod tu me misisti. **HILA.** iij. de tri. Uel per id mundus crediturus est filius a patre missus esse: quod oēs qui credituri illi sunt: vni in patre et filio erunt. **CHRY.**

Nihil enim ita scandaligium oēs ut ab invicem diuidi quod credentes fiant vni: hoc edificat ad fidem: hoc etiam a principio dicitur: In hoc cognoscent oēs: quod mei eritis discipuli: si dilectionem habueritis ad invicem. Si enim altercent: non dicentur pacifici magistri esse discipuli: me vero inquit non existere pacifico: non ostendit a te missum. **AUG.** Deinde saluator noster qui rogando patrem se hominem demonstrabat: nunc demonstrat seipsum: quoniam cum patre deus est: facere quod rogat. vni subdit: Ego claritatem quam dedisti mihi dedi illis. quaz claritate: nisi immortalitate quam natura humana in illo fuerit acceptura: propter immutabilitatem enim predestinationis preteritis verbis futura significat. immortalitatis autem claritatem quam sibi a patre data dicit: etiam se sibi dedisse intelligendum est. Cum enim tacet filius in ope patris operationem suam humilitate commendat: cum vero in ope suo tacet operationem patris: parilitate commendat. Iste igitur modus: et hoc loco nec se fecit alienum a patris ope: quous dixerit: Claritatem quam dedisti mihi: nec patris fecit alienum ab ope suo quous dixerat: Dedi eis. Sicut autem ex eo quod patrem per suis oibus rogauit: hoc fieri voluit ut oēs vni sint: ita etiam suo beneficio id fieri voluit. vnde ad hunc: Ut vni sint in nobis: sicut et nos vni sumus. **CHRY.** Uel claritatem dicit gloriam que est per signa et dogmata: et per vnanimes sint. vno subdit: Ut vni sint in nobis: sicut et nos vni sumus. Nec enim gloria ut sint vni: etiam signis maior est. Vniuersi enim qui per apostolos crediderunt vni sunt: et si quidam ex ipsis diuisi sunt: hoc eorum desidia fuit: quod tamen eis non latuit.

HILARI. Per acceptum igitur et datum honorem oēs vni sunt: sed nondum apprehendendo rationem: quoniam datum honorum vni oēs esse perficiat: sed oēs gradus quedam atque ordine consummande unitatis exposuit cum subdit: Ut vni sint in nobis: ut cum ille in patre per naturam diuinitatis esset: nos contra in eo per corporalitatem eius natiuitatem: et ille iterum in nobis per

sacramenti esse mysterium credere: perfecta per mediatorum unitas doceret. **CHRY.** Alibi vero ait de se et patre: venimus et mansionem apud eum faciemus. illic quidem salutem bellianorum obstruens ora: dicit. s. ponit duas personas. hic vero atque suspicionem destruit cum patrem per se dicit discipulis aduenire. **AUG.** Nec tamen hoc ita dicitur est tanquam pater non in nobis aut nos in patre non simus: sed per hoc mediator inter deum et hominem se breuiter intimaui. quod vero addidit: ut sint consummati in vnum: ostendit eo perducti reconciliationem que fit per mediatorem ut perfecta beatitudine perficiamur. vnde id quod sequitur: ut cognoscat mundus quia tu me misisti: non sic accipiedum puto: tanquam iterum dixerit: ut credat mundus. Quodiam enim credimus quod non videmus: nondum sumus consummati: sicut erimus cum meruerimus videre quod credimus. quoniam ergo de consummatione loquitur: talis est intelligenda cognitio qualis erit per spiritum: non qualis nunc est per fidei. Ipsi quippe credentes sunt mundus non permanens inimicus: sed ex inimico amicus affectus. propterea sequitur: Et dilexisti eos sicut me dilexisti. In filio quippe nos pater diligit: quod in eo nos elegit: nec ideo pares sumus vnigenito filio: nec enim semper equalitatem significat. quod dicitur: Sicut illud ita et istud: sed aliquando tamen quod illud est: est et illud: ita in hoc loco nihil est aliud: Dilexisti eos sicut me dilexisti: qui dilexisti eos quoniam et me dilexisti. Non enim alia causa est diligendi membra eius nisi quia diligunt eum. cum igitur eorum que fecerit: nihil oderit: quod diuine possit eloqui quantum diligat membra vnigeniti filii sui: et quanto amplius ipsum vnigenitum.

CHRY. Quos dedisti mihi volo ut vbi sum ego et illi sint mecum ut videant claritatem meam quam dedisti mihi. quod dilexisti me autem constitutionem mundi. **CHRY.** Iuste mundus te non cognouit. Ego autem te cognoui: et hi cognouerunt quod tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum et nomen faciam: ut dilectio qua dilexisti me in ipsis sit: et ego in ipsis.

CHRY. Postquam dixerat: quia multi credent per eos et multa gloria potentur: loquitur de reliquo de coronis eis repositis dicens: Pater quos dedisti mihi: volo ut vbi ego sum: et illi sint mecum. **AUG.** Ipsi sunt quos a patre accepit: quos et ipse de mundo elegit. sicut enim ait in huius orationis exordio: Dedit eis potestatem omnis carnis. id est omnis hominis ut de eis vitam eternam: vbi ostendit potestatem se omnis hominis accepisse ut liberaret quos voluerit: et daret quos voluerit: Quapropter omnibus membris suis promissit hoc premium. ut vbi est ipse et nos cum illo simus: nec poterat non fieri: quod omnipotenti patri se velle dixerit omnipotens filius: vna vero est patris et filii voluntas. etiam intelligere nondum permittit infirmitas: credat pietas. Quantum ergo attinet ad creaturam in qua factus est ex semine dauid finem carnem: eo modo dicere potuit. vbi ego sum: ut iam ibi se esse diceret: vbi fuerat mox futurus. in celo ergo nos futuros esse promissit. Illo enim forma serui leuata est: quam sumpsit ex virgine: et ad dexteram patris collocata. **GREGO.** xxvij. moralium. Vbi est ergo quod rursus veritas dicit: Neque mo ascendit in celum: nisi qui de celo descendit: que sibi in verbis suis non discrepat: quia enim membrorum suorum caput dominus factus est: repulsa reproborum multitudine: solus etiam est nobiscum: et sic dum nos cum illo vnum iam facti sumus. vnde solus venit in se: illuc etiam solus redit in nobis. **AUGV.** Quod vero attinet ad formam dei in qua equalis est patri si secundum eam de limus intelligere quod dictum est. vbi ego sum: et illi sint mecum. abscedat ab animo ois imaginum corporalium cogitatio: et non inquirat equalis patri filius vbi sit: quoniam nemo inuenit vbi non sit. propterea non eis satis fuit dicere:

Uolo ut vbi ego sum: et ipsi sint. sed addidit: **DECI.** Esse enim cum illo magis bonum est. nam et miseri pater esse vbi est ille: sed beati soli sunt cum illo. et ut de visibili quibus longe distanti qualescunque sumamus exemplum sicut cecus etiam si ibi sit vbi lux est: non est tamen ipse cum luce: sed absens est a patre ita non solum infidelis sed etiam fidelis: cum esse nunquam possit vbi non sit christus: non est tamen ipse cum christo per spiritum. nam fidelis non est dubitandum esse cum christo per fidem. sed hoc dicitur spe cie illa dicebat: in qua videbimus cum licet est. unde adiunxit: **Ut videant claritatem meam quam dedisti mihi. Ut videant oporteret: non ut credant. fidei merces est ista: non fides.** **CHRY.** Non autem dixit: Ut percipiant gloriam meam: sed **Ut videant:** hoc occulte insinuans quoniam omnia requies ibi est filius dei videre. Dedit autem ei pater claritatem quam cum genuit. **AVG.** Cum ergo viderim claritatem quam dedit patri filio: etiam si eam videri hoc loco intelligamus: non quam per equali filio gignens ei dedit: sed quam facto hoc filio dedit post mortem crucis. Tunc fiet iudicium: tunc tollet ipse ne videat claritatem domini quam nisi illam quam deus est. si ergo finem id quod filius deus est accipiamus hoc dictum: Uolo ut vbi ego sum et ipsi sint me: cum in patre cum christo erimus: quod cum dixisset: **Et videant claritatem quam dedisti mihi. continuo subiunxit: Quia dilexisti me ante constitutionem mundi.** In illo enim dilexit et nos ante constitutionem mundi: et tunc predestinavit quod in fine facturus est mundi. **BED.** Claritatem igitur vocat dilectionem quam ipse dilectus est a patre ante mundi constitutionem: in illa claritate et nos dilexit ante constitutionem mundi. **THEO.** Postquam ergo pro fidelibus oravit: et tot illis precibus promissit: ponit quoddam primum: et propria mansuetudine omnium dicens: **Pater iuste mundus te non cognovit. quod ego cupere cunctos homines consequi dicta bona que quidem pro fidelibus implo ratur: sed quod ignorauerunt te: id non contingit gloria et coronas.** **CHRY.** Uides autem mihi hoc et anxius dicere: quoniam cum quod ita bonus et iustus est cognoscere noluerunt. non igitur hoc est quod iudei dicunt: **Quoniam ipsi quidem te cognoscunt ego vero ignoro: sed contrarium est. unde subdit: Ego autem cognovi te: et hi cognouerunt: quia tu me misisti: et notum feci eis nomen tuum: et notum facia per spiritum sanctum eis perfectam cognitionem dando.** Si autem didicerint quis es tu: scient quia ego non sum separatus a te: sed valde amatus et proprius filius et coniunctus. Hoc vero suasi eis: ut ego maneam in eis: et sic fide que est in me et amatores seruabunt certissime et hoc est quod subdit: **Ut dilectio qua dilexisti me in ipsis sit: et ego in ipsis. quod o. Ipsis me amantibus ego manebo in eis.** **AVG.** Vel aliter. Quid est cum cognoscere nisi vita eterna quam mundo donato non dedit: recedente dedit. Propterea itaque mundus non cognovit: quia iustus es. hoc meritis eius ut non cognosceret retribuisti: et propterea mundus re conciliatus cognovit quia misericors es: et ut cognosceret non ei merito sed gratia subuenisti. denique sequitur: **Ego autem cognovi te. Ipse fons gratie est deus natura: homo autem de spiritu sancto et virgine ineffabili gratia. denique quia gratia dei per Iesum christum est dei: et hi cognouerunt: ipse est mundus reconciliatus: sed id quod tu me misisti. ergo gratia cognouerunt.** Et notum feci eis nomen tuum per fidem: et notum facia per spiritum: ut dilectio qua dilexisti me in ipsis sit. Qualis est vita locutus tali et amplius usus est: Bonum certamen certavi: non autem bono certamine: quod visitatus diceret. quod autem dilectio qua per dilexit filium est in nobis: nisi quia membra eius sumus: et in illo diligimur cum ipse diligat totum. id est caput et corpus. Et id subiunxit: **Et ego in ipsis. Est enim in nobis tanquam in templo suo: nos autem in illo finem quod caput nostrum est.** **CA. XVIII.**

Ec cum dixisset Iesus: egressus est cum discipulis suis trans torrentem cedron: vbi erat hortus in quem introiit ipse et discipuli eius: Sciebat autem et iudas qui tradebat eum locum: quia fre-

quenter Iesus conuenerat illuc cum discipulis suis. **AVG.** Terminato sermone quem post cenam dominus ad discipulos habuit: adiuncta oratione quam orauerat ad patrem eius passionem Iohannes euangelista sic expressus est. **Decum dixisset Iesus: egressus est cum discipulis suis trans torrentem cedron: vbi erat hortus: in quem introiit ipse et discipuli eius.** Non autem continuo hoc factum est: cum illa finita esset oratio. sed alia quedam sunt interposita que ab isto pretermissa apud alios euangelistas leguntur. **AVG.** de concordia euangeliorum. facta est enim contentio inter eos quis eorum videretur esse maior: sicut Lucas commemorat. Dixit etiam ipse petro: sicut ipse Lucas subiungit: **Eccce sathanas expetit vos ut cribaret sicut triticum: et cetera que ibi sequuntur: Et hymno dicto: sicut Matheus et Marcus commemorant: Exierunt in montem oliueti.** Contextus ergo narrationem Matheus et dixit: **Tunc venit Iesus cum illis in villam que dicitur Bethaniam.** Iste locus est quem commemorat hic Iohannes: vbi erat hortus in quem introiit ipse et discipuli eius. **AVGUSTINVS.** super Iohannem: Ad hoc ergo valeat quod dictum est: **Decum dixisset: ut non eum ante opinemur ingressum quam illa verba finiret.** **CHRYSOSTOMVS.** Sed propter quid non dixit: **Letans ab oratione venit illuc: quoniam oratio illa fuit loquela propter discipulos facta.** De nocte autem vadit et flumen pertransit: et properat ad locum proditori cognitum: auferens his qui insidiabantur: laborem. et ostendens discipulis quoniam volens ad mortem venit. **ALCIVIVS.** Dicit autem **Trans torrentem cedron: id est cedronum. gentilius enim est grecus. Trans it torrentem: quia de torrente passus nis bibit: vbi erat hortus ut peccatus quod in horto commissum fuerat: in horto dederet.** Paradiis enim hortus deliciarum interpretatur. **CHRYSOTO.** Ne autem audiens hortum eum occultari citius subiungit. Sciebat autem et iudas qui tradebat eum locum: quia frequenter Iesus conuenerat illuc cum discipulis suis. **AVG.** Ibi ergo lupus ovina pelle contextus: et inter oues alto patrisfamilias consilio toleratus: didicit: vbi ad tempus exiguum dispergeret gregem insidians appetendo pastorem. **CHRYSOSTOMVS.** Multoties autem ibi cum discipulis Iesus singulariter conuenerat: de necessariis loquens: et que non erant fas aliis audire. Facit autem hoc in montibus et in hortis maxime purum a tumultibus inquirens semper locum: ne mens impediatur ab auditione. Ideo autem iudas illuc venit quoniam multoties christus extra pernoctabat. Iussit autem ad domum si putasset eum ibi inuenire dormientem. **THEOPHILVS.** Nouerat etiam iudas dominum festo tempore conuenerat semper docere discipulos aliquod sublime. Erat autem solitus docere huiusmodi mystica in talibus locis: ac quoniam tunc dies erat solennis: arbitratus est illum esse illic et discipulos docere que ad celebritatem spectabant.

Iudas ergo cum accepisset cohortem: et a pontificibus et pharisaeis ministros: venit illuc cum latronibus et facibus et armis. Iesus itaque sciens omnia que ventura erant super eum: processit et dixit ad eos: **Quem queritis? Ruderunt ei: Iesum nazarenum. Dixit ei Iesus: Ego sum. Stabat autem et iudas: qui tradebat eum cum ipsis. At ergo dixit eis: Ego sum: abierunt retrorsum: et ceciderunt in terram. Iterum ergo interrogauit eos: quem queritis? Illi autem dixerunt. Iesum nazarenum. Redit Iesus. Dixi vobis quia ego sum. Si ergo me queritis sinite hos abire: Ut impleret sermo quem dixit: quod quos dedisti mihi**

non pidi ex eis quēq.

GLO. Ostenderat euangelista quomodo iudas ad lo-
cū ubi christus erat puenire poneret: nūc ostendit quō il-
luc peruenit dicens: Iudas ergo cū accepisset cohortem
et pontificibus et pharisaeis ministros: venit illuc cū la-
ternis et facibus et armis. **AVG.** Cohors nō iudeorū
sed militū fuit. A p̄fide itaq; intelligat accepta tāq; ad
tenendū reū seruato ordine legitime potestas: vt nullus
tenentibus auderet obistere: q̄p et manus tanta fuerat
congregata: et sic armata veniebat: vt vel terreret vel etiā
repugnaret: si quis christū defendere auderet. **CHRY.**
Sed qualiter cohorti suaserunt: quia milites erant: pecu-
nariū grā oīa faciebat. **THE.** Facies autē afferūt
et laternas: ne christū latēs in tenebris fugerz. **CHRY.**
Multoties autēz als miserunt cōprehendere eum: sed
non valuerunt. vnde manifestum est q̄ tunc sponte seipm
dedit. Propter quod subditur: Iesus autē sciens omnia
que ventura erant super eū: processit et dixit ad eos: quē
queritis? **THEO.** Querit autem non vt volens scir-
re. Nam vtiq; nouerat omnia que ventura erāt super eū
sed ostendere volens quoniam cum p̄sens esset: ab eis vi-
deri non poterat vel discerni. nam sequitur. Dicit ei iesus
Ego sum. **CHRY.** In medio enim eorū existens exce-
cauit eorū oculos. quoniam enī non tenebre causa erat: in-
dicauit euangelista dicens: Qm̄ habuerūt lāpades. si vo-
lāpades non essent: a voce saltē debebant agnoscere. Si
vō et illi ignorabāt: qualiter iudas igno: aut qui cum eo
fuerat continet. Et ideo subdit: Stabat autē et iudas qui
tradebat eum cum ip̄s. Fecit autem hoc iesus ostēdens
qm̄ non solum cōprehendere eum non possent: sed nec
videre in medio existentē: nisi ip̄s concederet. vnde sub-
ditur: Ut ergo dixit eis: Ego sum: abierunt retro: et ce-
derunt in terram. **AVG.** Ubi nunc militum cohortis
vbi terror: et munimen armorū: vna vox turbā odys fe-
rocē armisq; terribilē sine telo vllō percussit: repulit: stra-
uit. Deus enī latebat in carne: et sempiternus dies ita mē-
bris occultabatur humanis: Ut eū laternis et facibus q̄
reretur occidendus a tenebris: quid iudicaturus faciet et
iudicandus hoc fecit. Et nunc vtiq; per euangeliz: Ego
sum dicit christus: et a iudeis expectatur antichristus: vt
retro redeant et in terram cadant: qm̄ deferentes celestia
terrena desiderant. **GRE.** super ezechielz: Quid autē
hoc q̄ electi in faciez: et reprobi retrosum cadunt: nisi q̄
omnis qui post se cadit: ibi cadit vbi nō videt. qui vō an-
te ceciderit: ibi cadit vbi videt. Inquis ergo quia in iuisi-
bilibus cadunt: post se cadere dicuntur: quia ibi corruit
vbi quod tunc eos sequitur modo videre non possunt.
Iti vō quia in istis visibilibus semetip̄s sp̄s deiciūt
vt in iuisibilibus erigantur quasi in faciem cadunt: qz ti-
more cōpuncti videntes humiliantur. **CHRY.** De-
mū ne quis dicat: quoniam ip̄s iudeos ad hoc iduxit vt eū
occiderent: seipsum in manibus eorū tradens: manife-
ste ostendit eis omnia que sufficiebant eos reuocare. Sz
quia permanebant in malitia et nullam habebant excusa-
tionem tunc seipsum in manibus eorū tradidit. vnde se
quitur. Iterum ergo interrogauit eos: Quē queritis. Illi
ergo dixerunt: iesum nazarenū. Respondit iesus: Dixi vo-
bis quia ego sum. **AVG.** Audierant primo: Ego sum
sed non cōprehenderat: quia hoc noluit qui potuit qdqd
voluit. verū si nunq; se ab eis permitteret apprehēdi: nō
quidē illi faceret. ppter quod venerat: sed nec ip̄s face-
ret ppter quod venerat proinde quia tenere volentibus
et non valentibus ostendit potestatem suam. iā tenebant
eū vt faciat de nescientibus volūtate suā. vñ subdit: Si er-
go me queritis: sinite hos abire. **CHRY.** q. d. Si me
queritis: nihil vobis ad hos eō ē. Ecce meip̄s trado
vsq; ad vltimā horā ad suos dilectionis conseruantiam
demonstrās. **AVG.** Inimicos iubet: et hoc faciūt quod
iubet: sinunt. I. nunc eos abire quos non vult perire.

CHRY. Unde euangelista ostēdens q̄ hoc non fuit co-
rum ppositi: sed v̄tus eius qui cōprehensus fuerat subiu-
git: Ut ip̄se sermo quē dixit quia quos dediti mibi
non perdidit ex eis quēq. Perditionē autē non hanc dixit
rat quē ē mortis: sed illā eternam: euangelista vō et d̄ p̄nti
morte id accepit. **AVG.** Nunquid autē non erant po-
stea morituri. Cur ergo si tunc morerent: pderet eos. nisi
qz nondū in eū sic credebāt: quō credūt q̄cūq; nō peunt.

**Simon ergo petrus h̄ns gladiū eduxit eum
et percussit pontificis seruū et abscidit auriculā ei
dextram. Erat autē nomen seruo malchus. Dicit
ergo iesus petro: Mitte gladiū tuū in vaginam.
Calicē quē dediti mibi p̄ n̄ vis vt bibā illum.**

CHRY. Petrus p̄fides in p̄dicta voce dñi et h̄is q̄
iam facta erat: armat aduersus eos qui supuenerāt: vñ d̄
Simō s̄ pe. ha. gla. edu. cū et p. p̄. ser. Sz q̄lter q̄ iussus
erat nō perā h̄ic: neq; duo vestimēta gladiū h̄z: Mibi vñ
dē hunc formidās p̄passe vñdū. **THE.** Vel ad opus
agnī illo indigēs ferebat h̄ic etiā post cenā. **CHRY.**
Sz qualis q̄ iussus erat nō alapā dare: homicida f̄r quia
maxie nō se vlciscī iussus ē: h̄ic autē nō se vlciscēbat: sz ma-
gistrū. Demū nondū p̄fecti adhuc erāt sz videbīs postea
petrū verberatū et hūiliter ferentē. non sine cā autē subdit
Et abscidit eius auriculā dextrā. Vides mibi enī ip̄em
apostoli significare: qm̄ ad ip̄s caput ip̄etū fecit. **AVG.**
Solut autē h̄ic euangelista ē: nōmē fui hui? exp̄essit cum
dicit: Erat autē nō. ser. mal. sicut lucas solus q̄ eius auri-
culā dñs tetigerit et sanauerit eū. **CHRY.** Tūc. n. mi-
raculū fecit: et erudiēs nos qm̄ eis qui male faciūt b̄f̄acē
oz: et v̄tutē reuelās suā. nōmē autē p̄pterea posuit euangeli-
sta: vt bis qui tunc legerēt: liceret q̄rere si vere factus sit.
Seruū autē cū sūmī pontificis dicit: qz magnū est qd̄ sc̄m
est: non solū quia curauit: sed qz curauit eū qui sup eū ve-
nerat: et paulopost alapā datur? erat. **AVG.** Malch?
autē interpretat regnatur. qd̄ ergo auris pro dño ap̄utata:
et a dño sanata significat: nisi auditū amputata vetustate
renouatū: vt sit in nouitate sp̄s et nō in vetustate l̄e: qd̄
cui p̄nti fuerit a x̄p̄o quis dubitet regnā: turū ē cū x̄p̄o:
quod autē seruus inuētus est: et hoc ad illā p̄inct vetusta-
tē: que in seruitutē generat: sed eū accessit sanitas figura-
ta est et libertas. **THE.** Vel celsio auris dextre serui
principis sacerdotū signū erat surditatis eorū: que p̄eci-
pue in principibus sacerdotū inoleuerat. q̄ autē denno re-
stituta sit auris: significat vltimā rep̄ationē intellect? i is-
raeliticis veniēte helia. **AVG.** factū autē petri dñs i
probauit et p̄gredi vltra p̄hibuit. vnde seq̄t. D. er. te. pe.
Mitte gladiū tuū in vaginam. Et enī ille ad patientiaz
cōmonendus fuit: et hoc ad intelligentiā conscribendū.

CHRY. Non solum autē minis eū cohibuit: vt mat-
theus refert: sed et aliter consolatur eū dicens: Calicē quē
dediti mibi p̄: non vis vt bibam illū. ostendens qm̄ non
illorū v̄tutis que fiebant erant: sed sue concessionis: et q̄
non est deo contrarius: sed obediēs vsq; ad mortem.

THE. In eo autē q̄ ipsam calicē dicit q̄ sibi grata et
acceptabilis pro salute mortalium mors videatur edis-
serit. **AVG.** Quod autē a patre traditū sibi dicit calicē
passionis: illud est quod ait apostolus. Filio p̄prio non
pepercit: sed pro nobis oībus tradidit eum. verum au-
cto: calicis huius est etiam ip̄s qui bibit. vnde idē ap̄ls
dicit: Christus dilexit nos: et tradidit seipsum pro nobis.

**Lobors autē et tribunus et ministri iudeorū
comprehenderunt iesum: et ligauerunt eum et ad-
duxerunt eū ad annas primū. Erat enī socer cay-
phe qui erat pontifex anni illius. Erat autēz cay-
phas qui consilium dederat iudeis: quia expedit
vnum hominem mori pro populo.**

THE. Peractis cunctis que sufficiēter se habebāt ad prohibendū iudeos: cū illi hoc nequāq̃ discernērēt tunc duci se pmisit. vnde dicitur: Cohors ergo et trōum et ministri iudeoꝝ cōprehēderunt Iesum. **AVG.** Compbenderunt ad quē non acceſſerunt nec audierunt: Accedite ad eum et illuminamini. Si enī sic accederent nō euz manibus occidendū: sed recipiendū corde comprehēderent. Nunc autē qm̃ eum illo modo cōprehēderunt ab eo longius recesserunt. Sequitur: Et ligauerunt eum. a quo solui potius velle debuerunt: et erāt forte in eis q̃ postea liberati ab eo dixerunt: Dirupisti vincula mea. Postea vō q̃ persecutores tradente iuda dñm ligauerunt: vt intelligatur iudas non laudabilis vtilitate traditionis huius: sed sceleris voluntate dñabilis subditur: Et adduxerunt eum ad annā prīmū. **CHRY.** Pte delectatōe enī gloriabant in his que fiebant quasi tropheum statuentes. **AVG.** Nec tacet cām cur ita factū sit subdēs. Erat enī socer cayphe: qui erat pontifex anni illius. Merito et mattheus cum id breuius narrare voluisset: eū ad caypham ductū fuisse cōmemorat: quia et ad annam p̃us ideo ductus est: q̃ socer eius fuerit: vt intelligēdū sit hoc eundem cayphā fieri voluisse. **BED.** Quatenus dñ a cōsimili pontifice dñaretur: ipse quoq̃ minoris criminis reus haberetur. vel fortassis sic dñus eius sita erat vt p̃terire eam non possent: sicut dñm actum ē: vt qui erant affines sanguine sociarent in scelere. Sed quod dñ q̃ esset pontifex anni illius: sonat contrariū legi: in qua p̃ septu erat: vt vnus esset pontifex summus: quo mortuo succederet ei filius suus: sed iam pontificatus ambitione erat infectus. **ALCVI.** Refert enī iosephus istum caypham vnus anni sacerdotum redemisse. Non ergo mirum si iniquus pōtifer inique iudicauerit: sepe qui p̃ avaritiā ad sacerdotium accedit: per iniusticiā in eo seruatur.

CHRY. Ne autē audiens vincula auditor tumultus recoluit: p̃betie qm̃ mora eius salus fuit orbis terrarū. vnde sequit: Erat autē cayphas qui consiliū dederat iudeis: quia expedit vñ hominem mortuū pro populo: tāta enī ē vītatis supabūdantia: vt et inimici eā p̃sonent.

THEO. Sequebatur autē Iesum simon petrus et alii discipuli. Discipulus autē ille erat notus pōtifici et introiuit cū Iesu in atriu pontificis. Petrus autem stabat ad ostiū foris. Exiuit ergo discipulus alius qui erat notus pontifici: et dixit ostiari: et introduxit petrus. dixit ergo petro ancilla ostiaria. Nunquid et tu ex discipulis es hominis istius: dicit illi: Non sum. Stabant autē serui et ministri ad prunas quia frigus erat: et calefaciebant se. Erat autē cū eis et petrus stans et calefaciēs se.

AVG. de con. euan. De petri tētatione que inter dñi contumelias facta est: non eodem ordine oēs narrāt. nā ipsas primo cōmemorat mattheus et marcus: deinde petri tētationem. Lucas vō explicat prius tētationes petri: oēm dñi contumelias. Ioannes autē incipit petri tētationem dicere cum dicit: Sequebatur autē iesum simon petrus: et alius discipulus. **ALCVI.** Ex deuotione sequebatur magistrū: quia a longe p̃pter timorē. **AVG.** Quis sit autē ille alius discipulus: non temere affirmādū est: quia tacet. Solet autē se idē ioannes ita significare et addere: quē diligebat iesus: fortassis ergo et hic ipse est.

CHRY. Se autē occultat hūilitatis gratia: etenim h magnā rectitudinē enarrat quō oibus fugientibus ipse sequitur: sed p̃ponit sibi petrū et suū ipsius coactus est meminit: vt dicas qm̃ certius alijs enarrat ea que facta sunt in atrio quasi intus exis. Succidit autē p̃p̃riā laudē subdens: Discipulus autē ille erat notus pontifici: et introiuit cum Iesu in atriu pontificis: non enī hoc vt magnū quid

de seipso ponit: sed quia dixit q̃ intrauit cum iesu solus: vt non estimes hoc excelsie mentis eē addit cām. Igitur petrū venisse illuc amoris fuit: non intrasse: aut intra timorē vnde sequit: petrus autē stabat ad ostiū foris. **ALCVI.** foris stabat qui negaturus erat dñm: nec erat in chāsto: qui chāstū confiteri non erat ausus. **CHRY.** S3 quomā et petrus intrasset vtiq̃ dñm si ei concessum eēt indici cavit iudens: Exiuit ergo discipulus alius: qui erat notus pontifici: et dix. of. et introduxit petrū. Ideo autē ipse eū non introduxit: quia chāsto adhibebat et sequebatur eū. Sequitur: Dixit ergo ancilla ostiaria: Nunquid et tu ex discipulis es hois istius: dicit illi: Non sum. Quid dicitis o petre: Nōne prius dixisti: Et si oportuerit aiam meam pro te ponam: quid ergo factū est: qm̃ nec ostiari fers in interrogationē: non erat miles qui interrogabat: sed ostiaria vilis. negs dixit: Seductoris discipulus es: sed hois illius: quod miserentis erat. dicit autē: Nunquid et tu: quā ioannes intus erat. **AVG.** Sed quid mirū si de vera predictis: hō autē falsa p̃sumpsit. Sane in ista que iam cepta ē negatione petri debemus aduertere non solū ab eo negari chāstū: quid ergo factū est: qm̃ nec ostiari fers in interrogationē: non erat miles qui interrogabat: sed ostiaria vilis. negs dixit: Seductoris discipulus es: sed hois illius: quod miserentis erat. dicit autē: Nunquid et tu: quā ioannes intus erat. **AVG.** Sed quid mirū si de vera predictis: hō autē falsa p̃sumpsit. Sane in ista que iam cepta ē negatione petri debemus aduertere non solū ab eo negari chāstū: quid ergo factū est: qm̃ nec ostiari fers in interrogationē: non erat miles qui interrogabat: sed ostiaria vilis. negs dixit: Seductoris discipulus es: sed hois illius: quod miserentis erat. dicit autē: Nunquid et tu: quā ioannes intus erat.

CHRY. In sermone de petro et helia: Jecirco autē diuine. pudentie secretū pmisit vt prius ipse laberet petrus. quo erga peccantes duriorē iniam propriā casus intuitu iparet. Petrus enī oibis terrarū doctor et magister peccauit et veniā impetravit: vt hec indulgentie norma et regula iudicantibus preberet. Jecirco enī non angelis arbitro: cōmissam sacerdotij p̃tatem: ne cum ipsi minime peccarent: in peccatoribus sine misericordia vindicaret. Dō passibilis supra hoies ordinatur vt dñ ipse i alijs suis ascolit passiones: mitē apud eos se prebeat et benignū. **THEO.** Quidā tñ inanē quandā grām appropriantes petro dicunt q̃ ideo negauit petrus quonia volebat semper esse cū chāsto: et sequi continue. Nōuit enī q̃ si faceret se eē de chāsti discipulis: diuideret ab eo: et non hiet vltra spaciū sequendi videndiq̃ dilectū. vnde sumit labat se officiū gerere ministroꝝ: ne vultus mesticia cognitus excluderetur. vnde sequit: Stabant autē serui et ministri ad prunas: quia frigus erat et calefaciebant se. Erat autem et petrus stans cum eis et calefaciens se. **AVG.** **GVST.** Nō hyems erat et tñ frigus erat quale solet ē equinoctio verno accidere. **GRE.** ij. mo. Jam autē intus a charitatis calore petrus torpuerat et ad amorē p̃nti vite quasi ad p̃secutorū prunas infirmitate estuante recalcaba.

THEO. Pontifex ergo interrogauit Iesum de discipulis suis et de doctrina eius. Respondit ei iesus: Ego palam locutus sum mūdo. Ego semp docui in synagoga et in templo quo oēs iudei cōueniunt: et in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos qui audierūt quid locuti sum ipsis: ecce hi sciunt que dixerim ego.

CHRY. Quia xpo nullū crimen inferre poterat de discipulis interrogabat. vnde dñ: Pōt. er. in. le. de di. fortassis vbi erant: vel cuius grā eos collegit hoc autē dicebat quasi seditiosum et nouarū rerū factorē eū redarguere volens: quasi nullo alio attēdente ei q̃ eius discipulis. **THEO.** Explozat insup de doctrina. vñ sequitur Et de doctrina eius cuiusmōdī. s. forat vtrū a lege dīctes: pane

pans et aduersa moysi: ut exinde occasione concepta ut
dei emulū perdat. **ALCVI.** Non enim cognoscere ve
ritatis amore interrogat: sed ut eam inueniret qua eū accu
sare potuisset et tradere romano p̄fidi ad dānādū. Sed
dñs ita ipauit r̄n̄sionē: ut nec veritatē taceret nec se dese
dere videret. Sequitur enī: R̄ndit et iesus: Ego palā locut⁹
sum mundo. ego semp̄ docui in synagoga et in tēplo quo
omnes iudei pueniūt: et in occulto locut⁹ sū n̄hil. **AVG.**
Non p̄tereūda nascitur h̄c questio. si enī ipsi discipu
lis nō loquebat palā: sed hora p̄mittebat qñ palā fuerat
locuturus: quō palā locutus ē mūdo. Deinde ipsi disci
pulis suis multo manifestius loquebat qñ cū eis erat re
motus a turbis. tūc enī et p̄bolas ap̄iebat: quas clausas
p̄ferebat ad alios. Sed itelligendū est ita euz dixisse Pa
lā locutus sū mūdo: ac si dixisset. Multi me audierunt
et rursus nō erat palam: q̄ nō intellēbāt: et q̄ seculuz di
scipulis loq̄batur nō in occulto v̄tq̄ loquebatur. Quis
nāq̄ in occulto loq̄tur qui coram tot hoibus loq̄tur: p̄e
seruit si hoc loq̄tur paucis: quod per eos velit inotescere
multis. **THEO.** Reminiscitur autē h̄c p̄phetia q̄ dicit.
Tū in occulto locutus sū: nec in occulto terrē tenebroso.
CHRY. Vel locutus ē quidē in occulto: s̄ non ut h̄
estimabāt trepidās et seditionē faciēs: s̄ vbi multozū au
ditiōne supiora erant que dicebant. volēs autē ex sup̄a
bundantia fidei dignū p̄stare suum testimoniū subdit:
Quid me interro. Inter eos qui audi. qd lo. sū ipsi. Ecce
h̄i sciūt que dixi ego. q. d. Tu me de meis interrogas: in
terroga inimicos meos q̄ infidiātur mihi. sicut autē hec v̄
ba p̄fidentis in eoz que dicta erāt veritate. hec ē enī ve
ritatis inalterabilis demonstratio: cū inimicos q̄s inuē
cat testes. **AVG.** Ipsa enī que audierāt et nō intellexerāt
talia erāt ut nō possent iuste ac veraciter criminari. Et quo
tiscūq̄ interrogando tentarūt ut inuenirēt vnde accusarēt
eum: sic eis r̄ndit: ut oēs eoz retūderent doli: et calūnie
eozum frustarentur.

Hec aut cum dixisset: vnus assistēs ministrozū
dedit a palam iesu dicens: Sic respondes pontifi
ci. Respondit et iesus: Si male locutus sum: testi
moniū perhibe de malo: si autem bene: quid me
cedis. Et misit eum annas ligatum ad caypham
pontificem.

THEO. Cum iesus astātiū iterpellasset testimoniū
volēs se minister excusare q̄ nō eēt de h̄is q̄ admirabant
iesū p̄cussit eū. vñ d̄: hec aut cū dixisset vñ assistēs mi
nistrozū dedit alapā iesu dicēs: sic r̄ndes p̄ntifici. **AVG.**
De eō. eūā. Hic sane ostēdit q̄ annas p̄ntifex erat: nōdū enī
erat missus ad cayphā cū hoc diceret. Et hos duos anā
et cayphā p̄ntifices cōmemorat et lucas i initio euāgelij
sui. **ALCVI.** Disciplet p̄phetia: Dedi maxillā meā p̄cu
tienti: s̄ iesus iuste p̄cussus m̄suecē r̄ndit. vñ seq̄r: R̄ndit
et iesus: Si male locut⁹ sū testimoniū phibe de malo:
si at̄ bñ qd me cedis. **THEO.** q. d. Si h̄es ex h̄is q̄ nūc
a me plata sūt resp̄dere: onde q̄ male dixi: qd si neq̄s
qd furis: vel et sic: Si p̄perā docui cū i synagoga doce
bā: certifica p̄ncipē sacerdotū: q̄ sic recte docui: ita ut et
vos ministri mirarem̄: qd me nūc cedis. quē p̄t̄ admi
rabaris. **AVG.** Quid ista r̄nsione veri: m̄suecē: iu
st̄: Qui enī accepit alapā nūqd vellet eū qui p̄cussit aut
celesti igne p̄sumit: aut terra debiscēte sorberi: aut corp̄
tū demonio volutari: aut et alia huiusmōi q̄libet p̄ea vel
et grauiozū p̄iuri. qd h̄oz p̄ potētā iubei n̄ potuiss̄ p̄ quē
fact⁹ ē mūd⁹. nisi patiētia nos docer̄ maluiss̄ q̄ vicis mū
dus. Hic dicit aliq̄s: cur nō fecit qd ipse p̄cepit: p̄cutiēt
s. nō sic r̄ndere: s̄ maxillā debuit alterā p̄be. Quid q̄
et m̄suecē r̄ndit: et nō solū maxillā alterā itez p̄cussuro: s̄
totū corp̄ figendū p̄pauit i ligno et hic pot̄ demonstra
uit sua illa p̄cepta patiētē nō ostēdētē corp̄is: s̄ cor
dis p̄patoe fieda. fieri enī pōt ut alterā maxillā visibili

ter hō p̄bebat irat⁹ quāto ergo melius et respondet vera
p̄acatus: et ad p̄ferenda grauioza tranquillo animo sit
paratus. **CHRY.** Quid igitur consequēs erat: nisi aut
redargere aut acceptare quod dictum ē. sed hoc non fig
ea enī q̄ fiebāt nō erant iudiciū: sed seditio et tyrannis.
Non inueniēs aut quid plus facerēt: mittunt eū ligatum
ad cayphā. vnde sequitur. Et misit eū annas ligatū ad cay
pham pontificem. **THEO.** Suspicantes hunc cum astu
tior esset excogitare aliquid posse aduersum iesum dignū
morte. **AV.** Ad illum aut sicut matthe⁹ dicit. Ab initio
dicebatur qm̄ ipse erat illius anni p̄ncip̄s sacerdotum.
Alternis quippe itelligēdi sūt solere annis agere pontifica
tum: et credendū ē fm̄ voluntatē cayphe id esse factū. v̄t
sum p̄mo ad annā ducerent: vel et domos eozum ita sit
isse positas: ut non deberet annas a transeuntibus p̄ere
riri. **BED.** Quod autem dicit Ligatum: non sic intelli
gendū q̄ tunc tm̄ fuerit ligat⁹ sed tunc ligatus ē cū est ca
ptus: itaq̄ ligatū ad caypham misit: sicut sibi fuerat p̄e
sentatus: siue fieri potuit ut ad horā solueretur quaten⁹
discuteretur: post hoc discussus iterum ligaretur: et sic ad
cayphā mitteretur.

Erat autem simon petrus stans et calefaciens
se. Dixerunt ergo ei: Nunquid et tu ex discipulis
eius es. Negauit ille et dixit: Non sū. Dicit ei vn⁹
ex seruis pontificis cognatus eius cui⁹ absce dit pe
trus auriculam. Nōne ego te vidi in horto cū illo
Iterum ergo negauit petrus: et statim gallus can
tauit.

AV. Cum dixisset euāgelista q̄ iesū ligatū miserat an
nas ad cayphā: reuersus ē ad locū narrationis: vbi reliq̄
rat petrus: ut explicaret quod in domo anne de trina eius
negatione cōtingerat. vnde dicitur: Erat autē simō petrus
stans et calefaciēs se. Hic recapitulat q̄ ante iā dixerat.
CHRY. Vel multo stupore detinebatur: qui seruicus
erat: ut deducto iesu de cetero non moueret. Sed hoc sit
ut discas. quāta nature sit ibecillitas: cū de hominē de
reliquerit: et interrogat⁹ rursus et negat. vnde sequitur. Di
xerūt ergo ei: Nunquid et tu ex discipulis eius es. Negauit
ille: et dixit. Non sū. **AV.** de con. eūā. Hoc loco inueni
mus nō ante ianuā sed ad focū stantē: secundo negasse pe
trū quod fieri nō possit: nisi iā redisset postea q̄ foras exi
erat ut mattheus dicit. neq̄ enī iā exierat: et foras vidit
eū altera ancilla: sed cū exire eum vidit. i. cū surgeret et exi
ret: anima duertit eum: et dixit h̄is qui erant ibi. i. q̄ simul
erat ad ignē i. arrio. Et hic cū iesu nazareno erat. Ille at̄
q̄ foras exierat hoc audito rediēs iurauit illis cōtra nitē
tib⁹ q̄ nō noui hominē. deinde in eo q̄ iōannes h̄c ait: Di
xerūt: Nunquid et tu ex discipulis ei⁹ es. qd redeūti et stan
ti dictū intelligim⁹. Hoc quoq̄ confirmat: nō illā tm̄ alte
rā ancillā quā p̄memorat: in hac secūda negatiōe matthe
us et marcus: sed et aliū quēdā p̄memorat lucas cū petro
illud egisse. vñ iōanes dicit: Dixerūt ergo ei. Iōannes autē
secutus de tertia petri negatione ita explicat: Dicit vñ ex
seruis pontificis: cognatus eius cui⁹ absce dit petrus auricu
lā: Nōne ego vidi te in horto cū illo. Quod mattheus et
marcus nō singulari sed plurali numero enūciāt eos q̄
cū petro agebāt: cū lucas vñ dicat: Iōanes quoq̄ vñ
cū cognatū ei⁹ cuius absce dit petrus auriculā: facile ē in
telligere aut pluralē numerū pro singulari v̄sitata locutio
ne v̄surpasse mattheū et marcū: aut q̄ vnus maxime tāq̄
sciens et qui eū viderat affirmabat. ceteri autē secuti ei⁹ fidē
petri simul v̄gebant. **CHRY.** Sed neq̄ horus i me
morā ei⁹ reduxit eozū que ibi dicta sunt: neq̄ multa oile
ctio quā illic per verba multa. vnde sequit⁹: Iterum ergo
negauit petrus et statim gallus cantauit. **AV.** Ecce ne
gatiō cōpleta ē p̄dictio: egron cōiuncta p̄sumptio. qd
enim factū ē quod ille dixerat: Animā meam pro te po

na: sed factum est quod ille predixerat: **Ter me negabis.**

CHRY. Evangeliste vero pcoriditer negatione petri scripserunt: non discipulus accusantes: sed nos erudire volentes quam malum sit: non deo totum cedere, sed in seipso perfidere. **BED.** Mystice autem per primam petri negationem illi designatur: qui ante passionem ipsi negaverunt eum esse deum: per secundam vero illi qui post resurrectionem eius in divinitate pariter et humanitate offenderunt. Item per primam gallicantum ipsi designat capitis resurrectio: per secundam illa que in fine ne celebrabitur totius corporis. Per primam autem ancillam que petrum negare coegit designatur cupiditas: per secundam carnalis delectatio: per unum seu plures servos demones qui suadent christum negare.

U Adducit ergo iesum ad cayphas in pretorium. Erat autem mane. Et ipsi non introierunt in pretorium ut non contaminarentur: sed ut manducarent pascha. Exiit ergo pilatus ad eos foras: et dixit quam accusationem asseritis adversus hominem hunc? Respondit et dixerunt ei: Si non esset hic malefactor non tibi tradidissimus eum. Dicit ergo eis pilatus: Accipite ergo eum vos: et secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei iudei: Nobis non licet interficere quemcumque. Ut sermo iesu impleretur quem dixit significans qua morte esset moriturus.

AVG. Reddit evangelista ad locum narrationis sue ubi eas reliquerat ut explicaret petri negationem. Unde dicit: Adducit ergo iesum ad caypham in pretorium. Ad caypham quippe ab anna collega et socero eius dixerat missum: sed si ad caypham: cur ad pretorium quod nil aliud vult intelligi quam ubi preses pilatus habitavit. **BED.** Pretorium enim dicitur sedes pretoris. Pretores vero dicuntur perfecti sue preceptores: eo quod civibus precepta donent. **AVG.** Aut igitur aliquid urgente causa de domo anne: quo ad audiendum ambo pervenerant. Cayphas prexerat ad pretorium presidis et socero suo iesu reliquit eum adducebant: cayphe iam antea visum fuerat ut iesus moreretur: nulla mora interposita est quin occidendus pilato traderetur. Sequitur: Erat autem mane.

CHRY. Antequam gallus cantaret ad cayphas ducitur: mane vero ad pilatum: per quem demonstrat evangelista: quoniam per totum intermedium noctis: a caypha interrogatus in nullo redarguitur: et ideo misit eum pilato: sed illa aliis dimittens enarranda: ipse quesivit quod deinceps est. Sequitur enim: Et ipsi non introierunt in pretorium. **AVG.** Hoc est in eas prece domus quam pilatus tenebat si ipsa erat domus cayphe: Cur autem non introierunt exponit subdes. Ut non contaminarent sed manducarent pascha. **CHRY.** Quoniam tunc iudei faciebant pascha: ipse vero ante unam diem tradidit pascha. reservans suam occasionem septe ferie quam verus pascha fiebat vel pascha dicit totum festum. **AVG.** Dies enim agere cepit azimorum: quibus diebus contaminatio illis erat: in alienigena habitaculo irare. **ALCVI.** Pascha enim proprie dicebatur dies illa qua agnus ad vespere quartadecima luna occidebatur. Septem vero dies sequentes dies azimorum dicebantur: in quibus nihil fermentatum in domibus eorum debuit inveniri: sed tamen dies paschalis invenit iter dies azimorum: ut apud matheum. Prima autem die azimorum accesserunt discipuli ad iesum dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere pascha. Pascha est dies azimorum invenitur notati sicut hic: Ut manducarent pascha. pascha enim non imolationem agni hic notat que fiebat quartadecima luna ad vespere: sed magna solennitas que. xv. luna celebrabatur post agni imolationem. quartadecima enim luna omnis sicut et alij iudei

pascha celebravit. quartadecima luna quam magna solennitas celebratur et crucifixus: quartadecima vero luna cepit esse imolatio ex quo captus est in horreo. **AVG.** Quia cecitas alienigena iudicis pretorio contaminari timebat: et fratris innocentis sanguinem non timebat. Nam quod etiam omnis erat et vite dator: quod occidebatur: non eorum scientie sed nescientie deputatur. **THEO.** Si pilatus utique procedens mitius ipse idem egreditur. Unde sequitur: Exiit ergo pilatus ad eos foras. **BED.** Hoc autem erat consuetudo iudeorum: ut quem mortali reus iudicaret: victum presidii traderent: ut dum preces victimarum cerneret: intelligeret mortis addictum. **CHRY.** Sed videtur eum ligatum et a tortoribus: non estimavit hoc argumentum esse intolerabile accusatoris: sed interrogat. Unde sequitur: Et dixit eis: Quam accusa. asser. adur. hominem hunc? Inconveniens enim dicit eum iudicium eos rapuisse: supplicium autem illi concedere. Sed illi renuentes ex directo accusatione: et pietatis qui busdam vultur. Unde sequitur: Roderunt et dixerunt: Si non es hic malefactor non tibi tradidissimus eum. **AVG.** Interrogatur atque rideat ab invidis spiritibus liberati: cecum videtur mortui resurgentes: et quod omnia superflua sapientes: vtrum sit malefactor iesus: sed ista dicebant de quibus per prophetas iam ipse predixerat: Remittebam tibi mala per bonis.

AVG. de eo. cuan. Sed videndum est ne per sit quod lucas dicit certa in eo dicta esse crimina: Leperunt autem illi inquit accusare dicentes: Hunc invenimus subvertentem gentem nostram: et prohibentem tributa dari cesari: et dicentem se christum regem esse sed secundum iohannem videtur iudei noluisse dicere crimina: ut eorum auctoritate secutus pilatus: quod et obijceret desineret quam do ob hoc tamen nocentem crederet quod sibi ab eis tradidit meruisse. ergo intelligere debemus? et hoc dicitur esse: et illud quod lucas commemoravit. Multa enim dicta et multa rursus sunt. Unde in narratione sua quos posuit: quod satis est iudicavit. nam et ipse iohannes dicit quedam que obiecta sunt quibus locis videbimus. Itaque sequitur: Dicit ergo eis pila. Acci. ei vos et secundum legem vestram iudicate eum. **THEO.** quod d. Quam ad votum iudicium positis et supbia: ac si nihil unquam prophetarum egerint accipite vos et donante. ego nequaquam talis iudex efficiar. **ALCVI.** Uel hoc dicit. quod d. vos qui legem habetis: citis quid lex de talibus iudicat. secundum quod iustum esse scitis: ita facite. Sequitur: Dixerunt ergo iudei. non licet interficere quemcumque. **AVG.** Sed nonne lex precepit ne malefactoribus preteritis seductoibus adeo quod illi putabatur peccant? Sed intelligendum est eos dixisse non sibi licere interficere quemcumque: propter festum diem sanctitatis quem celebrare eis ceperant. Ita ne omnes sensus nimirum malicia perdidistis: ut id vos a sanguine innocentis impollutos esse credatis: quod cum iudicandum alteri traditis. **CHRY.** Iudaei ipse cum non interfecerunt: quod multum de pietate eorum abscessu erat eis romanis rebus subiactibus. Uel aliter: quod dixerat eis: secundum legem vestram interficite eum: volentes ostendere quod peccatum eius non est iudicium dicitur: Non licet nobis. Non enim secundum legem nostram peccavit: sed crimine eius est publicum quod se regem dixit: vel quod eum crucifigi cupiebat: ut et mortis eum diffamant. non autem licebat eis crucifigere. Sed quod alio modo interficiebat: monstrat stephanus ab eis lapidatus. Et id subdit: Ut sermo iesu impleret quem dicit. significans quod morte esset moriturus: quoniam. scilicet iudeis crucifigere non licebat. aut dicit hoc evangelista: quoniam non ab eis solus: sed et a gentibus debeat interfici. **AVG.** Sic enim legimus apud marcum ubi ait. Ecce ascendimus hierosolymam et filius hominis tradet principibus sacerdotibus et scribis: et tradet eum gentibus. Pilatus autem romanus erat cuius in iudea romani preside miserat. Ut ergo iste sermo iesu impleretur. id est ut cum sibi traditus gentes interficerent noluerunt eum accipere dicentes: Nobis non licet.

U Introiit ergo iterum in pretorium pilatus: et vocavit iesum. et dixit ei: Tu es rex iudeorum? Respondit iesus: a te meipso hoc dicis: an alij dixerunt tibi de me? Respondit pilatus: Nunquid ego iudeus sum? Gens tua et pontifices tui tradiderunt

derunt te mihi. **Quid fecisti?** Rndit iesus: Regnū meum non ē de hoc mūdo. Si ex hoc mūdo esset regnum meum: ministri mei vltqz decertarent vt n traderer iudeis. Nūc autē regnum meū nō ē hic. Dixit itaqz ei pilatus: Ergo rex es tu? Respondit iesus: Tu dicis: qz rex sum ego. Ego in hoc natus sum: et ad hoc veni in mūdum: vt testimoniū pbi beam veritati. Omnis qui ē ex veritate audit vocem meā. Dicit ei pilatus: Quid est veritas?

CHRY. Pilatus ab odio iudeoz eripi volens iudicium nō piraxit in longū. vnde dicit: Introiuit ergo itez in pto. pila. et vo. iesū. **THEO.** Scōzū eo q magna hēbat de eo suspitionē. Proponēbat aut oia exquisitē rimari: amoro streptu iudeoz. vnde seqtur: Et dixit ei: Tu es rex iudeoz. **ALCVI.** Hīs verbis ondit pilatus iudeos obiectisse hoc criminis vt diceret se eē regē iudeoz.

CHRY. Vel hoc pilatus a multis audierat qz vō nihil illi hēbat dicere: vt nō multa fieret inuestigatio: qd cōter dicebatur hoc i mediū ducere vult. Seqtur et rndit ie. A temetipso hoc dī. an alij ti. dī. de me. **THEO.** Inuit ex hoc pilatū eē vecordē ac iudicetē iudicantē: ac si diceret: Si hoc ex teipso loqris pande signa mee rebellis: at si ab alijs pcepisti: inquisitionē fac o diari. **AV.** Sciebat vtiqz oīs et quod ipse interrogauit: et qd ille rnsu rus fuit: s; tñ dīci voluit: nō vt ipse sciret: s; vt pcriberet quod voluit vt sciretur. **CHRY.** Nō ergo ignorās iterogāt: sed ab ipso accusari iudeos volēs. vñ seqtur: Rndit pilatus: Nāqd ego iudeus sū. **AV.** Abstulit a se suspitionē qua posset putari a semetipso dixisse: id se a iude is audisse demonstrans. vnde subdit: Sens tua et pōtēfices tui tradiderūt te mihi. Deinde dīcōdo: Quid fecisti: satis onēdit illud ei pro crīe obiectū: tanq diceret: Si te regez negas: qd fecisti vt traderis mihi. qm mirū n ē: si pūed iudici traderet q se diceret regē. **CHRY.** Reducit autē pilatū nō valde malū exitem: et vult ondere q nō ē hō nudus: sed deus et dei filiū: et quod formidauerat pilatus dissoluit tyrādis suspitionē. vñ seqtur: Rndit iesus: Regnū meū nō ē de hoc mūdo. **AVG.** hoc ē quod bon magister scire nos voluit: sed nos voluit: sed pu nobis demonstrāda fuerat vana hōiū d regno ei opinio: siue gentiū siue iudeoz: a qbus id pilat audierat: qm ppea fuisset morte plectend q illicitu affectauerit regnū. vel qm solēt regnari inuidere regnari: et v3 cauendū erat: ne huius regnū siue romanis siue iudeis eēt aduersū. Quod si interrogante pilato pīnue rndisset: nō ēt iudeis: s; solit gētib hoc de se opinatib respōdisse videret. S; post rnsionē pilati: iā iudeis et gētib opportuni aptiusqz respōdit. q. d. Audite iudei et gētes: nō ipedio dominationē vraz in hoc mūdo. Quid vultis āpius. Venite credēdo ad regnū qd nō ē de hoc mūdo. Quid ē enī ei regnū: nisi credētes in eū qbus dicit. De hoc mūdo nō estis quis eos eē vlllet in mūdo. vñ et hic nō ait: Regnū meum nō est in hoc mūdo: sed nō ē de hoc mūdo. De mūdo ei ē quicqd hōiū a deo qdē creatū: s; ex adā vitāta stirpe gnātum ē. factū ē aut regnū nō iaz de mūdo: qdēd inde in christo regeneratū ē. Sic enī nos deus eruit de piāte tenebrarū et trāstulit in regnū filiū charitatis sue. **CHRY.** Vel hoc dicit. qm nō tenet regnū vt hic reges terreni tenet: sed qm desup h3 principatū q nō ē hūanus: s; multo maior et clarior. vñ subdit: Si ex hoc mūdo esset regnū meū ministri mei vtiqz decertarent: vt n traderer iudeis. Ondit hic regni eius quod apud nos ē ibecillitatē: qm a ministris h3 fortitudinē. supius vero regnū sufficiens ē sibi ipsi nullo indigens. Si igitur maius ē illud regnū: volēs captus ē se ipsum tradēs. **AVG.** Cū autem pbasset regnū suū nō ē de hoc mūdo subdit: Nūc autē regnū meū nō ē hinc. non dicit: Non ē hic. hic enī ē regnū eius vsqz ad finē seculi

habens intra se cōmixta zizania vsqz ad messē: sed tñ nō ē hinc: qz pegrinatur in mūdo. **THEO.** Vel ideo nō dicit: Nō est hic: sed nō ē hinc. nam regnat in mūdo et vtitur eis pūfione: et iuxta vōi cūtra disponit. Nō est aut ab infimis pstitutū regnū eius: sed celitus et ante secula. **CHRY.** Hinc aut heretici accipientes occasionez alienū cum eē a mūdi conditione dicit. S; cū dicit: Regnū meū nō ē hinc: non priuat mūdum a sua pūdentia et pūlatione: s; ondit regnū suū nō esse humanū neqz corruptibile. Seqtur: Dicit itaqz ei pilatus: Ergo rex es tu. respondit iesus: Tu dicis: qz rex sum ego. **AVG.** Non qz regem se timuit confiteri: sed ita dicitū ē: vt neqz regē se neget: neqz regem se talē esse fateatur: cui regnū putet eē de hoc mūdo. Dicitū est enī: Tu dicis. ac si diceret. Carnalis carnaliter dicis. Deinde subiūgit: Ego in hoc natus sū: et ad hoc veni in mūdū: vt testi. perhibe. veritati. Non ē pducenda huius pnois syllaba quod ait: In hoc natus sū: tanq dixerit: In hoc natus sum: sed corripienda tanq dixerit: Ad hoc natus sum: sicut et ait: Ad hoc veni in mūdum. vnde manifestū ē eum tēporalē natiuitatē suā hic cōmemorasse: qua icarnatus venit in mūdum: non illam sine initio qua deus erat. **THEO.** Vel aliter quesito p pilatū si dñs esset rex. Ego inqz in hoc natus sum. i. ad hoc quia rex sum. hoc enī ipso q a rege pductus sū: me quoqz testor fore regem. **CHRY.** Si igitur rex natus ē: nihil nisi accipiens h3. Ad hoc inquit venit: vt testimoniū pbi beam veritati: hoc ē vt hoc ipsum suadeā oib.

Et notandū ē q suā humilitatē ondit: dū dicitur: Qm malefactor ē: ferebat silens. quādo vero interrogatus ē d regno: tūc locutus ē ad pilatū: erudies eum et reducēs ad altiora: et ostendit se nihil versutū opatum eē p hoc quod dicit: Ut testimoniū pbi beam veritati. **AVG. Cum autē christus testimoniū pbi beam veritati: testimoniū pbi beam si bi. eius quippe ē vox: Ego sum veritas. Sed q nō oīum ē fides: adiungit atqz ait: Omnis qui ē ex veritate: audit vocem meā. Audis vtiqz interioribus auribus. i. obedit mee voci: ac si diceret: Credit mihi. Quod vero ait: Oīs qui ē ex veritate grām cōmendauit: qua fm ppositū vocat: Nam si naturā cogitemus in qua creati sumus: cum oēs veritas creauerit: quis non ē ex veritate: sed non oēs sūt: qbus vt obediāt veritati ex ipsa veritate pstitur. Si enī dixerit: omnis qui audit vocē meā ex veritate est: ideo dicitur ex veritate putaretur: qz obtemperat veritati. Nō aut hoc dicit: sed ait: omnis qui ē ex veritate audit vocem meā. Audis vtiqz ac per hoc nō ideo ē ex veritate q eius audit vocem: sed ideo audit qz ex veritate ē: quia hoc illi donum ex veritate collatū ē. **CHRY.** Nec aut dicens: attrahit et suadet fieri eoz que dicuntur auditorē. ita deniqz et cum cepit his breuibz verbis vt quereat: Quid est veritas. sequitur enī: Dixit ei pilatus: Quid est veritas. **THEO.** Nam fere ab hominibus euauerunt: et a cunctis erat incognita dum essent increduli.**

Et cum hoc dixisset iterum exiuit ad iudeos: et dicit eis: Ego nullam inuenio in eo causam. Est autem consuetudo vobis vt vnum dīmīttā vobis in pascha. Vultis ergo dīmīttam vobis regem iudeorum: Clamauerunt rursū omnes dicentes: Non hunc sed barrabaz. Erat at barrabas latro

AVG. Cum dixisset pilatus: Quid est veritas. credo in mentem illi venisse continuo pūctudinez iudeoz qua solet eis dīmītti vnus in pascha: et ideo non expectauit vt responderet ei iesus: ne mora fieret cum recolisset morē quo posset eis in pascha dīmītti: quod eū valde voluisse manifestū est. vnde dicit: Et cum hoc dixisset: iterum exiuit ad iudeos. **CHRY.** Sciebat enī quidem quē n am hoc indigebat tempore interrogatio. oportebat autē eum eripere ab impetu iudeorum. iccirco et exiuit. **ALCVI.** Vel non expectabat audire responsum: qz forte in

dignus fuit audire. Sequitur: Et dixit eis: Ego nullus in eo inuenio cam. CHR. Non dixit: quia peccauit et dignus est morte: donare enim festo: sed primum eum excusans dicit: rogat ex abundantia: ut si nollit eum ut innocentem dimitteret saltem obnoxium donaret ipsi. Ideoque idurrit. Est autem consuetudo vobis: ut vnum dimittat vobis in pascha. BED. Hec consuetudo non erat legis preceptum: sed ex antiqua patrum traditione descendit: ut ob recordationem liberationis ex egypto vnum etiam in die pasce dimitterent vincit. Deinde exhortatiue dicit: vultis ergo dimittere vobis regem iudeorum. AVG. Auelli enim ex eius corde non potuit se sum regem iudeorum esse tanquam hoc ibi sicut in titulo ipsa veritas fixit de qua quid esset interrogauit. THE. Pulchre autem pilatus respondet per hoc quod in nullo iesus errauerit: sed frustra inquietat ab eis velut regnum desideras. Non enim eum qui se regem assereret: ac emulum romane potestatis romanorum vicarius absoluit. Quamobrem in hoc quod dixit: Regem iudeorum absoluit: prius innoxium iesum perdit illud iudeos. quod d. quem vos criminamini ut regem: se putant hunc ergo absolutum iubeo: quasi tale non existens. AVG. Sed hoc audito clamauerunt. unde sequitur: Clamauerunt omnes rursus dicentes. Non hunc sed barrabam. Erat autem barrabas latro. Non reprehendimus o iudei quod per pascha liberastis nocentem sed occidistis innocentem: quod tamen nisi fieret verum pascha non fieret. BED. Quia ergo reliquerunt saluatorem et petiuerunt latronem: usque hodie diabolus sua latrocinia exercet in ipsos. ALCVI. Barrabas autem iterum dicitur: Iste filius magistri eorum. id est diaboli qui huic latroni suo scelere iudeis in sua perfidia magister fuit. CA. XIX.

Tunc ergo apprehendit pilatus iesum et flagellauit. Et milites plectentes coronam de spinis imposuerunt in capite eius: et veste purpurea circumdederunt eum: et veniebant ad eum et dicebant Ave rex iudeorum. et dabant eis alapas. Exiit iterum pilatus foras: et dicit eis: Ecce adduco vobis eum foras ut cognoscatis quod nullam inuenio in eo cam. Exiit ergo iesus portans spineam coronam et purpureum vestimentum. et dicit eis: ecce homo. AVG. Cum iudei clamassent non iesum sibi dimittere a pilato velle: propter pascha: sed barrabam latronem: subdit. Tunc ergo apprehendit. id est et flagellauit. Hoc pilatus non ob aliud fecisse credendum est: nisi ut ei iniurijs iudei satiatum sufficeret sibi estimaret: usque ad eius mortem sentire desisteret. Ad hoc pertinet quod idem preses et cohorte suas permisit facere quod sequitur aut fortassis et iussit. dixit enim quod deinde fecerunt milites: pilatum tamen id iussisse non dixit. Sequitur enim: Et milites plect. coro. de spinis. ipo. ca. ciuis: et veste pur. cir. eum: et ve. ad eum et di. Ave rex iu. et da. ei alapas. CHR. Quia enim pilatus dixit eum regem iudeorum: schema ei stumelie de reliquo imponit. BED. Nam pro diademate spineam illi imposuerunt: coronam: et pro purpureo vestimento quo reges veteres utebantur: vestem purpuream ei circumdant: ubi non debet videri: quod matheus dicit circumdedit eum chlamidem coccineam: quod ut origenes refert: vni sunt materie coccineae et purpureae. coccineae enim inciduntur: et ex his gutte sanguinis fluunt: ex quibus vtriusque generis tigit vestimentum. et quibus hoc milites illud de faceret nobis: in opabant mysteria. Nam per spineam coronam nostrorum designatur peccatorum susceptio: quod sicut spinas tra nostri corporis geminat. In vestimento purpureo caro passionibus subiecta significat. Purpura etiam vestitur cum de triumphis sanctorum martyrum gloriatur. CHR. Non autem in iunctio principis erat quod faciebatur: sed ad gratiam iudaicam hoc faciebatur: quod neque circa initium ab illo iussu iuerunt nocentes: sed iudeis pecuniarum gratia gratificantes omnia audebant. tot autem et talibus factis ipse stabat siles. Tu vero audies bec

in mente habere primum: et regem orbis terrarum et angelorum ostendens stumeliam patientem: et oia ferentem silentio imitare.

AVG. Sic et implebatur que de se dixerat xpus. sic martyres formabantur ad oia que per eccutores libuit tacere proferenda. sic regnum quod de hoc mundo non erat: superbum mundum non atroxitate pugnandi sed patienti humilitate vincebat.

CHR. Ut autem primum quod a militibus factum erat: in eum videntes respiraret a passione coronatum iesum adduxit ad eos. unde sequitur: Exiit iterum pilatus. et di. eis: Ecce adduco vobis eum. ut cog. quod nullus in eo cam inuenio. AVG. Hinc apparet non ignorare pilato hec a militibus facta: siue iussit ea siue permisit illa. id est ea quae supra diximus: ut hec ei ludibria inimici liberrime viderent et ulterius sanguinem non sinit. unde sequitur: Exiit ergo ie. por. spi. co. et pur. ve. Non clarus ipse os plenius obprobrio. Sequitur: Et dicit eis: Ecce homo. quod d. Si regi iudeis ita pariter: quia ab iectum videtis feruet ignominia: friget car inuidia.

Tunc ergo vidissent eum pontifices et ministri clamabant dicentes: Crucifige crucifige eum. Dicit eis pilatus: Accipite eum vos et crucifigite eum. Ego non inuenio in eo cam. Responderunt ei iudei: Nos legem habemus: et finem legem debemus mori: quod filium dei se fecit. Cum ergo audisset pilatus hunc sermonem magis timuit.

AVG. Iudeorum inuidia pro christi ignominia non frigidat: inardescit potius et increpatur: unde dicit. Tu ergo vultis eum ponere in cruce. id est crucifigere. CHR. Vidit ergo pilatus oia ianiter fieri. unde sequitur: Dicit eis pilatus: cum vos et crucifigite. Execratus est hoc verbum ad rem non concessam eos impellantis. Ipsi enim dicebant eum: ut cum presidio iudicio hoc fieret: contingit autem primum: iudicio presidio eum magis absolutum. unde sequitur: Ego enim non inuenio in eo cam. Continue enim eum ab accusationibus eruit. Unum manifestum est quod per priora propter illorum peccatum insensibilem sed iudeos canes nihil horum suerendia conuertit. nam sequitur: Responderunt iudei: Nos legem habemus. et finem legem debemus mori: quod si dei se fecit. AVG. Ecce alia mato: inuidia. puta quod illa videbatur velut affectate illicito ausu regie potestatis: et tamen neutrum sibi iesus mendaciter usurpauit: sed vtriusque verum est. et vni-genitus est dei filius. et rex a deo constitutus super syon montem sanctum eius: et vtriusque nunc demonstraret: nisi quid erat potentior: ratio maiorem patientior. CHR. Adinuicem enim ipsis disputantibus silebat: implens prophetiam illam: quod non aperuit os suum in humilitate sua iudicium enim sublatum est. AVG. de con. euan. Hoc autem potest congruere ei quod lucas: cum memorat: in accusatione iudeorum dicit: hunc inuenimus sobuerentem gentem nostram: ut adiungatur: quod filium dei se fecit. CHR. Deinde pilatus quidem timet ab ipsis auditis: formidant: ne forte verum esset quod dicebatur: et videretur inique agere. unde sequitur: Cum ergo audisset pilatus hunc sermonem magis timuit. BED. Non timuit quia legem audierat. quia alienigena erat: sed magis timuit ne filium dei occideret. CHR. Illi vero hoc dicebant: non horruerunt: sed interficiunt eum pro quod oportuerat adorare.

Et ingressus est pretorium iterum: et dicit ad iesum: Unde es tu. Iesus autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei pilatus: Mihi non loqueris. Ne scis quod potestatem habeo crucifigere te: et potestatem habeo dimittere te. Respondit iesus: Non haberes potestatem aduersum me ullam: nisi tibi datus esset desuper. Propterea quod me tradidit tibi malis peccatis habes. Et exinde querebat pilatus dimittere eum.

CHR. Pilatus timore concussus: rursus inquisitionem facit. unde dicitur: Et ingressus est pretorium iterum: et dixit ad iesum: unde es tu. Non autem ultra interrogat. Quid fecisti

fecisti. Sequitur: Iesus autem rursus non dedit ei. Qui n. audiuit qm in hoc natus sū: et ad hoc venit: qm regnum meū non ē hinc: cū debuisset resistere et eripere: hoc qdē non fecit: s; fecutus ē iudaicū impetū. Propterea ergo nī hīl ei rīdit: qm inaniter oīa interrogabat. S; et aliter opibus testantib; ei: volebat p sermones vincere et excusationes cōponere: ostendēs qm ad hoc venit. **AVG.** Hoc autē silentiū dñi nři iesu xpi nō semel factū collatis oīum euangelistarū narrationib; repitur et apud pīncipē sacerdotū: et apud herodē: et apud ipsū pilatū: vī nō frustra de illo pphetia pcesserit. Sicut agnus corā tondēte fuit sine voce sic non aperuit os suū: tūc vīq; qm interrogantibus nō rīdit. Quis enī quibuldā interrogantibus sepe rīdit: ita men ppter illa in qbus noluit rīdere ad hoc data est ad agnō. s; illo. vī in suo silentiū nō n reul s; inocēs habere retur. Itēon sicut male sibi psciūs q de pciū pūnebatut suis: sed sicut māsuetū q p pciū imolabatur alienis.

CHR. Quia igitur siluit. sequitur. Dicit ergo ei pilatus. Mi. nō lo. nescis q po. ba. cr. te: et po. ba. dimittere te. Uide qualiter seipm pdenavit. Et enī in te totū posuit ē: cuius grā nullā cām inueniēs nō absoluit. Quia igitur aduersus seipm pūlit: rīdit iesus. Nō haberes ptiā aduersus me vllā: nisi dātū eēt tibi de sup. oīdens qm non simplicitate et fm alioz ptiā hoc fī: s; myitice psumat. Ne igit hoc audies estimes eū ab oī erutuz cric subdit: Propterea q tradidit me tibi peccatū maius h; . Et nīmīrū si dātū erat neq; hic neq; illi obnoxiū sūt criminib; ianiter dicit: Doc enī dātū ē. i. pcessū. ac si diceret: pmissit hoc fieri neq; tam ppterea extra neq; tū sūt. **AVG.** Ecce rīdit. pīde vbi nō rīdebat: nō sicut reus sūe dolosus: s; sicut oīs silebat. vbi rīdebat: sicut pastor docebat. Dicamut ergo qd dixit: qd et p aplm docuit: q nō ē ptiā nisi a deo. Et quia plus peccat q ptiā inocentē occidēdū lūore tradit: q potestas ipsa si eū timore alicuius maioris ptiā occidit. Talē qppe de? dederat illi ptiā: vī eēt et sub cesariis ptiā. quapropi iqt: Nō hēs aduersū me ptiā vllā. i. q tūlāq; hēs: nisi hoc ipm qd dicit: tibi eēt dātū de sup: sed q scio quātū sit: nō enī tū ē vī tibi oīmodo libez sit: pptea q tradidit me tibi maius ptiā h; . Ille qppe me tū ptiā tradidit inuidēdo: tu vō eandē ptiā in me exercituz es metuēdo. nec timēdo qdē pferit inocentē hoīem hō d; occidere: s; id celādo facere multo mai' malū ē q timēdo et ideo nō ait: Qui me tibi tradidit: ipse h; ptiā: tanq; ille nō hīet: s; ait. Maius ptiā h; : vī et se hīe intelligeret.

THEO. Dicit autē q tradidit me tibi. i. iudas vel cū turba. Cū ergo patens rīdū iesus ediderit: q nisi ego me metipm pbrē et p pcederet nō haberes ptiā in me: ex hoc potius ipm absolvere pilatus satagebat. vī seqt: Et exinde querebat pilatus dimittere eū. **AVG.** Lege supiora et inuenies tā dudū eū querere dimittere iesum. Exinde itaq; intelligendū ē. Propter hoc. i. ex hac causa ne haberet peccatū occidēdo inocentem sibi traditum.

Iudei autem clamabant dicentes: Si hunc dimittis non es amicus cesaris. Omnis enim qui se regem facit contradicit cesari. Pilatus autē cū audisset hos sermones: adduxit foras iesum: et sedit pro tribunali in loco qui dicitur licostratos: hebraice autem gabatha. Erat autem parasceue pasce hora quasi sexta: et dicit iudeis: Ecce rex vester. Illi autem clamabant: Tolle tolle crucifige eum. Dicit eis pilatus: Regem vestrum crucifigā. Responderunt pontifices: Non habemus reges nisi cesarem. Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur.

AVG. Maiorē timorē se igerere putauerūt iudei pilato terrendo de cesare ut occideret christū: q supius ibi dī

perunt: Nos legem habemus: et fm legem d; mori: q; si filium dei se fecit. vī dicit: Iudei autē clamabāt oī. Si hūc di. non es amī. cesaris. Omnis enī qui se re. fa. cō. cesari.

CHR. Sed vnde habetis hoc dēmonstrare: a purpura a diademate: a curru: a militibus: Nōne solus semp cum .xij. discipulis incedebat: p oīa vilia transiēs et cibū et stola et habitationē. **AVG.** Pilatus autē eoz legē nō timuit vt occideret: s; magis filium dei timuit ne occideret. Nūc vō non sic potuit pēnnere cesarē auctozē ptiā sue: quē admodū legē gētis aliene. vī subditur: Pilatus autē euz audisset hos sermones adduxit foras iesū et sedit pro tribunali in lo. qui dicitur licostratos: hebraice at gabatha.

CHR. Exiit quidē vt scrutaturus rē. sedere enī pro tribunali hoc ondebāt. **GLO.** Sicut enī tribunal ē iudicū: sic tronus vel solū regū: et cathedra doctozū. **BED.** Licostratos autē dicitur quasi lapideitran: erat locus s; limif. Sequitur: Erat autē parasceue pasce hora quasi sexta.

ALCVI. Parasceue. i. preparatio. hoc noīe dicebatur sexta sabbati in qua preparabāt necessaria sabbato: vt de māna dictū ē. Sexta die colligētis dupluz: q; enī sexta die homo ē factus: et in septima requieuit deus: ideo sexta die pro hoīe panitur: sabbato quiescit in sepulchro. hō ra autē erat quasi sexta. **AVG.** Quid ē ergo qd marcus dicit. Erat hora tertia qm crucifixerūt eū: nisi q; hora tertia crucifixus ē dñs linguis iudeoz: hora sexta manib; militum: vt itelligamus horā quintā iam fuisse transactā: et aliqd de sexta cepit: quando sedit pro tribunali pilatus: que dicta ē a iohanne hora quasi sexta: et cum duceretur et crucifigeret: et iuxta eius crucē gereretur que gēta narratur. hora sexta itēgra ppleretur. Ex qua hora vsq; ad nā sole obscurato: tenebras factas triū euangelistarū mathei marci et luce ptestatur auctoritas. S; qm iudei faciunt iterfecti christi a se in romanos. i. pilatum et eius milites trāferre conati sūt. ppterea marchus ea hora q chrisus a militibus crucifixus ē pēmissa: tertiā pot' horā recordatus expressit: vt nō fm milites repantur crucifixi iesum: verū et iudei qui vt crucifigeretur hora tertia clamauerūt. Est et alia huius solutio qdñs: vt non hic accipiatut hora sexta dicit: q; neq; iohannes ait: Erat hora diei quasi sexta. Sed ait. Erat parasceue hora quasi sexta. parasceue autem latine preparatio est. Pascha enī nostrū vt dicit apls imolatus ē christus. Cuius pasce preparationem si ab hora noctis nona cōpuremus quādo vidēt pīncipēs sacerdotū pūciāsse dñi imolationem dicētes: Reul ē mortis: vsq; ad horā diei tūā q crucifixū esse christū marcus euangelista testatur: sex hore sūt: tres nocturne et tres diurne. **THEO.** Soluit autē quidāz q ex pto scriptoris pgerit apud grecos. nam quedam lra greca nomine gama cuius talis est figura: Γ hōrā importat quedam autem figura que ab eis vocatur epīll mon que talis ē. sexta hōrā importat. Ex negligentia ergo scriptorū pcedēs figura cedere potuit in sequentem.

CHR. Pilatus ergo vt scrutaturus extens nullam tamē scrutationē faciens tradit eum: estimās mouendos eē eos. vī seqtur: Et dicit iudeis: Ecce rex vester. **THEO.** q. d. Ecce qualem hominē fatemini q imperiū vrm capel feret humilis. vt nibil tale possit tētare. **CHR.** Et nīmīrum q dicta sūt erat sufficientia vt facerent eos de cetero ab ira cessare: sed trepidabāt ne dīmīssus rursus turbam ducat. Amor etenim principatus versutuz quid est et animum sufficiens pdere: ppterea magis insutur. vnde seqt: Illi autē clamabant: Tolle tolle. Interficere enī euz cōnātur et exprobatissima morte. vnde subdit: Crucifige eū formidantes ne aliqua eius post ipsum fiat memoria.

AVG. Adhuc autē pilatus terrozē quē de cesare ingel/serant: supare conatur. vī subditur: Dixit eis pilatus: Regem vestrum crucifigam. de ignominia eozum volēs eos frangere quos de ignominia christi mitigare non potuit. Sequitur: Responderūt pontifices: Non habemus regē

nisi cesarem. **CHR.** Volentes seipsos submiserunt supplicio. propterea et deus tradidit eos. Quia enim cōcor dier negauerūt regnū dei: dimisit eos in suum iudiciū incidere regnū enim christi refutantes id quod cesaris ē sup seipsos vocabāt. **AVG.** Sed pilatus timore mor vincitur. vñ sequitur: Tūc ergo tradidit eis illū vt crucifigeret. Apertissime enī ptra cesarē venire videret: si regez se nō hre nisi cesarē pñtibus: aliū regē vellet ingerere dimittendo ipunitū quē ppter hos ausus ei tradiderūt occidendū. non aut dictū ē: Tradidit eis illū vt crucifigeret illū: sed vt crucifigeret. s. iudicio ac pñte. presidis. S3 iō illis traditū dixit euangelista: vt eos crimine implicatos a quo alieni eē conabatur oñderet. non enim faceret hoc pilatus: nisi vt id quod eos capere cernebat impleteret.

Susceperunt autem iesum: et eduxerunt: Et balulans sibi crucem exiuit in eum qui dicitur caluarie locum: hebraice autem golgotha: Ubi crucifixerunt eum: et cum eo alios duos hinc et inde: medium autem iesum.

GLO. Ad mandatū presidis milites christum susceperunt crucifigendū. vñ dicitur. Susceperūt autem iesum et eduxerunt. **AVG.** Potest enim hoc iam referri ad milites apparitores presidis. nam postea euidentius dicitur: Milites ergo cū crucifixissent eū: quātis euangelista ēt si totum iudeis tribuit: merito facit. ipsi enim fecerunt quicquid vt fieret extōiserūt. **CHR.** Sed q2 lignū vt p phanū putabant et vitabāt: et neq tangere ipsū sustinebat crucē iesu vt p demnato iponūt. vñdē sequitur: Et balulās sibi cru. exi. in cū qui dicit cal. lo. hebra. aut gol. vbi eum crucifixerūt. Ita et typo factū ē: Isaac rei ligna portauit sed tūc qdē vsq ad pris beneplacitū res pcessit. nūc autē in rebus effectū obtinuit: veritas enī erat. **THE.** S3 quodāmodo vt illic isaac dimissus ē: et mactatus ē aries: sic et hic oluina natura manet impassibilis: sed humanitas fin quā aries dicit: tanq errans arietis ade filius hie mactata ē. Sed qualiter aliis euāgelista dicit q angariauerūt simonē vt crucē portaret. **AVG.** de eo. euā. Utū qd factum iuuenimus. primo id quod iōanes dicit. deinde quod ceteri tres. vñdē intelligitur q ipse sibi portabat crucē: cū exiret in locū memoratū. **AVG.** sup Jo. Grande spectaculū: sed si spectet impietas grāde ludibū: si pietas grāde mysteriū. Videt impietas regē: pro vgar regni lignum sui portare supplicij. videt pietas regē balulātē lignū ad seipsū figendū quod fixatus fuerat: et in frontibus regūz spemēdū oculis ipsoz in qua erat gloriificatura corda factoz: ipsā crucē suā gestās humero cōmēdabat et lucerne arsure q sub modio ponēda nō erat: cādēlabzū ferebat.

CHR. Et sicut victores ita et ipse in humeris portabat victorie signū. Quidā autē dicit q in illo loco q caluarie dicebat adā mortuus ē et sepult: vt in loco vbi mors regnauit: illic et iesus tropheū statuerit. **HIE.** sup math. fauorabilis interpretatio et mulcēs aurē populi: nec tū vera. Extra vrbe enī et foris portā loca sūt in qbus trācant capita dānatoz: et caluarie quasi decollatozū sūspere nom Adā vō sepultū iuxta ebion et arbee in iesu filij naue volumine legimus. **CHR.** Crucifigebāt autē eū cū latrōibus: Unde sequitur: Et cū eo alios duos hinc et inde: me. at iesū. In hoc pphetiam implētes: qm cū iniqs reputatus ē. Que enī cōiūlatēs faciebāt: hec veritati pferebāt. volebat enī demon qd fiebat obūbzare: s3 nō valuit. Tribus enī in cruce affixis miracula q fiebāt: nulli ascripsit nisi soli iesu: ita inanes diaboli artes facie sūt. nec solū nō obfuit glorie eius: sed et talit nō parū. nā latronē in cruce cōuertere et in paradisu iducere: nō min⁹ fuit q pcuter petras **AVG.** Tamē et ipsa crux si autēdas tribunal sūt. i medio enim iudice pñtito: vñ latro q credidit liberatus: alter q iūltauit dānatus: etiā significabat qd factus ē de viuū

et mortuis: alios posuit ad dextrā: alios vō ad sinistrā **S**cripsit autem et titulus pilatus: et posuit super crucem. Erat autem scriptum: Iesus nazarenus rex iudeorum. Hunc ergo titulum multi legerūt iudeorum: q2 prope ciuitatem erat locus vbi crucifixus ē iesus. Et erat scriptum hebraice: grece: et latine. Dicebant ergo pilato pontifices iudeorum. Noli scribere rex iudeorum: sed quia ipse dixit rex sum iudeozū. Rēdit pilatus. Ad scripsi scripsi.

CHR. Sicut in trophæo littere ponūtur victoriam oñdentes ita pilatus titulū cruci christi inscripsit. vñ dñ. Scripsit autē et titulus pilatus et posuit super crucē. simul q dem pro christo rñdens vt eum a cōione latronū discer: neret simul autē et de iudeis vlciscens: oñdens. s. ipsoz maliciā dum in suū regē insurrexerūt. vñ sequitur. Erat autē scriptū: Iesus naza. rex iudeoz. **BED.** In quo mōstrabatur iam tūc regnū ipsius. nō vt ipsi putabāt destructū sed potius augmentatū. **AVG.** Sed iudeozū tñ rex christus ē. an ēt genitū: imō et gentiū. Cum enī dixisset: Ego at sum constitutus rex ab eo sup syon montē sanctū ei⁹. subiecit. postula a me et dabo tibi gētes hēditatē tuā. magnū q volum⁹ itelligi i hoc titulo sacramtū: q2. s. oleaster fac⁹ ē princeps piguedis oleē n olea princeps facta ē amaritudinis oleastri: rex q iudeoz xps iudeozū circūcisiōe nō carnis s3 eo: dñ: nō lra sed spū. Sedē. Hūc ergo titulū multi legebāt iudeoz: q2 ppe ciui. erat lo. vbi cru. ē iesus. **CHR.** Credibile autē ē multos gentiles simul cū iudeis ppter festū puenisse: et ideo vt nullus ignoraret: non in vna lingua sed in tribus scripsit. vñ subditur: Et erat scriptum hebraice: grece: et latine. **AVG.** Dec qppe tres lingue ibi p ceteris eminebāt. hebreæ ppter iudeos in lege dei glorian: tes: Grece ppter gentiū sapiētes: Latina ppter romanos multis et pene oibus tūc gentibus ipantes. **THE.** Significat autē superscriptio triplici sermone figurata dñm esse regem pñtice: pñtice necnō theologicē. Naz p llati has lras figurat pñtice: eo q romanoz ipriū potēssimū satiqs officiosū in expeditionibus fuerit. Per grecas vō lras pñtice figuratur. greci nāq erga naturaliz spē culationem insudauerūt. Denum per hebraicas theologia pñtenditur: dum iudeis est credita rerum diuinarum agnitio. **CHR.** Iudei autem crucifixo inuidebant. vñ de sequitur: Dicebant ergo pila. pon. iū. Noli scri. Rex iude. sed q2 dñ. rex sum iudeorum. Nam hec quidem enūciatio est et cōmunis sententia. Si vero adiciatur: Quoniam ipse dixit: ipsius petulantie et extollentie ostenderetur crimen esse. sed pilatus in pilori stetit mente. vñdē sequitur: Respondit pilatus: Quod scripsi scripsi. O ineffabilem vim diuine operationis etiam in cordibus ignorantium: nonne occulta vox quedam pilato intus quodam si dñci potest clamoso silentio personabat: quod tanto ante in psalmo: um litteris prophetatum est. Ne corumpas tituli inscriptionē. Sed quid loquēmini insani pontifices. nūquid enim propterea non erit verum: quia iesus ait. Rex sum iudeorum. Si corumpi non potest quod pilat⁹ scripsit: corumpi potest quod veritas dixit. Ideo enim pilatus quod scripsit: scripsit: quia vñs quod dixit: dixit:

Milites ergo cum crucifixissent eum: acceperunt vestimenta eius: et fecerunt quatuor partes vnicuiqz militi partem et tunicam. Erat autem tunica inconsutilis: desuper contexta per totum. Dixerunt ergo adinuicem. Non scindamus eam: sed sortiamur de illa cuius sit. Ut scriptura impleretur dicens. partiti sunt vestimenta mea sibi et in vestem meam miserunt sortez.

AVG.

AVG. Iudicante pilato milites qui ei parebant crucifi-
xerunt iesum. vñ dñ: Milites ergo cū crucifixissent eum:
acceperunt vestimenta eius: et in si voluntates: si clamores
eoz cogitemus: iudici magis crucifixi erūt. sed de pñtione
sortez vestimētoz eius ceteri euangeliste breuiter et clauſe
iste vñ apertissime locutus ē. nā sequitur. Et fecit. quatuor ptes
vnicui. mī. pte. vñ appet quatuor: fuisse milites q̄ i eo cru-
cifigēdo presidī paruerūt. sequitur: Et tunicā. subaudiēduz
ē: Acceperūt: vt iste sit sensus: Acceperūt autē et tunicaz. et
sic locutus ē vt de ceteris vestimētis nullā sortē missā eē
videamus: sed de tunica quā simul cū ceteris acceperūt:
s; nō sūter diuiserūt. De hac enī sequitur exponēs: Erat autē
in. incō. desup p̄texta per totū. **CHR.** Ipsā spēs tunicē
euangelista hīstōice designat. q̄ enī in palestina duos pā-
nos pñtētes subtextū idumētā: dñdūt iōānes q̄ tal erat
tunica iesu: occulte vilitatē vestimētoz insinuat. **THE.**
Alij vñ dicūt q̄ apud palestina telas p̄textunt: non vclūt
apud nos texuntur: existente supius flamine: iterius vñ
texentibus: vt sic nō verius pte sup̄cūmā textura pcedat
sed ecōtra. **AVG.** Cur autē de illa sortē miserit narrat: dñ
cēs: Dixerūt ergo ad iū. nō scin. eā. sed for. de illa cui sit
Apparet itaq; in alijs vestimētis equales se hūisse ptes
vt sortiri necesse nō fuerit. In illa vñ vna nō eos habere
potuisse singulas ptes nisi scinderet vt pānos eius inuicē
liter tollerēt quod ne faceret ad vñ eā puenire sortitōe
maluerūt. Huius euangeliste narrationi cōsonat et pphē-
ticū testimoniū. vñ subiūgit: Ut scriptura adimple. di. p-
ti. sunt vesti. mea sibi et in ve. mea mī. sortē. **CHR.** Inu-
ere pphētie certitudinē. non enī que partiti sūt solū: sed et
que nō partiti sūt. Dixit igitur pphēta vestimēta quidē diui-
serūt: sed vestē sortē pcesserūt. **AVG.** Matheus dicēdo
diuiserūt vestimēta eius sortē mittētes: ad totā diuisiōez
vestimētoz voluit intelligi et illā tunicā p̄tinere de qua for-
tē miserūt. Tale ē quod et ait lucas: Diuidētes vestimēta
eius miserūt sortes. Diuidētes enī venerūt ad tunicaz
de qua facta ē sortitō. Dicēdo autē sortes plurālē nomen
p̄ singulari posuit. Marcus autē solus videtur intulisse ali-
quā qōnem. dicēdo enī. Mittētes sortē super eis q̄s qd
tolleret. tanq̄ sup oibus vestimētis nō super sola tunica
fors missa sit locutus videatur: sed hec bñenitas obscuri-
tatē facit. Sic enī dicit. ē. mittētes sortē super eis ac si di-
ceret: mittētes sortē cū diuiderēt. Cū autē dicit. Quis qd
tollerz. i. quis tunicā tollerz: tanq̄ si totū ita diceret. mitte-
tes sortē super eis: q̄s tunicā que p̄tibus equalibus sup-
fuerat tolleret. Quadrip̄tita autē vestis dñi nostri iesu xpī
quadrip̄tita figurauit eius ecclesiā: quatuor. s. p̄tibus in o-
be diffusā: et in eis dē equitē. i. p̄tibus dñi distributā. Tunica
vñ illa sortitō oīum p̄tū significat vnitatē q̄ charitatis
vinculo iūnetur: Si autē charitas et sup̄eminētiōez hz vñ
am et sup̄eminēt scientie et sup oīa p̄cepta ē: fm illud: Sup
oīa at hec charitatē habere: merito vestis q̄ significat de
super p̄texta p̄hibetur. Et addidit: Per totū. q̄ nō eo ē?
expers q̄ p̄tēre iueniunt ad totū: a quo toto catholica vo-
catur ecclesiā. Incōsuetis autē ne aliquando diffusas. et ad
vñ puenit: q̄ in vñ oēs colligit. In sorte autē dei gratia
cōmendata ē. cū enī fors mittit: non p̄sone cuiusq; vel me-
ritis: sed occulto iudicio dei credit. **CHR.** Vel sicut q̄
dā dicit tunicā incōsuetis desup p̄texta per totū: fm alle-
goriā ostēdit: qm nō simpliciter hō erat q̄ crucifixus ē: sed
et desup deitātē hēbat. **THE.** Vel aliter: Vestis incōsu-
etilis dñotat corpus xpī: qd a superioris pte p̄textus est.
Spūs enī scūs superuenit et vñs altissimi v̄gini obnibz
uit. Hoc ergo sacrosanctum christi corpus inuicūscūq;
p̄stat. nā et si diuidatur per singulos sc̄ificat vñus cuiusq;
animam simul et corp⁹ uegre tamen et diuisibiliter consistit
in oibus. At qm ex quatuor elemētis mūdus p̄stitit intelli-
gendū ē p̄tō xpī vestimētis: vñsibilē creaturā quā inter se
diuidūt demones quoties morti tradūt verbū dei quod
habitat in nobis: ac fatigāt nos sue partis efficere p̄mū

danis illecebras. **AVG.** Et iō ista nō aliqd boni signi-
ficasse q̄s dixerūt: q̄ per malos sacra sūt: quid ei de ipsa
cruce dicitur sumus: q̄ sūter ab ipijs facta ē. et tamen ea
significari recte intelligitur qd ait ap̄s: Que sit latitudo lō-
gitudō altitudo et p̄fundū. Lata ē q̄ppe i trasuerso ligno
quo extendūt pendētes manus: et significat opera bōa
in latitudine charitatis: Lōga ē a trasuerso ligno vsq; ad
terrā et significat perseverantiā in lōgitudine rēpōis. Alta
ē in cacumine quo trasuersū lignū sursum versus excedit: et
significat supernū finē quo cūcta opa referūt. Profūda ē
in ea parte q̄ in terra figurat: ibi q̄ppe occulta ē: sed cuncta
eius apparētia ide p̄surgūt: sicut bona n̄ra de p̄funditate
grē dei que cōprehēdi nō pōt: vñuersa pcedūt. Sed et si
crux christi hoc solū significet quod ait ap̄s: Qui christi
sunt carnē suā crucifixi erūt: cū passionibus et p̄cupiscētijs
q̄ magnū bonū ē. Postremo qd ē signū xpīnisi crux christi
sit quod signū nisi adhibeat siue frōtibus credētis: siue ip-
si aq̄ ex q̄ regenerātur: siue oleo quo chrismate vngūt
siue sacrificio quo alūtur nihil eozum vite p̄ficatur.

Et milites quidem hec fecerunt. Stabant au-
tem iuxta crucē iesu mater eius: et soror matris ei⁹
maria cleophe: et maria magdalene. Cum vidisset
ergo iesus matrem et discipulum stantem quē dili-
gebat: dicit matri sue. Mulier: ecce filius tuus.
Deinde dicit discipulo. Ecce mater tua. Et ex illa
hora accepit eam discipulus in suaz.

THE. Cū milites que ad p̄p̄iam spectabāt secordiā
p̄tē q̄batur: ipse genitricis cura sollicitus ē. vñ dñ: Et mili-
tes quidē hec fecerūt. Stabāt autē iuxta crucē iesu mī ei⁹
et soror m̄ris eius: maria cleophe. et maria magdalene.

AMBR. in epl̄is: Maria mater dñi ante crucē sta-
bat filij. nullus me hoc docuit nisi scūs iōānes euangeli-
sta. Mūdus alijs p̄cussus in passione domini p̄scripsit:
celū tenebris obductus: refugisse solē: in paradīsū latronē
sed post piā p̄fessionē receptū. Iōānes docuit qd alijs
docuerūt: quēadmodū i cruce positus matrē appellaue-
rit. Pluris putauit q̄ victor: supplicio vñ pietatis officia
matri exhibebat q̄ regnū celeste donabatur vite et̄ne.
nam si religiosū ē q̄ latroni donat vita: multo vberioris
pietatis ē q̄ a filio mater tanto effectu honorat. Ecce iqt
filius tuus: ecce mater tua. Testabatur de cruce christus
et inter matrē atq; discipulum diuidebat pietatis officia.
Cōdebat dñs nō solū publicū: sed et domesticū testamē-
tū. Et hoc eius testm̄ significabat iōānes: digno tāto testa-
toze testis. Bonū testm̄ nō pecunie: s; vite et̄ne: qd nō atra-
mēto scriptū: sed spū dei viui. Lingua mea calamus scri-
be. velociter scribetis. Sed nec maria mior q̄ matrē chri-
sti decebat: fugiētibus ap̄lis ante crucē stabat: et p̄ijs spec-
tabat oculis filij vulnera: q̄ expectabat non in p̄gnōis
morte: sed mūdi salutē: aut fortasse q̄ cognouerat per fi-
lij mortē mūdi redemptionē. Aula regalis et sua morte
putabat se aliquid publico auditurā munerī. sed iesus nō
egebat adiutoze ad redēptōnē oīum: qui oēs sine adiuto-
re seruauit. vñ et dicit: fact⁹ sū hō sine adiutorio inf̄ mor-
tuos liber. Suscepit q̄dem affectu parētis: s; nō q̄ vñico filio
dilectissimo tñ matre virtutis exēplū dedit. neq; enīz
vos dulciores liberos habetis: neq; illud virgo querebat
solatium vñ alium posset generare filiū. **HIE.** eluidiū
Maria ista que in marco et matheo Jacobi et ioseph ma-
ter dicitur: fuit vñ alphei et soror marie matris domi-
ni: quā mariā cleophe nunc iōānes cognominat a p̄fesi-
ue a gentilitate familie aut quacūq; alia causa ei nomen i-
ponēs. Si autem inde tibi alia atq; alia videtur q̄ alibi
dicat maria iacobi minoris mater: et hic maria cleophe:
disce scripture consuetudinē eundem hominē dīuer-
sis nominibus appellari. **CHR.** Et considera q̄ imbe

cellius genus. f. mulierum virilius apparuit iuxta crucem
stando fugientibus discipulis. **AVG.** de con. eva. Nisi
aut matheus et lucas maria magdalene noissent: potu-
issent dicere alias a longe: alio iuxta crucem fuisse. null. n.
eorum pro iohanne mrefz dñi comemoravit. Nunc ergo quo
intelligitur eadem maria magdalene et a longe stetit: cum ali-
is mulieribus sicut matheus et lucas dicunt: et iuxta crucem
fuisse sicut iohannes dicit. nisi quia in tanto intervallo erant
ut iuxta dici possent: quia in conspectu eius presto aderat:
et a longe in conspectu turbe propinquius circumstantis cum ce-
turione et milibus. Possumus et intelligere quod ille que sil-
aderat cum matre dñi: postquam ea discipulo commendavit: abi-
re iam cepant: ut a densitate turbe se erueret: et cetera quod fa-
cta sunt longi intuerent: ut ceteri evangeliste quod post mortem
dñi eas comemorauerunt: iam longe stantes comemoraret.
**Quid autem interest ad veritatem quod quasdam mulieres piter as-
dam singuli noiauerunt. CHR.** Et cum alie mulieres as-
rent nullius alterius meminit nisi matris: docet nos pl-
aliquid matribus prebere. Sicut enim pentes circa spiritualia
adversat: neque nosse oportet: quia quod nihil impediret oia decet eis
prebere et alijs preferre. unde subdit: **Qui vidisset ergo iesus
ma. et disci. stantem quem dicit ma. sue. Ma. ecce si tuus.**
BED. Dilectionis iditio evangelista sua demonstrat pro
sona: non quod exceptis ceteris solus: sed pro ceteris familiaris propter
utilem castitatem a domino amabat: quoniam vgo ab evo car: vgo
pmasit i eum. **CHR.** Pape quanto discipulum honoravit
honore: sed ipse seipsum occultat: moderate sapiens. si. n. vlt
let gloriari: et cum vtiqz adiecit: propter quas amabat. Et
enim pueniens e magna quando et mirabile esse cam. Ideo
autem nihil aliud iohanni loquitur: neque consolatur tristantem
quoniam tempus non erat verborum consolatione. Sed neque parum
erat honorari cum tali honore. Quia vero pueniens erat
matrem exitem dolore oppressa: per curationem querens quia
ipse aberat discipulo qui diligebatur. tradidit diligentiam
habitu. unde sequitur. Deinde dicit. **Ecce ma. tua. AVG.**
hec nimirum est illa hora de qua iesus aqua conversurus in
vinum dixerat matri: **Quid mihi et tibi est mulier. non dum ve-
nit hora mea. Tunc enim divina facturus: non divinitatis: sed
humanitatis vel infirmitatis matrem velut cognitam repelle-
bat. nunc autem humana iam patiens ex qua factus fuerat homo: af-
fectu commendabat humano. Moraliter igitur insinuat loc-
et exemplo suo instruit preceptor bonus: ut a filijs pñs ipen-
datur cura parentibus tanquam lignum illud ubi erat fixa mem-
bra mortis et cathedra fuerit magistri docentis. **CHR.**
Itaque et martiris obstruit incedentia. si enim non gelus est
fina carne: neque matrem habuit: cuius gratia tanta circa eam so-
laz facit pudentia. Intuere autem quod cum crucifigeret vniuer-
sa ipe turbate agebat: discipulo loquens de matre: prophetas
iplens: latroni bona spem tribuens. antequam autem crucifigeret:
trepidans videtur. nam illic quodcm nature ibecillitas demon-
strata est: hic autem virtutis superabundantia ostendebatur. Sed et
nos per hoc erudit: sed ante adversa conturbamur. non pro-
pterea desistere cum in agone ingressi fuerimus oia sustineri
ut facillia et levia. **AVG.** Quia ergo matri quam relique-
bat: alterum pro se filium quodammodo pvidebat cur hoc se-
cerit ostendit in hoc quod subdit. Et ex illa hora accepit ea di-
scipulus i sua: Sed i quod sua iohannes mrefz dñi accepit. Neque. n.
non ex eis erat que dixerat ei: **Ecce nos dimissim oia et se-
cuti sumus te. Suscepit ergo ea i sua: non predia que nulla pro-
posidebat: sed officia que propter dispensationem exequenda
curabat. BED.** Alia lra h3: accepit eam discipulus i
sua. quod voluit in sua mrefz: sed congruet subaudire i sua cura
**Postea scies iesus quod oia consummata sunt: ut co-
summaret scriptura: dicit Sinto. Mas autem erat posi-
tum aceto plenum. Illi ergo spongia plenam aceto: hy-
sopo circumponentes obtulerunt ori eius. Cum ergo
accepisset iesus acetum dixit: Consummatum est. Et incli-****

nato capite tradidit spiritum.

AVG. Databatur hec oia quod apparebat homo: et ipse idem
disponere: et oia quod latebat de. unde dicit: postea scies quoniam oia
plumata sunt: ut ostendat scriptura. i. quod scriptura pñdixerat.
Et in siti mea potaverunt me aceto: dicit Sinto. tanquam dicit
ret: hoc mihi fecistis. dat quod estis. Iudei quippe ipsi erant
acetum degnantes a vino patriarcharum et prophetarum. Mas er-
go positum erat aceto plenum: tanquam enim de pleno vale: de in-
tate mundi huius impletum cor homines: velut spongia caverno-
sis quodammodo atque tortuosis latibulis fraudulenta. unde
sequitur. Illi autem spongia plenam aceto hysope circumponentes
obtulerunt ori eius. **CHR.** Neque enim ex his que videbant
facti sunt mansueti: sed sequebantur magis: et cum potabatur: pñdina-
torum pocula offerentes: propterea enim hysope appositum erat.
AVG. hysope autem cui circumposuerunt spongia aceto ple-
na: quoniam herba est humilis et pectus purgat: christi humilitate con-
gruent accipimus: quia circumdederunt et se circumvenisse puta-
verunt: christi namque humilitate mudamur. Nec moueat quod
spongia ori ei potuerunt adinvenire. quod i cruce fuerat exal-
tatus a fra. Sicut enim apud alios evangelistas legitur quod hy-
premissit: in arundine factum est: ut i spongia talis posset ad cru-
cis sublimia leuaretur. **THE.** Quidam vero hysope dicit
vocari arundinem. nam frondes huius arundinis similes. Sequitur
Cum ergo accepisset iesus acetum dixit: Consummatum est. **AVG.**
Quid nisi quod prophetia tanto antea pñdixerat. **BED.** Dic quoniam
potest: quoniam hic dicit. Cum accepisset acetum: cum alii evan-
gelista dicat. Noli bibere: Sed hoc facile soluitur: quoniam non
accepit ut bibere: sed ut quod scriptum erat implet. **AVG.** De
inde quod nihil remanserit: quod antequam moreretur fieri. adhuc
opozteret. sequitur: Et inclinatum capite tradi spiritum. Pera-
ctis oibus que ut pagerent expectabatur: tanquam ille qui pñtate
habebat ponendi aiam suam iterum sumendi eam. **GRE.** xi
mor. Spas autem huius pro aia ponitur. Sed aliud spiritus quod ani-
maz evangelista diceret: Exiit spiritus anima remansisset.
CHR. Non autem quoniam expiravit inclinavit caput:
sed quod inclinavit caput tunc expiravit. propter que omnia indica-
uit evangelista quoniam oium dominus ipse erat. **AVG.** Quis. n.
ita dormit quoniam voluerit: sicut iesus mortuus est quando volu-
it. Quanta speranda vel timenda pñas est iudicantis: si ap-
paruit tanta moriens. **THE.** Tradidit autem dominus spiritum
deo et patri ostendens quod nequaquam sanctorum aie conuersatur
in tumultu. imo deveniunt ad manus patris omni pecca-
toribus ad locum penarum delatis videlicet ad infernum.
**Iudei ergo quoniam parascene erat: ut non re-
maneret in cruce corpora sabbato. Erat enim ma-
gnus dies ille sabbati: rogaverunt pilatum ut fran-
gerentur crura et tollerentur. Venerunt ergo milites
et primi quidem fregerunt crura: et alterius qui cruci-
fixus est cum eo: ad iesum autem cum venissent ut viderent
eum iam mortuum non fregerunt eius crura: sed vnum mi-
litum lancea latus eius aperuit: et continuo exiit san-
guis et aqua. Et qui vidit testimonium pñbuit: et
verum est testimonium eius. et ille scit quod vera dicit
ut et vos credatis. Facta sunt enim hec ut scriptura
impleretur. Quod non comminuetis ex eo: et iterum alia
scriptura dicit: Videbunt in quem transfixerunt.
CHR. Iudei qui camelum transglutiebant: culicem autem
collaudabant: cum tanta fuisset operati audacia: de die di-
ligenter rocinantur. unde dicit: Iudei ergo quoniam pasce. erat: ut
non remaneret in cruce. cor. sab. **BED.** Perascene. i. prepara-
tio dicta est sexta feria: quia eo die duplices sibi cibos filij
israel preparabant. Erat enim ma. o. i. il. sab. f. propter so-
lemnitate paschale. Rogant. pñ. ut frange. cru. eo. **AVG.**
Non crura tollerentur: sed hi quibus ideo frangebant ut
morerentur auferrentur ex ligno: ne pendentes in crucibus
magnus**

magnū oīem festum sui diurni cruciatus horrore sedarēt

THE. Sic enī iubētur in lege. non occidere solē i ho-
minis sup̄plūto. vel q: noluerūt in die festo totiores aut
homicide cēseri. **CHR.** Uide aut̄ qualiter valida ē ve-
ritas. p̄ eoꝝ enī studia p̄phētia cōp̄lētur. vnde subditur:
Vene. ergo milī. 7 primi qui. i rege. cru. 7 alte. q̄ cruci. ē eū
eo. Ad iē. aut̄ cū venis. vt vide. eū iā mortuū: nō frega. ei?
cru. s; vnus milī. lan. la. eius apuit. **THE.** Ut iudeis
cōplaceant lanceat̄ christū circa corpus exale cōmuni-
as iherētes: sed p̄umelia in signū p̄dixit. sanguinē enim de
corpore extincto manare miraculosū ē. **AV.** Uigilanti
verbo euāgelista vltus ē: vt nō diceret: Latius eius p̄cussit
aut̄ vulnerauit: sed apuit: vt illic quodāmodo vite ostiū
panderet. vñ sacramēta ecclēie manauerūt: sine q̄bus ad vi-
tā q̄ v̄e vita est nō irat̄. vñ sequit̄: Et p̄tinuo exiuit sāguis
7 aqua. Ille sanguis i remissionē fufus ē peccatoꝝ: aqua
illa salutare tēperat̄ poculū. hoc 7 lauacru p̄stat 7 potus.
Hoc p̄nūciabat̄: q̄ noe in latere ar̄ce ostiū facere iussit
ē quo irarent aialia que nō crāt dillutio pitara: q̄bus p̄
figurabatur ecclēsia. p̄ hoc p̄ia mulier facta ē de vīri la-
tere dozmīnū. 7 hic secūds adā iclinato capite in cruce
dozmīnū: vt iude iſo marē ei p̄iunx p̄id q̄ de latere doz-
mīnū effluxit. O mors vñ mortui reuoluit̄: q̄ d̄ iſto san-
guine mūdū. q̄ d̄ iſto vulnere salubrius. **CHR.** Et quia
iſcipiūt principia sacra mysteria cū accesseris ad tremē
dū calicē: vt ab ipsa bibiturus christi costa ita accedas.

THEO. Erubescat̄ igitur q̄ vñ i sacris nō lūm̄bāt
mysterijs. videtur enī nō credere q̄ aqua de latere iux-
tit̄. P̄t̄ tñ q̄s calūniose dicere q̄ aliq̄ vñus vitalis erat in
corpore: 7 iō sanguis effluxit: aq̄ vō manās iexpugnabi-
le signū fuit. 7 iō euāgelista subiūgit: Et q̄ vidit testimoni-
um phibuit. **CHR.** q̄. d. Nō ab alijs audiuit: s; ipse p̄ns
vidit. Et verū ē testimoniū eius. Qd̄ pueniēt̄ subiūgit cō-
uiniū christi enarrat̄: nō magnū aliq̄ 7 admirabile signū
vt sic suspectus sermo redderet̄: s; ipse hoc dixit: hereti-
coꝝ ora p̄cludēs: 7 futura p̄sonās mysteria: 7 cū q̄ iā
cebat̄ i eis iſpēctēs iherosolē. Sequit̄: Et ille scit̄: q̄ ve. vñ.
vt 7 vos cre. **AVG.** Scit̄ enī qui vidit: cuius credat testi-
monio q̄ nō vidit. Duo aut̄ testimoniā de scripturis reddi-
dūt singulis rebus: q̄s factas fuisse narravit. Nā q̄ vñ
rat. Nō frēgerūt crura iesu subdidit. Scā sunt enī h̄ vt ierī
ptura ipleret̄. os nō cōmī. ex eo. Qd̄ p̄ceptū ē eis: q̄ ce-
leb̄are pascha iussit̄ sūt ouis imolande i veteri lege: q̄ dñi
ce passionis vmbra p̄ceſſerat. Itē q̄ subiūxerat: Un?
milī. lācea la. eius apc. ad hoc p̄iet alterū testimoniū qd̄
sub iſt̄ dicēs: Et iterū alia scriptura dī. Uide. i. quē trāſſi.
vbi p̄mīſſus ē christus i ea qua crucifixus ē carne futu-
rus. **HIE.** Hoc aut̄ testimoniū sumptū ē de zacharia.

THEO. Post hoc aut̄ rogauit pilatum ioseph ab ari-
mathia eo quod eēt discipulus iesu: 7 occulius aut̄
propter metū iudeoꝝ: vt tolleretur corpus iesu.
Et permīſit pilatus. Venit ergo 7 tulit corpus ie-
su. Venit autem 7 nicodemus qui venerat ad iesū
nocte p̄mū ferens mixturā myrthe 7 aloes qua
si libras centi. Acceperunt ergo corpus iesu: 7 li-
gauerūt cum lintheis cum aromatibus sicut mōs
ē iudeis sepellire. Erat aut̄ in loco vbi crucifixus
ē: hortus: 7 in horto monumentū nouum in quo
nōdum quicquā positus erat. Ibi ergo propter
pasceuem iudeoꝝ quia iuxta erat monumē-
tum posuerunt iesū.

CHR. Estimās ioseph extinctū ē iudeoꝝ furorem
christo crucifixo: cum fiducia accessit vt deponēdum fa-
nus p̄curaret. vñ dī: Post hoc au. ro. p̄. iō. ab armathia
BED. Armathia ipsa ē ramatha ciuitas belcane 7 sa-
muelis. Celi? at̄ p̄uſū ē vt eēt diues 7 ad p̄ſidē posset

accedere: 7 vt eēt iustus: vt corpus dñi accipere mereret̄
vnde seq̄t̄: Ut tolleretur cor. iē. eo q̄ eēt discip. iesu. **CHR.**
Non ex. xij. sed ex septuaginta: sed quō nullus ex. xij. ac-
cesserit. Et si timorē iudeoꝝ q̄s pro cā assūpserit: h̄ eodē
detinebatur timorē. vñ dī: ocul. aut̄ p̄pter metū ius. **OS**
valde insignis erat: 7 pilato notus. vñ 7 grām accepit 7
hoc ē quod subditur: Et permī. pi. Et sepe de reliquo: nō
vt p̄denatū: sed vt magnū quēdā 7 mirabilē. vñ subditur
Ue. ergo 7 tulit cor. iē. **AVG.** de cō. euā. In extremo
enī illo officio funeri exhibedo minus curauit a iudeis:
quis sciret in dño audiēdo eorū inimicitias deuitare.

BED. Sedata enī vtrūq̄ eorum scuitia eo q̄ se aduer-
sus christum p̄ualuſſe gaudebāt: corpus christi petiit
qm̄ nō videbatur cā discipulatus: sed pietatis veniſſe vt
funeri officiū ipenderet q̄ homines nō solum bonis: sed
et malis solēt ipendere. Adiungitur aut̄ ei 7 nicodemus
vñ seq̄t̄. Ue. au. 7 nico. q̄ ve. ad iē. no. p̄. se. mixtu. myr.
7 aloes quasi. li. cen. **AV.** Non ita distinguendū ē: vt dī
camus p̄mū ferēs mixturā myrthe: sed vt qd̄ dictū est:
p̄mū ad sup̄iorē sensum p̄tineat. Venerat enī ad iesū nī
codemus nocte p̄mū quod idē iōānes narravit in p̄io
ribus euāgelij sui p̄tibus. hic ergo itelligendū ē ad iesum
nō tunc solū: sed tūc p̄mū veniſſe nicodemū: veniſſe aut̄
postea vt fieret audiēdo discipulus chri. erūt aut̄ pigm̄
ta que maxie corpus apta sūt q̄ plurimū p̄seruare: 7 nō
pmittere cito subijci corruptio: adhuc enim vt de nudo
homine disponebāt: sed tamē multā dilectionē demon-
strabāt. **BED.** Notandū ē aut̄ q̄ simplex vnguentum
fuerit: q̄ ex diuersis aromatibus licent̄a conficiēdi non
haberēt. seq̄t̄: Acce. er. cor. iē. 7 līga. eū lintheis cū aro-
ma. sicut mōs ē iudeis sepeli. **AVG.** In quo euāgelista
admonuit in huiusmodi officijs que mortuis exhibēt
morē cuiusq̄ gentis eē seruandū. Erat aut̄ illius gentis
p̄ſuetudo vt mortuorū corpora varijs aromatibus cōdi-
rentur: vt diutius seruaretur illeſa. **AV.** de con. euā.
Neq̄ aut̄ hic iōānes alijs repugnat. neq̄ enī illi qui nico-
demū tacuerūt: affirmauerūt a solo ioseph dñm sepultū
qm̄ solus cōmemorationē fecerāt: aut q̄ illi vna syn-
done a ioseph inuolutū dixerūt: p̄pterea phibuerunt itel-
ligi: 7 alia linthea potuisse afferri a nicodemō 7 sup̄addi
vt vtrum narret iōannes q̄ non vno lintheo sed lintheis
inuolutus sit: q̄uis 7 p̄pter sudariū quod capiti adhibē-
batur: 7 iſſitas quibus corpus totum alligant̄ ē: q̄ oīa
de lino crāt: et si vna syndo ibi fuit: veracissime dici po-
tuit: Ligauerunt eum lintheis. Linthea d̄ppe generaliter
dicūt̄ur quelino textūt̄. **BE.** Hinc ecclēſie cōſuetudo
descendit vt corpus domini nō in ſeris 7 auro textū cō-
ſecretur: sed in syndone munda. **CHR.** Quia vero bre-
uitate temporis vrgebatur: nona enī hora mortuo chri-
ſto: deinde accedentibus ad pilatum: 7 deponētibz chri-
ſti corpus veſpa iminebat̄: ideo ponit̄ eū in p̄mū mo-
numentum. vñ subditur: Erat au. in lo. vbi cruci. ē hōi?
7 in hōi. monu. no. in quo nondū quicq̄ po. fuerat. Qd̄
dispensatione factum est: ne alterius alicuius q̄ cum eo
iaceret estimaretur resurrectio facta ē. **AV.** Sicut etiā
in marie virginis vtero nemo ante illū: nemo post illum
conceptus ē: ita in hoc monumento nemo ante illum: ne-
mo post illum sepultus ē. **THEO.** Per hoc ē q̄ no-
uam fuit sepulchru. mystice datur int̄. illi q̄ per christi
sepulturam omnes inouamur morte 7 corruptione dīſtru-
cta. Attende etiam abundantiaz pro nobis susceptę pau-
pratis: Nam qui domum in vita non habuit: post mortē
quoq̄ in alieno sepulchro reconditur: 7 nudus existens
a ioseph opitur. Sequitur: Ibi ergo p̄pter pasce. iu. quia
iu. erat monu. posue. iē. **AV.** Acceleratam vult intelli-
gi sepulturam: ne adueſpaceret quādo iam p̄pter pasceuez
quam cenam puram iudei latine vſitatus apud nos vo-
cant facere tale aliquid non licebat. **CHR.** Propin-
quum autem fuit sepulchrum: vt discipuli possent euz sa-

tilitate accedere et consideratores fieri eorum quod eveniebant
prope exite loco: et ut sepulture testes essent et inimici custo-
dientes sepulchrum: et ut falsus ostenderetur is qui de furto
sermo. BE. Mystice autem Ioseph interpretatur aptus pro ac-
ceptioe boni operis: ad quod monemur ut corpus domini digne
recipere mereamur. THE. Nunc et quodammodo Christus apud
avaros mortificatur in paupere fame patiente. Esto ergo Ioseph
et tege Christi nuditate: non semel sed in tuo tumultu spirituali con-
siderando recorde te coopi et misce myrrham et aloem ama-
ricantia considerando voce illam: Ite maledicti in ignem eter-
num quia nihil amarius estimo. CA. XX.

Qua autem sabbati maria magdalene
venit mane cum adhuc tenebre esset
ad monumentū: et vidit lapidē reuo-
lutū a monumentō. **C**ucurrit ergo et
venit ad simonē petrus et aliū disci-
pulum quem amabat iesus. et dicit illis: **T**ulerūt
dominū de monumentō: et nescimus ubi posuerūt
eum. **E**xist ergo petrus et ille alius discipulus: et ve-
nerunt ad monumentū. **C**urrebat autem duo si-
mul: et ille alius discipulus praeccurrit citius petro:
et venit primus ad monumentū. **E**t cum se incli-
nasset vidit posita linteamina: nō tamē introiuit.
Venit ergo simon petrus sequens eum: et intro-
iuit in monumentū. **E**t vidit linteamina posita et
sudarium quod fuerat super caput eius non cum
linteaminibus positum: sed sepatim inuolutum
in vnum locum. **T**ūc ergo introiuit et ille discipu-
lus qui venerat primus ad monumentū: et vidit et
credit. **N**ōdū. n. sciebant scripturam: quia opor-
tuit eum a mortis resurgere.

CHR. Quia ita trāſierat ſabbatū ſui quo impediebat a le
ge nō poſuit maria magdalene deſcendere; ſ; vult pſūdo vilu
culo pſolationē quādā a loco ſepulchre iuenire volente
vñ dñ: **Una aut ſabbati maria magdalene venit mane cū**
adhuc tenebre eēnt ad monumētū. **AV.** de cō. eua. **Ue**
nūt qdē maria magdalene: ſine dubio ceteris mulieribus
q̄ dñō miniſtrauerāt plurimū dilectioe ſeruicior: vt n̄ ime
rito iōānes ſolā cōmemoraret: tacitis eiſ q̄ cū illa fuerāt
ſicut aliſ teſtatur. **AV.** ſup iō. ān. **Una aut ſabbati ē: quē**
tā diē dñicum ppter dñi reſurreccionē mos chriſtian⁹ ap
pellat: quē mathe⁹ p̄mā ſabbati noiauit. **BE.** **P̄dic g:**
Una ſabbati. hoc ē altera ſive p̄mā diē poſt ſabbatū
THE. **Uel alter: debdomade dies iudei ſabbatū no**
minabat: vñ aut ex ſabbati diebus p̄mā futuri ſēculi
q̄ exēplār ē hec diēs: qm̄ futuri ſeculi vñ diēs ē nequa
quē nocte interpollata. Deus enī ibi ſol eſt: q̄ nunquā occidit.
In hac igitur diē dñs reſurrexit: icoꝝ r̄uptibilitatē coꝝpis
aſſumēs ſicut nos in futuro ſeculo icoꝝ r̄uptioē idemur.

amantes neci nos in futuro seculo corruptioe idemur.
AV. de cō. cūā. Qd at marc' dicit: Ualde mane oriente
sā sole: n' spugnat ei qd hōr: Cū adhuc teneb' eēnt. dīc qd
pe surgēte aliq' relidē tenebray tātomagis extenuā: quā
tomagis oriū lux. Nec sic accipiēdū ē qd ait marc': Ual-
de mane orto lā sole: itaq' sol ipe iā videret sup terrā: sed
potius sicut dicere solem' eis qbus volum' significare tē
per' aliqd faciēdū: orto lā sole o. i. de primo adueniēte
i bas pies. GRE i ho. Cōgrue at dī: Cū adhuc tenebre
eēnt. Maria em auctore oīum quē carne viderat: mortuū
qrebat in monumēto. ⁊ q: hūc mīne iuenit: furatū credi-
dit. Adhuc ergo erat tenebr' cū venit ad monumētū. Se-
qitur ⁊ vidit lapidē reuolutū a monumēto. AV. de cō. cūā.
Iā ergo factū erat qd solus mathe' cōmēmorat de terre-
motu ⁊ lapide reuoluto cōterritisq' custo diuis. CHR.
Exerxit qd dñs lapide ⁊ signaculis sepulch: iñiacē-
tibus q: vō oportebat ⁊ alios certificari agitur monumē-

tū post resurrectionē: ⁊ ita creditur qđ factū ē. hoc deniq; ⁊ marīa mouit. vidēs enī lapidē sublatū nō intrauit neq; p̄spexit: sed ad discipulos ex multo amore cū velocitate cucurrit. Nōdū autē de resurrectione nouerat aliqd mani festū: s; putabat trāslatōnē corp̄is esse factā. **GLO.** Et iō cucurrit nūciare discipulis: vt aut secū q̄reret: aut secū doleret. Et hoc ē qđ sequitur. **Cucurrit ergo: ⁊ vēit ad simō nē petrū ⁊ ad aliū discipulū quē diligebat iēsus. AVG.** Ita se cōmōzare solet q̄ cum diligebat iēsus qui vtiq; oēs. sed ip̄m p̄ ceteris ⁊ familiarius diligebat. **Seq̄t.** Et dixit ei: Tulerūt dñm meū ⁊ nescio vbi posuerūt eum. **GRE. iij. mo.** hoc autē dicit totū pro p̄tissinat: solū qđ p̄ corpus dñi q̄stura venerat: ⁊ quasi totū dñs sublatū deplorat. **AV.** Nōnulli autē codices greci et habēt: Tulerunt dñm meū qđ videri dictū p̄t p̄pensiore charitatis vel famulat̄ effectū. **S; hoc in plurib; codicibus quos in p̄mptu nō habemus. Discipulū at̄ quē diligebat iēsus seip̄m dicit. nam quippe ita cōmōzare solet q̄ cum diligebat iēsus qui vtiq; oēs fed ip̄m p̄ ceteris ⁊ familiarius diligebat. CHR.** Euāgelista vero nō p̄tinauit muli erē hac laudē nec vēcūdū existiauit q̄ ab ea p̄t̄ addi fecerēt. Audietes ergo illi cū multo studio monumētū inuēiūt. **GRE.** Illi autē p̄ ceteris cucurrerūt: qui p̄ ceteris amauerūt: v; petrus ⁊ ioānel. vñ sequit̄. **Exiit ergo petr⁹ ⁊ ille alius discipulus: ⁊ venerūt ad monumētū. THE.** S; si q̄ras quō astātibus custodibus venerūt ad monumētū. Rudis qđ: qm̄ postq̄ dñs resurrexit ⁊ vna cū terre motu affuit āgelus ī sepulchrō: recesserūt custodes amīci antes pharisei. **AV.** Cū autē iā dixisset. venerūt ad mo numētū: regressus ē ⁊ narrat quō venerūt atq; ait. **Currebāt at̄ duo simul. ⁊ ille alī discipul⁹ p̄currūt citius petro ⁊ venit p̄ior ad monumētū. vbi ondīt q̄ ip̄se p̄ior vene rit s; tanq̄ de alio cūcta narrat. CHR.** Veniēs autē cōsi derat lintheamīa posita. vñ sequit̄. **Et cū se inclinaff; vidit posita lintheamīa: nihil tñ ip̄se pl⁹ p̄scrutaf; s; desistit. ⁊ h ē qđ subdit. Nō tñ iroluit. Petr⁹ vō vt fernūd iroiens: vniuersa īspexit diligētē ⁊ apli uidit. vñ sequit̄. Uēit q̄ simon petr⁹ seq̄ns eū. ⁊ irol. i mo. ⁊ vidit lin. po. ⁊ sud. qđ fu. sup. ca. et nū. li. po. s; sep. i uol. i vn. lo. q̄ erat resur/ rectōis signū. Neq; enī siq̄d cū trāslūisset: cor p̄t̄ dñu dāssent: neq; si furati eēnt: huius rei fuisset solliciti vt le uarēt sudariū ⁊ iroluerēt: ⁊ ponerēt ī vnū locū seorsū ali theaminib; s; simpli vt se hēbat suscepisset corpus. iō ē ioānes p̄femiferat qm̄ sepulc̄ ē cū myrrha q̄ glutiat cor porū lintheamīa: vñ nō decipiaris ab his qđ dicūt eū furto sublatū ē. Nō enī ita īsensat eēt qđ furaret: vt circa rē sup fluat nū studiū p̄seret. Post petrū autē ⁊ ioānes iroluit. vñ sequit̄. **Tūc ergo irol. ⁊ ille disci. q̄ vene. p̄t. admo. ⁊ vidit ⁊ creditit. AV.** Nōnulli putāt hoc ioānē creditit se q̄ iēsus furrexerit: s; qđ seq̄ hoc nō idicat. vidit qđ m̄ac monumētū ⁊ creditit qđ dixerat amulr. nā seq̄: **Nōdū. n. sciebat scriptū. q̄ opo. eū a mox. resur. Nō ergo eū credi dit resurrexisse: quē nesciebat opoztere resurgere. qm̄ aut ab ip̄so dñō audiebāt quīs ap̄issime diceret: s; uetudine tñ audiebāt illo pabolas nō ītelligebāt: ⁊ aliqd aliud eū significare credebāt. GRE. i ho.** Nec at̄ tā subtilis euāge listē descripto a myrriferis vacaf credēda nē ēp̄ ioānē iuniorē ē synagoga: p̄ ioseph vō petrū ecclīa gētiū designat: qđ ⁊ si ad dei cultū ē p̄ior: ē synagoga q̄ ecclīa gētiū. ad vsū tñ seclī p̄ior: ē multitudo gētiū q̄ synagoga. **Cucurrerūt at̄ sit q̄z ab oz⁹ sūt ipe vsq; ad occasu p̄i t̄ cōi viat: ⁊ si n̄ pari t̄ cōi leuē gētilitas cū synagoga decurrit: vñ synagoga p̄ior ad monumētū sed minime intrauit: q̄ legis qđē mādata p̄cepit p̄phetias d̄ icarnatōe ac passioe dñica audiuūt: sed credet ī mortuū noluit. Uēit at̄ simō petr⁹ ⁊ iroluit ī monumētū: qđ secuta postior: ecclīa gētiū christū iēsu ⁊ cōgnouit carne mortuum ⁊ viuētem credidit deum. Su darium autem capitis domini cum lintheaminibus non inuenitur quia caput christi deus ⁊ diuinitatis incom prehensibilia sacramenta ab infirmitatis nostre cognitio****

ne disiuncta sunt: eiusque potentia creature transcendit naturam. Non solum autem separatim sed inuolutum inueniri dicitur: quia linthei quo inuolutur: nec initium nec finis aspicitur. Celositas autem diuinitatis nec recipit eam nec desinit. Bene autem additur in vno loco: quia in scissura mentium deus non est: nulliusque gratia habere meretur qui se ab inuicem per sectarum scandala non diuidit. Sed quia soler per sudarium laborantium sudor detergit: potest et sudarium nomine intelligi labor dei. Sudarium ergo quod super caput eius fuerat: seorsum inuenit: quia ipsa redemptoris nostri passio longe a nostra passione disiuncta est quam ipse sine culpa prulit quod nos cum culpa toleramus. Ipse sponte morti succubere voluit: ad quam nos venimus inuit. Postquam autem intravit petrus: ingressus est et iohannes: quia in fine mundi ad redemptoris fidei et iudea colligetur. THEO. Vel aliter: intelligit petrus actum et promptum: Iohannem vero contemplatum: et docilem erga rerum diuinarum habuisse pietatem. plerumque autem prouenit contemplationis notitia et docilitate sed actiuus instantia feruoris et sedulitate precedit illius acumen: et prius inspicit diuinum mysterium.

Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos. Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. dum ergo sciret inclinavit se et prospexit in monumentum. Et vidit duos angelos in albis sedentes: unum ad caput: et unum ad pedes ubi positum erat corpus iesu. Dicunt ei illi: Mulier quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt dominum meum: et nescio ubi posuerunt eum. Hec cum dixisset conuersa est retrorsum: et vidit iesum stantem et non sciebat quia iesus est. Dicit ei iesus: Mulier: quid ploras? Que queris? Illa existimans quia hozmulus esset: Dicit ei: Domine si tu sustulisti eum dicito mihi ubi posuisti eum: et ego eum tollam. Dicit ei iesus: Maria. Conuersa illa dicit ei: Rabboni: quod dicitur magister. Dicit ei iesus: Noli me tangere. Nondum enim ascendi ad patrem meum. Va de autem ad fratres meos et dic eis: Ascendo ad patrem meum et patrem vestrum: deum meum et deum vestrum. Venit maria magdalene annuncians discipulis quia vidi dominum et hec dixit mihi.

GRE. in hoc. Maria autem magdalene que fuerat in ciuitate peccatrix amando veritatem lauerat lachrymis maculas criminis: cuius mentem magna vis amoris accenderat: que a monumento domini et discipulis recederet non recedebat. Dicitur enim: Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos. AV. i. ubi habitabat: et vnde ad monumentum cucurrerant. Viris autem redeuntibus infirmioris sexus in eodem loco fortior figebat affectus. vnde sequitur: Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. AV. de con. euā. i. ante illud faceret sepulchri locum: sed tamen intra illud spatium quo iam ingressa fuerant: hozmulus quippe illic erat. CHR. Ne mireris autem quod maria amare flebat ad sepulchrum: petrus vero nihil tale passus est. eo passibile. n. est mulieris genus et natura flebile. AV. Oculi igitur domini quesierant: et non inueniunt lachrymas vacabant: amplius dolentes quod fuerat ablatus de monumento quam quod fuerat occisus ligno: quam magis tanti cuius vita subtrahita fuerat nec memoria remanebat. AV. de con. euā. Videtur autem cum aliis mulieribus angelum sedente ad dextris super lapidem reuolutum a monumento: ad cuius verba cum fletet: perspexit monumentum. CHRY. Magnū. n. ad mitigationem est monumentum apparere videri etiam ut plus requiesceret: et inclinaret se et volente locum videre ubi iacuit corpus. vnde sequitur: Dux ergo fletet inclinavit se et prospexit in monumentum. GRE. Amant. n. semel aspexisse non sufficit: quia vis amoris intentione multiplicat inquisitionis. AV. Nisi enim dolebat

nec suis nec discipulorum oculis facile putabat eam credere: an potius diuino instinctu in animo eius effectum est ut prospiceret. GRE. Quasi enim corpus et minime inuenit persequeretur ut quereret: vnde et contigit ut inueniret actusque est ut desideria dilatare cresceret: et crescentia caperent quod inuenissent. Sancta. n. desideria dilatio crescent. Si autem dilatio deficiat: desideria non fuerunt. Ita itaque que sic amar: que se ad monumentum quod prospexerat iterum inclinaret: videamus quo fructu vis amoris in ea igeminat opus inquisitionis. Sequitur enim: Et viderunt duos angelos. in al. seden. vnum ad ca. et vnum ad pe. ubi po. fuerat cor. ie.

CHR. Quia enim non erat excelsa mulieris mens ut ex sudariis perciperet resurrectionem: angelos videt in leto habitu: ut et ipsa a passione mitigetur. AV. Quid est autem quod unus ad caput et alter ad pedes sedebat: an quia qui grece angeli dicuntur: latine sunt nuncij. Isto modo christi euangelium velut a capite usque ad pedes: ab initio usque in finem signabant esse nuntiandum. GVE. Vel ad caput sedet angelus cum per apostolos predicatur: quia in principio erat verbum. et quasi a pedes sedet cum dicitur. Verbum caro factum est. Possumus et per duos angelos duo testamenta agnoscere: que dum pari sensu incarnatum et mortuum ac resurrexisse dominum nuntiant: quasi testamentum prius ad caput et testamentum posterius ad pedes sedet. CHRY. Angeli autem apparentes nihil de resurrectione dicunt: sed paulatim in eum quod de resurrectione intrant sermonem. Quia. n. mulier ultra consuetudinem preclarum habitum viderat: ne turbetur audiuit compassionis vocem. vnde sequitur: Dicit ei illi: mulier quid ploras? Angeli lachrymas prohibebant: et futurum quodammodo gaudium nuntiabant. Ita enim dixerunt: Quid ploras? ac si dicerent: plorare noli. GRE. Ipsa. n. sacra eloquia que in nos lachrymas amoris excitant: eisdem lachrymas consolantur dum nobis redemptoris nostri specie repromittunt. AV. At illa eos putat interrogasse necessitates causas prodit lachrymarum. vnde sequitur: Dicit eis: quia tulerunt dominum meum. Dominum suum vocat dominum sui corpus exanime: a toto parte significans: sicut oves confitemur iesu christum filium dei sepultum: cum sola eius sepulta sit caro. Sequitur: Et nescio ubi posuerunt eum. Hec erat causa maioris doloris: quia nesciebat quo iret ad consolandum dolorem. CHRY. Nondum autem de resurrectione aliquid nouerat: sed adhuc translationem imaginabatur. AV. de con. euā. hic intelligendi sunt surrexisse angelos: ut et staret videretur: sicut lucas eos visos esse commemorat. AV. super iohā. Sed hora iam venerat qua id quod nuntiatur quodammodo fuerat ab angelis flere prohibentibus: gaudium succederet silentio. vnde sequitur: Hec cum dixisset conuersa est retrorsum. CHR. Sed quare ad angelos loquens et nondum ab eis aliquid audiens conuertitur retrorsum? Mihi videtur quod hec ea dicente: christus post ea apparuit: et angeli considerantes dominatores: et figura et inspectione et motu confestim viderunt quam dominum viderunt: et hoc est quod mulierem conuertit retrorsum fecit. GRE. Notandum etiam quod maria que adhuc de domini resurrectione dubitabat conuersa retrorsum est ut videret iesum: quia videlicet per eadem dubitationem suam quasi tergum in domini facie miserat quem surrexisse minime credebatur. Sed quia amabat et dubitabat: videbat et non agnoscebat eum. vnde sequitur: Et vidit iesum stantem et non sciebat quia iesus esset. CHRY. Angelis. n. ut dominatores apparuit: mulieri vero non ita ne ea extrema visum stupefaceret. non enim oportebat eam repetere ad excelsa reducere: sed paulatim. Sequitur: Dicit ei iesus. Mulier quid ploras? que queris? GRE. Interrogat doloris causa: ut augeat desiderium quatenus cum nominaret quem quereret: in amore eius arderet estuaret. CHRY. Et quia cōi figura apparuit: estimauit eum hozmulanum esse. vnde sequitur: Illa estimans quod hozmulanus esset: dicit ei: Domine si tu sustulisti eum dicito mihi ubi posuisti eum: ut ego eum tollam. hoc est: si propter timorem iudeorum leuasti eum dicito mihi et ego eum accipiam. THE.

Timebat enim ne iudei et corpori isseueret exanimi: et ideo volebat in alio loco incognito illud transponere. **GRE.** Foris autem nec errando nec mulier erravit quod iesus hortulanum credidit: an non ei spiritualiter hortulanus erat quoniam ei pectore per amoris sui vim semina virtutum virginitatis plantabat. Sed quid est quod visio eo quod hortulanum credidit: cui nec dum dixerat quod querebat autem. Dicit si tu sustulisti eum: Sed vis amoris hoc agere solet in animo: ut quod ipse semper cogitat: nullum alium credat ignorare. Postquam autem ea dominus eum vocabulo appellavit ex se: et agnuit non est: vocat ex nomine. Unde sequitur: Dicit ei iesus. Maria. ac si dicat: Recognosce eum a quo recognoscis. Maria ergo quod vocatur ex nomine recognoscit auctorem: quod et ipse erat quod querebat exteri: et ipse quod ea interioris ut querebat docebat. Unde sequitur: Conversa illa dicit ei: Rabboni quod dicit magister. **CHRY.** Sicut enim iudeis quoniam immaniter erat et prius ita: et loquens cum volebat seipsius notum faciebat. Qualiter autem conversa dicit cum christus ad ea loqueretur. Mihi videtur quod dicente ea: Ubi posuisti eum: conversa est ad angelos ut interrogaret: cur stupescitis. Deinde christus vocas ea convertit ea ad seipsum: et per vocem manifestum seipsius fecit. **AV.** Uel quod prius conversa corpore quod non erat putavit: nunc corde conversa quod erat agnovit. Nemo autem calumnie mulierem quod hortulanum dixerit dominus et iesus magistrum. ibi enim honorabat hominem a quo beneficium postulabat. hic recolebat doctorem: a quo discernere humana et divina disciebat. Alter ergo dum dixit: Sustulerunt dominus meus. aliter autem: Dicit si tu sustulisti eum. **GRE.** Iam vero ab evangelista non subdit quod mulier fecit: sed ex eo inquit quod audiuit. Sequitur: Dicit ei iesus: Noli me tangere. In his namque verbis ostendit quod maria apostoli voluit eius vestigia quod recognovit. Sed cur tamen non debeat ratio quod addit cum subiungit: Non dum enim. ascendit ad patrem. **AV.** Sed si istius in terra non tangit: sed in celo quo ab homine tangit: quod et antequam ascenderet discipulis suis se ostulit tangendum dicens: Palpate et videte: quod spiritus carne et ossa non habet: ut lucas testatur. Quis autem sit absurdus ut ostendat cum a discipulis quidem antequam ascendisset ad patrem: se voluisse tangi: a mulieribus autem noluisse: nisi cum ascendisset ad patrem. Sed leguntur et femine post resurrectionem antequam ad patrem ascenderet tetigisse iesum: in quibus erat etiam ipsa maria magdalena: narrante mattheo. Aut ergo hoc sic dicitur: et in illa femina figuraret ecclesia de gentibus: quod in christum non credidit: nisi cum ascendisset ad patrem: aut sic in se credi voluit iesus: hoc est sic se spiritualiter tangi quod ipse et pater unus sunt. Et quippe in intimis sensibus quodammodo ascendit ad patrem qui sic in eo profecerit ut patri agnoscat equalis. Quis autem hoc non carnaliter adhuc in eum credebatur: quod sicut hodie fletus. **AV.** I. de tri. Tactum autem tangit fine facit notionis: Iam quod nolebat in eo esse finem interius cordis in se: ut hoc quod videbatur nimis putaret. **CHRY.** Uel aliter: Volebat hec mulier adhuc cum christo esse: sicut et ante passionem: et per gaudio nihil magni excoquebat: quoniam caro christi molto melioris facta fuerat resurgendo. Ab hac ergo intelligentia ea abduces dicit: Noli me tangere: ut cum multa reuerentia ei loquatur. Unde nec discipulis apparet de reliquo: cum eis conversans: ut reuerenti ei antedat dicens: Non dum enim. ascendit ostendit quoniam illuc properat et festinat. Et autem qui illuc debet abire: et non ultra cum hominibus conversari non oportebat cum eadem videre mentem qua et ante. et hoc manifestat consequenter dicens. Uade autem. ad fratres meos et dic eis: Amen. ad patrem meum et pa. ve. deum meum et deum vestrum. **HIL.** A. xi. de tri. Inter ceteras impietates suas et hoc dictum dum uti solent heretici: ut patet quod pater et pater eorum est: et deus et deus eorum est in natura dei non sit: sed in forma dei manens forma servi assumpsit. Et cum hoc ad homines in servi forma christus iesus loquatur non ambigit quod pater sibi ut ceteris sit ex ea parte qua homo est: et deus sibi ut cunctis sit ex ea natura quod servus est. Denique hunc cunctis sermonem cepit dicens: Uade ad fratres meos fratres autem ex carne sunt deo. Ceterum unigenitus deus.

sine fratribus. **AV.** Uel aliter: Non autem patrem nostrum. sed patrem meum et patrem vestrum. aliter ergo mentis aliter vestris natura meum: gratia vestrum. Neque dixit deum nostrum: sed deum meum: sub quo ego homo et deus vestrum: inter quos et ipsum mediator sum. **AV.** de con. eu. Tunc ergo egressa est a monumento: hoc est ab illo loco ubi erat horum spaciatur ante lapidem effossus: et cum illa alie quas secundum marcum intraserat ire mori et pauor: et nemini. aliorum quicquam dicebant. Unde hic dicitur: Venit maria magdalene annuncians discipulis: quia vidi dominum: et hec dixit mihi. **GRE.** Ecce humiliter generis culpa ibi absconditur unde processit. quia enim in paradiso mulier viro propinavit mortem: a sepulchro mulier viro annunciat vitam: et dicta sui viuificationis narrat: que mortis serpenti verba narrauerat. **AV.** de con. eu. Dum autem cum alijs veniret: tunc secundum mattheum occurrit illis iesus dicens: Aue. Sic ergo colligitur angelorum colloquutionem bis numero eas habuisse ventientes ad monumentum: et etiam ipsius domini. semel. quando maria hortulanum putavit: et iterum cum eis occurrit in via ut eas repetitione firmaret. et sic venit maria magdalene annuncians discipulis: non solum ipsa sed et alie quas lucas commemorat. **BED.** Myrice autem maria que interpretatur dominica illuminata: illuminata triplex: seu triplex maris: significat ecclesiam que magdalena. i. iherosolymensis dicitur. nam magdalon grece latine turris dicitur: propter illud quod dicitur in psalmo: factus est mihi turris fortitudinis. In eo autem quod hec mulier discipulis christum resurrexisse nuntiavit: omnes monentur maxime quibus est commissum predicandi officium ut si quid ei celitus reuelatum fuerit: studiose proximis propinet. **Cum ergo sero esset die illo una sabbatorum et fores essent clausae ubi erant discipuli congregati propter metum iudeorum: venit iesus et stetit in medio: et dixit eis: Pax vobis. Et cum hoc dixisset ostendit eis manus et pedes. Causa sunt ergo discipuli viso domino. Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut misit me pater: et ego mitto vos. Hec cum dixisset: insufflauit: et dixit eis: Accipite spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis: et quorum remoueritis retenta sunt. Thomas autem unus ex duodecim qui dicitur didymus non erat cum eis quando venit iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum et mittam digitum meum in loco clauorum: et mittam manum meam in latus eius non credam. **CHRY.** Audientes discipuli quod maria annunciat consequens erat ut aut discrediderent: aut credentes dolerent quoniam eos non reputavit dignos sua visione. Hoc igitur cogitantes: neque per unam diem dimisit pertransire sed ex eo quod sciebant iam suscitatum esse: videre si etiam et tunc diem existentibus cum sero factum esset ipsis assitit. Unde dicitur: Cum ergo se. esset die illo una sabbata. et fores essent clausae: ubi erant discipuli congregati propter metum iudeorum: quorum metu fuerant prius dispersi. Venit iesus et stetit in medio. Ideo autem sero apparuit: quia consequens erat tunc maxime eos timidos esse. **THE.** Uel quia prestolabatur ut omnes convenirent. Ostia vero clausa ut ostendat: quod eodem modo resurrexit adiacente lapide super monumentum. **AV.** in ser. pasch. Non nulli autem de hac re ita mouentur: ut pene periclitentur asserentes contra miracula diuina iudicia roinationum suarum. Sic enim disputant: Si corpus erat: si hoc surrexit de sepulchro quod pepedit in ligno**

Quomodo per ostia clausa intrare potuit. Si comprehēdis modū: non ē miraculū. vñ dicitur ratio: ubi ē fidei edificatio. **AV.** super iōan. **Molī** quidē cor: poris vbi diuinitas erat ostia clausa non obstitērūt. Ille quippe nō eis apertis intrare potuit quo nascēte virginitas matris iūto lata permāsīt. **CHRY.** Sed mirabile ē qualiter pban tasma eū nō estimārūt: sed hoc fuit: qz mulier p̄uectiens in eis multā fidē operata est. Sed et ipse per visū manifestū se eis ostēdit: et voce eoz fluctuātē mētē firmavit. vñde sequitur: Et dixit eis: Pax vobis. i. ne tumultuemini. In quo et cōmēmorat verbū quod ante crucē dixerat: Pacē meā do vobis: et rursus In me pacē habebitis. **GRE.** Et qz ad illud corpus quod videri poterat fides intuentiū dubitabat: ostēdit eis p̄tine manū et latūs. vñde sequitur: Et cū hoc dixisset: ostēdit eis manus et latūs. Clauī enim manū fixerāt: lancea latūs aperuerat. ibi ad dubitādū cor da sanāda: vulnerū sūt seruata vestigia. **CHRY.** Et qz ante crucē eis dixerat: Iterū videbo vos et gaudebit cor vestrū. hoc ope implētur. vñde sequit: Gausi sunt discipuli viso dño. **AV.** xij. de cl. dei. Claritas qua iusti fulgebūt sicut sol i regno p̄tine sūt: in xpi corpore cu3 resurrexit ab oculis discipulorū poti⁹ abscondita fuisse q̄ defuisse credēda ē. nō enī ea ferret human⁹ atqz infirmus aspect⁹ qñ ille a suis ita debet attendi vt posset agnosci. **CHR.** Vniuersa autē hec eos ad fidē certissimā inducebāt: qz vero p̄clū iexpugnabile habebāt ad iudeos: rursus eis pacē annunciat. vñ sequitur: Dixit eis ergo iterū: Pax vobis. **BED.** Iteratio cōfirmatio ē: sūe iō repetit⁹: qz gemina ē vñ charitatis vel qz ipse ē q̄ fecit vtraqz vñ. **CHRY.** Simul quoqz demonstrat crucis efficaciam: per quā soluit omnia tristitia et cōtulit oīa bona: et hoc ē pax. mulierib⁹ autē sup̄ia annūciatū ē gaudiū: qz in tristitia illud gen⁹ erat: et hāc suscepit maledictionē dicēte dño: In dolore paries. qz ergo vniuersa p̄hibita sunt destructa: et directā sūt oīa de reliquo subdit: Sicut misit me pater: et ego mitto vos. **GRE.** Pz quidē filiū misit: qui hūc pro redemptione generis hūani incarnari cōstituit. Itaqz dicit: Sicut misit me pater et ego mitto vos. i. ea charitate vos diligo: cū iter scandalū persecutozē mitto: q̄ me charitate pater diligit: quē venie ad tolerādas passiones fecit. **AV.** Equale autē p̄tine filiorū nouim⁹: s3 h vba mediatoris agnosim⁹. **Meditio** q̄ppe se ostēdit dicēdo: Ille me et ego vos. **CHRY.** Sic igit eleua uis eoz animū et ab his q̄ fecā sūt et a dignitate mittētis: et nō adhuc deprecatio ad patrē sit: sed sua auctoritate dat eis virtutē. vñ sequitur: Hec cū dixisset: insufflauit et dixit eis: Accipite spiritūs sanctū. **AV.** ix. de tri. flat⁹ ergo ille corpore⁹ substantia spūscī nō fuit: s3 demonstratio per congruā significationē nō tñ ap̄te: s3 et a filio pcedere spūm sanctū. Quis. n. d. emētissim⁹ diceret aliū fuisse spūm quē sufflās dedit: et aliū quē post ascensionē suā misit. **GRE.** Cur autē p̄tine in terra discipulis dat: postmodum de celo mittitur: nisi qz duo sūt p̄cepta charitatis: dilectio vide licet dei: et dilectio pximi. in terra dat spūs: vt diligatur proximus. ex celo datur spūs: vt diligat deus. sicut ergo vna ē charitas: et duo p̄cepta: ita vñ ē spūs et duo data p̄tine a cōstitēte dño in terra: postmodū dat ex celo: qz proximi amorē dē qualiter pueniri debeat ad amorem dei. **CHR.** Quidā autē dicūt qñ nō spūs dedit: s3 aptos eos ad susceptionē spiritus per insufflationē pstruxit. Si enim angelū vidēs daniel excessum mētis passus ē: quid infabile illā gratiā suscipiētes passi eēt nisi discipulos suos p̄tine instruxisset: Nequaquā autē quis peccabit dicē tunc suscepisse eos quādā prātē spūalis gratie: nō vt mortuos suscitēt: et miracula faciāt: s3 vt dimittant peccata. vñ sequitur: Quoz remi. pec. remi. eis: et quo. reuina. retē. sūt eis. **AV.** Ecclesie charitas q̄ p spūscūz diffūdīt i cordibus nr̄is p̄cipū suoz peccata dimittit. eoz autē qui non sunt ei⁹ p̄cipēs tener. iō postq̄ dixit: Accipite spūm scūz continuo de peccatozū remissione et retentione subiēct.

GRE. Sciēdū vero ē q̄ hi qui p̄tine spūm scūz habuerūt vt et ipsi inocētes viuerent: et in predicatione quibsdā p̄tine desissent: itcirco hunc post resurrectionē dñi patenter acceperunt: vt p̄desse non paucis sed pluribus possent. **Li.** ber ergo intueri illi discipuli ad tanta onera hūilitatis vocati ad quantū culmē glorie sint p̄ducti. Ecce nō solū de seipsis securi sunt: s3 et p̄tine sup̄ni iudicij fortitūtur vt vice dei quibsdā peccata retineat: quibsdā vero relaxent: hōz nūc ecclesia epi locū tenet: et soluēdi ac ligādi auctoritatem suscipiunt: qui gradū regiminis sortiunt. Grādis honor: sed graue pondus istius ē honoris. **Dux** quippe est vt qui nescit tenere moderamina vite sue iude fiat vite aliene. **CHRY.** Sacerdos. n. r̄i p̄tine bene di sp̄sauerit vita: alioz vñ nō cū diligētia cura habuerit cū permissis in gebennā vadit. Sciētes igit periculi magnitudinē: multa tribuite eis deuotionē: et si nō valde nobiles fuerint: non aut iustum est ab his qui in p̄tine subiciuntur iudicari: et si vita eoz fuerit valde detractabilis: i nullo ledens in his que sunt eis cōmissa a deo. non enim sacerdos: sed neqz angelus aut archangelus operari aliquid potest in his que sunt data a deo. Sed pater et filius et spūscūz oīa dispēant. Sacerdos autē suā linguā et manū tribuit. nō enī iustū eēt vt p̄tine alteri malitiaz circa symbola nostre salutis ledi eos q̄ ad fidē veniūt. **Dubus** aut discipulis congregatis solus thomas deficiebat a dē sp̄sione q̄ ita facta erat. vñ dī. **Thomas** aut vñ ex duo decim q̄ dicit didym⁹ nō erat cū eis quando venit iesus. **ALCVI.** Didymus grece latine gemin⁹: p̄tine vñ obuium cor in credendo: thomas abyssus qz altitudinē diuinitatis certa fide penetrat. **GRE.** Non aut casu gestus est vt electus ille discipulus tūc deficeret. **Egit** nāqz mirō mō superna clementia vt discipulus dubitans dñi magistro suo vulnera palparet carnis: in nobis vulnera sanaret infidelitatis. Plus enim nobis infidelitas thome ad fidem q̄ fides credentiū discipulorū profuit: qz dñi ille ad fidem palando reducit: nra mēs oī dubitatione postposita i fide solidatur. **BED.** Queri aut potest quare hic euangelista tunc thoma defuisse dicat cū lucas scribat qz duo discipuli euntes in Emmaus reuersi in hierusalē inuenerūt vñdecim congregatos: sed datur intelligi quoddam fuisse interuallum q̄ ad horā thomas egressus sit: et iesus veniens in medio eoz stetit. **CHRY.** Sicut aut simplicitē et qualiterqz credere facilitas ē: ita multum inuestigare ē grossissime mentis: et propter hoc thomas accusatur **Apostolis** enim dicentib⁹: qñ vidimus dñm nō credidit non tñ illis discredēs: quātū reputās impossibīle eē. vñde sequitur. Dixerūt ergo ei alij discipuli: vidim⁹ dominum. Ille autē dixit eis: Nisi videro in manib⁹ eius fixuram clauorū: et mittā digitū meū in locū clauorum: et mittā manū meā i lat⁹ ei⁹ nō credā. **Alis.** n. grossioz existēs eaz que est per sensum grossissimū. s. tactū querebat fidem et neqz oculis credebatur. vñ nō sufficere ei dicere: Nisi videro s3 ad didit. Et misero digitū rē.

Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus et thomas cū eis. Venit iesus ianuis clausis et stetit in medio et dixit eis. Pax vobis. Deinde dicit thome: Infer digitū tuū huc: et vide manus meas: et affer manū tuā: et mitte in latus meū: et noli esse incredulus sed fidelis. Respondit thomas et dixit: Dominus meus et deus meus. Dicit ei iesus: Quia vidisti me thoma credidisti: beati q nō videntur et crediderunt. Multa qdē et alia signa fecit iesus in conspectu discipulorū suoz que nō sunt scripta in libro hoc. Hec autē scripta sūt vt credatis: quia iesus est filius dei: et vt credentes vitā habeatis in nomine eius.

CHRY. Considera dominatores clementia: qualiter et pro vna aia ostendit seipsum vulnera habentem et accedit ut saluet vnu: et numerus discipulorum annunciantes digni erant fide et ipse promittens. Sed in q2 solus thomas quesivit: ne q3 hoc cu priuauit christus: no aut statim ei apparet: sed post dies octo: vt in medio a discipulis admonit? accendatur in maius desideriu et fidelio: fieret in futurum. vnde dicit: Et post dies octo iterum erant discipuli eius ininis et thomas cu eis. Venit iesus ianuis clausis: et stetit in medio: et dixit: Pax vobis. **AV.** in ser. pas. Queris a me et dices: si per ostia clausa intraui: vbi e corporis modus: et ego respondeo: si super mare ambulauit: vbi e corporis pondus: sed fecit illud dñs tanq dñs: nuquid igitur quia resurrexit desinit ee dominus. **CHRY.** Stat itaq iesus et no expectat a thoma interrogari: sed vt ostendat quoniam cu loquebat ad condiscipulos aderat: eisdem verbis vsus est. Et primo quidem increpat vel iproperat. vnde sequitur: Deinde dicit thome: infer digitum tuu huc: et vide manus meas: et asser manu tua: et mitte in latus meum. secundo aut erudit dicens: Et noluisse incredulus sed fidelis. vnde qm infidelitatis erat abiguitas: anteq spiritus sanctus acciperet: postea aut no: sed firmi erant de reliquo. Dignu aut est: querere qualiter corpus incorruptibile typos habebat clauorum: sed ne tumultueris: eodeseensionis. n. erat vt discerneret: quonia ipse erat qui crucifixus fuerat. **AV.** de symbolo: Posset aut si vellet de corpore suscitato et clarificato homine macula cuiuslibet et cicatrice abstergere. sz sciebat quare cicatrices in suo corpore reseruaret. Sicut enim demonstrauit thome non credenti nisi tangeret et videret: ita et inimicis suis vulnera demonstraturus est sua no q eis dicat sicut thome: Quia vidisti credidisti: sed vt conuincas eos veritas dicat: Ecce hominem que crucifixus: videtis vulnera que infirmitas: agnosceitis latus qd pungistis: qm per vos et propter vos apertu e: nec tamen intrare voluistis. **AV.** xxi. de ci. oci. Nescio autem quo modo etia sic afficimur amore martyru beatoru: vt velimus in illo rego in coru corporib? videre vulnerum cicatrices que pro christi noie pertulerunt: et fortasse videbimus. no. n. deformitas in eis: sed dignitas erit: et quedaz quils in corpore non corporis sed virtutis pulchritudo fulgebit. nec ideo m si aliqua martyribus apurata et ablata sunt membra: sine ipsis membris in resurrectione erunt mortuoru: quibus dictu e: Capillus capitis vestri no peribit. Sed si hoc decebit in illo nouo seculo: vt indicia gloriosoru vulnerum in illa inuictibili carne cernant vbi membra vt preciderent percussa vel secca sunt ibi cicatrices: sed tamen eisdem membris redditis no perditis apparebunt. Quauis igitur oia que acciderat corpori vicia tunc no erunt: no snt tamen appellada vicia: sed virtutis indicia. **GRE.** in bo. Palpada autem carne domini prebuit qua clausis ianuis introduxit: qua in re duo mira et iuxta humanam rationem valde sibi contraria ostendit: ou post resurrectione corp suum et incorruptibile: et tamen palpabile demonstrauit. Nam et corrupti necesse est quod palpatur: et palpari non potest quod non corrumpitur: et incorruptibilem se ergo et palpabilem demonstrauit: vt profecto post resurrectionem esse ostenderetur corpus suum et eiusdem nature et alterius glorie. **GRE.** xlii. moza. Corpus etiam nostrum in illa resurrectionis gloria erit quidez subtile per effectum spiritualis potetie: sz palpabile p veritate nature. No aut sicut euticius scripsit ipalpabile: et veta aereq subtilius. **AV.** Videbat aut thomas tangebatur homine: et cofitebatur deum que no videbat neq tangebatur: sz per hoc qd videbat atq tangebatur: illud ia remota dubitatione credebatur. vñ sequit: Rndit thomas: et dixit ei: Dñs me? et deus me? **THE.** Qui pri infidelis fuerat: post lateris tactu optinu se theologu ostedit. Na duplicem naturam vnicuq hypothesim christi edisseruit. dicendo. n. Dñs me? humanam naturam: dicendo vero deus meus: diuinam confessus e: et vnus et

eundem deum et dñs. Sequitur: Dicit ei iesus: Quia vidisti me credidisti. **AV.** Non ait teigisti me sed vidisti me qm generalis quodammodo e sensus visus. na et per quattuor alios sensus notari solet velut cu dicim? Audi et vide q bene sonet: olfac et vide q bene oleat: gusta et vide q bene sapiat: tange et vide q bene caleat. vnde et hic dñs dicit Infer digitu tuu huc et vide manus meas. Quid aliud ait q tange et vide: nec m ille oculos habebat i digito: ergo si ut intucendo sine etia tangendo hinc ait: Quia vidisti me credidisti: quauis dici possit no ausu fuisse discipulu tangere: cu se offerret ille tangendu. **GRE.** Sed. cu apostolus dicat fides e substantia sperandarum rerum argumentum no apparentium: profecto liquet: quia que apparet: ia fides non habent: sed agitione. Dum ergo vidit thomas: cum palpauit: cur ei dicitur: Quia vidisti me credidisti. sed aliud vidit: aliud credidit: homine vidit: et deum confessus est. Lrificat aut valde quod sequitur: Beati qui non viderunt et crediderunt. In qua sententia nos specialiter significati sumus: qui cum que carne non vidim? mente retinem? si m fide nra opib? sequimur. Ille. n. vere credit: qui exerceat opado qd credit. **AV.** Preterit aut tps vsus e verbis tanq ille q id qd erat futurum in sua nouerat: predestinatione ia factu. **CHRY.** Cu q aliq nunc dixerit: Utina in te possit illis fuisse: et vidisset xpm miracula faciente excoget: Beati q no viderunt et crediderunt. **THE.** Exprimat et hic discipulos q nec plagas clauoru nec lai palantes crediderunt. **CHRY.** Quia vero ioanes pauciora alijs euangelistis dixerat subiugit. Multa qd e alia signa fecit iesus: et cōspectu discipulor. suos: que no snt scripta i libro hoc: sed nec aliq oia dixerunt: sed que erat sufficientia attrahere ad fide audientes. Vbi aut videtur hic dicere ea q post resurrectione sunt signa: et ideo dicit in conspectu discipuloru suorum cu qb? solus post resurrectione cōuersatus e. o cūde vt discas qm no solu discipuloru gra signa fiebat: induxit: hec aut scripta sunt vt credatis q iesus e christus filius dei: cōiter ad humanam naturam loquens: et vt ostendat qm no illi q credit: sed nobis ipsis vtile e credere subdit: Et vt credēs vitam habeatis in nomine eius. i. per iesum: ipse aut e vita. **CA. XXI.**

OSTEa manifestauit se iterum iesus ad mare tyberiadis. Manifestauit aut sic: Erant simul simon petrus et thomas q dicitur didymus et nathanad qui erat a chana galilee: et filij zebedei et alij ex discipulis eius duo. Dicit ei simon petrus: Vado piscari. Dicit ei: Venimus et nos tecu. Et exierunt et ascenderunt in nauis: et illa nocte nihil prendiderunt. Mane aut factu stetit iesus i litore: non tamen cognouerunt discipuli: quia iesus e. Dicit ergo eis iesus: Pueri: nuquid pulmentariu habetis? Respondeit ei: No. Dicit eis: Mittite i dextram nauis i rbete: et inuenietis. Miserunt ergo et itaz no valebant illud trahere pre multitudine pisciu: Dicit ergo discipulus ille que diligebat iesus petro: Dominus e. Simon petrus cu audisset qz dñs est tunica succinxit se. Erat enim nudus et misit se i mare. Alij aut discipuli nauigio venerunt. No. n. longe erant a terra: sed quasi cubitis ducentis trahentes rbete pisciu. Et ergo descenderunt in terram: viderunt priuas positas et pisce superpositu et panem. Dicit eis iesus: Afferte de piscib? quos pēdidistis nunc. Ascendit simo petrus et traxit rbete i terram plenu magnis piscib? cēuagñgitatib?. Et cu tanti eunt:

non est scissus rube.

AV. Quod inmediate euangelista premiserat: veluti huius libi indicat finem: sed narrat hic deinde quemadmodum se manifestauerit dominus ad mare tyberiadis. unde dicit: Postea manifestauit se iesu iterum ad mare tyberiadis. **CHRY.** Dicit autem postea: quia non continue cum eis abulabat ut antea dicit et cetera. Manifestauit se: quia non videret nisi cōdescederet: quia incommuniabile erat corpus. Locum autem memorat dē dē qm plurimum timor: si eis dominus abstulerat: ut de reliquo ipsi longe a domo pcedat non ultra in domo conclusi: sed in galilea iterum piculū declinantes iudicū. **BED.** More autem soluto euangelista prius retulit cāz: deinde quemadmodum res gesta sit enarrat. unde sequitur: Manifestauit autem sic.

CHRY. Quia vero neqz dominus cum eis continue erat: neqz ipse dicitur erat: aliquid tūc erat eis commissū: neqz aliquid habebat agere: arte piscatoriā tractabat. unde sequitur: Manifestauit autem sic. Erāt simul simō petrus et thomas et dōdidymus: et nathanael qui erat a chana galilee: et filius phillippos: et filius sebēdi. et iacob et iōānes et alij ex discipulis eius duo. Dicit eis simon petrus: Vado piscari.

GRE. in hoc. Querit potest cur petrus qui piscator ante cōuersionē fuit: post cōuersionē ad piscationem rediit: cum veritas dicat: Nemo mittēs manū ad aratrum: et respiciēs retro aptus est regno dei. **AV.** Quod si fecissent discipuli: defuncto iesu priusqz resurrexisset a mortuis: putarem eos illa que alios eorum occupauerat desperationē fecisse. Nunc vero post cum sibi de sepulchro redditū viuū post inspecta vulnerū loca: post acceptū ei infusillatōe spiritūs sancti subitū fuit sicut fuerant non hominū sed piscium piscatores. Rūde dū ergo non eos fuisse prohibitos ex arte sua licita victū necessariū q̄reret: sicut apostolus integritate suata: si quā videret aliud non haberet. Sic enim beatus paulus ea potēte quā profecto cum ceteris euāgelij piscatoribus habebat: non cum ceteris vteret sed stipēdio suo militaret: ne gētes a noie ebullit positas alienas: doctrina ei quā venalis offenderet: aliter educat arte quā non nouerat didicit ut oī suis manibz transigat: doctores nullus grauaretur auditor: quāto magis beatus petrus qui iam piscator fuerat quod nouerat fecit: si ad p̄s illud tēp: aliud videret non inuenit. Sed rēdebit dīspia: Et cur non inuenit cum dñs p̄miserit dīcēs: Querite p̄mū regnū dei et iustitiā ei: et hec oīa apponēt vobis: Prius est dñs quod p̄miserit implētū. nā qd alij pisces qui caperentur apponit: quod non ob aliud credēdus ē eis ingessisse penuriā qui cogētur ire piscari nisi dispositū volens exhibere miraculū. **GRE.** in hoc. Negociū ergo quod ante cōuersionē sine p̄cto extitit: hoc ē post cōuersionē repetē culpa nō fuit. vñ p̄uersionē suā ad piscationē petrus rediit. **AV.** Anticus vero ad thelonij negociū non rediit: Sūt enim plerūqz negotia que sine peccatis exhiberi aut vī aut nullatenus possunt. Que ergo ad peccatū implicant: ad hec necesse ē vī post cōuersionē animus non recurrat.

CHRY. Alij autem discipuli sequebatur petrus. vñ dicit: Dicunt ei: venim⁹ et nos tecū. Colligat. n. de reliquo sibi inuicē erāt. Simul volebāt piscationē videre. Sequit. Et exie. et ascē. i. nauis. In nocte autem piscabāt: quia adhuc formidolosi erāt. **GRE.** facta ē autem discipulū piscatiōis magna difficultas: ut veniēte magis fieret admirationis magna sublimitas. vñ seqt. Et illa no. nihil p̄diderūt. **CHRY.** Laboratibz autem et afflictis discipulis assistit iesus. vñ seqt. **AV.** Dicit autem facta ē. in lit. nō tñ cog. dīci. quia iesus est. Nō. n. seipsū mox eis ostēdit: sed voluit et allocutionē cum eis finire. Et primo loquit eis humani. nā sequit. Dicit eis ie. pu. nūquid pulmē habetis: hoc autem dicit q̄si ab eis aliqd emere vellent. ut autem timuerūt: eis signū ostēdit p̄ quo cogno scerēt. Sequit. n. Dixit eis: Mitti. in dex. na. rbe. et iuenietis. Multa autem consequēter facta sūt: quozū primū ē multos pisces ēē cōprehēsos. vñ seqt. **AV.** Misit ergo rbe. et tā non vale. illud tra. premul. pisciū. Sed in xpi cognitione petrus et iōānes suos p̄prios modos ostēderūt. Joānes. n.

perspicatior erat: et iō primo cognouit xpi. vñ seqt. Dicit ergo dīci. il. quē. dī. ie. pe. dñs ē. **BED.** Hoc inditio sicut sepe ita et hic suā demōstrat p̄sonā. Cognouit autem prius dominum siue miraculo istū piscatiōis: siue sono p̄co/gnitione vocis: siue prime reminiscens piscationis. **CHRY.** Petrus autem feruentior erat: et iō p̄mptius venit ad chulū. Sequitur. n. Simō petrus cum audisset: quia dñs ē tunica sue cinxit se. erat. n. nudus. **BED.** Dicit autem petrus nudus fuisse: ad cōparationem ceterorum vestimentorum quibz vti solebat: sicut solemus dicere cum aliquē simplici vestimēto videmus indutū: quare nudus incedis. Siue potest intel ligi quod more piscatorum studio piscandi nudus inceserit.

THEO. Quod vero se precinxit petrus pudoris ē signum. precinxit autem se lineo amicu quē fenices et rypri piscatores circūuoluūt sibi cum nudi sint siue etiam ceteris indumentis apponunt. **BED.** Eodem autem ardore quo et multa alia fecerat: venit ad iesum. vñ seqt. Et mi. se in mare: alij autem dī. na. venerunt. Non tamē intelligendū est petrum super fluctus venisse: sed aut natando aut pedibz propiis: quia erant prope terram. Sequitur. n. Nō lon. enim erant a terra: sed quasi cub. ducentis. **GLO.** Interpositio est. Sequit enim. Trahentes rube piscum. ut sit ordo lre: Alij discipuli nauigio venerūt trahētes rube p̄ scū. Nō longe. n. rē. **CHRY.** Deinde aliud signū ponitur cum subdit: Ut g. dī. se. in terrā: viderūt p̄m. po. et p̄s. su. ppo. et panē. Nō. n. adhuc ex materia supposita opat: sed ad id quod ē mirabili ducit signa ostēdēs: qm et ex subiecta materia ate crucē miracula faciebat ppter quādā dispensionē. **AV.** Nō autem hic intelligendū et panē fuisse prius suppositū: sed q̄si diceret: Viderūt p̄unas postas et p̄scē suppositū prius: et viderūt panē. **CHRY.** Ut autem ostēderet non ēē phantasma quod factū ē: iubet ex piscibz ab eis capti afferri. Sequit. n. Dicit ei ie. Affer. ex pisci. quos p̄endi. nūc. Deinde et aliud signū fuit quod ex multitudine pisciū rube te non ē scissū. vñ seqt. Alce. si. pe. et traxit rbe. ad terraz ple. mag. p̄s. centūquingintatibz. Et cum tantū eēt nō ē scissus rube. **AV.** Mystice autem in captura pisciū cōmēdauit ecclesie sacramētū: q̄lis futura ē in vltima resurrexiōe mortuorū. Et ad hoc cōmēdādū valet quod tanqz finis ē interpositus libi: quod ēt secutūre narratiōis q̄si p̄hemū.

AV. Quod autem septē discipuli fuerūt in illa piscatiōe: suo septena rīo numero finē significat tēporis. vñ vñvsum quippe septē diebz voluit tēpus. **THEO.** Cū autem erat ante solis xpi p̄nitiā p̄phete nihil ceperūt: quia est vñā nationē israhel corrigere conarētur: illa tñ frequēter in idolatriā labebatur. **GRE.** in hoc. Querit autem potest cur discipulis in mare laborantibz: post resurrectionē suā corā discipulis in fluctibz maris ambulauit: Sed mare p̄s seculi significat: quod se causarū tumultibus et vndis vite corruptibilis illidit. per soliditatē autem litoris p̄petuas quietis eterne figurat. Quia igitur discipuli adhuc fluctibz mortalis vite inerāt in mari laborabāt. quia autem redēptor noster tā corruptionē carnis excesserat: post resurrectionē suā i litore stabat.

AV. Litus ē finis ē maris: et iō finē significat seculi. Si cur. n. in hoc loco qualiter in fine seculi futura sit: ita dñs alia piscatiōe significauit ecclesiam q̄liter nūc sit. vñ ibi iesus nō stabat i litore: sed ascēdēs i vñā nauis quod erat simon: rogauit eū a terra reducere pusillū. In alia piscatiōe nō mittitur rubea i dexterā ne solos significet bonos: nec i sinistrā ne solos malos: sed idinter. Laxate inqz rubea vestra i capturā: et p̄mixtos ielligam bonos et malos. Hic autem mittit iquit i dextaz nauig rube: ut significaret eos qui stabāt ad dexterā solos bonos. Illud fecit i intro p̄dicationis sue: hoc p̄ resurrectionē suā: hic ostēdēs illā capturā p̄ scū bonos et malos significare quos nunc hz ecclesia. ista vō tñmō bonos quos hēbit i cōnū: p̄pleta i fine vñi seculi resurrectione mortuorū. Illi autem qui p̄tinēt ad resurrectionē vite i. ad dextaz: et iter xpiā noīa rubea ostēdēt: nō nisi i litore: i. i fine seculi cū resurrexerūt appēbūt: iō nō valuerūt sic trā

here rhetia vt in nautem refuderent quos ceperant pisces
sicut de alijs factū ē. Habet autē istos dexteros ecclesia
post finē vite hui⁹ i sōno pacis: velut in profundo latētes
donec ad litt⁹ rhere pueniat: qđ in prima piscatione oua-
bus nauiculis hoc lito loco ducētis cubitū: centū ⁊ cē
tū existimo figuratū: ppter virtutis generis electos ⁊ cir-
cūcisiōis ⁊ spūtijs. **BED.** Vel per ducētos cubitos ge-
mina charitatis virtutis exprimitur. per dilectionē enim
dei ⁊ proximi xpo appropinquam⁹. Piscis autē assus ē
xps passus. Ipse latere dignat⁹ ē in aquis generis huma-
ni. Capl voluit laqueo nre noctis: ⁊ qui nobis fact⁹ est pi-
scis humanitate: extitit nobis panis nos reficiēs sua diui-
nitate. **GRE.** Petro autē scā ecclia ē cōmissa. ipsi specia-
liter dicit: **Pasce oues meas.** qđ q postmodū aperit in vo-
ce nūc significat i ope. Ipse. n. pisces ad soliditatē lito-
ris pertrahit: qđ stabilitatē eterne patrie fidelib⁹ ostendit:
hoc egit verbis: hoc epistolis: hoc agit quotidie miracu-
lorū signis: sed cū rhere magnis piscib⁹ plenū dī: additur
⁊ quāto. ⁊ hoc ē qđ subdit: **Plenū magnis piscib⁹:** cētum
qđquaginta trib⁹. **AV.** In alia piscatione numerus pisciū
nō exprimit⁹ tanqđ illud ibi fiat qđ pdictū ē p ppheta. An-
nūciatū ⁊ locut⁹ sūt: multiplicat⁹ sūt sup numerū. Hic vero
cert⁹ ē numer⁹ cui⁹ reddeda ē rō. Numerus. n. qđ legē signi-
ficat decē ē ppter decalogū. Cū autē accedit ad legēz gra. i.
ad litterā spūs: quodāmodo denario numero addit⁹ septe-
nari⁹: septenari⁹ quippe numero significatur spūscūs ad
quē significatio ppter pertinet. Primū. n. in lege sonuit fā-
cificatio in die septimo. Itas ē ppheta cū pmedat ope
vel munere septenario. Cū itaqz legis denario spūscūs p
septenariū numerū accedit: fiat. x. ⁊ vij. qui numerus ab
vno vsqz ad seipsū cōputatis oib⁹ crescens ad centū qđqz
gintatres peruenit. **GRE.** Ducam⁹ ē p trigonū. x. ⁊ vij.
veniunt quinquagintaunū. In quinquagelimo autē ano cun-
ctus ppls ab oi opatione quiescebat: s3 vera requies in
vnitate ē. vbi. n. scissura diuisiōis ē: vera redēs nō ē. **AV.**
Nō ergo tātūmodo centū quinquagintatres sancti ad vī-
tā resurrexuri significātū eterna: s3 oēs ad gratiā spūs p-
tinētes hoc numero figuratū: qđ ē numer⁹ ter. h3 quinquā-
genariū numerū: ⁊ insuper ipsa tria ppter mysteriū trini-
tatis. Quinquagenari⁹ autē multiplicatis septē p septem ⁊
vni⁹ adiectiōe coplect. vñ⁹ autē addit⁹ vt eos significet esse
vnū. Nō autē frustra dictū ē qđ erat magni. Cū. n. dixisset
dñs: Nō veni soluere legē: sed implere: daturus spūz vī-
qz per quem lex posset impleri: paucis verbis interpositis
ait: Qui fecerit ⁊ docuerit magn⁹ vocabit⁹ in regno celoꝝ
In prima autē piscatiōe rhere ppter significanda scissmata
rūpebatur: h3 vñ qm i illa sūma pace scōz nulla erūt scis-
mata pertinuit ad euangelistā cōsequēter dicere: Et cū tan-
ti cēt. i. tā magni nō ē scissum rhere: tanqđ illud respiceret
vbi scissū ē: ⁊ illi mali pparatiōe cōmēdaret hoc bonū.
¶ Dicit eis iesus: Venite prādetē. Et nemo au-
debat discūbetū interrogare eū: tu qđ es: sciētes
qđ dñs ē. Et venit iesus ⁊ accepit panē ⁊ dabat eis
⁊ piscē similiter. Hoc iā tertio manifestatus ē iesus
discipulis suis cū resurrexisset a mortuis.
AV. Peracta piscatiōe dñs eos ad prandīū vocat. vnde
dī: Si. eis. te. veni. prandere. **CHRY.** hic qđ nō dicit
qđ comedit cū eis: s3 lucas hoc dicit. Hoc autē fiebat: nō vt
natura indigēte cibis de reliquo sed cōdescēsiōe ad o-
mōstrationē resurrectionis sca. **AV.** xij. oc. ci. dei: Corpo-
ra autē iustoz qđ in resurrectione futura sunt: neqz ligno vi-
te indigebūt: quo fiat vt nullo morbo vel senectute inue-
rata moriantur: neqz vllis alijs corporalib⁹ nutrimentis:
quib⁹ esuriēdi atqz sitiēdi qūscūqz molestia deuitet: quoni-
am certo ⁊ iūolabili munere immortalitatis induentur. vt
nō nisi velint possibilitate nō necessitate vescant. nō. n. po-
testas sed egeitas edēdi ⁊ bibēdi talib⁹ corporib⁹ auferet
sicut ⁊ saluator nī post resurrectionē iā qđ ē spū alī carne

sed tñ vera: cibū ac potū cū discipulis sumpsit: nō alimen-
toꝝ indigentia: sed ea qđ ⁊ hoc poterat prāte. Sequitur: Et
ne. au. discū. inter. eū: tu qđ es: ⁊ ci. qđ dñs ē. Ac si diceret.
AV. sup iōā. Nemo audebat dubitare qđ ipse eā. Tan-
ta enī erat euidentia veritatis: vt eozū nō solū dubitare
sed nec dubitare qđ vllus audeat: qm si quisqz dubitaz
vtiqz interrogaret. **CHRY.** Vel hoc dicit: qđ de reliquo
nō similiter cōfidebat ei loqui vt pzi⁹: s3 cū silētiō ⁊ reueren-
tia multa sedebat attēdēs i eū: ⁊ formā qđ ē alteratā vi-
dētes ⁊ multa admiratiōe plenā valde stupefacti volebāt
interrogare. Sed formido i hoc qđ sciebāt qđ dñs ē deitē:
bar interrogatiōe: ⁊ solū comedebat qđ eis dabat cū prio-
ri prāte. h3 autē nō respicit in celū: neqz hūana illa facit: oñ-
dēs qm cōdescēsiōis gratia fiebat. vñ subdit: Et ve. ie.
⁊ acce. pa. ⁊ da. cis: ⁊ pī. sūt. **AV.** Mystice autē piscis al-
lus xps ē passus. Ipse ē ⁊ panis qui de celo descendit. hoc
incorporatur ecclesia ad participandum beatitudinē sem-
piternam. propter hoc dictus est: Afferte de piscib⁹ quos
prendidistis nunc: vt omnes qui hanc spem gerimus per
illum septenarium numerum discipuloꝝum per quez pōt
in hoc loco nostra vniuersitas intelligi figurata tāto sacra-
mento iōs cōmunicare nossemus: ⁊ eidez beatitudinē so-
ciari. **GRE.** Per hoc etiam qđ septem discipulis vltimū
conuiuium celebrat: eos tantūmodo qui septiformi gra-
tia sancti spūs pleni sunt: futuros secum in eterna refe-
ctione denunciat. septem quoqz diebus omne hoc tem-
pus euoluitur: ⁊ sepe septenario numero pfectio designat⁹
illi ergo vltimo conuiuiū de ptesentia veritatis epulant⁹:
qui nunc pfectiōis studio terrena transcendūt. **CHRY.**
Quia vero non continuo cum eis conuersabatur: neqz si
miller vt prius: subdit euangelista dicens: Hoc iā tertio
manifestatus est iesus discipulis suis cum resurrexisset a
mortuis. **AV.** Quod non ad ipsas demonstrationes s3
ad dies referre debem⁹. i. primo die cum resurrexisset
post dies octo quando thomas vidit ⁊ credidit: ⁊ hoc die
quando hoc de piscibus fecit: ⁊ deinde quotiens voluit
vīqz ad oīem quadragesimum quo ascendit in celū. **AV.**
de con. euā. Inuenimus autem apud quatuor euangeli-
stas decies cōmunicatum dominūz vīsum esse post re-
surrectionem: semel ad monumentum a mulieribus: iterū
eīdem regredientibus a monumento in itinere: tertio pe-
tro: quarto duobus euntibus in castellum: quinto pluri-
bus in hierusalēm: vbi non erat thomas: sexto vbi vidit
eum thomas: septimo ad mare tyberiadis: octauo omni-
bus vndeciz in monte galilee fm mar. nono vt dicit mar-
cus nouissime recumbentibus. qđ iam non erant in terra
cum illo conuiuatū: decimo ipso die ascensionis nō iā
in terra: sed eleuatam in nube.
¶ Cū ergo prādisset dixit simon petro iesus:
Simō iohannis diligis me plus his: Dicit ei: Eūā
dñe: tu scis qđ amo te. Dicit ei: Pasce agnos me-
os. Dicit ei iterū: Simō iōānis diligis me: Aut illi
Eūā dñe: tu scis qđ amo te. Dicit ei iterū: Pasce
agnos meos. Dicit ei tertio: Simō iohannis amas
me: Contristatus ē pet⁹ qđ dixit ei tertio: Amas
me. Et dixit ei: Domine tu oīa nosti: tu scis qđ amo
te. Dicit ei: Pasce oues meas.
THE. finitio prandio: commissiōem ouium mūdi pe-
tro commendat. non aliq. vnde dicitur: Cum ergo prādī-
sent dicit simon petro iesus: Simon iohannis diligis me
plus his: **AV.** Sciens dominus interrogat: Sciebāt. n.
dominus qđ non solum eum diligere: verū ē qđ plus oi-
bus eum diligeret petrus. **ALCV.** Dicitur autē simon
ioannis. i. filius iohannis carnalis patris. Mystice autē
simon obediens: iohannes gratia merito hoc nomine vo-
catur idest obediens gratie dei: vt ostendat qđ ardentiōz
cū charitate aplectū nō meriti hūani: s3 diuini ē mūer.

AVG. in sermone pas. **Cū** autē dñs moreretur timuit et negauit: resurgens autē dñs amorē inseruit: timorē fugauit nā qñ negauit mori timuit: resurgente dño quid timeret: in quo moriē mortuū reperiret. vnde sequit: **Aut illi: et domine tu scis qz amo te.** Confitēt autē amorē suū: oues suas cōmēdauit. vnde sequit: **Dicit ei: pasc agnos meos.** tā qñ nō ē vbi oñderet petrus amorē suū in xpm nisi ēt pastor fidelis sub pñcipe oīuz pasto:ū. **CHRY.** Qd enī maxime oīuz tribuit nobis eā que dēsuper ē beniuolētia ē pñcipiozū procuratio. Prēteritē autē dñs alios petro dē talibz loquit. eximi enī apostolo:ū erat petrus: et oī scipulo:ū et vertex collegi: vñ et negatione oclata: cōmittit ei pñlationē fratrū. Et negationē quidē ei non expōbat sed oicit: **Si diligis me: pñstis fratribz:** et seruētē amorē quē p oīa dēmonstrasti nūc oñdet: et aīaz quā dixisti te eē pñstutū p me: hāc oīa pñ oībz meis. Sequitur: **Dicit ei itē. si iōā. dīli. me.** Aut il. etiam dō. tu scis qz amo te.

AV. Merito dī petro: **Diligis me. et rñdet: Amo te. et dicit: Pasce agnos meos.** vbi ē dēmonstrat vñ atqz idēz eē amorē et dilectionē. nā ēt dñs nouissime non ait: **Diligis me: sed amas me.** Sequit: **Dī. ei. ter. si. iōā. amas me.** Tertiū virū petrū cū diligat dñs interrogat. Reddīt enīz negationē trīne trīne pñstio: ne min⁹ amorē lingua seruiat qñ amorē: et plus vocis clicuisse videat mors intinens qñ vita pñs. **CHRY.** Tertiū ē interrogat et tertiū iungit eadē: oñdēs quā appēciat pñationē pñstiatū oīuz: et qñ hoc ē maxie ei amoris signū. **THEO.** Ex tūc ēt inoleuit cōfuerudo vt ter cōfiteatū qñ veniunt ad baptīsmum.

CHRY. Deīde tertiū interrogat conturbat ē. vñ sequit **Constita. ē. p. qz dī. ei. ter. amas me.** Rursus formidās pñ oīa ne forte estimās se diligere si nō diligat: corripitur si cur et pus corripit ē: multū se estimās forte: vñ ad ipsum xpm refugit. vnde sequitur: **Et dicit ei. dñe tu oīa scis. i. i. effabilia cordis pñtia et futura.** **AVG.** de ver. dō. Inde ergo cōtristat ē q sepe interrogat eē ab eo q sciuerat qd interrogabat: et donauerat qd audiebat. Ueracit ergo rñdit et de intimo cordis pñstul amāis vocē dīcēs: **Tu scis qz amo te.** **AV.** sup iōā. Nō autē addidit plus bis. hoc enī rñdit qd de scīpso sciebat: nō enī qñ ab alio quolibet pñstul geret scire poterat: q cor altius vidē nō poterat. Sequit: **Dī. ei. pa. oues meas. q. d. Si amoris officiū pasce dñicū gregē sicut fuit timoris indicū negare pasto:ē.** **THEO.** Pōt autē qd assignare dñaz inter agnos et oues. Agni sūt qz introducuntur: oues vō pñcti. **ALCVJ.** Pascere autē oues ē credētes i xpo ne a fide efficiat cōfortare: terrena subsidia si necesse ē subditis puidē: et exēpla virtutū cum verbo pñdicationis ipēdere: aduersarij obistere: errātes subditos corrigē. **AV.** Qui hoc autē aio pascit oues xpi vt suas velint eē nō pñt: se cōiunciat amare non xpm: vel gloriā dī vel dñandū vel acqñdū cupiditate: nō obueniendū et subueniendū et deo placēdū charitate. Nō gnos s3 ipsū amem⁹: et pascēdis ouibz ei⁹ eā q sūt ei⁹ nō q nra sūt que ram⁹. qñ quis. n. scīpsū nō deū amat: nō amat se. q. n. non pōt viuere de se: moriē vtqz amādo se. nō g se amat: q ne viuāt se amat. Cū vō ille diligat de quo viuūt: nō se diligēdo magis se diligit: q pñtea nō se diligit vt enī diligit de quo viuūt. **AV.** in ser. pas. Existerūt autē qdā s3 īfideles: diuiserūt gregē xpi: et furtiua suis peculia sibi fecerūt: et audis eos dicere. **Oues mee sūt ille. qd qñs ad oues meas nō te inueniās ad oues meas: sic et nos dicam⁹ meas: et illi dicāt suas perdidit christus oues suas.**

Amē amē dico tibi: Cū eēs iunior cingebas te: et ambulabas vbi volebas. Cū autē senueris: ex tēdes man⁹ tuas: et ali⁹ te cinger: et ducet quo tu nō vis. Hoc autē dixit significās quā morte clarificaturus esset deum.

CHRY. Cū dixisset petro dñs de amore quē habebat ad ipsū: pñnūciat ei martyriū qd pñ ipso debebat susti

nere: erudire nos volēs quomodo eū amare oportet. vñ dicit. **Amen amē dī. ti. Cū eēs iunior. cin. te. et abū. vbi vole.** Meminit pñorīs vite: qz in secularibz iuuenis quidē vñ līs ē: qui vō senuerit iunilis. In diuinis autē nō ita ē: s3 cū superuenerit senect⁹ tūc vñt clario: tūc vñlitas idū: strio: in nullo ab erate phibita: qz ergo petr⁹ semper volebat in pñculis eē cū xpo dicit ei: **Cōfide: ita implebo tuum desiderū. vt q passus nō es iuuenis exñs: oporteat te pñti senē. vñ sequit: Cū autē senueris.** Per qd ostendit q negs tūc iuuenis erat negs senex: sed vir perfectus. **ORI.** sup math. Et attende q non facile inuenitur quis ex eis qui apti fuerint ad hoc opus vt cito transeat de hac vita. vñ nūc petro dicit: **Cū senu. extē. ma. tuas.** **AV.** hoc ē crucifigeris. Ad hoc autē vt venias: Alius te cinger et ducet quo non vis. Prius dixit quod fieret: et deinde quō fieret nō enī crucifixus: sed crucifigendus quo nollet eē ductus. Solutus quippe a corpore eē volebat cū christo: s3 si fieri posset pñter mortis molestiam vitā concupiscebat eternam: ad quā molestiā nolens venit: sed volens eā vñ: et reliquit hunc infirmitatis affectū quo nemo vult mori vsqz adeo naturalē vt eū beato petro nec senectus auferre poterit: sed molestia quātacūqz sit mortis debet eā vincere vis amoris quo amat ille: qui cum sit vita nostra etiā mortem voluit ferre pñ nobis. Nā si nulla eēt mortis vel parua molestia: nō eēt tāz magna martyrii gloria.

CHRY. Dicit ergo: **Quo nō vis. pñter naturalē cōpñsionē anime: que in vita separat a corpore: deo hoc vñlīs dispensante: vt nō multi sibi mortē inferāt violentiā.** Dein de erigens auditorē euāgelista induxit: **Hoc autē dixit significās quā morte clarificaturus eēt deum.** Non dixit: **Morturus eēt: vt dīscas quoniam pati pñ christo: gloria est patientis et honor.** Nisi autem certificaretur animus quia vere deus ē: minime eius intuitu mortē toleraret: quo fit vt sancto:ū mors diuine sit glorie certitudo. **AV.** Hunc inuenit eximū ille negator et amator: vt pñ eius nomine pfecta dilectione moreretur: cū quo se moriturum peruersa festinatōe pñmiserat. hoc. n. oportebat: vt prius christus p petri salutē: deīde petr⁹ pñ xpi pñdicatione moreret.

Et cū hoc dixisset: dicit ei: Sequere me. Conuersus petr⁹ vidit illū discipulū quē diligebat ihs sequētē: et recubuit i cena sup pect⁹ ei⁹ et dixit: Domine qs ē q tradet te? Hūc ergo cū vidisset petrus dicit iesu: Dñe hic autē qd? Dicit ei ihs: Sic eū volo manere donec veniā. Quid ad te? Tu me seqre. Exist ergo sermo iste inter fratres: qz discipulus ille nō moritur. Et nō dixit ei iesus. nō moritur: sed sic eū volo manere donec veniā: quid ad te?

AVG. Cū pñnūciasset dñs petro q morte clarificaturus eēt eū inuitat eū ad sui sequelā. vñ dī: **Et cū hoc dixit. dī. ei: Sequere me. Cur dī petro: Seqre me: nec dī ceteris q simul aderāt: q eū sicut magrū discipulū sequebāt. Sed si ad passionē intelligēdū ē: nūquid solus pñ xpīana vitate passus ē petr⁹: nōne ibi erat iacobus q ab herode mani festat occisus. Vñ aliqd dīxerit: qñ nō ē iacob⁹ crucifixus: merito dīctū ē petre: Sequere me qui non solū mortem: s3 et mortē crucis sicut xps expertus est. **THEO.** Audiens autem petrus quā mortem pñ christo passus est: querit de iohanne an moriatur. vnde sequitur: **Conuersus petrus vidit illum discipulū quem diligebat iesus sequētē: qui recubuit i cena supra pectus eius et dixit: Dñe quis ē q tradet te? AV.** Selpū dicit discipulū quē diligebat iesus: quia ipsum pñ ceteris et familiarius diligebat: ita vt in conuiuiū supra pectus suū discumbere faceret. Credo vt istius euāgelij quod per eum fuerat predicaturus: diuinā excellentiam hoc modo altius commendaret. sunt qui senserint: et hī non contentibiles sacri eloquij tractatores a christo iohannem propterea**

plus amatu: qz ab ineunte pueritia castissim' vixerit. Sequitur: huc ergo cu vidisset petr' dixit iesu: Dne h autē qd: THE. i. nūquid nō moriet' r ipse: vt qdā exponit. Sequitur: Dicit ei ie. Sic eū vo. ma. do. ve. qd ad te. AV. r repetitū ē: Tu me seqre tanq' ille ideo nō seqret: qm euz manere voluit donec veniat. Quis facile aliud ēē credat q' qd fratres crediderunt q' tūc erat. Sequitur. n. Exijt ergo ser. ite inter fra. qz disci. il. nō mo: it. Sed hāc opinio nē ioānes ipse abstulit sub dēs: Et non dix. ie. non mo. sz sic eū vo. ma. do. ve. qd ad te: Sz cui placet adhuc fūsitat r dicat verū ēē qd ait ioānes: nō dixisse dñz q' discipul' ille nō moriet': sz hoc nō significatū ēē talib' v'bis: q'ia eū dī xiste narravit. THE. Uel dicit: Chūst' nō negavit ioā nē moriturū. nā q' qd dñs moriet': sz dixit: Uolo eū manere. i. viuere vsqz ad mūdi finē: tūc pro me patiet' martyriū r iō fatetur adhuc illū viuere: ab anti xpo vo debere occidi: vna cū helia predicaturū nomen xpi. Sed r si assignet ei sepulchru: viuēs qdē illud intravit: postea discessit. AV. Uel forte aliquis in illo sepulchro ei' qd ē apud ephesūz domire potius eū: q' mortuū iacere cōtēdet: assumēs argumētū: q' illic terra sensim scaturire r quasi ebullire phibetur: atqz hoc ei' anhelitū fieri: pertinaciter asseuerans: Sed cur ei' discipulo quē pte ceteris diligebat: pro magno munere lōgū in corpore donauit: sōnū: cū bñm petz p igētē martyriū glia ab onere corpis absoluerit etqz con tesserit qd paulus se cōcupiscere dixerit: Cupio dissolui r eē cū xpo. Si autē vere ibi qd semper sparsit fama aut iō sit: vt eo mō cōmēdet p'iosa mors ei': qm nō eā pmedat martyriū: aut ppter aliqd aliud qd nos latet: manet tñ qd cur dixerit dñs de hōie morituro: Sic eū vo. manere do nec veniā. Illud ēt mouet ad qdēdū: cur ioānē plus dilexerit dñs: cū ipsū dñz pl' dilexerit petr': qm ipse sapio: me lior ē q' pl' diligūt xps: felicioz ē vo quē plus diligit xps facile rinderiz: si iustitia liberatoris nri quē admodū dēfē derē puidere. Aggrediar igit de soluēda qōne tā igētē ouas vitas sibi diuinit' p'dicatas nouit ecclesia: qz vna ē in fide: altera in spe. Ista significata ē p applz petrū p'p' apo stolat' sui pmanē: illa p ioānē. iō hūc dī: Seqre me. p imi tationē. i. pferēdū ipalia mala de illo vo dicitur: Sic cum vo. ma. donec veniā. q. d. Tu me seqre. p' imitationē pferē dī ipalia mala. ille maneat donec sempiterna veniō reddi tur bona: qd apū dicit pōt' pfecta me seqtur actio: i. oima ta mee passiōis exēplo. Inchoata vo cōtēplatio maneat donec veniō: p'ficiēda cū venero: quod nō sic itelligēdū ē: qm dixerit remanē. vel pmanē sz expectare: qm qd p cū si gnificat: cū veniēt xps i plebif: i. hac aut actiua vita quāto magis xps diligimus: tāto facili' libamur a malo. at ipe nos min' diligit qles nos sum' r hic iō libat: ne semp ta les sum'. ibi vo apli' nos diligit: qm qd ei displiceat: r qd a nobis auferat nō habebim'. amet q' cum petr': vt ab ista mortalitate liberemur. amet ab eo ioānes: vt i illa imoz talitate fuemur. Cur g' ioānes min' eū diligebat q' petrus si eā vitā significabat i q' ē mltō apli' diligēd': nisi qz p'p' ea dictū ē: Uolo eū manere. i. expectare: donec veniā: qm r ipsū amorē q' tūc mltō aplio: erit nōdū habem': sz ex pectamus futurū: vt dū ipse venerit habeam'. hoc ergo p petrū significatū ē pl' amātē: sz min' amātū: qz minus nos amat xps mltos q' brōs: vitatū aut cōtēplationē q' lūc futura ē min' amam': qz nūc nōdū nouim' nec habem'. Nemo tñ istos isignes aplos sepet: r iō eo qd significabat petr' abo erāt: r i eo qd significabat ioannes abo. futuri erāt. GLO. Uel aliter: Sic eū volo manere. i. nolo cum p martyriū psumare: sz expectare eū in placidā absolutio nem carnis sue: qm ego veniēs recipiā cū i eterna beatitu dine. THEO. Uel alit': Tōm i hoc q' dicit dñs petro: Sequere me: cūtoz p' fidelitū platurā ei instituit. Simul at r seq' intelligas hic imitationē in cūctis r v'bis r opibus. ondit ē affectioz ad ipsū: qz qd nob' astrictioz est: hos seq' nos volum'. CHRY. Si vo dixerit dñs: q' lūc igit iaco

bus thronū assūpsit hierosolymoz: illud itaqz oīcā: qm petr' orbis terrarū in thronū sicut magistru. Sequitur: Cō uersus petr' vidit illū discipulū rē. Nō sine cā recolit illā accusationē: sz vt ondat quātā petr' habebat fiduciaz post negationē. Qui eni in cenā nō audebat interrogare: sed ioānē interrogationē cōmisit huic r ppositura fratrum credita ē: r nō solū nō cōmittit alteri interrogare q' ad ipsū p'itēt: sz de reliquo ipse pro alijs magis interrogat. Quia igit magna ei p'dixerat dñs r orbē terraz p'miserat: r mar tyriū p'nūciauerat: r amorē p'testat' ē aplioz: volēs r ioā nē cōmunicatozē accipe dixit: Dic autē qd: qm diceret: Nō ne eadē nobiscū veniet via. Valde eni ioānē amabat pe trus: r p euāgelistā ondit eoz colligatio: r i actib' ap'loz. Sic igit nūc vicē reddidit petr' ioānē. Estimās autē eū velle interrogare: de seipso: nō audere: ipse pro eo suscipit interro gationē. Quia vo debebat orbis terraz p'curationē ac ci pe: nec oportebat eos de reliquo sibi iuicē eē p'uctos: qd eēt dñū orbis terraz p'pterea dñs dicit fin' itaz grecā Sic eū volo manere donec veniā: qd ad te: tu me seqre. q. d. Op' ubi cōmissum attēde r p'fice: hūc vo si voluerō manere hūc qd ad te. THE. Quod vero dī cū venero. quidā sic itellexerūt: ita si diceret: Quousqz cōtra iudeos q' me crucifixerūt: veniā p'cutiēs illos baculo romano rū. Aut eni hūc aplū vsqz ad vespasianū ipsū cū hierusa lē capieda erat i locis illis cōuersatū. Uel dicit: Dū vene ro. i. dū hūc volēs dirigā ad p'dicādū: te nāqz nūc dirigo ad orbis p'fiscatū: r i hoc seqre me. ipse vo manet: hic donec r eū educā sicut te. CHRY. Deinde euāgelista discipuloz opiniozē ponit r corrigi: vt supra dictū ē.

Hic ē discipulus ille q' testimoniuū phibet de his: r scripsit hec. Et scim' qz verū ē testimoniuū ei'. Sūt autē r alia multa q' fecit iesus: q' si scribātur per singula: nec ipsū arbiūoz mūdum cape posse eos qui scribēdi sunt libros.

CHRY. Quia ex multa certitudine scripsit ioānes: nō refutat suis ipsū testimoniuū i mediū ferre. vnde dicit. Hic ē discipulus ille q' testimoniuū perhibet de his. Cōsuetudo enī cū valde vera dicam' n'z testimoniuū nō dēnegare: r multo magis ille qui spūscō scribebat. vñ r alij apli' oīcē bāt: Nos sum' testes hōiū. Sequitur: Et scribebat hec: qd ipse solus dicit qz postērior ad scribēdū venit xpo monē te. vñ r frequēter ondit xpi ad se amorē: occulte insinuas causam ex qua ad scribēdū p'cessit: r fidedignū faciēns hūc sermonē ex sua dignitate. Sequitur: Et scim' qz verū ē testimoniuū ei'. Omnib' eni aderat: r neqz cū crucifigeret defuit: r mater ei' cōmissa ē: que sunt signa amoris: r q' cū certitudine fecit omnia. Esti aliqui non credant: inducan tur ad credendū ex hoc quod subditur: Sūt autē r alia multa q' fecit iesus. Unū manifestum ē q' nequaquā scripsit vt xpo gratiā p'stare: cū tot existētib' nō tot scripserim quot ceteris: sed hōiū plura reliqui contumelias r cōultia me diū pponēs. Eū autē qd gloriāz alterius scribit: opozt ecōtrario. ea que sūt ex probabiliōza tacere: q' vero sūt cla ra proponere. AV. Quod aut subdit: Que si scri. p' sin. nec ipsū arbi. mū. cape pos. eos q' scribē. sūt libros. Nō spacio loco: nū credēdū ē mundū capere nō posse: sz capa citate legentiū cōprehēdi nō posse: quia salua rerum fide p'lerūqz verba excedere videantur fidē: qd nō fit qz aliqd qd erat obscurū vel dubiū exponit: sed quando id quod apertū est vel augetur vel extenuatur: nec tñ a tramite si gnificade veritatis erratur: qm sic verba rē q' indicat ex ced: vt volūtas loquētis nec fa. lentis appareat. hūc lo quēdi modum greco nomine hyperbolē vocant: q' mod' sicut i hoc loco ita in nōnullis alijs diuinis litteris inueni tur. CHRY. Uel hoc referēdū ē ad ei' potentia q' facie bat virtutē. sicut enim nobis facile ē loqui: ita r illi r mul to facilius facere que volebat: quia ipse est super oīa oēs benedictus in secula seculozum Amen.

[illegible]

17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538

[Faint handwritten text, likely bleed-through from the reverse side]